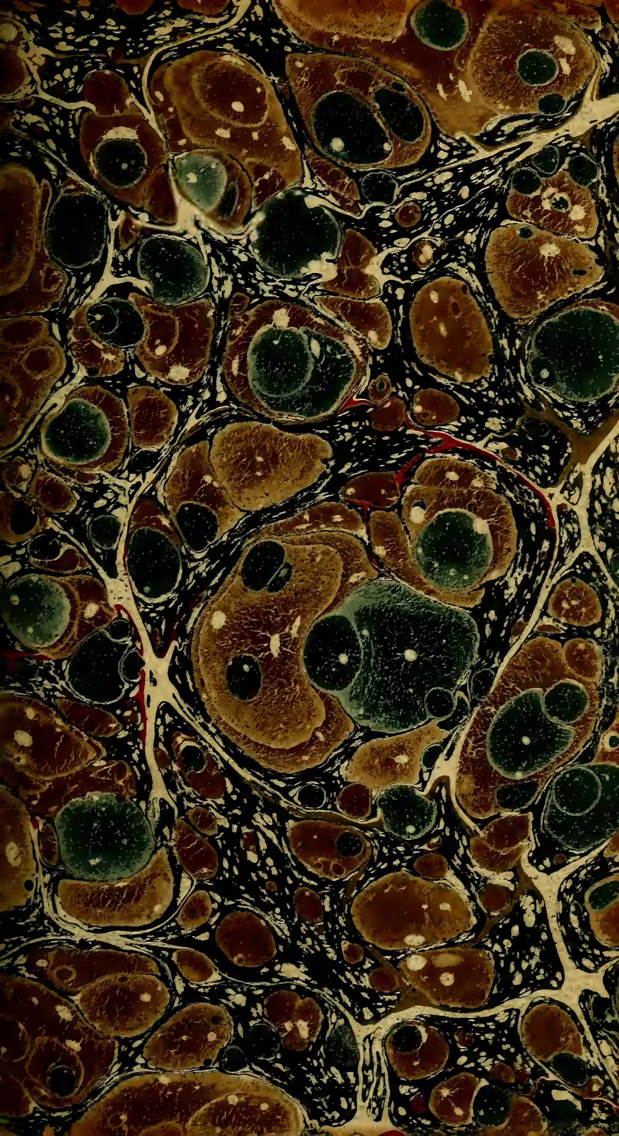

Nds 52 curious and copper plate emblems 1655

COLONIÆ.
Proſtant Apud Iacobum à Meurs
Amſtelodami 1655.

PERILLUSTRI
A C
GENEROSO DOMINO
D. GUILIELMO
DE BLASERE
EQUITI AURATO,
TOPARCHÆ DE HELLIBVS, CAESTERE, &c.
VETERIS ARCIS GANDAVENSIS
CAPITANEO.
ALDENARDENSIS TERRITORII ET VRBIS
PRÆTORI
ET
ARCIS GUBERNATORI,
REGIS CATHOLICI AD RENOVANDOS
FLANDRIÆ MAGISTRATUS
LEGATO.

PERILLUSTRIS DOMINE,

IPSE in hunc fœtum meum injurius essem, si in lucem prodeunti alium patronum adsciscerem quam Te, cujus, jam tum cum conciperetur, favorem est expertus. Hinc ut libere pronuntiem, prius pe manus quàm vagetur, vel vagitu suo ami ca vestra manu suscipi, & duci postulat Tuo potissimum judicio fretus in publi cum sese dat. Quia auribus Tuis placuit oculos omnium audet subire. Pietati qui dem Tuæ, non dictioni meæ dedisti, quoc Gandavi, cum quæ typis nunc evulgo voce explicarem, meus, quoad licuit, au ditor fueris: non mei audiendi, sed De matris in suo sodalitio colendæ studio, æ gre abesse sustinuisti. Quando tamen, qua dicebam grata Tibi accidere testatus es, arrogantiæ notam non vereor, si, post ju dicium Tuum, aliquid publicæ approba tionis exspectare ausim. Cui prudenti Tua, & in discernendo vis, ac menti acies, eam spem non faciat? Non alia in civilibus politicisque, alia in piis sacrisqu rebus Tibi perspicacia est, aut in illis po

tius

tius, quam in his dijudicandis vales. Sic obis utrasque, ut, cum in illis totus versere, simul in his totus sis; sic patriæ res, & curæ publicæ Te sibi vendicant, ut non minus pietas occupet. Si mea me fefellit opinio (neque aliquid rebus, quas adferebam, sed benignitati Tuæ totum tribuere debeo, quod dicentem non invitus audieris) favebis errori, in quem me induxisti. Cujus humanitatis fuit, qualiacumque dicerem, libenter audire, ejusdem erit nunc typis edita, in tutelam Suam recipere. Taceo quid operi meo lucis, à nominis Tui splendore sperem. Laudare Te non possum, quin in modestiam tuam peccem. Res præclarissimas geris, Regi patriæque quam fidelem opem, tam utilem operam præstas, & earum luce contentus, umbram, hoc est, gloriam non quæris. Commendabilis esse, non commendari vis, mereri laudem, non adipisci. Attingamne quid ordinis mei causâ Tibi debeam? quod alteri exprobrare vitia, hoc, Tua Tibi commemorare beneficia, est. Pro grati animi officio, hostimenti loco, amico silentium indicis. In hoc magno Constantino

Eusеb. de vita Const. l. 4. c. 48.

tino haud minor, qui laudes ſuas cum audire nollet, non fuit qui recenſere auderet. Igitur, & hac Tibi acceptiſſima, mihi facillima gratiarum actione utar, ſilebo. Novi beneficii loco permittes, ut ſim, maneamque,

Perilluſtris Dominationis Veſtræ

Infimus Servus

HENRICUS ENGELGRAVE
S. I.

IDEM mihi votum quod Philosopho Romano fuit, a Non delectent verba mea, sed prosint. Oratio sit talis, ut res potius, quam se ostendat. Non quærit æger medicum eloquentem, sed sanantem: sed si ita compe-it ut idem ille qui sanare potest, compte de his quæ fa-ienda sunt, disserat, boni consulet; non tamen erit uare gratuletur sibi, quod inciderit in medicum etiam isertum. Hoc enim tale est, quale si peritus gubernator, tiam formosus est. Quid aures meas scalpis? quid ob-ectas? aliud agitur. Vrendus sum, ad hoc adhibitus es. Curare debes morbum veterem, gravem, publicum. Circa verba occupatus es. *Sequar momentis consilium, uti-am assequar consulentis monitum. quapropter ne actum agam, on grammaticum. Quid enim aliud quam ineptire est, bra-eatam sectari eloquentiam, sermonumque illecebras quas-am, veluti sirenes affectare, ubi pravi comprimendi sunt affe-us. Illa Philosophorum auribus ancillans eloquentia, ro-ris quam sacris cathedris aptior est: si non tam delectationis ptandæ avarus, quam salutis consequendæ avidus es, habes uod aves. Folia ne legas, verba neglige, fructum collige, hos gere; intelligere est. Aureè Chrysologus:* b Verborum flos-ulos non quæramus: qui maturitatis fructum quærit, espicit amœna camporum. *Hoc demum ad gustum æter-e beatitatis sapere est. Interim hic prægusta, non falsas elo-uentiæ delicias; sed quantæ sit ingenuæ veritatis, omnium entibus expetenda suavitas: uti egregie monet Princeps veri-tis Doctor Augustinus:* c Bonorum ingeniorum insi-nis est indoles, in verbis verum quærere, non verba: uid enim prodest clavis aurea, si aperire quod volumus on potest? aut quid obest lignea, si hoc potest? quando hil quærimus, nisi patere quod clausum est.

Nuda veritas, & investis, hoc solis habet, dum innubis est; rbis rem vestire, lucem nube involvere est. Quam prospere rspicaci ingenii splendore D. Prosper ita discussit: d De

a *Seneca epist* 75. b *Chrysol. serm.* 18. c *Aug. lib.* 4. *de doct. risti.* d *D. Prosper l.* 3. *de vita contempl.*

accu-

accuratione dictionis elucubratæ non satago, nec mihi pudori est, si disputatio mea, quæ forte probatur in rebus, aliquos verborum inanium sectatores, horrore incomptæ orationis offendat, etenim cum sententiarum vivacitatem sermo ex industria cultus enervet, quis non judicet me affectationem compositionis debuisse contemnere, etiam si eam potuissem, veluti dicendi peritus implere. Quapropter ea mihi visa est compositio satis ornata, quæ conceptionem animi, cum necessaria quadam perspicuitate proferret, non quæ illecebris aurium deserviret; nam & prudentibus viris non placent phalerata, sed fortia, quando non res pro verbis, sed pro rebus numerandis verba sunt instituta. *Quare in hac luce meridiana toti caligant, qui me hic oratorem, aut sacrum Ecclesiasten de altiori loco differentem expectent. De plano ago:* a Non sum eloquens ab heri& nudiustertius. *Conciones non inscribo, quod sciam neminem quemquam repertum esse, qui obsonium pro palato cujusque condire valeat, quod supremi dumtaxat est conditoris, qui hoc filiis suis in deserto condivit.*

Plura itaque cum ad seligendum, quam ad dicendum lector requirat quandoque non pauca congessi; quædam etiam pro sale inspersi festiva magis, quam ut plena manu è suggestu spargantur. Denique Pythagoræ præceptum sectatus sum: ne multis pauca, sed paucis multa complectere.

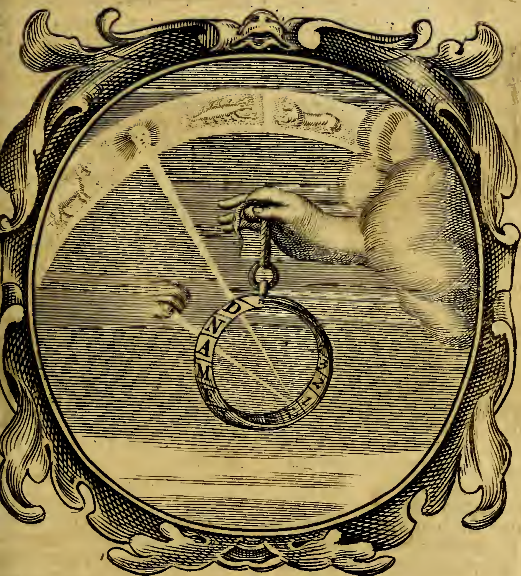
Ejusmodi enim libros vulgus desiderat, & Hieronymus commendat: b Quidquid, *inquit*, in scripturis divinis mirabiliter fulget, quidquid in præceptis moralibus copiosum est, totum in parvo corpore adunatum lector desiderat, paupertatis necessitate.

a Exod. 4. b Hieron. præf. ad Comment.

EMBLEMA I.

IN STRENAM.

Annos æternos in mente habui. Pſal. 67.

NNVLVS ANNVS.

Annulus Æternitatis, non tam manu, quàm mente volvendus, in annulari horologio effingitur.

I. *Annulus Æternitatis apprehendi poteſt, comprehendi non poteſt.*
II. *Curſus vitæ noſtræ ad annulum Æternitatis dirigendus.*
III. *Præ annulo Æternitatis omnia humana, ut vana ac momentanea deſpiciuntur.*
IV. *Annulus Æternitatis contra omne lethale virus, præſens amuletum.*

PLINIUS a ille, qui præ cæteris naturas rerum pleniùs ac planiùs septem & triginta libris complexus est, originem annuli deducit à Prometheo, qui dum catenâ ferreâ caucaso alligatus esset, Iupiter captivos suos revisens, Prometheum supplicem, ac multis rogantem solvit, & libertati restituit, hoc pacto: ut è catenâ, annulum ferreum digito insertum, cui è caucaso pro adamante, frustillum inerat, perpetuò gestaret, eumque quoties adspiceret, toties æternæ captivitatis sibi debitæ, ac libertatis restitutæ recordaretur. Mortales omnes, nedum natos, æterno exilio damnatos, aliquando Deus misericordiarum, oriens ex alto visitavit, ac è gravissimo stygii tyranni jugo, in novæ libertatis statum revocavit, ut rectè magnus Gregorius, sedentibus in tenebris & in umbrâ mortis. b *iste jam apparuit, qui electos suos adscribit in æternitate*; beatæ nempe illius c *æternitatis candidatos* constituens, ut Tertullianus loquitur, hac tamen lege, ut semper, non tam manu, quàm mente annulum circumferamus, qui annos æternos, non obscuro Ægyptiorum hieroglyphico, sed manifesto Christianorum symbolo, assiduo volvendos commoneret.

Etenim ut anno cum annulo vocis, ita & veritatis non exiguam affinitatem esse, vel ex hominis ethymo Varro omnium facilè acutissimus, & sine ullâ dubitatione doctissimus, (ut loquitur Augustinus) declarat, dum ait: d *Ut parvuli circuli annuli, sic magni dicebantur anni.* Quod ipsum confirmat S. Isidorus: e *Annus*, inquit, *dictus, quia mensibus in se recurrentibus volvitur, unde & annulus, quasi annuus, id est, circulus, quod in se redeat.* Hinc Græci vocant ἐνιαυτὸν velut redeuntem in seipsum; quibus concinit Poëta:

f *In se sua per vestigia volvitur annus.*

Ubi definit, illic in se rursum revolvitur: & sic semper itur, & reditur in orbem: quod sapienter Sapiens expressit Ecclesiastes 1. *Oritur sol & occidit, & ad locum suum revertitur, ibique renascens gyrat per meridiem, & flectitur ad Aquilonem, lustrans universa in circuitu: pergit spiritus & in circulos suos revertitur.* In dies sol circulum conficit, ut in dies æternitatis recordemur: in annos singulos decurso Zodiaci ambitu, perfectum nobis annulum exhibet; octavus verò cælorum orbis, licet quotidie primi mobilis raptu circumvolvatur, suo tamen motu testudineo, non nisi singulis triginta sex millibus annorum, in orbem plenè circumgyratur: & hoc temporis spatium, *annum Platonicum, annum Magnum* appellarunt. O annum verè magnum 36. millium annorum! hi in tormentis acerbissimis exigendi, ô *annum* clamabunt

a Plin. l. 37. in proœm. b Greg. hom 8. in Evang. c Lib. 2. de Resurr. carn.

d S. Augusti. de civit. l. 6. cap. 2. e S. Isidor. l. 5. Origi. c. 36. f Virg 2. Geor.

miseri inferi *æternum* ! ô annulum omni fine & termino carentem ! ubi enim hic annus magnus revolutus fuerit, rursus alter orietur, & sic annus in morem annuli,

Volvitur & volvetur in omne volubilis ævum.

Hunc vobis annulum nobiles, plebei, opulenti, inopes, conjugati, cælibes, juvenes, virgines (omnes enim ut video nunc annulis ducimini) hunc, inquam, annulum æternitatis, ad quam tenditis, quam intenditis, in strenam, *in monumentum & pignus amoris* ÆTERNI, nunquam annulandi, quem cum IESU vero inire debetis, consecro, confero, & annulari digito infero, ut non tam digitos, quàm corda coronet; *Annulos* enim, inquit S. Isidorus, *primùm homines gestare cœperunt, quarto à pollice digito, quod vena quædam usque ad cor pertingat.* Estote ergo prudentes sicut serpentes, qui caudam implexam ore tenentes, annulum signant, & annum significant *æternum:* in hoc circuitu prudenter ambulantes novissima providentes; quo verò, *annos æternos* perpetuò in mente habeatis, annuli æterni naturam, vires ac pretium expendamus.

a Virgil. l. 5. Æneid. b Isid. lib. 9. orig. c. 32.

§. I.

Annulus æternitatis apprehendi potest, comprehendi non potest.

DE hac si quæris quanta sit? Respondeo, si numero, aut mensurâ comprehendi posset, extra terminum non esset, atque adeò non esset æternitas. Metire ergo illam, si lubet, iterum & sæpius: post decem annorum Myriades, post centies millena millia myriadum, necdum finis, necdum medium, nihil dum de principio æternitatis diminutum est, nullis dialecticis argumentis, nec Arithmeticis numeris, nec Geometricis dimensionibus mensurari, vel ulla sui parte potest *æternitas:* expendi potest, comprehendi non potest. Ita sensit Hipponensis Antistes (qui inter magistros optimos à Cælestino papâ habitus est) dum ait: c *nec putes quia verbis finitis finitur æternitas. Æternitas in verbo quatuor syllabis constat, in se sine fine est.* Ut tamen quoquo modo possumus, illam assequamur, Doctoris Angelici vestigiis insistamus, qui sic ait: d *Sicut in cognitionem simplicium oportet nos venire, per composita; ita in cognitionem æternitatis, oportet nos venire per tempus.* Adi itaque & audi æternitatis contemplatorem, qui annos æternos in hoc annulo continuò volvendos describit:

e *Hic qui recurrit orbis*
Dic annus annulúsve ?
Est annulus per annos
Currens novos per annos
Menses, dies, & horas.
Qui carior sit auro,
Qui rarior smaragdo.
O si quid est saluti,
Omnes & hunc per annos,
Menses, dies, & horas
Circumferant tenaci
Dextrâ simul sinistrâ;
Vtrâque & aure gestent

c Aug in ps. 145. in fine. d S. Thom. 1 part. q. 10. art. 1. e Deaponte in Sapient. tom. 2. pag. 80.

Et ventilent in aurem.
Malim tamen perenni
Cor ambiat coronâ
Et corde tum revolvant:
Quos hîc revolvet annos,
Menses, dies, & horas,
Innexa secla seclis,
Bis, ter, quaterq; mille,
Et mille, mille, mille,
Ter millies quaterque
Et millies, & adde
Sex millies & ultra
Volvit redux tot orbes,
Tot annulus revolvet
Menses, dies, & horas,
Atque orbium tot orbes,
Totq; orbitas fugacis
Solis, rotasq; Lunæ;
Dum sera meta sistet,
Æternitatis unum,
Stabunt perenne punctum.

Hæc doctissimi Sasbodi, juxta ac religiosissimi viri pia commentatio: ô quis par esse poterit æternitati? ô æternitas quàm longum crucias! ô æternitas quàm rarò versaris in mentibus hominum! iterum dico, quàm rarò versaris in mentibus nostris, æternitas! O æternitas! cogito mille annos, cogito millies mille annos, cogito tot annorum millia, quot sunt momenta in tempore, à mundo condito usque ad ejus consummationem: & de æternitate nihil adhuc habeo. O æternitas! quis poterit æternitati par esse in tormentis? volo dicere, & nescio dicere. Quamdiu Deus erit Deus, tamdiu durabunt lamenta. Quamdiu istud erit? non est effari. Cogitari potest, explicari non potest, Unde magnus Gregorius: a *Cùm homo de æternitate differit, cæcus de luce loquitur.* Et ut olim Simonides Hieroni, Regi Siculo respondit, quo plus de Deo cogitaret, hoc plus cogitandum occurrere; ita de æternitate sentiendum est. Sic non intelligendo, æternitatem optimè intellexit Aug. dum ait. b *Quid appendis cum infinito quantumcumque finitum decem millia annorum, decies centena millia, si dicendum est millia millium, quæ finem habent, cum æternitate comparari non possunt.*

Quid ergo est æternitas? quàm longa? quàm diuturna? quàm immensa? cogita mille cubo mille millionum annorum, hoc est, millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies, millies millies millena millia annorum. Cogita inquam tot annos in flammis transigendos, & nec dum momentum decessit de æternitate: c *numerus annorum ejus*, inquit Iob, *inæstimabilis.* Ea superest æternitas gaudiorum beatis, & tormentorum damnatis. ô Iesu parce! ô Iesu dirige, in hoc bivio tam disparis æternitatis.

Archimedis tempore nonnulli arbitrabantur numerum arenarum infinitum esse.

d *Numeroque carentis arenæ, Mensorem*, ridebant, cum manifestò demonstret Clavius e 52. characteres arithmeticos excedere numerum arenarum, quæ universum hoc, ad concavum firmamenti oppleret; tametsi arenulæ ram exiguæ forent, ut decem millia, unum granum dumtaxat papaveris, magnitudine adæquarent. Nunc si lubet, omnia folia arborum

a Greg. l. 27. mor. c. 26.

b August. in Psal. 36. conc. 2. c Iob. 36. d Horat. l. 1. ode 28. e Clavius in sphæram cap. 1. sub finem.

onvertantur in folia chartæ, ısuper extende a *cælum sicut ellem* pergamenam, omnes pennæ volucrum aptentur in calaıos, totum mare in atramenım, omnes cælestes intelligenæ velociter scribentes, arithıeticis numeris hæc omnia exlerint: innumeros numeros sse facultas omnis humana & ngelica facilè concesserit; uos tamen Deus pares vel imares novit. Nunc tot mundos onditos contemplare, omnesq; los hoc universo, tantò capaiores, quantum unitas ab hoc ınumerabili numero excedıır: atque illos mundos rursum olo cumulo arenarum opple os; tum verò, ex tot tantisque ım immensis arenarum montius, singulis mille millionibus nnorum aviculam quampiam, nam arenulam rostro decerere & auferre, quot myriades iillionum labentur, quàm puillum arenæ ex hoc cumulo ıstulerit; & certum est tantos ıontes & colles, non modò miuendos, sed & penitus delenos esse; & his omnibus sublas, quid tandem solatii? quid ıei damnatis affulgebit? quanım provecti in itineribus æteritatis? quàm propè à termino ternitatis? Eheu attendite ıortales, post hæc tam longa, ım diuturna; tam immensa, ım immania tormenta, nil de ternitate imminutum, nil de ormentis immutatum: nam ut ecte Nazianz. b *æternitas nec mpus, nec temporis pars ulla est.* antumque abest ut posthæc empora, futurus sit tormentoım modus & finis, ut tunc dici possit, jam primùm incipit æternitas, tota est & superest æternitas.

Est qui hos tam ingentes arenæ montes è ferro aut chalybe constare concipit, & singulis centuriis annorum, aviculam caudâ suâ leviter affricare: quot milliones annorum, & millionum revolutiones lapsuros credis, quàm ferreæ moles, & montes illi chalybei, detriti fuerint? quos tamen in æternitate tota, indubitatum est minuendos ac conterendos esse: juxta illud Prophetæ, c *Contriti sunt montes sæculi, incurvati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus.* Tunc æternitas damnatorum tam integra, ut puncto temporis, quoad inferna descenderunt; d *Ardebunt miseri in igne æterno in æternum*, inquit Bernardus. Cujus ferrea pectora hæc cogitatio non emolliat? contemplare apertis cæli cataractis, & ruptis fontibus abyssi (ut in diluvio contigit) totum universum aquis submersum; ad hunc verò tam immensum Oceanum post annos mille dumtaxat, musca ad bibendum advolet: quantum arbitraris tenuissimo siphunculo haustura est musca in vices singulas? quando verò exhaustura hoc tam immane aquarum pelagus? cum tamen finitum sit, aliquando finem habiturum est. e *Veruntamen in diluvio aquarum multarum ad eum non approximabunt.* Solatio maximo damnatis foret Seraphici Bonaventuræ contemplatio: quæ est: *f* si quispiam damnatorum ita plo-

a Psal. 103. b Nazian. orat. 38. in nat. Christi.

c Habac. 3 d Bernard. lib. Medit. cap. 4. e Psal. 31. *f* Bonav. de ferno cap. 49

raret, ut singulis centenis annis non nisi unam lacrymulam funderet; hæ autem guttulæ tot annorum centuriis asservarentur, ut demum mare aliquod æquarent: Eheu quot annorum milliones erunt revolvendi, dum vel rivulus, ne dicam Oceanus, fiat? & tamen tunc verè dici poterit: jam primum incipit æternitas. Sed fiat hoc iterum, & sæpius, alius fluvius seu mare ex his tam raris & amaris guttulis colligatur, rursus eo tempore exacto verè dici poterit, jam primum incipit æternitas. Caino jam post 5. millia annorum, quos ille transegit in loco tormentorum, tam integer superest annorum luctuosorum numerus, ac si hoc die in igneum istud ergastulum descendisset. Fleverit hic infelix Cain aliquando amarissimum lacrymarum mare, nihil spei affulgebit, æquè remotus à portu beatæ illius æternitatis. Hæc desperatio tormentorum omnium gravissimum assiduo voluptatis momentaneæ sectatores vivaci recordatione conficiet: post tot annorum spatia, quasi nihil de pœnis accisum sit, rursus ab initio tormenta subeunda sine fine, sine modo, sine termino in æternum. Hîc quandoque in tædio, in corporis animique conflictatione, in carcere, in cruciatu æternitatem nobis fingimus; est qui menses, qui annos complures lecto affixus contabescit, heu quamdiu? heu æternitas, non semel ingeminat: & eheu ignorat quid sit æternitas! O breves nimiùm æternitates! est qui tetro carcere, obscuro antro ad decem, ad viginti annos continetur, centenos ille computat, noctem illam tam longam non semel æternam clamat; sed ignorat quid sit æternitas. Breves nimiùm æternitates! [a] Æternitatem in specu subterraneâ se emensum existimabat Pecchius Cisalpinus vir magnanimus, qui cùm iter faceret, à viro illustri, cujus odium incurrerat, delatus in insidias & captus, instar felis in saccum conjicitur, atque ita in hostis sui castrum deportatur: hîc in altum fœdumque antrum dejectus Pecchius, unico è fidioribus famulis conscio, eique cura ab arcis domino commissa in dies frustillo panis & pauxillo aquæ captivum aleret, vt sic vivendo, diu mori posset. Interim Pecchius totis urbibus oppidisque quæritur, nusquam reperitur ipse, sed jumentum quo usus est, sanguine nonnihil aspersum: quocirca cędis suspicione factâ, sedulò in homicidam indagatum: reperti sunt duo, quibuscum aliquando rixatus sciebatur. Miseri tormentorum sævitie adacti, Pecchium à se occisum fassi sunt, reclamante conscientiâ. Sceleris damnati, alter gladio, alter laqueo addicitur, ita insontes ducti & trucidati sunt. Interea in longâ illâ nocte captivus animam trahit, eâque moriendi ratione, novemdecim omnino annos transegit, quibus vestem non posuit, sed totus computruit. O carcerem! ó cloacam! ó suspiria! ó tormenta! ó noctem æternam! ó miseram æternitatem! Iam filii velut mortuo parenti parentarant; inter-

a Majolus contingentia colloq. 4. Drex. gymnasium patientiæ p. 2. c. 2. sect. 3.

ie-

ierat jam totus etiam in memoriâ propinquorum Pecchius. Annis igitur jam novemdecim in hoc tetro ac diro antro exactis, arcis dominus captivi domini capitalis hostis obiit, dilapsus famulus; quid nunc misero fiet? successor hæres ut castrum in ampliorem nitorem instauraret, & accessionem ædibus faceret, hinc illinc muros dejici jussit: ventum est ad hanc ipsam subterraneam specum, quam nulla janua, sed foramen dumtaxat, idque angustum aperiebat. Hîc exaudiri gemitus, hîc ex alto pectore sonare suspiria; conterriti primùm, mox resumptis animis antrum laxatur, & ecce homo instar stygiæ umbræ apparuit, in globum quasi convolutus, à vertice ad umbilicum defluentibus capillis, unguibus ferarum in morem, horrendus: obstupuére operæ ad hoc spectaculum, undique velut ad Faunum aliquem, Satyrumve, aut simile silvarum monstrum concurritur: prudentiores qui affluxerant, suasere hominem non statim aëri exponendum, ne visus aut vitæ usum subitâ mutatione perderet. Sic paulatim ad auram liberiorem educitur. Hic plurimæ quæstiones velut ab inferis redivivo propositæ, quis, quâ domo, quâ gente, unde illuc venerit, quando, quamdiu illic detrusus, quantum temporis in hac teterrimâ specu traduxerit? quid responsi hîc expectatis? nec dies, nec menses, nec annos hic inire potuit, se vivum in alium orbem, in regionem æternitatis, ereptum sæculo sine mensura temporis, illic sese latitasse arbitrabatur. Sed ô vanam æternitatis umbram! ô captivitatem, si cum inferorum conferatur, gloriosam! ô levem, ô brevem æternitatem!

Etenim ut ait Augustinus: a *Omnis res quæ finem habet, brevis est:* decem annorum morbus brevis est, quia finem habet; viginti, triginta annorum captivitas brevis est, quia finem habet; at apud inferos, vinctos reperies qui jam quinque millia annorum in illo igneo & candenti ergastulo transfegerunt, nec ullus finis est. O si vel unum ex his contueri daretur, qui tot sæcula captivus apud inferos exegit, qui hîc in divitiis, in deliciis, bysso & purpurâ, heu quantùm mutatus ab illo!

b P. Hermannus Hugo de primâ scribendi origine, scribit captivum quemdam in longo carceris pœdore tamdiu detentum, ut quo miserias suas manifestiores faceret, cùm instrumenta deessent scribendi, ungue suo, qui in immensum excreverat, in cuspidem aptato, & in crenam fisso, atramentum ex salivâ & carbone temperato, epistolam scripsisse ad suos. O si ex illo inferorum carcere quispiam de iis, quos vivos jam à revolutis tot annorum millibus tartarus absumpsit, quidpiam ad nos litterarum dare contingeret, pro calamo ad manus ungues essent, nec carbones deessent, quos lachrymis temperatos, in atramentum converterent: & quid eheu hi exararent? quàm ô ter-„ribilem! ô formidabilem æter-

a August. in psal. 60. b Cap 9. pa. 86

„nitatem! væ nobis, & æternum væ! væ quòd nati ſimus, „nec denaſci poſſumus: morte „æternâ vivimus, deficimus, & „ſubſiſtimus, mors enim noſtra „eſt ſine morte, defectus ſine „defectu, finis ſine fine, & eheu! „huc nos duxit momentaneum quod delectat, in æternum quod cruciat. Signentur „hæ litteræ annulo æternitatis, „pro ſigillo anguis caudam ro- „dens; hoc lemmate adjecto: „NUNQUAM ET SEMPER; a *quia „quidquid æternum eſt, ſemper eſt.*

Hæc legimus, hæc intelligimus, hæc credimus, & ridemus! amabo vos, iſtæc exclamatio Amandi ſemper inhæreat: b *O væ æternum nunquam finem habiturum! ô finis ſine fine, mors gravior omni morte! ſemper mori & non poſſe unquam emori.* Semper uri, & non comburi! indubitatum eſt: *Ignis eorum non extinguetur.* Iſa. cap. ult. & Apocalypticus ille Angelus: c *Deſiderabunt mori, & mors fugiet ab eis.* idque in æternum: ſed quid eſt hoc in æternum? quid eſt æternitas? d ô æternitas, inquit Auguſtinus, magnum bonum eſſet, ſi poſſemus intelligere quid eſt æternitas? ideo *quidquid vis, dicis de æternitate, quia quidquid dixeris minus dicis, ſed ideo neceſſe eſt aliquid dicas, ut ſit unde cogites, quod non poteſt dici.* Quis mihi ergo dicet, quid ſit illa tam longa, tam immenſa, quæ omnes manet æternitas? eſt circulus in ſe recurrens, cujus centrum ſemper, circumferentia nunquam. Quid eſt æternitas? eſt annulus ſine termino, qui nullâ ſui parte deſinit, ſed in ſe ſemper revolvitur. Quid eſt æternitas? eſt annus jugiter in ſe revolutus, qui ibi oritur ubi moritur. Quid eſt æternitas? eſt oceanus, cujus altitudo nullâ bolide inveſtigari poteſt. Quid eſt æternitas? eſt ſpatium immenſum, quod nullo oculo pervadi, nullo curſore confici poteſt. Quid eſt æternitas? eſt labyrinthus ſe gyris & ſpiris intorquens, qui ſemel ingreſſos circumducit, & circumagit. Quid eſt æternitas? eſt ævum ævorum quod non interit, ſed eodem modo ſemper ſe habet.

Quid tandem eſt æternitas? neſcio quidem, & dum omnia dixi, nihil dixi; id unum ſcio æternum eſſe, quod ſolus Deus ſua immenſitate complectitur, quod tamdiu erit, quamdiu Deus erit, Deus æternus: tamdiu beati in æternis gaudiis, tamdiu damnati in æternis tormentis. Sed hoc tamdiu, quamdiu? quis explicet? lucem fors afferet Africanum ſidus: e *In æternum erit ipſum diu, & ideo verè diu erit.* Sed rurſus quæro, hoc æternum diu, quamdiu, an nullo tempore menſurari poteſt? quid ni, Theologorum principem Aquinatem, cujus, ipſo Chriſti teſtante vicario, quot pronuntiata, tot oracula, conſulamus. f *Si motus cæli ſemper duraret, tempus non menſuraret ipſum (æternum) ſecundum ſuam totam durationem, cùm infinitum non ſit menſurabile.* Hoc infinitum, hoc æternum excedit omnem mortalium, imò & cæleſtium capacitatem. Silet

a Auguſt. in pſal. 2. b Horolog. ſap. c Apoc. c. 9. d Aug. in pſal. 69.

e Aug. in pſ. 145. f Garaſſus doct. curi. pag. 106. Deaponte in Sapient. tom. 2. pa. 89. S. Thom. 1. p. q. 10. a. 4.

hîc

hîc resolutus Durandus, hæret venerabilis inceptor Occamus, stupet speculator Vincentius, hallucinatur irrefragabilis Hallensis, cæcutit illuminatus Majero, obmutescit authenticus Gregorius, hebescit acies subtilis Scoti, Seraphici Bonaventuræ, incomparabiles Augustini, angelici imò divini Aquinates, unam æternitatem omnium non modò hominum, sed & Angelorum captum infinito intervallo excedere ultrò profitentur, cùm ne Deus ipse, in eâ terminum, aut ultimum suppliciorum diem, qui in æterno reperire non est, valeat intueri.

§. II.

Cursus vitæ nostræ ad annulum æternitatis dirigendus.

INter varia ludorum genera, is inter potentes aulæ dynastas usitatissimus: hastiludio ad annulum contendere, in quo ipsi reges quandoque se victores maximè gloriati sunt. Omnes hîc in stadio currimus, ad unum annulum beatæ æternitatis omnes contendimus; qui eum attigerit, is verè victor, gloriâ æternâ dignus censetur; ad hunc omnes collimare ac collineare debemus, illud Bern. penitius attendentes; a *Non transeunt opera nostra, ut videntur, sed temporalia quæque, veluti æternitatis semina jaciuntur.* Stupebit insipiens cùm ex hoc modico semine, copiosam viderit exurgere messem, seu bonam, seu malam, pro qualitate sementium.

Senserat hoc Zeuxes inter primi ævi pictores laudatissimus, qui operi suo morosiùs & diutiùs, quàm artifici tam eximio conveniret, immorari dicebatur, cumque interrogaretur, cur tam exactè quaquaversum omnia, tamque lento penicillo effingeret? respondit; *Diu pingo, quia æternitati pingo.* quidquid & nos operis facimus, sic ad æternitatem spectat, ut quivis dicere possit: Æternitati scribo, lego, canto, oro, laboro; quidquid facio, quidquid etiam cogito; æternitati cogito, quidquid dico, omnia mea opera æternitati dico, *dico opera mea Regi* æterno. Quòd si hæc nostrorum laborum meta est, non ergo volante aut oscitante, sed attentâ pingamus mente & manu; ut perfectè elaborata opera in æternitatem transmittamus. Nobilissimus Poëta Græcus Euripedes apud Alcestidem aliquando questus est, quòd ingenti nisu summoque tridui labore, non nisi tres versus scribere potuisset; Alcestides contrà gloriatus sese uno die facillimè centum versus fundere: ad quem Euripides, intimum animi sui sensum exponens, hoc, inquit, scias velim: *Versus tuos in triduum tantùm, meos in ævum duraturos.* Hoc assiduè cuique nostrûm cogitandum, quidquid hac die, hac horâ fecero, id non triduo solùm, sed in ævum, in omnem æternitatem durabit. Hanc æternitatis orbitam calcavit & nobis inculcavit magnus Gregorius, dum ait: b *Vigilanti curâ per cuncta opera intentio nobis nostra*

a Bern. serm. 15. ad Cler.

b Greg. lib. 11. in Iob.

pensanda est, ut nihil temporale, in his quæ agit, affectet, sed totam se in soliditatem æternitatis figat; intentio in annulum æternitatis dirigenda est, non est temporale & mortale quod instat: minima opera æternæ mercedis, & gradus: gloriæ nunquam finiendæ capacia sunt. Æterno pretio vel leve pensum compensari ex S. Hugone disces, qui expendens illud Pro. 31. *Digiti ejus apprehenderunt fusum: hoc est*, inquit, *rectitudinem intentionis, per quam electi, omnia opera quasi fila in orbem æternitatis retorquent.* In omnibus ergo operibus tuis præcellens esto, ora, stude, certa, labora, uni Deo, uni cælo, uni æternitati; omnia certè eò mittenda sunt, vel ad supplicium, vel ad præmium. Repeto millies, repetenda millies, semel cogitatum, dictum, factumque, æternum est. Hæc utinam omni momento, omni horâ, ante omne opus sedulò cogitemus; ut quemadmodum annulus Caroli V. in quo pro adamante horologium circumferebat, quâque horâ dominum admonebat, ita & nos æternitatis annulus quæque hora dum sonat ante mentis oculos induceret illud, cum B. Theresa in horas singulas recogitando, jam unâ horâ vicinior patriæ, vicinior æternitati. Hæc si quis recolat, in unam omnia diriget æternitatem. In quo documento esse poterit *a* Ismenias Thebanus, vir sapiens; qui legationem patriæ causâ, ad Persarum regem suscepit: hunc tribunus militum Tritraustes, ex officio ad regem deducturus, unum, inquit, ó Thebane, hîc ex lege Persarum observandum est, ut qui in conspectum regis venerit, non priùs sermonem cum eo conferat, quàm eum adoraverit; Ismenias, duc, inquit, regi me siste, cumque jam eò ventum esset, annulum legatus, quem gestabat, digito detractum, clam abjecit ad regios pedes, & mox procumbens, velut adoraret, illud animo secum versabat: *Non tibi, sed annulo*, quem iterum sustulit, velut adorationis munere perfunctus. Plurima sunt, non negamus, gravia perpessu, quæ tamen facilè, & suaviter perferemus, si hunc ipsum æternitatis annulum assiduò adspexerimus, illud animo identidem versantes: *Non tibi, sed annulo.* Est venia danda inimico, arduum & difficile; at æternitatis annulum oro adspicias, & dicas: *Non tibi, sed annulo*, id est, non in tuam inimice, sed in æternitatis gratiam hoc facio; est injuria gravis concoquenda, acerbus quidem bolus, sed condias eum, & dicas: *Non tibi, sed annulo.* Vigiliæ, jejunia, rigores, carnem macerant, dic alacri animo: *Non tibi, sed annulo.* Dolor, paupertas, fames, morbi eveniunt, perfer, & obdura, *non tibi, sed annulo.* In omnibus adversis, dic centies, millies, *non tibi, sed annulo.*

a Elian. l 1. variar. hist. cap. 21.

Tra

§. III.

Præ annulo æternitatis, omnia humana, ut vana & momentanea despiciuntur.

REfert *a* auctor histor. Scholast. & alii in Exodum, cùm Moyses duxisset in uxorem Tharbim, filiam regis Æthiopiæ, jamque in patriam suam redire statuisset, uxorem omnimodo conatam reditum præpedire: cujus affectui ac blandimentis ut Moyses se exsolveret ac subduceret, duos annulos fecisse fertur gemmis insertis, tantæ virtutis, ut alter memoriæ, alter oblivionis vim conferret; illum verò oblivionis dedisse uxori, ne sui recordaretur, alterum memoriæ, sibi reservasse, ne patria umquam excideret.

b Duos consimiles annulos Iustinianus mentibus nostris inserit, dum refert, ex Philosophis unum aliquem rogatum in extremis, ut præclarum aliquod documentum ac salutare monitum, monumenti loco posteris relinqueret, qui cum loqui non posset, calamo arrepto expressisse duos circulos, seu duo magna O O; variis à morte, super his characteribus altercantibus, uno affirmante mortem esse omnium oblivionem, ac illud significare voluisse, alio aliud afferente, quidam rem acu tetigit: Ego, inquit, existimem per duplex O O illum significare voluisse, corpus jam suum cursum & circulum confecisse, & ex cinere in cinerem redire, animam in cælum, unde originem ducit, circulum auspicari, quem nunquam conficiet. Ex his, nónne prior circulus, aut annulus, omnia humana contemnere, omnium oblivisci? alter cælestis patriæ, & æternæ beatitudinis nunquam non recordari persuadebit? exemplo Israëlitarum, qui jam Ierosolymâ exules, quò patria nunquam excideret, sanctæ civitatis typum in annulis expresserunt, ad quod alludens propheta ait: c *Si oblitus fuero tui Ierusalem, oblivioni detur dextera mea.* Ita & vanissimos mundi sectatores, ubi brevissimum vitæ nostræ circulum & immensum æternitatis annulum volvere cœperunt, & parentum, & propinquorum, & divitiarum, & deliciarum omnium obliti, uni beatæ æternitati assiduâ meditatione intenderunt.

Talis fuit ille *d* Theodorus annis adolescens, sed certè judicio senex, christianis ortus parentibus, de quo juvat acuratissimum æternitatis scriptorem *e* P. Drexelium audire. Hic die toti Ægypto festâ, cùm in amplissimâ parentum domo risus, cachinni, tripudia personarent, cùm geniales mensæ ad epulas invitarent, ipse clauso sed casto ingemiscens vulnere secum ipse sic expostulare cœpit: Infelix Theodore, & quod inde tibi lucrum si mundum lucreris universum, multa habes, & quamdiu habebis? abundas, epularis, tripudias, & quamdiu hæc omnia? ecquid autem? delicias has retineam,

a Cornel. in Exod. c. 2. v. 11. *b* In Iob c. 11. pag. 5. c. 13.

c Psal. 136. *d* Vita S. Pachomii c. 29. *e* Tom. 1 pag. 23.

perdam æternas? dic Theodore, num hoc Christianæ legis est, in terra sibi cælum effingere, & per delicias ad delicias transire velle? aut ego me valde fallo, aut Christus per spinas eundum dixit. Abrumpe & brevibus gaudiis præfer æterna. dixit & madentibus oculis in penetralem domum se recipiens, ibique se asternens precari cœpit: Deus æterne, cor meum tibi patet, meus ad te orator, meus est gemitus, hoc unum & *præ omnibus unum* deprecor, ne me mori sinas morte æternâ; dum hæc orat intervenit Mater, & rubicundulos madidulosque oculos curiosa observatrix statim advertit. unde, inquit, hic mœror mi fili? & quæ hæc tua solitudo hoc die? jam mensa te vocat, tu unus desideraris. Cui Theodorus, quæso te Mater, inquit, meam à mensâ absentiam honesto purga nomine: nauseanti stomacho cibum aut potum obtrudere, nec ipsa tu suaseris. ita clementi dolo, matrem à se removit, ipse solus cum solo Deo, cæteris epulantibus penitius, in æternitatis adyta ingressus, & quis, inquit, hactenus fui, aut potiùs quis deinceps esse volo, si quidem æternitatis regno nolim excidere? age Theodore viam quam Christus sanguinolentis vestigiis signavit insiste: animum quem à naturâ flexilem habes, contra parentes & propinquos aliosque mollem adversarios, Christus infractum reddet. At revera durum est in has sese angustias redigere, & quemdam quasi carcerem, è quo mortuus efferendus, ingredi; at ubi inferorum carceres æternâ morte ac nocte clausos attenderis, ubi post breves tenebras lucem æternam proposueris, quid molestum accidere poterit? adeò æternitatis annulum hic menti infixerat, ut parentibus, deliciis omnibus, jam longum imò breve vale, pro vita dixerit, & omnia humana fastidiens in Pachomii disciplinam, se nudum tradiderit. adeò verum illud Bernardi: a *Æternis inhianti fastidio sunt transitoria.* eadem æternitatis cogitatio Rolandum virum nobilem omnes mundi delicias fastidire coëgit: hic enim dum festo die epulis, lusibus, ac saltibus traducto, vesperi ad mentem rediret, b *Hem,* ait, *ubi nunc festum quod egimus?* ubi totius diei lætitia? ubi omnia? ut hic dies, sic reliqua transcurret vita, nihilque supererit, nisi longa & infelix æternitas; hoc adeò illi insedit, ut postero die ad familiam S. Dominici, quasi ad Beatæ æternitatis portum, animum fluctuantem, appulerit. De istiusmodi verissimè Gregorius: c *Veri Sancti præsentis vitæ dies nihil esse conspiciunt, dum illuminatæ mentis oculos in considerationem æternitatis defigent.* in unam æternitatem si quis vel semel attentos mentis oculos defixerit, omnes opes, honores, voluptates ut momentaneas ac fluxas contemnet ac despiciet. Lucem si lubet ab ethnico mutuare. Tullius Tuscul. 3. *Sapienti nihil potest videri magnum in rebus humanis, cui æternitas omnis, totiusque mundi nota sit magnitudo.*

Carthago, Athenæ, Coryn-

a Bern. epist. 12. b Platus de bono Status Rel. lib. 3. cap. 38. c Lib. 8. mor. c. 29.

thus, Thebæ, Troja, Babylon, vastæ urbes, nunc vana nomina; & quò nunc cecidit Hierosolyma? olim Apostolorum unus Christo Magistro structuarum Hierosolymæi Templi demonstrans, magister, ait, aspice quales lapides? qualis structura, respondit Christus: *Non relinquetur lapis super lapidem.*

Romæ pæne idem quod Hierosolymis accidit, nunc vetus Roma quæritur, & in se tumulata dici potest: hîc fuit; Theatra, Mausolea, miracula omnia vix cadaveris sui reliquias reliquerunt: vulgò voces sunt, ista structura æterna est, hoc monumentum immortale. Sed heu ubi nunc saxea hæc æternitas? audi hîc Justum Lipsium ad Albertum Archiducem inclamantem: a *heu res mortalium vel maximorum parvæ! heu validissimorum instabiles! imo omnia illa somnium, umbra, nihil, si cum æternitate comparentur.* Inter urbes orbis maximas Gandavum annumerari solet, hanc referente b Strada, dum Carolo V. Imp. Albanus dixisset, ob rebellionem meritam esse funditus everti: offensus immiti censurâ Cæsar, jussit illum in turrim conscendere, ac tum rogavit. *Combien de cuir pour faire un tel Gand?* hoc tamen Gandavum, in quo ædes supra quinque & triginta millia, civium qui armis bellisque gerendis ad octoginta millia censeantur, ut Sanderus Meyerus, aliquando tamen domuum & dominorum acerba cinis erit. Verissimum illud Lactantii, *mortalia sunt opera mortalium.* c Miratus sum, inquit Cornelius à Lapide, Romæ me nullum vestigium Palatii Cæsaris Augusti, Tyberii, nullam domum, monumentum Scipionum conspicere, imò nullum ex hisce aliisque gentilium familiis, vel nominis tenus superesse, periit omnis memoria eorum. Sic aurea domus Neronis, Diocletianæ Thermæ, Antoniana balnea, Severi septizonium, colossæum Julii, amphitheatrum Pompæi, vix sui vestigium & nomen in libris reliquerunt.

Nunc Roma Roma quæritur in media
Roma Roma sepulta jacet.

Hæc Augustinus ruminanda proponit dum ait: d *Totus splendor generis humani, honores, potestates, divitiæ, typhi, minæ, livores, flos fæni est, floret illa domus, & magna domus, floret illa familia, & quàm multis floret? & quàm multis annis vivunt? multi anni tibi, breve tempus Deo in comparatione longorum, & longè viventium sæculorum.* Hæc secum reputent, qui amplissimas familias alunt, altissima palatia incolunt, latiùs quàm lætiùs habitant, omnia hæc in cineres, cùm Dominis redigenda. Unum illud solatio esse ex Apostolo potest: quòd e *habemus domum non manu factam, æternam in cælis.* Sunt qui æternitatem in immortalitate nominis collocarunt: sed ô vanam! ô insanam æternitatem, in membranis, in chartis, in libris relinquere, ex quibus tot amplæ bibliothecæ luculentissimo incendio & sibi apud Inferos

a Lips. in dedicat. de magnitudine Rom. b Strad. anno 1568.

c Cornel. in Cap. 24. Isai. d Aug. in Psal. 102. e 2. Cor. 5.

æternum pabulum ſuppeditarunt; qui verò per præclara facta in memoriâ hominum fuerunt, quid ex eâ ſecum ad inferos, inter tormenta ſolatii tulerunt? eheu ſapientiâ ac prudentiâ orbis oraculum audieris, titulis & dignitatibus caput orbis adoratus fueris, ſi in æternum perieris, quid proderit? honores certè ut fluxos & vanos ducere, docet Eccleſiæ liber Ritualis in inauguratione Epiſcoporum, qui hæc illis verbâ recitanda admonet: *Annos æternos in mente habe.* quòd quò tenacius inhæreret, Jacobus Blaſius, ordinis S. Franciſci Namurcenſis Epiſcopus, pro ſymbolo ſibi ſumpſit: *Vrget æternum.* & Guilielmus à Bergis ex illuſtriſſima Grimbergorum familia, tertius Antverp. Epiſcopus, Gregorio XIII. à cubiculis, demum Archiepiſcopus Cameracenſis, hoc ſymbolum ſibi delegit: *A momento æternitas.* Cogitate hæc ô mortales, & antequam æterni ſitis, ſive in gaudiis, ſive in tormentis, æternitatem prævidete. Omnia tranſeunt, ſola reſtat, nec tranſibit æternitas. Aptâ ſimilitudine rem expreſſit Leonardus Leſſius: a *Tempus*, inquit, *& temporalia omnia, ſunt ſicut flumen quoddam: æternitas ſicut rupes firmiſsima, ſub quâ flumen raptim tranſit.* Sola æternitas in motu immota manet; quare nec cor humanum umquam in fluxis mundi bonis conquieſcet, niſi uni ſtabili inhæreat æternitati. Quod ſcitè expreſſit S. Auguſtinus: b *Vanum eſt cor hominis, quis tenebit illud, & affiget ut paululum ſtet, & capiat ſplendorem ſemper ſtantis æternitatis?* in hac mente immotâ defixus, velut marpeſia cautes, celeberrimus ille cancellarius Angliæ Thomas Morus, omnia humana, ut fluxa & tranſitoria deſpexit: ad hunc cùm Aloyſia cariſſima uxor cum liberis captivum viſeret, oraretque obnixè ne bona omnia, famam, vitam, quibus multis adhuc annis frui poterat, ſubitò præſcideret, ſæpiuſque hanc vitæ diuturnitatem inculcando, finem dicendi non faceret; ipſe tacendi dedit, hæc paucis percunctatus: c & quamdiu mea Aloyſia, inquit Morus, frui hac vitâ potero? tum illa, totis viginti annis mi Vir, ſi Deus voluerit. Vis ergo, ait Morus, æternitatem viginti annis commutem? næ tu imperita es mercatrix ô Aloyſia, d *& quaſi una de ſtultis mulieribus locuta es.* nam ſi annorum aliquot millia diceres, aliquid tu quidem diceres, ſed tamen ad æternitatem quid eſſent? velut umbra, velut ſomnium quod pertranſiit. Sic enim ratiocinatur Chryſoſtomus: e *Si quis intra centum annos unâ tantùm nocte ſuave lætumque ſomnium vidiſset, centenis vero annis ob id puniretur, an ſomnium hoc appetendum eſſet; quod autem eſt ſomnium ad centum annos, hoc eſt præſens vita, ad futuram, imo infinito minus; & quod eſt gutta ad pelagus, hoc anni mille ad futuram æternitatem.* f Et alibi hoc confirmans. *Tempori*, ait, *infinito quid conferes? quid ſunt decem millia annorum, cùm*

a Leſſ. de Perfect. divin. lib. 4. c. 3.
b Vide 15. Tollenaer in Ecc, pag. 781.

c Stapleton in vita. d Iob 2. e Chryſ. ho. 20. ad pop. f Hom. 28. in Epiſt. ad Heb. 1.

secula cogitas infinita? nónne quantum est stillicidium minimum, abysso comparatum? Quare si via impiorum hîc prosperetur, si potentes, si prædivites, si florentes videris, non te affligant, nam a *isti florent felicitate seculi, florent ad tempus, pereunt in æternum.* Elige an amare temporalia, & perire cum tempore, an amare Christum & in æternum vivere? Attenta mente hoc secum expendit *b* Margareta Austriaca Philippi III. Uxor, quæ paucis ante extremum morbum diebus, inambulans regia porticu, vidit piam tabulam appensam, in qua angustæ scalæ in cælum erectæ: per quas genio tutelari duce quosdam conscendere vidit, infernè verò per latos gradus turmatim alios, tenentes tympanum & cytharam, ad Tartarum proruentes. hîc regina in lachrymas profusa, dum à matronâ comite rogaretur, Respondit, ô soror! in hoc ancipiti bivio collocata sum, dubia prorsus, ubi animus è corpore, excesserit, an hac, an illac? quod iter arrepturus. Anceps hæret integerrima princeps, & nos ad hæc itinera æternitatis securi properamus, cùm summi utrimque momenti sint, quæ Christiano hîc in deliberationem veniunt. utrimque æternitas est, sed altera æternùm misera, altera æternùm beata, à te pendet utram elegeris, c *Alterutrum è duobus eligamus,* clamat Bernardus, *aut semper cruciari cum impiis, aut perpetualiter lætari cum Sanctis; bonum siquidem & malum, vita & mors ante nos sunt posita.* Hæc ita tenaciter B. Cæsario Arelatensi præsuli inhæserunt, ut non interdiu modò, sed & noctu in somnis non semel exclamare auditus sit, Duo sunt, nihil est medium, duo sunt, aut in cælum ascenditur, aut in infernum descenditur. Voluptas brevis, pœna æterna; momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat, elige, semel malè elegisse, semel periisse, æternum est.

a Augus. cit. Novarin. risus Sardon. c.25. *b* Bourchesius trutina ætern. c.6. *c* Bern. l. de anima c.3.

§. IV.

Annulus æternitatis contra omne lethale virus peccati, præsens amuletum.

SUnt qui Amethystos, aliosque pretiosos lapillos in annulis circumferunt, è quibus arcano naturæ prodigio, ubi gemma sudare incipit, vicinum venenum certò persentiscunt: unde poëta:

Annule qui pestem fœdumque arcere venenum,
Pectore, qui philtri crederis esse loco.

Hanc virtutem longè potentissimam in se continet annulus æternitatis, modò gemmam huic annulo aptam inseruetis, ab *d* Eminentissimo Cardinale Baronio posteris traditam; hic in annulo calvariam sculpi jusserat, insinuans à morte pendere æternitatem, quam semper in oculis, semper in animo defixam habebat; cui hoc illustrissimi Cameracensis symbolum quadrat: *A momento æternitas,* Quisquis hanc gemmam annulo insertam, animo impressam cir-

d P. Rho exempla virt. pag. 559.

cumfert, ipſus ilico ſudare, conturbari, venenum omne vicinum, ac prope imminens, à corde & animo repellet. quod præclarè obſervavit Leſſius, qui de æternitate tractans, ſic ait: a *Hæc cogitatio quotidie nobis animo verſanda, quia nulla ad omnes tentationes vincendas, ac pericula peccatorum cavenda potentior, nulla efficacior.* b Dum Carolus Quintus ex Italia per Gallias in Belgium properaret, jamque Pariſios ingrederetur, contigit Franciſci primi filium, Carolum nomine, lectiſſimum juvenem, Aureliæ Ducem, inopinatò inſilire in tergum Caroli, equo inſidentis, & inclamare: *Cæſar teneo te captivum*; quo Cæſar non parum commotus, benignè ſubridens principem complexus eſt, ſicque uno vecti equo, in chorum Francicarum matronarum, & magnatum venerunt: ubi Carolus obiter ſalutatâ Leonora ſorore ſuâ, Franciſci conjuge, prolixum miſcuit ſermonem cum Eſtampia, inſigni heroina, quæ apud Franciſcum perquam gratioſa; nec deſunt qui putent eam regi conſuluiſſe, ut Cæſarem in Galliis captivum detineret, ut ut ſit, Carolus rem ſubodoratus, non multò pòſt inter loquendum, conſulto ſibi annulum, in quo gemma ingentis pretii erat, è digito cum aqua defluere permiſit, quem cùm illa elevaſſet, & Cæſari præberet, noluit eum recipere, ſed cùm in amica manu eſſet, eum Eſtampiæ condonavit, atque ita evaſit, In te Princeps mundi, Domina caro, in perniciem tuam conſpirat, inter tot diſcrimina quot crimina verſaris; ſed annulum æternitatis in manus veſtras hodie dimittam, ſi Domina Eſtampia, id eſt caro, hunc gerat, non in digito, ſed in corde, ſalvus eris, incolumis evades. nec modò propinquum, ſed & intra viſcera virus admiſſum, hic annulus reſpuere coget, hominemque æternæ morti deſtinatum, æternæ ſaluti incolumem & innoxium reſtituet. c Hoc Alexander Pontifex in annulo ſuo, aliquando comprobavit, dum militi flagitioſo omnem animi medelam reſpuenti, annulum ſuum tradidit, eâ lege geſtandum, ut quoties adſpiceret imminentis mortis, unde pendet æternitas recordaretur. Vix paucis diebus geſtarat, ſupplex ad Alexandri pedes ſe abjecit, & omni veneno ejecto, in novum hominem reformatus eſt. adeò præſens contra omne peccati virus, hic annulus Amuletum eſt. accedit hujus rei teſtis regius vates, qui illius annuli virtutem ſingularem expertus, ait: d *anticipaverunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum locutus.* quid tibi ſomnum abrupit, quid quietem interturbavit beatiſſime Propheta? quæ hæc antelucana negotia, unde hic ſtupor, qui vocem adimit? unde hæc animi perturbatio? cauſam cognoſcite: *Cogitavi dies antiquos & annos æternos in mente habui.* hæc annorum, hæc annuli revolutio,

a Leſſ. de perf divin. l. 4. c. 4.
b Surius comment. rerum in orbe geſt. pag. 391.

c Sandæi medicus Euan. l. 3, con. 5.
d Pſal. 79.

Davi-

Davidem adeò exterruit, ut quietem & vocem ademerit; cogitavit dies antiquos instar umbræ præteriisse, cùm regnis tot reges Israël interiisse, omnesque in domum æternitatis introiisse: ubi nulli exitus, eodem se tendere vivaci meditatione ruminabat, sed de ancipiti bivio incertus, & trepidus exclamat: *Numquid in æternum projiciet Deus:* numquid in æternum projiciet à facie, in quam desiderant Angeli prospicere? numquid in æternum projiciet in tenebras exteriores, ubi erit fletus, & stridor dentium? en ut formidet, & sudet, ut horreat æternitatem, ut divina judicia perhorrescat, ne perpetuis in se pœnis Deus animadvertat. at quis ex hac æternitatis recordatione animi affectus & effectus? *dixi nunc cœpi.* ita momento prope, se ipso factus est melior, & mutatus in virum alterum. Hæc magnus Hebræorum Rex, domi, militiæque curarum mole obrutus; modo non vacat iis, quæ inter carnis delitias, inter mundi illicebras assiduo versantur, negotio æternitatis diem, horam, momentum dare; æternitatis meditationem Religiosos, Anachoretas fecere, liberè profitentur; cùm hoc exercitium omnes concernat, nec solitariis aut infimis duntaxat mortalibus, sed summis etiam capitibus, & coronatis verticibus dignissimum, dies noctesque cum dubiâ æternitate occupari, si contra vitia fortes, si caritate ferventes, si de beata æternitate securi esse voluerint. At ne amara videatur nec assidua æternitatis recordatio, Sanctus Gregorius in illa verba Cant. 2. *Introduxit me Rex in cellam vinariam & ordinavit in me charitatem*, hæc docet: *quid per cellam vinariam congruentius quam ipsam arcanam æternitatis contemplationem accipimus? & certe quicumque cogitationem hanc paulo altius in mentem demiserit, gloriari poterit: ordinavit in me charitatem.* quam salubri pioque instituto quotidie ad omnium actionum initium nobis proponeremus annos æternos; præsertim cum peccandi occasio, cum dæmonis suggestiones urgent, cum lædendæ conscientiæ instat periculum. hoc unicum servandæ caritatis Amuletum. ô peccatores si caritatem in vobis ordinare velitis, hanc cellam ingrediamini, æternitatem cogitate, exemplo Davidico in viros perfectos mutabimini. *a* Homo vanus & impius, cui Fulco nomen, cum nocte quadam, inusitata insomnia non ferret, & de latere in latus se obvertens, nec somnium conciliare, nec quietem capere posset, tædio vigiliarum cogitare cœpit & quid præmij poscis ut biennium aut triennium levi morbo, hisce plumis affixus transigas? & certæ mortis morbus prodromus me aliquando occupabit, nisi morte repentina subito obeam. at quid inde? corpus putrescet sub terra, quid autem & quo anima? Christus certè in ignem æternum, ob unicam læthalem noxam, vel animo admissam pronuntiavit. ah qualis ibi lectus erit damnatorum? quot annis illic jacebunt? mille & iterum mille annis, non in plumis, sed

a Benedictus Renatus lib. 5. magni ordinis.

in flammis miserè torquebuntur. Tormenti genus fuerit *a* Ezechieli 390. diebus in uno latere quiescere; at quis in strato ferreo candenti, in ardoribus sempiternis, mille millium annorum millibus jacere poterit? his cogitationibus ita insomnis est factus, ut omnibus carnis illecebris, mundi deliciis valedixerit, & sacræ Cistersiensium familiæ se addicens, reliquum æternitati vixerit. Hic plures imitatores haberet, & omnes cum eo de sanctitate certarent, si in eandem æternitatis considerationem descenderent: *quis enim*, ut rectè Richardus Victorinus argumentatur, b *quis*, inquam, *tam insensatæ, tamque obstinatæ mentis homo uspiam poteris inveniri, qui non expavescat, & omnino abhorreat, transitoria carnis blandimenta tormentis æternis mercari? si diligenter aspiciat indesinentérque attendat, quàm sint modica, seu etiam momentanea ista omnia carnis oblectamenta, quæ pertranseunt; & quam sint immania, quamque atrocia tormenta illa æterna, quæ finem non habent, nec habere possunt.* Hæc cogitatio tot hominum millia & inter hæc tot impios, tot mundi ac Veneris procos, in solitudines egit; in monasteria, in sacros carceres compegit, à vita molli ac voluptuaria ad severam rigidamque coegit. Hæc æternitatis cogitatio mundum calcare, omnia terrena fastidire coegit. Testis B. Theresa fœcunda Religiosæ sobolis mater ac magistra, quæ puellari adhuc ætate. cum Roderico fratre & ipso puero, primordia futuræ sanctitatis ab æternitate inchoavit: cum enim sacrorum libellorum magisterio comperissent, tormenta inferorum æterna esse, identidem inter se super magnitudine hujus argumenti disseruere, repetentes intimo animi sensu illud, *æternum, æternum æternum.* & possent nominari homines religiosi complures, qui adhuc vivunt, & fatentur ex hac una æternitatis consideratione, totum hunc mundum desipere, & insipere cœpisse; hac unicâ cogitatione omnes labores, omnes austeritates quantumvis magnas, leves ac breves videri. Quod dilucidè Augustinus testatur: c *Quæ quisque patitur in hac vitâ, in comparatione æterni ignis, non parva, sed nulla sunt*; hoc motivo usus Olympius, de quo refert *d* Ioannes Moschus: Singularis patientiæ senem in cœnobio Gerasimi ad Iordanem, quasi cumque molestias patientissimè tulisse; intuitu æternorum cumque eum de viâ, nescio quis, religiosus hospes convenisset, nec sine admiratione objecisset, & quomodo tandem mi Olympi, in hac caveâ, in tanto æstu, inter cyniphes & muscarum examina durare potes? subjecit Olympius: Fili inquit, hæc levia sunt, si cum æternis conferantur, illa tolero ut cruciatus illos intolerabiles & æternos evadam, cyniphes patior ut vermen effugiam immortalem: hos æstus perferre facile est, qui ignem æternum considerat. ô Olympi! ho brevi dicto olympum nobi

a Ezech. c. 14. *b* Richard. Victor. de Statu interioris hominis, Hom. 3. cap. 3.

c Aug. serm. 109. de tempore.
d Cap. 141.

aperis. Hæc si secum plures cogitarent, plures de austeritate, plures de beatâ æternitate cum eo contenderent, nihil durum, nihil arduum, nihil religioso molestum appareret.

Consimili brevi sed nervosa concione Seraphicus Franciscus tirones suos sub pondere fatiscentes confirmavit: *Fratres, magna promisimus, sed majora promissa sunt nobis: modica hîc voluptas, sed postea pœna immensa; modicus hîc labor, sed postea gloria æterna.* Fratres magna promisimus dum paupertatem tam arctam professi, qui in seculo opibus affluebant; castitatem angelicam, quæ in assiduâ & gravissimâ cum carne & dæmone luctâ servatur: obedientiam tam promptam & sub tam gravi censura servandam; tamen, ut monet Hieronymus, *nullus labor durus, nullum tempus longum debet videri, quo gloria æternitatis acquiritur.*

Quare concludo cum collactanea *Christi* Bernardo, & opto millies, & millies, vel semel etiam, æternitas toties ingeminata menti inhæreat: *utinam,* inquit suavissimus Doctor, *utinam saperent, saperent utinam, utinam* & quorsum hæc nobis Bernarde sapientia? *ut æternitatis imago reformetur in nobis, videlicet ut præsentia moderemur, præterita per intelligentiam dijudicemus, novissima provideamus ad cautelam.*b Infaustum illud mortis præsagium impio Adriano Imp. fuit annulum è digito decidisse: mortis æternæ signum certissimum, annulum æternitatis non manu, sed mente excidisse; aliter sapuit Iustus ille Lipsius qui hunc annulum ut fidam beatæ æternitatis arrham ad extremum spiritum asservavit, ut hæc ejus novissima verba contestantur, quibus ita Deiparam compellat: ô Mater Dei adsis famulo tuo cum tota æternitate decertanti, nec me deseras in ista hora, à qua pendet æternæ meæ salus. Memento & mei in illo momento momenti maximi, à quo pendet tam dispar æternitas. Hæc nos semper & ubique solicitos teneat, illudque melliflui Doctoris pro aculeo animis infixum hæreat: *Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas.*

a Bernar. serm. de SS. Apost. Petro & Paulo.

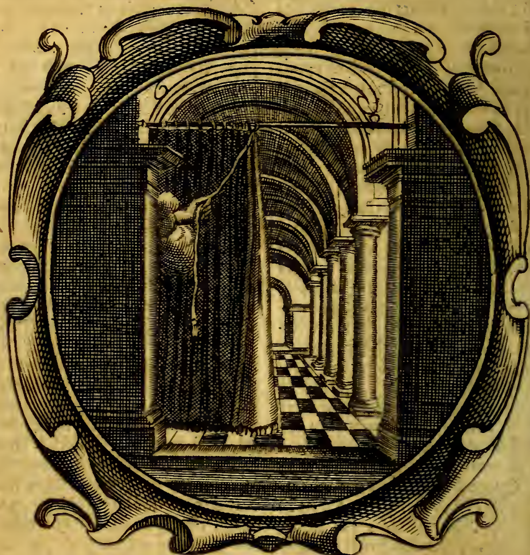
b Ælian. de Adrian. Imp.

E M-

EMBLEMA II.

Tunc videbunt. Luc. 21.

ADYTIS CORTINA RECLVSIS.
Virg. 3. Æneid.

DOMINICA I. ADVENTUS.

De judicio, in quo oſtenditur ſummum tormentum fore, manifeſtationem occultorum ſcelerum, per cortinam, in die Revelationis aperiendam.

§. I. *Tormentum gehennâ gravius, Revelatio occultorum ſcelerum in judicio.*
§. II. *Illuminabit abſcondita tenebrarum.* 1. Cor. 4.
§. III. *Simulatæ juſtitiæ, ac perſonatæ virtutes detegentur.*
§. IV. *Orbi quoque innoteſcent, occultiſſima opera juſtorum.*

Tunc

PICTORVM & fictorum mos est, si picturam aut statuam in templis super aram, vel ad extremos ædium parietes propalam depingant, aut cælo fingant, sub rudi sipario delitescere, ne adstantium oculi, opus infectum præmaturè censeant; at opere confecto cortinam removent, ac omnium oculis spectandum, ac censurandum proponunt. *Cortina*, teste Servio, sic dicta, quòd *cor teneat* quasi absconditum; hac aliquando diductâ, a *omnia nuda & aperta erunt*, & ut rectè Basilius; b *quæ prius corpore, quasi veste contecti, minime habere putabamur, ea nudata se omnium oculis ingerent:* etenim inquit, *mens nostra velut pictor est, in animâ, velut in tabulâ, cogitationes, prout vult, format: & sicut pictor quod in obscuro pinxit, postea in medium profert, & diducto velo spectandum proponit, ita post vitæ exitum corpore, velut velo amoto, ea quæ à se in animâ, ceu tabulâ, picta sunt in occulto, in lucem prodibunt; tunc videre erit animæ tabulam variâ historiâ refertam, & omnibus in spectaculum propositam.* Hactenus magnus Basilius, qui sic concludit: *Si igitur ex divinis litteris historiæ & virtutes conspectæ fuerint, laude dignus judicabitur; si vero turpes & indecoræ picturæ, turpibus historiis & monstrosâ specie apparuerint, quanto, Deus bone, pudore ac confusione, pictor dignus judicabitur.* Quis dignè valeat explicare, qui pudor, quæ confusio, quanta abominatio futura sit, dum non modò per rimam, ut Ezechiel exhibet abominationes, ubi mulieres cum suo Adonide, sacerdotes cum dorso ad altare spectantur, sed quando *adytis Cortinâ reclusis* omnia patescent? & *in fine hominis denudatio ejus.*

a Ad Heb. 4. b Basil. lib. de vera virg.

§. I.

Tormentum gehennâ gravius, revelatio occultorum scelerum in judicio.

EST qui quæstionem hanc ænigmaticam, seu paradoxum proponit: quandonam futurum sit, ut damnati nolint egredi inferno, & beati nolint manere in cælo? nostis quando? hoc fore asserunt in die judicij: tunc enim beati gestient cum duce suo prodire in campum, c & se exhibere *in magnâ constantiâ adversus eos qui se angustiaverunt*, tum ut judices sint tyrannorum ac sceleratorum, qui se persecuti sunt, tum ut suavissimam illam vocem audiant, *venite benedicti*, & publicum meritorum acroama, ac coronam recipiant, qui hîc in antris & speluncis terræ latuerunt; denique ut corpori suo virtutum consorti jungantur, in eoque dotes & accidentalem gloriam adipiscantur; damnati verò perhorrescent egredi inferno, ne vultum iratum fulminantis judicis intueantur, ne sententiam illam horrendam omni æternitate numquam revocandam stabiliri, & ad illud *Venite* luctuo-

c Sap. 5.

fam

ſam illam Echonem audiant, *ite maledicti in ignem æternum ô lamentabilis Echo!* a *quid poteſt terribilius cogitari*, inquit, Auguſtin. *quàm ite? & quid delectabilius, quàm venite? duæ ſunt voces, quarum nil horribilius unâ, & nil jucundius alterâ*; ſed amabo vos, quid in hoc judicio maximè formidandum, quid in toto hoc apparatu terribiliſſimum fore cenſetis! b *dies iræ, dies illa, erit dies illa magna, & amara valde: ſol obſcurabitur & luna non dabit lumen ſuum. Dies tenebrarum & caliginis, & ante faciem ejus ignis vorans.* an haſce tenebras damnati maximè perhorreſcent? *ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commovebuntur.* num hanc elementorum confuſionem, orbis univerſi incendium, mare bulliens, ut ſpectaculum maximè horrendum formidabunt? an vultum judicis? an ſententiam æternæ damnationis? aliud omnibus his terribilius erit tormentum, ipſo inferno gravius, ob quod igneo ſuo ergaſtulo egredi detrectent, & cum Propheta clament, c *quis mihi hoc tribuat ut in inferno protegas me?* tormentum hoc magnus Baſilius commemorat: d *Supplicium omnium graviſſimum eſt, opprobrium illud & confuſio ſempiterna*, hoc ſiquidem graviſſimum tormentum quod ipſâ gehennâ Iob gravius ducebat, coram toto mundo occultiſſima ſcelera *nuda & aperta* proponi, & oratione 23. de judicio idem Baſil. confirmat, e *gravior quàm tenebræ, quàm ignis æternus erit ille pudor.* Horrendum quiden illud quod adfert Hieron. f *Iudicaturo Domino lugubre mundu immugiet, tribus ad tribus pectora ferient, potentiſſimi quondam reges nudo latere palpitabunt*; ſed horribilius longè ſpectaculum erit, cùm incipiet g *mugire adytis cortinâ recluſis.* Seraphicus Doctor Bonaventura refert nocte mediâ à monachis conſpectum currum igneum, cum globo candenti per ambitum, dormitorium, refectorium, chorum, totùmque monaſterium devectum, & ita luce ſuâ omnia colluſtraſſe, ut quiſque perſpiceret quid alter ageret, quid cogitaret, immò intimos ſenſus pervaderet: & ut Bonaventura ait: h *Ex virtute mirandi luminis, alterius alteri conſcientia nuda fuit*; ut verò poſtliminio S. Franciſcus ad eos viſit, ac palam varios de iis arguit, quæ jam cuique manifeſta erant, innotuit ſanctum Patrem, in ſpecie globi candentis, ſuorum corda luſtraſſe. Quòd ſi hoc in conſeſſu, talis lux derepente affulgeret, ut alter alteri conſpicuus fieret, an hîc neminem adulterum, neminem injuſto ære oppreſſum, nullum heterodoxum, neminem quemquam ſibi capitalem hoſtem intueretur?

Aliud haud abſimile D. Anſelmo accidiſſe legimus, qui ſub initium ſtudiorum, dum noctu ſacros Prophetas volveret, ſubiit animum hæſitatio. quî fieri potuerit, Deum ſacris illis vatibus revelaſſe, & quaſi ob ocu-

a Auguſt. Solil. c. 3. b Sophon. c. 1. Matth. 24. Ioel c. 2. c Iob. c. 14. d Baſil. in Pſal. 30. e Baſil. cit.

f Hieron. ad Heliodor. g Vir. 3. Eneid. h Bonavent. in vita S. Franciſci cap 4.

os posuisse res non existentes, & quæ post multa sæcula futura essent; dum ecce ea lucis claritas affulsit, ut in cellâ suâ, inter quatuor parietes conclusus, perspexerit dilucidè, quid toto monasterio quisque religiosus ageret: hunc campanile trahere, illum consurgere ad matutinum, alterum in storeâ se vertere, sacristam lampades accendere, alium socordem & somnolentum ad chorum pergere, idque longè distinctius quàm si in meridie coram adstitisset. Quod & de S. Benedicto Gregorius asseruit: a *Omnis mundus velut sub uno solis radio collectus, ante oculos ejus adductus est.* At in die illo

a Greg. l. 2. dial. c. 36.

§. II.

Illuminabit abscondita tenebrarum. 1. Cor. 4.

Dies ille b *revelationis justi dicii Dei* dum *lux solis erit septempliciter*, in momento, in ictu oculi, cortinâ remotâ, manifestabuntur omnia, quæ ab orbe condito, quæ à primo die, & horâ, quâ homo ratione uti cœperit, egerit, dixerit, cogitarit, juxta illud Psalm. c *Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, & seculum in illuminatione vultus tui:* quò spectat illud Bernardi: d *Quadam vi divinâ fiet, ut cuique sua opera bona vel mala in memoriam revocentur, & mentis intuitu mirâ celeritate cernantur:* quid in adolescentiâ, quid in juventute egerit, quid à parentibus, ab aliis surripuerit, quid in studiis Duaci, Lovanii, Parisiis abligurierit, quò cum sociis iverit, quæ colloquia instituerit, quoties famæ viri probi, religiosi detraxerit, quoties scelera jactarit, e *Illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*, quæ desideria, quæ adulteria, quid foris in pratis, in silvis, an non f *peccare noster novit in sylvis amor?* Quid in lucis, quæ tunc lucis satis habebunt? quid domi in caveis, in solariis, quid in clausis cubiculis, in cellis, in angulis, in antris, in tenebris, clausis cortinis sceleris peractum sit, g *manifestari oportet ante tribunal Iudicis.* Si vel uni Francisco, uni Anselmo, vel levem socordiam religiosi manifestari erubuerint, quid erit toti orbi manifestum fieri? lubet huc aureum flumen derivare Chrysostomi: h *Si nostrum cujusquam occultum crimen hoc ipso die in medium delatum, huic confessui innotesceret, nonne fieret, ut ille interire ac terram dehiscere, quàm tot sui peccati testes habere mallet?* ecquis hic confessus ad omnem populum urbis? si coram eo in foro adulterium tuum, indutus albâ veste manifestare deberes? quid erit in die revelationis, in conspectu omnium hominum occultissima flagitia, quæ nunc uni confiteri erubescis, in illo conspicuo orbis Theatro in valle Iosaphat manifestanda fore? i *Quid tunc nobis miseris fiet,* quærit Chrysostomus,

b Ad Rom. 2. Isa. 30. c Psal. 89. d Bernard. in Manuali.

e 1 Cor. 4. f Seneca in Hippol. g 2. Cor. 5. h Hom. 5. in epi. ad Rom. i Chrys. ibid.

ſtomus, *cùm omnia orbi univerſo palam facta, in tam aperto támque illuſtri theatro denudata omnium oculis ſubjicientur?* Si hic viro honeſto palam eam notam inurerem, illum iſtic loci ſpurium alere aut nothum, *nónne fieret, ut ille interire mallet?* & tamen in die revelationis nothi notiſſimi erunt; ſi de puellâ nobili, quid ſub obſcuro veſpere cum proco verborum ac baſiorum miſcuerit, exponeretur, *nónne fieret ut illa interire mallet?* Si è proſtibulo talis adoleſcens, talis conjugatus protraheretur pleno die, *nónne fieret, ut ille interire mallet?* Hujuſcemodi percunctatur Cyrillus: *Quid facies in judicio, ubi ſecretó fornicantes in publico producet omni carni?* & quidquid clauſis cubiculi foribus, ſceleris admiſſum eſt. a Inter Lolhardi errores noviſſimus eſt, Deum neſcire, aut non punire mala, quæ ſub terrâ fierent; unde & fornicabantur promiſcuè in locis ſubterraneis, ut refert Spondanus. Omnes illi impuri Lolhardi ſectatores, è criptis ſubterraneis adducet Deus in lucem omni populo; inſuper in hac materiâ peccati omnes circumſtantiæ ſimul innoteſcent, ut notat Baſilius, b *non enim confuſé, ſed ſingula per partes, velut in picturâ cernentur,* quomodo ad patrandum quis adulterium rem adornarit, quo inceſſu, quo habitu, quo corporis ſitu alienam uxorem pellexerit, caſtam columbam ſeduxerit: videbitur jactus oculorum impudentiſſimæ fœminæ in Ioſeph, aſſidua moleſtia, preces, munera, technæ, lacrymæ fuga Ioſephi, horror peccati pallium, *velut in picturâ*; aliter quam res Confeſſario manifeſtetur, coram quo omiſſis circumſtantiis aggravantibus, honeſtis terminis, verbo unico fornicatus decies, puellam decepi, cum aliena plus minùs vicies rem habui; ſed quæ verba cum illa habuerit, quomodo induxerit, quem modum, locum, tempus præſcripſerit, non exponit. P. Gauda dicere ſolitus erat, unum foramen, aut rimam eſſe, per quam videre liceat, quid in orbe agatur, eamque rimam eſſe cancellos confeſſionalis; at longè manifeſtiùs in die illo revelationis, ubi meritò illud Hieremię uſurpabit: c *Confuſus ſum & erubui.* Iſa. 13. *Viſitabo ſuper orbis mala, facies combuſta eorum*, heb. *rubentes* præ pudore, & uti Eccleſia canit: *Culpâ rubet vultus meus*, exclamat hîc S. Anſelmus lib. ſimilit. *Latere erit impoſſibile, apparere intolerabile.* Quis pudor ora ſubit, quæ confuſio reorum animos perturbat, dum fatale theatrum mortis conſcendunt? patenti foro, omnibus conſpicui? dum illas voces audiunt, ecce illic proditor, falſarius, ille qui adulterinam monetam cudit, ecce ille fur, ille ſacrilegus, ille homicida; ſi quis ingenuâ indole, nobili genere, in religioſo habitu, hæc ſibi dici audiat, *Deus bone, nónne fieret ut ille interire mallet?* ubi verò illa *magni cortina theatri* aperietur & dicetur, iſte mercator, qui exiguo tempore tantas divitias conquiſivit, ecce per quas frau-

a Spondan. an. 1315. tom. 1. p. 541.
b Baſil. lib. de vera virg.

c Ierem 31.

des

des & dolos, per adulterinas merces, quomodo imperitis imposuerit, ecce quam usuram exercuerit, aliena bona invaserit; in officinâ ubi ulna pollice brevior, libra scrupo gravior, mensura justo minor proferetur; ecce iste sartor, quantum sibi ex teniis aureis, ex bysso, holoserico reservarit, integra vexilla ex centonibus dæmon illic ventilabit; ecce ibi omnis massa, quam minutis particulis pistores conflarunt; ecce ille sutor quot paria calceorum festis & Dominicis; ecce iste advocatus, consiliarius, quam sententiam tulerit, quas lites protraxerit; intentiones, desideria, cogitationes intimæ patebunt. Hîc reis in catastam productis, præconis voce ea flagitia solùm proclamantur, quæ publica, ac passim nota sunt; ipsa facinora solum in hoc foro plectuntur, quæ sæpe longè plura & atrociora. animo voluerunt: hîc consilia cordium manifestabit, in die illâ illuminabit abscondita; uti solis radiis deteguntur sordes in angulis, feræ in sylvis.

Apocal. 4. *Coram eo mare vitreum simile crystallo.* Nil adeò declarat profunditatem cordis ac mare, quis poterit bolide fundum maris investigare? quis omnes syrtes & voragines cognoscere? quis cordis humani intimos sinus, quis subdolas fraudes, quis simulatas amicitias? quis fictas devotiones? hinc Psal. 103. dicitur: *Hoc mare magnum & spatiosum manibus, illic reptilia, quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis.* Ecce figuram cordis humani, quot monstra peccatorum, quot desideria lasciva, quot sensus & consensus pravi? sed quærit Deus à Iob cap. 38. *Numquid ingressus es profunda maris, & in novissimis abyssi deambulasti?* quasi rem impossibilem, hoc profundum scrutari; idem de corde sentit Jeremias cap. 17. *Pravum est cor hominis & inscrutabile, & quis cognoscet illud? ego Dominus scrutans renes & corda,* cui profundum cordis, erit in die illa, *a quasi mare vitreum simile crystallo*: qui ad solem, vitrum, aut lucidissimum crystallum contemplatur, in ea quid non transparet? minutissimi nævi & atomi notantur: ô domini! quisque nunc in se descendat, in cordis fundo quid non comperiet? intelligere hæc non potes, legere potes: Doctore S. Hieron. b *Formidabiles libri aperientur, in quibus scripta sunt opera nostra, & actus, & verba, & quæcunque egimus in hac vitâ: nec solùm actus, sed & cogitationes, & intentiones cordis. Liber scriptus proferetur, in quo totum continetur,* & ne lumen lectori desit, dicit & docet Apostolus: c *Vniuscujusque opus manifestum erit, quia in igne revelabitur.* Ubi aptissimam similitudinem adducit d B. Thomas à Villânovâ: Sicut in papyro scripta quibusdam succis malorum medicorum, non apparent characteres litterarum, sed ad ignem positi, tota apparet scriptura, sic in illo igne omnia monstrabuntur abscondita tenebrarum, & manifestabuntur consi-

a Apoc. 4. b Hieron. in cap 7. Danielis. c 1. Cor. 3. d Thomas à Villanova conc. 1. in nativ. Virg.

lia cordium, quæ modò oblitterata. Hoc veritus Augustinus, ita de se loquitur: a *Ecce coram tot millibus populorum nudabuntur omnes iniquitates meæ, tot agminibus Angelorum patebunt universa scelera mea: non solùm actuum, sed etiam cogitationum; tot judicibus inops adstabo, quot me præcesserunt in opere bono, tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene vivendi exempla, tot convincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus.*

Tunc demum falsæ syngraphæ, falsa juramenta patebunt. b Rudolphus electus Romanorum Imperator inter refractarios principio regiminis habuit Othocarum regem Bohemiæ, qui renuit Rudolpho subesse, inque ejus verba jurare, quem paulò antè in suo servitio ac aulâ palatinum habuerat; res prælio dirimenda erat, jamque in campo utrimque acies dispositæ, cùm formidanti Othocaro injecta melior mens, petiit per legatos ab Imperatore hoc sibi dari, ut sub tentorio, quasi post cortinas, coram principibus, clam juramentum præstaret, quod in utriusque exercitus conspectu pudor vetabat: acceptat Imperator, statimque tentorium excitari jubet ingeniosæ fraudi opportunum: nam cùm ante Rudolphum Augustali subnixum solio Othocarus genu posito, fidem præstaret, adducto artificiosè funiculo, quatuor tentorii latera ita extemplo conciderunt, ut exercitus uterque ingeniculantem Imperatori regem cerneret, acclamantibus Germanis; frendentibus & dolum tacitè execrantibus Bohemis; præsertim veró is pudor animum ussit, illusi turpiter Othocari; ut justo bello statuerit ignominiam vindicare, sed consilio infelici tum à suis, tum à fortunâ desertus, in conflictu cecidit: habent hîc quod metuant qui virtutem erubescunt, qui in scelere lucem oderunt, qui nunc sub latibulis, & papilionibus, tentoriis, tectis, fornicibus fornicantur; detegentur, cùm repentè à quatuor orbis angulis, sipario diducto, in conspectu utriusque exercitus beatorum ac damnatorum in campo Iosaphat omnia manifesta erunt: & eheu c *quantorum* (magno teste Hieronymo) *sperata pudicitia in die judicii dehonestabitur.*

a Aug. in medit. c. 4. b Vide Spondanum anno Christi 1277. tom. 1. pag. 364.

c Hieron. ad Fabiolam de vestitu Sacerdotum.

§. III.

Simulatæ justitiæ ac personatæ virtutes detegentur.

DAvid Psalm. 74. *cùm accepero tempus ego justitias judicabo.* Lorin. hîc: *Si justitias judicabit Deus, quanto magis injurias? quid faciet de injustis judiciis, qui ipsas quoque justitias judicabit?* quot nunc innocentes, quia tenuioris fortunæ, quia destituti atlante, causâ cadunt, aut ad iniquum contractum coguntur, in annos differuntur, omnia deperdunt? dum alii muneribus, favoribus, promissis, potentioribus fulti, lites etiam injustas lucrantur. Quot iniquæ sententiæ in sæculares, in Ecclesiasticos! Quid *faciet in isto die de injustis judiciis, qui ipsas quoque*

quoque justitias judicabit? quàm alia erunt judicia Dei, alia hominum? quàm multi ad illud supremum tribunal litem, cum omnibus expensis lucrabuntur; quibus hîc abjudicata causa, illic rursus ventilabitur, revisio instituetur, partes audientur, & ut ait Lorinus ad illud: *Justitias judicabo*, id est, *vindicabo passos injuriam, decernam penes quos sit justitia.*

a Cyprianus ad Florentium criticum & obtrectatorem: *Habes tu litteras meas, & ego tuas; in die judicii ante tribunal Christi utraque recitabuntur*, & decernet penes quos sit justitia.

b Edmundus Campianus generosus iste Christi pugil, in foro Londinensi, jam extremo supplicio afficiendus, sic Reginam Elizabetham alloquitur: *Veniet Elizabetha dies ille, ille dies, qui tibi liquido demonstrabit, utri te dilexerint; Societas Iesu, an progenies Lutheri*: elucescet aliquando ille dies, qui liquidò demonstrabit viros illos, qui hîc calumniis impetuntur, depinguntur ut helluones, ut Euclíones, ut superbi, ambitiosi, esse viros integros, temperantes, non lucri temporalis, sed æterni cupidos, animarum non pecuniarum zelo exteras terras petere, vitam exponere, animam ponere, omnia perferre; viros spiritu Dei ferventes, nunquam graviori scelere commaculatos; veniet aliquando ille dies, quo viri illi, qui modo probi, justi, temperantes, in pauperes munifici æstimantur, detractâ larvâ, ambitiosi, subdoli, libidinosi, ebriosi probabuntur; qui hîc boni catholici, templa, conciones frequentantes; perniciosi hæretici apparebunt. Qui nunc benigno vultu humanissimis verbis, maximis promissis se amicos integerrimos professi, quàm malignè de absente locuti, quid contra eos moliti, quid animo foverint manifestabitur.

c Fertur Nero Senatores Romanos, severos illos Catones rogasse ut in sui gratiam populo ludum facerent, & saltum histrionicum, in foro Romano inter se agerent; quod cùm subterfugerent, ut alienum à dignitate suâ, ursit, dixitque, si id eos puderet, omnes larvati coram populo choreas ducerent; cùm excutere non possent, habitu maximè deridiculo, quo minùs innotescerent, & saltus quàm possent levissimos efformando, larvati in scenam prosilierunt. dum ecce quos post cortinas seposuerat, satellites prodeunt, qui cuique larvam detrahant, ac omni populo ludibrio faciant, quò ita pudore suffusi fuerunt, ut suffecerit ad vitam non paucis auferendam.

Erit aliquando ille dies, quo larvâ illâ probitatis, sinceritatis, sanctitatis detractâ, omnes fraudes ac nequitiæ patefient: *Mens enim humana*, teste Tullio, *multis simulationum tegitur involucris, & quasi velis quibusdam obtenditur cujusque natura; frons, oculi, vultus, persæpe mentiuntur*: at tunc velo amoto, omnis hypocrisis detegetur: tunc quæ hîc maximè piæ ac ferventes, quæ hîc sanctæ habebantur, in dies 3. 4. missas, alternis aut

a Lib. 4. Ep. 9. *b* Cornel. in cap. 5. Sap. Stabunt justi.

c Xiphilinus Dio Cassius in Nerone.

ſingulis diebus ad communionem, cum lacrymis in maxillâ, de divinis diſertiſſimæ; cognoſcentur ab aliquo ſuperbiæ dæmone obſeſſæ fuiſſe. Hoc ſenſu etiam exponit Lorin. illud: EGO IUSTITIAS IUDICABO, *quod ad illos ſpectare ait, qui aliorum nunc opinione ac ſuo etiam falſo judicio, mundi videntur ſibi, & iniquitatem fuco contegunt juſtitiæ.* Veniet dies ille, quo orbi innoteſcet, quis princeps Franciæ feſtis ſolemnioribus ſe in adyta monaſterii abdebat, quaſi animum illic generali exomologeſi expiaturus ſibi ac Deo meliùs vacans, cùm interim hoc otium nanciſceretur, ut clancularias litteras ad regni proditores cautiùs deſtinaret; tunc Jupiter Diphtheram Diogenis inſpiciet, qui auſterus & humanorum contemptor eſſe videbatur, & à morte in perâ ejus, duæ teſſeræ ac effigies amaſiæ reperta eſt.

Veniet dies ille, quo tot in habitu ſancto, exterminantes facies ſuas, qui temperantes & abſtemii videbantur, quaſi ſacerdotes Bel, lautè & cautè epulantes, potitantes innoteſcent: de his Gregorius: *Sunt qui videntur habere jejunium Pauli, vigilias Petri, ſed in finem denudatio operum.* a Tunc orbi univerſo ſpectandus erit vir Religioſus (familiam premo) Antonius Picenus, qui doloſâ pietatis imagine pleroſque mortalium oculos præſtrinxit: adeò ut poſt quadraginta dierum, quam ſimulabat inediam, cæleſtes genios haud ſecus quàm Redemptori, cibos ei miniſtraſſe ambitioſo rerum ſanctimoniæ fuco in vulgus ſpargeretur, cùm interea ingentem cereum, cui clam intrita phaſianorum, caporum, & ſimilium gulæ illecebrarum, ad manum haberet: uti & craſſum ac rotundum cingulum infarſerat, unde vitam furtim tolerabat. *Tunc videbunt,* non per rimam (ut Propheta loquitur) ſed carnis hujus pariete deſtructo, & cordis velo ſemoto, abominationes quæ in ſacris ædibus perpetrantur.

Quot tunc paſtores ovium ſub pelle ovina, lupi apparebunt? & qui quaſi Seraphini charitate divinâ ardere videbantur, carnalitate ac libidinis flammis ſe fœdè, ac innocentes agnos commaculaſſe deprehendentur? Nunc quidem peccata ſacerdotum tegenda, at tunc ad confuſionem ſummam, omnia manifeſtabuntur. Bern. ſer. 55. in Cant. expendens illa verba b SCRUTABITUR JERUSALEM. *ut ſæcularium manifeſta ſunt opera præcedentia ad judicium, & non egent ſcrutinio ſed ſupplicio; mea autem qui videor monachus & Hieroſolymita, peccata certè occulta ſunt, nomine & habitu monachi adumbrata, & idcirco neceſſe erit ſubtili ea inveſtigari diſcuſſione, & quaſi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi.* Hæc de ſe S. Bernardus: quid de ſe perverſi religioſi? quot reperire eſt, ſtatuis ſanctorum, aut parietibus pretioſè conveſtitis conſimiles? qui ſi ornatu nudentur, putridus truncus, araneæ, & ſordes apparent: de nocte quædam miro fulgore lucere videntur, & interdiu lignum putridum fuiſſe deprehenditur; in campis, in ſylvis,

a Æneas Syl. in Europ. Tylingen. paradiſ. pag. 140.

sylvis,obscurâ nocte lucidissimæ gemmæ quandoque apparent, ubi manu attollis, ad lucem adspicis, noctilucæ, viles vermes sunt. a *Iustitias judicabo*, & appositè Propheta subdit: b *Liquefacta est terra & omnes qui habitant in eâ*. Quæ verba eleganti similitudine exponit idem Lorinus ibidem: *Sub nive*, inquit, *latere sordidæ res possunt, hæ res apparent, cùm illa liquescunt; similiter existunt aliæ pulchræ, elegantes, quæ decerni prius nequibant*. tum subdit; *Egregium futuri judicii symbolum, quando justitiæ sol Christus, radix præsentiæ atque sententiæ suæ, cuncta opera hominum in apertum producet*. Fimetum in hyeme nive tectum, candidum apparet, at ubi sole nix liquefacta,omnes sordes manifestantur: similiter existunt aliæ pulchræ, amœnissimæ areolæ,hortorum viridia, septa opere topiario, exerunt se aprici flores, anemones, &c.

c Aliam similitudinem proponit Christus ab arbore ficus, quæ Vere novo florere incipit, in hyeme arbores frugiferas ac sylvestres dignoscere vix datur,sed in æstate d *à fructibus eorum cognoscetis eos*. In hieme qui agrum conspexerit, quid producturus sit ignorat, an triticum, an panicum, an steriles avenas & urticas. Verùm ut Poëta canit:

e *Quidquid sub Terrâ est, in apricum proferet ætas.*

a Ezech. 8. b Psal. 74. c Matt. 24. d Matt. 7. e Horat. l. 1. ep.6.

§. IV.

Orbi quoque innotescent occultissima opera justorum.

Tunc manifestabuntur omnia opera occultissima justorum, ardentia desideria martyrii, affectus piissimi, actus interni fidei, spei, charitatis,religionis, submissionis, resignationis, f *tunc laus erit unicuique à Deo*. Chrys. hom. 6. in Matt. de Magdalena: *Capillis capitis &c. hæc quidem extrinsecus cuncta fiebant, ea vero quæ in secreto mentis agitabat,multo erant ignitiora,multoque majora: quæ tantùm Deus ipse cernebat*. Plurima nos latent de gestis sanctorum, quæ soli Deo nota & in diem revelationis reservata.

Tunc innotescet quid in illâ ecstasi 8. dierum,mens S.Ignatii commenta sit: quid Theresa in raptu seraphico: quid in monte Arverniæ Seraphicus Franciscus, per quadraginta dies Christo confixus cogitarit: tunc apparebunt omnes victoriæ Virginum, & g *tunc laus erit unicuique à Deo*.

Tunc innotescent jejunia, orationes, lacrymæ, cilicia, flagella, omnes austeritates, quas religiosæ animæ clausis cellis, quas teste lunâ Anachoretæ in antris, in speluncis, in criptis terræ exantlarunt; Quid Paulus ille dux asceticus supra sexaginta annos speluncâ tectus, nemini visus, noctes & dies, Deo teste, egerit; quid Antonius, quid Onuphrius,qui à juventute spreto regno, per 60. annos in solitudine ab omnium oculis remotus vixit. Quid *h* Alexandra 12. annos thala-

f 1.Cor 4. g 1.Cor.4 *h* Rad.de S.clausis.

mum in tumulum commutando egerit; tunc innotescet quot mortuos noctu Tobias sepeliverit, quot arcanæ eleemosynæ non ab uno Nicolao donatæ fuerint.

Tunc apparebit orbi universo S. Elisabetham Hungariæ regis filiam in recondito horti angulo, caput scabiosi mendici lavisse.

S. Hedwigim Ducissam Poloniæ, pretiosum stratum in cubiculo habuisse, sed in durâ semper recubuisse.

Tunc apparebit qui nunc videntur mollibus ac pretiosis indui, hirsuto cilicio cinctos fuisse: tunc apparebit sancta Clara adhuc puella sæcularis, sub damascenâ cyclade: Borgias adhuc Dux Gandiæ, sub holoserico thorace cilicium gestasse: tunc toti mundo apparebit a Andream Oviedum ter quotidie in se flagellis sæviisse: P. Ægidium Gonsales cilicium è tribulus sibi aptasse, quod à morte cruentum repertum est: fortissimum Christi martyrem Alphonsum de Castro quadragesimalem esuriem toto anno servasse; illuc adferetur saxum, quo P. Ioannes Ruiz pro cervicali utebatur. Qui hîc plura desiderat Nierembergii ascetica consulat.

Tunc apparebit quid Deipara 63. annis, quid Christus 30. in vitâ privata egerit, quid in nocte illâ extremæ lanienæ perpessus sit, de quâ non injuriâ Hieronymus asseverat: *Christum ultimâ nocte talia passum, ut in die judicii omnium integra notitia reservata sit.*

Quæ cùm ita sint, meritò quisque illud Bernardi usurpare potest: b *Væ mihi misero! cùm venerit dies illa, & aperti fuerint libri, in quibus omnes mei actus, & cogitationes, Domino præsente recitabuntur: tunc demisso capite præ confusione malæ conscientiæ, stabo trepidus, & anxius, cùm dicetur de me: Ecce homo & opera ejus.*

O mercator, qui nunc appares vir probus, in pauperes profusus, væ tibi cùm dicetur: *Ecce homo & opera ejus.* Ecce homo ob usuras, & iniquos contractus damnatus. Consultissime, amplissime domine, qui hîc frequenter in templis, in concione: *Ecce homo & opera ejus,* quia pauperes oppressit, lites protraxit, munera admisit, damnatus; nobilissime Domine, frequens in usu sacramentorum, non potator, non scortator, *ecce homo & opera ejus,* ob punctum honoris, ob injuriam illatam, quam animo fovit, damnatus. Talis religiosus, talis concionator, *ecce homo & opera ejus.*

a Nieremb. ascetica pag. 86.

b Bern. in med. c. 2.

E M-

EMBLEMA III.

Quid existis in desertum videre arundinem?
Matth. XI.

CONSTANS IN LEVITATE SVA.
Ovid. lib. 5. Trist. el. 8.

DOMINICA II. ADVENTUS.

De Inconstantiâ humanâ, quæ per arundinem à sapientiâ figuratur; unde tu illud Inconstantiæ symbolum ne commune dixeris.

§. I. *Arundines in fide instabiles.*
§. II. *Virga stultitiæ arundinea.*
§. III. *Fidere amicitiæ humanæ, est niti baculo arundineo.*
§. IV. *Quàm aptè Poëtæ finxerint puellam in arundinem conversam.*
§. V. *Vacua & inanis arundo est.*

Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatam? Matt. 11.

COMPERTUM est quemadmodum Judæi Christo illuserint, quàm indignè tractarint, quot injurias, quot opprobria, contumelias, diras, Sapientiæ æternæ, Veritati primæ impegerint: pro stulto & phanatico exploserint; inter quæ non infimum ignominiæ, & irrisionis genus fuit; dum rex gloriæ spinis coronatus, pro regali sceptro, arundinem manu excepit.

Profectò, ut Deus erat, ac futura, & nos omnes, ut præsentia spectabat, indubiè ingemuit, complures futuros huic arundini inani, fragili, & instabili perquam simillimos. Tum si quidem spectabat quantum injuriarum sibi inferendum esset, per inconstantiam ac instabilitatem mortalium, qui nunquam in eodem statu permanent, omni vento, adverso, secundo, circumferuntur arundinum instar; ad quas spectandas non longè excurrendum, non in Ægyptum, non in desertum secedendum; arundines in aulis principum, arundines in foro, arundines in curiâ, arundines in monasteriis, arundines in privatis familiis, inanes, vacuæ, variæ, instabiles, fragiles, innumeræ reperiuntur. Quod vobis hodie demonstrandum suscepi.

§. 1.

Arundines in fide instabiles.

a OLim inter arundinem & olivam contentio fuit, de viribus ac robore; arundo certè, ut se manifesto graciliorem ac debiliorem videret, cum olivâ vel densâ etiam quercu, certare non dubitabat, industriæ suæ confisa: quâ ad omnem ventum se inclinare, caput demittere, & in omnes partes flectere norat; dum contra oliva, adversis ventis obniti, caput altiùs attollere, ne quidquam de rectitudine dimittere, eligens potiùs frangi quàm flecti juxta illud Senecæ: b*Flecti non potest, frangi potest.* & vel casu suo coronam justitiæ & constantiæ, arundini præripere. Facilè perspicere est, quàm raræ ejusmodi olivæ, & robora: quàm multæ arundines reperiantur, quàm multi in aulis principum, ad levem favoris favonium, caput inclinent; adverso timoris, aut spei flatu impetiti, à rectitudine & statu mentis deflectant; ad quamlibet auram mobiles, calida & frigida, eodem ore proflent, si quem hominem, aut etiam integram religiosam familiam, regi charam perspexerint: laudare, deprædicare, extollere, si regem aut primatem, ejusmodi homines parvi facere videant, & ipsi contemptim de illis, lacessere, aspernari; nil nisi placita loqui norunt, assiduò prurientes auribus: quos Pierius lib. 5. docet, arundines in fistulas convertere. Talis arundo non erat Joannes, qui non norat, humani favoris auram capere, & blanda auribus insusurrare, aut à rectitudine mentis ullis turbinibus dimoveri; sed instar roboris perstabat, frangi malens, quàm flecti; nec etiam capite diminu-

a Æsop. fab. 141.

b Seneca hyest.

to, locus coronæ defuit, constantiam cadendo firmam, ut arundines stabilem inconstantiam, stando testantur. Gregorius hom. 6. in Matt. *Arundo vento agitata, non erat Ioannes: quem à statu rectitudine, nulla rerum varietas inflectebat.*

At quot arundines in Angliâ, Hollandiâ, in toto Belgio repertæ sunt? quæ ubi adversitatis & persecutionis turbo afflarit, ubi aut de bonis, aut de patriâ excedendum, aut à fide & religione recedendum, ubi vel vita periclitatur, vel anima: malunt flecti, malunt tempori servire, caput subdere, quàm constantiam suam, contra omnes impetus comprobare. *a* Sub Henrico Octavo qui 376. monasteria destruxit, religiosi utriusque sexus, supra decem millia, ad sæculum redierunt; quot religiosi voto castitatis adstricti in vocatione suâ immobiles videbantur; ubi adversitatis turbo invaluerit, agitantur, & ubi erat impetus spiritus; illic feruntur & ventis verba, & vela moniales dederunt. Tales arundines vidit Trajectum, ubi dum civitas sub rege Catholico erat, nonnulli se Catholicos simulabant, sacramenta frequentabant, at ubi Regi erepta, ne urbe, & officio excedere cogerentur, fidem mutarunt: tales Bredæ, tales Sylvæ-ducis. Auctor operis imperfecti, qui putatur Chrysostomus, ait: b *Homo carnalis, fatuus in fide, levis in sensu, arundo est.* si talis turbo in hanc urbem deſæviret, quot arundines reperirentur, si aut palam officio, dignitate aut vitâ ipsâ privandi, aut à religione decedendum, quàm pauci cum Thoma Moro, & Henrico Polo, se quercos præberent: quàm multi politici se accommodarent tempori, in omni fide se salvari posse. *c* Fuit minister quidam Catholicus, intimu- Theodorico Ariano, hic ut Regi gratificaretur, Arianus factus est; quod ut Rex cognovit, capite plecti jussit, dicens: si Deo fidem non servasti, quomodo mihi, qui homo sum, eam servabis? *d* Quin Constantius Imperator, quo animos suorum exploratos haberet, finxit se idolis immolare velle, ac iis cultum adhibere: pœnam ac privationem omnis dignitatis iis interminando, qui Christo repudiato, ad superstitionem suam non accederent ubi is persecutionis notus spirare cœpit, ecce omnes, qui antea in fide nutarant, & instar arundinum omni vento mobiles erant, ilicò se idolorum cultui devoverunt, ceteris Christianis roborum instar in fide persistentibus; quod ut Imperator cognovit, omnes has arundines, hos in fide instabiles, è regno suo removit. e *Talis arundo vento agitata non erat Ioannes, quem à statu sui rectitudine, nulla rerum varietas inflectebat*; arundo non erat, sed quercus: quam nec adversa, nec prospera, à status sui rectitudine, nulla varietas deflectebat. Semper animus rectus & erectus in Deum: Judæi eum ut Prophetam, ut Angelum, ut Messiam colebant ac venerabantur; nil hisce blandis favoniis, à rectitudine deflectit. Joannes conjicitur in carcerem, ut læsæ majestatis reus, Vincitur, miserè torquetur: Ioannes non erat arundo, ingens turbo exoritur, olli sangui-

a Bzovius tom. 20. pag. 27. b V. Lebb. Dom. 2. advent. quæst. 27.

c Baronius an. 493. d Mariana de rege l. 2. c. 3. e Greg. cit.

neus, supra caput adstitit imber, qui excidium illi minetur, Joannes non erat arundo, *flecti non potest, frangi potest.*

§. II.

Virga Iustitiæ arundinea.

QUot in foro, quot in curiâ arundines: quot consultissimi, expertissimi, amplissimi Domini arundinum instar, à rectitudine mentis & justitiæ inflectunt! qui profectò, mihi scitè per arundinem piscatoris, adumbrari videntur, quâ pisces capi solent, ut Ovid. ait:

a *Tremulâ, dum captat arundine pisces.*

Hæc arundo gracilis, & mobilis, minimo pisciculo se inclinat, & à rectitudine deflectit. Quibus jam officia designantur? quorum lites expediuntur, quibus adjudicantur? Video talem competitorem esse stolidum, Juvenem, perversæ vitæ, hæreticum, omnino ineptum; uxori misit monile, argenteam lancem, murenulas; quid hic aget? quot sunt, qui arundinis instar, ad hæc se inclinant, & à rectitudine deflectunt? jam per annos lis hæsit, testamentum talis viduæ, hominis plebei, honesti civis, exhauritur, ad summam penuriam redigitur; pars interim assiduò urget delationem, appendens munera, & inclinat se, sed hæc alio. *b* Refert Caussinus in symbolis, quemdam suæ fidei commissum aurum, in cavâ arundine, quâ pro scipione utebatur, abdidisse: ad judicem vocatus, arundinem, in qua erat aurum, tantisper creditori committit, donec subiatis manibus jurasset, se depositum reddidisse; mox arundinem, cum pecuniâ recipit, en quis arundinis usus; ut furtivum aurum recondatur; huic arundini consimiles videri possunt, qui se auro, & injusto pretio oppleri sinunt, idque etiam perjurio adhibito, legitimo Domino suffurantur. Facit huc quod refert Eusebius Nierenbergius: *c* Turcas, Græcos, Armenos, Arabes, Persas, Judæos, Ægyptios avium pennis in scribendo uti non consuevisse, sed arundine, quam in calamum scriptorium adaptant; *d* unde olim Persius: *inque manus charta nodosáque venit arundo*: nec injuria calamus apud Latinos, pro arundine usurpatur: cùm in litteris efformandis, instabilitas arundinis, non oblitteranda, graphicè describatur In instrumentis publicis, in caussis privatis, in codicillis, textum, contextum, stylum, pro favoris favonio commutant quàm pauci cùm Pilato dicunt *quod scripsi, scripsi*; Si sententiam revocaris hunc torquem hoc monile uxori: quis respondeat, *quod scripsi, scripsi.* Non eris amicus Cæsaris, excide gratiâ potentis, quis persistat *Quod scripsi, scripsi*; privaberis officio, *quod scripsi, scripsi.*

Quoties accidit, talem nepotem, talem filiam hæredem in testamento scribi, tali religioni summam tot florenorum, tot pia legata, illis pauperibus delegari, & paulò pòst, ob ver-

a Ovid 8. Metam. *b* V. Dom. 1. Quadrag. Caussin. lib. 12. Cap. XI.

c Nierenb. hist. nat. pag. 450.
d Sat. 3.

bum asperius, ob sinistram quampiam suspicionem, testamentum laceratur, eodem calamo, novum conscribitur, novi hæredes, omnia pervertuntur, & testamentum novum veteri adversatur.

Quot epistolæ amatoriæ, benevolentiæ, favoris, & obsequii plenissimæ, uno tempore missæ sunt, & paulò pòst; vel quòd filium, vel fratrem ab amico illo non adeò benevolè acceptum, vel quòd operam suam in perdifficili quodam negotio denegarit, eodem calamo, quàm amaræ, quàm virulentæ litteræ exarantur? nónne calami hi arundinei, leves, instabiles? Quis ergò neget illud Gregorii in Vaticano, oraculum, a *Arundini mox ut aura contigerit, in partem alteram inflectit.*

a Greg. cit.

§. III.

Fidere amicitiæ humanæ, est niti baculo arundineo.

AMabo vos, nónne ejusmodi amici arundini perquam simillimi sunt, qui minimo infortunii, injuriæ, imò vanæ suspicionis vento moventur, mutantur. Scitè Petrus abbas Cellensis: b *Nescit veræ amicitiæ naturam, qui in amore imitatur arundinem vento agitatam; sine profundâ radice; amicitia accidens est, non substantia.* Accidens est quod nunc adest, nunc abest: Minimâ alteratione, calore, frigore, rarefactione aut condensatione, accidentia mutantur; ita & amicitiæ arundine fragiliores, levi verbo, contemptu, ex sola imaginatione, quia non invitatus, exclusus à comœdiâ, in viâ non salutatus, non satis honesto loco in mensâ, quod ex oblivione, & imprudentiâ accidit; tales *in amore imitantur arundinem.* Quæ prius velut in fistulas aptatæ, suavissimè auribus admodulantur arundines, continuò in tela conversæ, vulnera infligunt, ac c *hæret lateri lætalis arundo.* Quidquid damni, quidquid ignominiæ inferre possunt plenis buccis, velut arundines, quæ Midam infamarunt, effutiunt, de quo Ovid. in Met. quæ tonsor arcanam in scrobem clam elocutus fuerat, post annum, *Creber arundinibus tremulis ibi surgere lucus Cœpit, dominique coërcuit aures.* Et tamen istjusmodi amicitiis homines confidunt, ejusmodi amicis nituntur. In paucis gratiosi apud virum principem, potentem, cui se ac sua omnia committunt, si ipsi aut filii ad dignitatem evehendi, hoc homine, hujus commendatione quasi baculo ac scipione nituntur, muneribus sibi devinciunt. Interim dum ad rem venitur, dum officium conferendum, promissis onerat aures, manus vacuas prætendit, datur alteri, & confisus es baculo, sed arundineo confracto. Isai. 36. Sennacherib Ægyptiorum inconstantiam arguens, dicit: *Ecce confidis super baculum arundineum confractum illum, super Ægyptum.* Si tu super fratrem tuum, super sororem tuam, super virum illum inniteris, *confidis super baculum arundineum confractum istum*; subducet se, & cor-

b Lib.5. Epist.21.

c Virg. 4. Æn.

rues. Spondet quidem opem & operam, omne obſequium condicit, interim dum aliquo ſuo incommodo, aut damno, opera impendenda, ſubducit ſe, excuſat ſe; habes avunculum, aut amicum aliquem divitem Euclionem, quem multis annis fovere, in omnibus favere ſolebas; addicit mercedem, ſemel offendis, & lautam hereditatem, quàm tibi millies addixerat, alteri adſcribit: *Confiſus es ſuper baculum arundineum.* a Carolus VII. in Regno ſuo ſingularem quendam amicum virum bellicoſum habebat, quo in omnibus, velut baculo, nitebatur, quòd fidelitatem ſuam variè comprobaſſet: petiit ergo Rex quodam die familiariter, quid eſſet in mundo, quod illius cum rege amicitiam infringere poſſet? reſpondit illi intrepidè, *un affront Sire*, unum dedecus. Hoc rogo, inquit, ne inuras, quia novi fragilitatem meam. Nónne Rex confiſus ſuper baculum arundineum? Sed ne arundineto excedamus, quot hâc noſtrâ tempeſtate huic arundini ſimiles? quot reperiuntur, qui verbis byſſynis, qui promiſſis aureis, longè plura ſpondent, quàm rogaveris? tu, illis fidis, & niteris. Noſti illum hominem, te vanâ ſpe lactare, opes emungere, & ſucco omni expreſſo, velut è citrio, conari te peſſumdare, & nil niſi verba dare? Pharao quid non dixerat, quoties promiſerat libertatem Iſraëlitis? & quoties mutarat? Ezech. c. 29. *Pro eo quod fuiſti baculus arundineus domui Iſrael, ecce ego adducam ſuper te gladium.* Quare maledictus homo, qui confidis in homine. Apparent baculi, apparent ſolidi ſcipiones, & inanes ac fragiles arundines ſunt, in his tamen omnem opem, ſpem omnem paſſim homines reponunt.

a Barrij ſolitude pag. 295.

§. IV.

Quàm aptè Poëtæ finxerint puellam in arundinem converſam.

PAn, Deus paſtorum, inter Nayades Syringem Nympham adamavit, quam dum inſequitur, illa in arundinetum converſa eſt, reperitque, dum brachia injicit, nil niſi inanes arundines ſe complecti, ut Ovid. li. 1. Metam.

Tanaque dum prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ, calamos tenuiſſe paluſtres:
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos,
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti.

Quot inanes ac vacuas arundines moderni adoleſcentuli indies inſequuntur, dum vanas ac vagas, comptas ac ceruſſatas puellas, arundinum ſimillimas depereunt? ut jure meritò Poëtæ finxerint, puellam in arundinem converſam. Quid enim hodiernâ die in puellâ ſtabile? omnia membra totius corporis, oculi, manus, pedes, digiti, labia, lingua, arundinis inſtar aſſiduò jactantur; caput vertumni inſtar, quod vel audire pudor eſt, in templo circumgyratur: quis enim hîc ſalutationes puellæ intrantis, ſocij advenientis, oculorum & mentis evagationes, aſſequatur? olim circa aras & delubra Deorum, arundineta conſita legimus ut Poëta teſtatur:

a *Ara vetus stabat, tremulis circumdata cannis.*

at ejusmodi arundines, mirum est, veri Dei aras cingere, & celesti igne non deflagrare. Sed pergo porrò, instabilitatem arundineam, ex vario corporis habitu, ostendere aggredior. Curiosè quidam observat optimam connexionem, celebris illius dicti, à magistro nostro Christo prolati: *Quid existis in desertum videre arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre hominem mollibus vestitum?* Quid indumentum, quid vestes molles ad arundinem? profectò, si quis advertat, quanta in indumentis varietas, quanta in vestibus instabilitas: nemo quisquam mirabitur, si instabilitati arundinis conferatur. Quot modi, quot formæ, quot genera vestium; nunc adstrictæ, nunc laxæ, nunc breves, nunc longæ: quot striæ, quot teniæ, quot figuræ pileorum, calceorum, capillamenti, barbæ? Tertullianus, lib. de pallio c. 3. comparat pavoni: *Multicolor, & discolor, & versicolor: Numquàm ipsa, semper alia; & si semper ipsa, quando alia: toties denique mutanda, quoties movenda.* Ita varium & mutabile semper fœmina; nullus pavo tam varius, tam multicolor, & discolor, & versicolor, quàm modernæ puellæ sunt, & juvenes. *b* Pavo, teste Plinio, quotannis cùm foliis arborum caudam & pennas ponit, quæ vere novo renovantur, hæ non quotannis, sed quot mensibus, hebdomadis, diebus, novas plumas, novos modos, novas vestes induunt: *c* diceres corpora eorum instar lunæ mutari, quæ cùm à Latona matre sibi vestem aptari petiisset, nullus sartor repertus est, qui congruentem faceret, quòd indies, & in horas mutaretur. Qui Apologus scitè inconstantiam puellarum expressit, quibus semper nova forma placet, nec ullus sartor vestem aptarit, nisi quam indies, prout fæmina, quæ nunquam in eodem statu permanet, mutarit, variarit. Atq; peritissimi sartores, sutores, qui indies quid novi, pro mobilitate genij, ac mutabilitate ingenij, suppeditent. lubet in tabula rem clariùs oculis subjicere: *d* Iusserat sibi Turcarum Imperator omnem gentium habitum vestitumque depingi, pictor ubi Hispanos colari modico, thorace fulto; Helvetos laxis femoralibus, Polonos tunicis pelliceis; Hibernos stragulâ, alios alio sibi proprio habitu expressisset, ubi ad Germanum ventum est, hominem interulâ tectum statuit, & juxta, varij generis ac coloris pannos, cùm forcipe appingit; hanc picturam suam interpretari jussus, hi, inquit, Poloni sunt, isti Helveti, illi Hispani, ubi ad hominem illum investem devenit, hîc, inquit, Germanus est, certâ vestis formâ, pingi non potest, cùm in dies variet. At modo hi mores ex Germania, è Gallijs, in Belgium commigrarunt, ubi,

Tot modo sunt mores, quot habet natura colores.

e Psalmista ait, puellas circum ornatas, *ut similitudo Templi*; vix videas in Templis toties ornamenta mutari, quoties illarum vestimenta. Nec ullum colorem induunt; absq; manifesto vanitatis argumento: Etenim, proprietates observa, quid quoque designent:

a Ovi. me. l. 6. b L. 10. c. 20. c Plu. in c. 7. f.

d Puteani Com. p. 137. e Psal. 143.

Blanche.	*Innocence.*
Bleu.	*Fidelité.*
Colombin.	*Amitié.*
Jaune:	*Plaisir.*
Rouge.	*Vengeance.*
Isabelle.	*Libertin.*
Incarnat.	*Amour.*
Verd.	*Esperance.*
Tané.	*Regret.*
Gris.	*Travail.*
Verdemer.	*Perseverance.*
Feuille-mort.	*Esperance perdue, &c.*

Ex his nunc pallam coloris candidi, innocentiæ, & virginitatis gestant symbolum; dum animo Æthiopissam, lenam, ac Helenam referunt. Nunc Cyanei, cælestis consuetudinis æmulam; ceterum, hæ *curvæ in terris animæ, & cælestium inanes* vagantur. Nunc purpurei Martyrum; sed Diaboli. Nunc Janthini fidelitatis; sed cum perfidio. Nunc prasini, constantiæ; sed in levitate. Nunc flammei, flammarum, quibus cùm divite semper arsuræ, indicem.

Sic modo sunt mores.

Collaria quoque cum luna mutantur, & hac frequentiùs quot mensibus innovantur: non tot columbarum & pavonum colla, adverso sole colores referunt, quot collaria formas induunt. Iam rotunda, jam cornuta, jam simplicia, jam triplicia, jam lota, jam illota; jam tenuia, jam crassa; jam promissa, jam contracta; jam candente ferro, jam asserculis; jam chartis, jam striis arundineis erecta, implexa, inflexa. Nunc mantilia, nunc fascias, nunc strophiola, nunc oram interulæ reflectunt. Indies aliæ atque aliæ formæ. *a* Brevi usu, tanto molimine, ut fœminâ hoc ævo fuerit, nummorum quàm virtutum ditior, quæ eo vanitatis & luxus processerit: ut in unicum collare lavandum, explicandum, & ad certam formam componendum, centum quinquaginta florenos expenderit. O Mores! præstaret profectò laqueum collo gestarent hujusmodi, quæ egenorum fauces, hoc vano colli ornatu, præfocant; utinam *b* Chrysostomum audiant intonantem: *Quot pauperum ventres poterant inde pasci! & quot corpora nudè agentia, poterant contegi! ex his quæ à solo collo, & humeris pendent: nullius alterius gratiâ, quàm in damnum, & nocumentum animæ.* *c* Caussinus in aulâ sanctâ: puellam Parisiensem, mundo spectabilem, mentis oculis proponit ante tribunal judicis consistentem cum collari, quòd valebat censu annuo honestæ familiæ: & in quo expoliendo, artifices manus, tres omnino annos insumpserant.

Mitto in juvenibus modos, qui cùm toti in puellas abierint, non minùs varios. Horum vel solum capitis tegumen attendite: jam pileus fastigiatus, jam depressus, jam acuminatus, jam planus: jam brevi, jam margine largo. Jam fungi instar, capite se totos tegunt, jam Turci in morem totum diem admittunt. Jam retro, jam ad latus inflexus. Jam cinerei, jam candicantis, jam mustelini, jam cervini coloris. Hic pileum gestat è pilo canis Pontici, tribus nixum pilis; sexcenties jam mutatum, in formas omnes. Quare iis

a Drex. tom. 1. pag. 418.

b Chrysost. hom. 37. in c. 15. Gen.
c Caussin. tom. 4. pag 95.

iis optimè congrueret informis ille mimi seu Ardelionis pileus, qui omnem formam induit.

Si è pileis ad pilos fæminarum, ad barbam virorum descendamus, non claudicabit illa similitudo viridis Arundinis, à Claudiano adducta: *Vertice luxuriat crinalis arundo*. Quot hîc stylos, quot calamos, quot calamistros: quot pigmenta, quot figmenta crinium? & ut Servator dixerit, neminem posse, unum pilum nigrum, album facere; jam nescio quo diabolico præstigio, pectine plumbeo, aliisque pigmentis, omnes colores inducunt. Quot cirros, quot circulos cincinnis inducunt, ut concinnæ sint! & ut Hortensius ob plicam in veste turbatam, dicam alteri indixit; ita & hæ ob pilum vento turbatum, in Deum insurgunt. Moris quondam fuit caput in luctu, pulvere aspergere: nunc in luxu est; toto vertice pulvere conspersæ sunt. Quæ utinam moris Ecclesiæ recordarentur, quia in pulverem revertentur. Aut illud Augustini animo volverent, quia vertex ille in flammas erumpet: a *Crines tuos inficis malo præsagio futurorum; capillos jam tibi flammeos auspicaris.*

Quid de pallis & palliis dicam? nunc viri pallia gestant ad imos talos; nunc ad umbilicum, histrionum in morem. Modò pallium simplex, modò fultum, modò alatum: jurares vespertilionis exuvias esse. Nunc uno humero, nunc brachio implexum, nunc non gestant, sed à famulo gestatur. Palliorum copiam quis explicet? ad profectionem alia, ad convivium alia, ad consilium alia; alia festis, alia feriis; Lucullo similes, qui Prætori in spectaculo exornando, centum petenti, ducenta obtulit. Sunt qui asserant, tot habuisse, quot dies in anno.

Rem miram audi, & planè monstrum pretiosæ vanitatis: b Fuit anno 1518. princeps sacri ordinis, qui talarem tunicam habuit suffultam plumis, quas pellio è carduelium seu acanthidum capitellis, opere prorsus incredibili confecit. Heu quot centuriis, quot millibus avicularum, ad unam hanc togam convolandum erat! nimirum ut unicus homo ad insanam varietatem vestiretur, tot avium turmæ & vita, & vestibus erant spoliandæ. Sed ne arundineto excedamus, de his aliquando erit uberior dicendi locus. Nos hactenus arundinis instabilitatem expendimus. Accedit arundinem esse materiam facilè combustibilem, ut ubi adolescens petulantem gestum, lascivum oculum, verbum obscœnum in consortium puellarum projicit, dici possit illud Sapientis, quòd hæc sint, c *sicut scintillæ in arundineto.* Quæ facilè ignem excitabunt, & arundinem incendent.

Quid, quòd puella reperta sit, quæ quò faciliùs flammas suas spargeret, litteras incensorias arundini inclusit; juvat hæc ex nobili auctore hîc transferre.

d Sigismunda filia Tancredi, Principis Salernitani, in arundine (commodo excitandis ignibus instrumento) amatorias litteras cuidam palatino, humili loco nato, Guiscardi nomine, misit: is his acceptis, simulque

a Aug. doct. Christ. l. 4. c. 21.

b Drex. to. 1. p. 417. c Sap. 3. d D. A. Burgundia veritas c. 37. Leon Aretin.

via

viâ ſubminiſtratâ, per eas prorſus exarſit; ſed turpem cum Amaſio conſuetudinem pater detexit. Obtruncat juvenem, & exſectum pæne adhuc ſpiranti cor, in aureâ phialâ, filiæ mittit; at illa quaſi, munere læta, ſapienter, inquit, cor aureum, pater, aureo tumulo donaſti. Et mox in lacrymas ſoluta, velut unionibus cor perpluebat. Interim venenum haurit, & cor cordi apponens, unum moribunda patrem rogat, ut eodem tumulo condatur. De ſimili arundine, dici poteſt illud Maronis:

----- a *arſit arundo,*

Signavitque viam flammis----

Et eheu æternis pabulum ſubminiſtravit, utinam ſola.

a Æneid.

§. V.

Vacua & inanis arundo eſt.

Ultima arundinis proprietas eſt, quòd vacua ſit, extus vireat, intus areſcat; extus ſolida & robuſtâ, intus medullâ & robore deſtituta. b *arundinetum vitam ſæcularium,* appellat; *qui more arundinum, per temporalem gloriam foris, quaſi ad alta proficiunt, ſed intus à ſolidâ veritate inaneſcunt.* In Braſiliâ, & Pernanbuco arundines ſunt, quæ intus ſaccharo & dulci liquore repletæ, ut Virgilius ſignificaſſe videtur; 4. Georgicorum:

Mellaque arundineis inferre canalibus.

Sed hujuſmodi in hiſce partibus non reperiuntur. Fuit qui hoc audierat; ſaccharum in arundine creſcere, ad Schaldin ſedens, ſingulas arundines infregit, ſed nil niſi magnum inane reperit. Multi extus probi, temperantes, prudentes, Catones apparent, ſed intus medullâ ac robore virtutis deſtituti ſunt, quales omnes politici, medullâ virtutis, & fructu veritatis vacui: hos ſcitè depingit S. Hilarius in Matth. c. 11. *In arundine, homo talis oſtenditur: de gloriâ ſæculi, vita ſua inanitate ſpecioſus; ipſe autem fructu veritatis vacuus, exterior placens, & nullus interior.*

De arundine Indicâ refert Eteſias, tantâ eſſe craſſitudine, ut viri duo, porrectiſſimis brachiis vix complecti poſſint: altitudo quanta mali in navi, decies mille homines conſimilis arundo fert, ſed intus vacua, & emedullata; quot homines videmus ut arbores, ut robora, ut quercus, ut malos navium? & arundines ſunt, intus vacui ſoliditate virtutis, vani, inanes. Quot religioſi, viri Eccleſiaſtici qui extus veſte ſanctâ, ſed intus inanes? quot robuſto ac valido corpore, ſibi immortales videntur? & ſubito morbo, levi calore febris, ignem concipiunt, corruunt, & cadendo fragilitatem ſuam teſtantur. Mitto hîc ne longior ſim, arundines ad ripas fluviorum paſſim ſpectari, ut notavit Amb. Lucæ 7. *Arundines*, inquit, *fluvios amant: & nos labentia mundi caducaque delectant:* Et quia ut ſacræ pagina loquuntur: c *Moveri ſolet arund in aquâ,* radicem in luto, in lim defixam habet: hinc quid mirum, ſi ſubſiſtere nequeat? d *Infixus ſum in limo profundi*, inqui David, *& non eſt ſubſtantia.* e Tale omnes ebrioſi & luxurioſi; qu ut centies, ſexcenties ad con feſſio

b Greg. 33. moral. c. 3.

c 3 Reg. 14. d Pſ. 68. e Barrad. to. 2. p. 56

ꝛſſionem deflectant, emenda-
onem ſpondeant;minimo ven-
ꝛ in alteram partem inclinant,
t rectè S. Hilarius obſervat:
Ad omnem ventorum motum, id
ſt, *immundorum ſpirituum flatum*
ꝛgantes. Denique, ut *b* Plinius
ꝛert arundo Indica, bifariè ſe-
a, navis vicem ſubit, ut ſic
ıitare pergat, nec inſtabilita-
m in aquis, unde nata, deper-
ıt. Sed ſi lubet, hanc arundi-
ꝛam navim, quæ inconſtantiæ
ımanæ vivum ſymbolum eſt,
ꝛrarum ſcripturarum teſtimo-
ꝛ ſtabiliamus. Diſertè more
ꝛ celeberrimus divini verbi
æco Hieronymus Baptiſta de
Lanuzâ, ſuper Mauſoleō, quod
non Patri ac fratribus exæ-
icaſſe legitur, verborum flu-
ne velificatur: Quo porrò
nſilio naves ſuper columnas
llocavit? *d* res adeò inter ſe,
o elemento diſſitas, contraria
ꝛò inconſtantiæ, & conſtan-
ſymbola. *Simon vir conſilii*,
pulavit? niſi ut omnibus de-
raret, fratres ſuos navigii in
rem, variis hîc adverſitatis,
bellorum turbinibus jacta-
, nihilo minus Deo nixos,
uti columnas perſtitiſſe. Ut
ıd Lanuza, Serrarium, alioſ-
interpretes legere eſt.
Jnum dumtaxat ſupereſt; ut

homo, omni arundine mobi-
lior: omni arundine inanior:
omni arundine fragilior ſit: ex-
cogitatum tamen eſſe, quomo-
do columnâ ſtabilior, ſcipione
ſolidior, clavâ robuſtior exiſte-
re queat; ſi nempe hæc arun-
do, in manum ejus transſcriba-
tur, quæ mobilia confirmat: in-
firma conſolidat: fragilia cor-
roborat. Homo nixus mundi
inconſtantiâ, fretus opum co-
piâ, fultus honoris aurâ: nihil
habet ſtabile, præter inſtabili-
tatem, ſed deſolutoriâ levita-
te, inter inſtabiles ventos, proſ-
peros & adverſos, fluctuat: &
arundinis inſtar, teſte Ambro-
ſio, *e vel odio dirigitur, vel gratiâ*
inflectitur, vel aliorum mendacio
depravatur.

At verò ſi illa arundo conſi-
ſtat in manu Chriſti, tum enim-
verò homo ille, ad quaſcumque
turbas & turbines inconcuſſus
ſtabit. In hac potenti Dei ma-
nu, plus virtutis arundo habi-
tura eſt, quàm baculus in manu
Eliæ, quam virga in manu Moy-
ſis, quàm gladius in manu Gide-
onis, quàm mandibula in manu
Sampſonis, quàm clava in ma-
nu Herculis. Quia *f in manu tuâ*
virtus & potentia, & non eſt, qui
(quantumvis fragilem arundi-
nem) *g de manu tuâ, poſſit, eruere*.

Cap. 11. in Matt. *b* Plin. l 16. c 36. Lanuza hom. 37. n. 73. *d* 1. Mac. c. 13 v. 29.

e Amb. in Pſal. 118. ſerm. 20. *f* 1. Paral. 29. *g* Deut. 32.

EMBLEMA IV.

Tu quis es? Joan. 1.

OLIM TRVNCVS ERAM.

Horat. l. 1. Sat. 8.

DOMINICA III. ADVENTU[S]

Præſtantiſſimam ſciẽntiam eſſe *Cognitionem ſui*: quâ h[o]mines ad dignitatem evecti, recordentur, qui fuerint: exprimitur per truncum informem, in ſtatuam effictum.

§. I. *Qui ſui cognitione neglectâ, inutili ac futuli ſcientiæ ſeſe dedi[ca]runt.*

§. II. *Cognitio ſui, ut ſcientia longè præſtantiſſima præ ceteris co[m]mendatur.*

§. III. *Compertum eſt, qui è vili emerſerunt, nec ſe, nec ſuos agnoſc[e]*

§. IV. *Exempla eorum, qui ſuæ ſortis ac conditionis memores, il[lud] γνῶθι σεαυτὸν obſervarunt.*

DOMINICA III. ADVENTUS.

Tu quis es? Joan. 1.

PRiscis Græciæ Philosophis nihil antiquius, nihil solemnius esse solebat, illo pronunciato: γνῶθι σεαυτόν, nosce te ipsum, quod ut omnium oculis perspicuum esset, templo Delphico aureis literis, nunquam obliterandum, inscribi placuit. Divinum certé effatum, Christiano dignissimum legi, ac intelligi, & alto pectore infigi; ut rectè monet Aquinas vates:

E Cælo descendit γνῶθι σεαυτόν:
Figendum & memori tractandum pectore.

Hæc enim scientia longé omnium utilissima ac pulcherrima est. Audi quid sanctus Clemens l.3. pædag. dicat: *Est*, inquit, *omnium disciplinarum pulcherrima, ac maxima, seipsum noßе.* Hanc unam scire, nihil ignorare est; se nescire, nihil scire est. Unde Hugo de S. Victore:b *Melior est scientia si teipsum cognoscas, quàm si te neglecto cursum siderum, vires herbarum, complexiones hominum, naturas animalium, cælestium terrestriumque omnium cognitionem habeas: multi enim multa sciunt, & seipsos nesciunt, cùm tamen summa Philosophia sit, sui cognitio.*

Iuven. sat.xi.

§. I.

Qui sui cognitione neglecta, inutili ac futili scientiæ sese dediderunt.

THales Milesius, teste Laërtio, cuidam percunctanti, quid rerum omnium difficillimum foret? *Seipsum*, inquit, *nosse.* Ab hac scientiâ ipse toto cælo aberravit, dum supra se raptus, revolutiones cælorum & cursus planetarum speculando, in fossam proruit; unde à vetulâ sibi exprobrari audiit: Frustra altitudinem cæli eum contemplari, qui altitudinem putei, qui ante pedes, ignorat. Ecquid enim juvat solerter indagare maculas solis, & non videre maculas animi? quid juvat observare eclipses, ac defectus lunæ, & negligere defectus proprios?

Quid juvat cognoscere quot gradus sol sit supra horizontem, & non videre quot gradus fecerit in perfectione? attendere influentias planetarum, & non excipere influentias gratiarum? Alii toti sunt ut amplitudinem terræ metiantur, quot milliaria distet Roma Hierosolymis, Antverpia Constantinopoli; & ignorant quàm longè peccator distet à Deo. Dionysidorus peritus Geometra in epistolâ, quam in sepulchro ejus repererunt, describit se ad centrum terræ devenisse, esseque eò spatium quadraginta duo millia stadiorum, unde conficiunt in ambitu, terram complecti ducenta quinquaginta quinque millia stadiorum. Eratostenes verò ex indubitatâ ratione umbrarum, demonstravit mensuram universæ terræ esse trecenties quindecies centena millia passuum. In hos Geo-

b Hugo de S. Vict. lib. de claustro anim.

metras, quos vulgus æstimat, sic insurgit August: a *Scientiam terrestrium cælestiumque rerum magni æstimare solet genus humanum, in quo profecto meliores sunt, qui huic scientiæ præponunt nosse se ipsos, laudabiliorque est animus, cui nota est infirmitas humana, quàm qui eâ non respectâ, vias siderum scrutatur.* Cælum & terram ingenio complecti volunt, & exilitatem ac vilitatem suam non capiunt. Archimedes in pulvere lineas ducebat, b nec *recordatus est, quia pulvis sumus,* seque ultimam lineam ducere. Ejusmodi ut fatuos perstringit Seneca. c *Fatuum,* inquit, *est, studere divisionibus terrarum, & se nescire metiri.* Et alibi: d *Metiri me Geometres docet latifundia, potiùs doceat, quomodo metiar quantum homini sit satis. Quid mihi prodest scire agellum in partes dividere, si nescio cum fratre dividere?* ac tandem exclamat? *O egregiam artem! Scis rotunda metiri, in quadratum redigis quamcunque acceperis formam: intervalla siderum dicis: nihil est quod in mensuram tuam non cadat. Si artifex es, metire hominis animum, dic quàm magnus sit, dic quàm pusillus sit. Scis quæ recta sit linea: quid tibi prodest, si quid in vita rectum sit, ignoras?* Idemque sentiendum de iis, qui tonum unum in numeris musicis absonum carpunt, & secum ac cum suis discordant, unde subdit: *Stultumque est vacare concordiæ musicorum, & non habere concordiam cum proximo, vel cum seipso* f *Doces me,* inquit, *quomodo inter se acutæ & graves voces consonent fac potiùs quomodo animus secu meus consonet.* Multi norunt vi tutes herbarum, morborum c[...] lent alexipharmaca, & vitioru ignorant antidota. Vires herb rum ille probè norat, g *qui c sputavit super lignis à cedro, q est in Libano, usque ad hysopun quæ egreditur de pariete: & dis runt de jumentis & voulcribus, reptilibus, & piscibus.* Hic sapie tissimus mortalium, qui omn norat, seipsum & quid sibi co duceret ignorabat, ut de seip fatetur dicens: h *Quid necesse hominis majora se quærere, cùm i noret quid conducat sibi in vi suâ?* & cùm omnia sciret, p lam confessus est: i *Viam aut Domini ignoravi,* cumq; omni sc entiâ suâ longissimè aberravi

Dolendum hoc magis, cor plures reperiri qui posthabi salutari sui cognitione, insar entis sapientiæ studiosi ac m gistri, inutili ac futili labo consumuntur, de quibus n inscitè Martialis:

k *Turpe est difficiles habere nuga*
Et stultus labor est ineptiarum.

Horum integram classem R manus Philosophus inducit „ l Didymus ille Grammat „ cus, qui ab assiduitate labor „ χαλκέντερος, id est, ferre „ visceribus, dictus est, quatu „ millia librorum scripsisse d „ citur. Miser si tam multa s „ pervacanea tantùm legisse „ In his libris de patriâ Home „ quæritur, in his de Æneæ m „ tre verâ: in his libidinosi „ Anacreon an ebriosior vix „ rit? in his an Sappho publi „ fuerit? & alia quæ erant d

a August. lib.4. de Trinit. in proœmio. b Psal. 102. c Senec. lib. de liberalibus studiis sub initium. d Seneca ep. 88. e Ibid. f Sen. ep. 88.

g 3. Reg.4. h Eccl.7. i Sap.5. k Lib ep.95. l Sen. ep. 88.

„ d

discenda si sciret. Consimile udium Tiberii Imperatoris omani fuit, de quo Suetonius, as quæstiones cum sciscitari onsuetum: Quæ mater Hecue? quod Achilli nomen inter ias Chironis? quid Sirenes canre consueffent? Quorumdam idium fuit scire, quem remiım numerum Ulyſſes habue:? priórne scripta sit Ilias, an lyſſea? dexteróne an finistro de Æneas exscenderit? utrum ius fuerit ovum an gallina? de o *a* septem Sapientes fusè ud Plutarchum; quid inter llam & guttam intersit; repee & invenire, quantum difant apud Nasonem:

---b *& non inventa reperta est.* Socratem quis occupari cret ut saltum pulicis, pede ceræ presso metiri queat? quasi ilosopho dignum sit, operoso dio consectari, ter millies adragesies quinies hunc saltu o, molem corporis excedere, id, quòd & hujus ævi viri, erùm docti, his annumerari ſſint, qui operosè pervestiıt si chimera esset homo, cui entiæ sese traderet? inter os professor ille accensens est, qui ut *d* Drexelius commorat, quæstiones Theoloas nihili faciebat; sed si moes incidissent, *ubi absolutum, respectivum*, quasi Solimanm debellasset, ita insurgebat. *De illis nemo dubitabit*, inquit neca, *quin operosè nihil agant, in litterarum inutilium studiis nentur, quæ jam apud Romaquoque magna manus est. Græcorum iste morbus fuit, quærere quem numerum remigum Ulysses habuerit?* &c. Hæc ille. Et subdit: f *Quàm insanum sit, quærere, utrum major ætate fuerit Homerus, an Hesiodus? an minor Hecuba fuerit quàm Helena? Ulysses ubi erraverit? & eheu*, inquit, *non efficimus ne nos semper erremus.* Hanc vanam ac insanam scientiam in se deplorat Augustinus, sui ac salutis suæ oblitus. g *Tenere cogebar*, inquit, *Æneæ nescio cujus errores, oblitus errorum meorum, & plorare Didonem mortuam, quia se occidit ob amorem; cùm interea meipsum in his à te morientem Deus meus, vita mea, siccis oculis ferrem miserrimus.* Fatuum est nosse, quot annos erraverit Æneas, & non attendere quot annos in terram longinquam aberraverit à patre, à patria. *h* Scotus in thesauris selectorum exemplorum, refert de nobili Florentino, qui mille florenos collegerat, ut Europam lustraret: quod consilium dum cognato suo viro prudenti exponit, respondit is potiùs in sui cognitionem, diligentiam talem impenderet: salutem enim majorem adferre, si domi norit vitia, quam extra patriam, si multorum hominum mores lustraret & urbes.

i Huc spectat quod vir apprimè eruditus Iurisconsultissimus, & toto imperio Romano celeberrimus usurpare solebat: Nos Germani (liceat dicere) prudenter, sed periculosè fatui, filios nostros in regiones exteras amandamus, ingenti sumptu, & sæpe cum jactura

Plut. in conviv. 7. Sap. b Metə. l. 1. c Aristophan. nubes act. 1. sce. 2. d Drexel. Rhetor. l. 1. c. 10. e Sen. de brev. vitæ c. 13.

f Epist. 88. cap. 13. cent. 1. cap. 1. g August. l. 1. confess. h Verbo didici 29. i Drex. Rhet. lib. 1.

pudi-

pudicitiæ; ſæpe etiam vitæ, ut diverſarum nationum idiomata condiſcant, Qui inde, ubi redierint, linguam patriam & vernaculam ignorant, cum Deo loqui, & ſe intelligere neſciunt. Hiice omnibus meritò præfert Hipponenſis Præſul, quemdam virum, probum nomine & re: a *Hic*, inquit, *præpoſuit ſcire infirmitatem ſuam magis, quam ſcire mundi mœnia, fundamenta terræ, & faſtigia cælorum.* Quid enim prodeſt curioſa ſectari, abſtruſa naturæ invenire, & ſeipſum perdere? Doctor Angelicus in opuſculis, unum aliquem Philoſophum inducit, b qui è vitro alvearia fieri curarat, cum quibus in deſertum ſeceſſit, ac illic per 30. annos moratus eſt, ut diſceret quemadmodum apes mella conficiant, & favos ſtruant, ſed alveariis cerâ obductis, fine ſuo fruſtratus fuit; cui hoc epiphonema magnus Doctor ſubnectit: *Quanto melius hoc tempus, in cognitione ſui impendiſſet?* Huic curioſorum hominum generi aptè reſponderi poſſet, quod olim Auguſtinus Afro, curioſè percunctanti: c *Quid ante mundi creationem Deus feciſſet?* Reſpondit ſanctus Præſul: *Curioſis parabat infernum*, quod utinam non plures experientiâ comprobaſſent.

Ariſtoteles ille princeps Philoſophorum de quo Lucretius agens, dixit: Genus humanum ingenio ſuperavit. Averroës ejus interpres ait, quod natura in Ariſtotele extremum potentiæ ſuæ exhauſerit. Ammonius

a Aug. l. 4. de Trinit. in Prœm.
b Sanchez Royaume de Dieu l 5 cap 4. ſect. 1. in fine. c Beyerlinc. apophth. ſacra pag. 187.

in vitâ Ariſtotelis, aſſerit e[i] præ nimiâ ſubtilitate, pro d[æ]mone habitum. Hic vir, hic e[st] qui cum omni ſuâ ſcientiâ, d[u]æſtum Euripi, motuſque e[jus] capere non poſſet, ſeipſum p[ræcipitem] didit, dicens: *Ariſtoteles non [ca]pit Euripum, Euripus capiat A[ri]ſtotelem.* Idem exitus Plinii f[uit] qui cùm Veſuvii flammas n[on] caperet ſe in eas præcipit[em] egit. d Nónne in illos re[cte] cadit illud Bernardi, quo Ab[æ]liardum ſolertem ac ſubtil[em] Hæreticum perſtringit: Ab[æ]liardus nihil neſcit omni[um] quæ in cælo & in terrâ præ[ter] ſeipſum. *Nihil eſt*, inquit *q[uod] lateat eum, ſive in profundum [in]ferni, ſive in excelſum ſuprà. A[m]bulans in magnis & mirabilibus [su]per ſe. Melius illi erat, ſi ju[xta] titulum libri* (quem inſcripſ[it] ſcito teipſum) *ſeipſum cog[no]ſceret & ſaperet ad ſobrietatem.*

d Bernard. ad Innoc. Epiſt. 191. & 192.

§. II.

Cognitio ſui, ut ſcientia lon[gè] præſtantisſima, præ cæ[te]ris commendatur.

VArii variis ſe dant ſcient[iis] Arithmeticæ, Muſicæ, P[hi]loſophicæ, Medicinæ, Iu[ris] Praxi; ſed ſcientiâ ac praxi [no]ſcendi ſeipſum, perpauci occ[u]pantur, de quâ tamen Doc[tor] mellifluus: e *Multæ ſcientiæ [ho]minum, ſed nulla melior eſt il[la] quâ cognoſcit homo ſeipſum: bea[tus] homo, qui ſe poteſt cognoſcere.* [Mi]ramur & indignamur nugis [...]ria poſtponi, & ſcientiam om[ni]um pulcherrimam ac utili[ſſimam]

e Bern. de inter. domo cap. 28.

ma

m, quæ in sui cognitione
ısistit, ludicris posthaberi,
ısi verò non plures hujusmo-
malè feriati homines reperi-
:ur. Studia vestra attendite,
videbitis quàm pauci huic
entiæ sese dediderunt, quàm
ıci assecuti sunt illud, *nosce
ıſum*; quod suis temporibus
inus Plato notabat: *In foro
decimum quemque esse, qui se-
um norit.* Persius ne unum
ɔerit. Hoc enim queritur:

*Vt in se nemo tentat descendere,
nemo!
Sed præcedenti spectatur mantica
tergo.*

mo quisquam percunctatur
psum, *tu quis es?* nemo seip-
n intuetur; a oculis, inquit ma-
us Basilius, perquam similes
nus, *Qui cætera omnia vi-
it, seipsos non vident.* Tales
dæi erant, qui non se, sed Io-
nem interrogabant: *tu quis*
ita passim quæritur, cujus is
nditionis sit, quî ad tale offi-
ım emerserit? quâ capacita-
sit? & interim *tu quis es?* ille
àm doctus, quàm dives, illa
a unde tam lautum matri-
ɔnium, unde illi filio tam opi-
:um patrimonium? in tali fa-
liâ quid agatur, quæ œcono-
a, quî vir cum uxore, cum
eris, cum servis? & qui hæc
ıuiris, *tu quis es? Vt in se ne-
tentat descendere, nemo.* Veris-
ıè Seneca. b *Hoc nos pessimos
it, quod nemo vitam suam respi-
:* cùm tamen hæc scientia
ıgè præstantissima, mortales
timos, imò beatos reddat.
rnardum audiamus sic affe-
ıtem: c *Scio neminem abs-
e cogitatione sui salvari, de
quâ nimirum mater salutis humi-
litas oritur, & timor Domini.*

Quod sacris litteris & SS. PP. testimoniis pleniùs comprobabo. Ecclesiasticus cap. 51. quæsivit sapientiam, ut de se fatetur: *Cum adhuc junior essem, quæsivi sapientiam:* postulabat eam vir sanctus Iesus filius Sirach: d *Animam meam,* inquit, *direxi ad eam, & in agnitione inveni eam.* Quid est hoc? nisi in *cognitione sui* invenit eam, ut rectè Iansenius. Quærebam sapientiam extrà me, ut Philosophi naturas rerum, Astrologi motus cælorum, Cosmographi terras & provincias lustrando; reflexi oculos in me, quis fuerim, quis sum, quis futurus sum? unde corpus? quò anima? & hæc vera scientia, quam Bernardus inculcat: e *Ista tria in mente habeas: quid fuisti, quid es, quid eris?*

Confirmat doctrinam hanc f Sponsus in Canticis: ardet Sponsa intelligere ubi pascat beatas animas in meridie gloriæ: quam sic coarguit: *Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum, egredere & abi post vestigia gregum tuorum, & pasce hœdos.* g Hæc verba obscura ait Augustinus. Verum de ignorantiâ sui loqui censet h Ambros. Hier. Greg. Bern. & S. Thomas, qui sensum horum verborum volunt desumi ex eo, quòd Sponsa rem arcanam petat nosse à

a Basil. hom. 9. Hexam. b Epist. 83. c Bern. serm. 37. in Cant.

d Eccl. 51. e Bernar. in form. honest. vitæ. f Cant. cap. 1. g Aug. serm. 50. de verb. Dom. h Ambros. in Psalm 118. serm. 2. Hier. Epist. 22. ad Eustoc. Greg. in c. 1. Cant. & 16. mor. cap. 21. & l. 30. c. 12. Ber. ser. 34. in Cant. D. Thomas in c. 1. Cant. August. lib. de Pastorib. cap. 15. to. 9.

Sponso:quæ oves prædestinatæ? ubi eas pascat? quas aureolas decernat? hinc eam commonet,ne supra se sapiat, sed seipsam consideret.Vide,inquit Augustinus, *quomodo comminetur* Sponsus, quàm blandè illa: Annuntia mihi quem diligit anima mea, ubi pascat,ubi cubet: ille verò severissimè: nisi cognoveris temetipsam, ó pulchra inter mulieres,exi. Si te non cognoris, exitura es in vestigiis brutalibus appetituum, & pasces hœdos,non oves. Si te ignoras, egredere. *Dura increpatio*, inquit Bernardus, *hoc quippè verbum,servi & ancillæ audire solent, à valdè irascentibus Dominis*; *exi hinc, egredere è domo*. Recipis ancillam in domum tuam, filiam bubulci aut lanionis, incultam, ignaram,agrestem: instruis,excolis,mores induit civiles, rerum peritiam acquirit,fit pedissequa, fit à cubiculis, administrat familiam; tandem seipsam non ampliùs dignoscit, insolescit, fit incorrigibilis, contumax,ut nec Dominam,nec Dominum revereatur. Quid fit? quid dicitur? quia ignoras te, exi,egredere è domo. Ignoras te quomodo hâc intraris, seminuda, inculta,omnibus destituta, vade & nosce teipsam.

§. III.

Compertum est, qui è vili emerserunt, nec se, nec suos agnoscere:

Iuxta tritum illud:
Als niet kempt tot iet/
Dan kent iet/ sy selve niet.

CConspexerat *a* Alexander Farnesius nanum tenuioris fortunæ, quem ob informem corporis formam, ut singularem,in aulam adlegit. Ad hunc ubi non multò pòst, solatii causâ, pater pauperculus viseret negavit se patrem nosse; quod ut Princeps resciit flagris bene exceptum veteri lacernâ indutum dimittens, se ac suos nosse præclarè edocuit. Hic nanus quia è caulâ in aulam adscitus in honoris apice, ut videbatur constitutus, opibus velut basi fultus, se nanum ignorabat, ignarus nanum etiam in monte non majorem seipso fore: quod quidam aptè expressit, dum nano in sublimi alpium, hoc lemma subscripsit: *non ideo est major.* Nihil tamen familiarius iis, qui è vili stirpe ad alta assurgunt quàm ut seipsos nesciant, ne semel interrogent, *tu quis es?* qui adeò superbè incedis, quis pater, quis avus tuus? *tu quis es,* dum rusticus nobilem, servus dominum, ancilla heram induunt, dedignantur, vicinum mechanicum, amicos pauperes, imò propinquos ac domesticos suos salutare.Depingit eos vivè S. Innocentius: b *Præsumit se meliorem, quia crevit in superiorem: priores dedignatur amicos, notos ignorat, hesternos, comites contemnit antiquos, vultum avertit, visum attollit.* Quod nititur illo Psalmistæ; c *homo cùm in honore esset. non intellexit, comparatus est jumentis.* Ecquid homini in honore, cum jumento commune est? responso servit Bucephalus Alexandri, qui Plinio, ac Curtio suffragantibus eo fastu & arrogantiâ fuisse perhibetur,ut impexus, incom-

a Bonaert. in Ecclef. c. 41. verf. 25.

b Innocent. l. 2. de contemp. fæculi c. 30. c Psal 48.

ptus, regioque ornatu destitutus, quemvis sessorem admitteret; phaleratus verò, & ornatus, ita superbiret, ut præter Alexandrum, neminem admitteret: adeò etiam in bruto animante, honores mores immutarant. Tales & illi, qui privati, ac tenues, ad omnia se aliis submittunt, ad publicos honores provecti, omnibus superbè dominantur, imò & parentes suos excutiunt, & erubescunt.

a Fuit filius Carbonarii, quem pater multis expensis, utpotè generosæ indolis, ac summæ spei, in studiis aluerat. Hic in aula educatus, Rege mortuo, ut ingenio & gratiâ valebat, in Regem delectus est. Hoc, ubi pater rescìit, ut erat fuligine tinctus, exultabundus & gratulabundus ad aulam contendit, Regis affatum petit; at filius se patrem nolle simulat, ad quem pater non me nosti fili? cui ille hoc stolidum responsum dedit; *qui ego te noverim? qui meipsum vix nosco.* In ejusmodi filios ut insanos, meritò Seneca debacchatur: *parentes*, inquit, *non amare impietas, non agnoscere insania est*; verius & severius Augustinus: b *Caninum est parentes non agnoscere:* & quem ille veneratur aut revereatur qui parentum nomen dediscit? nostis hujus detestandi fastus causam? consulem Romanum, sed sanctum audite: *c lam scio*, inquit Boëtius, *morbi tui aliam vel maximam causam, quid ipse sis, esse desiisti.* Hæc una elationis causa, quòd non attendis, qui sis, & qui fueris. Arbor sylvestris, dum surculo inserto nobiles fructus producit,

d *Miraturque novas frondes,*
& non sua poma:

Truncum tamen originis suæ indicem, hinc illinc labruscis germinantem continet, unde innotescit quid sit, fueritve. Si pleriq; truncum & originem suam, qui hîc se circumspiciunt, attenderent, non rarò se èrobore sectos, patre lanione, avo fullone progenitos despicerent. Memorabilis est Stropha, quam Joannes Teutonicus retundendæ quorundam jactantiæ, magis ingeniosè, quàm religiosè excogitavit. Nam ut *e* Delrio, Joannes Teutonicus tametsi obscuris parentibus & illegitimo thoro genitus esset, quia tamen singularis eruditionis titulo inclaruit, Halberstadiensem Canonicatum, solis nobilibus concedî solitum, accepit. Sed collegæ eum duplici nomine contempserunt, ut ignobilem, & nothum; itaque volabant passim sarcasmi; quos ut retunderet, collegas illos invitat ad convivium, interque reliquos mensæ sales ac lepores, injicit mentionem acroamatis magici, & quærit, num suos singuli parentes coram intueri cupiant?

Ubi sentit singulos ardere videndi desiderio, elicit malo carmine, umbras deformes, coci, stabularii Morionis, quorum facies illi in paternis ædibus se aliquando conspexisse fatebantur. Suum quoque patrem exhibuit habitu Sacerdotis, pingui aqualiculo. Dimissis

a Bonaert. cit. *b* Aug. tom. 10. serm. 2. de decalog. Præc. 4. *c* Boet. 1. de consol. prosa 6

d Virg. 2. Georg. *e* Delrio disq. mag. lib. 2. quæst. 30. sect. 2.

larvis, *Eja,* inquit, *dicite fide bonâ, eccujus patrem nobiliorem judicatis?* Sed illi perterriti, & pudore suffusi, quando ex infimæ sortis hominibus se prognatos intellexerunt; vitio adulterantium matrum, suam quisque domum repetivere, nec ultra Ioanni vitium sanguinis exprobravere. Ita olim de nobilitate gloriantes compescuit Satyricus:

a *Majorum primus, quisquis fuit ille, tuorum,*
Aut pastor fuit, aut illud quod dicere nolo.

„ Audet & Plato, neminem Re-
„ gum non aliquando è servis,
„ servorum neminem non ali-
„ quando è Regibus prognatum,
„ asserere. *b* Et sanè (pruden-
„ tissimi viri monitum est) ni-
„ miam in majorum seriem
„ disquisitionem, non suasero.
„ Fors, ubi curiosius scrutatus
„ omnia fueris, aliquem in cru-
„ ce, vel securi reperies. Sed demus, ut ab illustrissimâ Croyorum prosapiâ progenitus sis, ut noris quâ origine natus; Cælestinos prope Lovanium addi illic Dux Arschotanus docebit, se lineam parente colono, & matre rusticâ, ab Adamo nempe & Evâ ducere, unde vulgò jactatur:

Als Adam spittede en Eva span/
Waer was doen den Edelman?

a Iuv. Sat. 8. *b* Scri. polit. Christ. l. 1. c. 9.

§. IV.

Exempla eorum, qui suæ sortis & conditionis memores, illud γνῶθι σεαυτόν, observarunt.

Willegisus ille, quem patre rhedario natum, Ottho III. subito primum inter Electores Archiepiscopum Moguntinum adlegerat, in veteris fortunæ suæ memoriam, rotam (quæ exinde Archiepiscopatui Moguntino semper insigne fuit) & in musæo, & ubique sibi propositam voluit, cum hâc Epigraphe: *qui sis fuerisque memento.* Sic Deum illum apud Poëtas imitatus, qui è trunco & informi ligno, in Deum effictus, de se fatetur:

c *Olim truncus eram, ficulnus inutile lignum.*

Norunt hoc vel ipsi Barbari hoc plurimum conducere, ut in officio contineantur, quemadmodum litteræ Indicæ 1599. testantur, quæ sic habent: *d* referunt oculati testes quemdam ibi Regem Mogor ex Tamberlani nepotibus imperare, cui solenne est, quemque etiam vilissimum ob heroica facta, ad dignitates & fortunas provehere; quos tamen ut contineat, recordatione pristinæ vilitatis, sancivit, ut pro insignibus cuique præferantur instrumenta sui opificii; fabro malleus, sartori forfex, sutori subula, &c.

Si hac ætate, quisque qui se nobilem deprædicat, pro gentilitia tessera instrumentum patris, aut avi gestare cogeretur quot ulnam aut forficem, quo ex parentibus scribis, advocatis syndicis calamum depictum haberent? quod tamen præstantissimi duces ac dynastæ non erubuerunt. Agatocles Siciliæ Rex semper testaceis vasis utebatur, ne se filium figuli oblivisceretur. Lechas Rex Poloniæ ab aratro ad regnum evectus

c Horat. l. 1. Sat. 8. *d* Iustinianus in Tob. de remed. superb. c. 11.

veste

vestes rusticas in palatio suspensas semper in oculis habebat, ne conditio animo excideret. *a* Alter Rex Poloniæ Primislaus, dum à stiva ad solium vocatus esset; Sculponeas, ac perones asservari jussit, ne unquam rusticum exueret. Quin hac tempestate non pauci reperti, qui virtute propriâ ad magna contenderunt, qui vel eo, gloriati sunt, se non ex fumosis magis, quàm famosis majorum imaginibus, sed suis clarè factis emersisse; talis excellentissimus ductor exercitus Becquius; talis Johannes de VVert; talis Egidius de Hase; qui meritò illud Marii usurpare possunt; *malle se nobilitatem parere, quàm acceptam dedecorare.* Quare nemo non laudi vertit Ægidio de Hase, dum quondam Gandavum ingressus, ex templo matrem adiit, quam reperit in rubra suucula liba pannica coquentem: curavit illi novas vestes, & rhedæ impositam per urbem circumvexit. Inde quæsivit trullam suam, omnesque cæmentarios ad convivium invitavit, atque eos addecet, cerevisiâ ac ambula excepit; at postero die rursus invitatos, more nobilium lautissimè habuit, eosque percunctatus est, num animos haberent militiam sequendi, per quam ad similes honores evehi possent. Benè Chrysostomus monet: *Melius est ut in te glorientur parentes, quàm ut tu in parentibus glorieris.* Et in eamdem sententiam alius. b *Satius est me meis rebus florere, quam majorum opinione niti, & ita vivere, ut ego sim posteris meis „nobilitatis initium, & virtutis exemplum.* Patricius Socrates non fuit marmorario genitus. Cleanthes rigando hortulo locavit manum; Platonem non accepit nobilem Philosophia, sed fecit: incunabula Tulli Hostilii aggreste tugurium accepit. Tarquinium Priscum mercator genuit: Servius Tullius à servo imperium tenuit, protulitque in imperio conditionis suæ nomen. Ex tabernâ macellaria ad consulatum Varro conscendit. Plebeiæ fuerunt Deciorum animæ. Septies Roma consulem ab aratro Marium vidit. In volumen excrescam, si è plebe, è fece Imperatores recensere voluero, qui hos requirat, politicum Scribanii consulat; & ex hoc facilè colliget, nobilitatem priscam à virtute bellicâ, non generis claritate, originem ducere. Ea propter nemo erubescat, propriâ se, non alienâ virtute, ex umbrâ in solem prodire: suâ, non parentum prudentia, in senatorum subsellia conscendisse: patre Iro progenitum, sua se industria, ac Dei imprimis beneficio, opes Crœsi accumulasse. Ingenuè non ita pridem id fassum (fido teste) mendicum accepi: is ubi Antverpiæ stipe ac fortuna aspirante, mercator effectus, ingentes sibi divitias comparasset, opulentos mercatores mensæ adhibuit, splendidè excepit: postquam bellaria illata, amystidem supra suam sanitatem instituit, è ligneâ scutellâ, omnibus propinans; dicens hanc esse scutellam, qua porrecta ad fores templi, sæpius stipem rogarat, ex qua toties frigidam hauserat; nunc se Deo grates re-

a Æneas Sylv. de reb. Bohem. b Scriban. polit. Christ. lib. 1. cap. 10.

referre de prospera sibi fortunâ concessâ. Ejusmodi omnes hoc illustriores, quod ultrò cum Sixto V. Pontifice, profiteantur se illustri domo natos, quæ solis radiis pervia erat, aut cum Benedicto XI. (qui ex supremo Ecclesiæ vertice, matrem in vili ac obsoleto habitu spectabilem esse voluit) non erubescant paupertatem complecti ut matrem. Quo fructum illum longè utilissimum consequuntur, ut in altissimâ fortunâ non altum sapiant; sed usquequaque, animi demissionem, vultus modestiam, & vitæ comitatem circumferant. Quod probè novisse refert *a* Magister Avila, virum à prudentiâ, divitiis, & prosapiâ illustrem in paucis, qui pauperculam duxit è rusticâ casâ & tuguriolo petitam, non cæco amoris impetu, sed destinato consilio, ut uxorem haberet, cui non solùm suus in vultu decor, sed & in animo virtus & insignis demissio esset; quam ut servaret seros in annos, curavit vestem illius, qua primùm usa suo in rure, vestem, inquam, rusticanam, vilem, pannosam, detritam, eo loco appendi, unde ferè continuò incurreret in oculos, moneretque primæ sortis ac conditionis: ne scilicet in sericâ togâ, in purpurâ, in auro superbiret, pristinæ paupertatis immèmor; sed potiùs in altissimâ fortunâ seipsam noscens, humiles servaret animos, marito obsequentes. Quot etiamnum arrogantes, fastuosæ, contumaces, pervicaces in splendido vestium apparatu, in auratis rhedis matronæ superbiunt, quæ ubi ex imâ plebis fece, vel formâ vel fortunâ emersere, propinquos, parentes, majores suos vel in tabulâ, moribus antiquis depictos, ut alienos aspernantur, execrantur. Has mariti, veteri indutas lacernulâ, utinam se ac suos cum rubore noscere doceant, aut si malint à modestissimo juvene sapere, nec se efferre condiscant. Præ ceteris *b* illustre, sacræ paginæ in Josepho, tradunt testimonium: hic Primus in aulâ Pharaonis, cùm fratres suos hospitio excepisset, eos monet, ut coram Rege se pastores profiterentur; imò ipse in purpurâ, sic eos compellare non dedignatur: *Fratres mei venerunt ad me, & sunt viri pastores ovium.* Licet eodem loco dicatur: *detestantur Ægyptii omnes pastores.* Ex quibus omnibus ut hanc utilissimam cognitionis propriæ scientiam, in pauca contraham, hanc brevem D. Bernardi ad sororem suam, theoriam accipite: c *Orans quidam sanctus* (de Augustino loquitur) *Deus*, inquit, *noverim me, noverim te, brevis oratio sed fidelis: hæc est enim vera philosophia, & utraque cognitio prorsus necessaria ad salutem.* Noverim te fontem gratiarum, noverim me cloacam miseriarum, noverim te abyssum omnis bonitatis, noverim me abyssum omnis malitiæ. Noverim hoc sacro Christi adventantis tempore te magnum Deum, infantem in cunis parvulum: noverim me vilissimum mancipium, elatum supra me, supra te. Hanc totos viginti annos Paulæ Ro-

a Epist. 52. part 2.

b Gen. 46. c Bern. serm. ad sororem.

manæ

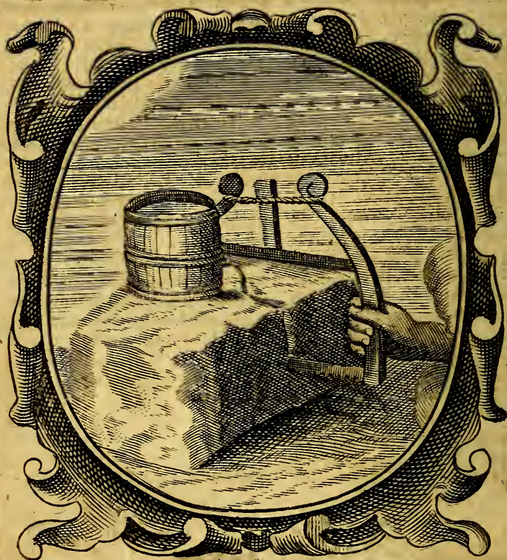
manæ piam commentationem fuiſſe comperies: quæ ut Hieronymus teſtatur *a* *Bethlehem ingreſſa & in ſpecum Salvatoris introiens, poſtquam vidit ſacrum virginis diverſorium, & ſtabulum in quo agnovit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui*, extemplò hoc mentem ſubiit: noverim te maximum in hoc minimo tugurio. Subdit enim Hieronymus: *Me audiente jurabat cernere ſe oculis fidei infantem pannis involutum, vagientem in præſepe Dominum.* Et quem mundus non cognovit, Paula agnovit. Tum in ſe mentis oculos reflectens, divitias, faſtum, mundum omnem ſuum intuita: *Ego miſera,* inquit, *atque peccatrix, digna ſum judicata deoſculari præſepe, in quo Dominus parvulus vagiit? orare in ſpeluncâ, in qua virgo puerpera Dominum fudit infantem? hæc requies mea, quia Domini patria eſt, hîc habitabo quoniam Salvator elegit eam.* Quò factum ut Paula ubi cognovit, ſummum imum, maximum minimum effectum, illa *Gracchorum ſtirps, Soboles Scipionum, Martiæ, Papiriæ, Matris Africani vera & germana progenies, Româ prætulerit Bethlehem, omnes ſuos pauperes pauperior ipſa dimiſerit, minimaque fuerit inter omnes; pauperem Dominum pauper ſpiritu ſequeretur.* Hoc ſe, hoc Deum noſſe eſt, hæc qui novit, in uno, eoque æterno verbo, omnia novit.

a Hieron. Ep. 27. ad Euſt. de Epit. Paulæ.

EMBLEMA V.

Aspera in vias planas. Luc. 3.

ARDVA PRIMA VIA EST. *Meta.*l.2.

DOMINICA IV. ADVENTUS.

Vias Christo venturo planandas, purgandas & exornandas. Ut (quemadmodum Ambrosius serm. 65. monet,) *superveniens Dominus nil offendat in nobis.* Ad quod conducet primum, serrâ Pœnitentiæ, aquâ lachrymarum supernè adstillante, aspera æquare.

§. *I.* *Aspera in vias planas æquanda.*

§. *II.* *Regi venturo via mundanda, juxta illud:* Intelligam in viâ immaculatâ, quando venies ad me. *Psalm* 100.

§. *III.* *Vario splendore, ac ornatu via instruenda: quia* viæ ejus, viæ pulchræ. Proverb. 3.

DOMI-

DOMINICA IV. ADVENTUS.

Aspera in vias planas. Luc. 3.

CUM Romæ in viam se daret Consul, præibant armati fascibus satellites, ac præcones, qui alta voce ingeminabant illud: *Date viam Consuli, Quirites, date viam Consuli.* E cælesti capitolio descendit magni consilii Angelus, Deus-homo; mortales vias ingreditur, præcedit divini verbi præco: a *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Hanc vocem etiamnum per deserta hujus mundi, Ecclesia insonat, ut observat Augustinus, homilia 3. de S. Joanne: *Non tantùm isto tempore clamavit Ioannes, quo Pharisæis annuntians Dominum Salvatorem, dixit, parate viam Domini; sed & hodie clamat in nobis, & vocis suæ tonitruo, deserta nostrorum concutit peccatorum.*

Quare via Domino venturo sternenda, 1. aspera in vias planas æquando, excelsa montium ac superbiæ juga evertendo, rupes pertinaciæ, ac scopulos scandali secando, sylvas peccatorum radicitus extirpando; atque adeò per saxa, per sylvas, *rectas* faciendo *semitas* ejus: quia ut *Oseas c.* 14, ait: *Rectæ viæ Domini, & justi ambulant in eis.* 2. Via strata, omni limo ac fimo expurganda, *Via* enim Domini *immaculata.* 3. Vario virtutum splendore, ac vivis imaginibus exornanda.

a Luc. 3.

§. I.

Aspera in vias planas æquanda.

XErxes, teste Justino, dum Græciam invadere tentaret, aliquot millia hominum cum malleis ac securibus præmittebat, ut viam sternerent, exercitui profecturo. Alii montes evertebant, valles complebant, rupes secabant, sylvas exscindebant, fluvios opplebant, aut aliò denique dirivabant. Non Græcia, non Latium, sed magni regis nobilissimum Emporium, civitas Bethlemica nobis petenda est; b *Ardua prima via est:* primùm peccatori saxa & rupes perrumpenda, sylvæ vitiorum exscindendæ, ebrietatis rivi, ac lacus luxuriæ opplenda. c *Haud facilem esse viam voluit Deus;* Sed viam pœnitentiæ, sudoris, ac laboris. Expertus Psaltes loquitur: d *Propter verba labiorum tuorum, ego custodivi vias duras,* hoc est, interprete Hugone Cardinale: *Vias pœnitentiæ.* Hannibal ille Romanorum terror, excelso animo Dux, per altissima Alpium juga, per immistas prope nubibus nives, per cælo minantia saxa ac rupes, cum exercitu maximo in Italiam, velut in alterum terrarum orbem, sibi viam stravit: & antequam cum hoste congrederetur, naturam vicit aceto, exesas rupes securibus, ac vi summa secando. e *Invia virtuti nulla est via.* Ut

b 2. Metam. c. Virg. 1. Geor d Psal. 16. e Ovid. lib. 2. de Ponto el. 2.

non immeritò fulmini assimiletur, quod Saguntino, ut ait Florus, incendio conflatum, saxa ac rupes rupit. Unde Juvenalis Satyra 10.

Expende Hannibalem ---
---Pyrenneum
Transilit: opposuit natura Alpemque nivemque:
Diduxit scopulos, & montes rupit aceto.

Fateor non minoris moliminis esse superbis excelsas mentes, quàm montes deprimere; at ubi summus imus factus est, quis se erigere audeat? non minus arduum avaris fuerit, aureos montes, in pauperum ventres, quàm Alpes in humiles valles dimittere. Difficilius cor saxeum, prece pauperum emolliri, quàm scopulos; quod tamen hodierno die, ferrâ pœnitentiæ findi, insuper non aceto, sed amarissimis lacrymis colliquescere: cumuli injustarum mercium, dominis restitui, & æquari deberent. Hoc est, quod divinus Præco monet, facere a *Aspera in vias planas*. Ejusmodi vias Peruani duas regi suo straverunt, quas Nierembergius, jure, regias appellat, à Cusco usque ad Quitum: unam per planitiem, alteram per montana, quæ ad 25. pedes latæ, protenduntur per quingentas leucas: ut Huayna Rex Peruanus iter instituтus, per illas incederet. Incredibilis laboris opera, adæquatis profundis vallibus, editissimis humilitatis rupibus. Has in animo Deus vias requirit, dum dicit: b *Erunt prava in directa, & aspera in vias planas*. Ambulant peccatores vias difficiles, quamdiu per prærupta vitiorum, per dolosos anfractus, per excelsa superbiæ juga vagantur, quamdiu Hannibalem & Xerxem non æmulantur, montes & alpes æquando. In via lassantur iniquitatis, & vias Domini rectas, planas, ac pulchras declinant, totoque cælo aberrant. Duas vias nimium quantum dispares, assignat Ambrosius: c *Vna* inquit, *justorum, altera peccatorum: Vna æquitatis, iniquitatis altera. justorum via angustior est, iniquorum latior; una sobrietatis angustior, hæc ebrietatis laxior; ut possit capere fluctuantes: hic libertas est cupiditatum, illic servitutis injuria; hic convivium, illic jejunium; hic intemperantia gaudiorum, illic perseverantia lacrymarum: illic saltatio, illic oratio; hic cantus dulces, illic graves gemitus:* de hac re unicè solicitus Innocentius PP. IV. pro Symbolo sibi sumpsit: d *Notas fac mihi Domine vias vitæ*. Psal. 15. In bivio enim cum Hercule constitutis, quam viam ingredi juvat, non facilè decernere est, nisi dispares ejus exitus attenderitis. De his viæ ducem peritissimum sequimini Hieronymum, e *Vide quanta sit inter has vias separatio, quantumque discrimen: illa ad mortem, hæc tendit ad vitam; illa celebratur & teritur à multis; hæc vix invenitur à paucis: illa enim vitiis per consuetudinem, quasi declivior ac mollior, & velut quibusdam amœna floribus voluptatum, facilè ad se rapit commeantium multitudinem; hæc vero insueto calle virtutum, tristior atque horridior, ab his tantùm eligitur, qui-*

a Niereemb. Historia naturæ p. 140.
b Luc. 3.

c Ambr. in Psalm. 1. d Spondan. to. 1. p. 207. e Hier. Ep. 4. ad Celantiam.

bus

bus non tam delectatio itineris cordi est, quàm utilitas mansionis.

Sed pauci inveniunt eam, Turba omnis latam ac spatiosam viam ingreditur, & ut Romanus Philosophus observat: a *Pecorum ritu sequimur antecedentium gregem, pergentes non quà eundum est, sed quà itur.* Ut verissimam, experientia comprobet epigraphen illam, collegio Sabaudiæ Lovanii inscriptam: *Chacun suive Savoye* Perpauci qui illud Horatii usurpare queant;

b *Ibam forte via sacra, sicut meus est mos.*

Perpauci morem habent indies via sacra, ut divinis intersint, incedere. Festis & Dominicis ad verbum Dei audiendum: ad animum exomologesi expiandum, sacra synaxi reficiendum: illamque per plateas dilatam, in supplicatione comitandum: hac qui incedere consuevit, illi verè competit illud Poëtæ:

Ibam forte via sacra, sicut meus est mos.

Ab hac sacra via nec pluvia, nec nix, nec hyems, nec ulla tempestas facit declinare, aut deviare: c Alexander Rex Macedo interiorem Persidem penetraturus, pervenerat ad viam perpetuis obsitam nivibus, quas frigoris vis gelu adstrinxerat, locorumque squallor & solitudines, fatigatum militem deterrebant: ipse Rex equo desiliit, d *Negata tentat iter via.* Primusque dolabra per glaciem sibi viam fecit: pedesque per nivem, ac concretam glaciem, exercitum duxit. O mortales, qui in lubricis mundi bonis toties corruistis, & prope ad inferos decidistis! sortem nostram deplorat Jeremias: e *Lubricaverunt vestigia nostra, in itinere platearum nostrarum.* Unde in illud Psal. 34. *Fiat via earum tenebræ & lubricum*, exclamat Hipponensis Præsul: *Horrenda via! tenebras solùm quis non horreat? lubricum solùm quis non caveat? in tenebris & lubrico, quà is, & ubi pedem figis? Sunt ista mala, magna pœna hominum. Tenebræ, est ignorantia, lubricum, est luxuria.*

f *Hac via, Tartarei quæ fert Acherontis ad undas.*

Quare tu Domine per hæc fluxa, per caduca, per lubrica mundi bona: g *Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia*; dirige in viam rectam. Hoc SS. Domini Leonis X. votum fuit, qui illud sibi psaltis in Symbolum delegit: h *Perfice gressus meos in semitis tuis.* Psal. 16. A semita enim vitæ declinasse, æternum errasse est. Paucis ergo, hanc viam nobis dux noster Christus assignat, non diu quærenda; impressa reliquit vestigia, sanguine notavit: *Hac itur.* Ut hæc vestigia sequamur, stimulo esse poterit, quod Clemens Alexandrinus observavit, ad illa verba cælestis sponsi: i *Quàm pulchri sunt gressus tui, in calceamentis filia principis:* olim nempè puellas subter calceos seu cothurnos suos, aureos clavos gestare solitas, quibus verba amatoria scitè insculpta: quæ à deambulantibus arenæ impressa, studiosè ab amasiis, vestigia prementibus, legebantur,

a Seneca de vita beata cap.1. b Horat. l.1.Sat.6. c Curt.l.5.cap.14. d Horat.l.3. Od. 2.

e Thren.4. f Virg. 6.Æneid. g Psal.16. h Spond.tom.1.p.339.an.1272. i Clemens Alexand. in c. 7. Cant.

Non verba, at efficacissima amoris testimoina, nobis sanguinea amantissimi JESU designant vestigia. ne hæc legere pigeat, præclari Doctoris peroratio impellat: In *Psal.*36.a *A Domino gressus hominis dirigentur, & viam ejus volet. Ipse est, inquit Christianus, qui non aspernatur viam Christi, sed vult viam Christi sequi, per passiones ipsius: noli per aliam viam velle ire, quàm per illam, qua ipse ivit; dura videtur, sed ipsa est tuta via: alia fortè delicias habet, sed latronibus plena est.* Hæc est, *b* VIA PRIMA SALUTIS Altera est

a Aug. in Psal. 36. *b* Virg. 6. Æneid.

§. II.

Vt regi venturo, omnes viæ mundentur. Iuxta illud: *c Intelligam in viâ immaculatâ, quando venies ad me.*

OMnes sordes tollantur, cloacæ expurgentur: ut antiquitus Origenes *Hom.* 21. observavit in illa verba, PARATE VIAM DOMINI: *in corde nostro via præparanda est Domino: Magnum est cor hominis, & spatiosum; si fuerit mundum. d* Abener Rex Indiarum, nato sibi venusto ac eleganti filio Josaphato, ad quadraginta Astrologos, & Ariolos convocari jussit, qui horoscopum infantis indagarent, ac futura prædicerent. Dum omnes prospera præsagirent, unus qui ceteris eruditione præcellebat: quantum, inquit, ex siderum cursu assequi possum, ô Rex, filius tuus ampliore ac potentiore regno potietur, atque ipsam Christianorum Religionem, quam adeò insectaris, amplectetur. Quo vaticinio rex perculsus, palatium novum filio exstrui jussit, ac cavit ne cui ad eum primis annis accessus pateret: Pædagogos illi ac ephœbos ætate florente, formâque venustâ constituit; quibus mandavit, ut nihil eorum, quæ in vitâ molesta sunt, in oculos incurreret; non morbum, non senectutem, non mortem aut aliud quippiam, quod animo ejus officere posset, aspiceret; sed in omnibus deliciis ac cupediis educaretur. At regius puer, ubi adolevit, & Æthiopum ac Persarum more ritè instructus esset, auratum carcerem aulam, & augustum palatium animo angustum existimavit. Quare quid extra aulam ageretur, scire animus fuit. Quod ut parens rescciit, animadvertens puerum se conficere, & contabescere, idque unum in votis, liberè exspatiari liceret, voluit rex omnes vias comparari, per quas filius processurus erat. Omnes luscos, claudos, morbidos, capulares senes à viis arceri, ne quid morbidum aut horridum offenderet; insuper omnem viam preciosissimè convestiri ac adornari: undique concentus musicus eum prosequeretur, choreæ ac salutis instituerentur, tum per transennam, varia spectacula exhiberentur:

e *Lætitiâ, ludisque viæ, plausuque fremebant.*

Sed omni tamen industriâ, non ita cautum fuit, quin leprosum, & alterum oculis orbatum conspexerit, qui ad veritatem, duces fuêre.

c Psal. 100. *d* Damasc. hist. Barla. & Josaphat. c. 3. sect. 5.

e Virg. 8. Æneid.

Opta-

Optarat Pater Cæleſtis, rex regum, & dominus dominantium,ne quid filio viam univerſæ carnis ingreſſuro, ferale aut fatale occurreret. Ideò præmiſerat præconem ſuum, ut viam pararet, ne quid Principem pacis perturbaret. Ambroſius ſerm. 65. *Parare jubemur viam Domini, ut ſuperveniens Dominus, non offendat in nobis.* Omnes cæcos,claudos,paralyticos,leproſos, id eſt, omnes morbos animæ longè arceri à conſpectu ſuo vult. Quamobrem appoſitè Eccleſia Dominica 2.Adventus, quo viam meliùs Meſſiæ venturo appares,indicat omnes genus morborum curatum eſſe; *Cæci vident, claudi ambulant, leproſi mundantur; ut ſuperveniens Dominus non offendat.* Quod quo efficacius fiat, longiùs, ſed non ſecus viam digrediar. Pachini Baptiſmum ſuſceperat vir primarius, in agro Pantinſi oppidi natus, quod tridui itinere à regiâ diſtat: a huic omne ſolatium erat,precioſam Euangelii gemmam reperiſſe; ſed & cives ſuos ejuſdem volens reddere participes, duos ſecum è ſociis in patriam duxit, quorum unus ſcribit:iter omne tricenum leucarum, arte manuque paratum eſſe; utrimque arborum æquo intervallo diſtantium,ordinibus conſitum. Juxta illud:

b *Indulge ordinibus, nec ſecius omnibus in unguem*
Arboribus poſitis, ſecto via limite quadret.

Quæ iter præſertim æſtate umbroſum, amœnumque reddebant, ad centum hæ leucas extenduntur: iter hoc latiſſimum ab omni nobilitate rhedis, equis, ſellis geſtatoriis frequentatur, ut mirandam rem magis eſſe dicat,quàm deſcribendam. Ejuſmodi viæ, poſitis recto ordine arboribus, incredibile quantum oculos & animos gratiſſimo proſpectu oblectent, ſic tamen ut ſi vel unus truncus exorbitet, aut citra lineam exerret,omnis ordo ac decor pereat, qui totus in rectitudine conſiſtit; c unde Papyrius,cum aliquando cum prætore Præneſtino obambularet, & ejuſmodi fortè rectæ ſemitæ inſiſteret,lictorem juſſit expedire ſecurim: expalluit prætor expeditâ ſecuri, adeſdum lictor,inquit,excide radicem hanc, quæ nobis ambulantibus incommodo eſt. Expendat quiſque penes ſe, an vias adeò rectas fecerit,ut nihil Chriſtus per illas ſibi occurrens, offendiculi inventurus ſit. Multi hoc ſacro adventus tempore,pararunt viam Domini:indies audiendo verbum Dei, ut verbum incarnatum dignè ſuſcipere queant,vias ſuas ad ſacras ædes rectà direxerunt:Religioſi, nec non alii integerrimi viri jejuniis ac eleëmoſinis,excipiende hoſpiti ſe compararunt, ceſſant connubia, convivia, comeſſationes: viæ mundæ, viæ pulchræ, floribus ſtratæ; at quis inficiabitur ad illas vias quandoque ſepulchrum aut cadaver fœtidum reconditi flagitii deliteſcere; quemadmodum d Lipſius deſcribens amplitudinem urbis Romanæ orbis dominæ, ejuſque magnifica & ſtupenda opera, cenſet ac recenſet inter

a Iarricus de rebus Indicis tom. 3. l.2. c.53. b Virg. 2. Georgic.

c Chreſol. Antol. p. 1. c. 2. ſect. 1.
d Lipſius de Magnitud. Rom. l. 3. c. 10.

præstantissima, amplitudines viarum, munitiones: è quibus facilè princeps Appia juxta illud Poëtæ:

Appia longarum teritur regina viarum.

Hanc Appius Romanorum Censor ante annos nongentos struxerat, & à se nomen indiderat. Longitudinem ejus quinque dierum spatio, teste Procopio, vir expeditus vixdum possit emetiri. Ab urbe Româ Capuam pertinet: eâ latitudine, ut duo currus, ex adverso obvii, liberè queant pervadere, & commeare; & est sanè hæc via præter ceteras spectabilis, si quidem Appius ex aliâ & longinqua tunc, ut reor, regione, excisos lapides, & hos quidem silicios ac suopte ingenio durissimos, in hanc viam vehendos curavit: quos planos, deinde leves & quadratos incisione factos, junxit, & in ordinem locavit: metalli nihil, vel alterius cæmenti inserendo, sunt tamen ta conne xi, ut speciem visentibus præbeant, non arte conjunctos sed natura congenitos esse: & quamvis tot jam sæculis atterantur assiduis plaustris jumentisque, non tamen serie sua vel minimum dimoventur, neque franguntur, imò ne lævorem amittunt. De hac viâ, ipse Lipsius, qui mira ac miranda viderat, ingenuè fatetur: *Stupor me habet, cùm vel unam Appiam considero.* Habes viam & ornatum. sed præcipuum quod in viâ notandum, & quod maximè ad rem nostram facit, hactenus transgressi sumus: *Præcipuum*, inquit, *hoc fuit, quod monumenta & sepulchra ad viam assita, & latus utrumque prætexebant, libertorum, servorum, scortorum, superba monumenta; mirari, dolere, illudere, & detestari occasio erat.* Detestemur & nos animorum secus viam funera, *ne quid superveniens Dominus offendat.* Via per quam recens elatum funus, contaminata censebatur, & superstitiosè declinabatur, ut tradit Eunapius: a *Clamavit*, inquit, *per aliam viam eamus, hac est funus deductum. Et cum dicto aliam ingressus est, quæ purior videbatur.* Hæc attentius secum quisque dispiciat, num hac de causâ Dominus longè à se declinet.

a Navarini Schediasm. pagina 116.

§. III.

Via Christo venturo, vario ornatu, ac splendore instruenda.

SPeciosus juxta ac pretiosus triumphus fuit, quem *b* anno 1500. amplissima Resp. Gandavensis Domino suo Carolo, V. Romanorum Imperatori recens nato adornavit. Sub id tempus, ut via in ædem S. Joannis sterneretur, quâ Cæsareus puer ad baptismalem lympham deferendus, erecta Porticus, è palatio ad ipsam summam ædem, opere mirabili ac sumptu incredibili: in longitudine habens pedes ter mille quingentos: in latitudine septem: totidemque in altum porrecta. Collucebant in hac egregia ac regia via, bis mille, & centum faces, cui illud aptè Maronis præfixero:

--- c *Lucet via longo*
Ordine flammarum.---

b Laur. Surius commentar. rerum in orbe gest. anno 1500. c Virg. 11. Æneid.

Vise-

visebantur quadraginta arcus verè Triumphales, ingentium portarum instar, è quibus tres cæteris augustiores erant, & una quidem sapientiæ, altera justitiæ, tertia paci ac concordiæ, inscribebatur. Fuit & via altera sublimis, stupendo opere, in aëre pensilis; quæ magnanimum Carolum a *nequidquam terrenæ fecis habentem*, in cælum eveheret. E fastidio ædis D. Nicolai ad apicem turris capitolinæ: super vertices domorum, funes protensi, quibus tabulæ compactæ, & concinnatæ præcelsam porticum, funalibus quaquà collucentem stravere, ut ne Baptismo tingendus, vel terram contingerent, qui lustrandum gestabant. Mitto hic in adventum Christi, pro facibus tot scintillantes stellas, noctem in diem vertisse, & fulgore suo, venturo pacis Principi præluxisse. *b* Quid quod Historiographus Hispanus commemorat, eâ nocte visam in Hispania nubem, quæ luce sua meridiem vincebat. Parum hoc, exorti Romæ tres Soles, qui sacræ Triados Solem, aspectabili longè pulchriorem, portenderent. Sed hæc Phænomena Superis relinquo. Nos spectat, ut quot in Carolinâ porticu faces, tot in Christiano pectore ardentia flagrent desideria; *c Porro quoniam in via sumus, nec via ista locorum est, sed affectuum,* tales in nobis flagrantissimos affectus excitemus, quales in corde suo disposuit Seraphicus Franciscus, & Catharina illa Bononiensis, qui hac nocte natali, divinum Pumilionem habere hospitem meruerunt. Quales ardentissimi amoris faces Christo nato præluxerunt B. Angela de Fulgino & B. Margareta à Castello, in quarum corculo, serenissimus hic infans arcana cælatura sculptus erat. In nobis nil tale ideò cælum sculpit, quia saxea heu nimis corda gestamus: quia cordi nostro Adonidem, impressum habemus. Sacrilegum Ariani Imperatoris factum detestamur, qui ut stabuli Bethlemitici religionem tolleret, in eo statuam Adonidis erexit; *Vt in specu* (inquit Hieronymus ad Paulinum) *ubi Christus parvulus vagiisset, Veneris Amasius plangeretur.* Idem interim sectantur, in quorum cordibus, infamis hic Adonis recumbit: quid mirum si divinum hunc cupidinem exturbent. Sed in viam redeo: alia luminaria virtutum sunt, quæ viam sternunt & illuminant: fingunt Poëtæ *viam lacteam* in cælo, per quam heroes ascenderunt; *Hac iter est superis.* Hæc via innumeris stellis lucidissima, d *Lactea nomen habet, candore notabilis ipso.* Consimiles virtutum stellæ viam lacteam sanctissimo Patriarchæ Benedicto, stravere: qui ubi è vivis excessit, viderunt duo Religiosi, viam amplam, & rectam, innumeris stellis fulgentem: tum vocem hanc de cælo delapsam excepere: *Hæc est via, qua dilectus Domino Benedictus ascendit in cælum:* hac nobis iter in cœlum est, hac homo ad Deum, & Deus ad homines libens descendit, sed ut humana via insistamus,

a Ovid. l. 1. Metam. *b* Lucas de Tuy obb de nativit. c Aug. de doct. Christ. l. 1. cap. 17.

d Ovid. lib. 1.

alium viarum apparatum Brugenses Principi suo adornarunt; rem sic narrat Haræus an.Dom. 1429. Philippus XXXVII. Brabantiæ Princeps, ducturus erat Elizabetham Joannis Regis Lusitaniæ filiam, ea sub natalem Domini, Slusam appulit, adducta à fratre suo, & legatis ex Flandriâ missis. His celebrandis nuptiis, novas ædes Philippus Brugis in regiâ exædificârat: sed apparatum viarum attendite; quibus exornandis omnes omnium nationum mercatores, qui tum istic degebant, certare. omnes vincere videbantur. Ante regiam exstructus Leo lapideus, qui anteriori pede, è triplici ungue optimum Rhenanum largiter fundebat. Intra regiam juxta Sacellum, cervus lapideus anteriori pede rubellum omnibus propinabat? monoceros in grandi aulâ spectabilis apparebat, cujus ex pedibus rosacea, abluendis manibus scaturiebat: varia simul vina mutatis vicibus, ut Hippocraticum, Malviseam, Romaneam, Muscadelam, aliaque exquisita suo ex cornu, plena copia sitientibus effundebat. *a* Quo in genere non minus celebrari solet, quod Carolo VI. Galliarum Regi, regnum suum ingressuro, prodiga munificentia Franci adornarunt: dum non unum modò fontem, ex vino Cretico obviis salire fecerunt: sed in omnibus platearum diverticulis, ac compitis, lautissima convivia cuilibet appetenti, exquisitissimis ferculis disposuerunt. Hæc miramur, quasi non majora Pater æternus in adventum magni Dei prodigia, prodigus effudisset, dum in speluncâ Bethlemitica fontem uberrimum fecit scaturire usque ad Bedæ tempora. Dum in Ægypto fons balsami erupit, cujus odore caperetur omnis ætas posterorum. Dum teste Orosio, Romæ trans Tiberim fons olei promanavit. Ita cælum, ita solum, ita universum prælusit, & vias adornavit hospiti venturo, ut & nos animos ei præparemus, in quibus quærit diversorium. Quod quo decentius, quo dignius efficiamus, *b* non aliâ nobis via insistendum est, quam qua filius Dei, in terras ad homines visere dignatus est, tua, inquam, beatissima Maria, quo parvulum natum excipere valeamus, vestigia sectando: nescio enim quo auspicatissimo nominis anagrammatismo *Maria Iesu, mira es via.* Quid enim? an non illa est, quæ *initiavit nobis viam novam, & viventem per velamen.* Heb. 10. id est, carnem suam; filium nempè, quem carne velavit, sive per carnem suam, id est externum hominem suum, in quo tot ac tanta benè vivendi nobis exempla monstravit, ut de eâ, quod olim de sapientia, scriptura expressit, dicere liceat: *c Deduxit eos in viâ mirabili.* Quod tunc fieri videmus, cùm per maternarum virtutum vestigia, non degener proles incedit: ubi illas hîc dumtaxat sectabimur, quas parvulo jam in mundum venturo, Virgo Mater in corde disposuit: quæ non humana sed divina nobis manifestatione innotuêre; sic enim *d* S. Brigitta cælitùs edocta testatur: cùm

a Barry p. 4. cap 6, pract. 3. pag. 345.

b Salmeron in Prolog. to. 3. tract. 33. p. 287
c Sap. 10. *d* Revel. S. Brigittæ l. 7. c. 21.

Virgo

Virgo Maria castissimo suo Sponso Josepho comitata, nusquam diversorium inveniret, in speluncułam, seu desertum stabulum concessit, & ut nox erat, excurrit Joseph ad candelam in proximo accendendam, Virgo autem positis calceamentis, & albo pallio & velo capitis, produxit panniculos laneos & lineos mundissimos, tum tota in ecstasim rapta est. Quis hic non mille cereos hospiti venturo in corde accendat? quis non cum Virgine totus in ecstasim raptus hæreat? quis non calceamenta terrenorum affectuum exuat? *a* Etenim si domus S. Annæ, in qua Virgo Maria nata est, tantam etiamnum munditiam ab hac integerrimâ Virgine vel nudi parietes asservarunt, ut experimento compertum sit, neminem nisi Virginem, eam inhabitare posse, quis in antrum illud Bethlemiticum quovis scelere pollutus impunè pedem inferre præsumat? quis dilectum nostrum candidum, mundissimis pannis à Virgine involutum, immundo corde excipere non vereatur. Quin potiùs te ô *Maria Iesu*, quæ *mira es via*, secuti, viam lacteam in animo paremus. Quo fiet ut mellifluo duce Doctore, suavissimum infantem & hospitem habere & complecti valeamus. Si nempè, ut Maria fecit, b *Sequamur Domine te, per te, ad te: quia tu es via, veritas & vita; via in exemplo, veritas in promissa, vita in præmio.*

a Quaresm in Elucid terræ sanctæ l.4. cap.12. Nierenb. Histor. nat.

b Bern. serm. 2. de ascen.

EMBLEMA VI.

Puer autem creſcebat. Luc. 2.

CRESCET ADHVC.

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVTATIS.

Semper in virtute & gratiâ creſcendum; non modò ut glande in robora, pueri in virum perfectum, ſed celerrimè ut Sol creſcit uſque ad perfectam diem.

§. I. *Quomodo Chriſtus creviſſe dicitur ſapientiâ & gratiâ.*

§. II. *Mortales creſcere volunt in periturꝭ & fluxꝭ bonꝭ. Creſcendu[m] magꝭ in æternꝭ & cæleſtibus.*

§. III. *Creſcendum in virtute ut Sol uſque ad perfectam diem.*

§. IV. *Humana omnia habent terminum magnitudinꝭ, at homo juſtu[s] nullum habet terminum profectionꝭ.*

§. V. *Deipara, aliique Sancti, qui ſemper in gratiâ & virtute creverin[t]*

D O

DOMINICA
Infra octavam Nativitatis.

Puer autem crescebat. Luc. 2.

PEtrus Lombardus, Pariensis Antistes, quem, ut Sixtus Senensis testatur, om-
es Theologorum scholæ, sin-
ulari quadam venerationis
xcellentia, *Magistrum senten-
arum* appellant, & in quo
nico omnium doctorum inge-
a desudarunt: docet, primo
stanti, quo in utero Virginis
erbum caro factum est, *a* eas
orporis humani angustias sub-
se, ut non modò apiculæ
iguitatem, quod de humano
tu Macrobius, aut etiam for-
cæ, ut Aristoteles tradit, su-
rarit; sed eo se exinanivisse,
aciem prope humanam ef-
geret: dicens; b *Membrorum
us Dominici corporis distinctio,
ipso momento conceptionis, & u-
nis, Dei & hominis, adeo tenuis
t & parva, ut humano visui
posset subjici*; Divinum tamen
im Pumilionem eodem mo-
nto, membris omnibus ad un-
em expolitum, animam ad om-
s operationes, ea sapientia ac
entia, qua præcelluit vir tri-
ta trium annorum, præditam
titisse asseveravit. Unde ab
gustino perfectus homo vel
n appellatur: c *Mox*, inquit,
*erbum venit in uterum, serva-
eritate propria naturæ, factum
aro*, & PERFECTUS HOMO.
od docuit Jeremias, dum di-
d *Fœmina circumdabit virum*:

D. Thom. in 3. d. 3. q. 5. Arist. de
nima c. 9. b Magist. sent. l. 3. d. 3.
Aug. li. 13. de Trin. c. 9. d Ierem. 31.

Quæ sic exponit Bernardus. e *Virum autem dixerim fuisse Iesum, non solùm cùm jam diceretur vir propheta, potens opere & sermone; sed etiam cùm tenera adhuc infantis membra, Dei mater blando vel foveret in gremio, vel gestaret in utero.* Joannes quoque eum f *plenum gratiæ & veritatis* fuisse asserit. Ex quibus sic concludit S. Thomas: g *Nihil potest esse, aut intelligi majus, quàm quod aliquis sit unigenitus à patre; ergo etiam non potest esse, vel intelligi major gratia, quàm illa, qua Christus fuit plenus*: primo instanti conceptionis, ut disertè tradit in quæst. disput. quæst. 29. de gratia Christi. art. 8. in corp.

e Bern. hom. 2. super missus. f Ioan. 1.
g D. Tho. p. 3. q. 7. a. 12.

§. I.
Quomodo ergo crevisse dicitur sapientia, & gratia.

CUm ea non minor fuerit Infantis quàm viri; nascentis quàm morientis? Ad quæstionem propositam, distinguunt Theologi triplicem in puero Jesu sapientiam: una est, *Divina*, cui accedere nihil unquam potuit, discedere omnino nihil; altera est *Infusa* atque ingenita, jam inde à primo conceptionis momento, & huic quoque nulla facta est accessio. Postrema est *experimentalis*, & illa lapsu temporis aucta; puer enim majora

jora in annos, in menses, in dies, latentis sapientiæ dabat argumenta: *Non assumens sapientiam, sed paulatim illam denudans*, inquit Theophylactus. Eum prope in morem, quo Zeuxis, aut Apelles unus aliquis tabulam à se affabrè elaboratam, non ilico nudaret universam, sed sensim per partes sensui subjiceret. Quam similitudinem spectasse videtur Gregorius Nazianzenus: a *Servator noster*, inquit, *proficiebat quemadmodum ætate, sic etiam sapientiâ & gratiâ: non quod incrementum aliquod susciperet (quid enim ex perfectis ab initio perfectius fuit?) Sed quia hæc, nempe sapientia & gratia, paulatim hominibus detegebatur.* Quod igitur de sapientia & gratia Lucas Euangelista scribit, *Non secundùm quod erat, sed secundùm quod apparebat*, ut B. Bern. loquitur, *intelligendum est.*

b Eminentissimus Cardinalis Bellarminus rem perspicua similitudine oculis subjiciet: Nónne sol, inquit, in ortu splendidus atque ardens, sensim splendidior atque ardentior, in meridie splendidissimus juxta ac ardentissimus nobis esse videtur? & tamen quis nostrum adeo in cælestibus peregrinus, qui nesciat solem, non alium in ortu & processu, atque in meridie, sed eundem in se semper citra lucis, aut caloris incrementum, æquè coruscum permanere? haud aliter lux mundi, & *sol justitiæ Christus Deus noster*, qui semper Sapientiæ splendore conspicuus, & charitatis flamma præfervidus, tamen in utero Virginis radios quosdam, veluti primam exo-

a Gregor. Naz. Orat. in Basil. *b* Bellarm. Con. 15. Dom. 1. post Epipha.

rientis auroræ lucem diffudi[t] quæ paucos quidem, ut Virgi[ni] nem matrem, Josephum, Za[-] chariam, Elizabetham, & Joan[-] nem perstrinxit; jam Christ[o] nato, ceu orto sole, clarit[as] Dei circumfulsit pastores, [&] divinæ lucis radii usque in Pe[r-] sidem penetrarunt, hinc ambu[-] labant a *gentes in lumine ejus*, [&] *reges in splendore ortus ipsius.* V[i-] dum super Horizontem sol se[se] extulerat, extemplo cæcutien[-] tes ac caligantes senum ocu[-] los, insolito suæ lucis fulgo[re] collustravit, ut oculatus test[is] exclamarit: d *Nunc dimittis se[r-] vum tuum Domine, secundu[m] verbum tuum in pace, quia vid[e-] runt oculi mei salutare tuum: l[u-] men ad revelationem gentium* quod crescebat usque ad perf[e-] ctam diem; neque enim cursu[m] suum sol sistere consuevit, a[l-] tiùs conscendit, templorum [a-] dyta lustravit, doctorum me[n-] tes, quasi splendor firmamen[ti] sapientiæ suæ claritate illum[i-] navit. Mox ubi verbi prædic[a-] tione orbem peragrando, ge[li-] dissima pectora dissolvit, lu[ce] meridiana clarius, mortaliu[m] errores confutavit: Ecce e *p[o-] pulus qui ambulabat in tenebris, v[i-] dit lucem magnam.* Ac tande[m] in divini caloris apice, in am[o-] ris auge, sol elevatus stetit, [in] Zenith nostro sublimis hæsit, a[t-] que ita hic splendor patris, nu[l-] lo sui in se lucis incremen[to] mortalium oculis sese paulat[im] manifestando, detexit: qui se[n-] sus Cyrilli illius Alexandr[ini] fuit qui l. 1. in Joannem sic a[it:] *si plena est gloria ejus gratiæ & v[e-] ritatis, quomodo sapientiâ, ætate [&] gratiâ profecisse apud Lucam sc[ri-] bit[ur]*

c Isaiæ c. 60. d Luc. 2. e Ioan.

-itur ? aut quid accidere potest ad lenum, ultra quod nihil est ? sed non ut verbum, aut ut Deus profe- isse intelligitur, verùm quia magis um indies homines admirabantur, lorum potius de Iesu opinio, quàm lius perfecta crescebat gratia, ut agis in diem agnoscentes, magis lum procedere & gratia crescere rbitrarentur.

Id autem dum fecisti candor icis æternæ & lumen indefi- iens, deviis mortalibus facem ræluxisti, ut & ipsi, sicuti æ- ite & annis, ita sapientia cre- erent, quod quàm optimè fie- queat expendamus.

§. II.

Iortales omnes crescere vo- lunt in perituris & fluxis mundi bonis, crescendum magis in æternis ac cælesti- bus.

D Octor mellifluus sic suos hortatur: a *Moveat nos, ipsum quoque sæcularis cupi- atis exemplum: quem enim am- iosum videmus, aliquando con- ntum adeptis dignitatibus, ad as non anhelare ? & pudeat cer- spiritualium bonorum nos minus idos inveniri !* Hoc & nos mo- os cupit, attentè nobiscum pendamus quò famæ laudis- e cupido mortales agitet, ut ssint

Crescere, & in titulos surgere ritè novos.

tantum Tyrones in ludo lit- ario desudant, ut ex imis, è ediastinis, ad prima subsellia ergant ? è classe in classem dum faciant ? è rostris Tul- nis in lyceum Philosopho- n, inde in Iustiniani dicasti- rium, aut denique in adyta Theologiæ penetrent? & in his quis non tam doctrinâ quàm denominatione mera extrinse- ca effertur ac variis titulis ex- crescere gestit, ut Baccalau- reatus, fisci, licentiatus, ac do- ctoratus laurea insigniatur. Ut doctissimus Dominus, tum eru- ditissimus, tandem eximius Do- minus ac magister noster in- digetetur. Nec hoc satis; om- nes sibi symbolum Caroli V. usurpasse videntur; *Plus ultra.* Tum primum Ecclesiasticis di- gnitatibus, Decanatibus, Præ- posituris, Abbatiis, Episcopati- bus, Cardinalitiæ imò Pontifi- ciæ dignitati inhiare. Unde Ter- tullianus b in Scorp. Christia- nos monet, ut nitantur ascen- dere exemplo ambitiosorum: *Quorum terrena officia, in gradu æstuant*, hoc est, non possunt ul- lo aliquo in gradu conquiesce- re, in foro, in curia, consul- tissimus satagit ut amplissimus consiliarius, inde ut præses evadat, à consilio Flandriæ in Mechliniense, inde in consilium secretum sese penetrare. In mi- litia quid gregarius miles per tot discrimina rerum spectat, nisi ut Signifer, Tribunus, Cen- turio, Capitaneus, Chiliarcha, Generalis, Præfectus exercitus constituatur? semper plus ultra crescere gestiunt. Hannibal (ut canit ille,)

Iam tenet Italiam, tamen ultra pergere tendit:
Actum, inquit, *nihil est, in Pœno milite portas*
Frangimus, & media vexillum pono suburra.

Inter aulicos quis nobilitate, aut avito stemmate contentus? quis

a Bern. Epi. 341.

b Scorpiaco cap. 6.

quis non ſtudet novis titulis, equitis Aurati, Baronis, Comitis, Marchionis, Magnatis Hiſpaniæ, Regis, Imperatoris, contendere, & ſemper plus ultra conſcendere? Quæ dum recolimus, a *pudeat certè ſpiritualium bonorum nos minus cupidos inveniri.*

Pudor eſſet ſtudioſum poſt ſexennium etiamnum in rudimentis deſidere, ſemper inter infimos deliteſcere, iſque merito opificio, aut ſtivæ à parentibus applicaretur: Nam ut Joannes abbas apud Caſsianum ait: Miſerrimum *eſt, cujuſlibet artis & ſtudij diſciplinam quemque profiteri, & ad perfectionem ejus minimè pervenire.*

Sic qui in ſchola Chriſti, in virtute & ſui perfectione non creſcit, jure tamquam tali magiſtro indignus exterminatur: ut rectè Bernardus: b *Diſcipulus proficiens gloria eſt magiſtri*; contra verò: quiſquis *in ſcholâ Chriſti non proficit, ejus indignus eſt magiſterio.* Diſcipulus enim ſic dictus eſt, quaſi ſemper *diſci-plus* ab eo debeat. Quod in honoribus, idem & divitiis uſuvenit.

c *Creſcit amor nummi, quantum ipſa pecunia creſcit.*

Compello vos, quem, quantum vis opulentum, aliquando exclamare audiſtis; *Ohe jam ſatis eſt*, ſatis mercium, ſatis ſuppellectilis, ſatis fundi, ſatis jugerum, ſatis auri & argenti, ſatis Cymeliorum?

d *Sis pecore & multa dives tellure licebit.*

Plura congerere, cenſus augere, fundos extendere, opes cumulare, omni genere divitiarum in immenſum excreſce re omni ſolertiâ adniteris: ut nam tam ſeduli, tam ſolertes mus, ut cæleſtes divitias nun quam perituras conquiramu Hoc incrementum virtutu Chryſoſtomus in nobis requ rit: e *Quemadmodum in pecuni* inquit, *qui duos lucratus eſt a reos, proclivis eſt ad decem, & viginti colligendos, congregando que; ſic uſuvenit in virtute, q fecerit bonum opus, officiumq præſtiterit, ſtimulationem aliqua aut exhortationem ad agendum ſ mit, ut alia quoque benefacta a grediatur*; & quemadmodu avarus numquam dicit ſuffic ita & ſitiens juſtitiam, *nun quam arbitratur ſe comprehe diſſe.* f Quòd proſequitur Be nardus: *Numquam dicit ſatis e ſed ſemper eſurit ſititque juſtitia ita ut ſi ſemper viveret, ſemp quantum in ſe eſt, juſtior eſſe co tenderet: nam ſemper de bono in m lius proficere, totis viribus conatu*

a Bernard cit. b Bernard. Epiſt. 341. c Iuvenal. ſat. 14. d Horat. Epod. 15.

e Chryſoſt. orat. 4. adverſus Iudæ f Bernard. Epiſt. 243. ad Abbat Garinum.

§. III.

Creſcendum in virtute, n modò ut flores, & fruct in hortis, ut infans in v rum perfectum; ſed ut ſc uſque ad perfectam dier

VBi Virgineus ille ſponſu qui paſcitur inter lilia, c ſtam ſponſam ſuam, à ſi gulis corporis membris colla daſſet, tandem ipſam toto co pore & animo pulchram, pl cuit horto concluſo ſimil mam deprædicare: g *Hortus co cluſus ſoror mea ſponſa.* Ut qu non amœniſſimo prato, aut ve

g Cant. 4.

nantib

antibus pascuis eam compa-
ıvit? causam ex ipso ethymo
Isidorus aperire videtur: *Hortus*, inquit, *dictus ab Ortu,* *od ibi semper aliquid oriatur*; ı horto ne momentum, quo ɔn aliquid de novo excrescat, vel sic *b crescere in virtutibus* ɔceat; in pratis, pascuis sem-:r una; in hortis semper alia, que alia facies rerum suc-escentium, sese exhibet: Vere imo hyacinthi candidi, lutei, emonos, ranunculi, violæ; s tulipæ, frittilaria; illis Rosæ, :merocalles; tum lilia, Caryo-ılli, calendulæ, heliotropia ccedunt, qui vario suo sche-ıte, ac odoratissimâ animâ, am alij ex aliis pro naturæ e ratione exspirant, stupendâ â varietate, quot flores ocu-, tot virtutum symbola, vel :iti mentibus nostris ingerere lentur: Ecquis enim non in ɔlis animi dimissionem, in acinthis cælestium contem-ıtionem, in tulipis caritatem 'eam, circumdatam varie-e; in liliis pudicitiæ cando-n; in rosis verecundiæ rubo-n, aliasque in aliis virtutes ere, & novo semper incre-nto in animo proferre, ob-ı solo non commovetur? ɔd verè crescere est, & juxtâ ɔphetam: c *Ire de virtute in tutem.* Hortatur nos cælestis us horti colonus, ut quem-nodum bulbo in spicam, in icem, in florem, excrescat, :ntiùs in liliis consideremus: *Considerate lilia quomodo cres-t.* Considerate alios quoq flo-fructus, frutices, quomodo scunt, gemma in pampinum, glans in quercum; considerate arbores, ut è tenui calamo excreverint, atque ubi adoleverint, primùm frondes, denique flores, tandem fructus protrudere; & hos primùm teneros ac tenues, clementiâ solis ac soli paulatim excoqui ad perfectionem perduci: Palma singulis mensibus, singulos ramos adjicit, unde olim menses in ejus ramis numerabantur teste e Pierio, & pòst ætatis sæculum fructificare incipit. Hæ plantæ, hæ frutices documento sunt, ut in fructu bonorum operum crescamus, juxta illud Apostoli: f *In omni opere bono fructificantes, & crescentes*; qui crescendi modus ut laudandus sit, tardior tamen esse videtur, uti in pueris, qui ut maximè crescere gestiant, qui staturâ pusilli sunt, nec unum cereum S. Crescentio accendant; longo tamen annorum tractu, vix cubitum staturæ adjecerint, & multis lustris opus est, priusquam in virum perfectum excreverint; in ædificiis instruendis; quantæ molis ac moræ? Sunt qui asserant amplas civitates Anchialum & Tarsum, unâ die cœptas, perfectasque esse. g Vastissima Terrarum loca momento temporis, saxorum oppleri multitudine, fossis describi, mœnibus cingi, ornari portis, & plateis distingui, tectis & ædificiis locupletari, quasi ad cantum lyræ coagmentari; adhuc perniciori manu ædificium spirituale assurgere, & in cælum excrescere debet. Accedit quòd hæc omnia videamus h *crescere super terram*, at summus ille rerum conditor, non in terris, sed in cælis, idque ocyssime

S. Isid. l. 17 cap. 10. *b* Mach. 9. ıl. 83. *d* Luc. 12.

e Pierius L. 50. Hierogl. *f* Ad Coloss. 1. *g* Imago 1. sæculi. pag. 919. *h* Gen. 26.

nos

nos crescere, & in via virtutis progredi, ardentissimè desiderat: dum hanc, quam ipse spectavit crescendi rationem, designat: a *Iustorum autem semita quasi lux splendans procedit, & crescit usque ad perfectam diem.* Hic crescendi modus perfectissimus, ac pernicissimus est: sic crescendum docet Cassiodorus: *non est nobis crescendi hic ordo qui multis est, paulatim provehi, mediocris probatur esse virtutis:* Hoc Cassiodorus de honorato & viro Patricio, quanto magis Religiosi non paulatim, sed statim, celerrimè crescere debent usque ad perfectam diem. Mediocris distantia solis à centro mundi, secundùm Tychonem continet 1180. semidiametros terræ. Quare si semidiametrum terræ statuamus conficere milliaria horaria 1214. quâ minorem nullus astronomorum potuit: mediocris distantia solis, qualem nempe habet circa æquinoctia, milliaria complectetur horaria 1396100. id est, unum millionem, trecenta nonaginta sex millia, & centum. His positis sequentia deducuntur: Sol circa æquinoctia conficit unâ horâ 508800. id est, quingenta octo millia, & octingenta milliaria Belgica, seu leucas, quarum singulæ horam unam exigunt. Sol ergò cum decem lineis, seu quod idem, decem horis recessit, 5. milliones, octingenta, octoginta millia milliaria Belgica currendo confecit: celeritatem ejus quisque vel oculo metiri poterit, experimento ex *b* Bellarmino adducto, qui volens aliquando curiosè

a Prov. 4. *b* Bellarm. de ascensione mentis in Deum gradu. 7. c. 2.

cognoscere quanto tempo[re] spatio sol totus, qui ex comm[u]ni Astronomorum sententiâ 16[0] major terrâ est, occumberet [in] Mari, cæpi, inquit, ad initiu[m] occasus ejus, legere Psalmu[m] *Miserere*, & vix totum bis l[e]geram, cùm jam sol totus o[c]cubuisset; ergò necesse est, i[n]quit, solem eo brevissimo tem[]pore percurrere spatium mul[tò] magis quam septem millia m[il]liariorum, quot continet di[a]meter terræ, quam diameter [so]lis longè excedit; quis cursu[m] ejus, pennis assequatur? uni[us] minuti spatio conficit 848[0] milliaria Belgica: O homo! u[bi] à somno tibi redditus, ubi sop[o]rem excussisti, vides assurge[n]tem auroram, id est, aurea[m] horam, quæ te admonet, non [in] terris sed in cælis progressu[m] facere, non tardè sed celerri[mè] in hoc virtutis stadio decurr[e]re: c *Quasi enim per quanda[m] diem sanctis incedere est mente, [ut] semper ad meliora,* inquit, Greg[o]rius, usquedum, perfectam be[a]titatis meridiem attingat, secu[n]dùm illud vaticinium Regi[s] e *Ibunt de virtute in virtutem, d[ei] nec videbitur Deus deorum in Sio[n].*

Quemadmodum ivit S. Fu[r]seus, qui in quodam mentis e[x]cessu audivit de se, suique sim[i]libus, hoc ipso versiculo grat[u]lantes angelos: unde non e[st] istimandum est hominem, h[ic] ad eam perfectionis meridie[m] pertingere posse, ut altiùs cr[e]scere nequeat, sed ut Gregori[us] ait: f *Vos autem usque ad perf[e]ctum diem crescite, ut quo usq[ue] patria æterna videatur, bonoru[m] hic operum argumenta dilatenti[s]*

c Hom. 3. in Ezech. e Psal. 8[3]. f Greg. lib. 7. reg. Epi. 125. ad Cla[...]

§. I

§. IV.

'umana omnia habent terminum magnitudinis; at homo justus nullum habet terminum perfectionis.

Omnia ad perfectionem tendunt & crescere ex natura sua satagunt, quæ ab imperfecto incipit, & paulatim magis agisque crescit, donec perfeonis suæ apicem consequa-: quercus crescit in annum ntesimum, & hic terminus o; *a* cervus quotannis unum num cornu suo adjicit, sed n fine termino, unde ejus æ- dignoscitur. *b* Ariaga de terno accretionis & augmenionis differens, docet homis crescere usque ad annum . quia ut homo crescat reritur ut ossa & nervi molles t, qui tunc obduruere; nec mi parentes, qui ad 900. ans vixerunt, semper sine terna creverunt: potest quidem no post annum 25. crescere crassitie, quia caro ratione rimenti, augetur, non tamen termino, nec enim potest no magnitudinem turris, aut s molem Elephanti adæqua-Confirmat Aristoteles *c Neque es, neque animantia, aut horum es, quantæcumque magnitudiesse possunt.* Instar omnium em hæc magni Thomæ sen-ia, hic sensus est: *d Si loquade quantitate naturali; sic potsse repugnantia ex parte formæ, debetur determinata quantitas,* Philosophus dicit quòd e *omnium natura constantium est terminus, & ratio magnitudinis & augmenti.*

At terminus virtutis, terminus perfectionis in hac vita, nulli positus est. Justis semper plus ultra progrediendum, & ut cum Poëta loquar,

> *f His ego nec metas rerum, nec tempora pono.*

Quia numquam justus arbitratur se comprehendisse, semper plus ultra adnititur, ut sit perfectus, sicut pater cælestis perfectus est, quem terminum nemo attingere potest. Errarunt ergo Stoici, ut est apud *g* Ciceronem & Laërtium, dum asseruerunt virtutem non posse crescere & fieri majorem: & cum illis Seneca, dicens in hac vita posse hominem ita pervenire ad summum virtutis, ut *non sit incremento locus*; sed utinam hi soli istic stetissent. Error hic quoque fuit Joviniani, asserentis neminem unum aliquem crescere posse justitiâ ac virtute, uti neque à vitio, cælo judice, decrescere atque deficere.

Manavit ea hæresis ex alio infami placito, quòd & virtutes pares, & vitia omnia paria jactitarent, quod ipsum diu ante censuerunt Stoici; his affine fuit Lutheri dogma, qui & ipse pernegavit mortales crescere posse in justitiâ, eò quòd illa non esset intrinseca atque inhærens, sed extrinseca, & quasi ascititia: putà, imputatio justitiæ, quæ in justis omnibus par fuit, atque æqualis. Contra hos stetit stabitque in ævum omne, recepta cælo terrisque veritas,

a Pierius lib. 7. *b* Ariagæ Philosophia pag. 531. n. 60. c Arist 4 Phys. text. 36. d D. Thom. 3. p. q. 7. a 12. ad 1.

e Arist. l 2. de anima textu 41. *f* Virg. l. 1. Æneid. *g* Cicero lib. 5. finib. & Parad. 3.

Chri-

Christianum justitia, gratia, charitate cæterisque virtutibus crescere posse, imò & debere, nisi & à se & à Christo suo deficere velit, atque degenerare. Si lubet Beguardos, & Beginas hîc audiamus, quorum inter ceteros, referente Spondano, hic error fuit: asserebant hominem in hac vitâ talem gradum perfectionis assequi, ut ampliùs proficere in gratia non possit; alioqui si semper cresceret, posse Christo perfectiorem fieri. a Addebant qui eum gradum adeptus esset, posse liberè corpori concedere quidquid placet, nec ad ullum præceptum Ecclesiæ, aut humanæ potestatis teneri, quia ubi spiritus, ibi libertas.

Contra similes, doctorem gentium inducit doctor subtilis Augustinus in Psal. 69. *Quantumcumque hic profecerimus nemo dicat sufficit, justus sum: qui dixerit, remansit in via; non novit pervenire: ubi dixit sufficit, ibi hæsit: attendite Apostolum, cui non sufficit;* b *fratres,* inquit, *ego me non arbitror apprehendisse. Et rursum dicit:* c *qui putat se scire, nondum scit quemadmodum eum oporteat scire: unum autem quæ retro sunt oblitus, in ea quæ ante sunt extentus, secundùm intentionem sequor ad palmam supernæ gloriæ.* Jam olim Isaac ille orbis delitiæ & risus: *Ibat proficiens atque succrescens donec magnus vehementer effectus est.* Gen. 16.

Jacob Patriarcha dissimilem prorsus benedictionem duobus filiis moriens impertiit. Rubeno primo genituram obtulit, dixitque d *non crescas.* Josepho, *Filius accrescens. Ioseph filius accrescens, & decorus aspectu.* Quid sibi volunt duo illi fratres? p[...]mus, filios Christi degene[...] designat, qui extra solem gra[...] in nocte ignorantiæ versant[...] ac proinde meritò sibi quisq[...] eorum, illud in tesseram as[...]mit: *Non crescas*: At Filii Ch[...]sti, cujus Josephus typus f[...] semper accrescunt in gratia [...] virtute, uti magister eorum.

§. V.

Deipara, aliique sancti, q[...] semper in gratia, & virt[...] creverint.

PErpetui profectus exempl[...] quod in magnis Dei ser[...] semper viguit, scala Jac[...] cælos pertingens donataba[...] qua e Gregorius Nysse. & [...] Bernardus, ajunt vitam c[...] virtute conjunctam effingi [...]que efformari. Atque, hoc [...] *ascensiones in corde suo dispon[...]* ut ait David, & de profec[...] gradibus explicat S. Berna[...] hoc est, ire f *de virtute in vir[...]tem.* Hoc est, g *justum justific[...] adhuc & sanctum sanctificari [...]huc.* Ut monet S. Petrus; hoc [...] cum Paulo *transformari à cla[...]tate in claritatem.* Hoc est, *cresc[...] in illo per omnia, qui est caput Ch[...]stus.* Hoc est, *fructificare & cr[...]cere in opere bono.* Hoc est, *in [...]teriora seu priora se extendere.* [...] est, *renovari de in die diem.* [...] est, *abundare charitatem [...]gis ac magis, & probare poti[...]* Hæc est, *currere ut comprehen[...]mus.* Quod ponderans Sanc[...] Bernardus. *Ipse, inquit, homi[...] sæculique auctor, quamdiu cum [...]minibus conversatus est, numq[...] stetit? & quidem teste scriptu[...] Pertransit benefaciendo, & sana[...]*

a Spondan. an. 1311. hom. 1. pag. 523. b Philipp. 8. c 1. Cor. 8. d Genes. 49.

e Nyss. orat. 5. de beat. f Bern. E[...] 254. g 1. Petr. 1.

omnes; pertransiit ergo sicut non infructuose, ità non remissè, non pigrè, non lento gradu; sed quemadmodum de eo scriptum est: Exultavit ut gigas ad currendam viam; porro currentem non apprehendit, qui & ipse pariter non currit. Et quid prodest Christum sequi, si non contingat consequi? deo Paulus ajebat: sic currite, ut comprehendatis.

Talis erat Zeno laudatus à Theodoreto, qui ut ipse scripsit: a Semper Dei ascensus, in corde disponebat. Talis & S. Iacobus ab eodem laudatus, qui divinis rebus quotidie, crescebat. Talis S. Fulgentius, qui parum putans omne quod faciebat, de die in diem, melior fieri gestiebat. Talis fuit S. Pachomius, qui pluriorum patrum considerans instituta, dabat semper operam, cum proprio fratre ad majora virtutis augmenta consurgere. b Sed maximè hac in re excelluit S. Ignatius, de quo testis juratus in eius vita narrat, quod præsentem diem cum hesterno conferens, & diem profectu profectum; longiùs quotidie progressum, & ardentioribus in dies inflammatum studiis reperiebat. Ita non tantùm proficiebat quotidie, sed agnoscebat se profecisse eò præclarius, quò rariùs: nam ut Bernardus testatur: c Rarissima sunt in terris, qui de gradu, quem in religione semel attigerit, modicum perparumper ascendit. Ignatium, inter alios quamplurimos Societatis nostræ homines, Petrus Faber imitatus est, qui de eo Orlandinus: d Studebat nullum omnino diem ducere, sine magni aliqua progressione virtutis.

Quod ut omnibus virtutum studiosis, tum vel maximè nostræ Societatis hominibus curandum est, quibus hæc à fundatore impressa regula: Vt curent semper (Seu ut est in Hispanico) Adelantè, hoc est, ulterius vel in dies magis ac magis, in viâ divini servitii progressum facere. In quo omnium longè magistram Mariam cum filio suo; uti ætate sic gratiâ usque ad perfectam diem crevisse videas. Rupertus l. 6. in Canticis dicit Virginem Mariam, e in suâ primâ sanctificatione fuisse ut auroram, in filii conceptione ut lunam, in morte ut solem: Quia semper in gratiâ crevit, usque ad perfectam meridiem gloriæ: & sub hac metaphora Auroræ, optimè eandem doctrinam exposuit S. Bonaventura in speculo Mariæ c. 9. & 11.

Quo posito sic pergit Suarez noster: dico ergo B. Virginem per omnes ac singulos actus humanos totius vitæ argumentum charitatis, gratiæ, & gloriæ meruisse, quia multos habuit non modò malos, sed ne indeliberatos; secundò semper correspondebat divinæ gratiæ vocanti, & tantum cooperata est, quantum mensura gratiæ poterat. Ex qua multiplicatione quantus cumulus gratiarum excreverit, disertus orator Tullianâ facundiâ commemorat; f non infimorum vel doctrina vel sanctimonia hominum sententia est, omnium sanctorum Patrum, martyrum, omnium sanctorum hominum ac angelorum, non dico exeuntis de vita Virginis, sed intrantis, ma-

a hist. Relig. 12 sect. 1. b Ribadin in ... c Bern. Epist. 2. ad Rich. abb. d Lib. 2. vitæ c. 11.

e Suares de vita Christ. q. 37. disp. 18 sect. 18. f L. Libens orat. in assump. B. V.

jorem gratiam exſtitiſſe. Finge nunc igitur animo quiſquis es, velut temporis puncta non amplius centum, ac puncto primo accedere tibi cogita aureum dumtaxat, in ſingula deinde puncta duplicandum: hoc modo ut duos conſequare aureos puncto ſecundo, ac tertio aureos quatuor; quarto aureos octo, atque ita geminato ſemper nummûm aureorum numero, ad punctum uſque centeſimum; quantas tibi opes obventuras credis horæ unius intervallo? quantas? multò, inquam, plus, quàm auri argentique ſit toto orbe terrarum.

Miratur hîc veſtrûm aliquis? nemo ut opinor, qui audiverit aliquando quomodo ætate noſtra Duaci Anno 1608. vice præſidi caſtri Bullonienſis, Ruſticanus homo verſutus in paucis, generoſum equum vendiderit, nullo alio pretio, quam ut frumenti grana ſibi numerarentur toties duplicata, quot in ferratis equi ſoleis clavi eſſent, erantque triginta duo. Res ita fit: primo clavo granum unicum datur; ſecundo grana duo; quatuor tertio; quarto grana octo; quinto ſexdecim; & ſic deinceps ad uſque clavum trigeſimum ſecundum; numeris paulò majoribus impleta eſt infima quædam menſura granis numeratis, quæ pluribus vicibus repleret duodecimam partem modii magni, quem vix homines ſex robuſti ferre poſſint. Numerus trigeſimus ſecundus & ultimus erat: *Duo millia centum quadraginta ſeptem milliones, quadraginta octoginta tria millia, ſexcenta quadraginta octo grana:* Quæ in menſura Duacena, conficiunt *quadringinta triginta millia ducenta octoginta quinque, cupas quas vocant,* quarum quatuor conficiunt unam raſeriam, quæ hominem ſufficienter onerat. Raſeriæ verò ex his conflantur *mille ducenta triginta novem.* Quæ totidem ducatis facilè æſtimantur; equum carò vendidit, in quem mille ducentos triginta novem ducatos perſolvit, atque hoc ingens ex numeris duobus & triginta conduplicatis exſurgit incrementum. Quid ſi Arithmeticos numeros 100. quid ſi 200. ea proportione conduplices, quam innumerabilem ſummam confecturum arbitraris? ex hoc collige, ad rem noſtram quod certâ Matheſios ſupputatione conſtet, Mariam ducentis tantùm charitatis actibus, poſtquam facta eſt Mater Dei, multiplicando ſingulos, meritam fuiſſe plures gradus gratiæ, quàm eſſi poſſint, in mille quingentis nonagintâ ſex millionibus mundorum, & aliis nongentis & triginta octo millibus, & quadraginta quatuor mundis, æqui magnis, ac hic mundus eſt, ſi eſſent pleni granis ſinapiis, à centro terræ uſque ad concavum firmamenti, computando unumquodque granum pro decem millibus Angelorum, vel Sanctorum, cùm tot gradibus gratiæ, quot habuerunt, cùm eis viſio beatifica donaretur.

Quod cùm ita ſit, jam intelligi poteſt opinor quanta fuerit Mariæ morientis gratia, cùm fuerit tanta naſcentis: nam in puncta temporis ſingula, quoad vixit (vixit autem annos. 72.) etiam quod Suarez & alii ſapientes volunt dormiens, ſuam illam ben

bene merendo duplicavit gratiam. Planè ut de frumenti granis jam à me dictum est, cujus tam admirabilis quæstus, certissimam Theologi rationem intelligunt, quòd amarit Deum, sine interruptione, actibus semper elicitis, ut ipsorum more loquar, ex plenitudine habitus charitatis. Deus immortalis quid est hoc, quod dixi, gratiam Virginis primam majorem fuisse omnium ultimâ gratiâ? & per tot annos in momenta singula, quæ sunt in unius horæ spatio propemodum infinita, cumulatam in illam altero tanto semper incremento: quod profectò non modò est crescere *in mille millia*, sed mille millionum millia.

Unius Virginis sectatores plures reperti sunt, qui sic in dies gratias conduplicari, virtutes augeri & in immensum meritorum cumulum excrescere fecerunt: inter quos è Societate nostra, Franciscus Suares,[a] cui potiori jure illud competit, quod Augustinus Varroni adscripsit: *Vir undequaque doctissimus, qui tam multa legit, ut aliquid ei scribere vacasse miremur: tam multa scripsit, quàm multa vix quemquam legere potuisse credamus.* Hoc tamen de eo luculentius exstat testimonium, quòd ita mente in Deum intentus, ut in dies singulos, præter prolixas preces, ad centenos actus amoris Dei elicuisse comprobetur. Quos si per omnes totius vitæ annos conduplicaris, bibliothecam conflaris exarando. In eadem classe non infimo loco censendus Petrus Didacus Martinez,[b] qui præter decem horas orationis, in dies singulos eliciebat cum summâ diligentiâ ad calculum, quatuor mille actus amoris Dei, idque quotidie; nunc eum ad annos Virginis 72. supervixisse ponamus, habet annus dies 365. per illas autem si 4000. conduplicentur, qualem summam confectura sint, lectori computandum relinquo. Par studium fuit Mariæ Ogniacensis, quæ flectebat millies & centies uno die genua, quot millia in annos singulos?

[c] B. Ioanna observarat per annum in officio divino se cum aliis monialibus in choro facere quinquagies mille ducentas inclinationes majores; novemdecim millia; quadringentas, viginti quatuor minores, quæ conficiunt sexaginta novem millia, octingentos, & viginti quatuor actus religionis. Anima nostra infinitorum graduum gratiæ & perfectionis capax est, sine mensurâ, sine termino semper crescere potest, plus ultra provehi potest, & crescere in mille millia. Hoc agamus & ut cum Bernardo concludam: *Ibi Christiane fige tu cursus profectusque metam, ubi Christus posuit suam.*

a In vita. P. Tylingem, paradis. Aug. de civit. l.6. c.2.

b Nierem. de adoratione l.2. c. 2.
c Barrij Philagie pag. 490.

EMBLEMA VII.

Dolentes quærebamus te. Luc. 2.

TORMENTI GENVS. 8. *Æneid.*

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

Pœnam damni, quæ summi boni jactura eſt, animus corporis exuviis ſolutus, quovis ſupplicio acerbiorem in ſe experitur. cujus rei ſymbolum, vide ſis falconem, qui jam liberâ oculorum acie, quò acriori impetu in prædam fertur, eò graviori violentiâ vinculis attinetur.

§. I. *Animæ corpore ſolutæ, quàm grave accidat, ad breve tempus, complexu ſponſi arceri.*

§. II. *Sanctis adhuc in corpore degentibus, quàm grave non poſſe diſſolvi.*

§. III. *Tormenti genus graviſſimum conſpectu Dei, æternum privari.*

DOMI-

DOMINICA PRIMA POST EPIPHANIAM.

Dolentes quærebamus te. Lucæ 2.

VARII varia se amisisse dolent, ut si quemque vestrûm compellem, quid potissimum amissum doleat, ad quid quærendum festinet? alter prolem, alter rei domesticæ jacturam conqueretur; hic litem, ille officium, iste prædium, alius uxorem se perdidisse gravissimè indolebit. a In hos Augustinus exclamat: *Heu nescit flere, nescit, inquam, flere, qui flenda committit.* Heu! nemo quisquam est inter nos, qui cum Psalte ingeminare possit, se die ac nocte, ob summum bonum amissum ingemiscere. Unus nobis Michas b idololatra ruborem incutiat: cùm nonnulli milites de stirpe Dan, ingressi domum ejus, vi abstulissent Deos ejus aureos, ita concitatus fuit, ut è vestigio eos insequeretur, plorans ac vociferans; illi verò, cùm Micham magnis clamoribus insequi viderent, dixerunt ad eum, quid tibi vis! cur clamas? qui respondit: c *Deos meos, quos mihi feci tulistis, & sacerdotem, & omnia quæ habeo, & dicitis quid tibi est?* nihil ex omni supellectili attigerant, non pecunias, non alias divitias quibus affluebat, & clamat; *Deos meos tulistis, & omnia quæ habeo,* Quia omnia pro nihilo ducebat, ubi deunculos suos amiserat; quibus deperditis se omnia perdidisse, se mortalium infortunatissimum ducebat: etenim ut rectè Aug. c *Qui te Domine habet, beatus est, licet reliqua non habeat, & si reliqua omnia habeat, & te non habet, beatus non est.* Si ergo reliqua omnia amiseris, sed Deum possideas, nihil amisisti: niet met alle/ quia omnia in te habes, dum eum habes, qui in se omnia habet. Unde ipse Moysi: d *Ostendam omne bonum tibi.* Et Seraphicus Franciscus omnibus destitutus, hoc assiduò usurpabat: *Deus meus & omnia*; quem si amiseris, omne bonum amisisti. Quodvis damnum, hoc majus, quo plus bonorum eripit. Grave damnum incurrere mulctam 10000. florenorum, perdere litem centum millium aureorum, in mari jacturam mercium facere, sed longè omnium gravissimum omne bonum perdere. Chrysost. *Si illi qui solis lucem conspicari nequeunt, omni morte miseriorem vitam degunt; quid eos perpeti credendum est, qui luce vultus Domini privantur?* Siquidem cæcitatis damnum in visu tantum est, sed tantò id gravius quantò sol iste, quàm hic, longè præstantior. Quid faciem divinam adipiscentibus beatius, aut non adipiscentibus infelicius? Si enim patriâ quis expulsus, & qui hæreditatem amiserit plangendus est: qui Deo privatur, quomodo plangendus erit? Tobias queritur cæcitatem suam: e *Quale mihi gaudium erit, qui*

a Augustin. in Psal. 118. b Iudic.

c Vide Kearn. Dom. infra oct. Epiph. d Exod. 33. e Tobiæ c. 5.

in tenebris sedeo, & lumen cæli non video. Queritur lumen solis sibi ereptum, quod muscis commune est, nec ullum gaudium sibi esse ducit, dum illo caret: ô anima! quid erit lumine gloriæ in æternum privari? quid erit carere candore illo lucis æternæ? Mellifluum doctorem audite: a *Ego multo durius tormentum esse assero, quàm gehenna est, non assecutum esse tantam gloriam, & illinc elapsum esse. Nec opinor tanto dolore lugendum de malis gehennæ, quàm casum deplorare, quod cælo,* (quod vultu Dei) *excidimus, qui est cruciatus omnium gravissimus:* Quod pluribus comprobare aggredior.

a Bern. Epist. 5. ad Theod.

§. I.

Animæ, corpore solutæ, quàm grave accidat ad breve tempus complexu sponsi arceri.

Vidistis quandoque aucupem in campos egressum, accipitrem aut falconem manu gestantem, qui quamdiu scorteo pileolo tectos habet oculos, pleno die, sudo cœlo, nox illi intempesta est, nec picas, nec ardeas insectari ardet; at ubi amotis tenebris, detracto hoc pileolo, prædam conspicatur, jam gestit, jam ardet, jam alas explicat, totus fertur in prædam. Dum interim Domino renitente ac retinente, omni nisu vincula disrumpere satagit, *tormenti genus est*, & nimis heu *grave est, non posse potiri.* Dum in orbe hoc agimus, lumine orbati sumus, animus corpori immersus, oculos heu crasso nimiùm cucullo obligatos habet: b *Vivit hic anima*, ait Ambros. *operta mortis involucro.* Quid mirum si homo carnalis, non exardescat in spiritualia quæ non percipit? at ubi animus corporis exuviis depositis, cucullo per mortem detracto, in immenso illo æternitatis campo constitutus, liberè circumspexerit, tanta vi in conditorem suum rapietur, ut inter supplicia omnia, hoc ei futurum sit summum maximumque, *non posse potiri*, & à conditoris aspectu vel brevi morulâ distineri.

Anima Deo dilecta, gratiâ decorata, corporis mole libera summo impetu in dilectum rapitur, & hoc violentiùs retinetur. Sagitta nervo emissa celeri pennâ alite, velociùs per aëra volat. Saxum ingens ex alto decidens, quanto impetu ad centrum fertur? globus tormento bellico excussus, quantâ pernicitate jactatur, ut juxta quorumdam c observationem, quoque momento ad tria milliaria conficiat; his autem, si quis validum obicem in medio cursu objecerit, nonne sagittam confringi, lapidem comminui, glandem contundi necesse erit? his omnibus inanimatis, longè major in anima impetus est, quo in Deum suum rapitur, quem ubi sibi, suoque quasi complexu eripi videt, non potest non gravissimè cruciari. Gilbertus Abbas in illud Cant. 3. *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea*, sic ait: *Nemo quod ardenter quærit, non anxiè caret; tantoque cumulatiore angustia, si vicina spe jamque apprehensura fraudatur.*

b Amb. ser. 22. in Psal. 116. c Tympii alcedonia c. 10.

Gen. 43.

Gen.43. cùm Jacob misisset filios suos in terram Ægypti ut emerent frumentum, & remissi juxta præceptum Joseph, ad luxissent Benjamin: *Attollens autem Ioseph oculos, vidit Benjamin fratrem suum uterinum, & ait: Iste est frater vester parvulus, de quo dixeratis mihi?* Illis affirmantibus hunc esse Benjaminum, subitò, inquit scriptura: *Commota fuerunt viscera ejus*, super fratre suo: 70. vertunt: *Torquebantur viscera ejus:* Joseph fratrem suum dilectissimum intuitus, acerbissimè torquetur, intimis visceribus commovetur: quid hoc? an cruciat dum præsens est quod amat? Ambrosium audite: a *Torquebantur viscera ejus, quia complectendi eum quem desiderabat, libertas differebatur.* Torquebatur quod liberè complecti non posset: in quem tanto desiderio æstuabat. Majestas principis, amorem fraternum occultabat, & sub hoc cinere ignis amoris magis æstuabat, *tantoque cumulatiore angustiâ, quo vicina spe, jamq; apprehensura fraudabatur.*

Tyrannis hæc amoris est, & amans martyr est, dum amato prope est nec potiri potest. MARIA Deo gravida, sed non gravata, per montana conscendit, ut cognatam suam viseret, & ecce in mutuo complexu, b *exultavit infans in utero* Elisabeth; Joannes gestire, exilire cœpit præ gaudio, adhuc in utero, & quia conditorem suum præsentem sentiebat, Martyrii genus illi erat, uteri carcere concludi, nec posse potiri, & foris deosculari.

Hic aurei Chrysostomi sensus est: c *Tamquam invictam custodiam, inquit, quatiebat matricem, in claustra naturæ insultabat calcibus, & clausis labiis, vociferabatur figuris, talia matri dicens: inique jacis ô mater qua tardas Prophetam, gestas in utero præcursorem Christi Regis, Martyrem stringis.* Procurrere, præcurrere gestiebat Joannes, hoc calce inculcabat matri se liberum dimitteret, gravissimè se hoc ergastulo cruciari: *Martyrem*, inquit, *stringis.* Quid illum Martyrem reddebat in utero? nisi quia præsens præsente potiri non poterat dilecto, *tantoque cumulatiore angustiâ æstuabat.* Ardentissimâ siti torquebatur dives ille Epulo, qui ut Lazarum in sinu Abrahæ conspexit, illico exclamat: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti in aqua.* Solerter ut solet Chrysologus advertit; d *ut intingat in aqua, & non deferat aquam.* Petit linguam refrigerari, non tamen petit aquam adferri. *Ergo juxta te est aqua, & si juxta te est, quare de proximo non sumis? quare? quia vincta sunt manus.* Heu ferreis vinculis hic accipiter constrictus est! heu Tantalus hic captas aquas in aquis, *tantoque cumulatiore angustiâ æstuabat.* Narcissus (si vera est fabula Vatum) formosum pumilionem in liquido speculo speculabatur, amore ejus ex aquis totus in flammas abibat. Causam nostis amoris, intolerabilis ardoris? quid maxime illum cruciat, ut vivere mors sit? attendite:

e *Quoque magis doleam, nec nos*
mare separat ingens

a Amb. lib. de Ioseph c. 10 b Luc. 1.

c Chrysost. apud metaph. & apud Surium in vita. d Chrysol. serm. 122. e Ovid. metam. l. 3. fab. 6.

Nec vias, nec montes, nec clausis mœnia portis,
Exiguâ prohibemur aquâ.

Hoc maximè dolet, re tam vicinâ, non posse potiri. Sunt quos exigua aqua, non Oceanus vitiorum, sed levis culpa, dividit à complexu speciosi pumilionis præ filiis hominum: *Exiguâ prohibemur aquâ*; arcentur fideles animæ, ob exiguas lacrymas ex nimio affectu in funere parentum fusas, *exiguâ prohibemur aquâ*; exigua eleëmosyna, haustus aquæ frigidæ, tenuis cerevisiæ, ex inordinato affectu divitiarum, negatus pauperi, *exiguâ prohibemur aquâ.*

a Lessius de perfectionibus divinis, dilucidè more suo: si aliquis jam à Rege adoptatus, in ipso puncto quo aditurus est regni possessionem, ob aliquam culpam ejiceretur in exilium, donec eam culpam eluisset; quantum inde conciperet dolorem? quantum ingemisceret, se culpam illam admisisse? ita animæ justorum cùm se à gloriâ paratâ, eo momento, quo conferenda erat, vident repelli, & in teterrimum exilium ablegari, incredibili sauciantur dolore. Rem historica relatio pleniùs demonstrabit, quam Famianus noster, b *fama super æthera notus* sic exponit: Carolus V. morti vicinus, accito ad se Philippo II. Hispaniæ Rege, detegit Joannem Austriacum filium suum, quem fortis & originis suæ ignarum, clam etiam Philippo Fratre, ali jusserat, declarat eumdem Ioanni ac Philippo patrem esse; proinde advocaret apud se puerum, haberetq; non minus curâ & caritate filium, quàm sanguine Germanum fratrem. Sed Philippus Rex duos adhuc annos ab Cæsaris obitu exspectavit; quo interim Carolus filius, Hispaniæ Princeps adolesceret. Tum fratrem agniturus Valli-soleto ad Spinæ cœnobium venandi gratiâ, magno nobilium comitatu proficiscitur: ad eum locum jubet, è Villagarsiâ occurrere cum venatorum grege Aloysium Quisciadam (qui Joannem educarat) secumque Iohannem trahere. Aloysius instructa venatione, equum superbè phaleratum inscendit ipse, Ioannem vulgari jumento insidentem post se ducit, venatorum globo immistum. Cumque ad Torosum montem accessisset (quem circa locum venari prospectabat regium comitatum) ex equo repente desilit, idemq; ut faciat Ioanni significat. Paret ille: simul Aloysius ante eum provolutus in genua, *porrigat*, inquit, *osculandam mihi manum Celsitudo tua. Novi quid habeat veneratio hæc mea, mox à Rege qui te accersit intelliges: nunc equum instratum tibi hoc ornatu scande.* Restitit ad ea puer, subitâ novitate attonitus, tradidit tamen manum, atque equum scandit, suspensis admiratione qui aderant, & tamquam in scena, quem exitum ea catastrophe, habitura esset, intentis Cùm ecce in conspectum venit Philippus Rex, cum venatorum equitatu: ilico Ioannes ad pedes, præeunte Aloysio se dimittit, Regemque in id officii decorè compositus, de genu veneratur. Tum Rex manu puerum attollens, num satis teneat quo patre sit genitus blandè

a Leff. de perf. l. 13. c. 17. b Strada de Bello Belg. l. 10. a. 1578.

blandè interrogat; cumque responsi dubius hæreret, quod illum quem patris habuerat loco, amisisse se jam videret, (nempe Aloysium) Rex equo depositus: *Macte*, inquit, *animo puer, præ nobilis viri filius es tu, Carol. V. Imperator, qui cælo degit, utriusq; nostrum pater est.* In quæ verba puerum fraternè complexus, in equum reposuit, jussitque illi famulos accedere, utque sanguinis Austriaci ac Cæsaris prolem addecet, servire. Festo interim venatorum clamore personantibus latè campis, ac læto imprimis procerum plausu, diem illum faustum Regi, faustum novo Regis fratri certatim effuseque gratulantium. Rexque ipse solitus est dicere: nunquam se jucundiorem venando prædam, quâm eo die retulisse domum: sic agnitus Ioannes Austriacus, educari cœptus est in aula cum Carolo Hispaniæ Principe. Hactenus rei seriem. Sed quæro modò, dum Ioannes in aulam properat, dum omnium plausu Imperatoris tanti filius, Regis Hispaniarum frater consalutatur, si ipso momento in limine aulæ se subitò arceri, aditu prohiberi, in exilium mitti contingeret, quo animo funestam hanc catastrophem ferret? quàm grave illi esset tantæ gloriæ obicem opponi. *Vicina spe, jamque apprehensura fraudari.*

Dum in hoc orbe expositi, peregrinamur à Domino, hæreditatem ad quam adoptati, qua simus origine nati, Christum fratrem ignoramus, quid mirum si nil magni & excelsi cogitemus? Ioan. c. 13. *Charissimi nunc filii sumus, & nondum apparuit quid erimus*, nos filii excelsi omnes; hæredes regni, cohæredes Christi, regno nati, sed ab infantia expositi longè à patria, longe à cœlesti aula, *nondum apparuit quid erimus*: at ubi rapiemur obviam Christo, ubi anima audiet: *Ego sum frater vester*, ubi dignitatem suam cognoverit, ubi jam pedem in regium illud palatium inferre, coronam regni sibi paratam apprehendere voluerit, tum derepente si palatii valvas occludi, Regis aspectu arceri, in exilium se abripi conspexerit, hoc damnum maximum, *hic cruciatus*, ut ait Bernardus, *omnium gravissimus.*

§. 11.

Sanctis adhuc in corpore degentibus, quam grave non posse dissolvi, & frui visione Dei.

ETenim si homo homini quandoque tanto amoris glutine conjungitur, ut mater Filii, sponsus sponsæ, conjux conjugis, amicus amici absentiam non sine acerrimo animi sensu ferre queat, quid erit sponsam illam Christi à sponso suo, à summo illo bono separari? *Qui est cruciatus omnium gravissimus.* a Rutilia Cottam *filium secuta est in exilium, & usq; eo fuit indulgentia constrictâ, ut mallet exilium pati, quam desiderium.* Ovidius ex urbe, orbis domina ad barbaros relegatus, non tam queritur cœli illius inclementiam, soli sterilitatem, frigoris acerbitatem, Scytharum inter quos versabatur barbariem, quàm urbis Romanæ, & in hac Cæsaris destitui presentiâ. Hinc queritur:

a Seneca ad Helvi. c. 16.

a *Ergo omnis populus poterit spe-
ctare triumphos,*
*Cumque ducum titulis oppida
capta suis?*
*Hos super in curru Cæsar victo-
re veheris:*
Purpureus populi ritè per ora tui.

Sed ne videamur dumtaxat Ethnicorum historias, aut doctas fabulas secuti, sacros codices consulamus. Act 30. dum Paulus valediceret præcipuis antiquæ Ecclesiæ Ephesinæ, & diceret: *Nunc ecce ego scio quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transivi prædicans regnum Dei.* Quo dicto, inquit sacer textus: *Magnus autem fletus factus est omnium, & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum.* Omnes flevêre & viri in lachrymas ubertim prorupêre. Quid causæ? *Dolentes maximè in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem ejus non essent visuri.* Paulus quidem multa illis predixerat dignissima lacrymis; sed hoc præ cæteris cruciabat: *Quia faciem ejus non essent visuri.* Aureè hîc Chrys. *Dixerat, ingressuri sunt lupi rapaces, dixerat mundus sum à sanguine omnium. Hæc utraq; terribilia, & ad contristandum sufficientia. Maximè autem hoc omnium dolebant, quod ultra eum visuri non essent, qui est cruciatus omnium gravissimus.* Addit Arator hic, omnem populum effusum fuisse in littus, abeunte Paulo:

*----Longeque per undas
Obtutu comitante sequi meruêre
carinam.
Additur in pelagus oculis via, raptaque
fluviis
Puppis adhuc nota est, & mulcet
imagine mentes:
Affectuque animi crescit mensura
videndi.*

Si ita fient se avelli a facie Pauli, hominis bicubitalis, quid erit avelli à facie in quam desiderant Angeli prospicere, in qua est splendor paternæ gloriæ, & thesauri relucent bonitatis ejus. Plus dico, si animæ sanctæ, charitate ferventes adhuc corpori immersæ, adeò molestè absentiam sponsi sui tulerint, ut vitam omni morte acerbiorem duxerint; ut ecstases, deliquia, ingentemque amoris tyrannidem passæ sint, cùm tamen tam parum per phantasmata pulchritudinem sponsi attigerint; quid erit ubi non in ænigmate, non oculis carneis, sed cucullo deposito, substantias spirituales clarè cognoscere, facie ad faciem capaces intueri; nec dabitur posse potiri.

b S. Anselmus Deum ignorabat, & totus Deum spirabat, hunc ûnum suspirabat: *Dic nunc totum cor meum, dic nunc Deo, quæro vultum tuum, vultum tuum Domine requiro*, & tamen subdit: *Nunquam te vidi Domine Deus meus, non novi faciem tuam. Tu fecisti me & refecisti me, & omnia mea bona tu mihi contulisti, & nondum novi te.* Aug. certè ut alter Paulus cupiebat dissolvi & esse cum Christo, ac proinde omni morte acerbiorem vitam ducebat; c *Quare*, inquit, *faciem tuam avertis gaudium meum per quod gaudeo? ubi es absconditus pulcher quem desidero? odorem tuum haurio, vivo & gaudeo, te autem non video, vocem tuam audio & revivisco, sed cur faciem tuam abscondis? fortè dicis: non videbit me ho-*

a Ovid. l. 4. trist. el. 2.

b Ans. in proſol. c. 1. c Aug. ſolil. c. 1.

mo,

mo,& vivet?eja Domine moriar ut e videam, videam ut hic moriar: nolo vivere,volo mori,dissolvi cupio & esse cum Christo,mori desidero ut videam Christum, vivere renuo ut vivam cum Christo. Nostis causam cur Deipara JESUM duodennem ita plorârit & quæsierit? non quòd vereretur ne fame periret, aut quid incommodi pateretur, sed solam absentiam ferre nequibat. Bern. a *Tantùm subtractus vel ad modicum, ineffabiles præsentiæ ejus delicias querebatur: tam enim dulcis est Dominus IESVS gustantibus eum, tam speciosus ad videndum, tam suavis ad amplectendum, ut brevis ejus absentia materia doloris maxima sit.* S. Catharina Genuensis tanto desiderio æstuabat in regione vivorum complecti sponsum,ut quoties officio defunctorum interesset, nunquam graviùs indignaretur, quàm sibi non parentari ac justa persolvi, quæ summo jure sibi debita arbitrabatur.

Mater Teresa divino jaculo saucia,ad horas singulas exclamabat: eja age, jam unâ horâ propinquior es dilecto, quo in æternum frueris. b Raymundus Lullus ab amore insano ad divinum traductus, ita in Deum exarsit, ut dum mundum hunc solummodo ut exilium à cœlesti illâ patriâ, à dilecto suo JESU longè dissitum mente volveret, illico deliquium pateretur. Sed longè hoc exsuperat quod refert P. de Ponte in vita P. Alvarez c. 1. Ioannem Baptistam Sanchez Societatis nostræ, tanto desiderio flagrasse videndi Deum, ut si quis illi affirmasset in vesperum esse victurum; eo die præ amoris magnitudine mortuus concidisset. Quæ omnia ut indubitata conprobat Bern. dum c *horribilius ac pœnalius æstimat ad tempus tolerare gehennam, quam eum qui semel gustavit, quam suavis sit Dominus, ab eo recedere.* Ita animæ quæ vel semel unicam stillam cælestis dulcedinis degustârunt: quid putas dixissent, inquit. August. d si magnam illam multitudinem dulcedinis divinitatis tuæ gustassent, quam abscondisti timentibus te.

a Bern. hom. infra oct. Epiph. b Cassin. court S. Tom. 5. trac. 1. sect. 13. c Bern. serm. 35. d Aug. soliloq. c. 22.

§. III.

Tormenti genus gravissimum, conspectu Dei, in quo omne bonum est, in æternum privari.

QUæ cùm ita sint, si amicus ab amico tanto sensu avellitur, si animæ in hoc exilio ita exardescant in sponsum, quem obscurè admodum in imagine contemplantur, & tamen cruciatum summum ducunt, à summo bono vel exiguo tempore sejungi, quid erit in æternum ad tenebras demandari! quid erit in æternum sole illo divinitatis carere? quid erit in æternum omni bono privari? quis adeò lapideo corde exclamat S. Ephrem: *Quis fortem illam damnatorum non defleat? quando à facie creatoris perpetuo exclusi, ab ipso & Angelis & electis omnibus separabuntur.* Quàm gravatè quandoque hominibus accidit à facie Principis aut Regis arceri: *Quis fortem illam damnatorum non defleat quando à facie creatoris perpetue exclusi* &c.

a Anno 1525. quarto mense Papiam obsederat Franciscus Galliarum Rex. Obsidio soluta, ipse captus Genuâ in Hispaniam ad Carolum V. adductus. At Carolus eum in conspectum venire noluit, quod animum Francisci ita dejecit, ut febri correptus sit, quæ ei fatalis videbatur, nisi eum Cæsar conspectu suo blandè solatus, ac propediem se dimissurum sponderet.

Dum Comes Henricus à Bergis Silvâducis perditâ, Bruxellis Isabellam infantem accederet, illa velo texit faciem suam, quo ita consternatus, ut exitum reperire nequierit, quà intrarat. Narrat Raphaël Columba Dominicanus b Philippum II. duos Magnates (Grandes vocant) à se dimisisse, ac prohibuisse ne in conspectum suum venire præsumerent, quod indecentiùs se in divino officio gessissent; quod ita illos perculit, ut unus mente captus totus insanierit; alter præ mœrore contabuerit. Itane verò tam grave est non posse potiri vultu Caroli, non posse Isabellam intueri, arceri conspectu Philippi? *Quis sortem illam damnatorum non defleat! quando à facie creatoris*, quodque omnium gravissimum, *perpetuo excludentur:* perpetuo! in æternum! ut fideles animæ acerrimè torqueantur se conspectu Dei privari, solatia tamen habent dolorum, mirabiliter in spe constitutæ, ad tempus tantum privantur. Sed perpetuò! in æternum! quamdiu Deus erit Deus; c *& quis sortem illam damnatorum non defleat.* Absalon ob cædem Ammonis fratris exul, intercedente Thecuite, dixit David ad Ioab, ut rediret Absalon in domum suam, ubi omnia habebat, sed faciem Regis non videret, idque ad biennium; quod adeò affligebat Absalonem, ut dixerit: *Quare veni de Gessur, melius mihi erat ibi esse, obsecro ergo ut videam faciem Regis: quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* O anima! ad biennium privari vultu Regis tam grave Absaloni est, ut patriam, propinquos, divitias, vitam, omnia pro nihilo ducat, si faciem patris nequit intueri. *Quis sortem illam damnatorum non fleat?* Matth. 14. post miraculum 5. panum statim *compulit* JESUS discipulos ascendere in naviculam, & præcedere eos trans fretum, donec dimitteret turbas: Et Lucæ 5. iterum volens transfretare *rogavit* (Petrum) *à terra reducere pusillum.* Quare primò utitur imperio *compulit*, hîc precibus *rogavit?* quia in 1. casu mittit illos sine se, debebant illum deserere, quod illis durum, nec ivissent nisi compulsi. In 2. casu ipse comitabatur. *Per quod patet*, ut Dionysius Carth. ait, *quod nec ad horam libenter separabantur à tam dulci & potenti Magistro: quid erit tota æternitate?*

d Dum Christus esset captivus in domo Caiphæ, Joannes cum illo intrarat, Petro excluso & pulsante ut intromitteretur, Joannes rogat ancillam ut aperiat: *Exivit discipulus alius qui erat notus Pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum:* Quare ipsemet non aperit Petro?

a Spondan. to. 9. a 1525. Maffejus, de gestis Caroli. b Drexel. tribun. l. 2 cap. 9
c 2. Reg. c. 14.

d Ioan. 18.

tro? acutè Chrysost. *Christum spectabat, ideo dixit mulieri, ut eum introduceret.* Nec momento visionem perdere volebat, quid tota æternitate? & quid videbant Apostoli, quid spectabat Joannes in Christo? faciem pallidam, lividam sputis, oculos natantes lachrymis, totum corpus sudore sanguineo perfusum, quid erit non biennio, non hora, non momento, sed tota æternitate privari facie illa lucidissima, omni nube detersa? omni bono excludi? Chrysostomum audite: *Sunt quidam insipientes qui sibi sufficere arbitrantur, si à sensibilibus inferni suppliciis eruantur, ego autem omni pœna gravius reor, à vultu Dei repelli. Imo si mille gehennas mihi proponas, non tantum hoc reputo neque abhorreo, sicut à gloriosa illius societatis jucunditate repelli, exosum fieri creatori, & ejus aspectu indignum æstimari.* Quo cùm nihil efficacius dici possit, concludo, & dico: grave est in æternum pati rabidam famem ut canes, grave est rodi à verme qui non moritur, grave audire stridorem dentium, grave ad æternas tenebras ablegari, grave in stagnum ignis & sulphuris immergi, grave in ignem æternum præcipitari; sed longè gravissimum, quod mille gehennas superat, separari à conspectu Dei, nec in æternum posse potiri. Notat id propè S. Bruno qui exclamat: a *Addantur tormenta tormentis, & pœnæ pœnis, sæviant sæviùs sævissimi ministri, crescant crudelissima flagellorum genera, & Deo non privemur, qui est cruciatus,* ut ait Bern. *omnium gravissimus.*

a S. Bruno ser. de judic.

EMBLEMA VIII.

Cùm inebriati fuerint. Joan. 2.

CRESCERET IN VENTREM CUCUMIS. *Geor.* 4.

DOMINICA SECUNDA POST EPIPHANIAM.

De ebrietate, quæ potiſſimum incurritur per infames ritus bibendi, ſuper ſanitatem. Exponitur per cucumeres & melopepones laciniis appoſitis, quæ gutta jugiter manante, eos humectent.

§. I. *Quot hauſtus, moderni pro more habeant.*

§. II. *Ritus bibendi ſuper ſanitatem, minimè ſanus corpori, & animæ.*

§. III. *Ab hoc infami ritu bibendi hæreſim ortam eſſe, liquido demonſtratur.*

§. IV. *An & quale peccatum ſit, cogere ad æquales hauſtus.*

D O

DOMINICA SECUNDA.
POST EPIPHANIAM.

Cùm inebriati fuerint. Joan. 2.

MORIS est in hortis, ut pepones ac melopepones incredibiliter turgescant & excrescant, si aqua desuper, aut vasculo apposito, Siphonis instar, per laciniam guttatim stillet; idem in cucumere usu venit, qui in ventrem excrescat, si irriguum non desit, ut rectè Poëta:

a Crescere in ventrem cucumis.

Hujusmodi cucumeres, pepones, ac melopepones, tam facilè mille, quàm unum compererim, qui assiduo stillicidio crescunt in ventrem, domini abdomini servientes. Unum è millibus adduxisse sufficiat, Georgium Buchananum excucullatum Monachum: *b* Qui ubi vitam omnem Parisiis ac Burdigali, in universitate iniquitatum transegisset, inter omnes coëtaneos suos proficiebat, studens maximè calicibus epotandis; jam magister in artibus, sub finem vitæ vocatus in Scotiam, ut filium Serenissimi Regis magnæ Britanniæ (scilicet sus Minervam) instrueret: ubi plus indulgens genio & ingenio, hydropi confli̇ctari cœpit, jamque hic totus in ventrem crescebat, nulli nisi sibi dolori, quód vulgo audiret, non *aqva intercute*, sed *vino intercute* laborare. Nec hic ei aqua, vel vinum hæsit; assiduo se ingurgitans, ne quidquam monentibus amicis, tam potenter potando, se hominem extinguere: consilium hac super re medicorum haberi voluit, qui unanimiter decreverunt, si sibi temperare vellet, ad sexennium posse vitam producere. ecquid, inquit ille, si strenuè potitare pergam! Respondent post duas tresve hebdomadas funus fore, tum ille subsumpsit: *Recipe* vestrum vos recipite, potiones vestras potitate, mavelim ego per tres hebdomadas strenuè bibere, quam per sexennium medicè miserè vivere: & extemplo jussit adferri vasculum generosi vini, statuens non prius mori, quàm fundum cerneret; & quis credat cùm amplius bibere non posset, vasculo ad cervical posito, instar peponis per laciniam in os assiduo stillicidia derivata, ad moribundum refocillandum: dumque inter calicem supremaque labra mors natitaret, optabat totus vasi immergi, ut apud Epigonum rana, quæ in vas vini delapsa coaxabat, Φεῦ τίνες ὕδωρ πίνοντι μανίην σὰ φρονᾶ μαινόμενοι. Sub id tempus ministri qui ad eum viserant, orationem Dominicam illi præcinebant, & ad subsequendum voce hortabantur: ad quos ille, non aliam quam istam Propertii se nosse dictitabat: *c*

Cynthia prima suis, miserum me
cepit ocellis,
Contactum nullis ante cupidinibus

Atque in hac tristi atque infami elegia, purpuream vomit il-

a Virg. 4. Georg. b Garassus doctri. ne curieuse l. 6. sect. 13.

c Propert. l. 1. Eleg. 1.

le animam. *a* Ejusdem farinæ homo Sebastianus Castilion, minister sibi optimè ministrare solitus, qui inter pocula scripturis abuti, ac ad quemlibet haustum interrogare: *Tu quis es?* Ubi gustarat, si tenue vinum esset, respondebat, *Ego sum, qui sum*; quia nil commovebatur: sin verò generosum, *Hic est filius Dei*, aiebat: claudebat potationem, *Per omnia pocula poculorum.* Alter capacioris ventriculi quàm cerebri, ubi in taberna vitrum cerevisiæ ac alterum vini depictum vidit, hoc sacrum lemma subnotavit: *Meliora sunt opera Dei, quàm hominum*, quibus ille pessimè ad ebrietatem abutebatur. Melopepones.

Fuit qui in Balenam, belluam marinam capacissimam converti exoptabat, modò mare Creticum in merum creticum, aut in Eurypum vini, (ut olim sub Heliogabalo) converteretur; scilicet id unum in votis, ut talis Eurypus, aut Eridanus, noctes atque dies influat in os ejus. Hujusmodi belluam spectandam proponit Flavianus Episcopus, qui refert de pessimo Imperatore Bonoso, adeò vinosum ac bono vino addictum fuisse, ut hoc passim ipse jactitaret, (quod olim Biberius mero) se natum ad bibendum non ad vivendnm, hoc Plautus anseres & anates compellat, quibus guttur semper liquidum, & vixdum aqua exeunt, arent statim. Ariditatem hanc probè caverat *b* Stratonicus cytharœdus, qui cùm per diem omnem in popinis dormiturus semper poculum adferri jububat; *Non quod sitiam*, inquit, *sed ne sitiam.*

a Garassus l.2. sect.15. *b* Epid. Ens. lib.2.

Quin & *c* Syracusis reperti tam diu bibere, donec cooper[ta] terra fœtum ederent ov[a] *d* Nónne hi jure cum Diogen[e] in vase commorari possent? q[ui] idcirco hanc sibi cellam vina[riam] delegerat, ut in ea plan[...]geret vacuum repertum, a[ut] saltem odore: vini, quod red[o]lebat, se reficeret. Sic

e Canis à corio nunquam absterre[...]bitur uncto.

Vel certe ut anus illa apud A[ri]stophanem, sepulchrum sib[i] eligerent in cavea, infra do[lium], ut sic ossa arida, quasi i[n] via, *Gutta jugiter manante*, re[con]di possint, hoc brevi Epita[phio] adscripto.

Il est mort pour le trais-passés.

In quibus id meritò execratu[r] Basilius, *f* capacitatem potand[i] fortitudini duci, potentes a[d] bibendum, athletas dici: *Na[m] qui plus hauserit meri*, inquit, *[su]pra ceteris laudatur, is victoria[m] refert*, Nostis quæ hæc laus si[t]. Quibusdam Philippum lau[]dantibus quòd facundus, quò[d] formosus, quòd vini capax es[]set, scitè Demosthénes hoc au[]diens respondit: *g* prima lau[s] Sophistarum est, secunda fœmi[]narum, tertia spongiæ. Et d[icit] ferè Seneca, *h quæ gloria est ca[]pere multum? cum superstes to[to] convivio fueris, vinceris à doli[is].* Interim corruptissimos more[s] deplorat Amb. *i Nota grandis, [ni]quis se excuset, si quis forte tempe[]randum vinum putet.* Hic cere[]bellum gallinaceum audit a[b] iis, qui capacitatem se haber[e] jactant capitis illius gigantis, d[...]

c Plin. l.10. c.54. *d* Garassus Doct. Cu[]rieuse lib. 28. ser. 5. *e* Horat. l.2. Sat. *f* Basil. de Ebriet. *g* Epulum Gasp. E[] p.103. h Senec. lib.12. Epist.1. i Amb. de Eliac.13.

o Philoſtratus in Heroicis: put hoc ſupra ſeptuaginta as pintas vini cepiſſe; iſtiuſ- odi bibones parum expen- nt illud oris aurei oraculum: *'ini largior uſus, infinitorum eſt ſa malorum.* Quæ mala omnia infami ritu bibendi ſuper ſa- atem, quo ventres in cucu- res diſtenduntur, profluere endemus, & ne ebrioſorum re, quaſi gubernatores amiſ- clavo fluctuemus, ebrietatis tes, id eſt, hauſtus ſuper ſa- atem, eorumque infames ri- s ac ritus inſectabimur.

Chryſt. hom. 10. in Geneſi.

§. I.

uot hauſtus moderni pro more habeant.

Sclepiadis medici pronun- tiatum eſt: Super menſam primum hauſtum eſſe ne- ſitatis, ſecundum voluptatis, ium ebrietatis. Profuſior das, ſapienti tres vini calices mittit: primum valetudinis, undum voluptatis, tertium ni, hinc inquit Matineſius, u de bibendi ritu liquidiſſi- ſcripſit, laudabilis illa con- udo, quam, inquit, ipſemet s oculis in aulis Principum rpavi, nobilium pueris tres taxat vini cyathos porrigi, it cenſuram incurreret, qui c menſuram excederet; quin iris Eccleſiaſticis in Conci- Laodicenſi cautum, ut ter ummodo bibant: nec mi- cùm Apuleius: c *Sapientiſſi- llud dictum eſſe aſſerat: Tri- craterem ad ſitim pertinere, dum ad hilaritatem, ad volu- m tertium, quartum ad inſa-*; & quidem teſte Seneca. *luntariam.*

128. c Lib. 3. Florid. d Sene. Ep. 83.

Seriò apud Athenæum comi- cus: e primum hauſtum conſe- crat ſanitati, ſecundum amori, tertium ſomno, quartum inju- riæ, quintum rixis, ſextum fu- rori ac pugnæ. Hic quartum hauſtum tradit injuriæ, quòd corpori, quòd famæ, quòd ani- mæ, quod Deo injurius, quòd omnium malorum cauſſa, quis credat? cùm jam, ô tempora! ô mores! niſi quater, quater, & decies quater reſpondeas, hoſ- piti injurius ſis, & amicitiæ ju- ra violes? f *Et per inimicam ami- citiam*, inquit Auguſt. *adjurare homines non erubeſcunt, ut potum amplius accipiant quàm oportet.*

g *Bibunt cyathos numero totidem quot*
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.

Ita olim Martialis frequentius ſu- per ſanitatem bibi ſolitum ait:

h *Nevia ſex cyathis, ſeptem Iuſtina bibatur,*
Quinque Lycas, Lyde qua- tuor, Yda tribus.

Quid, quòd communis Roma- norum mos eſſet, decies ſuper menſam bibere, unde Plautus: i *Vide quot cyathos bibimus, tot quot digiti tibi ſunt in manu*, & addit; *tibi propino decem, affunde tu tibi inde ſi ſapis.* Juſtus Lipſius in legibus convivalibus: *Decem cyathi ſumma potio ſunto.* Martia- lis vult Sextilianum egregium bibonem, bibere fæcem, ſi ul- tra decem cyathos exſiccet.

k *A caupone tibi fex laletana pe- tatur,*
Si pluſquam decies Sextiliane bibis.

e Athen. l. 2. dig. f Aug. Ser. 231. de Tempore. g Juven. Sat. 13. h Mart. l. 10. i In ſticho. k V. Raderum in Mart. l. 1.

Augu-

Augustus, teste Suetonio, duodecim cyathos bibisse narratur, & modò sunt qui ejus illustre exemplum sequuntur, qui duodecim scyphos, (ô probrum!) in honorem duodecim Apostolorum, Borussorum more ebibant. Nec hoc satis, Ovidium audi lib. 3. Fastorum, fastis dignissimum.

--- *Annosque precantur*
Quot sumunt cyathos, ad numerumque bibunt.
Invenies illic, qui Nestoris ebibat annos,
Quæ sit per calices, facta Sibylla suis.

Qui tercentenos calices una cœna exsiccant, nónne hi brevi numerum undecim millium adæquarent? ne autem copia obruere videatur, a *Primo*, inquit Amb. *minoribus poculis, quasi velitari pugna præluditur; verum hæc non est sobrietatis species, sed disciplina bibendi*, ut irritent sitim. *b* Fuit qui Organi in morem vitreas fistulas majores ac majores in mensa habebat, quæ singulæ singulos sonos percussæ reddebant, *ut, re, mi, fa, sol, la*; has hoc ordine fistulas exsufflabat, *Vt utiliter, re realiter, mi mirabiliter, fa faciliter, sol solenniter, la lacrymabiliter*, ut vinum oculis stillaret; veris certè lacrymis dignissimi, qui usque eò se ingurgitant, eò bibunt quasi vinum iniquitatem suam. Has fistulas suo etiam tempore convivas exhilarasse damnat idem Pontifex: c *tamquam per fistulas, aut canales vina funduntur, hos homines, an ut res verius existimaverim?* an pepones? qui toti in ventrem turgescunt. Pro numero porrò fistularum, d *son epulantis:* principio enim conv vii ut quidam perversè lusi *Non sunt loquelæ*, ad secund missus: *Cœperunt loqui*; postea *omnem terram exivit sonus eoru* aut ut hæreticus observavit, i initium prandii: e *In princi non erat verbum*, sub mediu *exiit sermo*, sub finem *in omn terram exivit sonus eorum*. Meli ra sanè super mensam doc menta tradit Tympius, *f* ser ac viri docti: sint *vocales*; fœm næ ac juvenes: *semivocales*, interroganti respondeant; pu & virgines: *Mutæ*, sed ad ha mensuram fistulæ, nullæ mu sed omnes sunt *vocales*, *liqu & consonantes*, quidlibet ef tiunt, in se & suos, in sacros profanos, in Deum & divos ut fistulæ melius sonent, in meros bibendi titulos impor nè congerunt. g *Quid refer sacramenta*, inquit Ambrosi *quæ violare nefas arbitrantur: bamus, inquiunt, pro salute Im ratorum, & qui non biberit sit in devotione: videtur enim non mare Imperatorem, qui pro sa ejus non biberit. O pia devoti obsequium!* Quot calices pro lute Regis Hispaniarum? an eò saniorem, aut magis inco mem arbitramini? Quot cali ad sanitatem Principis Ca nalis? an ideò longiùs vi produxit? pergit porrò Amb sius: *Bibamus pro salute exe tuum, pro comitum virtute.* Q haustus ad salutem Ducis tharingi. Amalphi, Baronis B quii, ad felicem successum ercitus? hæc in animos inf

a Amb. de Elia c. 13. *b* Tymp. Alcedon. c. 41. c Amb. l. 1. de Eliac. 17

d Psal. 41. e Garassus Doct. cur p *f* Tymp. Alcedon. c. 32. g Am de Eliac. 17.

hoc irriguo, victoriarum
os excrescere putatis? tan-
etiam bibamus *pro filiorum*
te, ad salutem filiæ despon-
vel novæ nuptæ, ad salutem
religiosi, ad salutem soro-
generi, avi, atavi; quot hau-
jam super pacem? mille ti-
s excogitant, ut bibant, ad
tatem, & morbum & mor-
bibunt: hoc esse sanitatem
re:

Non sani est hominis, non sanus
juret Orestes.

int capitis dolores, bibunt
plexiam, bibunt lippitudi-
oculorum, bibunt poda-
n, bibunt mortem corporis
nimæ, *non est in potâ vera sa-*
salus. Quod severè commo-
Amb. b *Vocatis ut amicos, di-*
itis ut inimicos, quanto melius
rram tua vina fudisses? Quid
lectant damna sine gratia? ro-
ad jucunditatem, cogis ad
em.

Persius Sat. 3. b Lib. de Elia c. 14.

§. II.

us bibendi super sanita-
em, minimè sanus corpori
c animæ.

Idi in quodam celebri con-
vivio argenteas cymbas
purpureis velis, quibus in-
ptum legebatur: *Vaert vvel,*
vino plenæ exhauriendæ
it ad sanitatem, *Vaert vvel,*
attendunt simul involvi,
t naer de hel, hæc cymba
ron.is est: fingunt Poëtæ
culem scypho pro navigio
m fuisse, ut styga tranaret;
nimis verè scypho utentes,
nferna trajiciunt.

uid quòd pietate impia in-
viem suam palliare student, dum non modò ad salutem vivorum, sed etiam mortuorum suas animas mergunt; quos sic perstringit sanctissimus Antistes: a *Hæc vota ad Deum pervenire judicant, sicut illi qui calices ad sepulchra Martyrum deferunt, atque illic in vesperam bibunt, & aliter se exaudiri posse non credunt. O stultitiam hominum! qui ebrietatem sacrificium putant, qui æstimant illos ebrietate placari, qui jejunio passiones sustinere didicerunt*, sic olim super corpora martyrum; at hac tempestate non minus sobriè exorbitant in exequiis, super funera defunctorum. Potitant ad salutem animæ defunctæ, & faciliùs decem aut viginti animæ horum convivarum ad inferos per ebrietatem descendunt, quàm unam animam è purgatorio potando liberent; laudant benignitatem, benevolentiam, munificentiam hominis demortui, qua suis semper optimè esse voluit, atque extremo spiritu hoc inculcasse: exequiæ honestæ instituerentur, ne quis amicorum excluderetur, nihil deesset, sic d *cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos.* Hic omnium plausus & approbatio, hic denuo ad salutem tam liberalis viri liberaliores haustus funduntur. Dicuntur ejusmodi homines pro patrono colere S. Hermelandum, de quo Surius 25. Martii refert, cùm corpus Sancti Hermelandi ad tumulum deferretur per ambitum Monasterii, hæsit ad limen refectorii, & derepente tanto pondere gravitabat, ut nulla vi moveri loculus loco posset: dant se in preces, post quas san-

c Amb. cit. c. 17. d Ioan. 13.

ctus vir David, quasi divino Spiritu afflatus, scio inquit, ô fratres, quid sit, Abbas noster Hermelandus fuit dulcis homo, sicut succus est in pomo, novit nos ex officio funebri defatigatos, quare vult pro solita sua in nos charitate, ut sumant omnes in hac domo, haustum cum lætitia: continuò se omnes conferunt ad refectorium, & ut Surius ait: Sumpserunt singuli singulos calices, & pondus erat alleviatum ac se deferri sinebat; ita hi virum bonum laudant, quo se liberaliùs invitent, & omnem difficultatem domus mortuariæ cantharo diluunt. Cùm tamen unum *De profundis* à sobrio dictum, plus proderit animæ, quàm omnes illi calices epoti ad salutem: & à fortiori, *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis*; si expensæ in exequias factæ, pauperibus erogarentur, ignem piacularem multò potentiùs hac ratione, quàm vino extinguerent. b *O infelicitas generis humani* (exclamat Augustinus) *quàm multi inveniuntur qui ebriosos & luxuriosos ampliùs quàm oportet cogunt bibere, & ante ostium pauperibus petentibus, vel unum calicem dissimulant dare; nec attendunt quia illud quod luxuriosis videntur ingerere, Christus in pauperibus deberet accipere, qui dixit, quod fecistis uni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis.* Profectò mos barbarus videtur, vix parens aut maritus ex oculis sublatus, terræ mandatus, à funere ad epulas, ad pocula reditur; saniora ad sanitatem Origenes suadet. c *Quia in perpetuum vivunt hi qui moriuntur,* [ce]*lebramus nimirum, religiosos c*[um] *Sacerdotibus convocantes, adh*[ibentes] *egenos & pauperes, pupillos &* [vi]*duas saturantes, ut fiat festivi*[tas] *nostra in memoriam requiei def*[un]*ctis animabus, quarum memori*[am] *celebramus.* Alludit e[o]demChr[y]sost. d *Cur post mortem* [s]*uorum, p*[au]*peres vocas? cur Presbyteros, ut* [pro] *eo velint orare obsecras? non ig*[no]*ro te responsurum, ut defunct*[us] *requiem adipiscatur, ut & pr*[opi]*tium judicem inveniat.* Et ut q[ui]d tu convivas, potatores, hellu[o]nes, ebriosos convocas? cre[do] *ut defunctus requiem adipiscat*[ur] *ut & propitium judicem inven*[iat.] Credite bibones.

a Eccl. 3. b Aug. serm. de temp. 13. c Orig. in Iob. lib. 3.

d v. Maten. pag. 10.

§. III.

Ab hoc infami ritu bibe[ndi] *hæresim ortam esse, liqu*[ido] *demonstratur.*

Alterum est quòd in hoc [bi]bendi ritu non semel r[eli]gio & fides orthodoxa [pe]riclitetur, & in vino naufra[ge]tur. Unde illud Eccli. 19. [Vi]*num & mulieres apostatare faci*[unt.] Quoties accidit in Anglia, G[er]mania, aliisque terris hæresi [in]fectis propinent super mens[as] ad incolumitatem reform[atæ] Religionis, ad salutem Patri[ar]chæ sui Lutheri, Calvini? q[uid] hic agant presbyteri qui de[ne]gi metuunt? Quid tepidi Cat[ho]lici, qui risum & scommata [ve]riti? accidit in Anglia ut P. P[er]sonius pranderet in aula, [ubi] omnis nobilitas accumbeb[at,] genialis haustus in orbem [ire] debebat, *Ad sanitatem Reg*[inæ] *Elisabethæ ut caput Ecclesiæ.* Q[uid] hic ageret Personius? nolle

sp

dere, se manifestare, ac o exitio subjicere erat, tu respondere, fidem e- e erat, dum ecce, a *ca- e Deusve* dederit, vitro per us ambulante, cerdo qui- detritos calceos venales lamat. Audiit hunc Perso-, nam atrium plateam spe- at, & ut lepido erat inge- hominem in aulam invo- suspensis avidè convivis, rogat: quot paria calceo- uno die conficere pos- hic, strenua opera & o- industria, tria paria; ad a Personius, manu aureis a protensa, hos, inquit, no: me duodecim paria horam facturum, cerdone nte nec habente quod de- ret, convivas compellat, um nonnulli cum eo de- nt; curat Personius adfer- odecim paria ocrearum, & o arrepto, superiore parte a, calceos exhibuit: quo conspecto omnis turba sum, in plausum effundi- & haustus ad sanitatem re-, excidit. Non leve tamen am hic periculum immi- t, ut aut hæresim imbibe- ut sanguinem funderet.

ubi quæso *Geusii* nati & zati, nisi in convivio e- orum compotantium? rem em acuratè ex arcanis epi- compertam, Strada *b* com- us est. Anno 1566. exce- rederodius in Culembur- s ædibus conjuratos per- o sanè convivio, sed in- o vel ipsis parietibus, hoc a nomine solo æquatis: convivæ circiter trecen- ti: narravit hic inter alia Brederodius Culemburgio, atque Bergensi, quid ipse aliique pridie audierant, qui propiùs ad Gubernatricem Margaretam accesserant, nempe à Carolo Comite Barlamontio universam illam nobilium virorum coronam voce Gallica *Geusios* contemptim appellatos, quasi nihil ei à mendicis ac nebulonibus pertimescendum; placet tamen nomen illud facere factioni proprium, atque ex eo petere insignia firmatæ conspirationis, itaque compotantes (& aderat forte illac prætericns Comes Hoogstratanus) invitare sese peralacriter, & Gheusios invicem compellare, tum universi sumptis majoribus poculis, Gheusio nomini salutique fauste ac feliciter comprecari, *vivant Gheusii*, plausu ingenti strepituque conclamare: denique Brederodius sub finem convivii, mantica quæ fortè domi reperta est, ad collum more emendicantium suspensa, ligneoque poculo vini pleno, manu elato, convivis simul omnibus propinat, agitque gratias quod se ad eum diem tanta animorum consensione comitati essent, eoque sperare conservaturos idem propositum, pollicitus se pro ea societate ac singulis sociorum, mortem libentissimè subiturum esse; ad ea verba magnis clamoribus ingeminatum *vivant Gheusii*: inde Brederodius vino prægustato, cyathum ac manticam propè assidenti tradit, à quo in alios atque alios poculo illo atque sacculo circumlatis, cum singuli resalutato Brederodio inter bibendum, pro sociorum salute

rg. l 9. Æneid. *b* Strada de bel- an 1566.

ſalute caput devoviſſet ſuum, à menſâ conſurrexere, ac Brederodio ligneum vaſculum & manticam (nam ad illum redierant) parieti affigente, ſequuntur ceteri exemplum, & ſuum quique clavum parieti pangentes, ex uno in alium locum inſignia illa transmovent, deridiculis ſanè cæremoniis initiati. Quo tempore ſupervenientibus à Mansfeldii domo, ubi pranſi erant, Orangio, Egmontio atque Hornano, repotatio reſtituta eſt: reditur ad pocula, hoſpitibuſque bibentibus, eadem pro Gheuſiis vota permagnis acclamationibus renovata: addunt aliqui convivas jam madidos ſeſe vino indecorè perfudiſſe, mente nimirum de ſtatu jam verſa, nec hoc ſatis; ſtatuunt privatos extra parietes Gheuſium nomen efferre: ergo per dies inſequentes tota urbe apparent conjurati, veſtibus è panno cineracei coloris induti. Alii ligneas lagunculas, ſcutellaſque (quæ pauperum ſupellex eſſe ſolet) pileis affingunt, plerique nummum primo exſculptum è cera vel è ligno, poſtea ex auro argentoque, inſtar bullæ ſuſpendunt è collô, in cujus altera parte Philippi regis effigies hoc lemmate, ſed gallicè conſcripto: *Fideles Regi*. In altera, mantica duorum complexu manuum intercepta, circumque legebatur: *Vſque ad manticam, juſques à la beſace*. Poſtremò barbas raſitare incipiunt, relictis in ſuperiore tantum labro, Turcarum in morem, productis utrimque alis, credo ut vilem mendicantium ſpeciem, ferocitate oris attollerent, ſeque

ſimul ſupplices, ſimul metu... dos oſtenderent. Atque hæ... rigo nominis Gheuſii fuit, ... primum fides naufragari, R... gio ac viri Eccleſiaſtici ... brio haberi cœpti. Vereri ac... vereri neminem potator no... a *Ebrietas* enim, ut D. Thom... ſic dicta, *Quaſi extra briam*, ... *bride*, & manifeſtè liquet ... ſympoſio illo anno 1565. ... meraci habito, dum apud V... luſeum arcis præfectum co... rent Archiepiſcopus urbis, ... mundanus, ceterique hone... ſimi ordinis homines comp... res, agunt ſocii Egmun... multis atque immanibus ... this Archiepiſcopum obru... inde incaleſcente cœna, pil... cum Archiepiſcopi galero c... mutarunt, atque unà cum ... tho per convivas ex or... tranſmittunt: non fert eam ... dignitatem Maximilianus à ... loduno Vice-comes Ganda... ſis, Atrebati Præfectus: ſurg... que è menſa, delatum ad ſ... ordine galerum, Archiepiſc... reſtituit. Aſt cibis ſublatis, ... ſtulat vaſtum aliquod pocu... certus quis conviva, ac Arc... piſcopo propinat, reſponde... luſtriſſimus paruiſſe ſe co... varum voluntati dum cœn... tur, cœna peracta non eſ... ampliùs bibiturum; urget a... negat conſtanter Archiepi... pus: ibi tum excandeſcens ... cuſatus, ſat te, inquit, novi... & ingentem pelvim arrep... quæ manibus abluendis ad... num erat, conjicere Archie... copo in caput parabat, ni... mundanus pelvim avertiſſe... tamen ut conviva ille, pu...

a Leſſius de jure lib 4. cap 3. d...b...
b Haræus to. 3. pag. 32. an. 1565.

rontem Archiepiſcopi eliſo, ⟨l⟩um de capite deturbarit; ⟨Arc⟩hiepiſcopus cùm ſe armis ⟨tue⟩ri nequiret, Egmondanum ⟨c⟩lamat, qui ingentem vultu ⟨t⟩errorem præ ſe ferens quid ⟨fac⟩ere oporteat invenire ſe ne-, diſcedit itaque Archiepiſ⟨cop⟩us Vicecomite, Nortcar⟨d⟩oque eum deducentibus, ſcri⟨pto⟩rumque ſe res eas regi pa⟨m⟩ alleverabat. Nónne veriſ⟨sim⟩um hic illud Hieronymi ⟨co⟩mprobatur: a *Videas alios po⟨cul⟩a in tela vertentes, ſcypham in ⟨fac⟩iem jacere conviva*, nulla ha⟨bit⟩a ratione perſonæ, dignitatis, ⟨rel⟩igionis, obſervantiæ, quæ o⟨mn⟩ia inter pocula exuuntur. ⟨Ha⟩nc cui mirum videbitur, ſi ⟨hær⟩etici, ſi Gheuſiii inter pocu⟨la⟩ vino baptizati, ebrietatem ⟨pro⟩fiteantur, nec ebrietatem ⟨pe⟩ccatum reputent? Sic enim ⟨leg⟩o apud *b* Prateolum, hæreti⟨co⟩s natos ab Elpidio & Agape ⟨et⟩ venefica muliere, ebrieta⟨tem⟩ nec malum nec ullum pec⟨cat⟩um dictitaſſe; in quos cadit ⟨illu⟩d Hieronymi: c *Si quando ⟨vol⟩unt feſtivè ac lepidè bibere, ubi ⟨v⟩ero ingurgitaverint, ebrietati ⟨pri⟩vilegium cumulantes ajunt: Ab⟨si⟩t ego me à Chriſti ſanguine ab⟨ſtin⟩eam*, ut ego ebrius eundem ⟨no⟩n bibam, quia mala non eſt ⟨eb⟩rietas. *Ecquam pallentem vi⟨dera⟩nt aut triſtem, miſeram hanc, Manicheam vocant, & conſe⟨que⟩nter tali propoſito ſobrietas ha⟨ere⟩ſis eſt*; verè hæreſis maxima, ⟨eb⟩rietatem hæreſim ducere. In ⟨qu⟩am ne noſtrates Miniſtri ⟨Gh⟩euſii incurrant, credo illos ⟨id⟩eò ſtudere calicibus epotan⟨dis⟩, à fundatore ſuo Luthero probè edoctos. Neſtorem ferunt illum Homericum, poculum tantæ magnitudinis habuiſſe, ut validus juvenis vix ambabus manibus geſtaret, ipſe verò unà amyſtide exſiccabat. Hanc fabulam Lutherus in hiſtoriam vertit nimis quàm veram: *d* inſtituit domi ſuæ Lutherus convivium ad quod profeſſores Univerſitatis præcipuos invitavit, atque inter hos Iſlebium; abſoluto prandio cùm omnes hilariores fuiſſent, Lutherus vitrum capaciſſimum, cujus idea exſtat, ſibi porrigi juſſit, quod tribus circulis diſtinctum erat: ex hoc convivis ordine propinat, cumque ad Iſlebium veniſſet, Lutherus vitri myſterium ei expoſuit, dicens: M. Iſlebi hoc tibi vino plenum propino, ad primum circulum decem præcepta continet, ad ſecundum, ſymbolum Apoſtolorum; ad tertium, orationem Dominicam; & porrò ad fundum uſque quod reliquum eſt in Catecheſi. His dictis Lutherus vitrum magno ſpiritu evacuavit; ac denuò impletum Iſlebio tradit, ut reſpondeat: qui decalogum totum uſque ad primum circulum exhauſit, impoſſibile ſibi dictitans ut infra circulum biberet; itaque vitrum depoſuit, quod ſine horrore deinceps intueri non potuit. Tum Lutherus, ſciebam, inquit, jam ante, quòd decalogum potare poſſet M. Iſlebius, at ſymbolum Fidei, orationem Dominicam, & quæ prætereà Catechiſmo continentur, nequaquam exhaurire valeret: quia antinomiam hanc ipſe quoque contra Lutherum inſti-

⟨a H⟩ieron. in c. 1. Epiſt. ad Titum. *b* Lib. ⟨de⟩ vita & ſecta hæret. cap. de Agape is 95. c Hieron. de Cuſto Virg. ad Euſt.

d Mathenefius pag. 76.

instituit, ut decalogus ex Ecclesia ad curiam deferretur. Huic convivio interfuit Spangenbergius apostata monachus, qui hoc memorabile factum descripsit in codice bibliorum, quod Lutherani mensalium colloquiorum tomo, postmodùm inseruerunt, titulo *Mirabilis historia*. At nónne meritò ministri satanæ, ministros Ecclesiæ confunderent, & Catholicis ruborem incuterent, si reperire est, qui Lutheri calicem ad fundum exhauriat, dum per ebrietatem non unum sæpè præceptum transgreditur: nam ut Augustinus, a *Ebrietas flagitiorum omnium mater est*, quod vel Ethnicus luce fidei privatus vidit: b *Omne vitium*, inquit Seneca, *ebrietas incendit ac dirigit*. Qui potu tenetur, quis symbolum, quis orationem Dominicam, tenet? quis vel apicem Catechismi? omnem rationem & orationem potus haurit: quare si dignitati, si honori, si integritati cautum velint, monet Hieronymus Ecclesiasticos, convivia ac symposia devitare: c *Facilè enim contemnitur, inquit, clericus, qui sæpè vocatus ad prandium, non recusat; nescio enim quomodo etiam ipsi qui invitant ut venias, cùm accesseris viliorem te reputant.* Rem aptissimo Apologo exponit Vincentius Ferrar. Gallinas conspecto pavone attonitas stetisse, at ubi viderunt pavonem submissa cauda vasculo opportunè conspecto, in escam, & in potum ferri, illicò quasi ad avem consortem & concolorem advolant, & quam ante suspexerant, nunc præ nimia familia[ri]tate contemnunt; ita, inqu[it] quandoque in convivio plu[res] fœminæ ac puellæ consed[e]runt, intrat vir Ecclesiastic[us] habitu venerando, conticue[scunt] omnes; at ubi in escam, in fr[e]quentes haustus profusum, omnium sanitatem responde[re] promptum viderint, qui ant[e] venerationi erat, jam conte[m]ptui & risui est. Hæc obit[er]. Sed nunquid in Catholicoru[m] conviviis exemplo Lutheri, [ad] finem mensæ ingens canthar[us] evacuandus propinatur? N[on] diffitetur Ambrosius: d *Prim[o]* inquit, videmus *minoribus poc[u]lis velut velitari pugna, prælu[dun]tur: deinde procedente potu l[ar]gius, contentiones diversæ & m[a]gna certamina, quis bibendo pr[æ]cellat; nota gravis si quis se exc[u]sat, & hac donec ad mensas p[er]veniatur secundas; at ubi consu[m]mata fuerint epulæ, & putet j[am] esse surgendum: tunc de integro [po]tum instaurant suum, & cum co[n]summaverint, tunc inchoare se d[i]cunt* (titulo pio ad lucrand[as] *indulgentias Bonifacii* post gr[a]tias) *tunc deferuntur Phiala, tu[m] maximi crateres, quasi instrumen[ta] bellorum.* Hoc leve tormentu[m] ingenio admovent. e *Non poc[ula] sed profluvii genus esse* videt[ur] quò spectat illud Horatii f

Post hæc ludus erat cupa pot[are] magistra,

Et suo tempore hos perditis[si]mos mores damnat Augustin[us] g *Iam transacto convivio, expl[eta] siti, cùm amplius bibere non poss[int] nec debeant, tunc quasi novel[li], quasi & ipsa hora supervenerin[t] diversis nominibus incipiunt bibe[re]*

a Aug. serm. 231. & 232. de temp. Chrysolog. serm. 26. b Sen. Ep. 83. c Hier. Epist. 2. ad Nepotiam.

d Amb. de Elia c. 13. e Amb. c. 17. f H[o]rat. l. 2. Sat. 2. g Aug. serm. 232.

Extremum illud malorum est, i cogere ad potandum, gravissimis etiam minis adhibitis, de uo Basilius: a *De ebrietate per mbitionem contendunt, cujus auorem legis diabolum habent, vioria vero præmium peccatum.* uod quale peccatum sit, & uando hoc ritu bibendi super nitatem peccetur, placet pauс è Theologorum placitis aruere.

a Hom. in ebriosos.

§. IV.

An & quale peccatum sit, cogere ad æquales haustus.

Essius de Iustitia lib. 4. cap. 3. dub. 4. quærit utrùm peccatum sit provocare ad æales calices, & an fas responre? Respondet provocatiom illam esse peccatum morerum, si eam facias animo vel alium inebriandi. 2. Si vertas, aut facilè advertere ssis, inde in te vel altero eietatem secuturam, etiamsi n eo animo facias. Probat ex gustino, b *Majora pocula prolentur, certa bibendi lege contenur, qui poterit vincere, laudem retur ex crimine.* Et infra adt eorum excusationem. *Mibiliter se excusare conantur dites: ingratum habeo amicum um, si quoties illum ad convi m vocavero, potum ei quantum uerit non dedero.* quam sic reat: *Et non sit tibi amicus, qui te o vult facere inimicum, qui & s & suus est inimicus.* Et in fi sermonis: *Quicumque ad bidum pronus fuerit, vel in conio suo alios adjurare vel cegere uerit, & pro se & pro illis in die judicii reus erit.* Quærit ulteriùs Lessius: si grande malum, si ipsam mortem minentur, ut respondeas, an teipsum inebriare aut periculo ebrietatis exponere possis? *Resp.* videtur sanè id esse illicitum, quia ob nullam causam fas est facere peccatum, atqui se inebriare est peccatum, ergò. Confirmatur ex mente Augustini serm. 232. *Solent ebriosi ita se excusare, ut dicant, persona potens me coëgit, ut ampliùs bibam, & in convivio Regis non potui aliud facere; ad excusandas excusationes in peccatis, ista prætendimus, & quod implere nolumus, non potuisse nos dicimus, nolle in culpa est nostra, & non posse prætenditur: etiamsi ad hæc veniretur aut bibas, aut morieris; melius erat ut caro tua sobria occideretur quàm per ebrietatem anima moreretur.*

b Serm. 232. de temp.

Hoc barbarum aut Scythicum, teste Laërtio: c aut bibe, inquiunt, aut hunc cantharum quantus est, in caput impingam tuum; dicterium hoc impudens adeò indigne tulit Empedocles, ut postridiè coacto concilio, & invitatorem & symposiarcham reos egerit, damnandosque curarit; adeò etiam Ethnicis hæc importuna potandi necessitudo displicuit.

Apud Persas lege sancitum erat, ne quis alterum ad bibendum incitaret: in convivio Assueri, d *Nec erat qui cogeret ad bibendum*, quo textu nequiter quidam abusus dixit, fuisse in convivio Pincernam, e NEC nomine, qui cogeret ad bibendum. Adeò in rem suam perverse Cotylones illi sacram

c Matenesi. pag. 90. d Lib. Æster. e Maten. pag. 84.

paginam vertunt. Quin & Principes Catholici hunc barbarum, imò diabolicum potandi ritum publico edicto extinguere conati sunt. Anno 1500. sub Maximiliano, mandatum Electoribus Principibus, Comitibus, Nobilibus, ac Magistratibus Reip. tam status Ecclesiastici quàm civilis, neminem ad bibendum cogi posse, aut in certam venire. Idem severè instauravit in comitiis Augustanis Carolus V. Imperator: sed quod potissimùm in animis nostris locum habere deberet, est illud Origenis: a *Audistis edictum Regis æterni, lamentabilem finem ebrietatis vel crapulæ didicistis.* Ille legem sanxit, & transgresso ignem æternum minatur, nec commovebimur? Pro epilogo paucas praxes subnecto, quibus mente & corpore sano super sanitatem bibere, nimiam verò potandi importunitatem honestè excutere poterimus: exstat illud Alphonsi magni apophthegma, amicitiam tribus servari: pileo, folio chartæ, & vitro; pileo perhumaniter salutando, folio chartæ amico literas missitando: vitro denique haustum bonum propinando, sed hic moderatus sit oportet. Haustus amicitiæ in orbem eat, idemque calix per omnes transeat, uti olim Alexandrum fecisse memorat Arrianus, qui pace inter Persas & Macedonas inita, convivium instituit, in quo craterem suum in orbem ire voluit, in concordiam utriusque imperii; biberunt autem ex illo cratere omnes convivæ, qui erant supra novem millia, aut potiùs delibarunt. Ad frequen-

a Hom. 7. in Levit.

tes verò haustus excutiendo
Sunt qui sub finem mensæ
c.ronidem imponant, dicu
hunc cyathum D. Georgio v
patrono tutelari propino,
hoc finem bibendi faciam
2. Aliud exemplum habes
eruditissimo Glareano, qu
cùm hospes liberaliùs invi
ret, & liberiùs incitaret, can
fortè saturum in triclinio st
tentem conspicatus, sic imp
dentem molestiam retorsit: n
isto cane insipientiorem
vultis? hic prius allatrabat, in
liebat, nunc exempta fame f
que, quietus est; ego verò fa
non desistam? Quò spectat il
ingeniosi & ingenui adolesc
tis, qui cum à Principe quod
ad largiùs potandum urge
tur, respondit: veniam p
clementissime Princeps: *A b*
parum absum, vultne clem
tua, totum me bestiam fieri? Pro
ctò is ut Aristot. ait: b *D*
millies bestia deterior esset.

3. Respondeat illis quod
datus à Plutarcho Oreon
dam: *Satius est me tuas nunc*
micitias subire, quàm valdè p
gemere.

4. Ubi periculum quis
imminere sentit, ne ratio
sua deturbetur, dum capu
vius, dum lingua parum b
dum c

--- Iam vertigine tectu
Ambulat & geminis ex
git mensa lucernis.

Plusquam tempus est ut
stat; hac cautela adhibita, q
alter sibi, qui in cubicul
Imperatores velut modimp
tores depictos habebat,
ubi ille præ vertigine ca
inambulare credebat, ohe

b Arist. l. 10. Eth. c Iuven. Sat

C

uit, jam aris eſt, ohe Labelle, mperatores modimperatores mbulare occipiunt, nec quid ltra delibabat. Vinum lene ormentum in arcem conſcenit & gubernatorem expunat, quin & cereviſia, ut leidè Poëta:

Vnde ſuum ducat quæris cereviſia nomen?
Quod cerebrum viſat ſæpè Sabelle tuum.

e & tuum cerebrum viſat empori provideas.

5. Potiùs vitrum, quaſi inadertenter, cum Diogene invers & effundas: hic enim cum convivio, vini copia obrueetur, & calice effuſo indignanbus aliis reſpondit, ſi vinum oc omne biberem, non tam vinum quàm me ipſum perderem. aut aqua diluat, ut ille, qui malebat vinum corrumpere, quam ſalutem corporis & animæ.

6. Patrem Eleuterium imitentur, qui omnia vitra apud ſe detinebat, ac tandem aſſurgens dixit, unum *Pater* & *Ave* plus ad ſanitatem conferet. 2. ſi cras Paſcha eſſet, nolletis me ſic diſponere, indies mihi Paſcha eſt, quia in dies ſacrifico.

Novi, qui ingens fruſtum ſecalicei panis, alteri obtruſit, dicens: Ede tu hoc ad ſanitatem meam, ego bibam ad tuam, tu hoc non potes, nec ego illud. Plura cuique pius animus ſuppeditabit.

EMBLEMA IX.

Si vis. Matth. VIII.

VOLVISSE SAT EST.

Tibull. lib. 2. Eleg. 10.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

Omne bonum & malum, præmium & pœnam à *voluntat* esse. Cùm Deus habeat voluntatem pro facto, ut in sacrificio Abrahami ostenditur.

§. I. *Vtrùm actus exterior aliquid superaddat bonitatis vel malitiæ, su pra actum interiorem.*

§. II. *Ostenditur malitiam omnem ex sola voluntate spectari.*

§. III. *Omne bonum ac meritum, in sola voluntate situm esse.*

§. IV. *An sola voluntate quis Martyr habendus?*

§. V. *Quomodo voluntas ferri possit in impoßibilia, & per consimile actus mereri.*

DOMINICA TERTIA
POST EPIPHANIAM.

Si vis. Matth. 8.

THEOLOGORUM Coryphæus & Doctorum Sol Aquinas, a ubi ingenii ac eruditionis radios usnequaque diffundere occepisset, germana ejus soror fama percepta, & sanctiori desiderio accensa, fratrem magistrum convenit, ut ab eo quid lucis in negotio salutis mutuaretur; hanc igitur illi quæstionem movit, non absimilem ei, quam quondam legisperitus à Christo sciscitatus est: b *Magister quid faciendo viam æternam possidebo?* quæsivit hanc præcelsam & præcellentem scientiam sibi tradi, qua certò salutem suam consequi valeret;

c *Quæsierat multis, non multis ille moratus,*

summam hoc diverbio complexus est Thomas: *Si vis*, non media macerandum corpus, non orationi vacandum, non in solitudinem secedendum, non opes in egenos profundendas, non frequentem S. Exomologeseos & Synaxeos usum, non longa præcepta tradit, sed hoc paucis, *Si vis*. Aureè Chrysostomus: d *Sufficit* VELLE *& confecta sunt omnia. Si* enim *ipse velis* salvaberis, *si velis* proficies, e *Si vis perfectus esse*, eris. Quod perspicuè satis Gentilis Seneca vidit, quærit ille f *Quid tibi opus est ut sis bonus?* Et respondet verbo unico: *velle*, quod omnes possunt. Edocuit hoc ab incunabulis per præcentores Angelos, Antonomasticos, Magister noster, dum edixit: g *Pax hominibus bonæ voluntatis*, ubi subtilis Doctor Augustinus observat, h non dictum pax Regibus, quid enim facerent populares? non nobilibus, quid enim facerent agrestes? non divitibus, quid enim facerent inopes? non bene valentibus, quid enim facerent infirmi? non jejunantibus, quid enim facerent imbecilles? non dantibus eleëmosynas, quid enim facerent mendici? *Numquid autem dixerunt Angeli*, inquit, *Pax divitibus hominibus in terra? sed pax in terra hominibus bonæ voluntatis*, quæ est in potestate omnium. Unde concludit, i *Vides igitur in nostra voluntate esse positum, ut hoc fruamur tanto & tam vero bono: quid enim tam in voluntate quàm ipsa voluntas est?* Quæ ita in domino nostro est, ut nec prospera nec adversa; nec homines, nec dæmones, nec Angeli, auferre aut præpedire possint, nec ipse Deus velit. Ut rectè Doctor Gentium: k *Quis nos separabit à charitate Christi?* cruciatus nulli, nullæ infestationes dæmonum, nulla Tyrannorum tor-

a Annales Prædic. 1. p. l. 3. cap. 37. b Luc. 10. c Ovid. fast. lib. 1. d Chrysostom. hom. 24. in Epist. ad Heb. e Matth. 19. f Seneca Ep. 8.

g Luc. 2. h August. in Ps. 125. i Aug. l. 1. de lib. arbitr. cap. 28. k Ad Rom. 8.

tormenta, nihil nisi unum quod reticuit, nempè nisi ipse velis, unde Bernardus: a *Cùm tot & tanta dixisset Paulus, unam scilicet propriam voluntatem reticuit, quæ salvationis & damnationis causa est.* Nullæ insidiæ malignorum spirituum, non concupiscentiæ fomes, non sociorum illicia, non habitus inveteratus, voluntati vim inferre possunt; contra verò si velle desit, nullæ commonitiones, nullæ comminationes, nulla exempla, nulla moderatorum solertia à scelere revocabunt; sic ut omne bonum ac omne malum, omne præmium ac pœna, salus & perditio à sola voluntate pendeat. Ubi primò sucurrit illa quæstio D. Thomæ inter Theologos agitata, 1. 2. q. 20. a. 4.

a Bern. lib. de Conscient.

§. 1.

Utrùm actus interior aliquid addat bonitatis vel malitiæ, supra actum interiorem. b

COmmunis Theologorum doctrina est, actus externos nullam in se habere formalem bonitatem vel malitiam, nec ullam actibus internis superaddere; sed hos omnem bonitatem vel malitiam, & consequenter meritum vel demeritum habere ex solo voluntario libero, quod externis actibus imperatis non competit; adeò ut qui nudam voluntatem habuit effectu frustratam, & alter qui voluntatem opere complevit, æquè graviter deliquerint, Deo pares pœnas daturi sint, ita D. Thomas c Cajet. Medina, Valent. Vasq & ex PP. Augustinus D. Gregorius, Hugo Vict. apud Fagundez. Ex quo hæc consectaria sunt: Actum externum posse esse in uno peccaminosum, in altero meritorium. Verbi gratia, dat quis eleëmosynam ex pecunia aliena quam putat propriam; actus externus adulterii erat, quo Jacob cognovit Liam, sed citra peccatum, quia voluntas ferebatur ut in suam. Externus actus furti ejusdem rationis est in eo, qui accipit rem alienam, quam existimat suam, & qui auferret rem propriam, quam putaret alienam.

Est qui intendit jaculari feram & occidit amicum, est qui intendit occidere inimicum, & occidit filium aut feram. Sic quis vera dicendo mentiri potest, & falsa dicendo non mentiri. In his ubi voluntas mala est, illic peccatum est. Ubi voluntas deest, etsi actus externus, v. g. furtum aut homicidium secutum sit, nihil peccatum est. Ut paragrapho proximo ostendere aggredior.

In confessione tamen actus externi exprimendi, ex consensu Ecclesiæ, quia unum complexum morale constituunt secundò, quia per actus externos meliùs judicium format confessarius, de statu pœnitentis: v. g. actum internum fuisse efficacem. Tertiò, ratione actionis externæ, peccata quædam reservata, iisque censura & excommunicatio annexa est. Quartò, sæpè admixtum scandalum

b D. Thomas 1.2.q.20. art.4.

c Tom. 2. præcep. 9. cap.8.

dalum. Quintò, infertur damnum, ex quo nascitur obligatio restitutionis. Nunc

§. II.

Ostenditur malitiam omnem ex sola voluntate spectari.

QUæsitum est quandoque quo flagitii genere plures æternum incurrant exitium? Caroli Scribani hoc judicium fuit: è centum mortalibus ad quinquaginta ob luxuriam; ob superbiam verò, ex centum, ad septuaginta; sed ob injustitiam, defectu restitutionis, è centum facilè nonaginta æternum perire.

S. Remigius unam libidinem orbis incendium ratus, dicere non dubitavit: a *Demptis parvulis, ex adultis propter carnis vitium pauci salvantur.*

Religiosus Orator Alberto I. Imp. à Concionibus, b perspecta aulicorum licentia, hoc quasi oraculum è suggestu libere pronuntiavit: neminem quemquam aulicorum salvari, nisi qui fonte Baptismatis lustratus, in cunis vagiens innoxium spiritum exhalasset.

Refert S. Antoninus c caussidicos gregatim, ut porcos in haram, ad inferos proruere. Maximam autem hominum turbam hæreseos ac idololatriæ virus afflasse, nemini dubium esse potest; nunc verò si unum malum esse asseverem, adeò potens ac late patens, ut non modò omnes homines, sed & cacodæmones ad inferos præcipitarit, & quo sublato, omnia scelera, omnes hæreses tollantur, mortales omnes æternis suppliciis eruantur, imò & inferorum carcer destruatur, illudque tollere in potestate, imò hoc malum pessimum voluntatem esse, indubie miraberis; Bernardum audi: d *Quid odit aut punit Deus, præter propriam voluntatem? cesset voluntas propria, & infernus non erit; in quem enim ille ignis desæviet, nisi in propriam voluntatem?* Nec mirum, cùm omne peccatum, & omne malum ab una voluntate sit, ut habet commune axioma, à magno Augustino conceptum, à Theologis receptum: e *Usque adeo peccatum voluntarium est malum, ut nullo modo sit peccatum, si non sit voluntarium, & hoc quidem,* inquit, *manifestum adeo, ut nulla hic Doctorum paucitas, nulla indoctorum turba dissentiat.* Est qui invincibiliter ignorans eo die jejunium in præcepto esse, carne vescitur; fuit quæ in somno oppressit infantem, in neutro peccatum: quia neutri voluntarium est. Ita Richardus Vict. f *Quidquid homo agat bonum esse non potest, nisi ex bona voluntate procedat, quidquid ex bona voluntate fit, malum esse non potest; sine bona voluntate omnino salvari non potes; cum bona voluntate; omnino perire non potes.* Contra verò sola voluntate scelus concepisse, non minus peccatum, quàm opere fecisse est.

Adrianus Imperator: *In maleficiis voluntas spectatur non exitus.* Et apud Deum, ut docet D. Hieronymus, g *Nocuit, qui*

a Drex. Nicet. l. 2. c. 12. b Æneas Syl. lib. 3. com. in Pan. c Chron. Min. to. 2. lib. 10. c. 32.

d Bern. serm. 3. de Resurrectione.
e Aug. lib. de vera Relig. cap. 14.
f Rich. Vict. part. 1. Benjamin. cap. 65.
g Hieron. Epist. 14. ad Celant.

nocere disposuit. Mutii Scævolæ dextera erravit in Porsena; Saulis dum hastam vibrat in Davide. In Senatu quis profert sententiam iniquam, irrito effectu, quòd plurium suffragia, pro æquo stent, ab his peccatum æquè, ac si opere scelus complessent: quia a *voluisse sat est.* S. Odo in vita Geraldi Comitis: *Verum est illud vulgare proverbium, quia voluntas pro opere computatur,* unde & ille, *qui fratrem odit, homicida esse perhibetur.* Duplici homicidio rea fuit mulier, quæ marito duplici veneno, vitam servavit, de qua Ausonius,

Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum:
Miscuit argenti lathalia pondera vivi,
Cogeret ut celerem, vis geminata necem.
Quàm pia cura Deum! prodest crudelior uxor:
Et cùm fata volunt, bina venena juvant.

Qui stricto mucrone Ignatium impetivit, qui glandem in Carolum Borromæum explosit, qui veneno pedes crucifixi tinxit, quos Pius V. quovis vespere exosculari solitus, ejusmodi facinorosi homines in suprema cæli curia, experti sunt nudam voluntatem pro opere computari. Secus ac judex humanus, qui de voluntate non judicat, quam ignorat. Thesim confirmat illud Matthæi cap. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Quæ sic exponit irrefragabilis Doctor Augustinus; b *Si cui non contingat facultas concubandi cum conjuge alieno; planum tamen aliquo modo sit id eum cupere, & si potestas detur, facturum esse; non minùs reus est, quàm si in ipso facto deprehenderetur.* Ita Biblis incestum solo animo foverat, & tamen ut factum Poëta decantat:

c *Has patitur pœnas peccandi sola voluntas:*
Nam scelus intra se, tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet.

Mitto hic, quod multis familiare est, qui, voluntate sola, Dei clementia, efficaci, bruta, homines, filios, uxores, Religiosos, diris devovent.

Si ergò omne malum à voluntate est, si solùm voluisse, peccasse, si solùm voluisse perisse est, consequens est neminem perire, nisi velit, neminem damnari & in æternum torqueri, nisi velit; quæ quibusdam phrenesis videri posset, qualis olim puellas Milesias invasit, quæ ubi poterant, se è trabe sublimes dabant, aut laqueo præfocabant: caussam rogatæ, non aliam dabant, quàm *volo mori, volo mori.* Ita mortem animæ nescio qua insania, peccator omnis vult. Quippè qui voluptatem vult illicitam, lucrum injustum, potum vult cui ebrietas annexa, is poculum vult, cui venenum & mors admixta est. Quin & quotidiè videre est homines adeò perversæ voluntatis, ut licet præsens exitium videant, nolint tamen resilire; exemplum illustre adfert S. Ambros. l. 4. in Luc. c. 4. de Theotimo, qui

a Tribul. lib. 2. & 10.

b Aug. lib. 1. de lib. arbr. cap. 3.
c Iuvenalis Sat. 13.

cùm

ìm gravi oculorum incom-
ıodo laboraret , & perditè
naret uxorem , interdicto
bi à medico , usu conjugali,
oculos servare vellet, tem-
erare sibi nequiit; sed cupi-
itatis impotens exclamavit:
ale amicum lumen. Ita pecca-
or omnis mavult perdere lu-
en gloriæ, mitti in tenebras
xteriores, salutem perdere, &
erire, quàm cupiditates fræ-
are. Quare quod deridiculo
edicus corporis sciscitari vi-
etur, ab homine calculo, po-
agra, alióve diuturno malo
vexato, ut à paralytico 38.
nnorum Christus, *vis sanus fie-*
? ea quæstio in moribus ani-
æ, vim panaces obtinet: si
nim velit, sanus est. Medicus
x pulsu arteriæ, optimè vim
ali dignoscit, & cælestis me-
cus ex pulsu voluntatis, quæ
uplici motu, *nolo* & *volo* præ-
ita: tunc benè se habet salus
nimæ, dum prior ille motus
olo, in Deum & virtutem fer-
ır: *volo*, Deum, volo virtutem,
olo perfectionem, volo salu-
m animæ meæ, & corporis;
pessimè dum *nolo*, pulsu præ-
alet: nolo istam dimittere,
olo restitutionem facere, nolo
onsortium devitare. Sic ut sa-
s nostra in voluntate nostra
osita sit, nec quisquam ita de-
ositus, quin si velit, extemplo
quovis morbo animæ resipis-
at cum Deo in gratiam red-
at. Ut gratiam Principis quis
bi conciliet, apud eum aucto-
tate præpolleat, haud qua-
uam in potestate ejus est; at
uantumvis quis hostis Deo ca-
italis sit, ubi voluerit amicus,
lius, & hæres fiet. Luculen-
um hujus rei Augustinus in-
ducit testimonium, a duorum nobilium, qui dum Imperator Treveris, Circensium spectaculo teneretur, deambulantes inciderunt in quandam casam anachoretæ, ubi unus eorum cùm quædam ex vita S. Antonii delibasset ad socium ait: *Dic, quæso te, omnibus istis laboribus nostris, quo ambimus pervenire? majorne esse poterit spes nostra in palatio, quàm ut amici Imperatoris simus? & ibi quid non fragile, plenumque periculis? & per quot pericula pervenitur ad grandius periculum? & quamdiu istud erit? amicus autem Dei* SI VOLUERO, *ecce nunc fio.* Et ut voluit fecit, ita & tu peccator, hostis Dei, mancipium diaboli, pabulum inferni, si vis amicus Dei fieri, ecce jam es, si vis à morbis animæ sanari, (nam ut ait Gregor. *Febris tua libido est, febris tua avaritia est) si vis sanus fieri*, jam sanus, jam salvus es. Vis mandata Dei servare, jam omnis lex completa est, b *tantummodo velle sufficit*, inquit Chrysost. *& totum quod jubetur impletum est.* Sed hactenus omne malum à sola voluntate esse: nunc

a Aug. l. 8. conf. c. 8. b Chrysost. hom. 17. in Matt.

§. III.

Omne bonum ac meritum in sola voluntate situm esse ostendemus.

GEn. 22. bona voluntas pro facto est, & Abram de facto à Deo compensatur: c *Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito, propter me; benedicam tibi, & multiplicabo semen* tuum,

c Hieron. epist. ad Iulian.

tuum, sicut stellas cæli: ubi Hieronymus: *Vnicum*, inquit, *filium voluntate jugulavit*: & uberius Chrysostomus: a *Considera Domini misericordiam, non pepercisti*, inquit, *filio tuo; attamen unum ipsum reducit; non eventum considera, sed voluntatem: quantum enim ad voluntatem attinet, cruentaverat dexteram Patriarcha, & per cervicem pueri miserat gladium, perfectumque obtulerat sacrificium: & ne mercedem* operi promissam defuisse credas, subdit; *Ego enim voluntatem coronare soleo, & propter mentem præmia præsto.*

David Rex fervens habebat desiderium exædificandi templum Domino, quod licet per Salomonem exstructum est, voluntatem tamen Davidis non minori Deus beneficio cumulavit, ut Regum cap. 7. videre est. Et confirmat Hieronymus: b *Voluntas quæritur, quæ etiamsi effectum non habuerit, tamen præmium non amittit.* Ardet quis amore in pauperes commiseratione tactus, solebat quotannis centena profundere, nunc ad tenuiorem fortunam redactus, vix opes alendæ familiæ suppetunt, hinc solam offert voluntatem; in ejusmodi rectè cadit illud Gregorii: c *Ante oculos Dei nunquam est vacua manus à munere, si fuerit arca cordis repleta bona voluntate: nihil enim Deo offertur ditius bona voluntate.* Patet id in vidua, quæ duo minuta in gazophylacio imposuit, quam Dominus præ ceteris collaudavit; ex quo Ambrosius: *Discant omnes munerum suorum valorem metiri, non ex quantitate doni, sed ex quantitate voluntatis & affectu*: non enim respicit Deus munus, sed voluntatem, & affectum dantis, non quantum sed ex quanto.

Unde præclarè Hugo Vict. d *Possumus esse voluntate pares qui facultate sumus impares. Multum dedit Zachæus qui dives erat & multum habebat; vidua illa, quæ duo minuta immisit, parum habuit; tamen tantum dedit, quantum Zachæus. Minores facultates ferebat, sed parem voluntatem habebat: si attendas quæ dederunt, diversa invenies, si unde dederint paria invenies*: cui consonat illud Poëtæ: e

Si desint vires, tamen est laudanda voluntas,
Hac ego contentos, auguror esse Deos.

Quid Apostoli quæso contulerant, quo regnum cælorum, qui super sedes, & super pulvinaria, ut dicitur, sedere meruerant? jactant se ac si officium illud multis millibus sibi comparassent, dicentes: *Ecce nos reliquimus omnia.* Hieronymus hîc *Grandis fiducia ait, Petrus piscator erat, dives non fuerat, cibum manu & arte quærebat, & tamen loquitur confidenter: reliquimus omnia.* Petrus retia, funes, lembum, & curtam supellectilem dimisit, & præfidenter loquitur, ac si opes Crœsi, fundi Metelli deseruisset. Bern. f *Multum deseruit, qui voluntatem habendi dereliquit: à sequentibus Christum tanta derelicta sunt, quanta à non sequentibus desiderari potuerunt.* Omnia dimisit, qui n

a Chrysost. hom. 47. in Genes.
b Hieron. in cap. 11. c Greg hom. 5. in Euang.

d Hugo Vict. lib. 2. de Sacra. cap. 6. p. 1
e Ovid. l. 3. de Pont. Ec. 4. f Bern. Tr. in hæc verba.

hil vult: quapropter eam à Domino mercedem accipere meruit, ac si universum mundum reliquisset, quem libens sperneret si haberet, hinc August. a *Petrus non solùm dimisit quidquid habebat, sed etiam quidquid habere cupiebat: Quis autem pauper non turgescit in spe seculi hujus? quis non quotidiè cupit augere quod habet? ista cupiditas præcisa est prorsus, totum mundum dimisit Petrus, & totum mundum Petrus accepit.*

Ex his quidam inferunt si *voluisse sat* est, quemvis facilè adæquare posse quemvis divorum in cælis; quis enim, inquiunt, non velit lacrymas Petri, zelum Pauli, castimoniam Joannis, imò collectim omnes omnium virtutes? possunt velle infinitos nummos in pauperes profundere, infinitos homines Christo lucrari, tormenta omnium martyrum subire, ac propterea præmium supra omnes consequi infinitum. Ad quod facilis responsio est: quidquid hactenus dictum est, de voluntate efficaci intelligi, de qua Bernardus, b *Quid planius, quàm quod voluntas pro facto reputetur, ubi factum excludit necessitas?* Quare si voluntas dandi mille aureos, tam efficax esset, quam illum sequitur effectus, idem meritum haberet; sed hoc rarò contingit, qui enim dicunt se eam voluntatem habere dandi mille, vix se privant pauculis quadrunciis, & qui vellent martyrium, non ferunt verbum injuriosum, qui pestem & Indias pro salute proximi spirant, vix apud ægrum pernoctant. Quæ non voluntas sed velleitas, & simplex quædam complacentia est. Oportet nos similes esse Marco Bruto, de quo Augustus jactare solitus: *Magni refert quid ille velit, quidquid enim vult, valde vult.* Fateor in magnis sanctis, ut in Deipara, uti & in pessimis, ejusmodi actus efficaces voluntatis reperiri posse. Ut in Caligula, qui omni populo Romano unam cervicem optabat, quam uno ictu demeret; & in dæmonibus, voluntas omnes mortales perdendi est, non tamen actus infinitæ erit bonitatis aut malitiæ, licet tenderet in objectum infinitum, quia non possunt tam distinctè apprehendi, & consequenter nec intendi infinita: nec crescit actus ille confusus ea intentione, quæ æquivaleat, extensioni distinctorum actuum singulorum; ut si unus tantum mereretur laborando uno die, quantum alter infinitis diebus, deberet uno die intensione, & acceleratione infinita, tantum posse, quantum alter extensione infinita. Non possum quin hic paucis perstringam eos, qui dicunt se velle amico opitulari, sed facultatem non suppetere; orphani & pupilli caussam tueri, sed tempus deesse; affinem tenuioris fortunæ promovere, sed in potestate non esse; libens operam elocare velle; sed vires non sufficere. Et sexcenta alia, quos severè Sapiens coarguit Prov. 24. *Si dixeris vires non suppetunt, qui inspector est cordis ipse intelligit* te verba dare, te imponere, te nihil minus velle quàm quod lingua loquitur; qui ut hominibus, certè Deo non imponunt, *qui inspector est cordis.* Venerat ad

a Aug. in Psal. 103. Con. 3. b Bern. Ep. 77.

ad Basilium muliercula, litteras ab eo postulans, quibus à vectigalium solutione redderetur immunis, quas cum ad Satrapam regionis detulisset, ille iis visis respondit, se id facere non posse, ne quidem in Basilii, cui multum debebat, gratiam: quod ut Basilio renuntiatum est, hoc unum objecit: *Si voluntas prompta fuit, & defuit facultas, tolerabile est; si autem potuisti & noluisti, Christus te redigat in ordinem inopum, ut ubi volueris non possis, quod factum est.* Potuitque illud Hannibalis usurpare, qui cùm Romam oppugnare vellet, bis densissimo imbre coactus recedere, dixisse fertur:

Cum potui nolui, quando volui non potui.

a Sur. in vita.

§. IV.

An sola voluntate quis Martyr ha bendus sit.

VIctor Uticensis testatur b Armogastem mandato Theodorici filii Genserici obtruncandum, post multos cruciatus, à Jucundo Arriano morti subductum esse, ne martyr haberetur. Quod & aliis compluribus factitatum est; sed rectè docet Augustinus ejusmodi pati c *Martyrium in habitu animi, non in ipsa passionis experientia*; congestis aliquot exemplis rem manifestat Cyprianus; d *Non in tribus pueris minor fuit martyrii dignitas, quia morte frustrata, de camino ignis incolumes exierunt, aut non consummatus Daniel extitit in laudibus.* Eadem exempla adhibuerat Tertullianus, sic exclamans de tribus pueris: e *O Martyrium & sine passione perfectum!*

Præclarè quoque in eandem sententiam S. Augustinus Joannem cum pueris Babylonicis comparavit: f *Non quia Ioanni Apostolo passio defuit, ideo passioni animus præparatus deesse potuit; quemadmodum tres pueri arsuri missi sunt, non victuri: negabimus eos martyres, quia flamma eos urere non potuit? interroga, ignes passi non sunt, interroga voluntatem, coronati sunt.* Similiter & Martyr Joannes fuit, dum venenum innoxius hausit, dum Tyrannus oleum & operam lusit. Ejusmodi g *voluntate, non actu Martyres exstitere*, qui inter feras illæsi, prunas ut rosas calcarunt, tormenta Tyrannorum incolumes evasere, qui non tormentis, sed ut cum Cypriano loquar h quibus tormenta defuerunt, quos Ecclesia purpuratorum albo martyrum meritò adscribit, ut pleniùs videre est apud Theophilum Raynaud.

Seclusa autem omni vi externa, ut sola voluntate strictè martyres non dicantur, par tamen illis meritum ex sola voluntate competere posse PP. ac DD. sententiæ suffragantur, quod de S. Felice Episcopus Nolanus sensit: i

Cælestem nactus sine sanguine martyr honorem:
Nam confessor obit, pœnas non sponte lucratus,
Acceptante Deo fidam pro sanguine, mentem.

b Lib. 1. pecc. sect. c L. de bona comm. c. 21. de S. Virginitate c. 45. d Cypri. epist. 58.

e Tertull. c. 1. Scorp. f Aug. ser. 106. de diversis. g Laur. Iusti. serm. de Innoc. h De Martyrio per pestem p. 2. c. 1, num. 9. i S. Paulinus Natali 3.

Mar-

Martyrium sine cæde placet: passura voluntas
Sufficit, & summa est meriti testatio voti.

Idem judicium Justiniani Veneti, qui de Martino ait: *Martyrum exstitit consors, cujus animam licet gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrii non amisit*, par meritum nactus, aut fortasse superius, quam sanguine, sola voluntate sæpius martyr. Quod è Theologis confirmat Vasquez 1.2.*q*.76. *n*.12. dum docet, qui mortem pro Christo æque perfectè desiderat, atque is qui re ipsa mortem excipit, tantundem præmii reportaturum: *Neque enim*, inquit Cyprianus, *a* (agens de iis qui mortui in carcere) *virtus eorum, aut honor minor est, quo minus ipsi quoque inter beatos martyres aggregentur; quod in illis est, toleraverunt quidquid tolerare parati, & prompti fuerunt; qui se tormentis & morti sub oculis Dei obtulit, passus est quidquid pati voluit.*

Quare ardens & efficax martyrii desiderium, quod in multis confessoribus eluxit, meritum martyribus haud inferius peperit, cùm apud Deum tanta passi censeantur, quanta pati voluerunt. Sic Patriarcham Ignatium, Franciscum Xaverium, aliumque Assisiatem, aliosque innumeros, meritò martyribus pares fuisse Chrysostomi evincit auctoritas, qui identidem hoc suis inculcavit: *Sæpenumero dixi vobis, martyrium facere non mortem tantùm, sed animi quoque propositum: non enim eventu solo, sed etiam voluntate martyrii corona comparatur:* Et paulò pòst subdit: *Paulus adfert martyrii definitionem, cùm ita dicit; quotidiè morior, quomodo quotidie moreris? qui fieri potest, ut uno corpore sexcentas mortes excipias? proposito nimirum animi,* inquit, *quodque ad mortem sim paratus.*

Ubi hoc observatu dignum, sola voluntate quempiam sæpius martyrem esse posse, atque adeò longè meritis exsuperare eum, qui una morte martyrii aureolam consecutus est, qualis exstitit Maria Ragia, quæ optabat amore dilecti sui Jesu, quot horis membratim conscidi, & sic omnibus membris mutila, in proprio sanguine naufragari, ac denuo in portum voluntatis reduci, ad eadem tormenta renasci, ad supremi judicii diem. Votum quidem supra naturam, non supra meritum. Quod Plato de amore insano, hoc Doctor Seraphicus de divino sapuit, dum dixit: c *Quod fieri non potest, hoc facere vult, amor.* De facto hoc ipsum S. Bonaventura comprobavit, c dum tota acerbissimas mortes subire optavit, quot unquam homines fuerunt, vel erunt, ut vel sic pro omnium mortalium sceleribus, satisfacere posset; vides quò voluntas evolet, & ubi opus moraliter, aut etiam absolutè impossibile, illic voluntas meritum ac præmium sibi comparare valet. Ex quo manifestò compertum est, Deum solam voluntatem spectare, voluisse, fecisse, ac sat esse.

a Epist. 37. b Chrysost. orat. de S. Eustachio.

c Barrii solitudo die 10. dissertatio 2. pag. 525.

§. V.

Quomodo voluntas ferri possit in impossibilia, & per consimiles actus mereri.

ARistoteles 3. Ethicorum c. 2. docet: *Voluntatem esse impossibilium, ut immortalitatis*, quam ille impossibilem ducebat. Nec dubium est, quin voluntas velit impossibile, intentione efficaci, non absolutè, sed ex parte sua; ita inquit Lessius, a possum velle ut parens non sit mortuus, ut nunquam peccaverim, & seriò pœnitens efficaciter intendit, destructionem peccati, etiam quoad esse præteritum, quæ ex suppositione, impossibilia. Imò tendit & in absolutè impossibilia, ut quidam impii optant, & volunt Deum non esse, quò impunè peccent, teste Bernardo: b *Ipsum, quantum in ipsa est, Deum perimit voluntas propria: omnino enim vellet Deum peccata sua aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire; vult ergo, eum non esse Deum, quæ quantum in ipsa est, vult eum, aut impotentem, aut injustum, aut insipientem.* Crudelis planè & omnino execranda malitia, quâ Dei potentiam, justitiam, sapientiam, perire desiderat. Ita omnes damnati efficaciter ex parte sua destructionem Dei, & sui volunt. Consimili modo juxta Scotum, Gabrielem, aliosque Doctores, peccatum primi Angeli fuit, quo appetiverit esse æqualis Deo, secundùm substantiam: quæ sententia, inquit Lessius, est valde probabilis.

Lucifero oppono lumen Ecclesiæ Augustinum, qui in amore ecstatico, ita voluntate in summam bonitatem exarsit, ut exclamarit: c si tu Deus esses Augustinus, & ego Augustinus essem Deus, vellem ego Deus fieri Augustinus, quo tu fieres & esses Deus.

Quò spectat illud Birgittæ ad Deiparam sibi apparentem: sic amo te Maria, ut malim me Birgittam nunquam natam, imò damnatam, quàm ut Maria filia Joachim, non fuerit mater Dei.

Velle aliquid quod impossibile est, passim insanum dicitur; & tamen Paulus optat anathema esse à Christo pro fratribus, quod Bernardus expendens ait: *Vis audire insaniam ecce illam, optabam anathema esse à Christo pro fratribus meis. Insania est pro Christo velle anathema esse a Christo. Vis aliam? Moyses, si non dimittis, dele me de libro vitæ.* Insanum est ardentissimo actu Charitatis à Deo velle separari.

Mater Theresa optabat usque ad diem judicii pœnas purgatorii perferre, modò vel sic unam animam lucrifaceret.

S. Catharina Senensis optabat collocari super ós inferni ut eum sic aliis occluderet, etsi omnium in se supplicia suscipere deberet. Ejusdem animi fuit Catharina illa Bononiensis, quàm verò flagranti voluntate, anima Christi ac Deiparæ fuerit, quis valeat enarrare? Ejusmodi ardentissima desideria ex parte suâ efficacia, Deo non minus grata fuêre, quàm

a Lessius opus posthumum q.13. de Electione a5. b Bern. serm. 8. de Resur.

c Pennequin amour divin part 1. pa. 132.

si ab

si absolutè effectum sortita. Quare & nos ea in nobis excitemus, & cum Apostolo magna & ardua audeamus. 1. Cor. 2. *In quo quis audet, in insipientia dico, audeo & ego.* Nemo umquam sanctorum, locutus præfidentiùs. Audet ille quidquid voluit aliquis umquam sanctorum; an tu Paule stupendum illud; Abrahami sacrificium æmularis, quidquid in orbe tibi carum Deo immolando? an Jobo te constantiâ parem confidis? equuleos, ungulas, sartagines, quidquid umquam martyres perpessi sunt, tu unus intrepidus excipias? quidquid inediæ & austeritatis per ævum prisci illi Anachoretæ exantlarunt, subire non reformidas? idem & nos velimus, si salvi, si beati esse volumus. Richardus Victorinus exponens illud Psalmi: *Beatus vir qui timet Dominum, in mandatis ejus volet nimis*; expendit illud, *volet nimis*; *nimis*, inquit, *quia etsi plus posse suo, non tamen plus velle suo.*

Ita B. Borgias dicebat, volo me dimittere & abjicere plusquam ullus hominum fecerit. Simus & nos viri desideriorum, cùm teste Blosio: *Deus non minus sancto desiderio lætatur, quàm si tota anima amore & devotione liquefiat.* Ita Augustinus desiderabat cum S. Gertrude omnem carnis substantiam in ceram, *a* ossa & medullam in Elichnium, animam in flammam converti, ut instar candelæ, in usum amantis consumi, & liquescere posset. Ejusmodi in se quisque ardentia excitet desideria, volet cum Xaverio, totas Indias Deo lucrari; volet cum Ignatio affectum propinquorum domare, qui literas suorum obsignatas igne absumpsit. Volet cum Aloysio accuratam regularum observantiam, qui ne folium chartæ, nec acum citra facultatem usurpasset. Volet cum Berchmanno ne minimam regulam transgredi, atque ita fiet, ut qui sic in mandatis ejus volet, ut deducat eum in *portum voluntatis*, ad quem anhelans exclamat Augustinus: b *O bona voluntas per quam ad Dei similitudinem reformamur! & ei similes efficimur. Ita amabilis est Deo bona voluntas, ut ipse in corde habitare non velit, in quo bona voluntas non fuerit, bona voluntas illius summæ Majestatis Trinitatem ad se inclinat: sapientia namque ad cognitionem veritatis illam illuminat. Charitas ad desiderium bonitatis inflammat, paternitas in ea custodit quod creavit ne pereat.* Quod quid est aliud, quàm cælum sibi hîc in terris, & regnum Dei in animis struere? dum nempè fit voluntas ejus, c *Sicut in cælo & in terrâ.* Ubi scitè Chrysostomus: *Iubet hîc degentes, conversationem cum cæli habitatoribus habere communem, & antequam superna illa præstetur habitatio, cœlum quodammodo vult fieri in terrâ, aliosque nobis Angelos terram monstrare.*

Sed querentur complures illud regnum perpaucis, imò vix ulli hîc in terris obtingere: ut fiat voluntas Dei in terris sicut in cælis: nimis enim dispares sumus, illi in patriâ beatissimi Spiritus, & nos in hac valle meri absynthii feracissimâ miserrimi exules. Superis illis omnia

a Pennequin. p. 1. pag. 165.

b Augustin. manu. c. 25. c Matth. 6.

nia ad votum fluunt, nec est quidquam quod iis potest displicere; è contra verò nobis cælo extorribus, vis quidquam est, quod omninò arrideat: innumera sunt quæ quotidiè stomachum moveant. Iucundissimum illic, simul & facillimum divinæ voluntati se attemperare, ubi nil adversi vellicat. Hîc mille nos molestiæ infestant. Sicut ergo non æqualiter cantant saturi, & famelici, nec æqualiter saltant illi post lautas epulas, & hi post longas inedias, ita nec nos æquali cum beatis promptitudine precari possumus; *Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terra: id est*, ut Doctor Angelicus exponit; a *Sicut Angeli faciunt voluntatem in cælo, sic nos terreni faciamus in terra.*

Quis hæc assequatur? Angeli in cælo omnes Dei voluntates, *hilariter, promptè, integrè, constanter, amanter*, exequuntur; Angeli in cælo semper mentis aciem in Deum intendunt, ut nutus ejus observent, & quàm promptissimè exequantur. Hæc tamen, ô Christiani, etiam in voluntate ac potestate nostra esse optimè docet Carthaginiensis Antistes; b *Christus*, inquit, *orare nos docuit: fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terrâ, idque non ut Deus faciat quod vult, sed ut nos facere possimus, quod Deus vult.* Id enim verò potuisse perhibetur, de quo divinum illud exstat elogium, c *Inveni David filium Iesse, virum secundùm cor meum*, QUI FACIET OMNES VOLUNTATES MEAS.

Hoc regnum Dei intra se clauserat B. Mechtildis, quæ, Christo intra cor concluso, voluntatis suæ clavem consignarat, in dies trecenties sexagesies quinquies iterando: *Fiat voluntas tua sicut in cælo & in terrâ.* Angelis etiamnum in terris consimilis vixit Catharina virgo Senensis, d quæ in corde suo fabricarat cubiculum ex tabulis voluntatis divinæ concameratum, in eoque quasi in cælo jucundissimè & sanctissimè assiduò habitabat, ut nihil cogitaret, loqueretur aut ageret nisi quod ex voluntate Dei esse crederet; audierat enim à Deo: *Crede filia Deum tuum magis posse scire & velle bonum tuum quàm tu.*

Denique omnes voluntates Dei ad amussim spectasse censendus est ille, qui de se ipse testatur: *Tunc dixi, ecce, venio, in capite libri scriptum est de me, ut faciam Deus voluntatem tuam.* Quod profectò nihil aliud est, quàm in terris cælum struere, & regnum Dei intra se habere. Quod qui ambit, studeat omnes voluntates Dei facere sicut in cælo & in terrâ.

a S. Thom. in c. 6. Matth. b Cyprian de habit. Virg. cap. 23.

c Act. 13. d Cornel. in cap. 6. Matt. e Ad Heb. 10.

EMBLEMA X.

Quid timidi estis? Matth. VIII.

IC NOS IN LVCE TIMEMVS. *Lucret.l.2.*

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

um omnem timorem mittendum: ut ne vanè conturbetur omnis
10mo, pueri in morem, ad ſui umbram trepidantis.

I. Panicus timor in caſtris perniciosiſſimus,
II. Rumores vani, terrores veros incuſſerunt.
III. Dæmon vanâ ſpecie rigoris, â virtute, & Religione deterret.
IV. Vaniſſimus metus eorum, qui omnia in tenebris metuunt.

DOMI-

DOMINICA QVARTA POST EPIPHANIAM.

Quid timidi estis. Matth. 8.

GRICOLÆ & hortulani, ut passeres aliasque volucres arceant à frugibus & fructibus, è stramine aut centonibus, larvam, seu terriculamentum exponunt: quod adeò illis terrori est, ac si satelles armatus excubaret. Hæc nos ridemus, vel maximè ridendi, qui ipsis passeribus, ac pueris, quos sui umbra territat, meticulosiores sumus, & ut Propheta ait: a *Vanè conturbatur omnis homo.* Cassandrum exanimavit timor Alexandri effidi in statua; imaginatio est quæ torquet, non imago: ista solum eget pharmaco, & satis remedii est, si non sit. Appositè Seneca: b *Exterrebunt te non tantùm pericula, sed suspiciones: vanis semper agitaberis.* Arctemonem infelicem fecit, stulta inanium periculorum formido, qui veritus ne fortè cælum rueret, nunquam in publicum prodibat, nisi famuli, quocumque incederet, scutum supra caput gestarent, ne quid ex alto, improvisò feriret. Scitè eos describit Satyricus:

c Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura pallent.
Quum tonat, exanimes primo quoque murmure cæli.

Ex horum numero fuit Caligula, de quo Suetonius, *d* ad minima tonitrua, & fulgura connivere, caput obvolvere; ad majora verò proripere se [...] strato, sub lectumque condere solebat. Ubi profectò tutò a[...] benè latuit. e *Quemadmodùm*, in[...] quit Seneca, *aves, etiam inan[...] fundæ sonus territat, ita isti non a[...] ictum tantùm exagitantur, sed a[...] crepitum.* Quin & hâc tempe[...] state complures, etiam viro[...] adeò meticulosos reperire e[...] ut ad inanem tonitruum crep[...] tum concidant, ad fulgura ex[...] nimentur: apti scilicet, q[...] aperto campo, inter bellic[...] rum tormentorum tonitrua, [...] fulgura consistant.

Mirandum magis, ad Ecli[...] ses ad defectum Solis & Lun[...] Indos adeò conterritos fuis[...] ac si de orbis excidio, tum ag[...] retur: donec tandem à nost[...] edocti, non esse nisi umbra terræ, aut corpus lunæ inte[...] positum, ac tali die, tali h[...] certò & necessariò Eclips[...] futuras, prædicerent. Sic ol[...] ferunt gubernatorem navis, [...] quâ Pericles, Dux Athenie[...] sium vehebatur, visâ So[...] Eclipsi, repentè quasi exa[...] mem concidisse; sed hunc m[...] tum ei ademit Pericles, ocu[...] ejus pallio obvolvens suo, [...] densque eodem modo Solis [...] liquium accidisse, Lunæ ob[...] ctu. Sic aliqui exorto tim[...] quasi amisso gubernaculo [...] tionis, manus dant, & impo[...] mentis feruntur; nam ut re[...] Varro, metus sic dictus est, q[...] si *motus mentis*, quod homin[...]

a Psalm 38. b Sen. Epist. 104. c Iuven. Sat. 13. d Sueton. cap. 50. 51.

e Sen. Epist. 74.

mente & rectâ ratione dimo-
:at. Ita nobilis Anglus, ad
onspectum felis obriguisse:
ius Princeps ad præsentiam
uris concidisse legitur, de
io illud extat:

Men sept ons van een Prins/
die nopt ghewelt ontsagh/
Maer van een kleyne muys/
als doodt ter aerden lagh.

uare ne in vanum conturbe-
r omnis homo, sed ut om-
m timorem mittamus, hor-
tur nos Christus, dum disci-
ılos tempestate jactatos coar-
it: *Quid timidi estis?* qui ve-
tis maris Dominum ac domi-
rem. Nos integros, tutosque
gemus; adeo ingeniosi ma-
rum inventores nobis sumus,
periti fabri calamitatum. Ip-
opinio pericula creat, & me-
m: qui ex præcelsis despi-
ınt speculis, deficiunt viri-
is, ut collabantur in præceps,
mine impellente, nisi cogita-
one suâ: ipsâ opinione peri-
itantur. Quidam effusum
manum sanguinem spectan-
s, aut vulnera, concidunt ani-
o; cùm ipsi vulnerati sint
mpotes. In hos cadit illud
ilosophi: b *Plura sunt quæ nos*
rent, quàm quæ premunt: &
piùs opinione, quàm re labora-
us. Quædam magis torquent
àm debeant, quædam antè tor-
ent quàm debeant, quædam tor-
ent cùm omnino non debeant.
ui panico timori, ut occurra-
us, paucis ejus naturam, ac
commoda proponemus.

a I. C. Schat der gesontheyt. Pag.
. b Seneca epist. 13. ad Luc.

§. I.

Panicus timor in castris perniciosissimus.

Fertur Pan, Higino teste, concham tortilem invenisse, eaque personans, Titanas Jovem oppugnantes, novæ tubæ sono, in fugam vertisse: atque inde timorem panicum dictum esse.

Hic timor panicus sæpe tota castra turbavit, integros exercitus in fugam egit, munitissimas civitates evertit, timor panicus videri posset ille Madianitarum, dum complosis lagenis, & luce ilico in nocte conspectâ, ac simul vociferatione Hebræorum territi, in fugam acti, ac mutuâ cæde conciderunt, ut disertè Iud. 7. *Omnia itaque castra turbata sunt, & vociferantes, ululantesque fugerunt, & mutuâ se cæde trucidabant.* Sed his, vis divina se immiscuisse censenda est; naturali stratagemate se Hannibal hostium globis expedivit c. Q. Fabius exercitum Hannibalis undique cinxerat, quo discrimini Hannibal se eripuit, timorem panicum Romanis incutiendo: duo millia boum, quæ ex præda circumducebat, nocte adduci jubet, & cujusque cornibus, sarmentorum fasciculum alligari, atque incendi; boves his flammis incitati, per alta juga cursu evadunt, quos instructus suo ordine Punicus miles ponè sequebatur. Romani, qui in præsidio montium erant, novitate rei perterriti, ex opportunis locis discessere; & Fabius Punicam fraudem, metuens, suos intra vallum con-

c Plut. Franc. Patr. l. 5. de Rege tit. 4.

tinuit.

tinuit. Sicque Hannibal incolumis, cum omni exercitu, evasit. Quæ res manè cùm diluxisset, omnibus ludibrio ac risui fuit: nec parum de Fabii maximi laude decerpsit. Sic olim Seneca: a *Multa per noctem habita terrori, dies vertit in risum.* Gallici annales testantur, b cùm Belgæ nocte quadam sublustri, lunæ lumine vidissent arundinetum vento agitatum: putaverunt exercitum esse Ludovici XI. qui ex insidiis, ipsos trucidare vellet; sed aurora exurgente, omnes in risum effusi sunt. In consimiles certè cadit illud Levit. 26. *Terrebit eos sonitus folii volantis, & ita fugient quasi gladium.* c Ferdinandus Aragonius Rex Neap. Canusium versus exercitum movens, exploratores præmisit, qui agmen cervorum per noctem conspicati, Nicolaium Picininum, cum Joanne Andegavensi, qui regnum affectabat, in armis stare crediderunt; Ferdinandus se tanto hosti imparem ratus, exercitum inde dimovit. d Quid Indos multitudine innumerabiles, ad conspectum fœminæ, in fugam vertit? causam hanc assignat Salianus; dum Semiramis ea Bactriana in Indiam movit, non elephantos, sed lignea simulachra elephantorum, virgultis & stramine referta, in campum eduxit; his verò larvis elephantorum, turbatis Indorum equis, impressione opportunè factâ, Indos in fugam egit. Ejusmodi propheta explodit, & risui exponit dicens: *Trepidaverunt timore ubi non erat timor.* Consimiles timoris argues tu Drance, dum tu interim

e *Et mota ad lunam trepidabis arundinis umbram*; Dum vel minimò sub noctem strepitu nuper exaudito, argento & auro tuo metuens, toto tremuerun[t] ossa pavore. Quid te Thrasonem, quid te militem gloriosum, timidum facit, nisi quo[d] honori, quod existimation[i] quemque tuæ insidiari arbitra[ris]? f *Vmbras montium vides qua[si] capita hominum,* qui famam obscurare, & se supra te efferr[e] videntur; cùm tu tibi umbram jacias quæ terrori sit: non in[-] scitè Elephanto conferri que[-] unt: hîc totas arces armatis in[-] structas, in hostium cuneos de[-] fert: inter tubas & tympana inter tela & faces, intrepidus ad grunnitum suis, ad conspectum muris, & quod magis mi[-] rere, ad sui umbram cohorrescit, ac terga vertit. Videas, q[ui] nec tubam novissimam, nec in[-] ferorum faces, nec agmina dæmonum; sed umbram infamiæ levem injuriam, ab exiguo mal[e]culo velut musculo illatam cane pejus & angue perhorrescunt. Qui umbratici homine[s] *sæpius opinione, quàm te laboran[t].* Sed pergo porrò: quid quo[d] non modò agmen boum, cervorum, vimineorum Elephantum, validos sæpè in fugam convertit, dum terror hic vanus animos occupavit: nec modò sonitus folii, aut arundin[is] motæ; sed & nubes volantes, [a]c pulvis concitatus ingentes exercitus fudit. g *Sic vertimu[s] terga,* inquit Seneca, *quemad[-] modu[m]*

a Sen. Epist. 105. b Pellegrini in c. 1. Matt. parad 10. pag. 53. c Pontan. l. 2. bell. Neap. d Salian. Annal. a. mundi 2090.

e Iuven. Sat. 10. f Iud. c. 9. g Se[n]. Epist. 13. ad Lucil.

-dum illi, quos pulvis motus, fu-
pecorum exuit castris. Hujus
i luculentum extat testimo-
um : *a* dum anno 1536.
arolus V. & Franciscus Gal-
lrum Rex, hortatu Pauli III.
l Niceam, in colloquium ven-
ri crederentur, & de pace
eundâ utriumque legationes
tterentur: in ipso portu Villa-
ınciæ, ubi Cæsariana classis
bat, accidit ut nonnulli sub
eridiem palabundi, in altissi-
ı alpium juga conscende-
ıt; & ecce, densam nubem
nspiciunt. Plerique adven-
ıtis Turcici exercitus, id sig-
m suspicati, rem omnem de-
erunt: ac continuo tumultu
trepidatione ortâ, tandem
mpertum est, ab agricolâ nu-
m pulveris excitatam, cùm
areâ fabes excerneret, atque
trepidatio in risum versa; sic
ipsorum Principum intelle-
præproperâ credulitate, pu-
r mentes confunderet, & jo-
sis sermonibus inanis metus
ıtilaretur. Sap.17. timor ac
mido Ægyptiorum descri-
ur; *Spiritus sibilans, aut inter*
sos arborum ramos avium sonus
avis, aut vis aquæ decurrentium,
resonans de altissimis montibus
o, deficientes faciebant præ ti-
re. O timidos! ô trepidos
gyptios! quid ad suavis auræ
iles, ad lene murmur aquæ,
concinnum avium cantum,
arguta respondet echo, ve-
ad tonitrua, aut tormento-
n fragores, præ timore de-
erunt. Simile quid nostris
ıporibus accidisse, per vanos
nores, nòn minus mirandum

a Iovius lib.37. Hist.

§. II.

Rumores vani, terrores veros incusserunt. [b]

DUm Albanus cum copiis suis esset in Transiselania, *c* Daventriæ expectans ab exploratoribus, an pontes sustinendis tormentorum oneribus pares forent: hi non multùm provecti tympanorum strepitu exaudito, mox & vexillis quatuor inspectis, illicò ad Albanum redeunt; adventare hostem, inque proximo esse, referentes. Is etsi ægrè adducebatur & crederet, quia tamen à speculatoribus diversæ, uti assolet, nationis, id asseverabatur; properè tribunos præfectosque admonet pugnæ, aciem instruit: simul alios qui propiùs observent hostium numerum, & vires, immittit; quibus inde digressis, in conspectum veniunt 4. vexilla, prælata totidem curribus, velo ac fronde intectis, in quibus nova nupta magno agrestium circumludentium comitatu, in vicinum pagum, belli secura vehebatur. Enimverò ad exercitum relata, non magis de rediculo fuit exploratoribus, quàm ludo, ea rusticorum inter arma simplicitas; versoque proinde in hilaritatem repentino illo pugnæ apparatu, præteriens ante aciem sponsa, festo sclopororum plausu consalutata est. Mansitque facti memoria in VVallonicâ militiâ, ut si exploratores meticulosius è vano rumore reditum

b Anno 1565. Strada de bello Belg. pag. 397.

ad

ad suos festinarent, num sponsam viderint, militari joco interrogentur. Hæc Strada.

Libro Numerorum cap.13. exploratores terræ promissionis homines timidi, redierunt *ad filios Israel, dicentes: terra quàm lustravimus devorat habitatores suos: populus, quem aspeximus, proceræ staturæ est. Ibi vidimus monstra quadam filiorum Enac, de genere giganteo: quibus comparati, quasi locustæ videbamur.* Lorinus hîc vers.33. dicit: mentiti sunt exploratores, sic absolutè asserendo, quòd terra devoraret habitatores suos, uti & in eâ nimis hyperbolicâ comparatione Hebræorum, cum locustis; & tamen hi ficti, hi falsi rumores, quid non trepidationis, quid non murmurationis in castris Israëlitarum concitarunt? rumores hominem conturbant, inquietant, curas & angores incutiunt, & sæpe sæpiùs, ut Seneca ait, a *Nos aliqua fabula sine auctore sparsa, conterruit.* Quot hâc miserâ bellorum tempestate falsi rumores, fabulæ inanes sparsæ? talem locum interceptum, illum deditum: b *Maxima de nihilo nascitur historia.* Jam spargitur te certò causâ casurum, jam filium in conflictu occubuisse, &c. Soletur nos gentilis Philosophus: c *Illud tibi præcipio, ne sis bis miser ante tempus; cùm illa quæ velut imminentia expavisti, fortasse numquam ventura sint, certè nondum venerint.* Cùm d Cn. Pompeius in comitiis ædilitiis sacrificaturus, hostiæ respergeretur sanguine, & infectas cruore vestes

a Sen. Epist.13. b Propert. l.2. El.1. c Sen ibid. d Plut. in Pomp.

domum remitteret: Julia ejus uxor, cruentas vestes intuita suspicata Pompeium trucidatum, præ timore è vestigio expiravit. Quare hoc documentum ab Ethnico acceptet Christianus: e *Illud ante omnia memento, demere rebus tumultum, ac videre quid in quâque re sit: scie nihil esse in iis terribile, nisi ipsum timorem.* Et adfert exemplum à pueris, qui larvis terrentur *Quod vides accidere in pueris,* inquit, *hoc nobis quoque majuscul. pueris evenit; illi quos amant, qui bus consueverunt, cum quibus lu dunt, si personatos vident, expa vescunt. Non hominibus tantum sed & rebus persona demenda es & reddenda facies sua.* Porr matribus id quotidiano in us perfamiliare est, quæ ubi hor ribili larvæ obtentu pueros al se deterruerint, eâdem demû obversâ inanem metum oster tant, ac personam reddunt, c à fletu mox pueri arrident. Hu facit quod Lorin. in cap.1 Num. vers.33. docet, aliud g nus timidorum esse, quos Isra lites illis vanè conturbat „confert, dicens: Applica „quoque commodè possu „hæc eadem ad timidiores, p „sillanimitateque spiritus ag „tatos: quibus in viâ Domi „& in legis divinæ observati „ne, cuncta videntur qu „monstra, & insuperabilia, la „væ horrendæ.

e Sen. Ep.24.

§. III.

Dæmon vanâ specie rigoris, & a steritatis, à virtute & religi deterret.

DOmos Religiosorum, Monialium, ut carceres

imaginantur: ipsa loci fa-
:s, & primus aspectus quid-
m triste, emortuum, & ferale
ısibus repræsentat: conclu-
: illic teneras ac nobiles fi-
s, inediâ exhaustas, quasi
onstra intuentur: ipsum Chri-
ım, ut phantasma, vel ut alii
rtunt, ut spectrum reformi-
nt: ipsas virtutes, humilita-
m, abnegationem sui, morti-
ationem, ut furias adversan-
r. Rem historica relatione
llustrabo: narrat Dion lib.
. dum Salonitani ab Octavio
ıgusto obsessi essent, hoc stra-
gemate se liberasse: noctu
ris vestibus induerunt urbis
ätronas, promisso capillitio,
cie turpatâ, terribiles larvas
sumentes, manibus faces ge-
ıntes, ex urbe summo silen-
› in hostium castra conten-
erunt: eas ponè sequebantur
mati. Ergò has conspicati
giles, dæmonum aut furiarum
ıtervam æstimantes, fugam
ıpessunt: illi interim undique
cendia spargunt, armati alios
actant, ipse Octavius in fu-
ım agitur. Ita adolescentes in
ligionis arcem, in monasteria
ıæ passim paradisi vocitantur,
lmitti peroptantes, diabolus
elut inanibus spectris fugat, &
ojicit quasi monstra quædam
: filiorum Enac: emittit siqui-
em è religione humilitatem,
ıupertatem, castitatem, palli-
ım & marcidam sui afflicta-
onem; pulcherrimas in se
rgines, sed austero habitu, &
eformes variis larvis, potissi-
ıum vulgi opinionibus, ut qua-
furiæ videantur; ipse dæmon
anc catervam sequitur, territi
rones, inferni incolas ac mon-
ra quædam arbitrati, fugiunt,
capiuntur, mancipia dæmonis redduntur.

Religio, inquit Bernardus, paradisus, inhabitantes Angeli; & tamen quoties accidit, ut velut custodis sepulchri, dum hos Angelos, & Angelas vident, nimio austeritatis horrore concepto, terreantur: *factique sunt velut mortui.* Vident punctiones, sed non unctiones. Magdalenam sequantur, aliasque mulieres, quæ nullis difficultatibus, nec mole lapidis terrentur; ita multæ teneræ ac nobiles filiæ Christum sponsum quærentes, nullas difficultates reformidant. Nos expallescimus, & lapidem nobis magnum fingimus, quem in progressu revolutum videremus. Christianè Seneca: *Non quia difficilia sunt non audemus, sed quia non audemus, difficilia sunt.* Similis tremor apprehendit Andream Spinolam, priùs Societati nostræ quàm nomen daret: *a* is enim cum provectiori jam ætate, nempè ut ipsemet humili quodam joco de se queri solebat, triginta & octo annos habens in infirmitate, de seculo relinquendo deliberaret, atque in partem contrariam tum valetudini imbecillitas, tum deliciarum consuetudo, familiæ nobilitas, dignitas, quam in Ecclesia gerebat amplitudo, denique disciplinæ difficultas, & multæ aliæ rationes quasi agmine facto ad terrorem ei sese offerrent: repentè Dei bonitas, hunc Prophetæ versiculum ejus menti objecit: b *Ponet pedes meos quasi cervorum*, ad ardua quæque & difficilia superanda. Quo tanquam lumine

a Platus de statu Relig. l. 3. c. 16. b Ps. 17.

quo-

quodam oborto, ita illustratus est, ut quemadmodum ipse narrabat, omnes istæ timidæ ac diffidentes cogitationes, momento evanuerint, isque animo penitus obfirmato ac constanti adversus illa omnia incommoda permanserit: & quidem brevi, cum Augustino expertus est, quàm suave subitò factum sit, à suavitatibus & deliciis mundanis abstinere: nam cùm anteà adhuc secularis, quoties nostrorum mensæ interesset, quod amicitiæ causâ nonnumquam faciebat, multa fastidire soleret, utpotè delicatioribus epulis, argenteæ supellectili, & exquisitæ cuidam munditiæ assuetus, idem deinde Societatem nostram jam ingressus, cùm primùm ad communem mensam venit, omnia ei visa sunt longè alia, quàm priùs viderentur: mantilia nitidissima, patinæ atque orbes, quasi exargento; ipse verò locus, totus optimo odore fragrans: ita ut nihil apud se dubitârit, quin illa omnia præter nostrum morem, parata essent Rectoris jussu, ad suam videlicet infirmitatem, extraordinariis ejusmodi deliciis relevandam. Itaque & tum de hoc cum Rectore questus est seriò: & posteà suum hunc errorem sæpius ipsemet, amicis familiariter narravit.

Bellarminus in Psalm 90. exponens illud Davidis: *Non timebis à timore nocturno,* sic ait: Illos initio conversionis ut plurimùm occupat timor nocturnus, hoc est, metus quidam, atque horror laborum, difficultatum, angustiarum; quas in viâ Doni esse, sibi persuaserunt: & quamquam ægrorum more [...] dicamentum virtutis salu[...] non ignorant, adhorrent tam[...] quod amarius illis videatur; Augustinus de seipso fate[...] a *Punctum temporis quo aliud[...] turus eram, quanto propius ad[...] vebatur, tanto ampliorem incu[...] bat horrorem: retinebant me n[...] nugarum*; & vanum fuisse ti[...] morem ex eo collige, quòd [...] pertus dicat: *Quàm suave [...] subitò factum est, à suavitat[...] nugarum abstinere! & quas a[...] tere metus fuerat, jam dimit[...] gaudium erat.* Alii religionem [...] cruentam Martis palæstram [...] mentis acie efformant, in qu[...] velut in arenam progressis, a[...] mus parandus est ad tenta[...] nem; quâ denuntiatione [...] terrentur, quasi inter affl[...] prælia vivendum semper es[...] itaque satius esse putant p[...] nam declinare, quàm host[...] irritando, ultrò se periculis [...] jicere. *b* Quæ fusè Platus [...] ster. Alios timor invasit, ne [...] luntas, quæ initio fervere vi[...] tur, lapsu temporis intepesc[...] *c* retrò aspiciant, rursumqu[...] sæculo, cum notâ familiæ, [...] rentum ac propinquorum [...] dignatione, resorbeantur. [...] multorum infelices ac infa[...] exitus confirmare. Quem [...] morem non nocturnum mo[...] sed tartareum, ægregiè D. G[...] gorius his verbis convinc[...] *d* *Multos sæpè videmus, vi[...] quidem sanctæ conversationis [...] petere, sed ne hanc assequi [...] leant, modo irruentes casus, [...] futura adversa formidare; qui [...] certa mala, dum quasi cauti [...] spiciunt, in peccatorum suor[...]*

a Aug. l. 8. Conf c. 11 b Platus l. 3. c[...]
c Platus l. 3. c. 32 *d* Greg. l. 30. Mor. c[...]

iculis incauti detinentur; *multa m ante oculos ponunt, quæ si eis conversatione eveniant, subsistere non posse formidant: de quibus e Salomon ait: Iter pigrorum si sepes spinarum: nam cùm m Dei appetunt, eos veluti iæ obstantium sepium, sic for-linum suarum opposita suspi-nis pungunt.*

Denique ut hunc timorem cturnum discutiant, diem il-a sibi ante oculos statuant, quidquid hîc durum, quid-d asperum, quidquid diffi-e, quidquid horridum visu rit, dissipabitur, quando, *primordia nostræ conversionis* Bernardus loquitur) *primus gitat timor, quem intrantibus m horror vitæ ingerit arctioris, insueta austeritas disciplinæ: is or nocturnus* in clarâ luce fu-bitur, & intuitu præmiorum, us ac nullus fuisse manife-cernetur; nunc verò, in-e, quoniam abscondita sunt oculis nostris, & nox est, *amur à timore nocturno, & pro s quæ non videmus, formida-, quæ inpræsentiarum sunt ad-a tolerare.* Alius timor no-nus omninò puerilis est, de Lucret. l. 2.

n veluti pueri trepidant, atque nnia cæcis
enebris metuunt: sic nos in luce memus;
rdum nihilo quæ sunt metuen-a magis, quàm
pueri in tenebris pavi-.

Bern. in Cant. serm. 33.

§. IV.

Vanissimus metus eorum, qui omnia in tenebris & nocte metuunt.

IN hunc Poëtam, hanc notam fecit Philosophus: b *Falsum est Lucreti, non timemus in luce, omnia nobis fecimus tenebras: nihil videmus, nec quid noceat, nec quid expediat.* Ipsas tenebras timemus. Sunt, quod mireris, viri martem spirantes, pleno die medias acies perrumpentes, hosti terribiles, non indecoro pulvere sordidi, qui noctu ad minimum strepitum pallent, noctu apud cadaver propinqui, imò vel propriæ uxoris excubare, cœmeterium transire, gravissimè reformidant: Pisandro timidiores, qui verebatur, ne animæ suæ occurreret. Vide hîc Strenam de nomine JESU, c ubi de 3. procis inani timore, à puella fugatis, quorum unus se mortuum simulavit, secundus Angelum, tertius dæmonem, quò amœnum lectorem remitto. Nos de his Chrysostomi judicium audiamus: d *Pueri*, inquit, *larvas timent, ignem non timent; sic nos timemus mortem* (& mortuum) *quæ est larva, contemptu digna, peccatum non timemus*, quod verè est timendum. Hoc, nec quidquam aliud timebat Macarius, e cui cùm in viâ diverforium deesset, nocte concubiâ, cœmeterium adiit, ut somnum caperet, quoque molliùs cubaret, cadaver illic insepultum trahens, ac cervici supponens, pro pulvi-

b Sen. epist. 110. c P. Poiters in strena pag. 68. d Chrysost. hom 5. ad pop. e Rosvveyd. vitæ P P. pag. 585.

no usus est; teterrimi dæmones, hanc hominis præsidentiam indignati, cadaver agitare cœperunt, at ille intrepidus idipsum contundebat, dicens: surge & vade, si vales. Ad quas intrepidi voces, cacodæmones territi aufugerunt: adeò illud Sapientis comprobatum est: a *Timenti Dominum, non occurrent mala*, sed fugiunt ab eo. Verùm ut hoc tolerandum sit, quod natura cadavera abhorrere videatur, quis eos non timiditatis arguat, qui ne soli solarium conscendere, caveam petere, hortum intempestâ nocte inambulare, nec prece, nec pretio adduci queant? non soli in cubiculo, vix soli in strato dormire audent, veluti pueri trepidantes, in quo illustri documento P. Alvarez fuit, *b* qui invisens Mariam Diatiam, quâ B. Mater Theresa perquam familiariter, & assiduâ sociâ utebatur, conspexit in angulo cellulæ ejus, præter lectum ejus, aliud parvum stratum: quærit cui lectulus ille serviat? confessa ingenuè metum suum, dixit, ubi semel malè à dæmone excepta fuisset, posthac timuisse semper, nec ausam in cellâ solam pernoctare, ideòque se puellulam aliquam secum sumpsisse. Quod acriter reprehendit P. Balthazar: post tot divinæ bonitatis testimonia, post tot æternæ providentiæ signa, quâ ligat tartareos spiritus, tam exiguam esse fiduciam, ac fidem, de præsentia & auxilio Dei. Quo si destituatur, quid infans opitulabitur? quare è cellâ non priùs discessit, quàm lectum hunc tolli, ac ejici vidi: hoc sacrum illi monitum pro scuto objiciens; *Qui timet Dominum nihil trepidabit*. Eccli. 34. expendant timidissimi lepores sanctos anachoretas securos, ac solitarios, inter lustra ferarum, inter dæmonum infestationes & inferorum spectra. S. Xaverium deserta ac solitaria templa noctu adiisse, ut soli Deo vacaret; S. Dacium Archiepiscopum Mediolanensem (auctor est Gregorius) *c* dum Constantinopolim Corinthum profectus, nusquam aptum sibi hospitium comperisset, ad ædes divertisse per plures annos malignis spiritibus, & dæmonum lusionibus infestas: evenit quippe intempestâ nocte, viro sancto conquiescente, hi nocturni lemures emergerent: extemplò latratus canum, sibilos serpentum, rugitus leonum, aliorumque animalium inconditos tumultus cierent: experrectus ad has dæmonum vociferationes venerandus antistes, omnes securus irrisit: & miseros vos, inquit, qui altissimo similes esse contendistis, sed ut video, jumentis comparati estis. Vel exemplo vestro edoctus sum, non altùm sapere, sed Deum timere. Hâc animi præsentia illicò omnes abesse jussit. Tandem omnem animis terrorem facilè excusserit, Bernardus, qui serm. 13. in Psal. 90. de leone infernali, *Mugire potest, sævire non potest; rugiat quantum vult, tantùm ne fugiat ovis Christi. Non sumus bestiæ, ut nos prosternat vacuus ille rugitus. Vera bestia, vel rationis expers, qui tam pusillanimis est, ut solo terrore cadat:* [...]

a Eccl. 33. *b* Vita P. Alvarez c. 10.

c Greg. lib. 3. dial. cap. 4. Bolland. dus 14. Ian.

â futuri exaggeratione laboris
lus, ante conflictum non ictu,
tubâ prosternitur. Hic Leo
rere potest, nocere non po-
t. Nero primates regni, *a* fa-
liares suos, sic quandoque
ruit: Leones cicures ale-
t, quibus dentes excussi, ac
ges resecti. Hos inopinatò
veâ immissos,in aulicos suos
ncitabat; illicò clamor, tre-
latio, & plurima mortis
ago, superos ac inferos im-
rabant. Donec tandem se
tu exanimatos, à feris illæ-
, ac innocuos videntes, cum
nibus luserunt tanquam
m agnis. Sunt qui dæmo-
n ut gigantem, ac alterum
liath reformidant, sed â
ero Davide prosternendum.
nus Copus in dial.3. c. 13.
ubierunt, inquit, quidam va-
m quandam specum, & pe-
iùs introgressi,gigantem im-
nsâ magnitudine, telumque,
tar trunci arboris; manu te-
ntem, viderunt: consterna-
& præ metu propè exani-
ti, præcipites aufugerunt in
ximam villam. Quo rumo-
passim dissipato, tota vicinia
nata ad specum concurrit,
nque ingreditur,propiusque
armis confisa, accedere est
a; diu verò fixis oculis, nec
horrore gigantem intuiti
n voce motuque omni eum
ere viderunt, audaciores in-
facti, propiùs accedunt, &
dem attingunt; corpus verò
ntactum, in pulverem dis-
vitur. Creditur fuisse unus,
famosis illis ac antiquis Si-
iæ gigantibus, ante multos
nos demortuus. Timebant

Siculi gigantem, vivus illis videbatur, ac formâ terribilis: dum ecce digito uno corruit, & in cineres redigitur. Infernalem illum Goliath nos formidamus, quem si Deo fisi, armis justitiæ aggrediamur, vel solo contactu evanescet. Sic in energumenis sæpè compertum est, innocentes puerulos ad nutum suum dæmonem loqui, tacere, conquiescere, imò apud Japones recenter etiam in fugam vertisse. Pilos aliquot ex barbâ S. Vincentii Ferrerii, illum Leonem infernalem domuisse,in orcum ablegasse. Denique sic vivamus, ut nihil timeamus nisi solum peccatum. Hoc olim Olympiadem docuit Chrysostomus, una res gravis, & formidanda est olympias, nempè peccatum: reliqua omnia fabulæ. Quòd suo exemplo comprobavit: etenim cùm Eudoxia ei graves minas intentaret, quòd iniquis ejus consiliis se opponeret, responderunt legati, *Frustrà ô Regina illum hominem terres, nihil ille timet nisi peccatum.* Talis fuit S. Ambros. de quo testatur magnus Theodosius referente Theodoreto: *c* *Novi*, inquit Imperator, *constantiam Ambrosii; & quod nullo regiæ majestatis* TERRORE *divinam legem transgredietur.*

Talis non ita pridem in Societate nostrâ extitit vir primæ nobilitatis, sed illustrioris virtutis Antonius de Padilla, *d* qui in supremo mortis agone cùm anxius Deum judicem formidaret, sciscitanti cuidam ipse timor inde oriretur quòd lethalis alicujus criminis conscientia

a Perduccius d'une bonne mort c. 19.
arrad. tom.4. l. 8. cap. 6.

c Theodoret. l. 5. hist. c. 8. *d* P. Alegamb e in biblioth Script. Societatis.

teneretur? *Iesu bone*, exclamat, *quod hoc monstri*, Religiosus & lethale crimen! quî possunt unà consistere? hic verè tanquam à facie colubri abhorrebat peccatum.

Ejusmodi quippè uti & fortissimi omnes Christi Athletæ non timuerunt eos, qui occidunt corpus, sed solum peccatum, quod potest & corpus & animam perdere in gehennam. Quem locum cùm luculenter sacri interpretes, Doctores, & inter hos Augustinus exponat, supersedeo, rem ipse in historiâ oculis subjicio. Eam sic enarrat Hermannus Hugo de militiâ Equestri l. 3. cap. 1. Cohortis unius dux (nomen teneo & consultò taceo) antemissus unà cum Præfectis aliis duobus, portam urbis cujusdam tormento effractam invadere, cùm unus altérve angusto foramine ingredi jussus ab excubitoribus intra portam interimeretur, ipse sibi lethalis culpæ conscius, perfractæ portæ conspectu, non secùs ac tartareæ januæ horrore perculsus aditum tentare extimuit. Affirmant si intrasset, urbem futuram fuisse in nostrâ potestate. Ergò metu restitit, restitêre & ceteri, reque infectâ domum rediêre. Hominem ad se evocatum, ignaviæque convictum belli Imperator, securi subjecit. Ille priusquam supplicium cervice exciperet, pronuntiavit ingemiscens se cùm urbis porta invadenda sibi esset, admonitum subitò sceleris, quo nondum animum expiarat, eóque metu adeò territum fuisse, ut nec famam, nec vitam manu carnificis auferendam adeò exhorruerit, quàm flagitium illu[d] animo obversans, quod gravissimis iisque æternis inferorum flammis animam addiceret. Edoctus, ut opinor, *a* probè ab Anselmis, Edmundis, Ludovicis: si hinc peccati horrorem, illinc inferni dolorem cernerent, vivos se in barathrum præcipites daturos, qu[àm] hoc immanissimum, peccati spectrum effugere valerent.

Concludo singulari documento: *b* vir integerrimus, & exploratâ sanctimoniâ notu[s] interrogabatur, quid in orb[e] rerum omnium maximè time[-] ret? nil sanè, ajebat, nihil t[i-] meo; at illi certatim quæstion[i-] bus urgebant virum: non t[i-] mes lanienam cordis, angor[em] conscientiæ, mortem non t[i-] mes? non penitùs ait; non t[i-] mes diabolum? tam parum, a[t-] que canem mortuum? non t[i-] mes inferorum supplicium[?] neutiquam; non mundum, n[on] insidias, non tyrannos, tormen[ta] non times? nil eorum time[o.] Deum saltem timebis? Deu[m] inquit, amo, non timeo. D[ic] tandem, quid ergo times? n[i-] hil sub Sole, nihil supra Sole[m] nihil in orbe hoc universo:

----- c *Si fractus illabatur or[bis]*
Impavidum ferient ruinæ.

Et dicti rationem cœpit redd[e-] re: egestatem, inediam, nu[di-] tatem, famem, sitim, talia n[on] timeo, quia mala esse non p[os-] sunt, nisi malis; nam & fili[us] Dei pauper fuit, sitivit, esuriv[it] nudus exspiravit. Morbos [&] dolores non timeo, hæc en[im] sobrium faciunt animum, & [v]olentem compellunt ire

a Bonaert. in cap. 21. Eccl v[...]
b Drex. to. 2. pag. 636. c Horat.

Deum

)eum: Dei filius in doloribus uit; infamiam, maledicta non imeo, quia ad salubrem moestiam deprimunt: nec enim nagis contemni aut irrideri ossum, quàm Dei filius. Morem non timeo, quia aditus ad itam: omnes amici Dei, Mater)ei, Dei filius mortuus fuit.)iabolum non timeo, quia cais ligatus & quò magis me exat, hoc arctius Deum meum omplector. Infernum non tineo, quia tantùm pro diabolis, & inimicis Dei; ego Deum mo, Dei amicus volo, & studeo. Hinc nec Deum timeo, quia in orbe toto fideliorem amicum non habeo. Ita nec inferos, nec mortem timeo; & tamen subdit, valdè timeo. Quid ergò times? nihil, id est, peccatum: hoc supra modum timeo; hoc timendo, nihil timebimus. Cui accinit S. Paulinus: a

----- Non metuendi
Causa, timere Deum, quem quisquis non timet unum,
Omnia jure timet. -----

a S. Paulin. natali 8.

EMBLEMA XI.

Ad comburendum. Matth. 13.

CORPVS, *anagramma.* PORCVS.

DOMINICA QUINTA POST EPIPHANIAM.

De tormentis inferni, quæ anima in corpore, inſtrumento peccat & ſordidiſſimo porco patietur. Hæc paucis ex illo Chry ſoſtomi complectemur.

§. *I.* Nec oculus vidit.

§. *II.* Nec auris audivit.

§. *III.* Nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus odie tibus ſe. *Chryſoſt. lib. de reparat. lapſi.*

§. *IV. Horum tormentorum conſiderationem utiliſsimam eſſe.*

D C

DOMINICA QVINTA POST EPIPHANIAM.

Ad comburendum. Matth. 13.

GAleni hoc pronuntiatum est: a *Bruta quædam (ut Simia) hominem partibus externis eferunt, internis vero nullum nimal hòmini tam simile quàm orcus*, secundùm compositioem, numerum ac symmeriam omnium partium; *quambrem*, inquit, *anatomiam in eo nstituimus*, ut apto prorsus anaɡrammatismo, *corpus porcus* diatur. Nec modò Physicam ianc ut re, sic nomine *corpus*, *& porcus*, similitudinem habet, ed vel proximè moribus & ita peccatoris corpus, adeò oorcum refert, ut quasi Circes epoto poculoq; omnino in porcum degeneraſſe videatur.

Origenem audiamus, b *Porcis*, inquit, *similes dicuntur ij, qui peccatorum fœtoribus delectantur, sicut porci qui fœtorem omnem tamquam odorem suavissimum expetunt.* Ut non injuriâ homines ventri, ac veneri, omniq́ue viiorum cœno immersi, vulgari paræmia:

c *Epicuri de grege* porci indigetentur.

Ecquid cauſſæ fuiſſe existimatis, quòd dæmones in porcos ire postularint, & quòd Christus dæmones exaudierit? Mat. 8. d *Dæmones autem rogabant eum dicentes, si ejicis nos, mitte nos in gregem porcorum, & ait illis, ite.* Ad primum sic Divis Thomas respondet: e *in porcos mitti petierunt, quia nullum animal est immundius porco, unde & porcus dictus, quasi spurcus, eo quod in spurcitiis delectetur.* Ita Doctor Angelicus.

Ad secundum, hoc Augustini responsum est: f *Dimisit Dominus dæmones ire in porcos, ut ostendat diabolum in eis dominari, qui vitam porcorum gerunt*, quò spectat illud Euthymii: *Dæmones ingrediuntur porcos, eos videlicet, qui irrationabiliter conversantur, & in cœno voluptatum volutantur.*

Sed quid tandem miseris illis porcis actum est? g *Ecce*, ait Evangelista, *impetu abiit totus grex per præceps in mare*; At quò evaserint, ubi eos conspexerit Sebastianus Barradius, *h* luculentus testis exponet: hic vir hic est qui consilio prophetico vivus ad inferos descendit, ne ut ait Bernardus, eò mortuus descenderet: ita enim quodam die inferna meditatus est, ut ni mentem ab inferis revocaſſet, præ horrore mortuus concidiſſet, inde igitur ut feliciter emersit, hæc posteris tradidit: *En tibi porcorum finem, in mare,*

a Gal. libell. de Anat. Gesnerus de uad. pagina 873. v. 60. b Orig. hom. n Psal. 37. c Horat. l. 1. epist. 4. d Mat. . v. 31.

e D. Thomas in caten. f August. hic. g Matt. 8 h Recueil des hommes illustres. Barrad. tom. 2. lib. 5. c. 18.

in abyssum, in profundum illud Tartari pelagus, magno impetu viri libidinosi cæterique scelerati feruntur, tandemque in amarissimum illum omnium calamitatum Oceanum præcipitantur. Et ut eorum apud inferos lanienam oculis subjiciat, *Horum*, inquit, *porcorum finis est non cælum sed marcellum, id est, Tartarus.* Hoc tandem pro parænesi subjungit: cum *pastores demersos viderunt sues, fugerunt*, ut ait Evangelista. a *Si fidei oculis tot sues* (erant duo millia) *in tartaro videmus demersos, porcinos, quæso fugiamus mores.* Idem suadet Lactantius, *interdixit Iudæis Deus ne porcinâ carne uterentur*, id est, ut ille interpretatur, *ne vitam porcorum imitarentur, qui ad solam mortem nutriuntur*, & quidém æternam, ad comburendum igne inexstinguibili; quemadmodum damnati non semel se exhibuerunt in speciem porci truculenter tosti, ac terribiliter torti. Solent nostri carnem quam fumo indurare voluerint, copioso sale inspergere: in inferno, ignis pro sale, & fumus ascendit semper; quare cùm animalis homo non percipiat ea, quæ sunt spiritus, velle voluptuoso, aut temulento spiritales Paradisi delicias proponere, ubi omnes erunt sicut Angeli Dei, esset hoc, lilia & rosas, ante porcos projicere velle cæleſtis illius Ierusalem splendorem, homini sordido enarrare, quomodo *platea civitatis aurum mundum sit*; & *duodecim portæ duodecim margaritæ*, cùm non nisi præsentibus capiatur, esset margaritas ante porcos abjicere. Homo igitur sensibilibus immersus, cùm sensu maximè ducatur: pœnam sensus, quâ dæmones, ac damnatorum animæ apud inferos cruciantur, evidenter ex D. Thomæ & Augustini doctrina perspiciat: c qui ut igne corporeo spiritus torqueri comprobent, illos corporibus alligarunt: *Sunt* enim *quædam sua etiam dæmonibus corpora, sicut doctis hominibus visum est*, ait Augustinus. d

In quibus corporibus quàm horrendè torqueantur, videre erit in barbarâ illâ lanienâ, quam tyranni ac carnifices corporibus humanis, per exquisita supplicia intulerunt. Quæ quò perspicaciùs sub sensum cadant, statui illud Apostoli ad sensum nostrum traducere? e *Oculis non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus iis qui diligunt eum*, quæ in rem nostram sic vertit Chrysost. f *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt; quæ præparavit Deus offendentibus se, qui est status*, inquit, *omnium malorum aggregatione pessimus.* Hic sensus Originis fuit, de quo illud: g *Vbi benè nemo meliùs.* Ipsum audite: *Sicut porro de bonis justorum in cor hominis non ascenderunt quæ Deus præparavit diligentibus eum, ita & peccatoribus præparavit ob fornicationem, ob adulterium, quæ in cor hominis non ascenderunt.* Hoc ergò ordine inferorum tormenta rudi carbone adumbrabo.

a Ita Corn. hic. b Lactantius l 4. de Relig. cap. 17.

c D. Thom. lib. 4. contra Gentes. cap. 90. d Aug. lib. 21. de civit. cap. 10 e 1. Cor. 2. f Chrysost. l. de reparat. lapsi g Orig. hom. 18. in Ierem.

Nec

§. I.

[N]ec oculus vidit quæ præparavit Deus odientibus se.

QUid non spectavit sub Nerone, Diocletiano, Decio, Valeriano, aliisque diaboli ministris & inauditæ crude[lit]atis inventoribus Roma? [Q]uid non vidit sub Maximino [Al]exandria, sub Henrico & [El]izabethâ Anglia? sub Taico[s]mâ Japonia, quid non con[sp]exit? Quæ omnia ne umbra [su]nt eorum quæ scelerati apud [in]feros perpetiuntur. a *Pone*, in[qu]it Chrysostomus, *ignem, fer[ru]m, & bestias, & si quid his dif[fic]ilius: attamen nec umbra qui[de]m sunt ad illa tormenta.*

Rem miram optima fide [V]. Beda commemorat ævo suo [co]ntigisse: fuit in provincia [J]ordan paterfamilias Drithel[m]us nomine, hic vi morbi ad [e]xtrema redactus, tota nocte [ja]cuit in mortuum. Ubi diluxit [a]d se rediens, omnibus attoni[ti]s, vitam sibi concessam ait; sed [lo]ngè alia ratione ducendam, si [q]uidem extemplò, sese in pro[li]xas preces abjecit, mox facul[ta]tes omnes in conjugem, libe[r]os & egenos dispertiens, om[n]ibus mundi curis exutus, satis [ri]gore vitæ loquebatur, quàm [h]orrenda in orbe altero vidis[s]et. Rex Alfridus vir literatis[si]mus, studiosè, ac crebrò illum [a]udiit de thermis stigiis narran[t]em, quæ ille in cœnobii angu[l]o noctu ac interdiu, animo [v]olvens, mirabiles austeritatis effectus in se exercebat, hoc unum commiserantibus reponens: *Acerbiora vidi.* Quidquid aliis horridum & immane videbatur, hoc unum ingeminabat, *acerbiora vidi.* Jacobus nobilis Persa, ab Isdegerde Rege jussus novem horarum carnificina, membratim à capite ad imos talos conscidi, singulis commissuris, & articulis seorsim dissectis; immane tormentum. Sed inferorum spectator dicet: *Acerbiora vidi.*

Quintinus Romanæ nobilitatis vir, Senatorii ordinis, inaudita pertulit supplicia: nam postquam bullienti oleo, pice, adipe perfusus, latera facibus adustis, totum corpus catenis cæsus; ori ejus sinapi, calx, & acetum infusum, ipse deinde binis ferreis sudibus à vertice ad crura transfixus, omnes digiti inter ungues clavis terebrati sunt: hæc tam atrocia viri nobiles, ad horrorem spectantium subierunt, sed ô nobilissimi Domini, ô potentes sæculi: *atrociora vidi*, ubi b *potentes potenter tormenta patientur.* Martina nobilis virgo quatuor palis affixa, fustibus & flagris cæsa, ungulis laniata, bestiis objecta, demum ad flammas damnata.

Christina pro Christo, ferventi oleo peruncta, dum tyrannus oleum & operam ludit, pice perfundit, tenaciùs Christo adhæret; serpentes immissi, lingua evulsa, ubera resecta, quibus virgo non eget. Tandem sagittis confixa, quarum pennis in cælum evolavit, quid ad hæc, ô teneræ virgines! exhorruistis? *acerbiora vidi.*

a Chrysost. hom.49. ad popul. An[ti]och.

b Sap.6.

Emmeramo Ratisponensi Pontifici post digitos præcisos, oculos effossos, nares ac aures recisas, manus etiam ac pedes truncati, dein lingua præcisa est. Augustodunensis Præsul Leodegarius, oculis orbatus primum martyrem se vidit, nudipes per testas, & aspera saxorum fragmina jussus ambulare, labiis & linguâ mulctatus, tandem securus post hæc, securi caput subjecit. Marcus Arethusus Episcopus, lanceolis undequaque compunctus, melle oblitus in junceam sportam impositus, apum, vesparum, ac culicum morsibus, in lanienam datus, sed ô excelsos Ecclesiæ præsules, *acerbiora vidi.*

Tandem ut cursim cætera cum Curtio attingamus: a *Ignis*, inquit, *suppliciorum ultimum est*, quo si quid atrocius inveniri potuisset, ingeniosa crudelitas, in Laurentium excogitasset, qui toto corpore lacerato, ore saxis obruto; candenti craticulæ impositus est. Exercuisset in Petrum Marcellini socium, qui flagellis concisus, ubi in vulnera hiantia, acetum cum salè infusum fuit, lento igne assatus est: tentasset barbara sævities in Carolum Spinolam, qui igne eminus ac lentè admoto, tres horas vivus ambustus est; unum adinvenit Anglia, dum super nudos ventres, vivos glires obversis pelvibus detentos, instructis ignibus per viscera dentibus ac unguibus effugium quærere coëgit. Sed longè *acerbiora vidi.* Ignis non exstinguetur, nec vermis eorum moritu[r]. Quid ad hæc ô viri Religios[i] Ecclesiastici? *acerbiora vidi* lon[gè], longè *acerbiora.* Hieron[y]mus qui hæc attentè contem[-]platus est, exclamat: b *In u[no] igne, omnia supplicia sentiunt [in] inferno peccatores*; quidquid p[er] candentes craticulas, lamina[s] ignitas forcipes, sartagines, l[i]quata metalla, aliáve tormen[-]torum genera, vel scelera[ti] vel sancti ab orbe condito pœ[-]narum subierunt, id omne [in] uno igne apud inferos pecc[a-]tor in se unus experitur. Pl[us] dico, omnia hæc nostra, i[g]nes nostri, quantumvis luc[u-]lenti, picti sunt si cum ig[ne] infernali conferantur. Tart[a]rei ignis ardor, inquit Ans[el.] c *Sic istum materialem igni[s] vincit, ut iste, pictum igne[m].* Horrescit animus intuens fl[u]vios liquati metalli, dum cam[-]panæ aut machinæ bellic[æ] funduntur; igneus ille fluvi[us] pictus est ad stagna inferoru[m]. S. Franciscus ad solum co[n]spectum ferri candentis, tot[us] quandoque contremuit. *d* C[li]macus dicit se vidisse coct[um] dono lacrymarum præditu[m] qui hoc se consecutum dic[-]tabat, quòd videns hunc i[g]nem, recordatione flamm[æ] æternæ, se omni quiete i[n]dignum judicaret. O si r[o]quoties huic nostro igni a[d]demus, eum ut pictu, ad ve[-]illos & vivos inferorum r[o]gos consideremus, quomo[do] non cum S. Furseo *e* gelidiss[i]hyeme, etiam medias inter r[i]vos, vel nuda hujus ignis r[e]co...

a Curt. lib. 6. cap. 12.

b Hieron. in Pammac. c Barr[.] to. 3. pag. 618. *d* V. Speransa pur[.] 148. *e* In vita 16. Jan.

rdatio, largum sudorem, primeret. Quantum animi vorem, quantam lethalis xæ formidinem ingenera-? etenim si hic ignis noster ctus, tantæ virtutis sit, ut mo quisquam articulum ar-nti cereo, per horæ qua-antem, quocumque propo-o lucro aut voluptate, ad-overe sustineat, quem non mmovebit ligatis manibus pedibus mitti in ignem æter-m? juvat scire quid hîc Au-st. sentiat. a *Non erit*, inquit, *ignis sicut focus tuus; quo ta-n si manum tuam mittere coga-, facies quidquid voluerit, qui minatur: si tibi dicat, scribe tra caput patris tui, scribe tra capita filiorum tuorum, n si non feceris manum tuam tam in focum tuum, facies ne leat manus tua.* Ex quo sic idem concludit. *Minatur er-inimicus, tam leve malum, & is malum, minatur Deus æter-n malum, & non facis bonum. de piget, nisi quia non credis? si non credis, jam judicatus & experieris miser quod non dis, prima veritas te arsurum e æterno pronuntiat.*

b Lutherus certè non credi-, dum Sybillæ Ducissæ Sa-niæ, quæ in comitatu habe-t complures speciosas puel-, dixit, si tales in inferno ent, libenter se cum illis, eo censurum. Descendit hic amis Paris & multas illic rmosas Helenas reperit:

c *Sunt apud infernos, tot mil-lia formosarum.*

d eheu! quas nunc voces ret? ô veneri, ac formæ proci, ô porci ventri, & abdo-mini nati, de quibus Propheta ait: d *Prodiit quasi ex adipe ini-quitas eorum.* Consentit Cy-prianus: d *Mortales miseri vi-vent inter incendia, in proprio adipe frixæ libidines bullient, & inter sartagines flammeas, mise-rabilia corpora cremabuntur.* Il-lic porci illi Troiani, omni ge-nere vitiorum farti, Tartareo incendio horrendum in mo-dum, sine fine torrebuntur; f *Acuminato infixi* palo, inquit Sandæus, *instar nefrendis*, qui assatur ad vitales flammas, in æternum rotari pergent. Spe-ctaculum ejusmodi vidit, & in-gemuit Flandria: g cùm tres impuri Ganeones, cum scortis suis, altum stertentes, sub no-ctem effractis portis viderunt Cacodæmonem trucis viri spe-cie intrantem, habitu venato-rio, & cum eo duos parvos cocos. Unus eorum lecto ex-tractus, veru infigitur, & lu-culento igne exstructo, spe-ctantibus sociis probè assatur, & ne visum inane putes, manè collegam suum reperêre om-ninò assatum; scio locum, in-quit Delrio, & ordinem, sed utrumque silentio involvo. Compello vos, si ob noctem in flagitio traductam; postridie quis vestrûm in foro sic lentè assandus esset, an scelus ille an-helaret? & eheu! hæc in æter-num peccatores manent ob momentaneam voluptatem. In-culcavit id olim suis Chryso-stomus: h *Quod momentanea & leve delectationis nostræ, æternum*

a August. in Psalm 49. b V. Perard in . . lo S. Ignatii. c Prop. l. 2 & 21.

d Psal. 72. e Cyp. serm. de Ascen. f Sand. Purg. pag 48. g Delrio disq. mag. lib. 3. pag r. q. 7. sect. 21. h Chry-sost. l. de reparat. lapsi.

ignis ac tormentorum pondus operatur in vobis.

Alterum prorsus ferale spectaculum quale *nec oculus vidit*, proponit dem Chrysostomus *a*, nec velim existimemus ut hîc fieri solet, & in futurâ vitâ contingere, ut scilicet solatium aliquod ferat socios habere miseriæ: dic enim, quæso, si quis damnatus ignibus, filium unà intueatur, odoremque ex ipsius carne ascendentem hauriat naribus, nonne morietur? Quo pacto pater filium, in eadem damnatione positum videns, solatium capiet? Hoc tormenti genus Phocas in Mauritium, Adrianus in Eustachium adinvenerunt, dum ante ora parentum, complexa in medio sua viscera, liberos suos crudelissimè torqueri viderunt. Alexander Hircani filius Dux Judæorum, uno die octingentos in crucem sustolli jussit *b*, & in meridie ante ora parentum uxores ac liberos sævissimè trucidari; at aliud longè immanius spectaculum, numquam finiendum, apud inferos obversabitur. Ubi ut Greg. ait: c *Ignis & ad consolationem non lucet, & tamen ut magis torqueat, ad aliquid lucet: nam sequaces quoque suos secum in tormento reprebi, flammâ illustrante, visuri sunt, quorum amore deliquerunt.*

Pater videbit filium, cui ut divitem hæreditatem relinqueret, à justitia deflexit; avunculus nepotem, quem ineptum in dignitatem extulit, & ita perditè amavit, ut cum multi perdiderit. Illic videbunt juvenes quas hîc tantopere deperierunt filias, jam furias, Medeas ac Medusas monstra teterrima, iisdem suppliciis deputata.

O oculi qui modò tot hora ante speculum contemplamini illic specula ustoria, quæ faciant oculos flammas & face ejaculari. O oculi, qui to lascivos conspectus, in specio sas formas, in fœdas tabulas obscœnos libros jactatis! qu: spectra, quàm horribiles vi su formæ occurrent? ó noctet æternam! oculus qui hîc lu cem fugit, d *usque in aeternu non videbit lumen.* O fera spe ctra! ô monstra horrenda S. Bernardus in Psal. 90. Re fert quendam conspecto dæ mone ita fuisse territum, r clamore omnes excitarit, & toto die quasi Phreneticus fue rit. Eòdem spectat quod Ar toninus commemorat, quer dam Fratrem Dominicanui viso dæmone dixisse, ociùs i præcipitaturum in fornacei accensam, quo tale tam horr bile spectrum effugeret. Cù tamen certum sit, ab hu manis oculis non posse fœ ditatem naturæ ejus persp ci, & hanc umbram ei fœditatis quam in se habe ut Catharina Senensis aliquar do docuit, e *Quod homo p horrore mortuus concideret si v deformitatem unius dæmonis i tueri posset.* Cui cum De puncto temporis diabolum sua specie exhibuisset ubi i

a Chrysost hom. 48. de ira. b Ægesippus. c Greg. l. 9. mo. in 106. ubi nullus ordo.

d Psal 48. e Blosius monil. Spirit. c. 14.

bi reddita; dixit malle se per prunas ardentes nudis pedibus ambulare usque ad supremum judicii diem, quam formam adeò terrificam rursus intueri. Quid erit tot millia millium cacodæmonum semper oculis obversari? O oculi hic flete, ne in hunc locum tormentorum veniatis; *Ubi erit fletus*, numquam finiendus; postquam mare Atlanticum lachrymis æquarint, nihildum sceleris expiarint magno teste Bonaventura *a*. Et eheu, indubiè, ut singulis millenis annis unam lachrymam fundant aliquando diluvium aquarum effuderint, verumtamen ad Deum non approximabunt.

a Bonav. de inferno c. 14.

§. II.

Nec auris audivit.

PLura certe suppliciorum genera fida relatione auribus accepimus, quàm oculis conspexerimus. Quam tragicas historias quandoque narrari audivimus. Quàm truculentos latronum eventus majores & patres nostri annuntiaverunt nobis, tinniunt ambæ aures ad ferales catastrophes, quas judicium tribunalia, in latrones, parricidas, sacrilegos, regum ac principum sicarios decreverunt. Mercurius Gallicus lata satis fama evulgavit inauditum hactenus supplicium anno 1610. 27. May in Ravilliac exercitum. Interemerat hic cultro in pectus adacto Henricum IV. Regem Christianissimum; quare hanc in eum Senatusconsultum sententiam pronuntiavit. Præmissa coram primaria Ecclesiæ Parisiensis porta traductione supplici ac stigmatica, in plateam supplicio destinatam ducatur, ibique in tabulato forcipibus candentibus, pectus, brachia, femora, ac suræ illi inurantur, manus dextera parricidii cultrum tenens, igne sulphureo concrematur, in partes forcipibus inustas plumbum liquefactum, oleum fervens, resina accensa, ceraque simul cum sulphure liquato injiciantur: quibus peractis, corpus ejus à quatuor equis distrahatur, membra cum corpore igne consumantur. *Horresco referens*. Hæc si tibi ob verbum famæ, aut pudicitiæ noxium, ob oculum liberiorem, ob haustum liberaliorem, ob petulantem manum, ob fœdam cogitationem vel momento admissam subeunda forent, quam studiose hæc mala, quibus noxa lethalis subest, declinares? perversam hanc inconsiderantiam deplorat Hipponensis Præsul: b *Quàm lugenda*, inquit, *perversitas*; *ut animam quam Christus suo Sanguine redemit, luxuriosus quisque propter unius momenti delectationem diabolo vendat; verè nimium plangenda & miseranda conditio, ubi cito præterit quod delectat, & manet sine fine quod cruciat.*

Audivimus, ut cum Chrysostomo loquar, c *Quod criminosos trahunt, quomodo ligant, quomodo faces tormentis admovent; sed hæc omnia*, inquit ille, *ludicra & risus sunt, ad illa supplicia*, inaudita inferorum. Anno 1584. Balthazar Gerard Bur-

b Aug. serm. 250. de Temp. c Chrysost. hom 49. ad pop. Ant. *d* Haræus tomo 3. pag. 364.

gundus 27. annorum juvenis, Guilielmum Nassavium Orangii Principem; tumultuum Belgicorum choragum, sclopo occidit. Hanc cædem etsi instinctu divino, ut asserebat peractam, exquisitis tormentis luit. Primum equuleo eductus, utroque manuum pollice suspenditur, centum plumbi libras pollicibus pedum alligantes, addidere pendenti flagra ac virgas, ut toto corpore affatim sanguis deflueret. Deposito, sub digitorum unguibus, longas profundissimè acus infigunt, utriusque brachii axillis anserina ova tosta supposita, tum brachia compressa donec exustis axillis sanguis copiosè difflueret. *Et hæc omnia sunt, & risus*, ad ea quæ te manent, ô peccator, audi porro & contremisce. Die insequenti crines ei omnes è corpore tolli jubent, dicentes magicis eum artibus sibi insensibilitatem inducere, deinde foco luculento eum admovent, novis calceis aruina probè infectis indutum; corio contracto pedes una cum calceis in globum versi; tandem ad supplicium rapitur 14. Julii, palo alligatur; tum manus, qua Orangium trajecerat, laminis candentibus, quibus liba cancellata coqui solent, imponitur, quam carnifex cum ossibus ac nervis ita absumpsit, ut nidor propè forum compleret: tum brachia, femora, crura, tergum, scapuli, ac pectus ignitis minoribus forcipibus misere excarnificata. Hinc bombarda, qua Orangium trajecerat caput ejus validè percussum, denique post tot tormentorum genera juvenem majori scamno imponunt, ac ventre, cultro quo porci jugulantur, sensim aperto, cor raptum, eductumque in faciem conjecerunt, intestina igne combusserunt, in quatuor partes corpus sectum, quatuor portis urbis Delphensis, ubi hæc tragœdia peracta, suspenderunt, caput præpilatæ hastæ infixerunt; sed eheu, alia longè atrociora peccatorem manent, qui ipsum filium Dei truculenta rursus cæde in crucem agit, aliam ille in torturam conjiciendus, ubi carnifices numquam lassantur, ubi cruciatus numquam minuuntur, verissimum illud Tertulliani: a *Peccator traditur diabolo, quasi carnifici in pœnam*. Sed quàm dire hic carnifex torqueat, nequit explicari. Audimus concionatores de hisce pœnis quasi Apologos, aut poëtarum figmenta narrantes, ut somnia hæc omnia reputamus. Audimus homines in duello occisos, in hæresi, in flagitio, morte repentina obrutos, ridemus quasi nil infortunii accidisset; in hos insurgit Hieronymus: b *An putamus fratres quod jocando Propheta prædicent, ridendo loquantur Apostoli, Christus infantiliter comminetur, joci non sunt ubi supplicia intercedunt, si jocando passi sunt, credantur & jocando locuti.* Fuit qui quoties audiret alta illa nomina Platonis, Aristotelis, Julii Cæsaris, Catonis, Ciceronis, alto pectore ingemiscebat; succurrebat si quidem illud: laudantur ubi non sunt, cruciantur ubi sunt.

Sed nec auris audivit horribiles gemitus, lamenta, ejula-

a Tert. de Fuga. b Hieron. ad Pammac.

:us; vociferationes, rugitus quos damnati inter flammas eructant, quò spectat illud stratagema, quod Megarenses ab Antipatro obsessi excogitarunt: a dum porcos pice oblitos, & setis incensis in Macedones immiserunt, qui incondito suo grunnitu, quasi furiæ, hostem ilico dissiparunt: aliam profectò symphoniam noctes atque dies apud inferos tot porcorum millia, mutuis auribus insonabunt; cùm hic vel una nocte canem latrantem, infantem audire vociferantem, potissimum homini morbido, non levi tormento sit. Loquuntur etiamnum horti Neronis feralem illam musicam, quam Christiani suffixi palis, & lento igne ustulati, imo pectore producebant. At quis memoret questus, lamenta, blasphemias, execrationes, diras, quibus tot millia damnatorum igneum illud ergastulum complebunt? illic lasciva cantica, verba spurca, in æternum Væ convertentur, illic filius execrabitur, & mille maledictis proscindet patrem, uxor maritum, frater sororem, pater filium, amasius scortum. Illic jactabuntur horrendæ blasphemiæ in benignissimum redemptorem, fontem omnis bonitatis. b *Quis credidit auditui nostro?* Quorum ferrea pectora hæ voces non lancinant! c *Quid metuet*, inquit Bernardus, *si quis ad ista non trepidat, non expavescit, non timore concutitur.* O si vel unam vocem ex hoc carcere erumpentem audire posseis, me tacente, hæc sola sat diserta foret. Hoc saltem quod potestis, moneo, ut aurem cordis huic loco tormentorum quandoque applicare velitis & derepente eas blandis hujus maris sirenibus occludetis.

a Cæsius de Mineral. lib. l. 3. c. 7. sec. 20.
b Ierem. 53. c Bernard. Compunct. cordis c. 20.

§. III.

Nec in Cor hominis ascendit quæ præparavit Deus odientibus se.

HÆc Augustini sana doctrina: d *Sicut nullum gaudium rerum temporalium* [illegible] *qua parte simile potest inveniri vitæ æternæ, quam sancti accepturi sunt, ita nullus cruciatus pœnarum temporalium potest sempiternis iniquorum ignibus comparari, aut par excogitari.* Quid non pœnarum ac cruciatuum mens humana valet excogitare? omnia hactenus visa & audita tormentorum genera, intellectus in unum aliquem accumulare potest, omnia omnium Martyrum ac flagitiorum supplicia uni dumtaxat intentari; quæ nemo vi humana carnificum infligere, nemo perpeti valeret; animus cogitatione complecti potest. Concipere est tantam fuisse dolorum Christi acerbitatem (quorum vel recordatione sanguinem sudarit) ut omnium Martyrum longè superarit, & tamen, ut Suarez, cum communi Theologorum 3. p. q. 46. a. 6. non tam gravia fuere tormenta, ac ignis infernalis. Et illos ipsos acerbissimos Christi cruciatus cogitatione intendere, & extendere valemus; at quantumvis omnium hominum intellectus vires suas intendat, ac contendat; numquam vel mini-

d Augst. de Catech. rud. c. 24.

mum

mum inferorum tormentum assequetur: *Intende animo*, inquit S. Isidorus, a *quascumque sæculi pœnas, quoscumque tormentorum dolores, quascumque dolorum acerbitates, compara hoc totum gehennæ, & leve est omne quod pateris.*

Quid non morborum corpus mortale exagitat? quam acerba, quam acuta podagræ, calculi, aliorumque morborum mala: quam longæ noctes, quanta medicorum carnificina! Lessius gravissimis calculi doloribus divexatus, exclamare solitus: O peccatores, si Deus hic in uno membro ita torqueat, quid in inferno erit?, ubi nec membrum, nec nervus, nec musculus sine cruciatu erit. Intende animo quidquid intellectus Doctoris Angelici de hisce pœnis excogitavit. b *Sicut propter perfectam Sanctorum Beatitudinem nihil erit in beatis quod non sit gaudii materia, ita nihil in damnatis, quod non sit eis materia & caussa tristitiæ, nec aliquid quod ad tristitiam pertinere poterit deerit, ut sit eorum miseria consummata.* Hic dolorem intercipit somnus vel deliquia, leniunt amicorum colloquia, refocillant alia solatia, ut rectè Seneca: c *Magnos cruciatus habet morbus, sed hos tolerabiles intervalla faciunt.* Quæ heu apud inferos nulla sunt, numquam dolor remittit, numquam sensus hebescit. Commune hic pronuntiatum est, nullum violentum perpetuum, & quò quid violentius affligit, eò citius sensum & vitam adimit. Quod diserte testatur Romanus Philosophus: d *Hoc solatium*, inquit, *vasti doloris est, quod necesse est, desinas illum sentire si nimis senseris: nemo potest valdè dolere, & diu. Sic nos amantissima nostri natura disposuit, ut dolorem aut tolerabilem, aut brevem faceret: brevis morbus ac præceps alterutrum faciet, aut extinguetur, aut extinguet.* Hæc precor animo expendite: *Nemo potest valdè dolere, & diu.* In inferno, *valde & diu*, Ubi ignis numquam extinguitur, tortores numquam lassantur, anima non moritur, sed torquetur *valdè, & diu*; & quamdiu? Bernardum attendite: e *Sic ignis ibi consumit, ut semper reservet, sic tormenta aguntur, ut semper renoventur; ardebunt miseri in igne æterno, in æternum.* In æternum? quid est hoc? quamdiu est illud æternum? cogito tres horas lento igne hominem assari, tres dies, tres annos, vivum in flammis vociferari, centum millia millium annorum, & eheu his transactis, quamdiu? in æternum? in æternum uri & non comburi. Quærit & piè queritur Isaias: f *Quis igitur ex vobis habitare poterit cum igne devorante, & cum ardoribus sempiternis?* Quis ex vobis, Nobilissimi, Amplissimi Domini, qui hic epulamini quotidiè splendide qui hic pretiose induti, enutriti in deliciis, in lectis eburneis quis ex vobis quiescere poterit in lecto ferreo candenti, in quo Salianus Epulonem describit hoc brevi lemmate adjecto g *Semper mori & non perire.*

Quis ex vobis consultissimi clarissimi Domini Advocati Medici, qui hic adeo podagræ calculi dolores perhorrescitis,

a Isid. in Sijn. cap. 1. b S. Thom. quodl. 8 q. 7. a. 16 ad 2. c Senec. epist. 78. d Senec. epist. 78.

e Bern. lib. Med. c. 4. f Isa. c. 33. g Salian. de Timore Dei lib. 9. c. 1.

uis ex vobis habitare poterit
um igne devorante? Quis ex
obis ô teneri adolescentes, ô
nolles filiæ, qui hic adeò cili-
ia, flagella, jejunia, vel ignis
cintillam, vel puncturam acus
formidatis, quomodo habi-
are poteritis cum igne devo-
ante? hic vel noctem unam in
olli strato insomnem ducere,
rmenti genus reputatur. S.
udwina hominem perditum
d frugem redegit, qui dum
onsilio illius ad expiationem
elerum, noctem unam supi-
us in plumis dormire non
offet, expendit quomodo in
ammis volutari posset in æter-
um, ita dum ad alium pro-
itutæ nequitiæ religiosus vi-
ret ac discederet hoc aculeo
licto: *a* decubiturus expen-
eret quo lecto, quibus stragu-
s, quo cubili apud inferos
erentur, ita hic una nocte in-
orruit, ut mane ad religio-
em convolarit. Ex quo mani-
sto concludo,

a Valadier. Advent. Sabb. 2. hebd.

§. IV.

*lorum tormentorum consi-
derationem saluberrimam
esse.*

Nvitat ad hanc, & benè &
feliciter precatur Propheta,
dicens: b *Descendant in infer-
m viventes*; *ne videlicet*, ut
rnardus ait, c *descendant mo-
ntes.* Descendit Theresa, quæ
hoc igne, in divinum pror-
s exarsit: descendit Borgias,
scendit Hieronymus, descen-
Bernardus, qui sic excla-

b Psalm. 54. c Bernard. ad fratres
monte de vita solit.

mat: d *Regio gehennalis, regio du-
ra; extimescenda, terra afflictionis
& miseriarum: totus tremo atque
horreo ad memoriam regionis istius,
& concussa sunt omnia ossa mea.*
Descendit & Job de quo Hugo
Cardinalis: e *Prodigium san-
ctitatis timet.* Et nos stuppæ ac
stipulæ, inter mille occasio-
nes, inter delicias non formida-
mus.

Tyranni olim quandoque pi-
cea ac sulphureâ veste reos in-
duebant, ut nocturnis in tene-
bris, tanquam faces aut Pha-
ros, transeuntibus iter, navi-
gantibus portum ostenderent,
unde Juvenalis: *f*

*---Tæda lucebis in illa,
Qua stantes ardent, & fixo
gutture fumant.*

O si vel unus ex inferis in con-
spectum veniret, is profecto
omnibus portum salutis in hac
spissa scelerum caligine osten-
deret. Si mercator inter hia-
tum terræ, stagnum liquati
auri, in eoque usurarios flui-
tantes cerneret; & eheu! tot
mercatores damnati, an de
fraude cogitaret, an sic fluxis
inhiaret, ut æterna neglige-
ret? si legisperitus in musæo
suo hominem in toga ignea de-
prehenderet (& eheu tot le-
gisperiti damnati) quàm acura-
te hic lites & causas expende-
ret. Si medicus in lecto non
calida febri, sed in medio flam-
marum æstuantem cerneret,
(& eheu tot medici damna-
ti) quàm subito ille medicus
seipsum curaret: si Consilia-
rius, si Senator, in sella ig-
nea, virum consularem in-
tueretur (& eheu tot dam-

d Bern. serm. de S. Nicolao. e Hugo
Card. in cap. 10. f Iuven. Sat. 10.

nati)

nati) ut ille Baro in Anglia, *a* qui moribundus sex consiliarios in toga ignea conspexit, quàm puras à muneribus manus, quam incorruptam justitiam servarent. Si religiosis ferale spectaculum objiceretur quod aliquando Neapoli in triclinio exhibitum, *b* non ambitio nec crapula ullum duceret ad tartara. Ex omni classe hominum tot damnati, tot æternis ignibus addicti, in æternum. Feriat illud Bellarmini. *c* Si vel unus mortalium, vel unus ex hoc cœtu certò damnandus esset, meritò sibi quisque maximè timeret. Hæc ne leviter dimissa per aures, abeant in auras, inferorum incendia assiduo sint mentis oculis subjecta fidelibus, nemo adeò ferus ac ferreus erit, qui ad has flammas, non mitescere possit. Cùm gentem barbaram Hybernorum, & plusquam hyberno frigore obrigescentem, dictione quantumvis fervida, nequidquam emollire valeret Patricius, hoc prodigium patravit: campum qui ei pro suggestu erat, derepente subsidere, & immani hiatu patere fecit.

d *Hinc exaudiri gemitus, & sæva sonare*
Verbera: tum stridor ferri, tractaque catenæ.

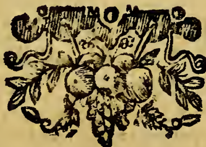
Flammarum vortices eructare videbant, & hisce ignibus ferrei animi mollescere cœperunt, & ad meliorem frugem converti. e *Convertantur peccatores in infernum.* ait Psalstes. Quid hoc? an in inferno quis à scelere resipiscat? ad Deum convertatur? Euthymius non nega[t] convertantur, inquit, à præse[n]ti vita, & illic sub terram d[e]ferantur (cogitatione nimirum) ubi dicuntur esse pœnarum lo[]ca. Hæc cogitatio est, quæ mi[]rabiles morum vicissitudines, [] animorum conversiones effec[it]. Hæc inferni recordatio com[]plevit religiosa claustra mon[a]chis, deserta anachoretis, [] ardua quæque, & quantumv[is] aspera adegit. Audite Hieron[y]mum. f *O quoties ego ipse in er[e]mo constitutus, & in illa vasta s[o]litudine, quæ exusta Solis ardor[i]bus, &c. quotidie lachrymæ, qu[o]tidiè gemitus, scorpionum tantù[m] socius & ferarum.* Quorsum hæ[c] tam austera? causam subjung[it]. *Ego ob gehennæ metum tali me ca[r]cere damnaveram.* Quid tot n[o]biles ac prædivites adolescen[]tes ac puellas intra quatuor p[a]rietes in religiosis claustris vivos tumulare compellit; n[isi] gehennæ metus? quid omn[ia] quantumvis aspera, levia re[d]dit ac lenia, nisi gehennæ m[e]tus? Sincerus Doctor Thom[as] ille Campensis: g *Ibi erit una h[o]ra gravior in pœna, quàm hic ce[n]tum anni in amarissima pœnite[n]tia.* Quod antiquorum Patru[m] oraculo confirmo & concl[u]do: *h* Quidam fratres invisent[es] senem monachum in maxim[a] austeritate viventem, rogaru[nt] quomodo rigorem illum pe[r]ferre posset? quibus ille: omn[is] labor totius temporis quo [in] hac solitudine vixi, nondu[m] unius horæ tormentorum æte[r]norum spatium adæquat. Ha[ec] tota die meditatio tua sit, sen[...]

a Pædag. Christ. c. 8. sect. 6. apparition d'enfer. *b* Salian. de timore Dei lib. 8. c. 38. *c* Bellarmin. de inferno. d Virg. 6. Æneid. e Psalm 9.

f Hieron. Ep. ad Eust. g Lib. cap. 24. h In vitis Patrum lib. num. 3.

er hoc ſtagnum ſulphuris, unc locum tormentorum ani- no volvas, ubi miſeri in faſci- ulos colligantur, avari cum varis, invidi cum invidis, blaſ- hemi cum blaſphemis, adul- eri cum adulteris, ad combu- endum igne inexſtinguibili. ut ſi lubet contemplare eos t lateres in fornaci compa- tos. Fuit qui in meditatione gnem concepit, dum eos ut aleces in vaſis, ſic igne medio baratro compactos, mentis culis propoſuit, ex illo Marci: *Ignis non extinguitur: omnis im igne ſalietur.* Ubi ut Mal- onatus, aliique interpretes ob- ervant, igneus hic ſal ut ſem- er urat incorruptos ſervabit, xta illud Prophetæ. b *Sicut* *es in inferno poſiti ſunt, mors de- ſcet eos.* Dictum, inquit In- ocentius, *c* hoc eſt, à ſimilitu- ine jumentorum, quæ non ra- dicitus evellunt herbas, ſed ſummitates ta…ummodò car- punt, ut iteru… herbæ rena- ſcantur ad paſtum: ſic & impii quaſi morte paſti reviviſcent ad mortem, ut æternaliter morian- tur. Quæ cùm vivaciſſimo ſen- ſu expenderet Bernardus, *d* at- tonito ſimilis exclamavit: *Vt paveo gehennam! contremiſco, à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam: horreo vermem rodentem & ignem torrentem; fumum & vapo- rem, & ſulphur, ſpiritum procella- rum. Quis dabit capiti meo, aquam, & oculis meis fontem lachryma- rum, ut præveniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium.* Hæc ſan- ctiſſimus Archimandrita nos vi- vos meditari docuit, ne mortui eo deſcendamus: *Nemo enim eo- rum*, ut aureus Orator ait, g *qui gehennam ob oculos habent, in ge- hennam incidet.*

a Marc. 9. b Pſalm. 58. c Innocent. contempt. mundi lib. 3. d Bernard. ſerm. 16. in Cant. e Chry- ſoſt. hom. 2. in c. 2. ad Theſſ.

EMBLEMA XII.

Minimum est quidem omnibus seminibus.
Matth. XIII.

IN MINIMO VIS MAXIMA.

DOMINICA SEXTA POST EPIPHANIAM.

Malitiam peccati venialis, ejusque vires ad subruenda animas, in grano pulveris nitrici, quod est minimum omnibus seminibus, juvat contemplari.

§. I. *Minima culpa venialis excedit omne malum pœna & aliud quodvi[s] malum.*

§. II. *Noxa venialis, quæ minima putatur, quantam pœnarum vi[m] inferat.*

§. III. *Quam horrendè in Purgatorio igne expietur.*

§. IV. *Probatur ex causis naturalibus, plura venialia ad mortale dis[-]ponere.*

D O-

DOMINICA SEXTA
POST EPIPHANIAM.

Minimum quidem est omnibus seminibus. Matth. 13.

IN minimo Sinapeos grano, vim maximam latere, testatur Plinius, qui virtutem ejus sic paucis complecti-r: *Granum sinapis,* inquit, *acre mordax, lachrymas ciet.* Quò ectat illud Plauti:

Teritur sinapis scelerata, cum illis qui terunt:
Priusquam triverint, oculi ut exstillent, facit.

olim à vetusto Poëta: a *Triste api.* Nec non, *Fletum factura apis* dicitur.

Aliam virtutem Doctor Ec-esiasticus, Augustinus obser-t serm.2. de S.Laur. *Granum apis dum teritur, accenditur, & teri cœpit, acrimoniam exhi-;cibum flammei saporis exhalat, tanto caloris fervore succendi-, ut mirum sit, in tam frivolis, itum ignem fuisse conclusum.* quis non obstupescat, in mi-mo grano pulveris nitrici tan-n ignem, tantam vim delite-re, ut arces integras, & ur-s quantumvis munitas ever-? si enim unum granum in-nsum teste Snellio, peritissi-mathematico, spatium oc-pet, centies vigesies quinies llies majus seipso, non incen-ubi massa pulveris compres-fuerit, quo illud tam ingens tium inveniat, summa vi sibi m faciat necesse est, *ut mi-n sit in tam frivolis tantum em fuisse conclusum.* Quod ad-mirans Spondanus, non dubitavit hunc pulverem tartareum, è sulphureo ac tormentario cerebro Bertholdi Nigri anno salutis 1380. in perniciem generis humani natum, & satum, inventori periclitandum, ac orbi proscribendum conscribere. At longè potiori jure è sulphureo nigerrimi Cacodæmonis ingenio jam ab orbe condito adinventum verè tartareum juxta ac tormentarium, noxæ venialis pulverem, detestandum quidem, at testandum est, irrefragabili teste August. qui lib. de nat. & gratia c.38. docet hunc tormentarium delicti venialis pulverem, justissimum Abel corripuisse: *Abel,* inquit, *quamvis merito justus appellatus est, paulo immoderatius aliquando risit, vel animi remissione jocatus est, vel vidit aliquid ad concupiscendum, vel aliquando immoderatius poma decerpsit, vel plusculo cibo crudior fuit, vel cum oraret cogitavit aliquid unde ejus in aliud evocaretur intentio, & quoties illa & similia surrepserint.* Hæc grana venialium ut minima videantur, incendii non levis caussa sunt. Et omnem vim sinapeos nimium quantum antecellunt. Etenim quis reputet minimum delictum veniale, adeò acre & mordax esse, ut omne robur virtutis corrodat, tantam acrimoniam in se habere, ut sanctissimis viris, ubi non

Ennius.

dente

dente sed mente conteri ceptum est, amarissimas lacrymas expresserit: quod ut alios omittam, magnus Hieronymus de B. Paula Romana commemorat, *a* eam tot lacrymis minimam noxam venialem expiasse, *Vt illam gravissimorum criminum crederes ream.* Sic Bernardus se acum non accepisse, sed desiderasse, deploravit. Eusebius apud Theodoretum *b* 40. annis unam evagationem mentis gravissimæ luxit. Complures sunt, quibus minimum peccatum, verbum acerbius, mollior offensa, risus levior, copiosor cænula, aspectus incautior, negotium solutius curatum, temporis exiguum dispendium, cogitatio tardius expugnata, sanctioris operis licet non imperati neglectus, aliaque ejusmodi piacula minora, oculatis Dei servis, uberrimas lacrymas, imò & sanguinem copiose elicuerunt. Comprobat idipsum Salvianus ex eo quod fideles oculis comparentur, eosque ut pupillam Deus diligat: quis autem nescit oculum vel minimo pulvisculo turbari, & in lacrymas effundi: hinc sanctus Doctor: c *Perfectæ & sincerissimæ sanctitatis, volens cultores suos facere Salvator, jussit ab iis cautissimè etiam minima vitari, scilicet ut quàm* PURA EST PUPILLA OCULI, *tam pura esset Christiani hominis vita:* cui hoc proverbii loco esse voluit: d *Serva legem meam, ut pupillam oculi tui.* Accedit & minimum peccatum, tantum in se calorem continere, ut in annos complures, ardere faciat, quod veritus

a Epist. ad Eustoc. *b* Apud Theodoret. cap. 4. c Salvian. lib. 3. de Prov. d Prov. 7.

vir vitæ integerrimæ, in Sacerdotali dignitate constitutus, ub S. Ludwinam convenit, fort fortuna in cubili saccum grani sinapis oppletum conspexit tum ad beatam decumbenten conversus, ingenuè fassus est, o ptare se tot annos in Purgatoric quot illic grana sinapeos, numero innumerabili continebantu ut vel sic expiatus in cælum e volaret. Imo vero eam vim pec catorum venialium esse, ut ub in massam excreverint, æquar possint pœnam ignis, propte peccatum mortale perferen dam, perinde uti pœna pecca venialis, in inferno æterna es quæ ipsius S. Thomæ 1, 2. *q.* 87 *a.* 5. & in scholis Theologoru recepta doctrina est. An auter & quomodo æternum excite incendium, postea discutiemus ubi in minimo vim maximar ostendero.

Horrenda tonitrua, trisulc fulmina, levis ciebit exhalatic totas urbes ac regiones terr motu levis aër terræ visceribu eluctans succutiet; gravissima mari tempestates levis concita bit ventus. Quid febres, qui colicam, pleuritim, calculum apoplexiam, nisi flatus, arenula spiritus vitalis interceptus, re minima vel guttula creat? sic po dagram apposite Franci *La gout te* nuncupant. Mortes ex pilo, e acino, ex acu, ex spina comper tæ sunt. Maxima à minimis vin ci, Leo docet, qui vel Gal cantum timet, Elephantus mu rem horret, unde Amb. e *No amplius miror Elephantum, qui procerus est, quàm murem qui ter ribilis Elephanto est: formidabil Tauris, Elephantus, murem time*

e Amb. l. 6. hexam c. 6.

qui

ia mortem adfert scorpius
æter tenuem aculeum, nil
idquam armorum circum-
rt, & levi morsu mortem in-
icit: ita auctore Plinio, a Cra-
onum ictus, non sine febri
nt, & tradunt nonnulli ter
venis hujus animalis punctis
minem interfici. Addit &
ëta:

b *Parva necat morsu spatiosum vipera Taurum,*
A cane non magno, sæpè tenetur aper.

rpedo ingentem Myoparo-
m in medio cursu sufflami-
t; vis maxima fit, quæ mola-
m in aëre sistat, majori impe-
animus in centrum, in Deum
tur, & minima noxa hic re-
ram injicit: Parva sera, aut
ssulus totum ostium occlu-
, & arcet à dilecto. S. Richar-
s in illud Cant. cap. 5. *Pessu-
n ostii mei aperui*, per pessulum
ccata venialia intelligit: *Ne-
gentias*, inquit, *caverit, quæ of-
fam ejus provocare potuerunt:
locutione scilicet inutili, vel co-
tione, in commodo corporali, vel
rtate vaga quæ per pessulum,
est, seram intelligi possunt: sera
m cum parva sit, & angusta, la-
dinem tamen ostii concludit.*
od quo melius innotescat, in
nimo veniali, quantum mali
eat videamus.

a Plin. l. 11. cap. 21. b Ovid. de re. . l. 2.

§. I.

inimum Veniale longè excedere omne malum pœnæ, & aliud quodvis malum.

Oc communis illa Theologorum maxima evincit. *Minimum malum culpæ, toto ordine superare omne malum pœnæ.* Cum injuria porrò crescat ex dignitate offensi, & vilitate offendentis fit, ut minima injuria facta Deo, major fit, quàm omnis, quantumvis magna, facta homini dignissimo, Imperatori aut Pontifici, personas tantas una & parentes crudelissimè trucidando; quæ injuria respectu hominum, quibus infertur, longe inferior erit, quàm minimum veniale, respectu Dei. Probe id norat mellifluus Bernardus: c *Singuli illiciti motus animi mei, sunt quædam in te Deus* CONVICIA, *ut puta iracundiæ motus in mansuetudinem tuam, invidiæ in charitatem, turpitudinis in castitatem, & innumera his similia, quæ de cœnoso lacu prurientis pectoris mei, etiam nunc incessanter ebulliunt, inundantes & impingentes in serenitatem præfulgentis vultus tui.* Ex quo consequens est, si potestas optioque daretur, aut venialem noxam (verbum otiosum, mendaciumve officiosum) admittendi, quæ in Deum convitia sunt, aut in æternum omnia inferorum supplicia perpetiendi, omnibusque cæli deliciis carendi, ex rectæ rationis dictamine posterius præeligendum esse; quod judicium maximè sanum fuisse reperio in homine moribundo *P. Hieron. S. Iacobi*, Soc. nostræ, qui sub extremum habitum identidem exclamabat: d *Malo adire infernum, quàm admittere culpam venialem.* Hic sensus & consensus est omnium, qui rectissimo judicio pollent, cælitum: qui de facto omni gloria, qua perfruuntur, se privari,

c Bernard. Ep. 42. ad Henric. Archiep. Senonensem. d Nierenb. ascet. p. 167.

sum-

summaque cum alacritate ad inferos se præcipitari paterentur, quàm vel minimum veniale in se admitterent; & etiamnum quis neget, in minimo vim maximam malitiæ delitescere? a *An possimus* (ut cum Hieronymo loquar) *leve aliquod peccatum dicere, quod in Dei contemptum admittitur?* & prudenter subdit: *Estque ille prudentissimus, qui non tam considerat quantitatem imperii, quàm imperantis cogitat dignitatem.* Unde verissime Cancellarius ille Parisiensis Gerson: b *Potius toleranda esset omnis mors pœnalis* (tormenta omnium Martyrum) *& annihilatio* (omnium non modò hominum, sed & Angelorum) *quàm committenda esset, quantumlibet parva offensa in Deum.* Libet in hanc rem adferre quæ divino Spiritu ab c EusebioNierenbergio concepta, & dignissima ut aureo Charactere (qualem olim calamus D.Hildeberti exaravit) conscribantur. Ex hoc igitur uno, noxæ venialis malitiam plenius intelliges.

Grave malum, morbi mortalibus creant, at minimum veniale omne virus, omne malum cruciatuum, tantum excedit, quantum incorporeum corporeo (quæ duo nihil habent commune) præstare scimus, & antecellere; etenim si morbi omnes, ab ullis umquam aut medicis cogniti, aut ægris tolerati in unum conflentur, nondum æquales erunt minimo peccato veniali. Quis unus par sit calculi, dentium, ischiadis, podagræ & cancri acerbissimis doloribus tolerandis? At quî existimandum est intolerabilius malu[m] miseriamque majorem, unicu[m] solum esse peccatum; quod v[e]niale appellamus: & ubi cu[ra] ubi studium ad hoc evitandu[m] ad hoc expurgandum, quod tot morbis adhiberemus. Eff[e]ctus si lubet consideremus [m]nius venialis, ut animæ morb[us] est, & hos infinitè periculosi[o]res, quàm sunt difficillimi co[r]poris morbi, comperiemus nam peccatum veniale canc[er] est animæ, sensim sine sen[su] virtutem depascens atque d[e]bilitans, usque dum eandem p[e]rimat, faciendo ut in mortale culpam prolabatur; lepra e[st] animam defœdans, illamque a[b] oculo, & osculo cælestis spon[si] avertens: de quo exstat illu[d] Augustini testimonium: Venia[lia], d *Nostrum decus exterminan[t] & animam inquinant, eamque v[e]lut quibusdam pustulis, & qu[asi] horrenda scabie replentia defo[r]mem faciunt, ut eam ad complex[us] illius sponsi cælestis, aut vix, a[ut] cum grandi confusione, venire pe[r]mittant*; paralysis est, motu[m] omnem pium ad virtutum ope[ra] impediens; hydropisis es[t] terrenarum rerum sitim, ac de[sideria] accendens; Cardialg[ia] est, affectus turbans; podag[ra] est, quæ in via perfectionis pr[o]gredi vetat; Asthma est, quo[d] ad cælum adspirare non sini[t] surditas est, divinas inspiratio[nes] audire prohibens; cæcit[as] est, quæ veritates æternas i[n]tueri non permittit. Phthisis e[st] ac tabes, virtutem omnem ene[r]vans penitusque extinguens denique sicut corporis morbu[s] mortis est prodromus, ita in ve[-]

a Hier. Epist. 14. ad Celant. b Gerson de vita solit. lect. 1. c Niéremb. cit.

d Aug. de S S. serm. 41. & lib. 50. hom[il.] 50. c. 3.

nia[-]

niali deterius nihil, diligentiusque cavendum, quàm quod animam ad mortem, hoc est, ad peccatum mortale, ut infra videbimus, præparet ac disponat. Nunc, amabo vos, quale spectrum, quàm miserabile spectaculum de se præbeat, quemcumque tot simul incommodis contigerit confli&ari; Plus dico, quale monstrum sit, hominem videre cum capite asini, aspidis, bubonis, aut bufonis? execrabilius longè verbum lævum charitatis, aut cogitatio otiosa. Quidquid uspiam fœdum, ac horrificum invenitur, unicæ venialis noxæ fœditatem nullo modo exæquat; si una gutta olei in regia purpura, ita eam dedecoret, ut eam deinceps induere detrectet: si unum corporis lineamentum distortum, hominem adeò deformem reddat, quis veniale non horreat, quod omnem fœditatem ac deformitatem in se contineat? Insignis sanè insania est, vestem ex animalium pellibus, vermiumve excrementis diligentius, quàm animam ad Dei imaginem conditam, à fœdissima macula asservare. Quid de regina sentiremus, quæ cyclade ex candido holoserico, auro ac gemmis distincta, in sordibus ac luto primùm volutetur, quàm ad sponsi conspectum, aut complexum accederet? Aliter sponsa Christi fœdatur minima noxa veniali. Si quis cæno ac stercore fœdaret pixidem, ubi servatur corpus Christi, an parvam irreverentiam putaremus? Eccur parvi ducimus, longè fœdiori spurcitia, urnam sancti Spiritus, animam inficere? nec enim ulla comparatio est cæni cum peccato, nec pixidis metallicæ cum anima immortali. Quid ad hæc ô Christiane? necdum ad fœditatem ejus perhorrescis? necdum malitiam ejus detestaris? necdum eligimus omne incommodum, omnem cruciatum subire, omnium rerum creatarum jacturam facere, quàm vel levissimum peccatum, quod tantam in se mali vim continet, in animum admittere? quo altius inhæreat, hoc supremum motivum sit: Si B. Virgini sub crucem dilectissimi Filii, sanguineas lachrymas, ut *a* S. Germanus loquitur, fundenti, daretur optio, num Christum omnibus opprobriis, & cruciatibus eripi, & regnantem videre in cælis vellet, simulque mille mundos, nullo damnato, salvari; aut in unicum veniale consentire, potius præoptasset denuò videre filium crucifigi (si citra culpam fieret) ac longè graviora pati; imò si liceret propria manu clavos transfigere, & Iesum suum dilectum præ filiis hominum, amantissima mater morte crudelissima trucidare, ut olim Abraham Isaacum suum, quàm minimam noxam admittere. Denique an non summo solatio fuisset Virgini, & Redemptori nostro, si quis ea charitate exarsisset, ut dum ad mortem pergeret, suis ipse humeris crucem Christi subiisset, se illi substituisset, ut in eadem pro Domino suo mortem obiret, & omnes cruciatus pateretur? hoc tamen indubitatum est, majus solatium tali filio, ac

a Revel. Brigittæ S. Germ. apud Malonium in Chr. stigm. c. 13.

matri fore, ut vel minimum veniale evitares, quàm nobilissimos illos actus Charitatis exercere. Computa jam, an parum sit, quod præponderat tanto obsequio, nobilissimis virtutum actibus, imo vel gratiæ & sanctitati omnium hominum & angelorum. Hæc precor, memori tu mente repone. Sed erunt fortè, quos plus ingens malum pœnæ, quàm culpæ terreat.

§. II.

Noxa venialis, quæ minima putatur, quantam pœnarum vim inferat.

Miramur, & indignamur quandoque, homines in levia suorum delicta usque adeò severe animadvertisse.

a Ionathas, quod parum mellis gustando jejunium violasset, à parente capitis damnatus est. *Gustans*, inquit, *gustavi in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce morior.*

Manlius Torquatus filium victorem, de hostibus triumphantem, securi percuti jussit, quod contra edictum suum pugnasset. *b* Galenus Roma redux, comitem itineris habuit Gortynensem civem, cujus servus dum quid supellectilis secum asportare casu se oblitum diceret; ita Dominus excanduit, ut gladium una cum vagina arreptum, binis ictibus lethalibus, in caput servi impegerit; levem oblivionem tam gravi pœna compensans.

a 1. Reg. 14. *b* Nieremb. de arte volunt. l. 3. c. 18.

c Calidè factum videri posset & illud VVenceslai Regis qui capum minus bene assum sibi apponi non ferens, cocum capi instar veru affixum, ad ignem torreri jussit. Otho Antonius Montis Ferrati Comes atque Urbinatium princeps puerum, quem in cubiculi ministerium assumpserat, resinato linteo atque sulphure perfusum involutum vivum, in candelæ morem combussit, quod hora, quam ei præfixerat, se non excitasset. Fulg. l. 9. c. 2. Utque hoc à conglobatis confirmemus, Pollio, unum è famulis, ob calicem vitreum confractum, non vulgari morte murænis objici jussit devorandum, ut *d* Seneca refert; tanti neglectim hisce Dominis servire fuit.

e Bajazethes Turcarum Imperator tria poma deperibat quæ ut primitias exiguum arbusculum manu sua plantatum produxerat; unum à licentiori Ephebo decerptum tam graviter tulit, ut cum tres ad istam semitam deambulantes comperisset, & omnes à se factum pernegarent, omnes tres vivos secari ac ventres aperiri jussit, quo de veritate constaret: & ni pomum in stomacho prioris repertum fuisset, pari pœna in cæteros sævitum fuisset; non quod pomum sanguine aut vita hominis constet, sed affectus & voluntas Principis æstimanda est, cui vile mancipium, ingluviem suam præferendo, non leviter deliquisse censendum est. Quod in

c Florimond. Remond. l. 4. orig. hær. c. 3. n. 3. *d* Sen. l. 3. de ira c. 40. *e* Pennequin. arcur divin p. 3.

Dec

eo potiſſimum locum. Inter
omines quidem hæc Manliana
nperia, barbara, Turcica, Ty-
nnica censeri possent; sed
eu! mirari desines, ubi longè
rociora ob bolum die jejunii,
levem inobedientiam filii in
rentes, subditi in superio-
m, ob parvam incuriam, ob-
ionem leviter culpabilem,
affectum quemvis inordi-
tum, aliamve minimam ve-
lem noxam, graviſſimos
rbos, mortes, flammas il-
piaculares, in annos pluri-
s à judice æquiſſimo juxta
clementiſſimo ac benigniſſi-
parente, in animas sibi præ-
ectas, charitate fervidas, re-
cohæredes, infligi compro-
o.

Graviſſimum hujus vitæ sup-
cium capitale censetur: hoc
itiſſimo vindice Deo, non
el pro veniali culpa maxi-
Dei amicis, ac servis fide-
mis inflictum fuiſſe legimus.
onne Moyses & Aaron, ob
em inobedientiæ culpam,
a promiſſionis lacte & mel-
anante exclusi, ac morte
iti sunt? idque ob culpam
ialem, ut Basil. Auguſt. Ana-
us, Nicenus, Abul. Bonfre-
& alii apud Tirinum te-
tur: Quod admirans Basi-
exclamat: *Cùm videro Moy-
illum Dei servum, illum, in-
n, magnum, qui tali ac tanto
eo dignatus eſt honore*, (qui
mirabilium patrator, qui
Deo loquebatur, sicut a-
s loqui solet ad amicum)
*er hoc solum, non intraturum
rram promiſſionis; cum vide-
go eum rogantem & non im-
ntem, cum videro nullam
er tot rectè & præclare geſta
veniam aſſecutum, ob illud breve
verbum, revera video quidem
Dei, ut dixit Apoſtolus, severita-
tem*, &c.

a Ita & exigua in obedien-
do reluctantia, Prophetæ illius,
qui miſſus ad Ieroboam, morte
punita eſt; ubi occurrit casus,
quem homo societatis incurrit.
P. Chriſtophorus Ortizius vir
Apoſtolicus, superior Residen-
tiæ designatus, dum non prom-
pte obedit, fulmine ictus inte-
riit: manifeſtavit tamen Domi-
nus gloriam servi sui multis
prodigiis. Et quisquam noſtrum
levem inobedientiam parvi
pendat, & adhuc poſthac ocu-
latus eſſe volet, ne cæce obe-
diat?

Nihil vulgarius quàm men-
dacium officiosum aut lucro-
sum nullum peccatum duce-
re, cùm Ananias & Saphira de
repente mortui corruerint, ob
mendacium veniale, ut Auguſt.
Hieron. Damian. Dionyſ. Carth.
Salmeron, ac plures alii aſſeve
rant.

In templis minimam evaga-
tionem oculo vel animo, sa-
cerdotes ad aram neglectim sa-
cra tractare, in minimis repo-
nant, dum Oza arcam jam la-
bantem non debita satis reli-
gione suſtentans, subita mor-
te plexus eſt: uxor Loth, quod
semel caput muliebri curioſi-
tate aperto campo obverterit,
inaudito illo ac tremendo sup-
plicio, quod ad usque noſtra
sæcula persiſtit, punita dicitur;
cùm & ille, & illa, veniali-
ter dumtaxat deliquiſſe perhi-
beantur; quos duos *b* Chryso-

a Nieremb. Ascit. pag. 199. *b* Chryſ. in Gal. c. 1. de levium pecc. peric.

ſtomus inducit, ut levium peccatorum pericula confirmet.

Nec prætermittendus hic eſt, quem Dominus lib. Numerorum c. 15. lapidibus obrui juſſit, quod in ſabbatho ligna colligeret; de quo a Iſidor. Peluſiota: *Etſi ob exiguum peccatum, ſaxis tamen eum obrui juſſit, qui die ſabbathi ligna collegerat.* Quid modò in familiis familiarius, quàm feſtis ac Dominicis domum everrere, barbam tondere, ancillas, quibus per hebdomadam ne momentum otii indulgetur, tum veſtes reſarcire? Norint hi Franciſcam Romanam ob exiguum temporis inutiliter deperditum, ab Angelo validam alapam excepiſſe. Si modò puellis, quæ tot horas ad cryſtallum, tantum temporis vanis ſermonibus terunt, modò alapæ impingerentur, heu quot lividis ac rubicundis genis notarentur?

Quid quòd levem curioſitatem, aut vanitatem, aliquot millia morte luerunt? Teſtis eſt clades illa, à divina manu illata exercitui regio, dum intra paucas unius diei horas, ad ſeptuaginta millia virorum peſte extincta ſunt. Hæc dum auditis, quid flagitii Davidem admiſiſſe arbitramini? an in alteram Bethſabam oculos conjecit? an novum adulterium, alterum homicidium perpetravit? minimè gentium. David curioſitate ductus, exercitum luſtravit populum cenſuit, in quo plures venialiter ſolum peccaſſe tradunt: longior ſim, ſi diuturnos morbos, graviſſimos cruciatus enumerem, quos vel leviſſima de culpa incurrerunt. Noſtis ob parvam murmurationem, ſororem Moyſis lepra percuſſam: Lazarum mendicum, famelicum, inſtar Iobi, ulcere peſſimo ob leves defectus, adeò percuſſum, ut b Chryſoſtomus diſertè docet. Denique ſocius S. Vincentii Ferrerii, dum curioſitati Regi. Arragoniæ obſequitur, admittendo illum ad videndum cubiculum Vincentii precantis mira luce conſpicuum, ſeptem annos continua febri divexatus fuit.

Magis fortaſſe terreat no[s] Moyſes abbas, qui ob reprehenſionem unius ſermonis quem diſputans paulo durio[r] protulit, quadam ſcilicet op[i]nione præventus, diro conf[e]ſtim eſt traditus dæmoni. De altero ſanctiſſimo monacho r[e]fert c Severus Sulpitius, qui cù[m] energumenos infeſtis geni[is] liberaret, dum undique ad eu[m] concurritur, aliquam glorio[ſam] vanitatem veritus, maluit ip[ſum] corpus à dæmone poſſider[i] quàm animam leviſſimo næ[vo] inquinari. Nec mirum; cù[m] certum & exploratum ſit, lo[n]gè præſtare ut omnes ex or[co] dæmones corpus inſidean[t] quàm vel minimo peccato a[ni]ma occupetur. Et hæ omn[es] pœnæ longè infra culpam ſu[nt] cùm vel mille mortes pot[ius] ſubeundæ forent, quam vel [le]viſſimum veniale admittere: prima Veritas aliquando Henricum Suſonem edoc[uit] dicens: d *Crede mihi, ſi quis ploratum haberet, quanta lue[nda] ſit pœna ob minimam, quæ in*

a S. Iſidor. Peluſ. l. 1. epiſt. 181.

b Chryſoſt. tom. 3. de Lazaro. c [Caſ]ſian. Coll. 7. c. 27. Sulp. Dial. 1. c. d Nieremb. aſcet. p. 168. c. 23. de [...]pibus.

Deo sumitur, naturæ oblectationem, priusquam venialem perpetraret culpam, potius quotidie sibi caput amputari, ac novam inferri mortem sineret. Quod nemini dubium esse potest. Nec hoc satis.

§. III.

Minimum veniale quàm horrende in purgatorio igne expietur.

IN altero orbe multò se Deus severiorem exhibet, ne minimæ culpæ indulgendo, aut impunitam relinquendo, ut Bernardus ait, a *nullum bonum apud Deum esse irremuneratum, nec aliquod malum impunitum: & sicut capillum de capite, ita nec momentum de tempore periturum.* Legis consultorum dictum est: b *De modico non curat prætor.* At Deus prætor & præses æquissimus, vel verbum otiosum, vel cogitationes singulas, omnes ictus oculorum expendet. Unde Augustinus: c *Iniquitas hominis parva magnaque sit, puniatur necesse est, aut ab ipso pœnitente, aut à Deo vindicante.* Sed heu! quam dispari pœna, ubi minima pœna, ut docte Suares cum communi, excedit omnem huius vitæ, *& gravior erit ille ignis, quam quidquid potest homo pati in hac vita.* An ergo minimum illud malum dicendum est, quod cruciatus adeò acerbos, ignem tam luculentum homini accendit? num parvum quis duceret, si videret una hora teneram puellam in fornace ardenti vivam ustulari, idque iussu dilectissimi sponsi? aut is Tyrannus ac rabidus audiretur, aut culpa mirum in modum displicere crederetur. *d* Multorum animæ piacularibus flammis gravissime torrebantur, quorum corpora apud nos divinis prodigiis clarebant. S. Severinus, quòd horarias preces ob negotiorum molem mane simul omnes persolvisset (attendant hæc clerici) ignis ardore intolerabili diffluebat.

Hugo de S. Victore, à morte sacerdoti cuidam apparuit, &, quia dum viverem, inquit, accipere renui disciplinam, vix ullus dæmonum in inferno remansit, qui non mihi ictum validum impegerit, ad purgatorium transeunti. S. Vincentius testatur, fuisse quempiam ad purgatorium damnatum anno integro, ob unicam venialem noxam. Heroldus ex religiosissima S. Dominici familia de cœnobita memorat, eum suam in explendis pœnitentiis negligentiam, usque ad diem Iudicii purgatorio adjudicatum fuisse; *e* alii ob leves jocos, ob delectationem in cantu, ob curiosum studium, ob nimiam solicitudinem temporalium, ob evegationes mentis in oratione, ac cultu Divino gravissimas purgatorii pœnas subiere. Hinc auctor asceticus: Obstupesco, inquit, quoties mecum reputo quàm exigua mentis attentione plerique mortalium vacent orationi. Miseri, cur se negligunt, cur non attendunt, non expendunt pœnas quibus similes irreverentiæ in altero sæculo expiantur? Sat omnibus terrori esse deberet

a Bern. decla. super Ecce nos. b L. Scio de in integ. rest. c August. in Psal. 50.

d Damian. l. 2. epist. 15. *e* P. Barry in triduo Hagiophilæ. die 3. p. 222.

quod B. Petrus Damiani de viro Religioso commemorat, eum ob neglectam ad *Gloria Patri* reverentiam, post mortem altissimæ columnæ è mari assurgenti colligatum, ibique diebus singulis centies, & totidem vicibus nocte quavis profundissime se inclinare coactum, donec suppleſſet, feciſſetque ſatis omnibus reverentiis omiſſis, aut neglectim exhibitis. Quo in tormento tanto se horrore concuti solitum affirmabat, ut in maris profundum se præcipitem agi, nec gravius supplicium apud inferos reperiri crederet. Ceterum se hic hæsurum usque ad extremum judicii diem, nisi precibus aliorum liberetur. Interim exploduntur hic illi, qui in obligatione rerum minimarum, ad Regulas, ad consuetudines Ordinis spectantium, Religiosiores sunt; verum aderit aliquando tempus, cum longe aliter sentiemus. Anno integro purgantes flammas sustinere debuit Monachus S. Rufi Valentiæ, eò quod (tametsi Monasterii œconomus magnis occupationibus distineretur) loco *Miserere*, quod ex usu Ordinis à mensa legi solebat, recitaſſet psalmum *Laudate*. Quæ dum animo volvo, aut Deus injustissimus & atrocissimus Tyrannus sit, aut culpa venialis terribile, ac teterrimum malum sit oportet. O Domine Iesu, amator hominum! ô benignissime redemptor! quid est quod ita crudeliter crucias quos amas? O clementissime Pater, quomodo potest dici levis culpa venialis, pro qua non decet ut compatiaris sed ipse tam horrendum tor queas dilectissimos filios tuos quos tantopere adamasti & tib addictissimo amore adstricto vides? O amantissime sponse quid ita deseris dilectas spon sas, quæ carnem & mundun triumpharunt, & in his ipsi flammis, in amorem tuum ex ardescunt. a *Hinc unusquisqu colligat quid illi passuri quos re probat, si sic cruciat quos amat.* O si vel Ethnicus vel pessimu hæreticus qui piaculares ho ignes ridet, vel unam animan sic cruciari cerneret, & hanc filiam supremi judicis audiret quàm immane illud malum di ceret, ob quod in propria vis cera parens tam horrendum sæviret? Severus idemque veru pater cælestis, hoc Catharinam virginem Senensem monitar voluit, b *omnes pœnas quas ani ma sustinet, vel sustinere potest i præsenti sæculo, nullo modo condi gnas esse ad culpam etiam mini mam puniendam; quoniam offen sa quæ mihi fit, qui sum bonun infinitum, procul dubio satisfactio nem exigit infinitam*; adeò u gravissimi Auctores verissim asseverent c: si omnium Angelo rum, & beatissimæ Virginis omniumque Sanctorum meri ta, atque omnis Martyrum san guis simul colligatur, null modo sufficere ad minimar noxam venialem; g. v. uniu verbi otiosi expurgandam, ni accedat valor & pretium in finitum passionis, ac sanguini Christi. Ubi ruminandum oc currit, si ad sanandam levem pu stulam in manu vel fronte opu

a Greg. l. 3. mor. c. 4. b Dial. 3. c V Lar cic. opusc. spirit. l. 6. c. 21. p. 197.

esse

ſſet unguento, unius regni
retio comparando; quis ne-
garet grave malum eſſe, &
omni poſſibili conatu vitan-
dum? Quale ergo malum, quod
Chriſti ſanguinem, cujus vel
gutta infiniti pretii eſt, tam pre-
tioſum remedium exigit ad ſui
curationem? Profecto qui hæc
dicimus, & credimus, quid nos
de gravitate rei ſentiemus?
Nonne idem nobis, qui B. Ca-
tharinæ Genuenſi animus erit?
quæ eò puritatis pertigerat, ad-
eò vel leviſſimæ noxæ venialis
fœditatem perſpectam habe-
bat, ut aſſerere non dubitaret, ſi
mare univerſum, uti nunc un-
dis, ſic flammarum vorticibus
æſtuaret, lubens ſe in illud præ-
cipitem daturam, ad declinan-
dam aut expiandam, quam
mortales tam parvi ducunt, ve-
nialis peccati labem. Nonne
cum eadem, in has voces pro-
rumpemus: *Amor mi, nullum
eſthac peccatum?* Hactenus ſum-
mam mali vim, vel in uno ve-
niali oſtendimus; nunc quàm
plura ejuſmodi minuta ſimul
vim habeant, & uti granum
ſinapis in arborem, ita & ve-
niale in mortale (quod extre-
mum malorum eſt) excreſcere
poſſit, videamus.

§. IV.

*Probatur ex cauſis naturali-
bus plura venialia, etſi
minima, ad mortale diſ-
ponere.*

Tiberio Cæſari *a* in deliciis
Draco erat, quem de more
manu ſua ipſe enutriebat;
hunc cum à formicis conſum-
ptum accepiſſet, ab oraculo
monitus eſt, vim multitudinis
caveret: nam *b*

*Quæ non poſſunt ſingula, plura
necant.* *c* Idem Auguſtini pro-
nuntiatum eſt de minutis pec-
catis: *Quotidiana ſunt iſta quæ
dico; ſed tamen peccata ſunt,
& non ſunt levia, quia plu-
ra; quia vero quotidiana &
plurima, timenda eſt ruina mul-
titudinis, etſi non magnitudinis.*
Hoc potiſſimum videre fuit in
plagis Ægyptiorum, quos *locu-
ſtarum, & muſcarum occiderunt
morſus. d*

e De Philiſtinis ajunt ſacræ
paginæ: *Ebullierunt villæ & agri,
& nati ſunt mures, & facta eſt con-
fuſio mortis magnæ in civitate.* Sic
Ælianus refert agreſtes mures
quoſdam populos Italiæ expu-
liſſe, & ex Gyaro Cycladum in-
ſula, à muribus incolas fugatos.
Narrat ex Var. Plin. l. 8. c. 19. à
cuniculis ſuffoſſum in Hiſpania
oppidum; à talpis in Theſſalia, à
ranis civitatem in Gallia; & à
locuſtis in Africa.

Addit Zonaras ex Herodoto,
Sennacherib coactum fuiſſe
ſolvere obſidionem Peluſii,
quod mures una nocte arcus,
ceteraque Aſſyriorum arma
corroſiſſent.

Stupendum magis quod Chry-
ſoſtomus ait, *per culices, ac mures,
integros barbarorum exercitus*, quin
& à veſpis, aut apibus, à tam ex-
ili milite, non portento divino,
ſed ut cauſa naturali fugatos.
Ubi non prætereundum ſtrata-
gema, quod narrat Boterus *f*.
Dum jam Luſitani in Africam
irruiſſent, & munitiſſimam ur-
bem cinxiſſent, jamque expu-
gnare decreviſſent, incolæ co-

a Suet. in Tiber. c. 72.

b Ovid de remed. l. 2. *c* Au. de 10. chordis c. 11. *d* Sap. 16. *e* 1. Re. 5. *f* l. 9. Polit. c. 20

piam alvearium incenderunt, atque ita in hostes, qui sub mænibus erant, dejecerunt: quibus apum turmis undique glomerantibus, ita divexati sunt, ut tanquam amentes furere, fugere ac orbem deserere coacti sint. De ejusmodi his minutis animalculis, verè cum Propheta queri possum: a *Circumdederunt me sicut apes*. Et subtilis Doctor Aug. b naturam venialium in his perspiciens, sic suos affatur: *Attendite fratres mei: minuta sunt, non sunt magna, non est bestia sicut Leo, ut uno morsu guttur frangat, sed bestiæ plerumque minutæ multæ necant: si projicitur quis in locum pulicum plenum, numquid non moritur?* Antiochus, Herodes, Maximilianus, Hunnericus nonne vermibus ac pediculis consumpti sunt? singuli minutum morsum auferunt, & mortem inferunt. Plures leves plagæ tandem mortalem inducunt. S. Cassianus Martyr puerorum, quos instituerat, stilis ad mortem compunctus est. c Iacobus de Vitriaco statum Assasinorum tractans, & ex eo Spondanus, tradit illos, selectos pueros locis secretis ac delitiosis enutriisse, & diversis idiomatum generibus diligenter imbuisse, quos posteà provectos in varias provincias cum cultellis mitterent, ad quoscumque magnates occidendos (in inferioris enim conditionis homines machinari dedignabantur) tam Saracenos quàm Christianos; tanto autem potentibus terrori extitisse, ut vel pretio ab eo se redimerent, vel caterva satellitum, cum mortis nihilominus suspicione, munire se habuerint. Horum parvulorum ingens agmen contra magnates, ac in virtute præcellentes, Cacodæmon instituit, & ex membris nostris volsellos ac cultellos, ad interiorem hominem conficiendum, suppeditat.

c Origenem audite: *Anima*, inquit, *quoties peccat, toties vulneratur. O si possemus per unumquodque peccatum videre, quomodo homo noster interior assiduè vulneretur! vulneratur per linguam anima, vulneratur & per cogitationes, & per concupiscentias malas. Quasi omnia videre possemus, & vulneratæ animæ cicatrices, certum est quod usque ad mortem resisteremus adversum peccatum.* Sicut ergo multa minuta vulnera disponunt ad mortem corporis, *ita multa peccata venialia dispositivè causant mortale*; ait d Doctor Angelicus. e *Sagittæ parvulorum*, inquit David, *factæ sunt plagæ eorum*, ut in Assasinorum parvulis patuit, multitudine terrori erant, & magnatibus mortem intentabant.

Arena res parva est, sed plures congestæ, in molem, in montem consurgunt. f Ladislaus Hungariæ Rex, cùm Cracoviam Polonorum Regiam tertium jam mensem obsideret, magnaque egestas utrimque ingrueret, intempesta nocte Regis edicto, quisque miles ocream galeamve, effosa terra completam, ante urbis mænia conferre jubetur, ex quo cum ingens mons assurrexisset, curavit totum montem farina adsper-

a Psalm. 17. b Li. de decem Chord. c. 11. c Spondan. an. 1231. pag. 143. tom. 1.

c Orig. hom. 8. in Num. d D. Thom. 12. q. 8. ar. 4. ad 1. e Ps. 63. f Bonfinius lib. 4. dec. 2.

adſpergi. Quem ut illuceſcen-
te die, ante muros arcis, oppi-
dani conſpiciunt; rati ſolidum
cumulum frumenti, hoſtium
commeatibus invidentes, ſe
cum arce dedidere. Hoc ad rem
noſtram facit, exiguum quid a-
renæ pluribus aggeſtæ in talem
molem aſſurrexiſſe, quis credat?
plures arenæ, effreni mari pro
muro ſunt, & ingentem navem
arena obruit. Idem de minutis
noxis Auguſt. ſenſit, a *Minuta
videntur, ſed multa ſunt: præca-
viſti magna, jam non facis adulte-
rium, non fornicaris, non furaris,
projeciſti molem, vide ne arena
obruaris.* Hæ diaboli technæ
ſunt, quibus religioſos, ac in-
tegræ vitæ viros circumvenit,
qui cùm ad graviora flagitia
expalleſcant, per minuta ſen-
im obruere tentat, & in infer-
num præcipitat. Sic Tereſa
locum ſibi in inferno paratum
conſpexit, ad qem deveniſſet,
ſi à ſagaciori Confeſſario in-
ſtruta, venialia declinare cœ-
piſſet. Regius vates minutas
has noxas capillis comparat.
Pſalm. 39. *Multiplicatæ ſunt
ſuper capillos capitis mei. Quis,*
inquit Aug. b *numerat capillos ca-
pitis ſui? multo minus peccata quæ
excedunt numerum capillorum:
minuta videntur, ſed multa ſunt.*
Ah heu! quot illuc per minuta
devoluti ſunt, & indies mortem
animæ incurrunt? Multi crines
baſi in funem torti, Abſaloni
laqueo fuere; Romanæ, & Car-
thaginienſes matronæ, quan-
doque cùm funes daficerent,
capillos raſerunt, qui value-
runt ad machinas bellicas per-
movendas, & tenuiſſima licia
in rudentes nauticos excreſ-
cunt; ita timendum eſt, ne plu-
ra venialia tandem in mortale
deſinant: in aggere dat rima
ruinam. c *Quàm minutæ ſunt
guttæ pluviæ, nonne flumina im-
plent?* Quis dat mediocrem plu-
viam, quæ quadrantis horæ ſpa-
tio per Belgium decidit, ſi col-
lecta foret, implere poſſe al-
veum fluvii alicujus, qui latus
ſit 100. pedes, profundus 30.
longus verò 114 milliaria Bel-
gica. Pluviam verò delapſam
per Belgium horæ ſpatio, col-
lectum excreſcere in fluvium
ejuſdem latitudinis & profun-
ditatis, ſed longum 456 millia-
ria Belgica, ut ex hoc facilè
colliges: tectum quodvis po-
natur declive, cujus baſis hori-
zontis ſit quadratum 30 pe-
dum, implere pluvia mediocri
per canales derivata, unius
quadrantis ſpatio, cubum unum
pedalem, quod fieri quotidie
nemo negabit, cùm imber me-
diocris decidit. Habet Belgium
qua longiſſimum eſt, 88. leucas
horæ itineris, quà mediam ha-
bet latitudinem 56. ergo Bel-
gium complectitur 4928. id
eſt, quater mille, nongentas,
viginti octo leucas quadratas;
ſed una leuca ſeu milliare ho-
rarium quadratum continet
156250000. id, centum quin-
quaginta ſex milliones, du-
centa, quinquaginta millia pe-
dum quadratorum: ergo qua-
ter mille, nongentæ viginti o-
cto leucæ quadratæ, contine-
bunt 770000000000. id eſt,
ſeptingenta ſeptuaginta millia
millionum pedum quadrato-
rum. Cùm ergo nongenti pe-
des quadrati, qui continentur
in baſi horizontali triginta pe-

a In Pſal. 39. b Aug. in Pſal. 39. c Aug. l. uno de cant. novo c 2.

dum in quadro, unius quadrantis spatio dent unum cubum pedalem aquæ, dabunt septingenta ; & septuaginta millia millionum pedum quadratorum, quos Belgium complectitur, unius quadrantis spatio, ex mediocri pluvia, pedes aquæ cubitos 855555555. id est, octingentos quinquaginta quinque milliones, quingenta quinquaginta quinque millia, & quingentos quinquaginta quinque, quæ aqua collecta repleret alveum 114 milliarium Belg. ut supra dictum est. Iam

Flumina magna vides parvis de fontibus orta; a

immo de guttis collectis, ubi naves hauriantur.

Ex quibus omnibus, hæc cum Theologis deduco: Quoties objecta peccatorum venialium uniri possunt, & mortaliter unum efficere; poterit per plura venialia ad mortale perveniri. Ut Vasquez, Bonacina, Sanchez, Suarez, apud Castropalao de peccatis tit. 2. d. 2. punct. 10. sect. 1. & 2. qui ait exemplum clarum esse in ebrietate, quæ pluribus haustibus inducitur, & animam mergit; sic comedentem sæpiùs die jejunii, violare mortaliter præceptum, ubi ad notabilem quantitatem pervenerit: Si intemperanter comedat, & ultima comestione agnoscat sibi notabile damnum inferri, peccat mortaliter. 3. eodem festo sæpius parum laborando. 4. in officio divino partem in matutino, aliam in laudibus, alteram in parvis horis omittendo. Item minutis furtis, tandem ad notabilem summam perveniendo; in quo rei censentur, qui in officinis utuntur ulna pollice breviori, mensura minori, pondere aut libra aliquot scrupis graviori: qui, ut passim fit, si intentionem habeant per partes, quantitatem notabilem accipiendi, per singulos actus, etiam minutissimos, peccant mortaliter, ut cum communi Doctorum Lessius de jure cap. 12 dub. 7. Quod cavetur illo proverbio c. 10. *Statera dolosa abominatio est apud Deum.* & Deut. 25 plura qui volet, Theologos consulat. Uno posito, manum de tabula tollo, quod merito omnibus iis terrorem incutiat, qui venialia nihil curant, sed cum Deo agunt: quemadmodum filius, qui secum statuit, non ita irritabo patentem commoveboque ut me propterea domo exturbet, aut testamento expungat; minores tamen offensas, ut animo mec obsequar, non evitabo. Hi cùm sic constituti sunt, ut quodvis veniale passim admittant, nullum declinare studeant, tremendam, sed sanam Theologorum doctrinam audiant quam Sanchez in præcept. l. 1 c. 5. n. 4. docet, propositum committendi omnia venialia etsi contemptus formalis absit esse peccatum mortale, juxta illud Aug. c *Minuta plura si negligamus, occidunt:* quia continet apertissimum peccandi mortaliter periculum: in quo omnes ii versantur, qui nullum veniale minimo incommodo declinant, & quodvis data occasione admittunt, Quod Dion. Carth. ex Augustini mente confirmat. c *Qui*, inquit, *ad vi-*

a Ovid. 1. de remed.

b Aug epist. 108. ad Seleuciam. c Dionys. Carth. de refor. claust. art. 6.

tandum

tandum peccata venialia non exstat sollicitus, nequaquam diu esse sine peccatis mortalibus potest. & subdit quod merito Religiosos viros ad accuratam legum observantiam compellat: quamvis multa contineantur in regulis, & statutis Religiosorum, ad quæ non tenentur de necessitate præcepti, ita ut statim mortaliter peccent; ut est observatio silentii, non surgere alacriter ad matutinas, otiositates non evitare; inutiliter hinc inde decurrere, atque similia: *verumtamen consuetudo excedendi, seu assiduitas delinquendi in istis, & non curare nec emendare, non potest à mortali excusari peccato, imo tota vita eorum est: quasi quoddam peccare continuum.* Hæc Doctoris Carthusiani severa, sed & vera censura est, quæ dum dixi, omnia dixi.

EMBLEMA XIII.

Redde illis mercedem. Matth. 10.

PRETIUM NON VILE LABORUM.

DOMINICA SEPTUAGESIMÆ.

Minima opera juſtorum, quàm ampliſſima mercede Deus compenſet, vel inde colligas: minori laboris impendio cæleſte regnum (quod aptè margaritis confertur) acquiri, quàm urinatores in mari ſibi uniones comparent.

§. I. *Quæ hic pili ſunt, apud Deum permagno æſtimari.*

§. II. *Maximum parvæ operæ pretium, ex illo Iobi probatur:* Tu quidem greſſus meos dinumeraſti. *Iob.* 14.

§. III. *Quanti Deus filum, vel fuſum ducat.*

§. IV. Quod in præſenti momentaneum eſt, leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternæ gloriæ pondus operatur in nobis. 2. *Cor.* 4.

§. V. *Qui oratione brevi, aut verſiculo levi, imo vel verbo, ingens Minerval retulerunt.*

§. VI. *Regnum cælorum hauſtu frigidæ venale eſt.*

D O-

DOMINICA SEPTVAGESIMÆ.

Redde illis Mercedem. Matth. 10.

PLinius ubi gemmarum pretium appendit, hanc earum virtutem expendit: *Margaritis cæli societas major, quàm maris.* Quin & regnum cælorum margaritæ conferri compertum est; sed hoc complures quærunt, & queruntur, difficilius reperiri. *a Homo urinator*, inquit Chrysostomus, *nullam aliam ob caussam seipsum in profundum maris dimittit, quam propter margaritas.* Caput dimisisse, & vel unicum unionem reperisse, *pretium non vile laborum est.* Tam paruo ut tent margaritæ, minoris certè constat regnum cælorum, quod non oceano, sed haustu frigidæ, imo hilo ac pilo venale est.

a Cit. Lobbet. Dom. 3. Adv q. 1. p. 94.

§. 1.

Quæ hic pili sunt, apud Deum permagno æstimari.

FRanciscus de Sales Episcopus Genevensis, ut alios mittam, in illa verba Sponsi, *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in uno oculorum tuorum in uno crine colli tui.* oculum mentis intendens; miratur, ac rimatur, ut quid tam dissita, ac disparata aptentur, aut comparentur; ad usus quippe humanos, nullum, inquit, membrum oculo aptius à natura concessum est, nullum præstantius. Plinius oculum, corporis pretiosissimam partem pronuntiavit, qui adstellas firmamenti, quod à superficie terræ distat milliaria Belgica seu horaria 17360 86. id est, 17. miliones, triginta sexaginta millia, nongenta octoginta sex, momento si volet, evolet. Pythagoras lib. 11. oculos, *solis januas* appellavit. Inter Christianos Doctores Chrysostomus, oculum, membrum quoddam, ait, *speciosissimum.* Huic aureo stylo æquandus D. Chrysologus ser. 12. *Oculus est animæ fenestra, speculum mentis, lumen corporis, membrorum dux.* Philo vero libro de mundi opificio: *Quod mens in animo est, id oculus in corpore*; nec ullam cuipiam rem oculo cariorem esse, indubitatum est.

b Sales prax. spirit. part. 3. c. 35. Cant. 4.

Econtra quid crine vilius, qui horrorem homini ac stomachum movet? quid pilo abjectius? cum res pili, juxta ac nihili eodem recidant? utrumque tamen in rem nostram apposite Franciscus de Sales, magister asceticus exponit: In uno oculorum, & in uno crine se saucium clamat, *a ut ostenderet*, inquit, *non tantum sibi grata esse opera magna justorum; sed etiam minima, ac infima.* Inauditum forte illud, quam Neroni chara audiit Poppea matrona Romana, quæ non solum oculorum acie, ac formæ venustate, Imperatorem fauciavit; verum flavis suis crinibus animum Neronis, cætera ferocem, adeo in amorem sui pellexit, ut singulos pilos numerarit, cuique singulare

c Guevarra horologium Principis in dedicat.

gulare nomen indiderit, ac de singulis eorum, versum unum condiderit: insuper illi pectinem aureum donavit, si vel pilus capiti excideret, curabat auro inseri, & in templo, ad caput Iunonis reponi. Ad meliorem calculum capilli nostri revocantur: majori in pretio eos habet Imperator noster, apud quem *a vestri capilli capitis, omnes numerati sunt.* Quid capilli & capitis pili, nisi, ut ait Cyrillus, & Damascenus, minutissimas actiones, ac cogitationes justorum designant? quas Deus exacte observat, & præmiat. Crates quidem Laurentij, lapides Stephani, leones Ignatij, exquisita Martyrum tormenta, vigiliæ & chamauliæ anachoretarum commendantur; sed & exiguæ corporis afflictiones, odontalgia, aut digiti reduvia, leves injuriæ, quotidianæ molestiæ, apud cælestem sponsum in numero, ac pretio sunt. *b* Virgo illa Senensis, non minus Christum rapuit, dum coquinam exercuit, ollas extersit, atque alia abjectissima operis domestici officia, quæ homines pili aut mancipii faciunt, exercuit, quam dum sublimi ecstasi in cælum rapta, intento contemplationis oculo defixa hæreret. Sic Pellegrinus noster advertit, ut Christus Pharisæi audaciam retunderet, eundem arguit, quod pedibus aquam non dederit neque terserit capillis, quod à Magdalena præstitum, extollit: ubi hoc dubij movet, cur aquæ solum, & capillorum fecerit mentionem Christus; non vero alabastrum unguenti pretiosi attulerit? *c* quia aqua & capillis, hoc est, rebus vilissimis repræsentantur ea, quibus Dei gratiam possimus emereri; qui in pœnitente calidissimos oculorum fontes, pretiosum unguentum 300 denariorum deprædicat, is capillos non vili pendit, quibus pedes tersit. Et hoc tantillum obsequium præbuisse tanti est, ut Hieronymus Lanuza unum pilum Magdalenæ, quem asservat, præ omnibus regnis mundi se æstimare libere pronuntiet; nec eo loco aut pretio habet, quo apud Deum est: etenim ut cum Theologorum schola subtilis Vasquez 1. 2. q. 76. c.4. nu. 18. definit: *In homine justo, omnia etiam minima opera esse meritoria vitæ æternæ.* Hinc nemini mirum videbitur, si crines stellis conferri; in stellas converti inaudierit; aut apud Veronensem Poëtam legerit, *d* comam Berenicis inter astra relatam in cælum laudibus extolli. Quo, & inter viros, alas barbæ suæ, quas Christi causa in sæculo sibi ipse præcidit Franciscus Godojus, referendas confidit. *e*

Nemo flocci pendet floccos crinium, quibus Esther *f* loca omnia, in quibus antea lætari consueverat, complevit, *quia capillus de capite vestro non peribit g.* ô Esther! sed verticem vestrum tot stellis gloriæ cingent, quot corde contrito, amore populi tui, crines capiti evulseris. Adeo apud Deum nihil pili est; minima maxima mercede compensat. Id suos docet, cælitus edo-

a Mat. 10. *b* Sales cit.

c Pelleg. c. 5. in Matt. par. 12. *d* Catull. eleg. 67. *e* Vita P. Alvarez c. 20. t. 1. *f* Ester 5. 14 *g* Luc. 21.

edoctus Franciscus, minimum gratiæ, gloriæ, qui operi quantumvis exili respondet, pluris esse toto universo, etsi omnis terra in aurum, omnes lapides in gemmas, oceanus totus in balsamum converteretur. Cui aurea Angelici Doctoris congruit sententia: *a Bonum gratiæ unius, est majus bono totius naturæ universi.* Quod vobis paucis comprobare aggredior.

a Thom.1.2.q.113.art 9.

§. II.

Maximum parvæ operæ pretium ex illo Iobi probatur: b Tu quidem gressus meos denumerasti.

Egregium, imo regium est, non modo munificentia non vinci, sed modicum quid opis, aut operæ sibi, fuisque præstitum large remunerari: hac munifica juxta ac mirifica indole Carolus V. cudi jussit prægrandes nummos aureos, una quidem facie suam, suæque sponsæ Isabellæ effigiem exprimentes; altera autem cæsarea insignia, pretio quadraginta millium ducatorum. Illud munus universum Cæsar Marchioni de Villareal benevolus obtulit, propterea quod Regis præfatam conjugem, honoris caussa, Hispalim usque comitatus: ita numeratæ sunt illi bis mille ingentes partes aureæ, quarum singulæ 20 ducatis æstimatæ; atque adeo ad summa quadraginta millia ducatorum reportavit. *Pretium non vile laborum.* Tanti fuit vel tantillo labore, Regiam sponsam, comitatu suo cohonestare.

b Iob.c. 14.

Sed quantula est isthæc Caroli munificentia, si cum divina numinis conferatur? Nam ut Less. ait, *c absolute dicendum est, in Deo proprie esse liberalitatem, & quidem maximam; cum propensissimus sit ad erogandum, & quidem copiose & mere gratis,* infinito homines intervallo superans. Non terræ reginam, sed cæli Regem exiguo viarum tractu comitatus Rudolphus Habspurgi comes, dum cælestis medicus, ad ægrum ferebatur mox efferendum, sub nube latere solem non latebat Rudolphum: adoraturus solem orientem toti Austriadum genti descendit ex equo, & jam inde velut ex æquo certavit, hinc divina benignitas, hinc Austriaca pietas, & cæli secutus Dominum, assequitur terræ dominium. Quo levi religionis officio, ut recte Spondanus, non aliquot aureos Imperiales, sed *totum Imperium sibi, posterisque ad hunc usque diem acquisivit.* Hæc nemo quisquam mirabitur, qui attendit, non modo itinera, sed singulos itinerantis gressus, à Deo supputari, testante Propheta: *d Tu quidem gressus meos dinumerasti.* Vestigium quoque investigat, observat, & mercedi reservat. Hoc cælitus edoctus decrepitus eremi incola, quo sitim facilius levaret, sedem migrare, & propter fontem cellam construere cogitarat: dum se pone sequentem, & passus omnes in digitos mittentem,

c Less. de iure l. 2. c.47. dub. 8. d Job. 14.

advertit, & cælo hunc missum audit, ut passus omnes & singulos ad calculum revocet, quo amplissima præmia pro singulis decernantur; adhæc, O mi Deus! exclamat Eremicola, quæ tua hæc bonitas, in me servulum vilissimum? egone impatiens; ego deses ille, tanto tibi vendam pretio vestigia vel singula? ignosce ô mi conditor, tuguriolum meum magis in posterum à fonte distabit. Atque ut verbis manum adderet, dimidio insuper milliari, à fonte remotum, denuo excitavit, ut ita plus passuum numeraret Angelus, plus præmiorum redderet Deus. *a* Indignabundus hic pius doctor exclamat: *Pro modica prebenda longa via curritur, pro cælesti gloria vix pes à terra levatur.* Quisquis es, ô homo, munificum beneficiorum largitorem, fidum amanuensem habes, qui gressus dinumerat, gestus observat, cogitationes singulas, actiones minutissimas in numerato habet. Precaris? voces supputat; stipem erogas? teruncios ad rationem revocat; bolos quibus genium fraudas, congerit; legis, scribis? apices denotat, momenta vitæ, quæ Deo vivis, ponderat; quorsum hæc? nisi ut nihilum boni operis prætereat, cui non mercede *magna nimis respondeat.*

Etenim, sicut Doctor Angelicus 2.2.q.117. art.6. ex mente Philosophi, *Hominis liberalis est superabundare in donatione*, quanto magis id erit Dei? quod ipse D. Thomas comprobavit, dum summum operæ pretium, omnium bonorum auctorem, in mercedem reportavit.

Dederit Augustus Imperator, teste Macrobio, ob pilam, super captum omnium strenue percussam, centum A. S. id est, bis mille quingentis ducatis percussorem mactarit. Ventiletur Henrici IV. haud forte inferior, in alterum benevolentia, quem dum Rex pila ludentem à valido ictu commendasset, altero, cui regia comitas perspecta erat, reponente: *Si'il vous plait, ce coup sera d'un Abbé*, hominem extemplo abbatem creavit. Stupet Ambrosius Regem Herodem, olim ob levem saltum petulantis puellæ, dimidium regni sui obtulisse: *b Vide, quemadmodum sæculares ipsi, de sæcularibus suis judicent potestatibus, ut pro saltatione etiam regna donentur.* Tanti Herodes saltum, tanti Henricus Rex, & Augustus Imperator pilam; sed pluris Deus vel pilum facit, ut audistis; & majori pretio opus momentaneum, ac levius jactu pilæ, qui in momento exerceri nequit, compensat: nunc, ne contextum rescindamus, aut longius recedamus, quanti filum faciat videamus.

a Thomas a Kempis.

b L.3. de virg.

§. III.

Quanti Deus filum, vel fusum ducat.

PRoverb. 31. quærit Salomon mulierem fortem, non Pentesileam, aut aliam quampiam Amazonum, quæ *manum suam misit ad fortia*; sed & *cujus digiti apprehenderunt fusum.* At quid fortitudini cum fuso? quid capulo cum colo? quid telæ cum telis commune est

:ſt? tamen in his armis mulier ortis dignoſcenda eſt; quis inveniet? Inter fortiſſimos Chriſti ithletas palmam ac primipiam Stephanus reportavit. Eſt ui mulierem fortem adinvenit, quæ palmam haud diſparem meruit:fertur enim *a*Elizaetha Andreæ Hungari Regis lia, cum per ſummam injuiam regno ac ditione pulſa,laam & linum operando, ſibi liiſque pauperculis victum & mictum,ingenti animi fortitudine quæreret, vidiſſe cælos pertos, ac Ieſum ſtantem, inſper & loquentem audivit: *Si vis eſſe mecum, ego ero tecum, à te nullatenus ſeparabor.* Doctor mellifluus viraginem invenit, viris cataphractis, in lio ac lana multo fortiorem. erm.2.ſuper Miſſas. *Quam ve- aliam requirebat mulierem Samon,cum dicebat: Mulierem form quis invenit?* quam Virgiem Mariam? Hæc, ut diſerte uarez, aliique, non modo per rdentiſſimos charitatis actus, iarumque heroicarum virtuim exercitium,ſed & filum ac uſum ducendo, invictiſſimos hriſti pugiles merito ſuperat. O mulierem fortem! lubet im Bernardo exclamare, *prod & de ultimis finibus pretium; c eſt,* inquit, *non vile, non parum, non mediocre, non denique terra,ſed de cælo. b* Nullum em in univerſo terrarum orbe etium eſt, quod unicum leve um, Virginis manu ductum, aleat compenſare: mitto apud ortales,hujus Virginis fuſum, nto in pretio eſſe, ut Pulcheæ Imperatrix *Virgini deductrici* inclytum templum à fundamentis eduxerit, in eoque fuſum Dei Parentis ſupplex repoſuerit; ut tradit *lib.* 15.*c.* 14, Nicephorus. Sic & in oppido Huenſi glomus fili, quem textrix Maria, inter alios ſanctarum manuum labores diduxerit;& alter apud Herbipolenſes in veneratione eſt; ſed apud Virginis filium, hæc longe majori in veneratione, & pretio ſunt. *c* Ruſtica ex vico Montagnano, filum tenuiſſimum, quod rudi pollice ſubtiliter duxerat, in glomum convolutum, Bertæ Henrici IV. Imperatoris conjugi in munus obtulit. Imperatrix in mercedem tantum terræ Ruſticæ elargita eſt, quantum filo protenſo metiri poſſet: atque ita paupercula, inopinato ex inopi opulentiſſima evaſit, ita ut ab ea patriciorum Patavinorum familia (qui de Montagno dicti ſunt) clariſſima, ex hoc fuſo profluxerit. Aliter Deus etiam in fuſum profuſus, ſi in ejus gratiam ducatur, ipſique dicetur. *d* Norat id probe Ioanna princeps Portugalliæ, cujus ut præclariſſimas virtutes prætercam, ubi formæ ac virginitatis florem, intra Religionis ſepta tuto collocaſſet; inter alia religioſæ demiſſionis obſequia, cilicia & flagella diræ ſeveritatis attexere, mira arte ſibi aliiſque elaborabat,ad eam normam,quam in ſe ſæpe ſæpius ferocius ſævire experta fuerat;quin & per intervalla ad colum ſedere, & filum ducere ſtudebat. Atque ut ſcires, cui penſum perſolveret,

a V. Cornel.c.31.prov. *b* Sandei arti- : tit. textor.

c Bern. Scard.l.3. hiſt.pat.Beyerlinck theatrum vit. gratitudo, filum. *d* Vaſconcellus pag. 247.

ret, in eo corio, quo colus obligatur, sponsi sui aureum monitum, cui assiduo intendebat, inscribi fecit: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* At quo pretio hoc pensum digne compensetur, disces ex Hugone, *a* qui expendens illud, *Digiti eius apprehenderunt fusum: hoc est*, inquit, *rectitudinem intentionis, per quam electi omnia opera, quasi fila in orbem æternitatis retorquent.* orbem hunc inferiorem esse ducens, qui merito respondeat. Quid quod quandoque, ut ostenderet Deus quantum menti sibi nenti præmium in cælis maneat, grato prodigio in terris declaravit, dum *b* S. Libariæ Virginis colus subito frondere, ac florere, stamina flores amœnissimos germinare cœperunt, testes florum, quos in cœlis immarcessibiles sibi merito compararet? Si tanti apud Deum est, fila ducere, non puellares ac muliebres manus, sed & viriles lanam ac linum ducere non erubescent. Hanc artem D. Damianus non erubuit in purpura, qui opuscul. 15. cap. 1. in illud Proverb. 31. *Manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum.* verbo & exemplo fratrem hortatur: *Quia videlicet huius vitæ idoneus executor, sic se per maiora opera ex desiderii fervore dilatat, ut etiam causas, quæ sunt minima, non relinquat.* Accedit Cardinali fervens sacri Antistitis Francisci de Sales adhortatio: *c Applicato tu*, inquit, *manum ad fortia*; proximo pro necessitudine Christiana etiam cum vitæ periculo succurrendo, pro injuriis hostimenti loco, gratia hosti referendo: frequenti Sacramentorum usu animas piacularibus flammis vindicando, &c. Tum subdit: *Sed & digiti etiam teneant fusum.* leve corporis afflictiones, parvas su abnegationes, ac dimissiones per diem sæpius sectando Quod, ne fusior sim, est vitæ fil aurea ducere, tota æternitate, u evincitur ex illo Pauli, immens gloriæ pondere compensanda

a Cornel. hic. *b* Rosvvey. 8. Oct. vita virg. *c* Cit. Sales.

§. IV.

Quod in præsenti momenta neum est, leve tribulationi nostræ, supra modum i sublimitate, æternum glo riæ pondus operatur i nobis. 2. Cor. 4.

HOc diserte more suo PP Prædicatorum celeberri mus prædicator *a* Hierony mus Baptista Lanuza, Theolo giæ Doctor eximius, & sacris in fulis merito insignitus, pro con cione universo Regno Hispa niæ proposuit, eum esse valo rem boni operis etiam minim ut totius universi, omniumqu creaturarum, etiam producibi lium, longo intervallo pretiur excedat. Ad quod comproban dum inducit Doctorem Ange licum in illud Apostoli 2. Co 4. singulos apices expenden tem: Non enim potuit Aposto lus, quantum existimo, inqui elegantius explicare parvita tem operis & magnitudiner valoris. Poteste esse opus ma gis parvum, quam quod fuer momentaneum, illudque leve quod nec in se grave, nec ni

a Lanuza tit. 2. p. 2. v. 12. n. 164.

pe

per momentum durat? poteſtne autem major eſſe valor, quam qui operatur in nobis quod eſt ſupra modum, id eſt, ut Divus Thomas exponit, *ſupra omnem menſuram*, aut ut Anſelmus, *a ſupra omnem comprehenſionem* humanæ mentis? Deinde quid majus eſſe poteſt, quam æternum gloriæ pondus, id eſt, immenſum & infinitum gloriæ pretium? Pondus, inquit D. Thomas, pro re pretioſa ponitur, *nam pretioſa ſolum ponderari conſueverunt*. Et id totum pro momentanea, ac levi tribulatione, quam tanti valoris eſſe concluſit, ut ſi pro ea rependerentur univerſa orbis regna, & quidquid in eis eſt gloriæ, honoris, ſplendoris, valoris, ac divitiarum, non ſufficienter valor illius operis perſolveretur; omnia enim creata, finita ſunt; illud autem, quod opus tale meretur, eſt ſupra modum, & æternum gloriæ pondus ac præmium. Ex quo, ut ille docet, recte ſequitur, Deum per ſuam infinitam potentiam, & infinitas divitias, ſolum poſſe hujuſmodi minimi boni operis valorem compenſare. Ecce vero quanti momenti, momentaneum tribulationis operetur. Audiendus in hac claſſe magiſter virtutum Ludovicus Bloſius, qui arbitratur eum, qui propter *Deum ſenſualitati, voluptatique propriæ etiam in rebus minimis reluctatur, ac ſe mortificat, rem ipſi Deo magis gratam facere, quam ſi multos mortuos ad vitam revocaret. b*

Sed parum hoc, vel leviſſimæ ſenſualitati repreſſæ, poteſtatem ſanctis ad vivos revocandi gratiam patrandi miracula conferri, aliam mercedem adnectit: Duo una idem pratum aut viridarium ingrediuntur, hic florem carpit, alter amore Dei manum continet. *Hic*, inquit Bloſius, *propter Deum dimittendo florem, tantum præ decerpente obtineret meritum, quanta eſt diſtantia cæli à terra.* Collaudata fuit abhinc paucis annis, ut ab oculato teſte accepi, Gubernatoris noſtri, *c* Caſtello Rodriguez, mirifica in ruſticum puerum indulgentia: Forte à Virgine Lakenſi reduci, innocuus opilió lacera lacernula, encarpium fragorum quæ ad prærupta viarum legerat, ingenuo candore obtulit; quo levi munuſculo tantam gratiam apud Gubernatorem inivit, ut à vertice talos ad imos puerum honeſte conveſtiri curarit. *d Nunc*, ut Auguſtinus ait, *videndum ac differendum eſt quantum Deus donat*; ſi florem, ſi fragum, ſi pomum, ſi morſum vel minimum nobis ſubtractum illi conſecremus, veſtitu deaurato circumdata varietate, nos ſupremus rerum omnium gubernator ſuperinduet ex alto. Norat hoc celeberrimus Theologus Thomas Sanchez, *e* qui in libello rationum ſuarum ſpiritualium, hoc ſibi ſtatuit ac nobis: *Folium arboris in horto non contingam, non decutiam vel unum perſicum: filum unum abſque facultate aut tribuam, aut accipiam numquam.* Ejuſmodi levium mortificationum faſciculum Dilecto ſuo porrigebat Bernardus, qui idem ſtudium ſuis inculca-

a Anſel. in c. 4. 2. ad Cor. *b* Vid. Nigro. cura. minim. part. 6.

c Anno 1646. *d* Aug. l. 10. de civit. c. 2. *e* Nigron. de cura Min. part. 2 arg. 7

culcabat, dicens: *a Diabolus porrigit pomum, & surripit paradisum.* Et Christus contra petit pomum, & porrigit paradisum. *b* Carolus Rex Galliarum super cœnam, frustum pomi in acie cultri, ori filij sui natu maximi admovit, dicens: Hunc bolum fili, manu, parentis accipe. Quo officiose renitente, & accipere recusante, Carolus eundem bolum filio secundum genito porrexit, qui mali partem avide surripuit; & eccum hac levi de caussa, parens eum Regem Galliarum declaravit. Vltimo genitus hoc edoctus, non segnius, alteram partem pomi à parente oblatam accepit, quem Regem Lotharingiæ fecit. Hinc Francis pervulgata parœmia: *Sero os aperuisti.* Deus porrigit pomum & fructus decussos ad pedes projicit, & recusanti porrigit, avide inhianti eripit Paradisum. Pretiosus fuerit bolus, quo hic fratri regnum præripuit. Sed aliud pretium manet, qui vel unum bolum Dei caussa sibi præripiunt: hic os aperiendo, nos, quod facilius, clausum tenendo, regnum lucramur æternum. Magnum est in minimis se vicisse. Innumera suadet curiositas, quæ mortificatio vetat. Iubet curiositas per fenestras prospicere non prospice. Occurrit in colloquio quod ostentationi faceret, & pompęsi id diceres: ne dic. Occasio est alterum verbis feriendi: ne feri. Dictat cogitatio ut coquū adeas, & quid obsōnij paret, interroges: ne roga. Adest hospes, tu vero quis sit, unde veniat, quo eat, quid rerum hîc agat, scire cuperes: nescire ma lis. Hortum ingrederis & invi tat te flosculus ut se carpas: n carpe. Transis arborem & ge nerosum pomum arridet, vul que gratias à te emi & gustar ne gusta. In mensa ferculu miris blanditiis ad esum allici tu manum contine, aut obit tactum dimitte. Mihi crede i his non adeo magnis semet v cisse, est res maximas feciss idque cum ingenti promerit & merce magna nimis. Hæc reipsa sectemur, documento e beatus Vincentius, qui sic ai *c Nota quod mos Deo gratus e aliquid de potagio suo pauperi sem per in scutella dimittere.* Et po pauca: *Si est tibi cibus insipidus defectu salis, vel alia quacunq causa, noli apponere sal, nec aliu condimentum: propter Christu felle & aceto potatum, sensualita resiste. Similiter quacumque sa samenta, quæ ad nihilum valen nisi ad gulæ excitamentum, dimi tere occulte potes: quandocumq aliquem bolum gratum tibi circ finem apponi contigerit, illum d mitte propter Deum.* Hoc qui fe cerit, *obtineret meritum, quan est distantia cæli à terra.* *d* Quin impræsentiarum, ut idem Vir centius asseruit, *parabit illi dulcedine Deus cibum consolati nis:* uti accidit, referente Pal dio, dum Abbas Hellen mell desiderio captus, favos de rup pendere conspexisset, continu se dicens: *Recede à me intempe rans cupiditas.* Post inedia trium hebdomadarum incider in *fructus dejectos*, seipsum vi cens, non attigit; his partis v ctoriis excitatus à somno pe

a Bern. de 1. gradu superbiæ. *b* Ioan. Paulus in spudopedia. Beyerlinc. theatr. tit. præmium pag. 596.

c Tract. de vita spirit c. 8. *d* Hist. la lib. 55.

Ange

ngelum, reperit sese prope
›nte, quem tenerrimæ ac sapi-
.ssimæ herbæ cingebant, unde
›tus pastusque affirmavit, *ni-*
l umquam sibi fuisse jucundius.
deo pro mellis aliquot guttis
›ntem lacte & melle manan-
m reperit, & victori Deus
:rbam porrexit. Alium si lu-
:t, consimilem florem è pra-
› spirituali legamus; ubi disci-
ulus magistrum grandævum
›ctu ad se pluribus exhortari
›litum, somno pressum, exci-
re detrectat, senex per som-
ium, regale solium conspexit,
: cujus tholo septem pretio-
ssimæ coronæ,quas dein intel-
·xit septem victoriis designa-
:s, quas juvenis ea nocte re-
›rtarat,septies sibi obtinendo,
e senem excitaret. Nonne ex
is omnibus liquido ac manife-
e comprabatur illud Pauli;
Momentaneum ac leve tribulatio-
's, supra modum, &c.

Hinc quidam è priscis asce-
s amice commonitus, ne se
›ntinenter affligeret, sensum
nimi sui exposuit: si sancti in
ælo dolore quopiam confici
ossent, ex eo fore,quod jactu-
am tanti præmij ac mercedis,
uam levi opere consequi po-
:rant, neglexissent. Cui non
bsimile quod refert Blosius de
'irgine Mechtilde: quæ identi-
em à Christo sponso, cui se
›tam dicarat, una cum cœtu
ælitum ad se visenti, audivit,
›ivos pie queri, ac sancta æ-
nulatione incendi, felices ac
:r beatos mortales esse, qui
îc levi opere, brevis morbi,
c alia corporis afflictione, ad
nmensum gloriæ pondus, in-
;entem cumulum addere pos-
ınt; ut si quis nostrum id at-
tente expenderet,quantum vel
uno die meritorum cumulum
acquirere posset, quam mox
experrectus, gestiret auroram
illuxisse, qua numquam peri-
turas divitias comparare posset?
Talis exstitit Thomas ille San-
chez, qui hæc sibi præscripsit:
a Vita mea quotidiana atque uni-
versa similis esse debet negotiationi
spirituali, nec non mercatori ad
omne lucrum intento. *b* Producit
Lessius in theatrum minimum,
qui promiserat se proximis lu-
dis dicturum,quid quisque vel-
let:cumque ad condictam diem
ingens hominum copia conflu-
xisset, omniumque mira esset
exspectatio,edixit; *Omnes vul-*
tis vili emere, & caro vendere. c
Hoc ut plures pervelint, per-
paucis contingit, nisi merces in
eas terras conferant,ubi raritas
pretium facit.

Quisquilias quispiam, têstea
& vitrea crepundia, apud In-
dos auro ac gemmis non semel
permutavit; ita minimæ affli-
ctiones, ac molestiæ, punctura
acus, evulsus pilus, gutta san-
guinis, imo vel sudoris, apud
cælicolas immenso pretio sunt.
Ejusmodi commercium primo
Deus cum homine inivit, ut S.
Leo testatur: *d Venit in hunc*
mundum dives & misericors nego-
tiator cæli & commutatione mira-
bili inivit commercium salutare,
nostra accipiens, sua tribuens. Hoc
salutari commercio merces
suas distraxit Seraphicus Fran-
ciscus, quem cum asperrima
hyeme germanus frater offen-
disset, & hominem sub Iove
frigido, seminudum & frigore

a Barrysoli. pag. 475. *b* Less. de sum. bono l.1.c.2. *c* Vid. Aug. l.13.de Trinit. mcr. 3. & 4. *d* Se. d Passione.

prope

prope enectum conspicatus, deridiculo ab eo quæri jussit, sudoris guttam sibi venderet. Franciscus, qui pretium ejus probe norat, Dic, inquit, fratri, omnes sudoris mei guttas liberaliori Domino, & quidem caro me vendidisse.

Nunc & parui ducas cum Borgia lapillos calceis, qui in altero orbe in adamantes permutandi sunt, imponere, oculum cum eodem claudere, ne falconem prædæ inhiantem videas. *a* Nunc & rideas doctissimum ac integerrimum virum Thomam Sanchez altero semper pede suspenso accubuisse. *b* Micas quis abjiciat, quas in Sancti Ordinis manu Abbas in margaritas conversas vidit, cum istiusmodi omnes magnus ille pater-familias extollat, dicens: *c* *Qui supra pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam.* Et ut August. lib. 4. de doctrina Christi cap. 1?. *In minimo fidelem esse maximum est.* Si quis hic plura desideret, consulat solitudinis Barry dissertationem matutinam pag. 3?7. & Nigronum nostrum de cura minimorum. *d* Hactenus illud Apostoli prosecuti sumus, momentaneum ac leve tribulationis, & mortificationis, immensum gloriæ pondus operari; sed hoc momentaneum fortasse alicui diuturnum, ac illud leve, sibi grave quisquam ducet, ut simus *semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes.* His adhuc meliori pretio, regnum cælorum venale propono.

a Alargambo in bibl. *b* Rodriq. de mortifica. tract.1.l.13. *c* Matth.25. *d* 2. Cor. 4.

§. V.

Qui oratione brevi, aut versiculo levi, imo vel verbo ingens minerval retulerunt.

NEmo quisquam inficiabitur auream fuisse Isocratis orationem, pro qua viginti talentis, seu mille ducentis Philippeis, profusa manu donatus est.

Domitianus Cæsar, consueto teste Suetonio, oratori centum H. S. id est, duo millia quingentos Philippeos in minerval appendit: desierit Midas inaurare, quæ hic dare. At ne nostra transeamus, fuit non ita pridem Parisiis assentator, qui (alludens ad insignia, urbis Parisiensis, quæ navim referunt, & ad Marchionem d'Ancre cum hanc brevem encomiasticam ad Richelium habuisset

Navire ne crains pas: ton pilote est un Dieu;
Iamais ton ancre fut en un [...] Riche-lieu.

ducentos aureos retulit. Brevis sermo, sed pretiosus; & hæc in vanos & profanos oratores. in sacros Deus immensum profusior. Curtium certe brevitate styli superarat, qui hanc succinctam ad magistrum encomiasticam habuit: *e* *Tu es filius Dei vivi.* Hujus levis operæ pretium quæris? eo evectus est dignitatis ac potestatis, ut in terris non haberet superiorem. Paucis ille, è funestis rostris latro perorat: *f* *Domine memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Dixit, & à patibulo in solium effertur, regnum cujus non erit finis ad[...]

e Matth.16. *f* Luc.23.

eptus.

ptus. Ecquis legatus magis
.aconice dixit, quam cæ-
:stis ad cælorum Reginam?
anc tamen si quis oratiuncu-
am vel semel, etiam vagus le-
at, *in pretium mundus non satis*
ius erit. Velim alta mente re-
ostum, quod in hanc rem ad-
rt Paulus Barry. *a* Monialem
iisse ait, lethali morbo cor-
:ptam, quæ per septem supre-
os vitæ dies variis doloribus,
onvulsionibus, & angustiis
leo conflictata est, ut vel spe-
antibus commiserationis la-
ymas exciret; ubi è vivis ex-
:ssit, præsentiam suam decla-
vit Superiori, & de salute sua
on modo certiorem fecit, sed
edocuit, tantam Deum ope-
ous justorum, etiam minutissi-
is mercedem conferre, ut si
pia fieret ad vivos redeundi,
unicum in votis esset; atque
c indubitatum habere, quod
ens omnes dolores, ac cor-
ris animique cruciatus, quos
tremis vitæ diebus acerbissi-
os perpessa sum, denuo subi-
m, hac solum spe, ut vel tan-
lum ex iis omnibus gratiæ ac
oriæ reciperem; quantum
iis consequitur vel unicam
ntaxat salutationem Angeli-
m, etiam cum mentis evaga-
ne recitando. Quis nunc
etium, & præmium æstima-
valeat eorum, qui indies in-
gram cæli Reginæ & animo
ento corollam pertexunt? *b*
quo studio Mariano idem
ctor, hominem Societatis
orsus eximium se novisse
mmemorat, qui tribus supre-
is vitæ suæ annis cæcitate
percussus, recitavit supra tri-
ginta duo millia rosariorum. so-
lemne illi erat indies, trigesies
pensum illud Marianum per-
solvere. Mortuus Avignione
anno 1628. qualem vero hic
thesaurum in alio orbe repere-
rit, scrutetur ille, qui tribus an-
nis ad quindecies centena mil-
lia Salutationum Deiparæ re-
censuerit.

a Barr. lanuæ Sanctæ part. 4. v. 41. Nov. fosto omnium SS. *b* Ibid. Barry t. 4. l. 2. devot. 3. pag. 72.

c Mitto nunc Mæcenatis in Poëtas, &, potissimum in Maronem liberalitatem, in quem ob paucos versiculos ad sex millia sestertia effudit.

Fuit cum coram Livia librum suum sextum recitaret, in quo, ubi sub fine Marcellos induxit:

Aspice ut insignis spoliis Marcellus opimis
Ingreditur: Et juniorem compellans:
Heu miserande puer, si qua fata aspera rumpas,
Tu Marcellus eris.

Livia exanimis corruit; vixdum sibi reddita, adnumeravit Virgilio singulos versus, quos alienata non audierat, ut eosdem repeteret, decies sestertia: cumque versus 21. superessent, retulit pro iis, quinque millia ducatorum. Nolim hic extollere Lysandri Regis liberalitatem, qui Antiochi Poëtæ sibi paucis versibus gratulanti, galerum auro opplevit.

Bessarion Cardinalis cum in Bacchanalibus à Ioanne Antonio Campano, (qui postea Aretinus Episcopus) sub persona larvati ephebi latinis versibus ad lyram decantatis laudatus esset, lyristæ tot aureos, quot versus donavit.

Prætereo Oppianum, qui cum

c Pierre Messie part. 3. c 9.

a M. Antonio Imperatori poëma de piscibus dedicasset, in quemlibet versum aureum accepit, unde carmina aurea dicta sunt.

b Recentiora non attingo, Theodulphum Aurelianensem Episcopum captivum, hoc unico versu,

Gloria, laus, & honor, tibi sit,
Rex Christe, redemptor.

libertate & vita donatum esse.

Scio plus pretij ac mercedis, complures vel uno versiculo Regij vatis consecutos, ipsum Cacodæmonem cælum emere potuisse hoc uno hemistichio: *Miserere mei Deus.* Sed hæc omnia libens prætereo, & verbo absolvo. Mirum in modum lusio in verbo quandoque placuit & nominis omen, fortunas amplissimas sæpe donavit. Ita memini me audisse nomen generosissimi illius ducis *Laberlot*, unum aliquem felici anagrammatismo sic vertisse. *Laberlot* anagramma *Bellator.* atque hoc solo verbo reperto, decem aureos retulisse.

Sparserat fama Mauritium ad Neoportum occubuisse; ubi Hagam comitis reversus, fuit qui sic illum compellavit: *Mauritius* Anag. *Mars vivit,* & confestim inventorem aureo torque sibi devinxit. Hæc omnia ut maxima sint munificentiæ testimonia, minuta videbuntur, si cum iis quæ dicturus sum conferantur.

David summi Regis hostis capitalissimus, turpi adulterio ac infando homicidio ad æternos rogos damnandus, verbo unico delictorum veniam, nu-

a Volater l. 17. antroph. *b* Beyerlinc. theat. litt. P. pag. 96.

minis gratiam, opes vero hi[...] amplissimas; insuper & ipsu[...] Regnum cælorum adeptus e[...] *En*, inquit, Amb. *c quantum tr[...] syllabæ valeant Pec-ca-vi.* A[...] aliquid levius reperiri pote[...] quo regnum cælorum compa[...] retur? S. Gregorio suprema[...] Deus contulit dignitatem, eu[...] demque multis spiritualibu[...] gratiis ob unicam eleëmosy[...] nam locupletavit. *d* Ita Deu[...] Telonarium, quod unicum pa[...] nem, quamvis indignabundu[...] & invitus, in pauperem proi[...] cisset, tanto favore dignatu[...] est, tantamque gratiam ei in[...] petivit, ut homo sceleftus ca[...] lestis evaserit. Deprædicetu[...] nunc Ludovici XI. liberalita[...] qui ingentem rapam sibi obla[...] tam, ubi hominem laute cura[...] set, mille florenis donatum di[...] misit, aut ut tu noveris, qui[...] Regi nostro, teste Ecclesiaste, *minimum pro magno placeat.*

c Amb. l. 2. de pœnit. *d* Nieremb. vi[...] divi. C. XI. *e* Eccle c. 29.

§. VI.

Regnum cælorum haustu fri[...] gidæ venale est.

MAtth. 10. *Quicunque po[...] tum dederit uni ex minim[...] istis, calicem aquæ frigida[...] tantum in nomine discipuli, Ame[...] dico vobis, non perdet merceden[...] suam.* Expendunt Patres exi[...] guitatem ac vilitatem rei, cu[...] mercedem promittit. Chryso[...] stomus, vel ut alij, auctor ope[...] ris imperf. Hom. 26. in Matth[...] *Frigidam aquam dicit, ut ne cale[...] faciendo, laborem impendat*; im[...] nec sumptus. Hieron, *ne in ca[...] lida, paupertatis, ex penuria ligno[...] rum* (aut lebetis) *occasio quære[...] retur.* Qui frigidam dederit et[...] iam

iam uni ex minimis, & ex nomine discipuli, non perdet mercedem; sed qualem, quantam? totum Regnum cælorum in sacoma appenditur. Aug. hom. 13. *Regnum calorum venale est, pretium eius calicem aqua frigida esse voluit.* Nonne scitè, ut Festus ait, *aqua* dicitur *à qua* omne bonum profluit? Quis nunc miretur, si *a* Artaxerces Sinetam hominem agrestem pro fontana, cava manu oblata, mille daricis cum aurea phiala locupletarit?

b Exsuperat illud forte, quod refert Iosephus (quem Hieronymus Livium Græcum appellat) Cajum Imperatorem jussisse Agrippam purpuratum, palam comprehendi, & in vincula conjici: cumque æstus esset vehementior, & siti arderet incredibili, è carcere conspicatur quendam è Caii servis, nomine Thaumastum, qui fontanam Domino ferebat: hominem amice compellat, ut haustum frigidæ sibi porrigat. Quem ut liter præstitit, addidit, ubi fortuna se vinculis exemisset, se gratiam relaturum. Respondit eventus. Mortuo Caio hic è carcere in solium ascendit; atque ut comprobaret

c Quam bene apud memores, veteris stat gratia facti,

Thaumastum acciri jubet, & primatem regni sui constituit. Ita in supremo illo die, ubi Imp. noster sederit in sede Majestatis suæ, in regnum, benedicti illi adscribentur, qui sitienti hic Imperatori nostro, in persona captivi & egeni, haustum frigidæ non denegarint. Minima ergo dare ne moremur, monet Chrysost. *d Deus non postulat à nobis quod pretiosum sit, aut sumptuosum, sed panem, sed tectum,* sed micam, sed haustum frigidæ: & hæc minima, mercede magna nimis compensat, pro haustu aquæ opulentissimum regnum rependit. Fidem vobis adstruam ex Nicephoro & Baronio: *e* Cum Leo nondum divino nutu, imperiali dignitate exornatus, privatus degeret, in hominem cœcum tota via errantem incidit; cujus vicem miseratus, se ducem cœco præbuit; jamque itinere aliquanto confecto, cœcus hic ardentissima siti plurimum conficiebatur: itaque apud Leonem valide institit, ab eoque crebrius contendit, ut vitæ laborem in umbra quapiam aliquantum solaretur, & sitim suam haustu frigidæ levare dignaretur. Ille igitur misericordia in pauperem motus, densam sylvam omnem perlustravit, & si quis aquæ humor ibi scateret, scrutatus est: dum tandem post longam defatigationem, in profundiori fossa turbidam aquam reperit, eaque hominis cœci sitim restinxit. Vultis hujus turbidæ aquæ, hujus, & miserrimi potus pretium agnoscere? imperio orbis maximo haustus ille veniit, & cœco lucem restituit. Exemplo enim vox cælitus audita est, quæ *de nomine Leonem compellavit, & imperialem dignitatem primo quoque tempore ei adventuram certo denuntiavit.* Mortuo igitur Marciano (inquit Nicephorus) communi Senatus calculo, Leo Tribunitius, Impera-

a Ælianus. *b* Ioseph. lib. 18. antiq. c. 8. ...er. epist. 22. *c* Virg. 4. Æneid.

d Chrysost. hom. 44. in Gen. *e* Niceph. l. 15. c. 5. Baron. an. Christi 458.

tor Romanorum salutatus est, & à Patriarcha Anatolio, diademate coronatus. Verissime Chrysologus, profusam Numinis munificentiam collaudans: Fragmento panis vendit regnum, haustu frigidæ vendit paradisum, quis excusare poterit non ementem? Regnum non terrenum, Palatium non manu factum, quemadmodum Leoni contulit, sed regnum æternum adpromisit.

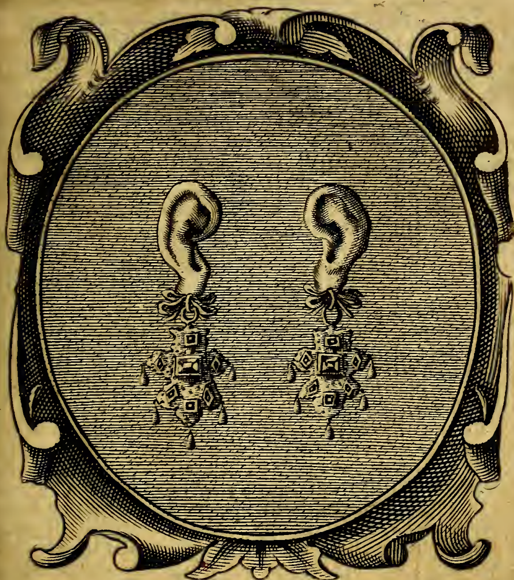
Quin Deus ardet, & sitit sua munera profundere, plus erogare quam nos rogare satagit, ultro à Samaritana frigidam petit: *Mulier da mihi bibere.* Augustinus in Ioan. *Petit Christus bibere, & promittit bibere; eget quasi accepturus, & affluit tanquam satiaturus:* petit haustum frigidæ, ut det fontem aquæ vivæ salientem in vitam æternam. Pro calice aquæ frigidæ, torrente voluptatis potabit eos. Rebecca pretiosissima cimelia, amplissimas & opulentissimas nuptias vel solo haustu frigidæ adiit, Gen. 24. *Puella cui ego dixero: Inclina hydriam tuam ut bibam, & illa responderit: Bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipsa est quam præparasti servo tuo Isaac, & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum Domino meo.* At sponsæ Christi æternas nuptias, regni hæreditatem Deus decernet, dum dicet: *Venite benedicti Patris mei, possidete Regnum;* sitivi enim, & dedistis mihi bibere. Pro calice aquæ frigidæ qui apud homines nihilo æstimatur, in cælorum Regnum illos adscribit, vt verissime cum Propheta concludere possim: a *Pro nihilo salvos facies illos.*

a Psal. 55.

EM-

EMBLEMA XIV.

Audientes verbum retinent. Luc. VIII.

MICAT AVRIBVS.

3. *Georg.*

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Inauribus confertur verbum Dei, quod copia concionatorum viluit. Vbi agitur: Omne carum, quod rarum. Unde, *Sermo Domini erat pretiosus in diebus illis.* 1. Reg.3.

§. I. *In pretio verbum Dei habendum, non secus ac pretiosissima inauris.*

§. II. *Quemadmodum non margaritam, sed vitrum quædam pro inauribus gestant: ita & quidam potius fucum verborum, quam rei veritatem appendunt.*

§. III. *Vt gemmis & inauribus, ita & Verbo Dei raritas pretium facit.*

DOMINICA SEXAGESIMÆ.

Audientes verbum retinent. Luc. 8.

NON deerit qui magni fecerit Cleopatræ Reginæ Ægypti magnificentiam: quæ Antonio in Ciliciam eunti, regium instruxit convivium; cujus aulicum omne instrumentum aureum erat, gemmis etiam consertum singulari opificio. Mitto parietes purpureis aureisque peripetasmatis inumbratos, suffitus ac pretiosos fumos, aliaque ornamenta. Duodecim ad hunc modum tricliniis constratis, excepit Romanum Principem cum suis. Ibi Antonio apparatus splendorem cum stupore mirante, renidens Cleopatra, omnia se illi dono dare respondit; adeoque in diem posterum cœnam ei conduxit. Ad quam dum postridie convenit, hactenus apparatus præ eo despicabilis videbatur; ac itidem peracto convivio, omnia illi condonavit: dum interim gloriatur hæc apud Antonium, mediocres illos sumptus fuisse, cogitare se aliquid splendidius, atque velle centies sestertium unum in ferculum expendere. Quod cum merito incredibile Antonio videretur, & fieri posse negaret, sponsione utrimque facta, experiri placuit. Venitur in convivium, quod Regina de industria quotidianum esse voluit, sine exquisitissimo apparatu. Hic mirari Antonius, illudere etiam deinde, atque victor præmium sponsionis expostulare; ad secundam illa mensam expectare jubet, quæ cum illata esset, & intenti omnium in Reginam essent oculi, illa vultu ad hilaritatem composito, Sola, inquit, Antoni, volo centies sestertium uno bolo cœnare. Duos maximos uniones, pretio inæstimabili ex auribus appensos gestabat, quos Plinius *maxime singulare & vere unicum naturæ opus* appellat: tum pateram cum generoso aceto poscit. Expectantibus omnibus quid factura esset, alterum ex auribus detractum unionem mersit, & liquefactum absorbuit, ac victrix in sponsione evasit: cum nihil toto orbe pretiosius inaure illa reperiri potuisset, quæ centies sestertium, hoc est, teste Budæo, ducenta quinquaginta millia aureorum pendebat. *a* Ex quo, in rem nostram expendite, quanti pretii sit, fueritque apud varias gentes *inauris*, quæ *micat auribus*; sæpe integra patrimonia ac regna appenderit: *b Video uniones* inquit Seneca, *non singulos singulis auribus comparatos: jam enim exercitatæ aures oneri ferendo sunt, junguntur inter se, & insuper alii binis superponuntur; non satis muliebris insania viros subjecerat, nisi bina ac terna patrimonia auribus singulis perpendissent.* Et de vita beata quærit: *c Quare uxor tua locupletis domus censum auribus gerit*, dum ut ait Satyricus,

a 3. Greg. *b* Seneca l. 7. de benef. c. 9. *c* Sen. de vita beata c. 17.

Auri-

Auribus extentis grandes dimisit elenchos?

Scitè inauris pretium, ævi nostri ocellus, appendit:

Gemmat ab aure lapis: miror, nil mollius ima
Auricula, & forti vulnere saxa gerit.
Quin gerit & fundos: quid? prædia tota vel una
Aure gerit mulier; major Atlante vir est.

Sed ne poëtis nos plura affingamus, sanctorum Patrum de inauribus sensum requiramus. Stupet Hieronymus epistola ad Demetriadem, *a* non neminem *suspendere ex auribus patrimonia.* Demiratur ævi sui luxum Cyprianus, quod *de aurium cicatricibus, & cavernis pretiosa grana dependeant, gravia etsi non suo pondere, at quantitate.*

His accedit acris, de inaurium pretio, Tertulliani censura: *b Saltus & insulas tenera cervix fert; graciles aurium cutes kalendarium expendunt.* Videtis, ut opinor, quanto in pretio inaures fuerint, & quanti quisque vestrum eas æstimet: at longe præstantiores, multo pretiosiores, hodierna die auribus vestris appendam, quæ omne earum pretium longe exsuperent, dignissimas, quas

----- *c referatis ad aures.*

Divina illa vere, & Phœbi tripode digna vox, qua olim Athenienses oraculum monuisse, narrat Atticæ facundiæ facile Princeps Dion Chrysostomus: *d* cum enim sedulo quærerent, qua ratione optimis legibus & institutis firmarent civitatem, fertur numen respondisse, beatam fore Rempublicam; si liberorum auribus, quod omnium pretiosissimum est, appenderent; at illi puerorum auriculas pertundebant, auro & gemmis onerabant, hoc rati, inaures rerum omnium natura pretiosissimas esse: at toto cælo ab ore oraculi aberrarunt; inaures mysticas, salutaria monita, virtutum præcepta appendi volebat. Has certe divinum oraculum postulabat: has omnium vestrum auribus, non puerorum modo aut puellarum, sed & virorum inferendas esse sacræ literæ proclamant. Genes. 24. donati Eliezer Rebeccæ *inaures aureas, appendentes siclos duos.* Vbi August. *Inauribus aureis, significantur verba divina.* Et uberius serm. 75. de tempore: *Quomodo Rebecca non inaures habere potuit, nec annulos in manibus, nisi Isaac per servum suum transmitteret; ita Ecclesia nec verba divina in auribus, nec opera sancta habere potuisset in manibus, nisi hæc illi Christus per suam gratiam & per suos Apostolos* (divini verbi præcones) *contulisset.* Nec mysterio caret, inaures siclos duos appendisse: scio apud Græcos, puellas utraque aure inaures gestasse, pueros vero in dextera dumtaxat, ut S. Isidorus observat: *e Inaures ab aurium foraminibus nuncupatæ, quibus pretiosa genera lapidum dependuntur. Harum usus in Græcia puellæ utraque aure, pueri autem dextera gerebant.* Sed apposite Hugo Carensis, qui hanc quæstionem movet: *Inauris aurea, inquit, est doctrina Catholica, quæ in aure percipitur. Sed cum unica sit*

a Hieron. ad Demetr. *b* Tertull. de habitu muliebri. *c* Virg. Ecl. 3. *d* Dion. ad Alexand. Orat. 32.

e Lib. 19. cap. 31.

ea sit doctrina Catholica, cur ei duas ostendit inaures? quia duobus, ut ait Hugo Cardinalis, *doctrina consistit, in eruditione fidei, & instructione morum. Vel in detractione mali, & in ædificatione boni.* Vel ut ait Rupertus, *quia in duobus præceptis lex pendet & Prophetæ.* Quæ duo per sacros Ecclesiastes vestris auribus apte inseruntur.

§. I.

In pretio verbum Dei habendum, non secus ac pretiosissima inauris.

MErito nobis ruborem incutit primorum Christianorum fervor, & sitis audiendi verbum Dei, ut recte dici possit: *a Sermo Domini erat pretiosus in diebus illis.* Patet ex illo Lucæ: *b Turba requirebant eum, detinebant eum, ne discederet ab eis.* Et iterum: *c Cum turbæ irruerent in Iesum, ut audirent verbum Domini.* Marcus vero: *d Convenit,* inquit, *iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare.* & alias sæpe, relictis ædibus ac sedibus cum omni familia, illum etiam jejuni per triduum secuti sunt.

Observatione dignum est quod S. Paschasius monet in illa verba, *e Constituerunt ei triginta argenteos.* Quærit ut quid 30. quem in finem? & respondet animum Iudæ vendentis, & Iudæorum ementium Christum fuisse, ut quemque annum, quo vixerat, usque ad tres ultimos prædicationis, uno argenteo æstimarent: *Tot argenteis,* inquit, *emitur, quot annis peregrinatus est in hoc mundo. f* Tres vero postremos prædicationis annos, nullo satis digno pretio, vel ipse Iudas & Iudæi valebant æstimare. Idem pretium ac valor fuit, per quemcumque Dei verbum populo exponeretur.

Actorum 17. ubi Paulus & Silas venissent Bœotiam, *nobiliores susceperunt verbum cum omni aviditate*; sic ut quemadmodum ad spectacula modo confertim populus confluit, sese premunt ut interesse possint, ita hi ut verbum Dei exciperent. Chrysostomo ad populum verba facturo, theatra & spectacula dimittebantur, secumque mutuo certabant, uter prior ad audiendum convenisset: nunc vero ad spectacula, ad histrionem aliquem, deserta concione, concursatur. Leviter hic B. Nili flumina decurrere sinamus, qui sermone de S. Ioanne sic ait: *In solitudine versabatur, & civitates ipsæ cum hominibus ad eum confluebant.* (nec de plebe tantum) *qui sericis vestibus induebantur, ad zonæ pelliceæ spectaculum concurrebant: sub dio manere non recusabant, qui auratas domos incolebant; super arenam cubabant, qui in lectis, gemmis distinctis cubare consueverant.* Olim civitas effundebatur in desertum, ut Ioannem audiret: nunc vero concionatores in urbibus, in templis sunt clamantes velut in deserto, ab omnibus distituti, & ut plurimum semen, quod est verbum Dei, super lapides cadit. *g* Quod quam indignum, ex hoc prodigio collige, quod cum homines deessent, ipsa saxa Venerabilem Bedam quasi

a 1 Reg. 3 *b* Luc. 4. *c* Luc. 5. *d* Marc. 3. *e* Matth. 26.

f Ita Nyss. serm. Dom. 3. quadr. disc. S. *g* Raderus in virid. de SS. Cænis.

aurita

aurita auscultarunt: nam dum signo Crucis dictionem finiret, saxa responderunt: *Amen Venerabilis Presbyter.* unde posthac semper Venerabilis audivit. *Vellem tamen scire* cum magno Augustino, *a qui hic ita verbum Dei contemnitis, si ab illa hora qua verbum Dei prædicari cœperit, semper pretiosissimas gemmas, & inaures, vel annulos aureos erogare vellemus, utrum dare vel accipere vellent filiæ nostræ? sine ulla dubitatione. Nos vero quia ornamenta corporalia offerre nec possumus nec debemus, ideo non libenter audimur:* & ornamenta animi præ his jam longe viluerunt. Ubi nunc concursus ille, quem quondam habuit Vincentius ex antiqua Ferreriorum familia, qui ad octoginta millia auditorum dixit, campo pro templo, clivo pro suggestu usus? at modo conciones Vincentii vel Tullius ipse edisserat, heu quotam auditorum partem coget? quis nunc sub dio, ardente sole, imo densa in pluvia continenter sacrum Oratorem audiat, ut Antonius de Padua à suis auditus est? Ubi nunc ea attentio & reverentia, qua olim Gregorius Nazianzenus per plures horas disseruit, ut nullum murmur, nulla tussis, nullus screatus, ne mussitare quisquam, nisi forte erumpens quandoque gemitus audiretur, ut ipse de se fatetur *Orat.* 12. *quæst.*2.

Iudicum 3. Aod, qui venerat ut occideret *b* Elgon Regem Moabitarum, dixit ad eum sedentem in throno: *Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno,* licet esset *crassus nimis.* Quærit Abulensis ad quid assurrexerit: Dicit: *In reverentiam Verbi, ut non audiret illud sedendo.* Non minorem venerationem verbo Dei habuit Constantinus Imp. qui Eusebium Cæsariensem concionantem stans audire volebat, dicens, *debere à stantibus verbum Dei audiri, ut animo altius insideret.* Hoc si somnolenti Auditores modo spectarent, non tot nictarent & altum obdormiscerent, aut quod longe deterius est, otiosis fabulis dicentem obtunderent. Hoc olim quæstus August. *c Ubi Verbum Dei cœperit recitari, quasi in lectulis suis ita jacere volunt; atque utinam vel jacerent tantummodo, & tacentes Verbum Dei sitienti corde susciperent, non etiam se ita otiosis fabulis occuparent, ut quod prædicatur nec ipsi audiant, nec alios audire permittant,* cum potius attenta mente, arrectisque auribus adstare & excipere oporteat; uti præclare exemplo suo nos edocuit Guilielmus Sirletus Cardinalis: qui vel levem animi evagationem gravissime in se vindicavit. *d* Etenim cum forte concionatorem audienti, amissi argentei recordatio importuna recurreret animo, restitisti tu quidem tunc, atque obluctatus es; verum cum templo egressus loculos recuperasses, indignans molestam eorum tibi cogitationem fuisse, illudque increpans, Vindicabo ego & magno meo bono: sexaginta, quot erant, aureos ad sancti Spiritus nosocomium detulisti, atque ægrotis donasti. Macte fama vir magne,

a Aug. hom. 26. ex 50. *b* Canone Apostolico de consecratione dist. 1. Euseb. Cæsar l.4. de vita Const.

c August. cit. *d* Rho exempla virtutum de Religione l. 3. c. 12. p. 382.

& Vaticana dignus purpura, qui argenti aurique virus, egregiam verteris in theriacam. Iam non modo aures, sed & animus alto somno oppressus occluditur; quamvis tot exemplis edocti simus, ne particula Verbi Dei in terram caderet, aut animo evaganti elaberetur. Quod quam sedulo spectandum sit, ex hoc luculento Augustini disces testimonio. *a Quid vobis plus esse videtur, Verbum Dei, an corpus Christi? si verum vultis respondere, hoc utique dicere debetis, quod non sit minus Dei verbum, quam corpus Christi: & ideo quanta solicitudine observamus, quando nobis Christi corpus ministratur, ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat: tanta solicitudine observemus, ne Verbum Domini, quod nobis erogatur, de corde nostro pereat.* Et merito ambæ aures tinniunt ad causam, quam subjungit: *Quia non minus reus erit, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille qui corpus Christi, in terram cadere negligentia sua permiserit.* b Laudat Paulus Thessalonicenses: *Cum,* inquit, *accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est vere, verbum Dei.* c Incredibile quanta reverentia verba Principum, ac Magnatum, passim excipiantur, & quo in pretio habeantur; quid ni verbum Dei? Rex Tartarorum volebat verba sua de genu accipi à Duce Moscovitarum, quem ea conditione in fidem receperat, ut mandata Tartari, tantus Dux genu flexo audiret: quin & in Belgio reperti, qui non nisi de genu suos audire solebant. Vt hoc perperam; at hoc juxta prudentiam, ut verbis legati eadem fides, quæ verbis regis adhibeatur: ut Rex Hispaniarum aliquando coram, nunc per literas ad suos, ita Deus olim cum hominibus conversatus est: nunc per sacras literas, & legatos suos; ut apposite *d* Chrysost. Deus ab initio per seipsum hominibus loquebatur: *Sic enim ad Adam venit, sic Cain increpavit, sic cum Noe locutus est, sic apud Abram hospitatus est, & suam erga illos* (homines) *amicitiam innovare volens, quasi absentibus, litteras misit, conciliaturus sibi universam hominum naturam; & has quidem literas dedit Deus, attulit autem Moyses* tanquam bajulus. Sed utinam eum honorem ac venerationem sacris literis habeamus, quam homines Regiis exhibere solent!

e Anno Domini 15 6. ut referunt annales Societatis, Potentissimus ille Rex Chinensis literas destinavit ad Tayquosama Imperatorem Iaponiæ, qui 66. regnis prædominabatur. Hisce literis tantum honoris ac reverentiæ exhibitum, ut purpurea Regis sella inclusæ, à quatuor equis regio more deferrentur: stipabant has non secus, ac ipsum Regem, copiæ aulicorum ac primatum regni, ut nemo quisquam comitatum ac pompam hanc intuitus, dubitaret, quin Rex ipse deduceretur; nec minori plausu ac honoris exhibitione literæ exceptæ à Iaponensibus, quam si ipsum regem excepissent. Quid nos Christiani? cum,

a Aug. l. 50. hom. 26. b 1. ad Thess. 2. c Pise tom. 1. p. 192.

d Chrys. h. 2. in Gen. e Pera. in Sexag.

ut

ut Auguſtin. ait: *a De illa civitate unde peregrinamur, literæ nobis venerunt, ipſæ ſunt Scripturæ quæ nos hortantur ut bene vivamus.* Has literas, quadriga illa ignea Ezechielis in has oras invexit. Has ſtiparunt tot purpurati Martyres, tot Confeſſores ac Virgines. Eccur non eo in pretio, quo regiæ habeantur? Greg. lib. 4. Epiſt. 84. *Quid eſt ſcriptura ſacra, niſi quædam epiſtola omnipotentis Dei ad creaturam ſuam?*

b Chryſoſtomus vero quam jure excandeſcat decernite: *Itane*, inquit, *ſi à Rege quiſpiam miſſus veniat, omnes attenditis; à Deo autem venit, atque ex ipſis cælis loquitur Propheta, & nemo eſt qui attendat. Aut non creditis quæ dicuntur hic, à Deo ſint? epiſtola illæ ſunt à Deo miſſæ.* Et qui hoc compertum haberet, Deum ſibi per ſacrum Eccleſiaſten loqui, non multum attenderet facundiam dicentis, aut ſi verbum hominis, Dei verbum, epiſtolam Omnipotentis ad ſe deſtinatam crederet, an non attentiſſime exciperet?

c B. Franciſca à Ieſu Diſcalceata, tanta voluptate conciones excipiebat, ut quomodocumque dicerent, ſuſpenſa penderet ab ore, & quo fructum uberiorem verba in animo redderent, ea lacrymarum imbre perpluebat. Mirantibus virginibus, quibus homines ineptos non ſemel audire graviſſimum erat, ſolerter reſpondit: Peregrini exuleſque, qui literas aut nuntios de patria, cognatis, atque amicis audiunt, parum admodum de eleganti eorum elocutione, aut litterarum ſtylo curant, dummodo gratiſſimam habeant narrationem; quid ni ergo quicumque peregrinamur à Domino, etiam minus diſerte de eo narrantes, libentiſſimis auribus ac animis hauriamus? Norat illa in divino præcone non advertendum quam concinne geſtiat, quod Mimorum eſt, quam diſerte dicat, quod Tullianum magis quam Chriſtianum eſt, ſed quam apte ipſam veritatem, ac quam ſolidam doctrinam proponat. *d* Ita Patrem Laynes virum tantum dixiſſe ferunt, nulla perſonæ ratione habita, ſe ex cujuſvis fraterculi concione ſemper doctiorem decedere.

a Aug in Pſ. 90. ſerm. 2. *b* Chryſ hom. 3. in c. 2. Theſſ. *c* Rho exempla pag. 383.

d Nigron in Reg. 2.

§. II.

Quemadmodum non margaritum ſed vitrum, quædam pro inauribus geſtant; ita & quidam potius fucum verborum, quam rei veritatem appendunt.

NVnc *e* eo ſæcula delapſa, ut merito illud Hieronymi uſurpare poſſim: *Tanti vitrum, quanti margaritum.* Dum pluris phalerata verba, ac evanidam dictionem, quam ſolidam doctrinam ſectamur; & nil niſi quiſquilias ac nugas auribus inſeri adoptamus, quod quam ab intelligentibus viris alienum ſit, D. Proſper diſerte tradidit, dicens: *f Prudentibus viris non placent phalerata, ſed fortia: quando non res pro verbis, ſed*

e Hieron Ep. ad Lætam, & ad Demetriad. *f* S. Proſper lib. 3. de vita contemp. cap. ult.

pro rebus enumerandis verba sunt instituta; uti & jure meritissimo è prudentium albo expungeretur, qui frondes præ fructibus legeret. *a* Aureè Chrysologus: *Verborum flosculos non quæramus: qui maturitatis fructum quærit despicit amœna camporum.* Sed de hoc uberius præfatus sum.

Arguit & alios Augustinus, qui magis attendunt personam dicentis, quis, cujas, cujus conditionis, ac probitatis, quam doctrinam quam tradit. Certe ne vitam in flagitiis ac pravis dogmatis transactam, sed ipsum verbum Dei attenderent, sic suos hortatur: *b Ego quid sum, inquit, nisi cophinus seminatoris? ille in me ponere dignatus est, quæ vobis spargo: nolite attendere ad vilitatem cophini, sed ad claritatem seminis, & potestatem seminatoris.* Quis passim advertit, quis bajulus, an potator, an scortator? quin potius quid literis contineatur attendit? Panis quem corvus tulit Eliæ, & Antonio in deserto, non minus sapidus erat, quam ille quem Angelus Eliæ, aliisque exhibuit. Corvum me dicite, sed candidissimo verbo Dei vos pascentem. Cotem me expertem secandi, asinum ac fungum concionatorem reputate; per asinam tamen Deum vaticinatum, è mandibula asini fontem, ex ore Leonis mortui favum mellis colligi posse indubitatum est. Quin & Petrus Damianus addit: *Vtrumque juxta proprietatem sapuit, unde sumptum fuerit, non magnopere discrevit.*

Vlmus infructifera sæpe portat vitim, ait Origenes, & fuit qui apto emblemate expressit concionatorem torpentem ac frigentem posse auditores incendere, dum speculo caustico hoc lemma subjecit:

Pariunt quoq; frigida flammas. Similia possim obvia sunt, dum in familiis vestris, & in compitis, fontes ac limpidissimas aquas in antleis, per ora leonum ac serpentum scaturire cernitis. Quin & deformes artifices, venustas effigies effingunt, ut Apelles specie Thersites, speciosam Helenam; & scelerati ac heterodoxi sculptores, affabre crucifixum efformant. Ecquis minoris facit lumen funalis, quo vesperi domum deducitur, etsi ephebus illud portans, non videat quo vadat? imo in manibus cæci, non minus illuminat; hoc enim sensu Damianus ait: *c Vt ita loquar in manu cæci positum est lumen; non quod ille conspiceret, sed quod aliis ministraret.* Ex quibus omnibus recte quisque conficiet, nec dicentis facundiam, nec oratoris mores ac vitam, sed doctrinam spectandam esse, juxta illud: *d Super cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia ergo quæcunque dixerint vobis servate & facite; secundum opera vero eorum nolite facere.*

e Margareta conjux Ludovici XI transiens atrium quoddam conspexit supra scamnum Alanum, virum perquam eruditum, ac oratorem disertum altum dormientem: accessit Regina ac dormientem exosculata est. Cuidam id miranti ac dicenti, quid hominem tam deformem (ut erat) osculare tur? respondit: Non hominem

a Chrys.serm.18. *b* Aug. hom.26.ex.50. *c* Petr.Damian.opusc.6.cap.10. *d* Matth. 23. *e* Loys Garon. cent. 2.v.27.

sed

ſed os illud aureum exoſculor, è quo tot flumina ſalutaris doctrinæ, ac moralis prudentiæ profluxerunt. Multum hæc oratori ſuo tribuit; at longe plus Catharina Senenſis, divini verbi præconibus, dum eorum non ora, ſed veſtigia, citra ullam perſonæ obſervationem, exoſculari conſuerat, & dicentis verba non ſecus ac pretioſiſſimos uniones auribus & cordi inſerebat: *a Qui enim*, ut Auguſtinus loquitur, *verbum Dei libenter audit, inaures anima de patria paradiſi tranſmiſſas, ſe ſuſcepiſſe non dubitet.*

a Aug.hom.26.ex.50. tom.10.

§. III.

Vt gemmis, & inauribus, ita & verbo Dei, raritas pretium facit.

Cauſam noſtis cur verbum Dei tanta aviditate exceptum? cur tanta frequentia ad primos Oratores confluxerit? cur ſermo Domini tam pretioſus fuerit illis diebus? S. Iſidorum audite: *b Pretioſi lapides, ideo quod rari ſint: omne enim quod rarum eſt, magnum & pretioſum vocatur; ſicut & in Samuelis volumine legitur: Et ſermo Domini pretioſus erat in Iſrael, hoc eſt, rarus.* Ea propter antiqui monachi ad plura ſtadia, non ſine gravi moleſtia, Dominica die ad urbes confluebant, ſacram doctrinam audituri; quod Theodoretus, de Zenone ſene agens teſtatur, dicens: Cum autem tales virtutum poſſideret opes, tanquam qui in extrema eſſet inopia, ad Dei Eccleſiam die Dominico veniebat, ut cum populo divinos audiret ſermones. *c* Teſtes Catholici in Anglia, Dania: teſtes Neophyti in Iaponia, China, Peraquaria: ubi, quia operarii pauci, quia ſermo Domini rarus eſt, ſuper aurum & lapidem pretioſum carus eſt. Ad 6.7. milliaria concurritur: nocturna quiete poſthabita, per tecta, per latibula convenitur, cum ſummo diſcrimine fortunarum, & quibuſdam locis, etiam vitæ. Vbi valet illud Gregorii de Neophytis Eccleſiæ, adeo pretioſum tum temporis fuiſſe verbum Dei, *d ut etiam pro prædicatione vita daretur.* Nunc vero, ò tempora! ò mores! ſermo Domini, ut ex ore dicentis tanquam fluvius aureus, aut argenteus profluat, præ copia velut lutum platearum conculcatur: *Facit namque faſtidium copia*, inquit Livius, *& frigidius amamus ſemper ea, quibus ubi lubet, potiri fas eſt.* Veritatem ab hoſte fidei condiſcite: *e* Cum Saracenus quidã Florentiam veniſſet, ac ibidem loci, novitate ductus, ſacræ concioni interfuiſſet, in uberes lachrymas ſolutus eſt. Cauſam rogatus: Saracenorum, inquit, defleo calamitatem, & Chriſtianorum oſcitantiam ac ingratitudinem: etenim ſi hæc prædicatio facta fuiſſet Damaſci, ad cærtum centum millium, auſim ſpondere ſupra octoginta ſex millia ab errore convertenda. Ita prima Veritas; Si hæc in Tyro & Sidone, ſi hæc conciones in Anglia, in Iaponia, qui omnes in ſupremo die ſocordiam ac ig-

b S. Iſid. lib. 16. orig. c. 6.

c Nigron. in Reg. 2. c. 4. d V. Nyſſ. ſerm. Dom. 2. Adv. diſc. 1. e Bernardini de Buſto par. 1. Roſar. ſerm. 3.

naviam noſtram arguent; ſed fit nunc, ut Hieronymus per modum parœmiæ obſervat, *a Pretioſum omne eſſe quod rarum eſt.* Quod exemplis Romanus Philoſophus confirmat: *b Ita compoſiti ſumus, ut nos quotidiana, etiamſi admiratione digna ſunt, tranſeant; contra minimarum quoque rerum, ſi inſolita prodierint, ſpectaculum dulce fiat: hic itaque cœtus aſtrorum, quibus immenſi corporis pulchritudo diſtinguitur, populum non convocat; at cum aliquid ex more mutatum eſt, omnis vultus in cælo eſt. Sol ſpectatorem, niſi cum deficit, non habet. Nemo obſervat lunam, niſi laborantem; hac tamen non annotamus, quamdiu ordo ſervatur; ſi quid turbatum eſt, aut præter conſuetudinem, ſpectamus, interrogamus, oſtendimus.* Vt Eccleſiæ Doctores, & ſacri Eccleſiaſtes, qui ad doctrinam erudiunt multos, à Daniele ſtellis firmamenti conferantur, fit tamen ut pauci eorum fulgore multum capiantur, ac delectentur: ubi per 6. 7. annos in eodem loco dixit, ut Chryſoſtomus fit, vileſcere incipit; at ſi nova ſtella, ſi aliunde Antuerpia, Bruxellis, ex Francia, ex Hiſpania advolarit, novitate ducti, quaſi ad novum aſtrum occurrunt. Iſta novitas Demoſthenem Græcorum Principem ſeduxit: *c* Hic dum ſe conferret ad ſcholam Platonis, conſpexit in foro Athenienſi, hominum turbam novum philoſophum Calliſtratem avide auſcultantem, ad quem populus, novitatis prurigine, confertim accurrerat. Accedit, auditque illum & Demoſthenes & garrulitate ejus captus, poſt hac Platonem faſtidiit, qui tamen ſcientia ac doctrinæ ſoliditate hunc longe præcellebat. Ita paſſim vulgus novitate ducitur, & ſeducitur, nec ſapiunt quid virtutē ſapiat.

Quid admirabilius in orbe, lucidiſſimo illo cæli oculo? de quo Sapiens Eccli. 43. *Vas admirabile, opus excelſi*; Nemo tamen dignatur caput attollere ut ſpectet, quia indies ſpectabilis. Si quoque luſtro, aut ſæculo ſe ſemel dumtaxat exhiberet, quem non exciret? quo non excurrerent ut viderent. Chriſtus ille concionatorum Phœbus, ſapientia Patris, facundia verbi; quem ut ſemel iterumque adierant, exclamant: *d Non ſic locutus eſt homo, ſicut hic homo*; at ubi frequentius ad eos dixit, Sol ille nil admirationis ultra habuit; imo fervore ſuo quoſdam ira accendit; aliis doctrinæ ſuæ radiis tenebras offudit; unde c. 8. *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Nec hoc ſatis; *Tulerunt vero lapides ut jacerent in eum.*

Paulus vas admirabile, vas electum, quem primo ut Angelum cælo delapſum admirabantur, tot diris ac tormentis poſtea inſectati ſunt. Ita ſoles tantum abeſt ut aſpiciant, ut oculis & orbe eliminatos velint. *e* Eclipſis, ignis fatuus, cometa aliquis, aut etiam vana exhalatio jam plures excitat, quam tot ſcintillantes ſtellæ. An non ignes fatuos eos Eccleſiaſtes dixeris, qui à veritate auditum avertunt, & ad fabulas convertuntur? Hi attentum habent auditorem, qui ad ſolidam doctrinam

a Epiſt. 7. ad Demetr *b* Seneca l. 7. nat. quæſt. 1. c. 1. *c* Guev. in h. rol. g. principis.

d Ioan. 7. *e* Hier. Ep. ad Euſt. de Virg.

ctrinam oscitare, ac obdormiscere consuevit. Quid, quod ipsa concio somnum conciliare perhibeatur? cuidam enim percunctanti ab ancilla an herus esset domi? respondit, ad concionem ivisse, ut tentaret si aliquantum somni captare posset. Expertus id olim Demosthenes, de umbra asini sermonem exorsus, omnibus ilico somnum discussit. An non fatuos ignes, eos oratores dixeris, qui ut Roscii ac Comœdi è suggestu gestiunt, & si cachinnos auditorio moverint, egregium se plausum retulisse putant? cum, ipso teste Hieronymo, *Dicentis laus in fletu audientium*. Vir criticus & admodum literatus, non ita pridem judicium de tribus Concionatoribus rogatus: Iste, inquit, totus aulicus est, alter Comœdus, at tertius, inquit, pro rei dignitate verbum Dei tractat. Denique an non ad Eclipses & igneas exhalationes concurritur, dum ad eos qui defectus aliorum, cœtus ac collegia carpere, sugillare solent, popularis turba accedit? Hoc acre dicendi genus, quia rarum est, multis orexim movet: qui talem consuetudinem non habent, deseruntur. Sed de his, erit alibi suus dicendi locus, nos filum prosequamur, nil nisi rarum in pretio esse. Martialis lib. 4. Epig. 22. excusans multitudinem Epigrammatum, sic ait:

Rara juvant: primis sic major gratia pomis,
Hibernæ pretium, sic meruere rosæ.

Nam ut primi fructus rariores, ita & cariores.

a *Vt rosa delectat, metitur quæ pollice primo.*

Sæculo quinto post an. millesimum, dum illud Erasmi opprobrium in Religiosos jactaretur: *Monacho indoctior*; unum aliquem Latinum Oratorem audiri, oraculi instar habebatur. Hinc præcoci ingenio Franciscus Strada, totam universitatem Lovaniensem excivit; nunc præ copia literæ obliteratæ videntur. Ita primus in omni arte summus fuit, quia novus & rarus. Ceteri artifices, etiam superiores dein secuti viluerunt; hic *b* Augustini sensus est, qui ubi varia artis, naturæ, imo & divinæ virtutis supra naturam miracula enumerasset, subjungit: Hæc omnia *assiduitate viluerunt*. sic quinque millia in deserto refecta miramur, & quotannis unum granum proferre centuplum, & frumentum quod uni alendo sufficeret, seminatum, mille sustentare, non obstupescimus: quia *assiduitas experiendi, paulatim subtrahit admirationis incitamentum*. *c* Quid utilius aqua? sed quia commune elementum est, quid ea vilius? *Aquam sane optimam* dicit Pindarus, *sed nihil ea vilius propter copiam*. Quid in se habet pretii glacies, aqua concreta? hæc tamen in canicularibus, auro immergitur, & Regibus in deliciis est. Quis vulgarem florem regium munus duceret, nisi intempestivus sit. Ex Ægypto rosæ hybernæ mitti Romam solebant, quæ tempore verno illic abundabant. unde Poëta:

a Lib. 20. Epig. 77. *b* V. Aug. l. 21 de civit. c. 4. & tract. 24. in Ioannem. c Aug. de civit. cit.

a *Ut nova dona tibi Cæsar Nilotica tellus*
Miserat hibernas ambitiosa rosas.

b Quin teste Plinio, Romæ tandem artem assecuti eas ad hyemem in vigore servandi. Unde Domitiano, velut Deo adulatur, ad cujus nutum natura vertat vices:

d *Dat festinatas Cæsar tibi bruma coronas:*
Quondam veris erant, nunc tua facta rosa est.

Si unica in orbe, in urbe rosa, quanti fiet? si nigra aut cerulea tulipa, quis ei condignum pretium ponat? Libros suos Martialis, quo summo in pretio sint, sic commendat, ut dum unum legunt, illum dumtaxat unicum exstare autument: *c*

Tu quoque de nostris releges quæcumque libellis,
Esse puta solum: sic tibi pluris ero.

Ita pervelim, si quam concionem audis, illam haberi unicam, hunc Dei præconem dirigi arbitreris, atque adeò dicentium turba fastidio non erit. Scio receptum illud D. Hieronymi ad Evagrium: Omne quod rarum est, plus appetitur: d *Putegium apud Indos pipere pretiosius est; diaconos paucitas honorabiles, presbyteros turba contemptibiles facit.* Concionatores turba mirum in modum contemptibiles facit. Ultro obtrunduntur conciones, videtur gratia fieri dicenti, si audiatur. Quid ni merces ultroneæ vilescant! hanc ob rem Paulus, ubi Antiochiam venit, sabbatho consedit in synagoga cum suis, donec rogaretur ut diceret: e *Miserunt principes Synagogæ ad eos dicentes: Viri fratres; si quis est in vobis sermo ad plebem, dicite.* Lorrin. hic: *Nunc invitatur Paulus, non se ingerit; sic merces, ut dicitur, non ultroneas venditurus, utilius exponit.* Quid ergo agendum, studiose quærit Hieron. *Prædicatio si rara est, non sufficit; si assidua, vilescit*, Si concionator deseritur, templo quasi columbario exitur. Non ita pridem, dum in sacello, quod ut summum ducentos capiebat, quidam verba faceret, dixit se supra tria millia auditorum habuisse. Objicienti hæc hyperbolice affirmari; respondit tot adfuisse, sed per transennam: via enim illic ducebat ad locum suburbanum, quo turmatim properantes, ex curiositate sacrum Ecclesiastem paucis salutabant. In ejusmodi homines olim Concilium Carthaginiense IV. gravem censuram interminavit: *Sacerdote verbum in Ecclesia faciente, qui egressus de auditorio fuerit, excommunicetur.* Quot hac tempestate hanc excommunicationem incurrerent?

Unum tamen prudenter Nazian. sacros Oratores monitum cupit, uti nec ferculis stomachum, ita nec verbis animum opplendum esse. Quare alludens ad illud Pauli, f *Lac vobis potum dedi, non escam.* & ad Heb. 5. *Facti estis, quibus lacte opus est:* docet sermonem Domini, cibo persimilem esse, qui modicus avide appetitur, sapit ac nutrit; immodicus obruit, ac nauseam parit. In quo omnibus

a Mart. l. 6. Epig 56. b Plin. lib. 21, cap. 4. c Mart. l. 13. Epig. ult. d Hieron. Epist. 85.

e Act. 3. f 1. Cor.

nibus concionatoribus hoc summi Doctoris præscribo documentum, ne in tanta Oratorum frequentia fastidio sint, brevitati studeant; ipsum D. Thom. in illud Pauli, a *Perpaucis scripsi vobis* : audite; *Sermones*, inquit, *breves valde accepti sunt.* Quod hoc arguto probat dilemmate; *Quia si sunt boni, avidius audiuntur; si vero mali, parum gravant.* Audivi in Oratorem disertum, sed nimis copiosum ac prolixum jactari: ut hic homo aureum torrentem funderet, obrueret tamen sua copia colligentem.

Tandem ut concludam, quod auditores spectat, unam horam per hebdomadam sacræ concioni impendere, quis nimium duxerit? quis ideò verbum Dei contemptui habuerit, quod uno die pluribus in locis proponatur? an ideo minori in veneratione corpus Christi habendum est, quod pluribus in templis exponatur? Deipara etsi 30. annis, domi Christum habuisset concionatorem, tamen foras exit, comitabatur illum in campos, in vicos. Nemo dicentem audiit: hæc sibi sæpius decantata, commodum domi, & in umbra exauditum, sed semper illi pretiosus erat sermo Domini, quæ servabat omnia verba domi forisque audita in corde suo.

a Ad Hebr. 13.

EMBLEMA XV.

Veni columba mea in foraminibus petræ. Cant. 2.

DVLCES LATEBROSO IN PUNICE NIDI. 5. *Æneid.*

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

Dum mundus bacchanalibus vacat, & cacodæmon accipitris instar circumvolitat; animam Christus invitat ad vulnera sua: *Veni columba mea in foraminibus petræ.* Cant. 2.

§. I. *In foraminibus petræ, passerem ac columbam tutos ab accipitre.*

§. II. *In foraminibus petræ, columbam dulces nidos reperire: pasci ac omnibus deliciis affluere.*

§. III. *Nil Deo acceptius, quàm jugi meditatione mentem hic nidificare.*

§. IV. *Praxis quibus quis vulneribus Christi semper queat inhærere.*

DOMI-

DOMINICA QUINQUAGESIMÆ.

Illudetur & flagellabitur. Luc. 18.

CONCILIUM quondam *a* Chalcedonum celebratum, etiamnum celeberrimum, iit, qui dum semel curiam in ımpo, sub tegmine fagi instiissèt, fortè fortuna pasrculus, tantum non infortuum incurrit. Insectabatur acpiter passerem, & ut judices ıservabant, jam jam unguibus es misellum prensurus videtur; cum derepente, quo se ædæ subduceret, in sinum :nocratis delapsus, persuum quæsivit; qui passerem xit, ac protexit.

ı Apoph h g.nata Manutii l.7.n.135.

§. I.

ı foraminibus petræ passerem, ac columbam tutos ab accipitre.

[*Ultis b passeribus meliores estis vos.* Dum hisce lupercam diebus, anima vestra sicut sser à stygio illo accipitre intatur, quo confugiet, nisi in ctus, in sinum cordis, clentissimi IESU? qui, ut inquit rysologus, *c* ultro *dilatat visce- pectus porrigit, offert sinum, gre- um pandit,* ut protegat ac de- ıdat; *d* tuto *illic passeres nidifi- unt.* In vasta illa eremi soliline Hieronymus, *sicut passer tarius in tecto, e* circumvolitem se videns accipitrem, :o ad hanc petram confugit: sic enim de se fatetur: *f* Cum molestis carnis tentationibus urgerer, nec usquam remedium invenirem, ad vulnera Christi confugi, & ecce, non præsentem modò medelam, sed Angelicam expertus sum puritatem. Vos vero in densissima luxuriantis mundi silva, unguibus ac rostro hærentes non formidatis? asylum non circumspicitis? heu quot innocui passeres, quot candidæ columbæ, quot castæ animæ, hoc triduo in prædam cedunt, misere dilaniantur! hinc suam tam sollicitè sponsus, nunc potissimum, quasi ad locum refugii invitat sponsam: g *Veni columba mea in foraminibus petræ, in caverna maceriæ*; hîc à carnivoro vulture, ac rapaci accipitre unicam asylum, ac refugium invenies, hic secura & intrepida inhiantem ridebis accipitrem: h *In his enim latebris*, inquit Bernard. *se columba tutatur, & circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem; in his passer invenit sibi domum, & turtur nidum,* ubi reponat pullos suos. Olim spe devorarat hic milvus sponsam Christi Catharinam, virginem illam Senensem, jamque, ut poëta canit,

> i *Consequitur pennis sublimen in nube columbam,*
> *Comprensamque tenet.*

Eò quippe jam devenerat, ut se

Matth. 10. c Chrysol. serm. 108. Ps. 103. e Ps. 101.

f Oros. in fest. S. Thomæ. g Cant. 2. h Bern. serm. 61. in Cant. i Virg. l. 9.

unguès

ungues ejus effugere posse formidaret, dum hanc sibi vocem sponsi audire visa est: *Veni columba mea in foraminibus petræ.* Eò toto animi nisu, ac mentis impetu se recepit, & infamis prædo in fugam actus est. Lubet hoc in gratiam Virginis Doctoris Angelici stabilire suffragio: a *In vulneribus*, inquit, *Christi, Ecclesia* (& omnis fidelis anima) *sedet & nidificat, cum in passione Domini spem salutis suæ ponit: & per hoc ab insidiis accipitris, id est diaboli, se tuendam confidit.*

Refert Eusebius Nierembergius in historia naturæ b, Psittacum hanc brevem litaniam edoctum, *Sancte Thoma ora pro nobis.* Hic correptus à milvo, ubi de se conclamatum vidit, pro opportunitate periculi, clamavit: *S. Thoma ora pro nobis.* Res mira, unguibus aies projecit prædam incolumem, & ipse raptor exanimis corruit; ita ubi anima Christum, ubi amorem suum crucifixum inclamarit, *diabolus malitia nocendi avidus, dum irruit ruit, dum capit capitur,* ut S. Leo atteſtatur. c

Solatium quandoque miseri, à concavis & exesis rupibus quæsierunt, apud eas questus suos ingeminando. Sic Ariadna Theseum suum quærens, vanè & insanè questa est, ut Pelignus vates canit: d

toto clamanti pectore Theseu,
Reddebant nomen, concava saxa, tuum.
Et quoties ego te, toties locus ipse vocabat:
Ipse locus miseræ ferre vo-
bat opem.

Ad sacram rupem clamanti, maceria sanctissimi corpo Christi, per quinque vulne pentaphona respondebit ec amanti:

O quanto melius, clama
pectore IESU,
Hæc reddent IESUM, co
cava saxa tuum!
O amor! ô IESU! quot
clamatur, amatur:
Hic tua, morte sua, crimi
demit, emit.
Quo fugiam? accipiter pe
hinc, & *tangit, & angit.*
Non misereris amor? *non mi*
eris, ait.
Ergone perfugium, rupes d
bit *aspera, spera.*
An satis hic tutum, me fo
reris? eris.
Eia columba, petram sim
introeamus: eamus.
Ardet in hoc pernox me
vigilare, lare.
Perdius, & pernox, tecum v
lo *vivere verè?*
IESUS amor, nunquam *co*
de recedat, edat.
Ad petram hanc, quoti
milvum *timeatis, eatis.*
Omnibus hæc præbet, dul
levamen, amen.

Ubi enim, quærit Bernardus *tuta firmaque infirmis securitas, requies, nisi in vulneribus Salv toris? tanto illic securior habi quanto ille potentior est ad salva dum.* Et quasi nostra orgia Ba chi describens, subdit: *Fren mundus, premit corpus, diabol insidiatur, non cado: fundat enim sum supra firmam petra* Quis est hic, qui hoc tempo tam lubrico asseveret, f *non cad*

a S. Thom. opusc. 60. de human. Christi art. 39. b Nieremb. pag. 39. c S. Leo serm. 9. de passione. d Ovid. Epist. 10.

e Bern. serm. 61. in Cant. f Matth.

n

i ad petram confugerit? Si-t autem in diebus Noë, erant medentes & bibentes; nu-ntes, & nuptui tradentes; ita ſce Bacchi diebus, in hoc va-, non aquarum, ſed vini & ɛlerum diluvio, paucæ ani-e ſalvæ fiunt, quæ in arca nclusæ ſunt: quam arcam Guerricus Abbas appoſite rpus Chriſti, ejuſque aper-n latus, arcæ feneſtram in-cat, dicens: *Vulnus in latere riſti, quid eſt, niſi oſtium in la-e arcæ, ſalvandis à facie dilu-?* Ab hac arca longius avo-at Auguſtinus, ſeipſum voce a, *cras, cras*, corvum confeſſus, lutabatur in carne, & ſan-ine. Ubi tandem, niſi ad ar-m convolando, ſalvus fa-us eſt? Ipſum audite: b *Cum pulſat aliqua turpis cogitatio, curro ad vulnera Chriſti: cum premit caro mea, recordatione lnerum Domini mei reſurgo: m diabolus mihi parat inſidias, gio ad viſcera miſericordiæ Do-ni mei & recedit à me. Si ar-r libidinis moveat membra mea, cordatione vulnerum Domini no-i filii Dei extinguitur.* Et tan-m concludit hoc epiphone-ate: *In omnibus adverſitatibus n inveni tam efficax remedium, am vulnera Chriſti: in illis dor-io ſecurus, & requieſco* (in hac ca) *intrepidus.* Et paulò pòſt: *llum tam potens eſt, tam efficax ntra ardorem libidinis medica-entum, quàm mors Redemptoris ei.* Hic.

Quantum mutatus ab illo!

c *En corvo quoque rarior albo.*

ugonis de S. Victore idem

a Guarric. Dom. Palm. & Aug. tract. Ioan. c. 120. b Aug. in manual. c. 21. 22. c Iuvenal. Sat. 7.

conſilium eſt l. 3. de Anima c. 23. *Quoties*, inquit, *te ſentis turpibus cogitationibus pulſari, & ad illicitam delectationem affici, toties pone ante mentis oculos, quomodo Chriſtus in cruce ſuffixus pro te. Redemptor tuus moritur pro te, & tu neſcis cujuſmodi ſordida cogitatione ſordidaris in mente.* I nunc (ita enim te Deus è cruce alloquitur,) fruere tuis libidinibus, ego hic ſummis cruciatibus pro te conficiar: tu oculos obſcœnis rebus paſces, ego in morte natantes oculos lachrymis obruam: tu aures cantilenis verbiſque turpibus oblecta, ego interim blaſphemias, injuriaſque atroces libens audiam. tu te ciborum cupediis, caliceque meretrices Babylonicæ ingurgita, ego ſitiam, ego felle & aceto potabor. Tu pedes, manus, corpus totum immerge in tuarum turpitudinum cœno: ego pedes manuſque infami trunco ſuffigar, ego totum corpus diris plagis pungi, lacerari, proſcindi, pro te interim ſinam. Tu cinge caput roſis, unguentis diffluе; ego ſpinas capite geram, ego totus ſanguine madebo: cor tibi cupidines tuæ vulnerent, mihi Iudæorum haſtile latus aperiet, ut per patentem cordis feneſtram videas, quàm ingratos homines amem: denique tu deliciis ac vitiis ſaturare, ego pro te exquiſitiſſimis tormentis & opprobriis ſatiabor. Cujus tam ſaxeum pectus eſt, quod hæ Chriſti pendentis voces non commoveant? Quid dicis ad hæc, ô homo! an non illud Bernardi: d *Deus meus pendet in patibulo, & ego voluptati operam da-*

d Bern. in ſerm. honeſtæ vitæ.

bo?

bo? Hac cogitatione, tam potenti, quisquis se armarit, hostem exarmarit, omnesque ejus insultus, etiam toto exercitu irruentis facile superarit. Quod si lubet, ex ipso Origene haurite & audite: a *Certum namque est, quia ubi mors Christi circumfertur, non potest regnare peccatum, est enim tanta vis crucis Christi, ut si ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita ut in ipsam mortem Christi intentis oculis mentis aspiciatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidia; sed continuo ad ejus præsentiam, totus ille, quem supra enumeravimus peccati & carnis fugatur exercitus.* Hactenus Origines, nec alia Princeps militiæ Christianæ, suis arma assignat: b *Christo passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini.* Ubi D. Thomas observat, Christum instar equitis cataphracti fuisse in cruce: *Nota* inquit, *quomodo Dominus armatus fuit in cruce: habuit enim in capite quasi galeam, non de auro vel argento, sed de spinis. Habuit loricam, non de ære vel ferro, sed carnem immaculatam, de Virgine sumptam. Habuit in manibus non lanceam, vel gladium, sed magnos clavos manibus affixos: in pedibus quasi calcaria clavos infixos; pro equo vero habuit ipsam crucem.* Hanc panopliam, & vos induite, his armis armamini, quia ut idem S. Thomas addit, *memoria Dominicæ Passionis, contra insultus & intentationes diaboli munit & roborat.* Thren. 3. *Dabo eis scutum cordis, laborem*

a Orig. l. 6. in c. 6. ad Rom. b 1. Petri. 4.

tuum, mortem, & vulne[ra] tua. His armis imbecillis [fe]mina c Brigitta munita, ita f[ugi]gium hostem compescuit, [ut] se vinctum ac victum proc[la]marit. Hæc arma, hunc cl[y]peum cuidam juveni licenti[æ] deesse, diserte eadem vir[go] significavit, dicens: Fili adh[uc] tibi deficit clypeus, id est, co[n]sideratio armatæ passionis D[o]mini, qui debet esse in sinist[ro] brachio, juxta cor, ut quot[ies] delectat animum voluptas ca[r]nis, toties considerentur liv[o]res Domini. His armis etiar[n] num imbellis juvenis Edmu[n]dum, tartareum milvum co[n]trivit, à quo illud veritatis ex[-] pressit. Nullis armis potentiu[s] quam Passionis Domini se [su]perari. Quis jam miretur, quo[d] Bosius d narrat; olim columb[as] in cruce depingi solitas, ([ut] adhuc Romæ in Ecclesia S. Cl[e]mentis videre est) e quod in cru[-] ce sponsa ac columba Christ[i] ab omni hoste secura sit. U[n]de Franciscus Sales: f In tent[a]tionibus ad crucem recurre, & coronam ejus spineam accip[e] ut cor tuum muniat, & cir[-] cumvallet, ne istæ vulpecul[æ] accedant. Unde & Eccles[ia] hic ab hoste protegenda ex[-] clamat:

Intra vulnera tua absconde me:
Ne permittas me separari à te:
Ab hoste maligno defende me.

c L. 4. revel. c. 74. d In vita e Bosius de cruce l. 6. c. 9. f Sales praxi Spirit. part. 3. c. 21.

§. II.

ı foraminibus petræ, columbam dulces nidos reperire, pasci, ac omnibus deliciis affluere.

Nter opulenta regum fastigia, citra fastidium, lustrari juvat, ustrem illam regis; *a* Chinen- regiam; in qua præter ex- uisita artis & magnificentiæ onumenta, conspiciuntur ad ıvem & septuaginta capacis- na atria, quæque ut operis ırietate speciosa, ita rerum ıtiquitate maximè pretiosa; æ ceteris tamen, quatuor ngè augustiora videntur: quo- m primum solido aurichal- ı, eleganti opere elaboratum; terum puro argento constru- ım. Tertium puro auro in- ıctum; quartum his omnibus æstantius, totum gemmis ac ıionibus distinctum. Quibus quintum Magni Cham, auro rmiculato convestitum, co- mnis aureis fultum, quodque esauros ingentes recondit, dideris, orbis miracula mira- desines.

b Quinis his ut angustiora ıt, augustiora certe concla- ı (quorum teste Bernardo, *ıvis reserans*; *clavus penetrans*) vinus amor stupendo opere :lavit, quina nempe vulnera :demptoris, quorum Primum ıannes describit: c *Pedes ejus ıiles aurichalco.* Alterum ar- nteum, Eccli. 40. *Argentum ıstitutio pedum ejus.* Tertium nclave aureum, opere tor- tili, Cant. 5. *Manus ejus tor- natiles aureæ.* Et ne gemmeum desideretur, en *d plena hyacinthis.* Quintum vero longè opulen- tissimum *venter* (vertunt alii pectus aut latus) *distinctus sapphiris,* ubi asservatur thesaurus, ac margarita pretiosissima cor- dis Domini nostri IESU. Ber- nardum audite: e *Bonus thesau- rus, bona margarita cor tuum bone* IESU, *quam fosso agro tui corporis inveniemus. Quis hanc margaritam abjiciat? quin potius dabo omnia, omnes cogitationes, & affectus mentis commutabo, & compara- bo illam mihi, jactans omnem co- gitationem in cor Domini mei* Ie- su. In hoc cubile adeò pretio- se convestitum, nostis quan- do cælestis rex sponsam suam induxerit? Ambrosium inter- rogate serm. 2. in Psal. 118. *Quando autem introduxerit eam in cubiculum suum, passionis tem- pus, lateris compunctio, sangui- nis effusio declarat. f* Ubi ut be- ne Salazar, per cubiculum, planè corpus Christi intelligit: subdit enim idem Amb. *Cubi- culum Ecclesiæ*, (& castæ spon- sæ) *corpus est Christi*, ubi spon- sam omni suavitate, & dulce- dine replet.

Perillustris familiæ adoles- cens, *g* Luthgardim virginem in sponsam ardebat, complures scintillas in illibatam mentem conjecerat, quibus intepescen- te spiritu, non parum illa se senserat inflammari; adfuit extemplo alter sponsus, sed san- guinis, pectus suum, & in eo cor saucium ostendit, hæc pau- cis profatus: *Blanditias inepti a- moris posthac vide ne requiras. Hic*

ı Majo'. canicul. l. 1. c. 23. mira- ıum. *b* Bern. serm. 61. in Cant. Apoc. c. 1.

d Can. 5. e Bern. serm. 2. de Pass. cap. 3. *f* Salazar. in Cant. c. 3. v. 4. g In vita 16. Julii.

jugi-

jugiter contemplare quid diligas, & quam ob rem diligas: hic ego totius puritatis delicias tibi polliceor obtinendas. Ad hæc

a *Illa velut crimen tædas exosa jugales.*

Deinceps extra has delicias nil sponsa Christi quæsivit, humana omnia usque adeo illa jam fastidire, ut præter crucifixi, nullos sciret amores; præsertim ubi ab ejusdem vulneris nectare ebria, eam suavitatem imbiberat, ut oris ejus saliva, omni saccharo dulciorem saporem retineret. Hæc qui legit, & intelligit, id est, ut S. Thomas ait, intus legit, omnem mundi dulcedinem facilè respuet: qui semel gustavit, quàm suavis sit Dominus, & mel de petra cum Bernardo delibavit, facile cisternas sæculi nauseabit. Ipsum melleum Doctorem audite: b *Ego fidenter quod ex me mihi deest, usurpo ex vulneribus Domini; quoniam misericordia affluunt, nec desunt foramina, per quæ affluant. Foderunt manus ejus & pedes, latusque lancea perforarunt, per has rimas licet mihi sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo, id est, gustare & videre, quoniam suavis est Dominus.* Hæc Bernard. totus posthæc mellifluus. Clamet nunc mundus:

c *Vina diem celebrent.*

d *Nunc est bibendum, nunc pede libero*
Pulsanda tellus.

Nunc pocula Libero libanda Deo, nunc cupitis amplexibus, nunc cupediis, tripudiis & deliciis diffluant mortales. Vobis hæc omnia puriori fonte depromam: Catharina illa Senensis, hisce Bacchanalium diel[...] cum servi juxta ac dor[...] ventri & abdomini servi[...] fortè se in penitius concl[...] Virgo abdiderat: & ecce [...] ciosus præ filiis hominum, [...] tre Virgine, & aliis cæliti[...] paranymphis stipatus, Psalte[...] gio suavissimè admodular[...] eam sibi in sponsam, annul[...] digitum inserto, adoptavit; [...] de lateri labia admovens,

e *Purpureo bibit ore nectar.*

Quid alias Christi sponsas, [...] letas, Ludwinas, Hedwi[...] Mechtildes, Gertrudes, El[...] bethas commemorem? qu[...] hanc cellam vinariam indu[...] mustum generosissimum, [...] num illud divinum antono[...] stice *lachrymam Christi* potar[...] Sic præclaram re ac non[...] Claram, ut ait Surius, *lac[...] ma Christi vehementer ine[...] bat.* Hoc musto ebrius, sali[...] nobis movet suavissimus [...] nardus: f *In his* (cellis) *multi[...] dulcedinis, plenitudo gratiæ, [...] fectioque virtutum. Ibo ad il[...] referta cellaria, atque ad adm[...] tionem Prophetæ, relinquam [...] tates & habitabo in petra; id[...] audio, Columba mea in foram[...] bus petræ, quod in Christi vul[...] bus tota devotione versetur.* [...] nis qui sitit, qui turbidas m[...] di venas sectatur, &, ut P[...] ait,

g *Qui bibit immundam, cum [...] pronus aquam.*

huc veniat: huc omnes accu[...] te, ex hac petra h *haurietis a[...] in gaudio, de fontibus Salva[...]* Nec est qui aquas his Ba[...] festis fastidiat. Nostis a[...] cinnamomi, aquas cæleste[...]

a Ovid.1.Metam. b Bern.serm.61.in Cant. c Tertull.l.2. d Horat.

e Horat.3.carmin.ode 3. f Ber[...] 61.in Cant. g Mart.lib.1. h Is[...]

a vitæ, omni vino præstan-
res, ex variis aromatibus &
ccharo, frequenti decoctio-
eliquatas, in cellis pharma-
polæ asservari; ejusmodi, te-
Bernardo, cælestis Sponsus
opinat: a *Super omnia,* inquit,
mihi amabilem reddit, ô bone Ie-
! calix, quem bibisti. Calix
eu! nimium amarus, myrrha
felle conditus; sed dulcem
um fecit, præstantissimum se-
mæ decoctionis, hoc est, in-
iti amoris saccharum.
Et ne hisce nuptiis, nuptia-
m Deus desit, Dius amor b *hîc*
menæus erit. Quem ut prode-
tem videatis, juvat audire
o prodigio Sanctus Garsias
x in in lucem prodiit; de quo
unt Historici, *c* matre ejus
avida, Mauros armata manu
bem invasisse, atque una Re-
nam lancea perfodisse, prole
acta, quæ per hiantem pla-
m manum exerens, in lu-
m protracta est. Redemptor
ster gravido parturiebat pe-
ore cælestem cupidinem, dum
ce unus d *lancea latus ejus*
eruit. Quod subtiliter scru-
ur Augustinus, dicens: e *Vigi-*
nti verbo Euangelista usus est,
non diceret, latus ejus percussit,
t vulneravit, aut quid aliud,
aperuit, ut illic quodammodo
a ostium panderetur, quo amor
lucem prodiret; sed totus
ıcius, & cruentus, ut illum
im viderat, qui dicebat: f *Pro-*
rea vulneratum est cor Christi,
per vulnus visibile, vulnus
oris invisibile videremus. Per-
gil his amor in ostiis, prope

a Bern. serm. 20. in Cant. b Vir.
4. Æneid. c Roderic. Toletan. lib. 5.
rebus Hisp. d Ioan. 19. e Aug.
ct. 120. in Ioan. c. 20. f Bern. serm.
Passione c. 3.

ostiatim amores emendicat, &
vel invitos amare cogit; hic
novus hymenæus complures
animos sauciavit, & igneo ja-
culo ad illibatas nuptias, men-
tes inflammavit. Fuit in regno
Neapolitano puella nobilis, g

h *Iam matura viro, jam plenis nu-*
bilis annis:
Multi illam magno è Latio, tota-
que petebant
Ausonia, petit ante alios pul-
cherrimus omnes
Egregia forma juvenis.

Iamque in unum amicis con-
vocatis, ut nuptui traderetur,
illa se paululum turbæ subdu-
xit, & ante crucifixum pro-
strata, hæc secum attentius
expendit: Tu amor mi, & re-
demptor animæ meæ: tu IE-
SU, ait, pro me tam dire cru-
ciatus, ego voluptati operam
dabo? tu vulneribus & spinis
concisus, ego auro & gemmis
gravis! nimis heu! dissimilis
tui sum, amantissime IESU.
Nec diu cunctata prominentes
cincinnos sibi præscindens, illis
pedes Domini concinne illiga-
vit. Sic progressa in medio a-
micorum cœtu, matrem allo-
quitur, non multis nec longe
sponsum sibi quærendum, pro-
pe adesse, Christum ostentans,
illi, inquit, meos amores,
& virginitatem dicavi. Ad hæc
omnibus attonitis, nequid-
quam monentibus ac minanti-
bus amicis, candidissima co-
lumba accipitri erepta, in
foramina petræ evolavit, & in
arcano illo conclavi lateris
Christi conqiuevit. Hoc si filiæ,
si & filii hujus sæculi paucis
secum mente volverent, dere-

g Pennequin amour divin. p. 2. c. 6.
h Virg. 7. Æn.

pente

pente omnes mundi delicias fastidirent. *a* Unus aliquis è primatibus regni P. Petrum Fabrum Madriti convenit, adeoque formulas quasdam precandi, & puncta piè ruminanda, sibi assignari deposcebat. Cui ille: Hæc tecum quandoque perpende: *Christus in summa inopia, ego in opulentia: Christus in fame & siti, ego in exquisitis epulis: Christus nudus, & ego pretiose convestitus: Christus in doloribus, & ego in deliciis.* Hisce instructus abit, nec multo post, dum ad lautissimum convivium adhibitus, cupedias & luxum admiratus; unum è quatuor punctis animum subiit, quo ita compunctus fuit, ut in uberrimas lachrymas effusus, mensa assurgere, convivas deserere, ad solitudinem se recipere coactus sit, ubi privato dolori liberius fræna laxavit. Hujusmodi telo saucia Elizabetha Regis Hungariæ filia, ubi amorem suum nudum in cruce suffixum vidit: in mundo suo muliebri ingenue erubuit: Mihi inquit, caput gemmis, tibi sentibus riget: ego pulvinaria calco, tu locum capiti circumspicis, & eheu! non invenis.

Scilicet ipsa geram, saturatas murice vestes,
Et meus hoc pendet sanguine pictus amor.

Purpura rectius me sanguis sponsi pinget. Ite gemmæ, nobiliores sub cruce, veros rubri maris uniones, legam, hoc cariores, quod divino rore concreti, Tollite pulvillos, crux Christi erit lectulus, & extemplo omnem pedibus mundum calcans, pedes mund[i] extulit; & intra caverna[s] vulnerum Christi concessit, a[t]que hoc

a *Dulces latebroso in punice nido* reperit, ibique mundi cur[is] soluta, requievit. Invitat [&] vos Seraphicus Bonaventur[a] qui nocturnis diurnisque co[m]messationibus, ac tripudi[is] lassati estis, ut hic tande[m] conquiescere velitis. *O ama[n]tissima vulnera Domini nost[ri]* IESU *Christi!* exclamat [S.] Doctor. *O cæcitas filiorum [A]da, qui per hæc vulnera, [...] Christum nescimus introire! [su]pra suas vires laborant in v[a]num, & aperta sunt ostia [ad] quietem.* O filii hominum, [u]quid diligitis vanitatem? [u]quid potando, jocando, sa[l]tando defatigamini? mise[re]ret certe vestri Redemptore[m] nostrum, qui vos invitat [ad] quietem; ubi choreas præte[r]ire nequeo, quibus hisce dieb[us] cælestis sponsus se inseruit.

c Anna de S. Bartholomæo quæ in bulla mundum lusi[t] ubi adolevit, florem ætatis Chr[i]sto consecravit; hisce tame[n] antecineralibus feriis, non po[tuit] quin matris imperio urge[n]te, choreas frequentaret. U[n]dum à chorago primæ nobil[i]tatis, in tripudium consaluta[ta] oculos forte cum animo [su]stulit, & ecce, in ictu ocu[li], exhibuit se dilectus omn[i]no cruentus, hoc unum [p]questus; Pergeret se dare va[]nitati, dum ille in tormentis; in[o]portunam hanc musicam, su[o] luctui. Disparuit ille, & il[la] hoc telo saucia, ocyor Eur[o]

a Pennequin ibid.

b 5. Æneid, c Barry Annee Sain[te] part. 1, c. 7.

gen[...]

generoso saltu; mundo ac chorago spreto, ad Christum sponsum confugit. Disce & tu, ait Scriptor a Asceticus, habitare in „hoc vulnere lateris: si enim „amica, aut sponsa est anima „tua, ubi suavior illi thalamus „dormiendi, quam in hoc vulnere? si columba es, ubi locus est tibi ad nidificandum aptior? si passer esse decrevisti, nusquam tibi magis conveniens erit locus, ubi abstractam ac solitariam vitam agas, quàm in corde Christi. Si turtur es, & castis variisque gemitibus ad Deum suspiras, hic locus requietionis erit. Hunc sibi locum quietis, à turbis semotum Elzearius Comes delegerat, illic conjugi Delphinæ se habitare dictitabat, in hac caverna non semel auditus pios gemitus fundere; non semel, ut illud Maronis ad sacra traducam,

b *Ingemuere cavæ, sonitumque dedere cavernæ.*

Illic Seraphicus Franciscus confixus degebat, quin & Xaverio in mediis Indiis

c *Requies ea certa laborum* fuit; oppido fessus ad vulnera Servatoris, ad Christi dolores meditandos recurrebat; uti & Thaumathurgus ille Iosephus Anchieta, qui ita totus in crucifixum abierat, ut dormiens per insomnia, instrumenta & passionis Dominicæ mysteria loqueretur. Norant hi quo è laboribus, lassis perfugium, ac solatium reperiretur. Etenim ut rectè Bern. d *Ad hoc perforatum est latus tuum, ut nobis patefiat introitus: ad hoc vulneratum est cor tuum, ut in illo ab exterioribus perturbationibus absoluti, habitare possimus. O quam bonum, & quam jucundum, habitare in corde hoc!* Dicamus & nos: Bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula; memoriæ unum, tam ingentis amoris monumenta recolendo; intellectui alterum, appretiando & expendendo; voluntati tertium, ferventissime tantum amorem diligendo. Ad hæc tabernacula figendum, varia nobis loca D. Bonav. assignat: e *Bonum est nos hic esse*, inquit, *faciamus hic tria tabernacula, unum in pedibus, unum in manibus, aliud continuum in latere. Ibi volo quiescere, & vigilare: ibi loquar ad cor ejus, hic erit requies mea in sæculum sæculi.* Isthic loquar ad cor ejus, ad cor amoris fontem, ardoris fornacem, & dicam:

Cordis mei cor dilectum,
In te meum fer affectum:
Nullum modum das amori,
Mille mortes optas mori,
Flamma desiderii.

Hoc quippe dilectissimi Iesu, primo instanti conceptionis corculum, tanto dolore & angore oppletum fuit, quantum in horto pertulit, dum toto corpore sanguineus sudor erupit; nisi fortè in utero major extiterit, quod illic conclusus detineretur: cognitio enim in Christo, & apprehensio omnium opprobriorum ac cruciatuum æque viva fuit in hoc corculo, adhuc intra viscera Virginis concluso, quam dum noctem illam decre-

a Lansperg. hom. 54. de pass. b l. 2. Æneid. c Virg. 3. Æneid. d Bern. c. 3. de Pass.

e Bonav. in stim. part. 1. c. 1. f Nieremb. de Adorat. l. 2. c. 5.

i toriam

toriam in domo Caiphæ transegit, aut in cruce pependit, qui deinde dolor continuus fuit per omnem vitam, ut maximum ac perpetuum miraculum fuerit, vita IESU. a *Vnde non dubitaverim affirmare*, ait Lessius, *hunc dolorem sufficientissimum fuisse ad vitam Domino millies eripiendam*; quin & mille mortes, imo tot mortes quot mortales, obire ardentissimum illud cor, millies cælestem patrem efflagitarit. Ad cor illud, inflammato corde quantâ potest voce August. contendit: b *Dilexisti me Domine plusquam te, quia mori voluisti pro me.* Imò verò ita amasti me, exclamat, Doctor Aquinas, & quemque hominum, c *quasi quilibet homo esset Dei Deus.* d *In tantum me diligis Deus meus*, ait Bonaventura, *ut te odisse videaris. Cum posset guttâ, redemit undâ*, inquit Bern. serm. 22. in Cant. Ammonem olim Ionadab ejus patruelis sciscitatus est: e *Quare sic attenuaris macie, fili Regis?* Cui ille paucis respondit: AMO. Quare ex dilecto tuo, fame, siti, æstu, frigore, labore, dolore, opprobriis, cruciatibus confecto; *quare sic attenuaris macie, fili Regis?* Respondebit ex ardentissimo corde: AMO. Hoc verbum secum attentius ruminans B. Laur. Iustinianus: f *Prorumpant*, inquit, *in medium probra, contumeliæ, blasphemiæ, illusiones, sputa, alapæ, flagella, corona spinea, sceptrum arundineum, purpurea vestis, effusio sanguinis, poculum fellis, apertio lateris, dolor matris, & cruciatus ignominiæ, & diræ mortis: omnia hæc habent voces suas AMORIS.* Hujus in suo pectore flammas expertus candidissimus Abbas, exclamat: g *O suavitatem! ô gratiam! ô vim amoris! Itane summus omnium, factus est imus omnium? quis hoc fecit? amor dignitatis nescius, dignatione dives, affectu potens, suasu efficax. Quid violentius? triumphat de Deo amor. Quid tamen tam non violentum? amor est. Quæ est ista vis, quæso, tam violenta ad victoriam, tam victa ad violentiam*; uti dum amor cor IESU occupavit, sauciavit, subjugavit, rectè usurpare possim quod de Hercule Poëta cecinit:

Quem nullus potuit vincere, vicit amor.

Et post hæc omnia, unum illud queritur Hieronymus; *Solus homo non compatitur, pro quo Deus patitur.* Hoc Iacoponus non ferebat, qui lupercalibus diebus ante crucem prostratus, mortalium licentiam ac infamem petulantiam animo volvens, in has voces erumpere non semel auditus est: *Amor non amatur, amor non amatur.* Theresa verò ad imaginem crucifixi: O amor ô amor! non amplius peccatum, non amplius. Eodem spectat illud Guilielmi Parisiensis viri doctrina & sanctitate conspicui, qui miratus mortales Deo, amore suo, spreto, vanitati se dare, tantamque bonitatem non amari, exclamat: h *Quis ad hoc Diabolicum terrifi*

a Lessius de perf. l. 12. c. 17. p. 313.
b Aug. solil. c. 13. c S. Thom. opusc. de Sacram. d V. Binet. amour divin. c. 8.
e 2. Reg. 13. f Laur. Iustin. de connub. verbi & animæ c. 5.

g Bern. serm. 64. in Cant. h Guil. Parisiensis de Rhetorica div. c. 5.

rum miraculum non obstupescat? quis non excandescat? quis non cum Iacopono totus colliquescat? a *Quis illud cor tam vulneratum non diligat? quis tam amantem non redamet?* quis in hoc corde requiescere, & jugi meditatione habitare non expetat? cum nihil Deo gratius, nihil ab homine præstantius præstari possit, quam assiduo volvere, quanta pro nobis pertulit Deus homo.

a Bern, de Pass, c, 3,

§. III.

Nil Deo acceptius, quàm jugi meditatione mentem hic nidificare.

Refert b Xenophon, Cyrum Regem Persarum, ex Tigrane rege Armeniæ, cum conjuge sua capto, aliquando quæsiisse, quid pro uxoris suæ redemptione in lytrum offerret? Cui confestim Tigranes: Integrum ait regnum, ô Rex! si haberem; quod cum sors abstulerit, libens sanguinem, & vitam dico. Hoc responso mirifice captus Cyrus, ambos libertati, & regiæ dignitati restituit. Cumque solo ac solio redditus Tigranes, perquàm familiariter uxorem sciscitatus est, ecquid de Cyri prudentia, deque regia ejus munificentia videretur? num omnem aulæ apparatum probè observasset? Cui illa: Ex quo tecum, inquit, in vinculis fui, ita me devinctam habuisti, ut numquam oculos, aut mentem in alium defixerim, quàm in eum, qui me, & sanguinis & vitæ impendio, redimere comparatus erat. Hinc toto ex te corde Tigranes,

c *Toto animo, tota pendebam perdita mente.*

Hæc si maritus tam fortiter fecisset, quàm dixit, an ejus umquam conjux oblivisci potuisset? & quî fieri potest, ut nos Redemptoris nostri, non assiduo recordemur? cum hoc sibi tanti amoris hostimentum dumtaxat requirat, ne unquam animo, beneficia ejus in nos collata, eradantur: ut si pati cum illo non possimus, saltem pia mentis meditatione compati velimus. Præclarum certe ethymon meditationibus excogitavit Augustinus, dum dixit: d *Meditatio nil est aliud, quàm mentis ditatio.* Quæ ditatio mentis potissimum fit per meditationem Passionis Domini, qua cælestis gratiæ, ac salutis æternæ bonis, animus locupletatur: nam, ut idem August. ait, e *nihil tam salutiferum nobis est, quàm cogitare quanta pro nobis pertulit Deus & homo.* Quod luculentis vobis testimoniis comprobabo. Dum S. Ioannes Euangelista summe arderet videre Deiparam, jam cælo gloriosam, illa se exhibuit, benè longum sermonem cum illo de cruciatibus Christi texens, f quos ipsa in monte Calvariæ cordi impressisset, dixitque Ioanni, filium Iesum has tres prærogativas concessisse ei, qui jugiter passionem

b Xenophon, l. 3. de instit. Cyr.

c Catul. eleg. 65. d Aug. tom. 9. speculum peccatoris cap. 4.
e Aug. serm. 23. ad frat. in Erem.
f Lobberius Dom. 2. Quadr. quæst. 5.

Domini recoleret: 1. Ut antequam è vivis excederet, ferventiſſimæ contritionis actum peccatorum illi cælitus impetraret. 2. Deiparam ei in extremo agone, præſidio futurum. 3. Filium Matri tranſcripſiſſe omne jus, quidvis pro illo impetrandi. Qui hoc præſidio munitus, quid huic abeſſe, quid obeſſe poſſe arbitratis? Hujus tantæ prærogativæ causam aſſignat Bonaventura, quod meditatio Paſſionis Domini, ad omnem virtutem, & perfectionem deducat rectiſſime: a *Si vis*, inquit, *ô homo, de virtute in virtutem, de gratia in gratiam, de bono in melius proficere: quotidie, quanta potes devotione, mediteris Dominicam Paſsionem: nihil enim in anima, ita operatur univerſalem ſanctificationem, ſicut meditatio Paſsionis Chriſti.* Suſpiciunt ſæculares, viros Religioſos, priſcos illos anachoretas, ac diffidunt ſe eò ſanctitatis poſſe pertingere; quid ſi ſuperiores citra omnes has auſteritates evadere poſſe oſtendero? Magiſtrum habetis Albertum Magnum, Magni illius Thomæ Aquinatis, eruditione, & virtute Magiſtrum maximum, cujus hæc ſana, ac ſancta doctrina eſt: b *Simplex recordatio vel meditatio Paſsionis Chriſti, plus valet, quam ſi quis per annum jejunaret in pane & aqua, qualibet ſexta feria: vel diſciplinaret ſe qualibet hebdomada per annum, uſque ad effuſionem ſanguinis: vel quotidie legerit pſalterium.* Fatebor equidem acceptas Deo eſſe orationes, flagella, jejunia, peregrinatio-nes, aliaſque corporis afflictio-nes: ſed nihil ita Chriſtum ra-pit, ac attenta crucis ſuæ con-templatio. Hoc Franciſco A-ſiſiati, ſolicito, quid amori ſu-o crucifixo gratiſſimum præſta-re poſſet, oſtenſum eſt; dum ſacr-o codice tertium aperto, ſempe-r in paſſionem Domini incidit, quod & anachoretæ cuidam re-velatum, Ludolphus teſtatu-r. Accedit quod quibuſdam no-n ſit ea corporis firmitas, ut Com-poſtellam, aut in terram San-ctam, peregrinationem inſti-tuere queant. Iis commodio-rem longe praxim ſuppedit-at Auguſtinus: c *Magis meretur, v-unam ſolam lachrymam emitten-s ob memoriam Paſsionis Chriſti, quam ſi uſque ad terram promiſ-ſionis peregrinaretur.* Unde qu-dam ad extrema deductus, vidit coram judice, ſcelera pra-valere, exclamavit: Si non ſu-fficiunt merita operum quæ fe-ci, addantur devotiones, qu-in contemplanda Chriſti Pa-ſſione, ac vulnerum ejus, im-pendi. Ac ſibi redditus, dix-it: Iam bene; feliciterque extr-emum emiſit ſpiritum.

Quid? quod vel ſola recor-datione paſſionis, homo rena-ſci, & quaſi fonte baptiſmati-s ab omni culpa, ac reatu ex-piari dicatur, ut D. Cyprian-us loquitur: d *Vide*, inquit, *quom-odo his qui Chriſti commemora-nt paſsionem, inter ſacra offici-a quaſi per quoſdam canales, de i-nterioribus fontibus egrediantur to-rrentes. Anima hic ſe fletibus a-bluit, & lachrymis ſe baptiz-at*

a V. Speranſa de Paſſione pag. 296.
b Albert. M. tract. de Miſſa.

c V. Bernardi de Buſto ſerm. 15. ... ria 6. Paraſceve. d Cyprian. ſerm. ... Cœna Dom.

Et ne de rei veritate addubites, en alterum, qui ejusmodi piam commentationem, baptismo sanguinis, hoc est, ipsi martyrio conferre non dubitavit. Hujus testimonii piissimus auctor Ludolphus à Saxonia, qui refert, divinitus cuipiam revelatum esse, a *Si quis dolores* (Christi) *revolvendo, lachrymas ex compassione effuderit, tanti ponderis ac momenti apud Deum fore, ac si Martyr inter supplicia eas profunderet*; adeò ut prædestinationis hæc tessera sit certissima, suffragante Leone Magno, Christi suffraganeo, dum dicit: b *Certa atque secura est exspectatio promissæ beatitudinis, ubi est participatio Dominicæ Passionis.* Stimulo nobis sit quod Gertrudem Christus edocuit: c *Filius*, inquit, *qui cum devotione me crucifixum aspicit in vita; ego illum benigno oculo aspiciam in morte.* fructum tunc uberem Religiosus Cisterciensis legit, qui solitus orare per agoniam Christi, ut in hora mortis illi adesset, Christus adfuit, & fine purgatorio in cælum evocavit. Unde præclare ex Doctore gentium, concludit Gregorius: *Compatere ergo Salvatori nostro* IESU, *memoriam passionis, & vulnerum ejus in corde tuo habendo; certissime confidens, quod ejus consolationis, in futuro socius efficieris. Unde Apostolus: Si tamen compatimur, ut & conglorificemur.* Quam spem certissimam d Anna à S. Bartholomæo, socia S. Theresiæ consecuta est, quæ à teneris addicta Christi doloribus, ad cujus imaginem tenerrime flebat, intellexit à Deo: Si quis quotidie vel semel de Christi passione, ejusque in nos amore cogitarit vel parumper, idipsum ad salutem, imo ad multam misericordiam impetrandam sufficere. Hoc & tu fac, ut vivas in æternum.

§. IV.

Praxes, quibus quis vulneribus Christi semper queat inhærere.

HÆc ne exciderent, in fasciculum Bernardus instrumenta cruciatuum Christi colligarat, quem assiduo in pectore, in corde gestabat. Serm. 43. in Cant. *Nemo tollet eum à me, inter ubera mea commorabitur.* Æneas Silvius, postea Pius II. narrat, quod Pachorus juvenis, cuidam Lucretiæ miserit fasciculum florum, cui schedam amatoriam inseruerat? Huic quid aliud inscriptum arbitramini, quam illud? *Cogita tu de me, & ego de te.* Alium fasciculum, sed myrrhæ, cælestis sponsus suis missitare consuevit. f *Hunc & vos* (ô filiæ, quæ encarpium, aut fasciculum florum, ad ubera gestare consuevistis) *tam dilectum fasciculum colligite vobis; hunc medullis inserite cordis, ut vobis inter ubera commeretur.* Hac brevi scheda inserta, Recogitate eum, qui talia ac tanta pro vobis passus est: Claram illam de Monte Falco imitantes, quæ ita hunc fasciculum cordi appresserat, ut omnia sponsi patientis

a Ludolph. c. 59. de passione. b S. Leo serm. 9. de Quadr. c Greg. l. 6. mor. c. 6. d In vita.

e Pierre. Messie l. 1. c. 37. f Bern. ibid.

insignia impresserit. Alium nunc morem habent modernæ filiæ, ut non modo in cubili, aliquot horas ad speculum se contemplentur, sed & specillum circumferant, ut ubi-ubi sunt, illud intueantur. Aliud profecto speculum proponit S. Drogo Hostiensis: a *Fecisti de corpore tuo* (bone IESU) *speculum animæ meæ*, quod utinam puellæ circumferant, & se identidem in eo speculentur. *b* Venerandus Præsul Rodesindus Episcopus Conimbricensis, pro gentilitia tessera, gestabat Christum in crucem suffixum: ad cujus dexteram speculum, ad lævam circinus depictus erat: ut hoc dolores Christi metiri, in illo fœditatem suam, & quàm Redemptori suo dissimilis, contemplari posset; etenim, ut Laurentius Iustinianus ait, *c* Christus *nobis & meritum patientibus, & patiendi speculum factus est.* Hoc speculum nunquam non an ante oculos habendum: d *Erit vita tua quasi pendens ante te.* Quod si sæpius contempleris, incredibile quam cultos mores, & amores, quam eleganter animum conformabis. Disce hoc ab Hippolyto Galatino Florentino: *e* Habebat is in vicinia, prostitutæ pudicitiæ feminam, quam ingenioso commento aggressus est. Tabellam, in qua Christus Dominus spinis evinctus tempora, multoque fluens sanguine, eleganter erat depictus, speculi in morem adornarat, suspenditque ad fenestram, ut vanæ feminæ assolent. Tum se ad illud identidem, veluti ad speculum corporis contemplabatur, Id conspicata prostituta, mirari & viri vulgo sancti, & gravis, levitatem plusquam muliebrem irridere. Tum Hippolytus vultu ad dolorem pietatemque composito, novi generis speculo procacem in mulierem obverso, illius oculos everberavit, animumque improviso spectaculo attonitum ita perculit, ut mox impetrata Hippolyto imagine, sæculi transfuga in pudicitiæ castra se contulerit. Nulla unquam femina se felicius vidit in crystallo, quàm hæc, quæ sordes suas in Christo Deo fœdissime conspersò, contemplata est. Hoc speculum Tertullianus etiam viris consulendum proponit, dum sic quemque compellat: f *O vane! quid speculum consulis? mores tuos intuere, conscientiam tuam inspice, in Christum crucifixum oculos conjice: hoc tibi speculum, & opifex splendor sit, in hoc non falsam levitatem, sed cruenta tubera & alta vulnera considera*, ut tibi contingat, quod *g* S. Gertrudi à Deo revelatum est: quoties quis intimo devotionis affectu, Christi è cruce pendentis imaginem contemplatur, toties Christum amico intuitu, & ut Bernardus ait, *oculo amoroso*, vicissim illum contueri, ac respicere. Ubi illud considerandum, quemadmodum inter amantes fieri consuevit, ut se intuentes, in mutuis oculis imagines efformentur, juxta illud Asterii Episcopi Amaseæ: h *Mutuo se aspicien-*

a Drog Hist. de pass. *b* Didæus Mart. in hist. S. Iacobi l. 2. c. 13. c Laurent. Iustin in ligno vitæ c. 3. d Deut. 28. *e* P. Rho. exempla virtutum p. 33.

f Tertull. de virg. *g* Blosius in monil. spir. c. 1. & 2. h Mires in Cant. in p. 118.

cientes, mutua sibi fiunt specula. Ita qui Christum gestat in oculis, eundem assiduo Christus in oculis, in corde gestat, ut pupillam oculi diligat, fatendum est. Ad quod conferret ejusmodi tabulam in cubili, in oratorio, sibi speculi in morem ante oculos ponere, ut sit, a *vita tua quasi pendens ante te*.Hæc præ ceteris in deliciis, in oculis sit,uti fuisse credo civi illi Monacensi. Introduxit hic in ædes suas amicorum optimum, eique diversa pictorum artificia monstrans: *b*En ajebat,hocLucæ Leydensis penicillum, hoc Alberti Dureti artificium est: hoc à manu Pauli Veronesi venit; en etiam colores Michaëlis Angeli artificis præstantissimi: non infimus horum, si non etiam Antesignanus Christophorus Schwarts, hanc ille tabulam pinxit. Hos verò lusus coloribus expressit Raphael Urbinas, nescio an non pictorum summus. Ista è recentioribus princeps tabula Rubeni est. Hæc omnia mihi contra aurum chara.*c* Sed scire forsitan velis,quæ harum picturarum omnium mihi maxime sit amori? quod olim astu exploravit Phryne, noti nominis mulier: cum enim nosse percuperet, quod inter Phidiæ opera pulcherrimum esset, subornavit servum; qui subito advolans nuntiaret Phidiæ, officinam ab igni correptam; & bonam operum partem jam periisse. Exanimatus Phidias, foras exilivit, &, Actum est, inquit, de meis laboribus si Satyro & Cupidini flammæ non pepercerint. Tum Phryne illum optime sperare jussit, nil triste accidisse: liquere jam ipsius artificis confessione, quod pulcherrimum operum suorum judicaret. Tu forsitan amicorum amantissime, idem quæsieris de his pictorum artificiis, quo ego minime omnium velim carere, & oculis auferri. Candidissime fatebor quod sentio: hæc quidem omnia venusta, exquisitæ artis, & magni, non nego, pretii, nec cum gemmis mihi permutanda: tu vero post visa hæc omnia,hunc Christi spinis coronati vultum considera. Hæc una imago præ ceteris omnibus meum sibi amorem vendicat, nullo mihi pretio venalis est. Auream Cæsarum fortunam præ hac Domini Iesu effigie minus æstimem. Hoc civis Monacensis civi suo candide fassus, artificium sibi multo charissimum proposuit spectandum, in quo indies plura & plura artis divinæ lineamenta occurrebant miranda, cujus unius tabulæ visu, oculus ejus satiari nequibat. Demum ut concludam, moris est horologia auro, & argento inserta circumferre, eaque prope in horas solicite contemplari. Iis longè præstantius, sanguinolentis exaratum notis, Bernardus Horologium ob oculos ponit, dum sic quemque adhortatur: d *Tu quoque si sapis, imitaberis sponsæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum fasciculum de principali tui pectoris, nec ad horam patieris avelli: amara illa omnia, quæ pro te pertulit, semper in memoria reti-*

a Deut. 28 b Drexelius Gazophylacium l. 1. c. 1, sect. 1, *c* Pausanias in Atticis.

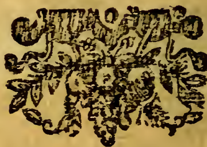
d Bern. serm. 43, in Cant.

nens, & assidua meditatione revolvens; quo possis dicere & tu: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. suosque vel exemplo suo invitat, dicens: *Ego fratres ab ineunte mea conversione pro acervo meritorum, quæ mihi deesse sciebam, hunc mihi fasciculum colligari, & inter ubera mea collocare curavi.* Hæc & tu, ô anima mea, revolve; ut cantes cum Propheta: a*Tota die meditatio mea est.* Quare quoties horæ signum insonuerit, dicamus cum Ignatio martyre: *Hæc hora amor meus crucifixus est*, mortuus est. hoc lemmate subjecto:

---b *Non fiendo ducimus horas.* Idque exemplo redemptoris nostri; quem quis ambigat quin horologium hoc horis singulis attentius inspexerit, & expenderit: hac hora à Iuda fraudulenter traducendus sum, illa à Petro turpiter negandus: ista tam dire flagellandus, atque ita per omnes horas speculando, cruciabatur Filius Dei Iesus, juxta vaticinium Zachariæ cap. 14. *& erit dies una quæ nota est Domino.*

a Psal. 118.

b 6. Æneid.

EMBLE-

EMBLEMA XVI.

Tibi dabo. Matth. 4.

IMITANTVR HAMOS DONA.

Mart. l. 4. Epig. 56.

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

De corruptela munerum, quibus virga justitiæ instar arundinis piscatoriæ, à rectitudine ad prædam se inclinat.

I. *Auri vi, arces & urbes, quantumvis munitas, everti.*

II. *Arcem pudicitiæ auro expugnari.*

III. *Virgam justitiæ, auri pondere, à rectitudine deflectere.*

IV. Dona excæcant oculos judicum. *Eccl. 10.*

V. *Munerum corruptela, graviter punita.*

VI. *Quinam judices incorrupti, servique fideles Deo, ac Regi extiterint.*

DOMINICA PRIMA QVADRAGESIMÆ.

Tibi dabo. Matth. 4.

CORAM Dario olim ea quæstio ventilata fuit, quid in orbe esset fortissimum? hic vinum, quod à vi dictum, robustissimos Duces solo allidit; alter Regem cuncta supercilio moventem; tertius mulierem, quæ Holofernem, & Sampsonem stravit, fortissimam deprædicabat; sed super omnia vicit Veritas, & a *fortior præ omnibus* habita est, ut Esdras testatur. Quod expendens ille Gregorius à Patria Nazianzenus, ab eruditione Theologus, aliud adinvenit, quod & ipsam Veritatem victricem vincit, dum his omnibus fortius aurum, longè quid potentius, potentum munera asseverat:

Vinum asserebat quispiam, omnia vincere;
At feminam alter tertius palmam dabat
Vero: dedissem ast robur ego quam maximum
Auro, arbitratu cuncta quod vertit suo.

Hoc probe norat improbus veterator ille, qui inter tres arietes, unum fortissimum aureo vellere admovit, dicens: HÆC OMNIA TIBI DABO. Illud diabolicum *tibi dabo*, omnia sacra & humana violavit.

Quid urbes & arces expugnavit? *tibi dabo.*

Quid carceres, & postes ferreos perfregit? *tibi dabo.*

Quid sceleratos homicidas, & perditos duellistas absolvit? *tibi dabo.*

Quid judicia pervertit? *tibi dabo.*

Quid tribunalia evertit? *tibi dabo.*

Quid perjuria conflavit? *tibi dabo.*

Quid pudicitiæ vim intulit? *tibi dabo.*

Quid justitiam? quid animam? quid ipsum justitiæ auctorem Christum vendidit? *tibi dabo.* adeo ut verissimum sit illud Tullii, c *Nihil esse tam sanctum quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit*; patetque vero illud verius Poëtæ,

—— d *Nihil esse potentius auro.*

a Lib. 3. c. 3. b Greg. Nazianzen. in carm. de vita sua.

c In Verrem. d Ovid. lib. 3. Eleg. 7.

§. I.

Auri vi, arces & urbes quantumvis munitas expugnari.

PHilippus Macedo oraculum Apollinis consuluit, qui marte vel arte universam Græciam sibi subderet, arces expugnaret, fortissimas gentes subjugaret? atque hoc paucis responsi tulit;

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου καὶ πάντα νικήσεις.

id est: *Hastis pugna argentatis, atque omnia vinces.*

Nec fefellit eventus; nam, ut Plutarchus ait, totam Græciam auro sibi Philippus vectigalem fecit, constatque inter omnes illum plures urbes auro, quam ferro expugnasse. Hinc à Iuvenale dicitur

—— *Callidus emptor Olynthi.*

Olynthum enim Lasthenes at

;o corruptus, illi tradit. Fortè ıccidit in ardua expeditione, nilites regi retulisse arcem ex-pugnatu impossibilem esse, ru-pem arduam & inaccessam: uæsivit ab eis Philippus, num æ angustiæ, ut ne asinus auro onustus sese penetrare posset? Quibus annuentibus, subjecit, ullam arcem inexpugnabi-em esse, in quam ille ascende-e posset, & ut via non esset, erte vi faceret: nam ut Poëta anit,

a *Aurum per medios ire satellites,*
Et perrumpere amat saxa, poten-tius
Ictu fulmineo. ---

Comperi inter emblemata Vi-cheri, acinacem ex nummis ureis, à capulo in acumen de-inentibus, cum hac Epig.

Potentius ictu fulmineo.

Nihil enim auro impervium, omnia rumpit, omnia sternit, omnia subruit: atque utinam xperientia non comprobasset, urifodinas, minas auri, plures rbes turritas, & arces muni-as subruisse, quam fodinæ seu uniculi pulveris nitrati:

Poeder mijnen siet-men springen,
Goude mijnen konnen dvvingen;
Ae vvat't poeder niet en kan,
Doet het gout aen menigh man.
--- *diffidit urbium*
Portas vir Macedo, & subruit amulos
Reges muneribus. -----

Persarum Reges non alio arie-e, quàm aureo vellere fulgi-o, Græcos Asia expulerunt, orruptis eorum Ducibus Ly-andro & Agesilao. Notum il-ud Iugurthæ apud Sallustium: *Venalem urbem, si emptorem inve-iret.* Cujusmodi emptorem non unum in Hispania, Germa-nia, Gallia, Anglia subscribente Scribanio, repereris; itaque il-lud modo Regum studium est, hoc mercatu sibi regiones in-tegras adjicere. Laudat ab eo Comminæus Regem suum *b* Lu-dovicum XI. qui ut Eduardi Regis Angliæ familiares, auro sibi obstrictos haberet, quotan-nis in illos facile ad sexdecim millia coronatorum profunde-bat: insuper dabat intimis con-siliariis luculentissima dona: unus Havartus intra biennium præter pensionem consuetam, accepit ad viginti quatuor mil-lia coronatorum; addit vero u-num Hastingium ægrè adduci potuisse; quem tandem majori vi auri, adeò sibi devinxit, ut dum ingentem summam aureo-rum, qui cataphractis equitibus signantur, (vulgò *Ridders*) ex-clamarit: *Captivum me tenes: quis enim valet tot armatis resistere?* Lu-dovicum hunc Regem Gallia-rum, æmulatus est Matthæus Magnus Vice comes, de quo hæc Iovius in ejus vita: Plura se tectis consiliis, & occulta lar-gitione, quam vi & cruenta ma-nu confecisse; plura denique auro quàm ferro feliciter se ex-pugnasse dicebat. Eodem bel-landi genere usus est *c* Cosmus Medices Florentinus, cujus oc-cultæ largitionis sumptus, ali-quot myriadum summam ex-cessisse, scribit idem Paulus Io-vius. Sed parum hoc, argenteis hastis cominus decertari: quin & eminus, & in distans, sclo-pis aureis longe dissita, scrutinia mille feris occlusa, explosioni patent. Narrat *d* Scribanius non

a Horat. l. 3. Ode 16.

b Comminæus lib. 8. *c* Lib. 2. Elog. in ejus vita. *d* Scriban. in Polit. lib. 1. c. 23.

defuisse in Regibus unum, qui supra quadraginta millia aureorum per legatum, uni ex scriptoribus Regis obtulerit, quo consilium Domini aperiret. Et ne longius abeam, quis non existimet hac bellorum tempestate plures Duces belli, aureis sclopis (vulgo *Pistolen*) quam ferreis cecidisse? Facit hic, quod in conflictu Floriacensi accidisse ferunt: *a* ubi dum plumbeæ glandes, & ferreæ pilæ deficerent, machinam bellicam pataconibus onustam fuisse, qui potentius aureo imbre, vim viris, clade non vulgari intulerunt. Et ne longius abeam, an. 1583. *b* Francis urbem Antverpianam invadentibus, tanta alacritate cives restitere, ut non defuerint qui, plumbeis pilis deficientibus, nummos è crumena promptos, dentibusque utcumque mansos, atque in tubos raptim injectos exploserint, hostemque auro inhiantem, auro confecerint. Ita sub Gustavo Rege Sweciæ, machina bellica auro & argento onusta reperta est. Ecquis huic tam potenti tormento resistat? plures jam aureis illis sclopis cadunt, quàm ferreis: ut rectè quidam vernacule:

VVanneer 't Pistol vvort afgebrant,
Helpt met gevvelt den man van kant;
Maer 't gout Pistol doet meer gevvelt,
Als dit vvort op de borst gestelt.

Aliam pugnandi eminus rationem *c* Macrobius adinvenit, dum crumenam *fundam* vocitare non dubitavit. Bursam quoque pro *funda* sumi, testatur Bonaventura in vita sancti Francisci cap. 7. *Invenit* inquit, *in via bursam, quam usitato vocabulo, fundam appellavit.* In promptu causa est, quod non unus Goliath hac funda cadat, atque ita opes dilapidare, jam artis & industriæ est tantæ, ut etiam longe dissitos primates, intimos regni dynastas, de fide, de integritate, de justitia deturbet. In quo genere uti nihil luculentius, ita nec luctuosius, quàm quod Strada anno 1566. enarrat, Margaretam Belgii gubernatricem gravissime questam, ea quæ ad Regem arcanè ipsa scripserat, in epistola Egmontii diserte omnia reperisse; propterea cum Rege expostulat, quod ab ejus aula hæc in Belgium secreta perferrentur: *Sibi constare multa literarum exemplaria, aliqua etiam autographa, quæ ad Regem miserat, in manus Belgarum procerum devenisse. Quanta cum pernicie negotiorum, quanta cum jactura regiæ dignitatis: orare proinde Regem, ut videat imposterum, quæ scribantur ad se literæ, aut igne corrumpantur, aut per explorataæ fidei administros, clam ceteris asserventur.* Et tamen compertum habeo, inquit Strada, post hæc gloriatum esse Orangium, apud Christophorum Assonvillium, nullum prodire è Regis ore verbum, seu private, seu publice, quin ad ejus aures in Belgium fideliter afferatur: hanc porro intimam scientiam magna quidem sibi pecunia summa comparari, sed nunquam æra fructuosius dilapidari. Ac tandem hoc Epiphonema subjungit; *Ecquid usquam inaccessum*

a Mats. German. Suecicus *b* Strada de bello Belg. Dec. 1. l. 5. *d* Macrob. lib. 2.

accessum pecuniæ imperviumque fuerit, quando prudentes adeo, circumspectique Regis aula, à privatis hominibus emi potuit? Qui Regi à cubiculis, aliique intimi primates, clave aurea donantur, qua in Regis conclave, se penetrare dum lubet, licet: aurum non modo atria Regum, sed & arcana omnia scrutinia scrutatur. Iam vetus est malum, arcem Capitolinam non armis ferreis, sed armillis aureis, à puella Gallis proditam; sed hoc dolendum, quod docendum est:

§. II.

Arcem pudicitiæ auro expugnari.

AVdistis nil adeo munitum, quod munera non perrumpant; nil adeo ferreum, nec obarmatum, quo aurum non penetret; ita nullam pudicitiæ arcem esse, vel cœlo eductam, vel Oceano natitantem comperietis, in quam, si modo munera immitti possint, arcana vi æneam turrim disrumpere, conclusæ cor rumpere & corrumpere valebunt:

a Omnia vincit amor, sed amorem munera vincunt.

Nimium quam hæc
------b *vera est fabula vatum:*
Inclusam Danaen turris ahenea,
Robustæque fores, & vigilum canum
Tristes excubiæ, munierant satis
Nocturnis ab adulteris;

eum Iupiter per impluvium, *converso in pretium Deo,* in aureum imbrem mutatus, puellam violavit. Ita & modo mos est, ut ait S. Petrus Damianus, *c habens pugillum aureum, frangit murum ferreum.* Frivolum mihi quidem visum est, sed documento esse poterit, quod quidam pro concione, nomen illud *Cupido* sic dici, quasi quod *Cupis do,* hoc esse fortissimum telum amantium; si puella oculos in annulum proci conjecerit, ille ilico, Si *Cupis do.* Si in nundinis se tales inaures vidisse memoret, ille vero, Si *Cupis do;* si quidquid illa cupit det, jam fortissimo cupidinis telo, illam sauciavit. Nam

d Quod facit auratum est, & cuspide fulget acuta.

Non una jam Danaë, non una Eriphyle reperitur, cujus monile, satis nos monet muneribus pudicitiam, & ut Ecclesiastes, animam venalem esse:

Accipiens dona, femina nulla bona.

e Dum juvenis aliquis David, *rufus, & pulcher adspectu, decoraque facie* fundam suam rotare, & in sinum virginis aliquot gemmas, lapillos pretiosos dilapidare incipit, si gigantem stravit, quomodo puella non corruet? nimis hoc receptum est:

f Muneribus quivis mercatur amicam.

Pythagoras dicebat aurum igne, viros feminis, feminas auro probari. Suis coloribus rem depingit g Iustinianus in Tobiam, sicut suem inserto naribus circulo, trahere facile est, ita mulierem pulchram, sed fatuam oblato monili aureo. Quo spectat illud, quod referunt, tria D.D.D. homini exitio esse: Dæmonem, Dominam, Denarium. Ac primum uti ultimo, ad obtinendum medium,

a Ovid. b Horat. l. 3, Ode 16. L. 1. ep. 25.

d Ovid. 1. Metamorphosis. e 1 Reg. 16. f Propert. l. 2. Eleg. 16. g C. 6. vers. 13.

Dæmonem adhibere denarium, ad inducendam Dominam. Nam

-----a auro conciliatur amor,
Aurum lex sequitur: mox sine lege, pudor.

b Hic etiam *imitantur hamos dona*, & dum mulier escam amat, adhamat. Vnam in exemplum ceterarum adduxisse sufficiat, quo pateat, neque cælitus honesta munera defore, si hæc turpiter recipere detrectarit.

c Mercator quidam naufragium passus, cum omnibus haustis, salvus Ascalonem appulisset, à creditoribus in carcerem conjectus, & bonis omnibus ita exutus fuit, ut ne uxoris vestibus parceretur; at mulier viro victum precario quærebat: cui cum ægre panem suppeditare posset, sedebat in carcere gemens cum viro suo: contigit autem hominem prædivitem ad captivos visere. Qui visa mulieris pauperculæ perquam liberali facie, eam ad flagitium invitat, spondens se omnia mariti debita, si annuerit, dissoluturum; illa autem norat, quam

d Turpiter ingenium munera corpus emunt.

Negat itaque ex Apostolo se corporis sui habere potestatem, sed virum, qui cum pudorem uxoris suæ, divitiis, ac libertati antetulisset, retulit illa facinus viro non placere. Quæ cum latro, qui eodem carcere detinebatur, audisset, conjugis continentiam admiratus, cum propediem ad supplicium raptandus esset, se continere non potuit, quin locum indicaret, ubi ingentem pecuniæ vim obrutam reperiant. Mulier noctu locum adit, loculos abstulit, quibus omne æs alienum mariti expunxit, & utrique hilariter vixerunt de reliquo. Hactenus auri vires in subruendis urbibus, in pudicitiæ arce expugnanda spectavimus: tandem ipsam veritatem, quæ omnia vincit, vincere posse ostendamus.

§. III.

Virgam justitiæ, auri pondere à rectitudine deflectere.

In omni passim curia, rectam virgam cernere est justitiæ, cujus vigorem supremus judex in summo rigore situm esse, aperte innuit, dicens: *e Reges eos in virga ferrea.* Id est, ut Augustinus exponit, *in inflexibili justitia.* Virgæ ferreæ is rigor est, ut si appenderis crumenam pecuniæ, si lancem argenteam, si pateram auream, non declinet à recto, sed inflexibilis persistat. *Hæc virga directionis* viri justi mentem regit, & manum dirigit, cujus animus semper rectus & erectus, non ad dona depressus: nullis ille movetur muneribus, *f*

-----Carum ne respicit aurum.

Sed quis est hic, & laudabimus eum, *qui post aurum non abiit?* Quis est hic, qui illud Iobi mordicus tenuit? *g Nec multitudo donorum inclinet te,* Isaia testante ac detestante, *h omnes diligunt munera.* Iudices, legisperiti, linguam auro venalem

a Ovid. lib. 2. de arte. *b* Martial. l. 4. epist. 56. *c* Salianus de amore Dei l. 6. c. 28. *d* Ovid. Oenone.

e Psalm. 2. *f* Virg. Ceiris. *g* Iob. 36. *h* Is. cap. 1.

habent,

habent, advolant Medici quam seduli, quoties, quantocyus, ubi lautum jathron persolvitur, ut quidam non inficete:

Ordonner medicos, ægros or donner oportet.

Quin & sacri judices fortassis reperiantur, qui illud Christi: *Quidquid solveritis*, in suum lucrum vertant, & quæ olim de filiis Samuelis querela, *Declinaverunt post avaritiam, acceperunt munera, & perverterunt judicium.* ea nunc vim habent, dum prope omnes *declinaverunt* à rectitudine justitiæ, fidelitatis, veritatis.

a Auro pulsa fides, auro venalia jura.

Iura vernacule dicuntur *rechten*, id est, *recta*; sed heu jura modo, quam curva! quod versu ænigmatico quidam clare expressit;

Mutnegra cum murva, faciunt rectissima curva.

Quod si retrograde mutnegra & murva legeris, aurum & argentum collegeris, quæ reddunt rectissima curva, juxta vulgare:

Het gelt dat slom is, maeckt recht dat krom is.

Apposito emblemate id oculis mentis subjicere placuit, quo regula juris, piscatoris virgæ confertur; cui si parva præda, aut exiguus pisciculus adhæserit, parum aut nihil de rectitudine deflectit; at si ingens mullus, aut asellus, *b se pondere prodit*, flexibilem & curvam. A rectitudine just tiæ quis quandoque non declinat, si munus exiguum appendatur, si par perdicum, si gallus gallinaceus; at si ovis, si crumena bene farta, si præpinguis bos, hic judex velut procumbit humi bos, *virga directionis* quantæ sit inflectionis ac declinationis, *se pondere prodit.*

Olim recepta Parœmia: *Bovem in lingua, in faucibus habet*, in eos qui linguam venalem habebant, à nummis qui effigie bovis signari consuerant. Sunt qui ovem in lingua habent, lancem in gutture, sunt & qui torque aurea linguam restrictam habent, sunt qui guttur auro oppletum habent, ut Demosthenes, qui non angina, sed argentangina laborabat. Quid mirum si muti ut boves, ut pisces, si elingues? lingua hamo aureo perforata est:

c Imitantur hamos dona. ———

Et alibi idem Poëta:

d Munera magna quidem misit, sed misit in hamo:

Et piscatorem piscis amore potest?

Hoc Sapiens deplorat: *e Dona excæcant oculos judicum, & quasi mutus in ore, avertit correptiones eorum.* Refert Dionysius cujusdam judicis iniquum dicterium; Cum quidam pridie causæ dicundæ judici bovem misisset, adversarius eo cognito conjugi pinguem vaccam misit: conjux itaque maritum in suas partes traxit. Ventum ad judicium, cum judex inciperet loqui ad favorem ejus, qui vaccam miserat, alter admirans clamavit: *Bos loquere.* Respondit judex: Bos loqui non potest, quia vacca non sinit. Vacca illum bove magis mutum reddiderat. Ab hac corruptela puras manus servabat æquissimus judex Samuel, qui sic ad universum Israël, integritatem suam

a Tibull.l.3.el.12. b Virgil.2.Georg.

c Mart.l.4. Epig. 56. d Lib.6. Epig 44. e Eccli. 20.

libere

libere confessus est: *a Loquimini de me coram Domino, utrum bovem cujusquam tulerim; si de manu cujusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis.* Clarissimi, consultissimi, amplissimi Domini, quam paucorum hæ voces sunt? Quam pauci integerrimum illud factum Pecchii Cancellarii Brabantiæ æmulantur, ad quem dum laniones Mechlinienses, quorum lis jam dirimenda erat, præpinguem bovem misissent; ut eum ad postes domus suæ alligatum conspexit, famulos nequidquam percunctatur: dum tandem ex uxore intelligit, Mechlinia huc actum, ac dono donatum, è vestigio ille funem incidere, bovem abigi, ac amoliri jubet, cumque nullus dominus reperiretur, bos per diem palabundus, tandem à Cerdone privato mactatus, & servatus est. Hic Pecchius rexit in *virga ferrea*, in *inflexibili justitia*, quam nec bos à recto declinare potuit.

b Audet tamen Salazar in Proverbia asserere, eam vim adhiberi posse, ut virgam justitiæ etiam ferream inclinet, ac animum ferreum ab æquo & recto deflectat, dum munera magneti conferre non dubitavit, quæ non minus judicum animos, quantumvis rigidos ac ferreos, quam magnes ferrum in quam collibitum partem trahunt. Adducit eo prodigii instar, Augustino visum fuisse, dum quis subter mensam magnetem manu teneret, arcana vi ferrum veloci cursu desuper ferri cœpisse, scilicet

a 1. Reg. 12. *b* Salazar in c. 17. Prov. v. 8.

Cuncta trahunt ad se magnates aurea: sicut
Ad se magnetes ferrea cuncta trahunt.

Sane, inquit, cum videris judicis arbitrium in hanc & illam partem flecti, & secundum omnes alicujus causæ motus, & discrimina, uni sententiæ etiam injustæ adhærere, nec ullis rationibus ab ea diverti posse; tunc equidem suspicari licet, manum aliquam latere, quæ munere oblato, tamquam magnete, clanculum impellat, & in quamcumque vult sententiam flectat.

c Ita & Scribanius in politicis: Munus quandoque latenter in manu conjugis, aut filiæ immissum, vi magnetica in virum vires exerit. *Etenim*, inquit, *si uxoris nocturnæ preces auro gravidæ, magis etiam si aurum fallacibus lotum lachrymis, quæ vel solæ*, FERREA *virorum pectora mollire consueverunt: quid non auxiliaribus his copiis poterunt?* manifesto patebit

------ *Nihil esse potentius auro.*

Quid quod dona, eo mortalia pectora cogunt, ut declinent à fidelitate, Deo, Reipublicæ, ac Regi debita, qui ideo justa stipendia persolvit, ut sacramento facto nullum munus, nec per se, nec per suos acceptent. Vnde Augustinus, *d Quicumque stipendia sibi publice decreta consequitur, si amplius quærit, tamquam calumniator, & concussor, Ioannis sententia condemnatur.* Et Luc. 3. *Estote contenti stipendiis vestris, neminem concutiatis: Iustum stipendium enim* à lege statutum (ut Rebellus de obliga-

c Scribanius pol. Christ. l. 1. c. 9. *d* Serm. 19. de Verb. Dom.

tionibus

tionibus Iustitiæ docet) *a habet [..]e sicut pretium frumenti, lege ta[..]xatum, quam transgredi injustum [..]st, & ad restitutionem tenetur,* [..]ti de re aliena. Talem olim [..]censuram in Iudæos Isaias tulit: *[..] Principes tui infideles, socii fu[..]rum, omnes diligunt munera, se[..]quuntur retributiones.*

Edmundus Episcopus Can[..]tuariensis hoc identidem in vi[..]a jactare auditus est: *Prendere & pendere, non nisi una inter se li[..]era discrepant. c* significare vo[..]lens, ut Novarinus ait, admo[..]dum propinquum esse suspen[..]dio, qui præter fas munera ac[..]cipit Diogenes ille Cynicus sar[..]casmo taxavit, dicens, Magnos [..]fures, parvum deducere ad pa[..]tibulum. Accedit quosdam ad [..]perjuria, & falsa testimonia, ad [..]adulterinas syngraphas, mune[..]ribus corruptos, declinare: [M]atth. 28. *Pecuniam copiosam de[..]erunt militibus, dicentes: Quia [D]iscipuli ejus nocte venerunt, & [f]urati sunt eum.* Ad copiosam [p]ecuniam acquirendam, Ferdi[..]nandus dicere solitus, *d duo pa[..]um, & duo multum requiri, mul[..]um cupiditatis & multum indu[..]ria: parum verecundiæ & parum [c]onscientiæ.*

e Nierembergii sacra stroma[..]a in hoc genere, *habent memo[..]abile quod sit.* Civis quidam Pa[..]isiensis, dum Præposito cuidam [v]ineam suam vendere nollet, [q]uod bona essent hæreditaria; [c]ontigit paulo post, mortuo ci[..]e, Præpositum hoc astu usum [f]uisse: duos scabinos pecunia [c]orruptos, noctu secum ducit [a]d sepulchrum, terra egesta, summam pecuniæ, cadaveri in manus dedit, quam pro vinea olim obtulerat; ac tum ad scabinos conversus; Vos, inquit, Domini scabini testes estis, quod ille talem summam pro vinea à me acceperit, quam ille manu tenet, nec contradicit? dicentibus illis, testes sumus: pecuniam recepit, ac mane iis testibus adhibitis, vineam sibi vendicavit. Sed Deus, qui olim per Moysen edixit: *f Maledictus qui accipit munera,* non sivit impune; quare uxor defuncti, asseverans nil simile subesse, pecuniam nec se, nec maritum umquam vidisse, recurrit ad Philippum regem Galliarum: ille negotium committit quibusdam, qui auditis testibus, Præposito vineam adjudicarunt; hic illa desperabunda ad regem convolat, de injuria expostulat. Rex ut prudentia valebat, testes citari jussit, ac quemque seorsum examinat: primum interrogat, num calleat orationem Dominicam? quam ipsum recitare jubet. Hoc in vicinum cubiculum dimisso, alterum serio aggreditur, dicens socium ita veritatem confessum esse, quantæ sunt veritatis verba sacræ Scripturæ, quod si ab eo dissentiat, actum esse. Hic in genua provolutus, totam rem exposuit; rex vineam viduæ restituit, & Præpositum vivum sepeliri jussit, ut qui mortuum effoderat, vivus defoderetur. Si hodierna die sic in perjuros, muneribus corruptos adverteretur, quot vivos tumulari contingeret? quot judices oculos imposterum servarent, qui nunc aureo stylo ex-

a Port. 2. l. 18. quæst. 20. *b* If. c. 1. *c* Na[..]varini adagia n. 992. *d* Gasp. Ens Epid. [l]ib. 3. pag. 535. *e* Catull. eleg. 63. Niereмb. [s]trem. 5. cap. 24.

f Deut. 27.

lo expunguntur, juxta illud Sapientis:

§. IV.

Dona excæcant oculos judicum. Eccli. 20.

BErnardus Pipini frater, *a* Caroli M. Nepos, conjurationis reus, impetravit ne sibi, quemadmodum ceteris, oculi stylo ferreo eruerentur; sed aurea pelvi, solis radiis opposita, in eamque continenter fixam oculorum aciem intendens, ad fulgorem auri omnino excæcatus est. Quot hodierna die cæcos videre est, quibus auri fulgor, pelvis aut patera aurea, torques aurea, massa aurea, justitiæ soli opposita, ita oculos mentis expunxit; ut nec quid justum sit videant, nec quid rectum percipiant, nec quid æquum decernant! quam miseram orbitatem, ut Deus orbe pelleret, plus vice simplici ingeminat: *b Non accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subvertunt verba justorum.* Deuter. 16. *Munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba justorum.* Libet hîc ob oculos ponere tria genera cæcorum; 1. Sunt qui scipione aut baculo gressus dirigunt. 2. Sunt quos puer aut nepotulus manu ducit. 3. Sunt qui canem ducem sequuntur. Primi sunt, qui ut dignitatis pedum gestent, rationis limites perfringunt, vel qui Atlante, seu Christophoro fulti, ad dignitates emergunt. 2. Sunt præsules & magnates, qui affectu cæco natorum, aut nepotum ducuntur. 3. Sunt Caussidici qui in curia latrant, & vili lucello excæcati, ducuntur à cane, id est, pecunia, quæ vulgo *den hondt* vocitatur: credo quod aurea offa sibi objecta, fiant atque canes muti, non valentes latrare. Quis nunc justitiam non perversa ratione cæcam dixerit? & hi cæci lites decernunt, hi cæci sententiam ferunt, cæci Remp. regunt, cæci exercitus ducunt.

Quot cæca judicia, quot cæci ictus, & conflictus? dum judices, duces, auro excæcati. Quî fit impune grassari crimina? non est qui plectat, non est qui animadvertat, non est qui cernat. *c* Narrat Scribanius in politico, paucis annis in uno regno septies mille cædes duello factas, nec enormitatem oculos judicum incurrisse, quos munera excæcarant: subdit enim tres auri milliones in judices profusos, ad impetrandas duellorum condonationes. Vnde ille nobilis, in civem tenuem, litem tam iniquam vicit. Iudex auro excæcatus, æquum & iniquum sit non spectat, non videt; nesciunt avari judices quod quantum auri in crumenam, tantum sceleris in animum admittant. Nam, ut Cassiodorus, *d cum vendunt aliena crimina, sua faciunt esse peccata.* Quî fit causam prælati tam cito expeditam? *e pretio tollitur ipsa mora.* Non spectatur jus eorum quorum lites ad decennium suppressæ, *f qui caret argento frustra utitur argumento.* Festivum est quod mulier practicavit, ad litem accelerandam: intelle-

a Pontani Bellaria part. 2. c. 27. mira. *b* Exod. 23.

c In polit. lib. 2. c. 41. *d* Cass. lib. 6. epist. 21. *e* Propert. lib. 3. eleg. 13. *f* Epidorp. Eus lib. 2.

ellexerat ungendas esse judici nanus, lecythum itaque oleo ɔlenum adducens, hominem :onvenit, & cœpit ungere manus ejus. Mysterium assecutus udex, cæci more unctionem ɔermisit, sed tandem ulnas aliquot panni monet ut adferat, ıd manus detergendas. quod :um fecisset, & caussam obtinuisset, *unctionis nullam, sed ter-sonis magnam vim esse prædicavit.* Quî fit illum accessum ad Principem, judiciis autem habere? it ut ait Raynaudus.

a Audito nummo, quasi viso
principe summo,
Dissiliunt valvæ, nihil auditur
nisi salve.

uria pauperibus clausa. Proverb. 18. *Donum homini dilatat viam jus, & ante principes spatium ejus acit.* Quî fit hunc asinum coonatum in subsellia erepsisse? n pulvinis sedere? caussam nontis?

b In pretio pretium nunc est, dat
census honores?

nvehitur Beatus Petrus *c* Damianus in Episcopum Parmenem, non vi, sed pecunia negoiantem Romæ, ubi tum omnia enalia, ut ait Satyricus: *d Omia Romæ cum pretio.* Nunc ubique gentium, per munera muia dantur, & ut recentior oëta,

Divitias & opes hon *lingua He-*
bræa vocavit:
Gallica gens aurum or, *indeque*
venit honor.

ıptus & ineptus, probus & imɔrobus, se & suos perdat, non pectatur à cæcis; sed in hos vee ac severe animadvertit judex ɔculatus Alexander Severus.

a. Oculus myst. p. 34. *b* Ovid. Fast. lib. *c* Damian. l. 1. epist. 21. *d* Iuven. sat. 3.

§. V.

Munerum corruptela graviter punita.

Imperator *e* hic præcipuum odium in judices iniquos ac sordidos exercuit, ut si quem istiusmodi judicem nactus esset, oculum erueret. Turinum asseclam suum, qui favorem principis vendiderat, fumo, quem ex stipulis lignisque humidis fieri jusserat, necavit, clamante præcone: *Fumo punitur, qui fumum vendidit.* Et jure longe meritissimo ejusmodi judices hujus lucis usura, per cæcitatem oculorum privantur; qui lucem rationis auro erui permiserunt. Sed nihil hoc in genere illustrius; quam quod Nauclerus de S. Annone Archiepiscopo Coloniensi narrat. An. 12 5. contigit judices alti Concilii Coloniensis in pauperculam, iniquam ferre sententiam: Mulier Sigembergam venit apud Archiepiscopum, questa de injuria à senatoribus illata: Præsul illos cum judiciariis libellis ad se venire jubet, rogat cur injuste judicassent? caussa cognita, mandat omnibus oculos erui, uni vero, cujus filium Præsul è fonte susceperat, tantum unum erui permittit, qui alios sex reduceret domum, quoque ejus rei memoria ad posteros veniret, jussit super ædes horum judicum, ingens caput lapideum sine oculis collocari. Quorum capitum, inquit auctor, dum hæc scribo, adhuc Coloniæ supersunt reliquiæ. Si omnibus oculi corporis eruerentur, qui ocu-

e Epitome Turselini a. 224.

los mentis sibi effodi auro passi sunt, quam ingens turba cæcorum, oculos nostros incurreret.

Cambyses Rex Persarum, aliud tormenti genus præsidi Silamni intulit, qui pecunia corruptus injustam sententiam tulerat: cutem ei detrahi, ac sellam judicis ea convestiri jussit, filioque in locum patris trucidati suffecto, dixit: Vide, ut patris exemplo edoctus, recte sentias. Quod ne excideret, fatali isti tribunali hos duos versus subscribi curavit:

Sit tibi lucerna pellis, sedesque paterna,
A manibus reseces munus, ab aure preces.

Plura qui volet, Mendosam adeat in lib. Reg. tom. 2. pag. 560. hoc notasse sufficiat, non modo apud homines, sed & apud Deum, *a maledictus qui accipit munera.* Omnesque illi corrupti judices, apud supremum illum judicem, æternæ cæcitati reservantur: illic cujusque corrupti

b Iudicis, æterna damnantur lumina nocte.

Illic non in ære, sed in cute; non in uno oculo, sed in toto corpore, & animo pœnas pendent. Nec quisquam pœna mirabitur gravitatem, qui culpæ rimabitur enormitatem. Ipsum Doctorem Angelicum audiamus: *c Multi hodie scelus Iudæ, velut immane ac nefarium exhorrent, nec tamen cavent; nam pro muneribus, charitatis, & veritatis jura spernunt: Deum, qui est charitas & veritas, spernunt.*

Angelico consentit Doctor melleus: *d Christi opprobria, sputa, flagella, clavos, lanceam, crucem, & mortem in fornace avaritiæ conflant, & profligant in acquisitione turpis quæstus; hoc tantum differenter à Iuda: ille horum emolumentum denariorum numero compensavit: illi feraciori ingluvie lucrorum, pecunias exigunt infinitas.*

Quæ cum ita sint, libet exclamare cum M. Gregorio: *e Qui non erubescat dicere, Quid mihi dabis ut tibi justitiam faciam? non ne simile est, ac si dicatur, Quid vultis mihi dare, ut alnegem officium perdam, ut Deum vendam.* Quo quid efficacius dici possit non reperio: etenim, ut vetus Origenes, *omnes qui pro temporalibus rebus justitiam deserunt Deum, qui est justitia, vendunt.* O Iudas! ô proditores! famam vitam, cælum, Deum, omnia vendunt: iis vero qui nullis muneribus, vel auri pondere à rectitudine justitiæ deflectunt vitam æternam Deus adpromisit. Proverb. 15. *Qui odit munera, vivet:* & apud Deum & homines in honore erit, ut Isaias testatur c. 33. *Qui excutit manus ab omni munere, iste in excelsis habitabit.* Iste servus fidelis super pauca, supra multa in regno cælorum constituetur.

a Deut. 27. vers. 25. b Ovid 3. Metamor. c D. Thom. hic in Caten.

d Bernard. in Can. V. Sperausa de Passione punct. 1. e L. 12. Mor.

§. VI.

Quinam judices incorrupti servique fideles Deo, ac Regi exstiterint.

Divus Cyrillus, *f* ubi moral. Apologo de Simia, munerībus libertatem vend. ostendisset: utpote quam vest[e]

f Cyrilli apologi moral. 3. apol. 12

& fave

favo mellis donatam, histrio leo devinxerat, ut eam catena adstrictam sibi manciparit; tandem subdit: Magnis laudibus celebrati sunt, qui magnorum maxima, maximæ libertatis amore, munera contempserunt. Quantis enim gloriæ titulis effertur ille Diogenes, quod calcatis regiis opibus, per medias Alexandri Macedonis gazas, corporis cultu pauper, sed virtute opulentus incessit? Quantis laudationibus, morum cultor Socrates attollitur, cum Archelai Regis, satis magnis petebatur honorandus muneribus? & respondit nolle se ad eum venire, à quo acciperet beneficia, cum reddere illi paria non posset. Quantis similiter præconiis exornatur Fabricius, virtute ditissimus, dum munus sibi viro pauperi, à Pyrrho oblatum renuit; magis eligens honestate civis liberi, quam muneribus empti Regis gloriatione potiri. Qua profecto in re multo magis emicuit, dum Rex admiratus spectabilem virum, super Solem erexit, dicens: *Ille est Fabricius, qui difficilius ab honestate, quam Sol à rectitudine cursus sui, averti potest.*

His potiori jure accensendi, qui difficilius à justitia, quam Sol à rectitudine cursus sui deflexerunt. In quo plane excelsus, imo eminentissimus fuit, Martinus Cardinalis, *a* D. Bernardo familiaris, cujus hoc de ipso exstat Elogium; Is, inquit, Cardinalis presbyter functus aliquando legatione in Dacia, tam pauper remeavit, ut pene expensis, & equis deficientibus, vix perveniret Florentiam; ibi Episcopus donavit ei equum, quo Pisas usque, ubi eramus tunc, provectus est: postridie credo, secutus Episcopus (erat enim ei caussa cum adversario, & agendi erat dies) cœpit requirere suffragia amicorum, cumque per singulos solicitaretur, ventum est ad Martinum. Fiducia erat major in illo, qui non posset immemor esse recentis beneficii. Tum Martinus, Decepisti me, inquit, nesciebam tibi imminere negotium; tolle equum tuum, ecce in stabulo est. & eadem hora resignavit illi. Quid dicis mi Eugeni? quærit Bernardus, nonne alterius sæculi res est, rediisse legatum de terra auri, sine auro? transisse per terram argenti, & argentum nescisse? donum insuper quod poterat esse suspectum, ilico rejecisse? nonne hic vere *in excelsis habitabit?* Monitionem excepit Eugenius: cui dum quispiam, priusquam caussam suam exponeret, marcam auri constanter offerret, *Nondum*, ait, *ingressus es domum, & jam corrumpere vis dominum?* Ita Gaufredum Episcopum Carnotensem, idem Bernardus deprædicat: quod cum legatione fungeretur, ita manus ab omni munere excusserit, ut ne piscem oblatum, ne scutellas ligneas iis adhærescere permiserit? *quomodo argenteas recepisset*, inquit Bernardus, qui ligneas refutavit?

b Excelluit hac laude quoque S. Elzearius Comes, qui cum gratia apud Robertum Regem Galliæ, & Carolum ejus filium

a Bern. l. 4. de consid.

b Surius in vita.

lium valeret, quo eam captarent, plurima ad eum munera deferebantur, quæ omnia ille constanter repudiavit. Accidit quandoque vim auri, nec exiguam purpurei panni copiam oblatam, dum rejecisset, ita ad Deum in oratione precari auditus est: *Domine tu debes mihi centum auri uncias, & duos pannos purpureos.* Et quis ambigat, Scriptura testante, servum hunc fidelem longe amplissimam mercedem, & cælorum regnum accepisse? *a* Inter Philosophos sapientissimus Seneca, exponit præclarum illud responsum, Cæsari datum à Demetrio. Amplum miserat donarium Imperator Demetrio, quod ubi primum is inspexit, despexit magnanimo contemptu, *Si tentare*, inquiens, *me Cæsar constituerat, toto illi sui experiendus imperio.*

Ita Christianus judex sentiat, cui ut servo fideli, totum regnum cælorum servatum est; quidquid illi defertur, i promtu sit: Toto ac tanto fide mea expugnanda est imperic *b* Et hæc fidelitas *Mori* fuit, cu jus memoria nulla tempori longinquitate mori poterit: hui dum duæ lagenæ argenteæ mis sæ essent, utrasque generos vino oppletas remisit, diciqu jussit, si vinum saperet, quam diu in cavea esset, ad votur ejus fluere. Poterat hic servu fidelis cum Elzeario Deum pre cari, hæc dona argentea apu te deposita, inter plurima ali donaria asservari; quæ quotie quam constanter Cancellariu & caput Regni Angliæ, (ut il lum Carolus V. merito com pellabat) rejecerit, ex eo colli ge, quod à puero in curia ve satus, ad annos 50 annuur censum vix ad septuaginta au reos auxerit. Vnus è mult servus fidelis, qui audire me reatur: *c Supra multa te consti tuam, intra in gaudium Domin tui.*

a Lib. 7. de benef. c. 11.

b Stapleton. in vita. *c* Matth. 2.

EMBLE

EMBLEMA XVII.

Nemini dixeritis. Matth. 17.

PANDIT SECRETA LOQVENDO.

OMINICA SECVNDA QVADRAGESIMÆ.

e *ſecreto ſervando*: ne arcana alto pectore premenda, lingua ſeræ inſtar rotatilis, ullo unquam verbo divulget.

I. *Sub quo peccato lex naturæ, & jura obligent ſervari ſecretum.*
II. *Qui taciturnitate celebres, & tenaces ſecretorum exſtiterint.*
III. *An ſecretum naturæ, cum vitæ diſpendio, celandum ſit.*
IV. *Quam viro indignum, ſecretum mulieri pandere, vel etiam amico.*
V. *Quod incommodum privatis familiis, etiam Religioſis, ex ſecreti revelatione accidat.*

DOMI-

DOMINICA SECVNDA QVADRAGESIMÆ.

Nemini dixeritis. Matth. 17.

HEPHESTION, *a* quo Alexander ut altero se, necessario utebatur, forte fortuna aderat, dum literæ, quæ occultas simultates, & calumnias in Antipatrum continebant, ad Alexandrum ab Olympiade matre submissæ sunt: quas Hephestioni pro veteri necessitudine, non potuit non communicare; sed hac cautela: Annulum digito detractum Hephestionis ori, quasi sigillum impressum, admovit, dicens: *Hæc sile, nemini dixeris.* Haud aliter Servator noster hodierna die, dum tribus suis prædilectis discipulis, cortina remota, arcana quæ non licet homini loqui, revelasset, quasi ora sigillans subjecit: *Nemini dixeritis.* *b* Henricus Cardinalis, idemque Rex Lusitaniæ, tres illos Christo à secretis in Thaboræam rupem eductos, contemplatus, eorumque taciturnitatem admiratus, exclamat: *Magna ac laudabilis Apostolorum taciturnitas, quod hæc tam magnifica, quæ in vulgus sparsa, & Redemptori, & ipsis magnum nomen existimationemque conciliassent, secreta servare maluerint*; *unde apparet*; inquit, *quam rectè tres hi assumpti fuerint*, qui commissa sibi secreta constanter servarunt, arcano clausa sigillo. Tum subdit: *Debent & principes ejusmodi sibi eligere, qui his Apostolis assimilentur: cum quibus quantumvis magni momenti negotia, & secreta communicare audeant, & de agendis tuto consultare.*

§. I.

Sub quo peccato lex naturæ & jura obligent secretum servari.

LEx naturæ, *c* ut præclarè Doctor Angelicus, sigillum ori admovit, quo arcana pectoris arca, quasi in firmissima arce servari, ac consignari præcepit. Lex humana eandem stabilivit, *L. unica c. de famos. Libell. & cap. si quis q.* 1. Lex divina ne arcana patefieri queant, omni clave subducta, indissolubilem seram ori affixit, ut late probat Sotus memb. 1. q. *d* V. Sanchez consilia. Quo facesset illud gentilis Philosophi: *e Nulla lex jubet, amicorum secreta non eloqui.*

Leges humanæ & divinæ sigillant ora eorum qui à consiliis, à conclavibus, à clavibus, à cubiculis, à calamis, ab auribus, à secretis omnibus sunt, aliosque omnes adstringunt quos auxilii aut consilii causa consulimus: quin & privatum quemlibet, qui vel secretum ab amico excepit, vel propria scientia acquisivit. Citra gravem de periculum, eorum nemini secretum resignare posse, apud Theologos in confesso est.

a Plutarch. in vita Alexand. *b* Nieremb. Theopolit. part. 2. l. 2. c. 8.

c S. Thom. 2. 2. q. 70. a. 1. ad 2. *d* Sanc. part. 2. pag. 237. *e* Senec. l. 5. de benef. c.

a Th

ThomæSanchez, Antonini, So-
, Sylvestri, Navarri, Cajet. &
.ugo, aliorumque hæc recepta
ft: *Secretum alienum temere, &
ne causa detegere, est peccatum
ortale ex genere suo*, nisi parvi-
as materiæ excuset. *b* Et dilu-
ide Amicus noster; Quodcum-
que secretum sive nostræ fidei
commissū, sive propria scien-
tia comparatum, de malo gra-
vi, sine causa revelare, semper
est mortale: & ad restitutio-
nem damni inde secuti (sive in
fama, sive in fortunis) obli-
gans, idque ob injuriam gra-
vem, quæ proximo infertur.
'nde illud cantatur:

*Eximia est virtus præstare silen-
tia rebus:*
*At contra, gravis est culpa, ta-
cenda loqui.*

Quam culpam, & injuriam, ut
aturæ ac Reipublicæ repug-
antem, etiam Ethnici gravissi-
e ulti sunt. Persæ, qui silen-
um ut numen observabant,
apitali pœna secretum evul-
are interminabantur. Hoc à
atura edocti sumus, arbores,
uarum radices nudæ sunt, cito
-escere ac perire: is quoque
escit vivere, qui nescit tegere.
d Ægyptii linguam radicitus
i evellebant, qui arcana evul-
ando, eam protendisset. Apud
omanos, ejusmodi vivi exu-
ebantur.

e In Westphalia etiamnum
onsuetudo est, si adjuratus re-
elat secretum, suspendio fau-
es præfocari. *f* Aliud excogi-
vit Imp. Octavianus, qui
hrallum quemdam, eapropter
d crurifragium damnavit. Mit-
to alios, qui non injuria usque
eo severe in consimiles anim-
adverterunt, quod probe nos-
sent, hoc acrius plectendos, qui
concredita sibi evulgarant, quo
majora damna ex eorum ma-
nifestatione timebantur: *g Et ego
sane*, inquit Scribanius, *veterum
Persarum more, silentium in iis, qui
à consiliis principum sunt, vitæ pe-
riculo sanciendum putarem: nec ul-
lum probrum, lingua gravius in il-
lis plectendum.* Prudentis viri,
censura gravis; at gravissima de
causa. Quot Reipub. seditiones,
civium cædes, privatarum æ-
dium tumultus, Religiosarum
familiarum scandala, ab hac u-
na scaturigine, velut ab Ætna
aliquo, aut Vesuvio, arcana sinu
eructante, concitata sunt? quot
regna perdidit, quot regiones
prodidit, quantos exercitus in
ultimum discrimen protervæ
linguæ crimen adduxit? ut me-
rito dici possit, subscribente
Scribanio, *proditorem secretorum,
regnorum proditorem esse.* Et quan-
ta regna & exercitus stetissent,
si lingua stetisset! credidit mili-
tiæ dux, amico rem tacendam;
credidit alteri duci, & hostibus
ludibrio jacuit, & spe ampla sua
excidit, fortunis, honoribus!
quanta sæculo nostro non repa-
randa damna, quæ ante scirent
hostes, quam primi exercitus
ductores! vix cogitata produn-
tur, sane necdum decreta: in-
cocta, cruda, & in primam de-
liberationem quandoque voca-
ta, denuntiantur hosti: vix cœp-
ta, vix concepta. Et quisquam
mirabitur stratagemata, technas
militares, expeditiones in Bre-
dam, Slusam, Vlissingam, alia-
que munitiora loca felici e-

a Sanch. cit. *b* Amicus de jure disp. 37.
ft. 8. n. 105. *c* Amm. l. 12. *d* Diod. Sicul. l. 2.
2. *e* Paulus l. si quis ff. de pœnis. *f* Gau-
edus l. 6. de regim. princ.

g In polit. Christ. part. 2. c. 16.

ventu caruisse? imo in proprium caput cusa fuisse? Quantumvis peritus in ludo chartarum, si collusor vel obiter obliquo oculo chartas ejus lustrarit, ludibrio erit. *a* Deterior sane Regum principumque ac curiæ conditio est, quibus nihil arcanum hosti est, quorum inimicis omnes scrinii chartæ patent. Vt supra dictum est.

a V. Dom. 1. Quad. qui aure corrupti secreta vulgarunt.

§. II.

Qui taciturnitate celebres, & tenaces secretorum extiterint.

ARcani tenacitatem, ut Imperatori maxime necessariam, & summe commendatam, merito extollit in Alexandro Severo Lampridius: *b Sub hoc*, inquit, *tacebantur secreta bellorum.* Illud Romanorum columen Metellus senex, militiæ peritissimus, tanti æstimavit secreta posse contegere, ut interrogatus quid in sequentem diem juberet? dixerit: *Si tunica consiliorum meorum esset conscia, detractam, in ignem mitteram. c* Secutus est Petrus Rex Aragoniæ, qui dum Siciliam potenti classe occupare cogitasset, à Martino IV. Pontifice rogatus, quo omnis ille bellicus apparatus spectaret? respondit: *Comburam intimam tunicam, si consiliorum meorum gnaram esse sciam.* Vox principe digna, qui norat angusti pectoris esse, susceptra consilia tegere non posse, & *d res magnas sustineri ab eo non posse, cui tacere grave est.*

Vidimus tamen & corruptissimis moribus nostris, qui certare cum Metello, cum Tarquinio Romanis, veteribusque Persis posset, Ambrosium Spinolam Marchionem, regiorum exercituum supremum ductorem, tam tenacem sibi commissorum consiliorum fuisse, ut ante animam, quam concredita aut concepta excuteres. *e* Nemo audivit ab hoc silenda, nemo speravit. Nimirum creverat sub Magno Alberto principe: in quo cum omnia maxima, tum consiliorum ac peragendarum rerum silentium tam altum, ut ante fundum maris, quam hujus mentis arcana erueres. Semel illi aliquid credidisse, æternum erat. Tam fida vigilantique custodia, ut nec orbis universi arma, nec regnorum, qua orbis pater, solertia, elicere concredita posset, aut cogitata eruere: ante facta videbas, quam cogitata crederes. Ita imperare linguæ potuit, ut nullum ei unquam verbum exciderit, quod veniam mereretur. O vere virum perfectum, qui non peccavit in lingua!

Præclarum hoc magnorum virorum silentium; sed hoc rarum non modo privatum unum aliquem principem, aut belli ducem; at universum senatum omne consilium (quod Festus à *Con*, id est, simul, & *Sileo* dictum vult) apud majores nostros inviolabili fide, arcana celasse: à quo celebrantur Romana incunabula, ut testis Maximus Valerius: *f Arcana consilia PP. Conscriptorum multis sæculis nemo senator evulgavit.* Dignissimi omnes qui imperarent, Addit idem auctor: *Cum non unum, sed nemi*

b Plut in Apoph. *c* Mariana de Rege L. 2. c. 11. *d* Q. Curt. L. 4.

e Scrib. cit. *f* Val. Max. L. 2 c. 2.

nem audiisse crederes, quod tam multorum auribus fuerat commissum. O viros! ó alta pectora! quibus merito concedat & conticescat Christianus. Equo Troiano hunc senatum consimilem dixero, in quo tot viris consciis & conclusis, nemo in castris suorum, nemo hostium scire, nisi urbe capta potuit. Illustratur illud ab eodem: *Cum Asiæ Rex Eumenes, urbis nostræ amantissimus, bellum à Perse adversus populum Romanum comparari, senatui nuntiasset, non ante sciri potuit, quid aut ille locutus esset, aut Patres respondissent, quam captum Persen cognitum est*: nunquam enim taciturnitatem optimum ac tutissimum administrandarum rerum vinculum labefactari volebant. Quis jam ritum Romanorum barbarum duxerit, quo Consus consiliorum Deus, apud eos sub terra in circo colebatur: ut quoniam suo numine regere consilia credebatur, ex loci conditione intelligeretur, occulta ea esse, pectore clausa debere, quæ in consiliis agebantur: silentium servare docti, supra omnes Pythagoricos & Harpocraticos. *a* A Romanis senatus Venetus hanc virtutem mutuatus est: cum enim Carmagnolus militiæ dux, pecunia corruptus, exercitum hosti prodidisset: senatus ubi aliquid suboluit, & Patrum nonnulli hominem statim evocandum, & puniendum putarent; pluribus rem in tempus opportunius differendum placuit, quod viderent, illum facile posse effugere. Octo menses transacti, cum Carmagnolus omnia tuta ac tecta ratus, Venetias venit; comprehenditur, convictus, supplicio afficitur. Stupendum in tanto Senatorum numero, quorum aliqui Carmagnolum affinitate contingebant, neminem verbum fecisse. Fidum & altum erat Reip. Venetæ pectus, silentiique sera munitum. *b* Quod Alphonsus ille magnus spectavit, dum ad fores Curiæ, aram Iovi Positorio exstrui decrevit: ad quam Senatores sub ingressum privatos affectus ponerent; sub egressum vero privatos sermones in concilio habitos, reconderent, quos ita mordicus celabant, ut vis nulla eruere valeret. Vbi indagandum occurrit,

a Petrus Bembus in hist. Venetas l. 4.

b Nieremb. Theopolit. part. 2. l. 2. c 8.

§. III.

An secretum naturæ cum vitæ dispendio celandum sit?

AFfirmative, vel sanguine suo subscribit Romanus Philosophus: *c Fides sanctissimum humani pectoris bonum est, nulla necessitate ad fallendum cogitur, nullo corrumpitur præmio. Vre,* inquit, *cede, occide, non prodam; sed quo magis secreta quæret dolor, hoc illa altius condam.* Fortiter dictum; sed & à multis fortiter factum: à Pompeio imprimis, *d* qui dum legationis officio fungeretur, à Gentio Rege interceptus, cum senatus consilia prodere juberetur, ardenti lucernæ admotum digitum cremandum præbuit, quo Regi spem omnem, tormentis quidquam ex se cognoscendi, excussit. Fortiter etiam Zeno Philosophus, qui cum ad ape-

c Seneca ep. 28 *d* Val. Max. l. 3. c. 3.

rienda consilia torqueretur, Nearcho tyranno quasi secreto indicanda haberet, aurem morsu corripuit, nec ante dimisit quam & ipse vita & ille corporis parte privaretur: adeo tenax arcanorum fuit, quæ secum abstulit. Fortius etiam Ananarchus, qui ne proderet tacenda, dentibus præcisam linguam in Nicocreontem Cypriorum tyrannum exspuit. Par illi Theodorus, quem nulla verbera, fidiculæ, laminæ ad prodenda commissa adducere potuerunt. Hi omnes fortiter mori, quam muliebriter commissa sibi arcana prodere, maluerunt: *a* quod non modo Romanum, sed & Christianum esse, doctorum evincit auctoritas: si placet, paucis Theologorum placita super hac re audiamus. Apud quos quidem indubitatum est, quemvis privatum ad evitandum grave incommodum aut detrimentum, posse sibi commissum secretum particularis personæ manifestare: quia nullus censetur cum tanto suo aut suorum onere, talia secreta sibi concredita acceptare (nisi pacto aut fide obstricta teneatur) etenim ut nec deposita pecuniarum, cum tanto suo incommodo quis servare tenetur, ita nec deposita verborum.

Hoc tamen 2. in aperto est, quemvis cum vitæ suæ dispendio teneri, servare secretum, ex cujus manifestatione grave regi, Reipub. exercitui, aut communitati incommodum sequeretur; quia bonum publicum prævalet privato, & membrum pro corpore exponendum est. Ex quo infert Navarrus militem bello captum à Mauris, quibusvis tormentis crucietur, non posse sui exercitus secreta pandere, si ad ejus incolumitatē necessaria essent.

b Infert 2. Amicus de jure & justitia, non posse Religiosum secretum revelare, quod in gravem religionis suæ infamiam redundaret, ob quæcumque tormenta aut mortem vitandam. Ex quo sexcenta alia consectaria Theologo facile colligere est.

Sed qui hujus quæstionis præcipuus scopus est: norint personæ publicæ, sine ullo explicito promisso, sola officii sui ratione, se ita arcte ad secretum teneri, ut non modo illud revelando peccent lethaliter, verum adeo tenaciter servandum esse, ut nec tormentis aut ipsius mortis interminatione, arcanum sibi gravis momenti commissum, manifestare queant, cujusmodi esse perhibentur Consiliarii militiæ & fori, Magistratus, judices, advocati, medici publici, Notarii, scribæ, obstetrices, Theologi, aliique cui consilii aut subsidii causa conveniuntur. Ita Cardinalis Lugo de jure & justitia, Sanchez, & alii, qui omnes tradunt, potius spiritum iis, quam arcanum exprimendum esse. Quod illustris Philosophi concludo exemplo. *c* Quidam Secundus nomine, Atheniensis, cum in domo matris habitaret ignotus, & ab illa ad incestum urgeretur; ille matrem caste complexus, filium se esse aperuit; quo inopinato adeo consternata fuit, ut dere-

a Sanchez consilia part. 2.l.6.c. 6. dub. 1 &c.

b Disp. 37. sect. 8. n. 104. *c* Epidorp. Ens l. 10. c. 10. Beyerlinck tit. filius.

pente

pente mortua conciderit. Hujus tam funesti obitus, Secundus, ut pœnas sumeret, perpetuum sibi silentium indixit. Quod dum pertinaciter servaret, accidit Adrianum Imp. Athenas divertere, qui Philosophum intuitus, comiter eum salutavit; at ille obmutuit. Tum Adrianus: Loquere Philosophe, & aliquid ediſſeras. Cum totus obmutesceret, indignabundus Imperator, è vestigio eum per carnificem duci imperat, hoc clam carnifici insusurrans: Si hunc in via ad loquendum induxeris, velim eum capite minuas; at si elinguis permanserit, illum mihi incolumem reduces. Hic carnifex studio rem aggreditur, ut loquelam extorqueat, Vt quid tacens, inquit, moreris, vitam verbo cum emere possis? Sed ille vitam contemnens, tacitus collum securi præbuit. Pertinax ejus silentium miratus carnifex, hominem Adriano stitit, dicens; Secundum tacuisse usque ad mortem. Hunc Secundum ad mortem arcana tegentem omnes Christiani, imprimis qui publico aures præbent, æmulari debent; nulli quantumvis amico, nedum uxori, ut ulli feminæ, arcana committendo.

§. IV.

Quam viro indignum, mulieri secretum pandere, vel etiam amico.

AVdistis personas publicas, nullis pœnis, ne mortis metu; privatum vero quemlibet, citra peccatum mortale, secreta prodere non posse: & accidere potest, hominem reperiri, qui ita aliquem amicum habeat, ut arcana fidat? fateor juxta vulgarem, amicorum omnia communia esse, sed iis seclusis, quæ lex naturæ vulgari vetat. Quod probe norat Philippides Regi Lysimacho perquam familiaris, ad quem dum libere Lysimachus: a *Quid tibi vis impertiam rerum mearum?* *Quodcumque voles*, inquit; *modo ne arcani quidquam.* Idipsum spectarunt duo sanctissimi fratres inter se conjunctissimi, quibus omnia, præter ea quæ secreta esse debebant, communia erant: sic enim D. Ambrosius in obitu Satyri germani sui: *Cum omnia nobis nostra essent communia, individuus spiritus, individuus affectus: solum tamen commune non erat secretum amicorum, ut fidem servaremus.* Vnde gravissime fallitur, qui intimam amicitiam stare non posse, nisi alter alteri intima arcana prodat, & tertio fidem frangat, arbitratur; hic doctorem maximum, Augustinum audiat, qui leges amicitiæ omnes complexus, sic statuit: b *Secretorum revelatione inter amicos, nihil turpius*: quam enim hic de te fidelitatis opinionem habiturus est, qui gravissimum secretum sibi à te prodi audierit? qui tibi ille sua fidat quem videat aliena amici celare non posse? advertet facile verissimum illud Sapientis: c *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana; qui autem fidelis est animi, celat amici commissum.* Quare illud monitum Hieronymi sectemur: *Si quis voluerit tuis misceri amicitiis, & hunc videris prioris amici panden-*

a Bryson. lib. 6. b Aug. lib. de amicitia c. 3. c Prov. 12.

tem secreta; hunc veluti perfidum cave. Quod & Venusinus Vates monet:

----- a *Commissa tacere*
Qui nequit, hic niger est, hunc tu Romane caveto.

Prudenter non fidat sua, amici secreta prodenti; prodet & tua. Etenim b *qui denudat arcani amici, fidem perdidit*, ut ait Ecclesiast. nec sat est, si ab eo, cui commissum prodis, juramento fidem extorqueas: nam ut recte Seneca, c *habet unusquisque aliquem, cui tantum credit quantum ipsi creditum est*, & hic rursus jurato rem pandet, fitque hunc prope in morem: Servus vestem ab hero sibi donatam, ilico alteri amico donavit: ab hero ea propter graviter correptus, Quid, ait, me vestem servare vis, cum nec tu illam servare potueris? haud aliter:

d *Alium silere quod voles, prius sile.*

Qui arcæ clavem habet, omnia arcana pandit. Quis credat & feras esse, quarum clavis verbum est, hoc qui tenet, ut Emblema indicat, arcæ omnia arcana pandit. Quare non amicissimo sibi, non matri, non parenti, non superiori hanc clavem credat: in nullius denique etiam maximi viri sinum, fidemque deponat: e *est enim quædam dulcedo sermonis quæ irrepit, & blanditur, & non aliter quam ebrietas aut amor, secreta producit: nemo quod audierit, tacebit.* Hinc sacrosanctum cuique esse debet, quidquid silendum, premendumque officii ratio, & fides postulat.

Sed quis hoc ferat mulieri virile pectus totum recludi? quis non graviter in omnem prudentiam eum peccare dixerit, qui tacenda illi sexui commisit? cujus prærogativa est, numquam, nusquam silere: vulgari amat, & ut videri, sic audiri, quod voluptatis suæ, adeoque & libertatis magnam partem putet, si quid concreditum sibi ingentia quadam libertate in amicæ profundat sinum. Mulieres porro secreti legibus non teneri videntur, atque adeo ut lege, sic lingua solutæ censeri debent. Vulgari rem vis? mulieri committe. f Quo sanctius, eo citatius profundet, cum nubium more, rarissimæ sint, quæ pluviam suam teneant; ut non aberraverit qui femineum os, & pectus, cribro assimilaverit, aut exterebratæ navi, ac dolio. Sibi quippe ipsæ persuadent elegantiæ genus quoddam esse, plurimum effundere, minimum continere, ut in camelo gibbum, in Alpinis strumam, in Elephanto promuscidem, in Æthiope prominentia labra:

In Meroë natis, majorem infante mamillam;

ita in muliere majorem corpore linguam, merito efferri existimant. Hinc nulla certior evulgandi ratio, quam vel unius mulieris fidei, rem committere: maxime si secretum pactus fueris; quo enim sanctius spoponderit, hoc avidius vulgare properabit, imo provolabit. Si quid ad canis vel felis caudam alligetur, quanta inquietudine currunt, saliunt, fugiunt, nec ullo loco consistunt, dum excusserint; item mulier, servitutis quoddam genus esse putat.

a Horat l. 1 Sat 4. b Eccli. 27. c Sen. ep. 105. d Senec. Hyp. e Sen. ep. 105.

f Scrib. polit l. 1. c. 4.

putat, non posse proloqui: nec quiescit, donec excusserit. Cui & illud Socratis accommodari potest: Facilius ignitum carbonem ore retineri, quam secretum pectori concludi. *a* Quemadmodum ingenioso astu, Pontifex Ioannes XXII. edocuit, dum Abbatissam quandam sibi molestiorem, ut confessiones suarum excipere posset, sic compescuit:

Rem in diem sequentem decidendam distulit, interim pixidem illi in manus dedit, quam clausam asservari sanctissime præcepit: at illa, ut muliebre genus sagax est, non quiescebat, nisi pixidem lustrasset, quam dum sola aperit, avicula, vel ut alii, musca conclusa, avolat. Postliminio ut ad suam Sanctitatem visit, de pixide rogata, curiositatem confessa, hoc dilemmate convicta est: quæ ne pixidem ad diem clausam asservare, quomodo arcana confessionis, per omnem vitam servare posset. Opportune quatuor adferuntur quæ abscondi nequeunt: Palma in clivo, stramen in calceo, fusus in sacco, & arcanum in muliere; de qua Seneca ait: *Femina id solum tacere potest, quod nescit.* Quæ cum ita sint, quis jure accuset hic mulierem? si silere ipse non potuit, cur secretum à muliere speret? Id fuit, quod è tribus Cato ille Censorius olim questus est, qui, ut Plutarchus refert, Primum plorabat, quod iter fecisset mari, cum terra potuisset. 2. quod diem non condito testamento transegisset. 3. quod secretum feminæ commisisset, à qua secreti nil sperandum est. Ad institutum nostrum salubriter monet Propheta: *b Ab ea quæ dormit in sinu tuo, custodi claustra oris tui.* Nescio enim quomodo his moribus, aut nocturnæ uxorum blanditiæ, aut preces, etiam lachrymæ, à viris occulta extorquent, & illos ludibrio faciunt: ut Dalila, super mensam Sampsonem, dum occultum ænigma multis precibus ac lachrymis à marito extortum, suis revelavit.

c Multos cæcus amor, cogit secreta fateri.

Nec una, nec levis, per unam feminæ linguam, excitata est tragœdia.

d Commiserat Cæsar secretum Fulvio; quod cum ille uxori communicasset, illa alteri, ac tandem ad Augustam, inde ad Augustum devenisset? Fulvius horum inscius, mane Augustum de more salutaturus accedit, dicens: Ave Cæsar. at Augustus, elato supercilio, *Vale Fulvi, vale.* Quo dicto agnovit actum esse de vita, de fama sua, quam lingua unica, & ipsi, & uxori eripuit. *e* Major certe, & omni posterorum memoria celebranda, in puero Papyrio prudentia. Mos senatoribus Romæ fuit, inquit Gellius, in curiam prætextatis filiis (qui nimirum excesserant XXII. ætatis annum, ut notat Polybius) introire. Contigit autem super negotio non levis momenti, deliberationem sæpius institui ac protendi. Mater Papyrii pueri, qui cum parente suo in curia fuerat, sedulo percunctata est fi-

a Iacq. Olivier licentier. malice des femmes p. 86.

b Mich. 2. *c* Virg. epig. de Venere & Baccho. *d* Plut. de garrul. *e* Gellius lib. 1 noct. Att. c. 23.

lium, quidnam in senatu Patres egissent? Puer respondit tacendum esse, neque id dici licere. Mulier fit audiendi cupidior: secretum rei, & silentium pueri, animum ejus ad inquirendum everberat. Quærit igitur compressius, violentiusque. Tum puer, matre urgente, lepidi atque festivi commenti consilium capit: actum in senatu dixit: *Num videtur utilius, exque re Reipub. esse: unusne ut duas uxores haberet, an ut una apud duos nupta esset.* Hoc illa ut audivit, animus compavet, domo trepidans egreditur, ad ceteras matronas sensim pervenit. Ad Senatum postridie matrum-familias catervæ lachrymantes atque obsecrantes, ne quid simile in deliberationem veniret, orant. Senatores accessuri curiam quæ illa mulierum intemperies, & quid sibi postulatio illa vellet, mirabantur. Puer Papyrius in medium curiæ progressus, quid mater audire institisset, quid ipse matri imposuisset, denarrat. Senatus fidem atque ingenium pueri exosculatur: consultum facit, uti posthac pueri cum parentibus in curiam ne introeant, nisi ille unus Papyrius. Atque puero postea cognomentum honoris gratia decreto inditum, *Prætextatus*, ob tacendi, loquendique in ætate prætextata prudentiam. In quo prudens illud consilium Plutarchi comprobatum videas: qui fidem feminæ, non secus ac vas aut poculum quodpiam explorari jubet, in quod, priusquam vinum, aut alium pretiosum liquorem infuderis, num vas sincerum sit, aqua explorare assoles; ita, inquit, quędam figmenta aut commenta feminæ committi possunt, quæ si non servent, rimarum plenæ liquido comprobantur. Hac arte & astu, exemplo Papyrii, virum senatorium usum fuisse & uxori imposuisse comperio: dum à sacerdotibus ait ad curiam relatum, alaudam visam esse volantem cum galea aurea, & hasta: de eo ostento una cum auguribus deliberamus, bonine, an mali aliquid portendat: tu vero tace. Hæc locutus in forum processit. At mulier ancillam arripiens, cum gemitu rem omnem exponere. Illa herili famulo. Inde in viciniam, urbem omnem pervadere. Vt apud Plutarchū fusius legere est.

§. V.

Quod in commodum privatis familiis, etiam Religiosis, ex secreti revelatione accidat.

PRoverb. 25. *Secretum extraneo ne reveles.* Quo ancillæ, ac famuli, filii, ac domestici omnes monentur, ne, quæ intra privatos parietes fiunt, evulgent. Incommodum hinc gravissimum oriri natum, tangit Tullius: a *Ad forensem famam* (bonam vel malam,) *fere sermonem omnem à domesticis auctoribus manare.* ut ex historia, quæ testis temporum, & lux veritatis esse perhibetur, plenius innotescet. b Principi olim Hispano erat filius adultus, linguæ maledicæ ac perversæ, qua multorum odia in se concitarat. Eam ob rem tandem pater filio perpetuum silentium indixit. Paruit ille; ac aliquando accidit, ut dum Regio in convivio

a Cic. Epist. de petit. consul. b Georgius Viviennus de officio patrisfam l. 3. c. 21.

parenti

parenti filius ministraret in silentio, à convivis pro elingui haberetur. Quod ubi regina, mulier salax inaudiit, eum sibi à parente ephebum depoposcit. Qui cum ei à cubiculis & arcanis esset, omnis impudicitiæ testis exstitit. Iam biennium apud reginam egerat, dum ad mensam parente adhibito, rogatur de filio, casune an natura filius mutus evasisset? Neutrum ille respondit in causa esse; sed jussu suo, ob maledicentiam silere. Voluit Rex ut parens loquendi facultatem faceret. Cui hic repugnare, innuens quid scandali ab ore contumaci proferendum esse; tandem Regis jussu, filio loquendi facultatem præbet. Filius ut primum fari licuit, edixit Regi: Vxorem habes, qua nunquam aliqua prostituta meretrix impudentior aut salacior exstitit. Confusus Rex, prohibuit plura proloqui; sed jam paucis, satis arcanorum evulgarat. Quæ ac quanta domestica flagitia, zelotypiæ, dissidia, jurgia in vulgus emanarent, etiam de iis qui moderatissimi habentur, nisi illud sacrum silentium pedissequarum ac famulorum ora constringeret, quibus laxatis, quam ingens famæ ac pacis domesticæ exitium est. Quare & hoc salutare Patribusfa. documentum est, nil dicant, nil agant, domesticis famulis, aut etiam liberis præsentibus, quod occultum & secretum esse oportet. Per puerum non semel parens in discrimen vocatus est: ut singularis tragœdia convincit, quam Herodianus enarrat: Dum Commodus Imp. præcipuam suam pellicem Marciam, atque una Lætum & Electum, suis cupiditatibus obniti animadverteret, in pugillaribus horum trium nomina conscripsit: eorum bona in milites ac gladiatores, ut eos sibi devinciret, distribuenda, ac luce postera capite plectendos manu sua consignarat. Pugillares hos dum in balneis ageret, in cubili super lectum relictos, infans quicum ludere ac dormire consueverat, forte infortunio reperit, eisque arreptis ludibundus foras processit. Marcia puerum conspicata & complexa, libellum manu aufert, verita ne quid rerum graviorum, puer inscius dependeret. Agnita dein Commodi manu, & legendi cupidine adlecta, mortis sententiam in se ac duos alios intelligit, quibus illa ilico rem omnem manifestat, perimerent Commodum, an perirent; qui absque mora eum veneno tollendum statuunt, quod ei Marcia miscuit, solita ei poculum porrigere. Atque ita per puerum arcana prodentem, Imperator interiit. Alius error in privatis familiis nec levis est: domesticos quandoque prurigine quadam duci, auscultandi ea, quæ arcano committi sciunt, in quo non semel gravissime peccatum, & ut paucis absolvam, quam gravi pœna in eos animadvertendum sit, ex Rege Toletano documentum accipite. In hujus aulam, cum *a* Alphonsus Castellæ Rex clanculum sese insinuasset, ac fraudulenter in senatum post peristromata sese occultasset, ubi Regi Toletano innotuit, Alphonso istic ut dor-

a Carinei l. 2. c. 12. cemp. hist. Aphorismi polit Chokier. pag. 184.

dormienti reperto, liquatum plumbum in manus infundi jussit, ut somnum simulantem excitaret. Alius fertur famulum ad fores atrii deprehensum, quid herus intus cum Domina ageret, auscultantem, terebrata aure ad ostii postes clavo adacto affixisse. Nunc vero ut concludam Religiosos arctissime teneri secreta Ordinis sarta ac tecta conservare, natura, ratio, leges, ac censuræ gravissimæ commonstrant. Vt enim externorum primæ objectioni occurramus, multa non sunt, quæ intra religiosa claustra contingunt, arcano tamen sancto egent: v. g. referat quis matri filium se flagellis in cænaculo verberasse, ad victoriam contra Turcas: mater non ædificabitur, sed valetudini filii timens, superiores ut severiores arguet.

Qui concionatorem publice reprehensum externis diceret, imminuet ejus famam, & sinistram opinionem eis indet. Etiam indifferentia si evulgentur, sinistre accipiuntur. Si relaxationem animi, aut liberaliorem mensam inaudierint, ut helluones contemnent. Hinc inter suos recte cavit Bonav. *Secreta Ordinis quantumcunque religioso vel familiari non revelabit.* Nam & religiosus religioso vel scandalum, vel ut plurimum murmurationem concitabit. *a* Ea propter Petrus Damianus sermone de vitio linguæ, monachos commonet, ut sicut cellæ clavem secum deferunt, sic & linguæ clavem portent, & pessulum obdant: *Portate*, inquit, *fratres clavem cellulæ: portate & clavem linguæ. Opponitis pessulum ostio, adhibete retinacula salubriter ori vestro,* potissimum contra multum perscrutantes, ac omnia callide indagantes, ut recte monet Satyricus:

b *Percunctatorem fugito nam garrulus idem est:*
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures.

Quare, inquit, *prudens sub clave silentii celat arcanum,* illudque arctissime quod ex culpa admissa, famam fratris aut totius Ordinis læderet, quod caput revelationis gravissimum est, sive peccata in genere, sive in specie, sive nominatis, sive tacitis iis, qui peccarunt referantur. Sive dicantur puniti peccantes, sive emendati vita sanctiore: quia quocumque modo hæc efferantur ad extraneos, in Ordinis totius dedecus & infamiam talis manifestatio redundat. *c* Lætor, inquit Nigronius, vehementer, in præsentia minus hoc monitum esse necessarium nostris; quando gravia hæc antevertuntur per dimissionem ab Ordine; quia tamen, ut sapienter Bonaventura docuit, *d* non ea laudibilis est Religio, in qua nullus peccans reperiatur, quia nulla hujusmodi esse potest: sed in qua nullus impune peccare sinatur, & peccandi aditus studiose præcludatur, ideo hæc cautela merito adhibenda est. Etenim ab inductione probat D. Augustinus nullam in hoc mundo exstare posse congregationem mortalium, quæ plane sit immunis à culpa. Vnde sic suos solatur: e *Quantumlibet vigilet disciplina domus*

a Damian. l. 6. Ep. 27.

b Horat. l. 1. Ep. 2. Loll. c Nigron. in reg. 38. comm. n. 4. d Bonav. l. de sex aliis c. 3. e Aug. Ep. 137. ad cler. & pop. Hipp.

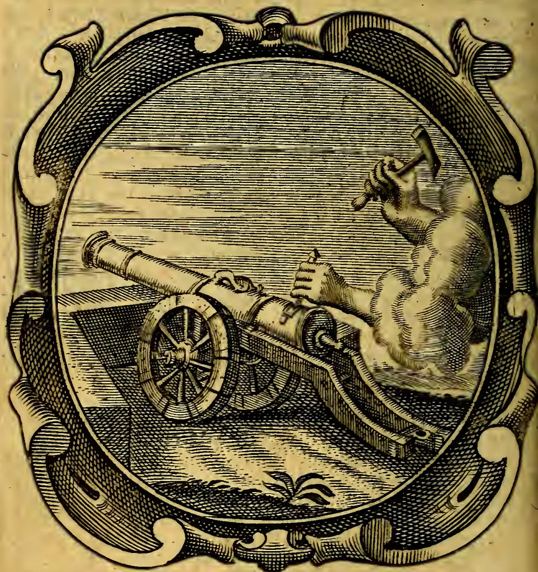
mea, homo ſum, & inter homines vivo: nec mihi arrogare audeo, ut domus mea melior ſit, quam arca Noe, ubi tamen inter octo homines reprobus unus inventus eſt: aut melior ſit, quam domus Abrahæ, ubi dictum eſt; Ejice ancillam & filium ejus. aut melior ſit quam domus Iſaac, cui de duobus geminis dictum eſt: Iacob dilexi, Eſau autem odio habui. aut melior ſit quam domus ipſius Iacob, ubi lectum patris filius inceſtavit. aut melior ſit quam domus ipſius David, cujus filius cum ſorore concubuit, cujus alter filius contra patris tam ſanctam manſuetudinem rebellavit. aut melior quam cohabitatio Pauli Apoſtoli, qui tametſi inter omnes bonos habitaret, non diceret, quod ſuperius commemoravi: Foris pugnæ, intus timores; nec diceret cum de ſanctitate & fide Timothei loqueretur: neminem habeo, qui germane de vobis ſolicitus ſit: omnes enim ſua quærunt, non quæ Ieſu Chriſti. Aut melior quam cohabitatio ipſius Domini Chriſti in qua undecim boni, perfidum & furem Iudam toleraverunt. Aut melior ſit poſtremo quam cœlum, unde Angeli ceciderunt. Quare cum quid humanitus accidere videmus, nobis propius incumbit veſte Religioſa defectus Religioſorum tegere, quam Theodoſio purpura ſua vitia ſacerdotum occultare. Plura qui volet luculentum hac de re tractatum inveniet, Patris Nigronii in Reg. 38. communium. Hoc unum Sapientis mihi dixiſſe ſufficiat: a *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuum,* cuſtodit famam ſuam, ac ſuorum.

a Prov. 13.

EMBLEMA XVIII.

Et illud erat mutum. Luc. 11.

ORA REPRESSIT.
Ovid. 6. Metam.

DOMINICA TERTIA QVADRAGESIMÆ.

De dæmone muto, qui in confeſſione facit homines obmuteſcere, dum pudore *obſtructum eſt os,* Pſal. 61. haud ſecus quam machina bellica clavo obturata.

§. I. *Dæmon reddit verecundiam pœnitenti, quam abſtulit delinquenti.*
§. II. *Quemadmodum vitia corporis, ita & animæ manifeſtanda ſunt.*
§. III. *Exempla eorum, qui peccati virus occultantes, male perierunt.*
§. IV. *In foro externo crimen fateri fatale eſt; in hoc ſaluti & honori.*
§. V. *Ad pudorem ſuperandum, ſigillum confeſſionis arctiſſimum comprobatur.*

DOMI-

DOMINICA III. QVADRAGESIMÆ.

Et illud erat mutum. Luc. 11.

FERTUR unus aliquis Energumenus horrendum divexatus fuisse à tribus infestis spiritibus qui multis adacti, aliquando nomen suum confessi sunt; ac primus quidem vocabatur *claudens cor*: ne verbum Dei, quod quandoque per aures illabitur, altius in cor descendat; alter *claudens bursam*: ne quid in pauperes erogetur; tertius horum nequissimus, *claudens os*. Quidquid enim avaritia, quidquid neglectu, vel etiam *a* contemptu Dei, aliove scelere admittitur, aperto ore in exomologesi expurgatur; *at ubi obstructum est os*, nequit homo se exonerare; quemadmodum in machina bellica accidere videmus, quæ ut solida ac syncera appareat, si conclavata, *obstructum est os*, per quod succendi consuevit, nec glandem emittere, nec hostem arcere, nec suos defendere; denique ad nihilum valet ultra, nisi ut in fornacem ignis redigatur, & confundatur. Si obstructum est os peccatoris, numquam glandem vindictæ expellere animus, numquam sulphureum pulverem intimis visceribus abditum, in auras explodere; nec hostem arcere, nec se defendere valebit; si quid ponderis animum gravat, vel in juventute admissum, vel in matrimonio contractum, vel in sacris perpetratum,

---b*Manet alta mente repostum.* Nulla vi excuti, aut exonerari potest.

Ejusmodi machinæ matronam Francicam, Principem Feminam consimilem dixero; nomini parcitur, ne cuipiam ejus familiæ, etiamnum superstitit, nota inuratur: *c* hæc ubi complures annos, non tam malitia, quam ignorantia utcumque crassa, in tenebris hæreseos cæcutiisset, Deo sic disponente, hanc aptissimam opportunitatem nacta est, ut in consuetudinem viri perquam eruditi de Societate nostra inciderit; qui (ut loquela hominem manifestum facit) facilè cognovit illam in rebus fidei caligare, & longè ab orthodoxa aberrare: quare omnem industriam advocat, quo eam in viam reducat, tum ab errore revocet; quod tam felicibus auspiciis institutum, ut illam in omnibus docibilem ac ductilem habuerit, seque non secus quam si Angelum cælo delapsum oracula fundentem, audiret. Opiniones ergo suas execrari, rationes Patris, ut primæ veritatis, avide complecti: nihil adeò queri, quam tantum temporis diligendo vanitatem, & quærendo mendacium in spissis ignorantiæ tenebris versatam fuisse. quid multis? comparata est publicum sacramen-

a Psalm. 62.

b Virg. lib. 1. Æneid. *c* P. Perduccius acheminent de l'ame pag. 363.

tum dicere, & in albûm Ecclesiæ conscribi. Hactenus ex animi sententia; at ubi proxime disponenda ad Sacramentum pœnitentiæ propediem suscipiendum, & arcanum illud mysterium auricularis confessionis illius auribus insonaret, quidquid umquam sceleris vel solo cogitatu per omnem retro vitam admissum, uni alicui manifestandum esse; ad hæc quasi fulmine icta, vox faucibus hæret, *obstructum est os*: impallescere, frontem rugare, tremere, totis ossibus commoveri, hoc tandem profata: Si æternos cruciatus alia ratione, quam omnes actiones, ac intimos animi sensus, mihi ac soli Deo perspectos, homini aperiendo, effugere non detur, tacens illuc descendam. & hoc dicto, Euro ocyus se è conspectu Patris proripuit, nec ultra comparuit. Si ulla, hæc certe à dæmonio muto conclavata, pudore ac verecundia *obstructum est os*. Hoc clavo dæmon utitur ad obstruenda ora multorum. Habet hoc pudor, ut viros etiam infantes reddat; quot eloquentes oratores, pudor extemplo elingues fecit? sic coram Philippo Demosthenes, coram Antonio Herodes Atticus; coram Severo Heraclitus Lycius, & ne nostra negligamus, Bruxellis orator ad Carolum V. dicturus, ad Imperatoriam purpuram ita erubuit, ut tribus verbis exorsus: a *Alexander ille Magnus: vox faucibus hæserit*. Ad quem Carolus ut comis erat. Video, Alexandro me conferre volebas. Quin & hoc ævo non nemo coram præsule, vel principe, coram purpurato patre vel pontifice, aliove honesto consessu, ingenuo pudore ita suffusus fuit, ut pisce magis mutus, ac infans è suggestu descenderit. Ita jure merito quempiam suppuderet, si ut primis Ecclesiæ temporibus in publico consessu, primis ac imis præsentibus, quasi ex rostris sua scelera proclamare cogeretur; at nunc in angulo Ecclesiæ, aut si lubet, in intimo domus tuæ recessu, aut in locis, in lucis luce omni carentibus, uni homini, ignoto, nec viso, nec amplius visendo, aut videndo, voce submissa, vel etiam nuda charta loquente, exponere non audere; hunc enimvero à dæmonio muto potenter possessum esse, nemo quisquam sanæ mentis inficiabitur.

a Bosquier. to. 1. pag. 18.

§. I.

Dæmon reddit verecundiam pœnitenti, quam abstulit delinquenti.

AUreè more ac ore suo Chrysostomus: b *Sciens Satanas quod peccatum habet confusionem, pœnitentia vero fiduciam: ordinem commutavit, & pœnitentiæ confusionem adjecit, fiduciam autem peccato*. Quod ipsum ut in ceteris mendax, tamen in hoc uno verax, & agnovit & clare cacodæmon confessus est: dum unus aliquis de SS. Patribus, c cui mentis oculus aliis perspicacior, dæmonem vidit obambulantem sedulo Confessariorum sedilia. cumque ex eo quæsisset, quid

b Chrys. hom. 80. ad pop. c Cassian. Coll. 2. c. 11.

rerum

rerum ageret, quid moliretur importuna huc illuc cursitatione? respondit: Ego pœnitentibus reddo, quod eripui. Rogatus ecquid hoc esset? *peccantibus pudorem abstuli, hunc pœnitentibus restituo.* Quod æqua lance dum expendit Chrysostomus, exclamat: *O te miserum! cum effectus es peccator: non erubescebas; quando justus efficeris, primum pudet.* Pigeat pudeatque illius diei, quo peccavit Adam, seque ipse erubescens in silvas, in latebras, in silentio sese abdidit. Gen. 3. *Timui eo quod nudus essem, & abscondi me. O te miserum! cum effectus es peccator non erubescebas,* nòn Deum, sed serpentem fugere, manum subducere: tunc te abscondere debueras, non ubi ad confessionem ultra quæsitus. Expendit hoc B. Thomas à Villa-nova. a *Miser qui prostratus in terram confiteri debuerat peccatum suum, & dicere; Domine miserere mei. se potius cum muliere excusavit: unde propter impœnitentiam, cum posteritate damnatur.* Et concludit. *Ecce quantum obfuit mundo, nolle confiteri peccatum.* Malum decerpere, ad mali colorem erubescere, decerptum fateri debuerat, erubescere fraterno sanguine Cain; benigno judici sanguinolentas manus protendere, erubescere non debuerat.

Erubescere certe debuerat homo plebeius, vili lacerna indutus, inter honestos convivas considere; at impudentiam suam confiteri, erubescere non debuerat; at *ille obmutuit, Tunc ait rex ministris: ligatis manibus & pedibus, &c. Tunc* ait B. Gualfridus, b *non ubi ille, sine nuptiali veste introivit; sed postquam admonitus siluit, interrogatus noluit confiteri*; erubescere debueras ô homo, sine veste nuptiali, ad sacram mensam accedere: sed non obmutescere, & erubescere illud confiteri. Valet hic apophthegma Philosophi, ad perditum adolescentem. Offenderat Socrates c adolescentem in vestibulo prostibuli egredientem, qui eo conspecto, post ostium se abdidit, ac per rimam exploravit dum Socrates transisset: qui ubi ganionem se subsequentem vidit, manu comprehensum, hoc paucis in aurem insusurravit: *Amice mi, hunc locum intrare, erubescere debueras, non exire.* Frontem contrahere debueras ô filia ad primos lascivos sermones, colorem ducere ad petulantem juvenis manum; respicere ô marite, dum limen nocturnum transgrederis, & tu vir Dei, nomen ac vestem tuam erubescere debueras. Domum contagiosam intrare, non exire; ad hostem transfugere, non verò ad Dominum, ad regem benigne invitantem redire, erubescere debes.

d Vincentius Samosutus Palatinus ab Uladislao rege Poloniæ, præfectura sua privatus, adeò hoc dedecore exacerbatus est, ut ad hostes defecerit, multasque clades Vladislao intulerit; quo factum, ut rex Vincentium ad reditum sollicitarit. Hic suam pertæsus perfidiam, fidem regis tentaturus, omnibus insciis solum regem con-

a Dom. 3. quadr.

b Gualfrid. in alleg. Tilman in c. 22. Matt. c Plut. d Ioan. Hubert. in hist. Polonic. an. 1331.

venit

venit, & pronus anteactæ vitæ perfidiam ingenue confessus, spondet se cum lecta militum manu, tantam stragem hosti illaturum, ut injuriam Regi, ac Regno partam, abunde compensaturus sit. Uladislaus Palatinum supplicem comiter excepit, & pristino honori restituit. Quoties nos à rege, à Deo nostro defecimus, & ad castra dæmonis confugimus? Deus urget ad reditum, clam conscientia reclamante, & palam per nuntios verbi Dei, a *Redi, redi, prævaricator ad cor.* Si quis clanculum Deum in persona confessarii convenerit, illi soli crimen exposuerit, in gratiam redit, & pristinæ dignitati restituitur; & redire erubescimus.

Deplorat hos Augustinus: b *Sunt multi quos peccare non pudet, pœnitentiam agere pudet:* vulnera animæ non formidamus, & sanari erubescimus. Unde exclamat: *O incredibilis insania! de vulnere ipso non erubescit, de ligatura vulneris erubescit*; cùm tamen ut Eccl. 6. Sapiens docet, *vincula ejus, alligatura salutis.* c *Quo*, inquit Palacius, *fit allusio ad nexum*; *quo Chirurgus membrum saucium obligat.* Fertur Trajanus Imp. post Decebalum Dacorum regem prælio victum, cùm vulneribus ligamina deessent, suam purpuram in tenues lacinias concisam, vulneribus militum obligandis adhibuisse: Alexander proprio diademate Lysimachi saucii vulnus obligasse. Quis ad ejuscemodi alligaturam, quæ non modò saluti, sed & honori est, erubescat? at longè pretiosius redemptor vulnera nostra obligavit, dum anima quantumvis saucia, à confessario vitta coccinea, pretioso sanguinis ostro tincta devincitur, diademate meritorum Christi redimitur, ut necessario anima post lapsum pœnitens pulchrior, sanctior, ac Deo gratior fit, quam fuerit justa antequam peccaret: præterquam enim, ut cum D. Thoma communiter Theologi, quod per confessionem reviviscant omnia merita vitæ præteritæ, insuper accedit gratia, per Sacramentum pœnitentiæ collata, ut rectè docet Cardin. de Lugo *de pœnitentia disp.* 12. *sect.* 1. *&* 2. Et quis adhuc de simili ligatura erubescat? *O incredibilis insania!* interire ægrum malle, quàm vulnus, aut ulcus Christo medico obligandum præbere.

a Ierem. 3. b August. in psalm. 50. c Baron. anno 103.

§. II.

Quemadmodum vita corporis, ita & animæ manifestanda sunt.

CArolus Valesius d, regis Philippi primogenitus, deperibat Clementiam filiam Caroli II. Siciliæ regis; sed quia Carolus claudicabat, timuit princeps ne forte in prolem claudicatio derivata esset, & ementito gressu, Clementia vitium simularet; quare ubi de nuptiis conventum fuit, ea clausula apposita est ut virgo Coxendicis commissuram pateretur inspici: nefas enim fore, reginam Franciæ claudica-

d Cæsar. Nostrodam in hist. provinciæ anno 1285. Pisce tom. 1. pag. 226.

re;

e; & voluit, ut Martialis ait, a *Simpliciter pateat vitium: fortasse pusillum Quod tegitur, majus creditur esse malum.* rubuit virgo ad hunc nuntium; ed ubi rescivit hac nuditate aperta regnum Galliarum parari, exclamat, Parata sum examen subire, dummodo regno potiar: accepitque regem in sponsum, cujus diademate texit pudorem. Et nos pro regno cælorum, vitium animæ detegere erubescemus? Non sic longè omnium celeberrimus confessor Augustinus in Psa. 31. de se ipso fatetur: *Non operui, sed aperui ut operires; non celavi ut tegeres: nam quando homo detegit, Deus tegit; cum homo celat, Deus nudat; cum homo agnoscit, Deus ignoscit.*

b Immanes ac feroces belluæ medicum quærunt, uti Leo ille apud Plinium, qui pedi spinam intriverat, & alter apud Senecam; homo hoc non facit? Fecit compunctus David Psalm. 31. *Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina.* Quod autem medico vulnus ostenderit, ex hoc patet: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi. Dixi: Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti iniquitatem peccati mei.* Ejusmodi qui vulnera aut morbum manifestat, curationem facilem esse ostendit Cyprianus: c *Facilis cura est, ubi plaga perspicua est, & cito ad sanitatem medela subveniente perducitur vulnus, quod videtur.* & S. Nilus: *Levatur anima ægritudine, cum narratione eorum quæ molesta sunt, velut eximatur animi ægritudo, non secus ac nubes aliqua, à qua distillant guttæ pluviæ.* *d* Carolus Rex Navarræ ut Carolum V. Galliarum Regem è medio tolleret, cibos ejus veneno misceri fecit; quo ilico correptus decumbere cœpit. Re delata ad Carolum IV. Imperatorem, Regis avunculum, Medicum suum peritissimum adnepotem suum curriculo destinavit, si forte mederi posset; qui perspecta veneni natura, novacula crudum vulnus brachio infixit, sensu vivacissimo: ut dum eò dolor spiritus animales advocat, una etiam virus attraheret: & ne plaga umquam coalesceret, glande imposita cavebat; factumque ut omnis noxius humor, hac via patura sese exoneraret, quo beneficio salutem ac sanitatem acquisivit. Dum genio indulges, & libidini vacas, dæmon virus propinat, quod longè lateque serpens, pervadit animam. Occurrit Ecclesia, os aperiens, ut virus omne effundas. Ita nonnullus pleuritide, aut alio morbo laborantibus, ubi Medico malum perspectum, vena aperitur, morbus curatur. Qui concretum vindictæ sanguinem visceribus fovet, qui noxiis animæ humoribus laborat, ei phlebotomia necessaria est. Nosti qua malum profluere debeat? e *Os justi, vena vitæ:* hac aperta liberatur æger de *sanguinibus:* uti enim in quibusdam morbis apertio venæ

a Mart. lib. 3. epig 42. *b* Plin. lib. 8. cap. 18. c Cypr. lib. de zelo & livore.

d Pise tom. 2. pag. 2. hist. Gallica in Carolo. e Prov. 10.

ani-

unicum remedium est, ita & in hac vena vitæ, omnis spes salutis est. S. Isidorus lib. 1. cap. 12. *Confessio sanat, confessio justificat, Confessio peccatis veniam donat; omnis spes in confessione consistit.*

Similiter si ulcus, si aposthema Medico exhibeas, aperto omne pus ac virus profluet. At contra si morbus & ulcus tegitur,

--- a *alitur vitium, vivitque tegendo*

Hoc expertus sero, sed serio deplorat David, postquam ad novem menses, gravissimum illud vulnus homicidii, & ulcus adulterii animo fovisset: b *Quoniam tacui, intervertaverunt ossa mea.* Figuram Innocentius sumptam docet ex plaga, quæ medico celata, non curatur, sed incrudescit, intumescit, pus generat, & ossa arrodit ac labefacit. Isid. lib. 2. cap. 24. *Quid tacuisse se pœnitet, nisi confessionem peccatorum?* Hinc putredo in ossibus, quia, ut rectè D. Hieronymus: c *quod ignorat medicina, non sanat.*

Filia honesta cancrum in pectore, aut alium morbum occultum habet, erubescit medico aperire, manibus Chirurgi committere: pallescit, tabescit, serpit malum, & ut Lucretius ait,

d *Vlcus enim vivescit, & inveterascit alendo.*

Hinc tormenta, hinc tormina, hinc dolores parturientis, ut eos describit Oseas 13. *Absconditum peccatum ejus, dolores parturientis venient ei.*

Puella quæ sua culpa corruptelam passa est, ubi dies noxve partus advenit, quibus conficitur cruciatibus, quos patit[ur] æstus cogitationum, quib[us] dolorum spinis, ac morsibus l[a]ceratur? jam dedecus famili[æ] jam nota inusta proprio nom[i]ni, jam matris lamenta, jam p[a]tris iræ minæque, jam fratru[m] propinquorumque convici[a] jam denique cum omni suo c[o]mitatu, pudor & ignominia a[n]te oculos versatur, & ipso pa[r]tu durius angit; qui puellæ i[n] pudor dolorque, is etiam [...] peccatori; quid enim aliud pe[c]catum, quam fœtus ex flagit[io] susceptus, & in animæ form[a]tus utero? Qui ubi in auras [e]mitti, & in aures confessa[rii] deponi debet, ita peccato[rem] animum stimulat, ut dolor[es] parturientis experiatur. Hos[ce] etiam viri, quis credat? expe[rti] sunt. Annis abhinc non mult[is] vir locuples ac potens, facin[us] quoddam admiserat, quod co[n]fessarii auribus committere morte ac damnatione pejus d[u]cebat; agitabat tamen me[n]tem hominem, & conscientia ad v[i]rus evomendum exstimulaba[t]; inaudierat forte è sugges[tu] Antverpiæ, neminem teneri [ea] peccata confiteri, quæ memo[]ria exciderant; hinc nihil n[on] molitus, ut fœtum illum co[n]ceptum, expelleret memori[a]. Ivit per varia voluptatum ge[]nera, scelera sceleribus cumu[]lans, vel ut antiquum illud ob[]rueret, vel ut novo scelera co[n]cepto, quasi clavum clavo pe[l]leret. Sed frustra omnia; ab[iit] in exteras regiones, quasi se[i]psum, & onus suum esset rel[i]cturus in Belgio, sed

e *Cælum non animum mutant qui trans mare currunt.*

a 3. Georg. b Psal. 32. c Hieronym. in Ps. 37. d Lucret. l. 4.

e Horat. l. 1. Epist. 11.

Igitu[r]

gitur animum fluctuantem ad
udia appellit, quæ totum ho-
inem petunt: ut sunt Mathe-
aticæ, Astrologicæ, & his af-
nes disciplinæ; sed & frustra.
udit tandem peccata contri-
one deleri, & ad bona opera
mquam ad sacram ancho-
m, pro felici portu confugit:
ormit in cinere & cilicio,
ulta in pauperes erogat; sed
imus vel sic magis indies ag-
avatur. Quid agat? jam do-
res ac stimulos ferre non su-
inens, non alio quam fœdæ
ortis interitu, vitam finire de-
ernit. Itaque rhedam conscen-
it, domum, quam funestæ tra-
œdiæ locum designarat, re-
etit. Occurrit de via è nostris
atribus unus aliquis, quem ex
heda conspicatus, rogat ut
urrum conscenderet, vincit-
ue recusantem importunitate:
ater de Deo divinisque rebus
ermonem injecit, & ut forte
empestas erat, de conscientiæ
ecuritate, de bono confessio-
is inter cetera, verba fecit.
etigit hominis ulcus, qui sto-
machabundus, quid ais? inquit,
nde me nosti? cui pater, num-
uam, inquit, te vidi, sed nos
e more, ejusmodi sermones
miscere solemus; at si qua in re
ope mea eges, præsto sum. Iu-
eris, inquit ille, sed quid si
onfiteri renuam; ratus pater
edendum tempori, pio dolo
ominem capit, spondetque se
missa confessione remedium al-
aturum; arripit ille conditio-
nem: ad acerba quæque se ob-
icit. Pater cum domum appu-
isset, jubet epulum instrui, &
e hilaritati daret, qua maximè
egebat nocte illa decretoria;
postridie quædam puncta me-
ditationis dedit, ad excitandam
in Deum fiduciam: tum exa-
men conscientiæ, non ut con-
fiteatur, sed ut in memoriam
reducat, & de singulis doleat.
Tum denique in vicinam syl-
vam educit, rogatque num be-
ne conscientiam discusserit; &
ne quid forte præteriisset, quæ-
rit ex illo quædam, per atrocia
quæque delabitur, tandem il-
lud ipsum quod angebat, attin-
git; ubi perturbatur miser, &
illud, illud, inquit, est triste in-
fandum monstrum quod elo-
qui non audeo; tum pater, jam,
inquit, confessus es, neque plu-
ribus opus, nisi ut cætera pro-
das, fecit & onere illo levatus
animus conquievit. Quot ho-
dierna die ita gravidos ac gra-
vatos reperire est, de quibus
Propheta; a *Tremor apprehendit
eos, ibi dolores ut parturientis.* Of-
fert se obstetricem benigna
Mater Ecclesia, ut in angulo
templi onus deponas; quod si
renuas, *parturientis supervenient
tibi;* ut clamare compulsus, fu-
ribundo patri in lanienam ce-
das; quemadmodum non ita
pridem opulentæ filiæ acci-
dit, quam mater pallidam,
deficientem, debilem conspi-
cata, solam convenit, ex ea
conquirit, num quid lateat? vi-
dere se signa quædam: in sinum
matris confidenter deponeret,
honori ejus, patre inscio, se
consulturam. Negare & per-
negare: interim hora partus
advenit, & inexperta dolores,
vociferari, accurrere famuli;
parens stricto ense matrem
cum prole transfigere. Quanto
satius & tutius rem omnem
matri aperuisset, ita peccator

a Psal 46.

confiteri detractans, Deum vindicem, ad ultionem provocat. Ambrof. in illud Pfalm. 31. *Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea dum clamarem tota die: Clamare & tacere*, inquit, *inter se repugnant; quomodo ergo poterit fieri ut aliquis clamet, & taceat?* Quia dum tacet peccatum commissum, hoc gravior, inquit Ambrosius, impœnitentia, quæ inter peccata in cælum clamantia, tacendo clamor Sodomorum laceffit: nam ut rectè Bernardus, a *pejus est confiteri nolle, quàm legem contemnere; pejus est Dei offensam non satisfactione placare, quàm peccando Dei bonitatem offendere.* His certus est interitus; quia claufit *super eos puteus os suum.*

a Bern. ferm. de confeff.

§. III.

Exempla eorum, qui peccati virus occultantes, male perierunt.

Pius juxta ac eruditus auctor b Ludovicus de Ponte Confeffarios instruens, inter motiva ad dæmonium mutum expellendum, varia exempla ad horrorem inducit. Inter cetera, matronam quandam fuisse commemorat, in pauperes omnino profusam, cui nec maritus concedebat, sed & ipse pater pauperum paffim audiebat; at ille, instigante dæmone, cum famulo confueverat, & prolem enixa interfecit, idque iterato; hoc tamen liberalius sua in pauperes erogabat,

b Tom. 4. de Christiana perfect. tract. 5. cap. 7.

quasi vero hic locum habe[...] illud Daniëlis, c *Peccata [...] Eleemosynis redime.* Et sicut [...] qua extinguit ignem, ita el[...] mosyna extinguit peccatu[...] Quod Hæretici perperam [...] mittunt, ut eventus edoc[...] ubi enim crimen suum ad [...] mulum, & ad inferiores [...] duxisset, filius ejus religio[...] ferventes preces, ac pœnite[...] tias Deo offerens, matrem co[...] spexit inter duos tartareos d[...] cones, qui horrende pect[...] totumque corpus dilaniaba[...] dixitque filio, se æternis p[...] nis mancipatam, quod re[...] cuisset in confessione adult[...] ria, quæ commisisset; n[...] quidquam eleëmosynas prof[...] cisse, quia, inquit, *nullum b[...] num proficit, ubi virtus conf[...] sionis deficit*. Dæmon hic, [...] quotidiana experientia doc[...] custodem carceris imitatur[...] parum ille curat, si captiv[...] ludat, bibat, cantet, modo [...] stium probe obseratum sit n[...] evadat: ita & custos stygis; a[...] miseræ animæ, illam & templ[...] frequentare, orare, & con[...] ciones audire, & eleëmosy[...] nas dare, imo & epulari è men[...] sa Domini, modo ostium ori[...] clausum maneat, nec scelu[...] foras prodeat.

Aliud refertur de quadam moniali, quæ quod reticuisset peccatum carnale, sola cogitatione admissum, in æternum damnata fuit. c Fuit qua[...] se exhibuit filiæ, in specie porci, se damnatam dictitans, ob peccatum in confessione suppressum. Recentius hoc, quod refert Lobbetius ex hi-

c Cap. 4. d Lobet. Dom. 3. quad. quest. 2.

storia

oria Indica, anno Christi 590. in urbe Itala, sita in In-a Orientali, puella fuit Chri-ianis sacris imbuta, cui no-en Catharina: hæc victa car-s illecebris, in secretiore onclavi, remotis arbitris, non io teste quam conscientia, ædæ libidini sese dedebat. Ne orro magis dederet, eam teti-t vindex Dei manus, & le-alem morbum immisit, futu-m opportunum, si modò vo-isset, monitorem. Ægrotan-adfuit Sacerdos è Societate ESU, eamque officii sui ad-onuit, ut confessione sacra, aculas animæ elueret. Pa-it illa, & novies est con-ssa; at leviora tantum pec-ta; semper enim pudore ve-t os obstructum habens no-m illam propudiosam alto entio pressit: ubi è cubicu-Pater abscessit, ancillis in-r colloquia ac familiares cos enarrat, refertque ob-ctum sibi, dum confitere-r hinc stygii Æthiopis mo-ntis ac minantis, ne sce-s quoddam in lucem ede-t; inde Divæ Magdalenæ eciem, hortantis ad inte-am confessionem. Quæ dum idiunt ancillæ, patrem ili-revocant, audita expo-int. Hic sedulo ægram ro-it, obtestatur per quidquid crum est, ut libere expli-et, quidquid animam grava-posset, eandem paucas post oras è cubiculo in domum ernitatis, è lecto ad fo-im judicis evocandam; ni areat, jactam esse salutis a-am. Mirum dictu, sed verum men, surdæ canit, & ope-im perdit; adeò misellam animulam occupaverat mutus dæmon. Morbo igitur morti-que cedit, & suam illam no-xam, & infandum scelus ad stygem defert, æternamque no-ctem. Verùm Dei erga super-stites miseratio, voluit Catha-rinam rursus in auras, lucem-que invitam venire, seseque uni ex ancillis sistere; sed hor-ribili specie, inter circumstan-tes flammas, ac voraces rogos, qui illi erant quasi pro cyclade; in qua dum gemit, hæc ad ex-emplum cautelamque multo-rum addidit; æternis illis igni-bus addictam se, quod leviores in confessione edixisset, celas-set autem culpas graviores: in-vitam quidem ac reluctantem illud effari, cogi tamen à Deo, ut suo unius malo sapiant mul-ti. Videtis parum esse leviores noxas in sacra exomologesi exponere, imo & graviores, si vel unica lethalis noxa reticea-tur, nullum peccatum remitti-tur; sed insuper gravissimum sacrilegium inducitur. quod ad oculum conspexit ille, qui è feminæ confitentis ore, ad sin-gula scelera tetrum bufonem exire vidit, ac sub finem omnes agmine facto redire, in os in-trare, & ingentem ceteris gran-diorem subsequi, ut apud eun-dem P. Ponte videre est. Et quo-niam impossibile est detestari unum peccatum, verbi gra-tia homicidium, & dolere ut est offensa Dei, jus ejus violat, amicitiam tollit; & non detestari ac dolere de altero, verbi gratia, adulte-rio, quod eidem objecto for-mali subest, uti nec uni ar-ticulo fidei credere & dis-credere alteri, qui substat ei-dem

dem revelationi & iisdem notis credibilitatis: ita nec unum sine altero remittitur, ut S. Thomas: a *Nullum peccatum remittitur, nisi quis justificetur:* nemo enim simul justus & peccator est. Hinc Christus quando ex obsessis dæmones ejecit, semper omnes simul expulit. Quare & confessio Iudæ sacrilega, nulla fuit, quia non integra: dum dixit; *Peccavi tradens sanguinem justum.* Quia ut advertit Ambrosius, *non omnia confessus est*; tacuit corpus Christi à se sacrilege sumptum, tacuit furta & fraudes suas. Facit hic quod in vita S. Sebastiani legimus de Chromatio urbis præfecto, b qui podagræ doloribus vexatus audiit à Sebastiano, si idola sua omnia confringeret, sanitatem recuperaturum. Obtulit ergo 200. idola Sebastiano confringenda, nec tamen convaluit. Collegit Sebastianus adhuc idolum aliquod ab eo reconditum esse, addens, nisi & illud proderet, non restituendum sanitati. Digito itaque intento ostendit cubiculum, vitreo opere effabre factum, in quo stellarum erat disciplina, ipsique præ ceteris chara, ex qua divinabat de futuris, pretio 200. auripondo sibi comparata, qua confracta, de repente convaluit. Patri modo ni tu omnia idola scelerum tuorum, quæ in conclavi cordis geris, confringenda tradas Confessario, non percipies sanitatem. Sed hic dæmonis astus est, ut quemadmodum rei, in tortura facilè minora furta produnt, modo capitale facinus Iudicem celare que-

a S. Thomas in suppl. q. 2. art. 3. b Surius 20. Ian.

ant; ita accidit ut ubi temp
peccator ingreditur, quasi
cro horrore perculsus, con
sionalia ut divinæ justitiæ
bunalia intuens, apud se t
tus sentiat, *Terribilis est*
ille; fitque dum sese consc
tia stimulante in sedem c
fessionis, quasi in equul
conjicit, ubi deinde fœc
illud monstrum exponi de
tum vero lingua titubat,
hæret, nutant oculi, rubesc
genæ, colliduntur genua,
tisque artubus sudor an
mentis indicium liquitur,
mor apprehendit eos, ibi dol
ut parturientis: quos acu
simos esse, nec medicor
quisquam, imò nec mo
lium ullus inficiabitur; a
ut nisi, quæ Sola remedio
se solet, ipsius fœtus effu
ne subleventur, parturient
atrocissime cruciari, & exc
nificari necesse sit.

b Portenti loco est, q
vir perquàm eruditus, ocu
tus testis, in annales suos
tulit: mulierem Senonens
(cui Columbæ nomen er
per dies complures nullo
turæ nisu, aut obstetric
adminiculo, fœtum in luc
edere valuisse. Tenuit par
rientem dolor annos omn
tres lecto affixam. Exinde co
firmata nonnihil valetudine
surgere, ac per annos qu
que & viginti uterum gest
in publicum prodire visa
Tandem post longa vitæ
dia, ubi è vivis excessit, u
ro resecto infans in lapid
obduruisse compertus e
quem saxeum puerum se
risiis vidisse anno 1609.

b Mire Chron. ad an. 1531.

ctus Miræus conteſtatur. Domento nobis ſaluberrimo reto, longè acerbius animam lus parturientem afflictari: ue hoc moleſtius fœtum ɔpudioſi flagitii conceptum pelli, quo diutiùs ſuaſu dialico intra cordis abdita comſſus fuerit. Cui malo ut occratur, remedio ſit.

§. IV.

foro externo crimen fateri fatale eſt, in hoc ſaluti & honori.

Uguſt. in Pſal. 66. *Confiteantur tibi populi omnes, lætentur & exultent gentes*; ſic *: Ille qui plagis in tormentis, ſi ſtus dolore fuerit, profert ad rtem vocem ſuam: nuſquam erlatus, nuſquam exultans: Anuam confiteatur, exarat ungula, m confeſſus fuerit, damnat carni*. At judex cæleſtis *ad hoc igit confeſſionem, ut liberet hulem.*

Subſcribit Caſſiodorus in alm. 74. *confitebimur tibi eus, confitebimur. Mortem*, init, *plerumque generat, vel nel terreno judici crimina conferi; Deo autem frequentan- confeſſio, non parturit perilum, ſed ſalutem.* In foro exrno, ut canit Poëta,

Non eſt confeſſi cauſſa tuenda rei.

n foro Eccleſiæ

Non eſt confeſſo culpa luenda reo.

Hic crimen fateri, diſcrien ſummum eſt; Hic crimen teri, delere eſt: nec mo- ſaluti, ſed & honori eſt. ddit Chryſoſtomus: a *In mundanis & forenſibus judiciis poſt accuſationem, & criminum confeſſionem, reſtat mors: apud divinum autem tribunal, poſt accuſationem & confeſſionem criminum, datur corona.*

Per confeſſionem non modò quantumvis ſceleratus abſolvitur, ſed à morte ad vitam, à patibulo ad ſolium, à laqueo ad coronam, hæres regni cæleſtis adoptatur & latronem in exemplum adducens, b *Ecce*, ait, *quantum præſtitit confeſſio, ut ſine dilatione introduci latro mereretur in paradiſum.* Ita Deus nos latrones, adulteros, homicidas, deicidas, unica confeſſione, non modo culpa abſolvit, ſed in filios, ac hæredes regni ſui tranſcribit: ſi cui reo apud terrenum judicem ſua crimina confitenti, abſque ullo alio diſpendio, venia ac libertas concederetur, quis non fateri mallet, quàm ea per tormenta extorqueri, & tandem ad mortem damnari? & quis non damnatorum, ſi modò igneo ſuo carcere exire poſſet, non toti mundo ſcelera ſua evulgari vellet; fertur Dux d'Oſſouna Vice-rex Neapolitanus, amœno vir ingenio, quadam die conſcendiſſe Triremes, ac fæcem hominum contemplatus, quemque percunctatus, quid deliquiſſent quod ad Triremes damnati eſſent? ſinguli ſe operoſe excuſare, innocentiam ſuam multis perjuriis conteſtari: cùm in unum aliquem tandem incidit, qui ingenuè confeſſus eſt, à prima juventute ſe hominem nullius frugis fuiſſe, à paren-

a Chryſoſt. hom. 3. in c. 74 Iſa.

b Chryſoſt. ſerm. de latrone.

tibus

tibus profugum, vitam furtis ac rapina sustentasse. Quod ut Dux audiit, è vestigio, de Triremi eum exscendere jussit: tu unus nequam in hoc tam honesto proborum virorum consortio, facile alios corrumpere; atque hoc lepido dicto, hominem confitentem, libertate donavit: non secus stygius ille pyrata omnes illos in Triremi sua, stygem trajecturos detinet, præter eos, qui scelera sua Duci ac Regi nostro confitentur: qui non modò in libertatem filiorum Dei, sed amplissimis insuper gratiæ donis ac muneribus, & regno, ut dictum est, donantur. Quod solide confirmat Cassiodorus: a *Mira compensatio, stupenda vicissitudo! Domino suo proprio maledicere, & ab eodem præmia salutis accipere! quis non incitaretur ei ad præmium confiteri, cui non possis negare quod feceris?* ad præmium confessus est prudenter impudens latro insignis Crocotta, de quo hæc apud b Ribadineiram, in Principe Christiano me legisse memini: Octavius Imperator publica præconis voce, decies millia sestertium promisit se ei daturum, qui sibi Crocottam latrociniis insignem, & latronum ducem adduxisset: hoc ubi rescîit Crocotta, Imperatorem adiit, se Crocottam esse dicens, inque ejus potestatem se tradens; petiit sibi pretium dari, quod tradenti Crocottam promisisset. Fecit Imperator, aurum dedit, & in suam fidem conciliatum admisit. Idem habes de Themistocle, qui se Xe[...] sistens, ducenta talenta retu[...] Peccatori Deus gravissime [...] natur, pretium ingens ad[...] cit, si sistendo se reum confit[...] tur. Tandem si nec pretio i[...] menso sibi proposito, pu[...] rem superare, nec ora re[...] rare queat, ratio evincat, [...] arctissimum sigillum, quo [...] cerdotis os signatur, quasi s[...] tuæ elingui confiteri suadea[...]

§. V.

Sigillum Confessionis arct[...] simum.

SEcretum naturale cum g[...] vi meo incommodo serv[...] re non teneor, cùm non ce[...] seor ad hoc me obligasse; [...] teras resignare ob bonum p[...] blicum, quandoque ob p[...] vatum licitum est. At sigill[...] confessionis tam arctum, ta[...] firmum est, ut ob nullum u[...] quam privatum vel pub[...] cum incommodum, ullo un[...] quam casu liceat revelar[...] c Gregorius Papa *C. Sacerd[...] & C. utriusque sexus. Nec ve[...] bo, nec signo, nec alio mod[...]* Quid si confessarius à zelot[...] po rogetur, an ab uxore ta[...] flagitium, & ut vicarius Chr[...] sti clam non audierit? cit[...] mendacium & perjurium re[...] spondendum, *non*; quia re[...] spondet ut homo. Imò Bon[...] ventura & alensis, aiunt illu[...] mentiri, si diceret se scire, [...] habere scientiam vulgandam quæ soli Deo reservata est. Un[...] de nec forum externum scien[...] tia ex confessione hausta, ull[...] modo uti potest, ut præclar[...]

a Cassiod. in Psal. 118. b Ribadineira de Principe lib. 2. c. 15.

c V. Coninck hic dub. 2. num. 2. Lug. disp. 23. n. 104.

doc[...]

docet historia, quam refert D. Petrus de S. Romualdo a *chronologici & historici ad annum.* 1559.

Certus quidam Confessarius in Ecclesia Tolosana morte turpissima damnatus est, in hunc modum. Civitatis illius civis emerat à quodam caupone 5. aut 6. vini dolia; paulo post ad eundem visit, ut curet ea in ædes suas devehi, antea tamen prælibat, censetque non esse idem vinum, quod prius elegerat. Unde cauponi succenset, qui civi cum crudius responderet, à verbis deventum est ad verbera; hunc qui forte ad manum erat, caupo malleum ferreum, adeò valide in civis caput impegit, ut mortuus ilico conciderit: Atque eo in ipsa cavea sepulto, ad domesticos suos, vultu plane sereno revertitur. Complures obierant menses, dum, instans solemnitas Paschalis hominem commonet, ut animum confessione expiet, & manus à sanguine innoxias reddat: præcepto obtemperat, seque apud sacerdotem de homicidio, adjectis omnibus circumstantiis plane ac plene accusat. Pœnitentiam acceptat, & rite absolutus, sibi ac Deo restituitur. Dum ecce sacerdos hic, exiguo temporis intervallo, unum aliquem ex civis demortui filiis conspicit, cui per ansennam subindicat, animæ parentis memor esset, illum jam pridem vivis ereptum. Avida hæc aure & animo bibit filius, atque una jure jurando sacerdotem obtestatur, exponat quis parentem sustulerit. Quod detrectat, arcano se confessionis sigillo teneri affirmans. Interim non acquiescit filius, sed die proximo insequenti rursus Confessarium convenit, eique crumenam nummis fartam obtulit, quibus animum illius expugnavit, omnemque, prout peracta est, tragœdiam enarrantem audivit. Hic ilico rem ad Iudicem deferre, condictis testibus, cauponis ædes ac caveam interiorem lustrari postulat, cadaver deprehenditur, caupo tenetur, parlamento sistitur, homicidium à se perpetratum ultro fatetur, seque ipse reum mortis condemnat; sic tamen ut palam omnibus libere contestetur, neminem nisi solum Deum & Confessarium, sceleris sua conscium esse. Hac protestatione facta, consilium urget ut filius edicat, qua via in cognitionem homicidæ devenerit; qui dum tergiversatur, in carcerem conjicitur, ubi Confessarium tandem incusat. Comprehenditur & hic, negatque à se crimen manifestatum: graviora veritus, fingit nudo gladio filium sibi jugulum petiisse, ut parricidam exponeret, adeoque metu qui cadit in virum constantem, adactum fuisse. Quæ circumstantia negotium nonnihil suspendit, donec tandem res tota innotuit, atque hæc justissima in eum Iudicum sententia decreta est, confessarius hic laqueo præfocatus exureretur; caupo vero quasi omnis flagitii, de quo via ordinaria nil constabat, immunis, domum suam liber dimissus est. Iustum certe &

a Part.3. Thesauri.

dignum hoc parlamento judicium. *a* Accedit non ejusmodi dumtaxat peccatum mortale, sed vel levissimum veniale, sine gravissima culpa & pœna manifestare non licere. Contra ac hæreticorum ministellus quidam, de quo Sandæus: Cùm orationem funebrem in exequiis viri honorati haberet, fuisse quidem virum bonum dixit, cujus justa persolvebantur: se tamen tantum in confessionibus audivisse, ut non semel suspendium meruerit. Plura in eandem materiam absurda *b* Gretserus, Scererus, aliique in hac palæstra exercitatissimi congerunt, unum aut alterum delibasse sufficiat. Non multum effluxit temporis, quod capitaneus adjudicare debuerit suspendio militem ob furta, aut vim, quam exercuerat in rusticos & colonos, quæ cum miles pernegaret, nec jure cum ipso procedi posset; accessit quidam Prædicans, miserique hujus confessionem excepit: qui re probe intellecta, extemplo ad capitaneum concurrit, dicens: Domine, hunc militem tuto & secure potes suspendio adjudicare, non enim hoc dumtaxat facinus, sed & aliud longe enormius, eum reum facit. Quam historiam, inquit *c* Pater Scererus, ex ore capitanei excepi. Quis tali sigillo non reformidet arcana committere? ibidem & aliud in re simili commemorat: non longe Vienna, vidua quædam Prædicanti in confessione aperuit, quod post obitum mariti à liberorum pædagogo domestico imprægnata fuisset, quem tamen jam in maritum duxisset: Prædicans hæc intelligens, rem totam ilico Dominis fundi exposuit qui quam primum miseram e domo, & fundo exigunt, & extrudunt: nec id satis Prædicanti, sed ipsam confessionem mulieris coram frequenti concione deblaterat. Quid mirum si confessionem auricularem illic oderint, ubi Prædicantes arcana prædicant, & quidvis effutiunt, ut languunculæ plenæ musto, quæ spiraculo carent? Aliter in Ecclesia, ubi hoc sigillum irrefragabile, ac inviolabile ne pro totius regni jactura frangendum est, nec ob ullum incommodum, etiam spirituale quantumvis magnum. Quod si sponsus confiteatur pastori cognatam suam esse, quam ducere statuit, tenetur eos pastor conjungere, etsi matrimonium nullum sit. Quid si sacerdotio initiandus se feminam vel ipsi Episcopo confiteatur; tenetur fœminam consecrare, aut si ad aliam dignitatem promovendus, non potest ex hac scientia ei suum suffragium denegare. Ita communiter Doctores. Addit *d* Lugo etsi ex confessione suum confessarium non esse sacerdotem teneri illum frequentare. Omnes tamen fornicationes in ejusmodi matrimonio, omnes sacrilegæ consecrationes, omnes absolutiones in ejusmodi sacerdote, minus malum cen-

a Sand. medicus Euang. l. 2. comm. 14
b Gretserus in Panegyrico Misenico cap. 14. Scererus con. cap. 1. Dom. 1. post Pascha. *c* V. P. Scererum Dom. 3. Quadr. c. 3.

d Lugo disp. 23. n. 105.

fenda sunt, quam sigilli, vel in minimo resignatio, & ut recte *a* Bonacina cum Suare, Reginaldo &c. si in nullo casu, certe & in altero aliquo facile par necessitas reperiretur. Hic multo minus ob bonum temporale infringere liceret: confitetur, verbi gratia, famulus hero canonico, se 4. libras ex arca furatum. Nequit ob hæc famulum dimittere; hæc enim ex confessione gravis reprehensio est. Quid si urbem prodendam? nec hoc inviro confitente, ad totius urbis incolumitatem prætori aut gubernatori indicare licet. Quid si nocte insequenti sacerdoti mortem intentatam, aut jam celebraturo, vino præsentissimum venenum admixtum in confessione revelet? non posset aut ædes desere-re, aut sacrum omittere, cum suspicione revelandæ confessionis. Sed tenetur vinum illud sumere, ad ædes se transferre, etiam in statu peccati mortalis, ubi etiam confiteri non posset, excitata contritione & Deo se commendando. Ita docet Scotus, Diana, & alii. Super hac re exagitavit Henricus IV. Galliarum Rex patrem Coton, qui ei à confessionibus erat, & quo utebatur plurimum; hunc comiter, sed perplexe satis percunctatus est, quid acturus esset, si quis ei confiteretur se Regem occidere, cum suis decrevisse? ad quæ Cotonus: pro viribus dissuadere, ac impedire satagerem: quid si, inquit Rex, monenti & suadenti non obtemperaret? tum, inquit, saltem præsto & præsens esse vellem flagitio. (Quid subsumpsit Rex) mihi inter sicas existenti inde præsidii esset? me, ait Cotonus, medium objicerem, & per pectus hoc meum, sica prius transiret. Hæc amabilis evasio, Regem in complexum Cotonis compulit hoc brevi elogio adjecto: *bien trouvé.* Prudenter dictum, & fortiter ab omnibus confessariis probandum. Sed hæ rationes humanæ, quæ si non moveant, divinæ & veritatis æternæ vim inferant, aliquando adfore diem, quo omnia nuda & aperta, quæ hic æterno silentio involvenda, confiteri erubescimus. Testem invoco non Africani modò, sed & totius orbis lumen Augustinum, qui sic secum ratiocinabatur: b *Ecce coram tot millibus populorum nudabuntur omnes iniquitates meæ.* Hanc rationem primo, ex quatuor iis quæ confessionem retardant, opponit Damianus: „ *c* Quantum colligere possum, in-„ quit; quatuor præcipue oc-„ currunt, quæ impediant con-„ fessionem: pudor, timor, „ spes & desperatio. nihil for-„ tius ad expugnandam gra-„ tiam Dei, quàm pudor hu-„ manus, quia dum erubesci-„ mus confiteri, quæ commi-„ simus; Deum minus, quam „ homines reveremur; hæc est „ confusio, adducens pecca-„ tum. Opponamus ergo ei „ considerationem rationis, re-„ verentiam intuentis Dei com-„ parationem majoris confu-„ sionis: ut enim confiteamur,„

a Bonacina tom. 1. pag. 254.

b Aug. medit. cap. 4. *c* Damian. serm. 58. in festo S. Andreæ serm. 2.

„ratio movet ; Deus cogit, „qui videt ; & si confundimur „hic dicere, quid erit in illa „magna confusione, ubi omnia „patebunt? Cum eò veneris infelix homuncio, quo te flectes? quas latebras quæres ? quibus os tuum, os impudens, frontem effrontem tenebris vallabis ? nonne tunc incipies dicere montibus, a *Cadite super nos, & collibus, operite nos ?* Hoc onus si velis nunc excutere, vales. Aperi os tuum, & attrahes spiri„tum vitæ æternæ. Hæc via „communis ad Deum, fons tam „justis, quàm peccatoribus pa„tens, qui criminum abundan„tiam, abundantiori liquore „detergit. *b* Primæ reddit in„nocentiæ stolam, & fugitivum filium in paternos reduxit amplexus. Ex hoc fonte felices Apostoli lachrymæ profluxerunt ; in hoc peccatricis feminæ dæmonia sunt submersa ; per hunc ad ulte[rius] & homicida David spiritu principali legitur confirmatus; in hoc felix ille volutatus est latro, qui brevi ponte crucis de patibulo ad regnum, de supplicio in paradisum translatus est ; consummatus in brevi, explevit tempora multa. Denique ut cum eodem eminentissimo Cardinale concludam, confessionis bonum quantum vel quale sit, non est nostræ tenuitatis laudibus efferendum, cum præclara Patrum ingenia, multis eam insignierint documentis. „

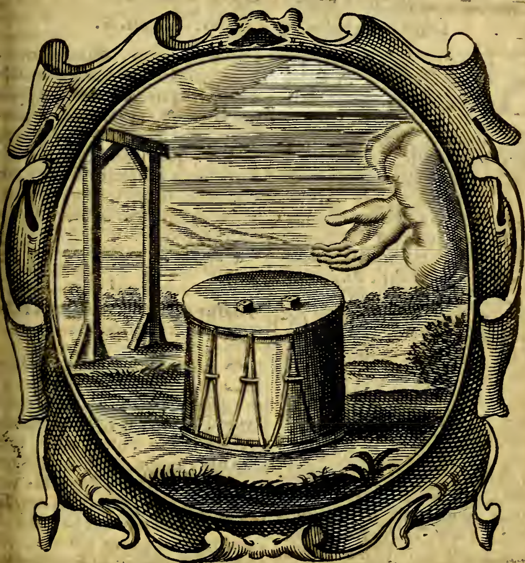
a Luc. 33. B. P. Damian. serm. 69. in dedic. Eccles. ser. 1.

EM

EMBLEMA XIX.

Cum sublevasset ergo oculos. Ioan. 6.

IACTV QVALIS IACTVRA VEL VNO.

DOMINICA QUARTA QVADRAGESIMÆ.

De custodia oculorum, quorum vel unico jactu, sæpe fit jactura animæ. Confertur cum jactu aleæ, quo non pauci bonorum, ac vitæ jacturam fecere.

I. *Iactus aleæ & oculorum confertur.*

II. *Iactus hujus jactura exponitur illo Ieremiæ:* Oculus meus deprædatus est animam meam. *Thren.* 3.

III. *Oculorum jactus templis perniciosissimus.*

IV. *De jactu oculorum, in obscœnas tabulas.*

V. *Exempla eorum, qui à jactu oculorum sibi temperarunt.*

VI. *Felicissimus jactus, quo oculi objiciuntur.*

DOMINICA QUARTA QVADRAGESIMÆ.

Cùm sublevasset ergo oculos. Ioan. 6.

SI magno teste Gregorio, *Omnis Christi actio, nostra est instructio*; nemo quisquam jure demirabitur, adeò solerter ab Euangelistis observatum, quoties & quando, & non nisi gravi de causa Christus oculos instulerit, Luc. 6. Sublimem illam ac subtilem Theoriam discipulis suis in monte traditurus: *Elevatis oculis in discipulos, docebat illos*, Marci 7. ut surdum & mutum sanaret. *Suspiciens in cælum ingemuit, & ait illi Ephpheta, id est, adaperire.* Sustulit quoque oculos in Zachæum, de quo Luc. 20. *Suspiciens Iesus vidit illum, & dixit ad illum: Zachae festinans descende.* Quin Ioannes, qui Christum non modò in pectore, sed & in oculis gerebat, benignum ejus obtutum tertio observavit. Primò quidem, a *cum sublevasset ergo oculos Iesus*, & turbam illam quinque millium virorum intuitus, quos quinque panibus saturavit. Alterum prodigium in mortuo patraturus, venit ad monumentum, tulerunt lapidem, *Iesus autem elevatis in cælum oculis*, ad patrem suum; tandem clamavit: b *Lazare veni foras.* Ac postremò suis valedicturus in ultima cœna: c *Sublevatis oculos in cœlum, dixit: Pater, venit hora, clarifica filium tuum.* Nostis ut quid hæc æternæ veritatis nuntii, ac præcones, tam diserte expresserunt, tam signanter annotarunt, quoties oculos Christus sustulerit? ut discamus, inquit Ven. Beda, d *Quod non solitus sit, huc illuc vagari oculis*, cui perspectum erat plures oculis, quam pedibus cadere, fortissimos, sapientissimos; hic corruisse urbes, imo orbem universum, jactu oculorum, jacturam fecisse.

a Ioan. 6. b Ioan. 11. c Ioan. 17.

d Beda hic.

§. I.

Iactus aleæ & oculorum confertur.

CLemens Alexand. jactum oculorum non inscite confert jactui tesseræ, seu alearum, dum ait: *Tesseram virtutis ferunt oculi.* Vulgò enim tam de his, quàm de illis jactatur *ooghen vverpen*; e & jactus veneris in aleis, & oculis notissimus est, nec levior in jactu oculorum, quam alearum jactura est. f Nero in singulos jactus aleæ 400. H S. id est, decem millia Philippeorum dilapidabat; fuit qui horæ spatio jactu aleæ sexdecim aureorum millia deperderet: facilis jactura, sed non levis momenti. In hunc ludum Eva cum serpente descendit: g *Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile.* Atque uno jactu oculorum, perdidit paradisum; omnium virtutum gra-

e Pontan. Bellar. part. 1. mirab. c. 70. f Paschasius lib. 1. de alea. g Gen. 3.

tiæ, vitæ, orbis universi jacturam fecit; unde sic eam interpellat Bernardus: a *Quid tuam mortem tam intente intueris? quid illo tam crebro vagantia lumina jacis?* Non semel in castris transfugæ sub patibulo, alea sortem jecere, sed eheu! duo oculi, jactus fatalis, quo bonorum omnium, ac vitæ, non paucei jacturam fecere. Sub mali ligno parentes nostri sortem jecerunt, & mortem subieruut. Ab hoc nos ludo deterrere conatur Gregor. dicens. b *Hinc ergo pensandnm est, quanto debeamus moderamine erga illicita visum restinguere, nos qui mortaliter vivimus: si & mater viventium, per oculos mortem venit.* Dum nihilo minus quàm jacturam vitæ, etiam æternæ in hoc jactu formidamus, ludimus, & parenti nostro colludimus, ut Religiosus juxta ac ingeniosus Poëta Hermannus Hugo cecinit:

c *Cum vita & mortis non felix alea jacta est,*
Collusor proavi dilapidantis eram.

d Rex Artaxerxes olim lusit cum nobili Fœmina Perysali, in caput & vitam Mesabatis Eunuchi; & uno aleæ jactu hominem excarnificandum tradidit. Lusit David cum Bethsabea, & uno oculorum jactu caput Uriæ, & vitam animæ suæ perdidit. Libet hic cum B. Valerio Episcopo hom. 16. exclamare: *O veloces jactas oculorum!* Vis scire quàm veloces? Augustinum adi, & audi: e *David ille sanctissimus, in mille passibus, mulierem nudatam vidit, & statim homicidium fecit, & adulterium.* Quid agis invictissime, sanctissime Propheta? f *Periculosæ plenum opus aleæ tractas*; non quando ursum & leonem dilacerasti: *Periculosæ plenum opus aleæ tractas*, non quando cum gigante decertasti; sed *periculosæ plenum opus aleæ tractasti*, ubi oculos in fœminam convertisti. Sic illum oculis in Bethsabeam ludentem, non pecunias, non regnum, sed vitam animæ tam levi jactu dilapidantem, perstringit Ambrosius: g *Fit ludus de periculo, & de ludo periculum. Vitæ igitur hanc aleam rectius dixerim, quam pecuniæ: sub momento fertur, quod valeat in æternum.*

Potentissimus militiæ Dux Holofernes, cum muliere Assyria lusit, & uno jactu oculorum, urbem, quam in manu habebat, & libertatem, & vitam amisit. h *Captus est*, ut ferunt Sacræ Paginæ, *in suis oculis Holofernes. Vitæ igitur hanc aleam* rectius dixerim cum Ambrosio, *quàm pecuniæ.*

Sunt qui aleæ lusu libertatem exponunt, sed plures qui jactu oculorum. *i* Barcinone ex publico proposita pecunia, ea lege, ut aleatorum qui vinceret, eam tolleret, & qui amitteret, libertate perdita ad triremes damnaretur. Repente numerus mancipiorum ingens repertus est.

Sampson ille Nazaræus divino prodigio in lucem editus, qui lusit cum leonibus tan-

a Bern. de gradib. his mil. b Gregor. lib. 21. Moral. cap. 2. c Pia desid lib. 3. emb. 38. *d* Plut in Artax. e Aug. serm. 250. de tempore.

f Horat. l. 2. carm. Ode 1. g Ambros. lib. de Tobia c. 11. h Iudith. c. 10. *i* Paschasius lib. 1. de alea.

quam cum agnis, tandem cum fœmina lusit, & infelici jactu, oculos in eam conjecit: a *Vidi*, inquit, *mulierem in Thamnatha & placuit oculis meis. Dixitque ad illum Dalila: Ecce illusisti mihi.* sed & ipse hoc ludo illusus, & captus est, & oculis ac libertate amissa, ut vilissimum mancipium, *duxerunt Gazam vinctum catenis, & clausum in carcere, molere fecerunt.* Notum est illud Plinii lib. 1. cap. 16. sub Claudio Imperatore pastorem Getulum, leonem superasse sago oculis objecto, & sub Alexandro in leonem Lysimachum prævaluisse. Idem de Sampsone sanctus Ambrosius confirmat: b *Sampson validus & fortis leonem suffocavit; sed amorem suum suffocare non potuit: vincula solvit hostium, sed suarum non solvit nexus cupiditatum.* Celebris divini verbi prædicator docet, *ludum aleæ esse velut rete, quo capiantur animæ.* Quid mirum homines oculis capi, qui in se retia tegunt, & uno jactu quandoque plures capiunt? c *Ipsi nobis oculi retia sunt*, inquit Ambrosius, *& ideo scriptum est, Ne capiaris oculis tuis.* Et infra: *Multa retia tenduntur à diabolo, multa retia sunt; oculus meretricis laqueus amatoris est.* Enimvero si organum oculi rectè expenderis, à forma retis, tunicam retiformem invenies. Sic se captum, & irretitum canit infamis ille:

d *Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis,*
Contactum nullis ante cupidinibus.

a Iudicum cap. 14 cap. 16. b Amb. apol. 2. David. cap. 1. c Amb. lib. de pœnit. cap. 14. d Propert. l. 1. Eleg. 1.

At parum hoc, eum qui se ultro in laqueos inserit, irretiri sed robustissimos, integerrimos, vel uno jactu oculis capi ac tantam jacturam facere, hoc enimvero periculosæ plenum opus aleæ esse manifesto convincit. Nec est quod juvenes & cælibes dumtaxat, verum & conjugati sibi temperent, à Sampsone & Davide edocti.

Fateor equidem accidere posse, ejusmodi nihil quemquam ab humana puellæ forma, humani quandoque pati; at si sæpius ac liberius in eam oculum conjecerit, jam mœchatus est eam in corde suo. e Fuit qui lusu aleæ secundo fœliciter suspendium evasit; at tertius jactus fatalis fuit. Idem in jactu oculorum confirmat Chrysostomus hom. 17. in illud Matthæi, *Qui viderit mulierem*, &c. *Semel quidem*, inquit, *& secundo, & tertio sic videns, possis fortasse animum continere; si vero frequenter id feceris, fornacemque istam horrendam sponte succendas, profecto capieris: neque enim extra naturam, aleamque humanam consistis.* Paulatim scintilla illabitur, & in incendium erumpit. Hi

--- *ludi quoque semina præbent*
Nequitiæ, dicit Ovidius, & scintillas suppeditant.

Quis neget periculosæ plenum opus aleæ, tractare eum, qui inter cuniculos subterraneos, pulvere nitrico instructos versatur? Salvianus lib. 3. de providentia, oculos appellat, *naturales quosdam animi cuniculos:* nam ut ignis, cuni-

e I. C. S. hat der ghesontheydt. cap. 9.

ulo subterraneo applicitus, on statim excitat incendium, ed serpit exiguo pabulo nutritus, donec in amplam materiam dilapsus, arces insubme ejaculatur; ita hic per culos, cogitationes aliæ ex liis, donec in cor, in foracem concupiscentiæ illapsæ, rcem pudicitiæ evertant; uemadmodum scite de Alio Augustinus: a *Spectavit, amavit, exarsit: Eenen dronck, men lonck, een vonck, de mijne ronck.* Non leve quippe in oc ludo, oculorum periculm est, si libere ac temere ctentur. Aquei sunt & ignem oncipiunt, juxta illud: ἐρᾶν ὁρᾶν, inferuntque amoris ces, cordis incendium; quas t restinguerct, providit optia rerum parens natura, arentibus remedium lachrymas. nde Hieronymus in c. 1. ad itum sollicite admonet etiam ros religiosos, ut *abstineant à ctu oculi.*

a Aug. lib. 6. conf. cap. 8.

§. II.

actus hujus jactura exponitur illo Ieremiæ: Oculus meus deprædatus est animam meam. *Threnum. c. 3.*

[E]St qui censeat, satius esse in prædones, quàm in lusos incidere; nec injuria, cum ctus aleæ non secus ac ocurum, hominem nudet; ut oëta canit:

b *Quem damnosa Venus, quem*
præceps alea nudat.

b Horat. lib. 1. epist. 18.

Hactenus audistis qui uno jactu, multorum millium jacturam fecerunt; majorem certe, qui omnium virtutum, gratiæ, & salutis æternæ. de quo Gregorius lib. 21. moral. c.2. *Oculus*, ait, *meus deprædatus est animam meam: concupiscendo visibilia, invisibilia, virtutes amisit.* Sunt qui 30. 40. aut 50. totos annos in omni austeritate vixerunt, in omni sanctitate, virtutum ac meritorum cumulum congregarunt; quæ omnia, uno jactu oculorum misere perdiderunt. de quorum casu, ait Augustinus, non magis suspicabar, quàm Hieronymi vel Ambrosii: ut merito quis dixerit, tribus potissimum virum probum probari, *poculis, loculis*, & *oculis*. quod accurate observat Celada noster in Iudith: b *Oculorum*, inquit, *nictatio, tesseræ ludus est: quo virtutis opes, & cœli gazas, veloci oculorum jactu amittit incautus adspectus.* Præclare Bernardus, virtutum thesauro spoliari timens, ad conspectum fœminæ exclamat: *Latrones, latrones*. Quod quo manifestius fiat, aleam ac tesseram resumo, & à Bernardo Bernardinum adlego: c Didici, inquit ille, à fi-„ de digno relatore, quem-„ dam, dum cetera amisisset in„ ludo, lusisse & perdidisse den-„ tes, atque sibi extrahi cum„ patentia sustinuisse; alium„ quoque bis in ludo lusisse,„ & perdidisse uxorem. At vero quis ignorat oculos dirissime hominem prædari, per quos non modo dentes, sed & non semel uxorem amiserunt? Bernardus in illud

b Pag. 322. c Bernardin. serm. 42.

Gen. 34. *Vt videret mulieres regionis illius.* sic ait: *O Dina! quid necesse est ut videas mulieres alienigenas? qua necessitate? qua utilitate? an sola curiositate?* & paulo post: *Quis crederet tunc illam curiosam otiositatem, vel otiosam curiositatem, fore post sic non otiosam; sed tibi, tuis, hostibusque, tam periculosam?* Sed hæc jactura gravissima, quam nemo prædonum intulit: a *Oculus meus depradatus est animam meam.* Quod exponens Antonius Paduanus: *Latrunculi sunt,* inquit, *oculi qui furantur animam.* fieri enim assolet, ubi fures ac latrones in castrum aut amplas ædes se penetrare nequeunt, parvum latrunculum per crates, & cancellos immittant, qui postibus amotis, ostio aperto illos admittat. Quo spectat illa versio Hieronymi ex Hebræo: *Latrunculus latrocinabitur*, Rem aptè expressit qui cecinit:

b *Het oogh, alleen het oogh kan gansch den mensch ontlusten:*
Het is een open-deur, een in-gang van de lusten.
Die sonder goedt beleyt, die vensters open doet,
Krijght lichter als hy meynt, een dief in zijn gemoet.

Porro qui flagitium ipsis inferis horribilius ducebant, per oculum lapsi sunt; quos infernalis latro, nec superbia, nec gula, nec ira, nec libido ulla spoliare poterat, per hanc rimam exiguum latrunculum immisit, qui fores aperiat, & totam animæ domum spoliandam tradat. Eapropter omni pretiosa virtutum suppellectile spoliari timens opulentissimus Job, prudenter cavit, ne hac latrones irreperent: *Pepigi*, inquit, *fœdus cum oculis*, quasi pacto inito: ne umquam hosti pateant. Etenim si vir (Iob) veluti insidianti morti fenestras corporis claudit, jure nos monendo Gregorius subdit, c *Comprimendi sunt oculi, quasi quidam raptores ad culpam*; qui innocentissimos agnos fascinant & velut scrupo in flumen conjecto, labyrinthum tentationum inducunt; illudque Maronis de his dici potest,

d *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.*

Exemplum in ingens est, illud juvenis Anachoretæ, qui cum Abbate suo urbem adiens, ubi mulieres vidit, cujusmodi eæ res essent, sollicite ab Abbate quæsivit. e Cui Abbas anseres esse respondit. Reversus puer in claustrum incessanter flere cœpit. Ad quem Abbas: Quid vis fili mi? At ille: Volo anserem pater mi, quam in civitate vidi. Qua petitione Abbas consternatus, ad suos hæc pauca habuit, oculos diligenter clauderent, cum etiam innocens qui virtutem ignis ignorat, per oculos inardescat. Nunc ad alteram oculorum jacturam veniamus.

a Th cn.3 Dom.2. Quadrag. b I.C. Schat der gesontheyt, pag 190.

c Greg. lib. 21. mor. c. 2. d Virg. Eclog 3. e Raynaudi oculus myst. p. 11[illegible]

§. III.

Oculorum jactus in Templis perniciosissimus.

INter jactus talorum, pessimus ac perniciosissimus est canis ut ille queritur:

f *Semper damnosi subsiluere canes.*

f Propert. l. 4.

A

At inter omnes jactus oculorum, is nequissimus est, qui canes refert, merito è templis & locis sacris eliminandus, juxta illud: *Foris canes, venefici, impudici*; foris salaces juvenes, qui, ut ait Ambrosius *l. 3. de virg.* docti sunt in templo *ludere oculis, rotare cervicem*, etiam inter sacra mysteria. quod sane deplorat Bernardus, a *Plus tribuunt oculo, quam oraculo*, dum jactum oculorum, Dei comminantis oraculo anteponunt.

Hoc malum suo quoque tempore invaluisse luget Orator Aureus: b *Multi*, inquit, *ad formas mulierum adspiciendas, ad adolescentulorum pulchritudinem curiosius intuendam, in ecclesiam veniunt.* Tum assurgit: *Non miraris quomodo undique fulmina non deferuntur? quomodo cuncta funditus non evertuntur? hæc enim non fulminibus solum, sed etiam gehenna supplicio dignissima sunt.* Pergit porro, & percunctatur: *Quid facis homo? mulieris speciem curiosius in ecclesia perscrutaris, nec horrescis tanta Dei templum afficiens contumelia! prostibulum tibi videtur ecclesia, & foro ignobilior. Nam in foro erubescis, etiam times, ne quis te videat mulierem sectari; in ecclesia vero Dei, cum ipse Deus te alloquatur, & ab istis deterreat, eo ipso tempore maxime, fornicatione & adulterio uteris, quo tibi magna voce intonatur, ut ab his fugias, nec horrescis, nec stupes.* Hactenus Chrysostomus, quem utinam audirent impudorati nostri adolescentes, qui per *veloces jactus oculorum*, quos in Sabiniano reprehendebat c Hieronymus, in ipso Dei sacrario deprædantur animas, & concepto in mente adulterio, incestu, sacrilegio, crudelissime trucidant, Domum orationis convertentes in speluncam latronum. Nec miraris qui cœlum silet, qui fulmina continet? etenim si olim vendentes & ementes, & mensas nummulariorum everterit, quid hæc lentus spectet scelera? non flagello armatus omnes ad inferos deturbet? Hoc in Gemitu Columbæ piè queritur Purpuratus Pater: d *Quis tolerandum putet, quod non desunt, qui in ipsa sacra æde, dum tremenda mysteria celebrantur, vel dum sacra concio habetur ad populum, laqueos oculis ac corde mœchantur.*

Compello vos, qui ad templi limina, vel post columnas, ingredientes observatis, *quid status adspicientes*, non in cælum, sed in cænum, dorso ad altare, vultu ac animo in mulierem meretricem converso? *O abominationem horrendam!* ait Chrysostomus in *Templo oculos non servare, ad mulierem convertere.* In promptu forte hoc responsi illis esset, quod memini quendam dedisse apud Baldesanum *l. 3. de stimulis virtutum.* e Cum nuper, inquit, viro illustri in Templo adstaret alter, non inferioris dignitatis, ingressa est puella genere & forma nobilis: oculos hic (ut plerumque jam faciunt) ilico in eam defixit; quod cum alteri displicuisse adverteret, hoc

a Bern. serm. 28. in Cant. b Chrys. ho. 24. in Matthæum.

c Hieronym. ep. 48. d Bellar. l. 2. c. 12. e F. ... apoph. sacra tit. Oculus.

Davidis versiculo se purgavit: a *Delectasti me Domine in factura tua.* Ad quem alter: Perge porro, & apud eundem invenies: *Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.* Attonitus ille inopinato ac dextero responso, obmutuit. Oculis virgines pupillas inhabitare natura voluit, potissimum in templis, ubi Virginis matris, aliarumque castæ imagines, similitudinem sui in oculis, ac animo amant, juxta illud Isidori Pelusiotæ l. 5. Ep. 46. *Non corpus modo intactum purumque, sed & oculorum jactus (unde & κόρας, id est, puellas appellamus pupillas) virgines seu castas decet esse*; sed vitio mortalium fit, ut meretrices inhabitent. Quod quàm indignum sit, ex Ambrosio discite: b *Turpes lenonum meretricumque personæ, à conspectu vel Iudicis, vel Imperatoris arcebantur, ne turpissimorum visus offenderet vultus Regii claritatem.* Quanto magis impudici illi adolescentes, formæ lenones, ac animæ latrones ab aris, à Christi Judicis ac Imperatoris conspectu arcendi, hoc vel maxime quod, ut Cyprianus fatetur, c *esse se non putant oculis parricidas.* Requirendus hic magni illius Præsulis zelus, qui clericum suum ilico ab altari amovit, quod animadvertisset eum in sanctuario petulanter oculos in fœminam conjecisse. *d* Si multi modo forent Chrysostomi, quàm plurimi de clero, Deique sorte ac hæreditate, vel amandarentur ad sæculi sortes, vel vigili starent oculorum custodia, & illud *ludere oculis*, ut Ambrosius ait, templis exularet.

Germanicus Drusi frater, ex Agrippina varios liberos susceperat; sed prædilectum filium suum acerbo telo inopina mors confixit; hoc tamen solatii fuit Liviæ: Puer morte sublatus, habitu Cupidinis, in æde Veneris Capitolinæ dicatus fuit, quam quoties Augustus adiret, toties oculis & basio libabat. Utinam hoc tempore non essent ejusmodi, qui non Iesum ac Mariam, sed Cupidinem ac Venerem assiduo in oculis ac animo haberent; non tot in obscœnas tabulas oculis vagantes, animæ naufragium incurrerent.

a Psal 91. b Ambr. in ps. 118. c Cyprian. l. 2. Epist. 2. d Metaph. in vita Chrys.

§. IV.

De jactu oculorum in obscœnas tabulas.

EX Ordine Seraphico, divini verbi præco disertissimus *e* Thomas Illyricus, octo omnino horas in chartas pictas, in aleas, in tabulas lusorias, pro concione invectus est, ut auctoritate publica ij ludi prohiberi, officinæ, ubi ejusmodi instrumenta proponi solita, clausæ, communi ære opifices sustentati fuerint. Altiori voce intonandum in pictorias, quam lusorias tabulas; major hic jactura oculorum, quam illic nummorum. Eo vocis sono dicendum aut stylo scribendum, ut ejusmodi tabu-

e Sapiens fruct. l. 4. in fine. v. Annales Min.

læ, è Magnatum ædibus, privatis officinis, publicis civitatibus edicantur & proſcribantur. Quanta enim vel in nuda hac oſtentatione vis inſit ad nequitiam, affatim docet vel unus nebulo apud Terentium: de quo Auguſtinus; a *Flagitioſus adoleſcens ſpectabat fabulam pictam in pariete, ubi inerat pictura hæc: Iovem quo pacto Danaem miſiſſe ajunt in gremium quondam aureum imbrem, atque ab hac tanta auctoritate adhibet patrocinium turpitudini ſuæ, cum in ea ſe jactat, imitari Deum.* Valet hic quoque vatis impuri teſtimonium:

b *Quæ manus obſcœnas depinxit prima tabellas,*
Et poſuit caſta, Turpia viſa, domo
Ille puellarum ingenuos corrupit ocellos,
Nequitiæque ſuæ noluit eſſe rudes:

Nam qui innocui, qui rudes, qui non norunt litteraturam, conſpecta tabula, compendio ſcelus diſcunt, c *Quod enim legentibus ſcriptura,* inquit Gregorius, *hoc idiotis præſtat pictura cernentibus, & adulterium diſcitur, dum videtur.*

Hinc prudenter Ariſtoteles l. 7. Polit. cap. ult. Magiſtratum inſtituens, jubet, prohibeant ut ne imagines ſtatuæve ejuſmodi uſpiam locentur, neve cui aliquando civium fas ſit, eas intueri; cum hoc ſit, teſte Gregorio illo Nyſſeno, d *fornicari oculis* in picturis; quæ vel mutæ vel mortuæ, mores & amores vivos referunt, atque ab ipſo ectypo, non raro ducunt ad prototypon. De quo exſtat non inficeta hiſtoria. e Nobilis quidam ad ſpecioſæ mulieris ædes miſerat pictorem, ut formam ejus delinearet; importune ſupervenit maritus, qui ira ſuccenſus, pictorem è veſtigio domo exturbat, dicens nimis pronum eſſe, ut poſt copiam ſeu ectypon, ipſius etiam originalis, & prototypi cupiditas nobilem incenderet, atque uxor ſui quoque copiam faceret, addens, ſua etiam tela telam habere, quæ Cupidinis tela in corda jaciant. Appoſite Chryſologus: f *Formant adulteria in ſimulachris, fornicationes imaginibus mandant, titulant inceſta picturis; in tapetibus Cupidines, qui tela vibrent.* Imo Narciſſi in aquis inardeſcunt, & accendunt; hoc efficacius quo elegantius expreſſi. g Eſt in familia principe, Romæ conclave, in quo à Michaele Angelo diabolice 12. Iovis adulteria ad vivum depicta. eadem videre eſt prope Lovanium in domo ſuburbana. Qui hoc in excuſationem adducunt, ſibi ea ſervire, conjugatos nihil pictis aut fictis commoveri; quaſi vero nemo quiſquam ex Ephebis, è pediſſequis, è liberis, è poſteris in hæc umquam oculos conjecturus eſſet. credite, vel jactus unus *fuſcinat agnos.*

h Refert Ioſephus, rerum Iudaicarum ſcriptor illuſtris, Pilatum olim nocte intempeſta opertas Cæſaris imagi-

a Aug. l. 2. de civ. c. 7. b Propert l. 2. Eleg 6 c Gregr. l. 9 ep. 9. ad Sirenum epiſc. Cyprian. l. 1. ep. 2. d Greg Nyſſ. hom 3. in Eccl.

e Epidorp. Gaſp. Ens l. 2. pag. 307. f Chryſolog. ſer. 155 g Boteri pol. li. 1. c. 6. h Ioſephus l. 2. de bel. c. 8.

nes Hierosolymam intulisse, imo & in Templum, & in sacra adyta, sacras aras extulisse credit Divus Hieronymus. Vbi toto triduo jactari cœpit ea fama & increbrescere, illatas à Pilato Cæsaris imagines; primum alto stupore mœroreque defixit, tum deinde in querelas, in lamenta excivit; tum denique ad tumultum & apertam seditionem vertit: undique enim accurrere, affluere, advolare Iudæi; Pilati ædes cingere, & omnia clamoribus, querelisque complere. Ad extremum una voce, uno sensu rogare, obtestari, ut eæ imagines illo ilico tollerentur; cumque id renuisset Pilatus, votorum suorum tenaces Iudæi, velut evicti fractique immenso doloris pondere, omnes proni in terram corruere, eodemque vestigio totis quinque diebus, & noctibus hæsere. Displicuere Pilato tenaces animi, & in suscepto proposito nimium, ut videbatur, obfirmati. A quo ut revocaret, ad verba, minas & ferrum addidit. Itaque statuta die concionem evocat, quasi ad eam verba habiturus; sed tacente Iudice, sonant arma, & horrendum intonant: dato quippe signo, expediti milites evolant in confertum populum, ensem nudant, totique in vulnera ac cædes imminere videntur; quibus oculis, qua fronte, quo animo Iudæos credis & ferrum cervicibus incumbens, & mortem obviam excepisse? oculis certe irretortis, fronte exporrecta, animo interrito: vix enim armorum fulgor oculos percusserat, cum omnes vitæ, sanguinisque prodigi, in ferrum accidere, in genua prolabi, cervicem ultro nudare, aptare in vulnus, & ferrum, mortemque votis omnibus haurire. Terruit ea res percussitque inimici Iudicis animum, & magno religionis sensu commovit; cui ut pareret, imagines omnes Cæsaris, procul jussit amoveri.

Hæc dum audis, dum legis Christiane, quæ te Iudæorum invadit opinio? quæ existimatio pietatis? aliquid fortasse detractum primæ libertati, aliquid legi ac religioni fuisset, si imago una aut altera Cæsaris, Hierosolymis exponeretur. Et tu non Cæsaris, sed Iovis adulteria, Veneris, Biblidis, Pasiphaes, aliorumque scortorum (sic enim omnes istas prostitutas in Tabulis appello) non modo non ædibus, ac urbibus ablegatis, sed in abacis ac archivis, quasi in aris spectandas, & adorandas deas exaltatis. Optime hoc cavit inter suos Carolus Borromæus, dum in synodo quadam hæc laudabiliter statuit: *Amoveri curabit paterfamilias quæcumque domi suæ sunt, Christianæ familiæ instituto indigna, quæque Dei oculos offendunt; imagines obscœnas & turpes incendat.* Quam pauci patres-familias hæc in se, quæ lex æterna in omnes sanxit, musæa, conclavia, atria lustrent, quid lustrandum, quid flammis purgandum, oculis occurrat. [a] Disputabatur Compluti à Doctoribus, de impudicarum tabularum corruptela; quibus elegantiæ atque artis obtentu depravari mores, ingentesque animis clades inferri, non sine

[a] P. Rho exempl. p. 755.

haben-

habentium flagitio, satis constare videbatur. Male plerisque dissimulatum periculum. Vbi de eo constitit, domi diutius habere noluit matrona quædam, pudicitiæ quam opum ditior. Vidua hæc erat, habebatque relictas sibi à viro tabulas, artis elegantia commendatissimas, & pretii ingentis: sed ista his nihil impedita, ne aut pretio distractæ, aut amicis dono datæ, alienis domibus ignem inferrent, flammis abolevit. Arsere eo incendio aliquot nummorum millia, sed quovis pretio bene constat pudicitia. Alterum eodem stylo & auctore subnecto: Cænabat cum Proceribus Matthias Hovius Episcopus Mechliniensis, apud unum illorum qui cænationem multa pretiosa veste tabulisque elegantissimæ artis adornarat: reliquas inter, unam laudabant convivæ, cui plurimum quidem ab arte laudis, sed tantum ab argumento, ipsaque artificis impudentia, inesset obscœnitatis, ut Hovius sine multo gemitu eam & conspici & laudari ferre non posset; ergo ad ædium dominam conversus, quanta potuit contentione egit, ut fœdam illam tabulam flammis aboleret: se pretium quantumvis magnum, de suo repræsentaturum. Paruit monenti Episcopo hospes, laudabilior nisi pretium accepisset: quasi vero non ipsa sibi pretium virtus. Sint Aristidis, sint Pausaniæ, aut etiam Nicophanis infames labores; quo magis insignes, hoc magis in ignes præcipitandi sunt. Fecit hoc singulari posteris relicto exemplo vir nobilis, urbis Gandensis tum Proprætor, D. Ægidius Vander Meere: qui ubi in nundinis annuis officinam satis copiose instructam ejusmodi fœdis tabulis conspexit, pretium licitatus, omnes ad ædes suas deferri curavit, omnesque Vulcano consecravit; hanc gratiam faciens quod in pretium Dominum non appenderit. O ignem luculentum! & factum ex igne clarissimum! hanc laudem qui æmulatur, factum imitetur, ut à flamma famam mutuetur. Hoc vel privatus potest, nec usquam majori emolumento pecunias expenderint Mariani, in quos id potissimum incumbit. *a* Stimulo esse poterit unus ex sodalibus parthenicis Ingolstadii, cujus in hoc malo abolendo virtus fuit singularis: compererat hic clam per urbem venire, à nescio quo propola, obscœnas imagines, quæ oculos honestos, seque ipsæ erubescerent. Constituit eas adolescens tollere: abiit, coëmptasque ad unam omnes, ne quos aspectu urerent, flammis combussit, testatus se nihil neque lucro majori emisse, neque dispendio minori perdidisse.

Alteram si lubet praxim, vel ipsi Ecclesiastici ac Religiosi à Bellarmino Cardinale hauriant. *b* Principem virum adiens, nudas in aula imagines cum offendisset, monendum sibi duxit, ut famæ suæ, ac periculo invisentium consuleret: itaque inter prima salutationis officia, habere se dixit pauperes aliquot nudos, quos ejus vellet commendatos esse liberalitati; eoque omnia prolixe pollicenti,

a Ann. 1614. *b* P. Rho exempla p. 157.

leviter

leviter arridens Robertus, Iube igitur nudas illas imagines vestiri, quæ mihi jam vicina ab hyeme algere, ac tremere videntur. Valuit monentis lenitas, & hos nudos vestiendo, opus certe maximæ misericordiæ effecit. Item & vos, ubi nudam tabulam adspexeritis, vestes pro frigore emendicate, ex auræ tempestate opportunitatem captate, ne æternis flammis dominum, & infamis artis spectatores involvant. Tales etenim picturæ, crede mihi, pejores sunt colloquiis lascivis, spectaculisque obscœnis. Dictio dicta perit, avolant levissime visa, turpitudo picta manet, & non semel spectaculo est; ut damnum vix quispiam satis æstimet, quod ab impuris hisce simulachris infertur, tam illorum auctori, quam spectatori. Talis irrefragabilis *a* S. Prosper; puellam in balneis, dum forte Veneris tabulam attentius contemplatur, à dæmone correptam, adeo misere divexatam, ut ad 60. dies nihil refectionis admittere valeret.

Horrendum magis quod refert Serrarius in Tobiam c.6. de milite, qui in taberna picturam fœdam conspicatus, eam emit à caupone; quam dum tollere vellet, diabolus eum ad terram allisit, atque ita corpore ac animo miserandum interiit; heu quot apud Inferos illud ingeminant: *Vt vidi, ut perii*, qui oculis ludere consueverant. Tandem experti,

Si tibi culpa jocus, sit tibi pœna focus.

Et ne hic vindicem Dei manum lentam arbitreris, plura congero: Vir Religiosæ sanctitatis in perillustris Domini porticum, turbam cacodæmonum confertim intrantem conspexit, ac ibidem loci, nudæ cuidam tabulæ illi cappensæ, incensum offerre. *b* A quibus insuper extorsit, plures libidinis flammis ab hac una tabula incendi, quam illi omnibus suis infestationibus, aut phantasmatis inflammare possent. Quo vir Religiosus conterritus, domino rei visæ seriem exponit, ac graviter commonet, picturam hanc flammis aboleret. Quam visionem cum ille lusioni aut somnio adscriberet, postridie ab his inferorum geniis horrendum in modum discerptus ante imaginem, idolum suum, repertus est. Plura nec minus enormia idem auctor commemorat. Adeo nemo impune vel aspicit, vel conficit hæc libidinis irritamenta; ut de pictoribus ipsis refert *c* Drexelius, narrasse sibi nuper celeberrimum chalcographum, & pæne catalogum texuisse eorum tantum pictorum, atque sculptorum, qui artificiose quidem, sed inverecunde pinxerant, aut sculpserant: qui omnes ad incitas redacti, aut præmatura morte sublati, perierunt, & cum tabulis suis misere naufragium incurrerunt. Nostis ad quas syrtes, & scopulos? audi religiosum vatem:

d *O oculi, scopuli potius, syrtesque vocandi,*
Heu quibus allisæ tot periere rates.

a S. Prosp. l.4. dimidium temp. c.6.

b Horrigas flamma æterna p.205. *c* Drexel. Nicetas l.1. c 6. sect.2. *d* Her. Hugo in piis desid. l.2. Elab. 20.

Quare

Quare ut tibi consulas, & ne uno jactu in consimilem tabulam, animæ jacturam facias, si tollere non possis, ubi ea loca transis, atria ingrederis, ubi illæ fœditates exhibentur, averte oculos, cito transvola, memor illius versiculi ad Veneris simulachrum:

Quid facies, facies Veneris cum veneris ante?
Non sedeas, sed eas, ne pereas per eas.

Spectacula, ne longior sim, hic non specto. Qui volet hæc, videat Tertullianum, Marianam, Chresolium, aliosque integros de hac fœditate tractatus.

§. V.

Exempla eorum, qui à jactu oculorum sibi temperarunt.

Iactatur illud Ducis Gandiæ Francisci Borgiæ pronuntiatum: jactu aleæ quatuor res deperdi: *Tempus, pecuniam, virtutem, & animam.* Eadem vel levi jactu oculorum. Quare ut nonnulli ab omni jactu talorum, ita & alii studiosius, ab omni jactu oculorum sibi temperarunt. In quo ludo declinando, quis credat, etiam gentiles Christianos vincere potuisse? Alexander Magnus, dum Darium vicit, major dum se, ubi Darii uxorem, filias, sorores, forma omnes præcellentes & captivas in conspectum venire vetuit, ne qui viros vicerat, à fœminis vinceretur.

a Magno Alexandro non minor Scipio, qui expugnata Carthagine, virginis forma eximia florem, Floro teste, ne oculis delibavit. Sic nec Cyrus Pantheam, nec Augustus Cleopatram; in conspectum admisit. Sophoclem impensius prætereuntis pueri formam commendantem, Pericles coarguit, dicens, Prætoris non solum manus à lucro, sed & oculos à lascivo jactu continentes esse debere. Norant hi nihil adeo, ac pupillam oculi, servandum, quæ facillime læditur, ac vitiatur. Drogo Hostiensis in uno jactu aleæ, sexdecim vitia enumerat. Antoninus tot esse credit, quot puncta. *b* Chavassius de vera prudentia, tot putat committi peccata, quot sunt elementa grammatices. Vt A. Avaritia. B. Blasphemia. C. Contumelia. D. Desperatio. E. Execratio. F. Fraus. G. Garrulitas. H. Homicidium. I. Ira. L. Livor. M. Mendacium. N. Nugacitas, O. Odium. P. Perjurium. Q. Querimonia. R. Rancor. S. Simulatio. T. Turpiloquium. V. Vsura. At in uno jactu oculorum, non pauciora reperire est; ex hoc enim Adulterium, Basia, seu Bestialitas. Curiositas, Delectatio morosa, Evagatio mentis, Fornicatio, Garrulitas, Homicidium, Incestus, Luxuria seu Lascivia, Mollities, Nugacitas, Oscula, Pollutio, Querimonia, Stuprum, Veneficium, Zelotypia. Vt verissime Sapiens: *c* *Nequius oculo quid creatũ est?* Ecce crimine in uno tot mala reperiuntur. *d* Dixerit Galenus, Medicorum Princeps, in uno oculo centum & duodecim morbos observari. Plura vitiorum quam morbo-

a Gell. l.6.c.8. Val. Max. l. 4.c.3.

b Chavass. l.4.c 8. *c* Eccli.31. *d* Galen. in introd.

morborum genera spirituales Medici observarunt. Chrysost. Ser. 139. Dei est quod oculus in orbem sit apertus, *arctatur angustissimus in pupillam, membrorum dux sit, non introitus vitiorum.* Sed quid vitia & morbos enumerare juvat? *Ascendit mors per fenestras*; imo plures morbos animæ, quam Galenus morbos corporis, comperio; ut non injuria, tam studiose multi oculos asservarint. Iob: a *Pepigi fœdus cum oculis meis.* Quæ accurate expendens Chrysostomus: b *Quis non miretur,* inquit, *magnum virum* (Iob) *qui diabolum superavit, & omnia stratagemata subvertit; mulieris vultum non audere intueri? ut noverimus, quam necessaria nobis in illis rebus sit circumspectio, quantumlibet pii & religiosi sumus.* c Quin religiosos imprimis clausos oculos decere, præclare verbis & exemplo docuit Petrus de Alcantara, qui ignorabat ex qua materia, calce, aut lapide staret cella, quam assiduo incolebat; quæ forma sacelli, in quo sæpius ad orationem conveniebat. Arborem prægrandem in medio impluvio non vidit per annos quatuor. Hanc exercitationem adeo homine religioso dignam censebat, ut Tironibus assiduo occineret, oculos dejicerent; & si quem minus cæcum videret, illi suis ipse digitis oculos, ut defunctis moris est, claudere consuerat. recte; nam si mortuos profitemur, quodnam monstrum est, oculis late patentibus vivere? Sic & magnus Patriarcha noster Ignatius, suos in regalis modestiæ instituit.

a Iob.c.31. b Chrysost.ser.de contin.Iosephi. c P.Rho exempla pag. 765.

Quas quam religiosissime quidam servarint, hic dicendi locus est.

d Miraculo potius quam virtuti simile est, Xaverium barbaras inter gentes, numquam sin arbitris fæminam allocutum nullam umquam intuitum. Qui mirum si mulieri confitenti quod virum licentius aspexisset, terribilis intonaret, meritam esse ob eam rem, ne à Deo umquam respiceretur. e Non minus forte mirandum, magis cert imitandum illud Balthasaris Alvarez: Intererat hic publico judicio, in quo à sacris Quæsitoribus hæretici pronuntiantur, & puniuntur; illum sortitus erat in subselliis locum, ut nec judices, nec reos interfusa fœminarum multitudine, illis invisis minime posset intueri. Ergo oculos avertit, prolataque Deiparæ imagine, in eamque ad septem integras horas, quibus Iudicium tenuit, oculos constanter defixit; perfectissimi continentiæ usus exemplar Virgine, quæ nec in Angelum oculos conjecit; quem cum au disset, f *Turbata est in sermone ejus.* Quærit Theophylactus, cur non dicitur: *Cum vidisset, turbata est in visione ejus?* nisi quod oculos etiam à cælesti genio continuerit. g Virginem hanc fœminam semel conspexit Alphonsus Roderiguez, omnem humanam ita despexit, ut per 40. annos Majoricani collegii Ianitorem agens, fœminam aspexerit numquam. Hos quis neget non hominum, sed in terris degere more angelorum, qui apud h Isaiam oculos velare perhiben-

d P.Rho pag 759. e Rho p. 760. f Luc. 1. g Rho ibid. h Isa.6.

tu:

ir? Vnum hic ex istis spectan-
um propono Aloysium, aulæ
phebum: Imperatricem, quam
es annos quotidie adibat,
umquam adspexit. Quid dico
ugustam? ne matris vultum
mquam intueri sustinuit. Vnde
ngeli nomen meruit: ut terra
ælum dici potuisset, si plures
loysios habuisset. Sed ne no-
ra tantum delibemus, jam &
xteros videamus, qui clausis
culis in hac virtutis arena,
nentis Andabatæ oculatissimi
pectari meruerint. Quos inter
eririssimo primus censendus
st, Purpuratus senator Caro-
us Borromæus, qui Mediolani
abitavit ad forum, Curiositatis
romontorium amplissimum; ea
amen oculorum continentia,
t in illud ne oculum conjece-
it. Philippo Nerio nobilissima
genere ac forma matrona, tri-
ginta totos annos in peccato-
rum arcana expiatione usa, sæ-
pius etiam ad colloquium ad-
missa, sancte testata est, num-
quam se à Philippo visam esse
animadvertisse. Quid mirum si
in eo oculorum lux fuerit su-
pra naturam adeo admirabilis,
ut eam imitari peniculo ars
nulla posset? Extat & laudatis-
simum ejusdem dictum: *Cum palpebras nondum clauserit mors, posse illam adhuc intrare.*

Nec minus hæc virtus in fœmina spectabilis enituit. Maria Escobar triginta per annos Ludovicum Pontanum habuit à secreta confessione, rerum suarum arbitrum: nec umquam viri os, quod veluti divinum oraculum venerabatur, intuita est; documento fœminis, imo & confessariis pernecessario: ubi enim quasi cum homine agunt, quid mirum si aliquid patiantur humani? Quod confirmat Cornelius in illud Proverbiorum, a *Ne capiaris nutibus illius.* Audivi, inquit, in Belgio matronam sapientem, & sanctam, monentem confessarios etiam religiosos & sanctos, ut caverent sibi ab aspectu & colloquiis fœminarum pœnitentium; quia, inquiebat, adeo illices sunt oculi earum, ut si in virum quempiam illos defigant, illum plane irretiant. Addebat: Certa sum non esse virum adeo gravem & constantem, cui, si fixe eum reciproce per quadrantem intuita fuero, non persuaserim quidquid voluero. Hoc audiens non vides, Isidoro teste, *oculum* recte ab *occulo* dictum esse? quod *oculi* maxime *occuli* debeant, ne per fenestras has mors ingrediatur. Nec est quod conjugati hic minus sibi timeant; & monachorum ac contemplantium id esse, prope clausis oculis vivere. Propheta Iob ad omnes clamat: b *Qui inclinaverit oculos, ipse salvabitur.* Quare ne salutem in discrimen vocaret, oculos inclinavit. c Hujus monitu aspectum fœminæ, sancto fœdere declinavit Ferdinandus II. Imper. qui si matronæ in secretiori conclavi audiendæ essent, Augustam adesse jubebat; interim oculorum ita potens, ut alicujus formam aliquando contemplatum negent. d Declinavit & Carolus V. qui quamdiu Augusta vixit, tanta egit pudicitia, ut facili oculorum jactu, fœminas forma præcellentes posset intueri, obvias fenestras sibi duceret esse clau-

a Prov 6. b Iob. 2. 2. c P.Rho exempl. virt. pag. 748. d p. 753.

dendas,

dendas, juxta illud Ambrosii: a *Claude hanc fenestram, cum videris alienæ mulieris pulchritudinem, ne mors possit intrare.* Fenestras ut quisque claudat, in promptu habet palpebras: has januas clausisse, oculos & mentem servasse est. b Concludo, si Ludovici incorruptum oculum, mentis oculis subjecero. Occurrerat forte Ludovico Regina, salacior fœmina, quam dum commode declinare nequiret, pro clypeo clausum oculum objecit. Magnum integritatis indicium: post 40. enim annos à morte, oculus vividus, ac instar adamantis lucidus repertus est, semper in oculis habendus. Sed de his hactenus qui oculos servarunt Quid si illos præcelluisse dixerim, qui abjecerint? juxta consilium Magistri nostri; c *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te.*

a Amb. in ps. 118. Octon 5. b Cantiprat. l. 2. Apum c. 30. & 33. c Matth. 5.

§. VI.

Felicissimus jactus, qui oculi abjiciuntur.

Refert d Franciscus Sales D. Ludovicum Galliæ Regem, ægrum consurrexisse è strato, & fritillos ac talos fratris sui Comitis, per fenestram in mare præcipitasse. Complures alii reperti sunt, qui aleas exosi, eas à se & ædibus ejecerunt. Qui jactus, ut quidam ait, felicissimus est, quamvis & ille laudabilior, quo quidam, ut pudicitiam servarent, oculos abs se abjecerunt. Mitto hic Homerum, & duos Platonis discipulos, Appulejum & Hermeten, qui ne à virtutis studio avocarentur, oculos sibi eruerunt. Prætereo Democritum, qui, teste Tertulliano, seipsum excæcavit, e *quod mulieres, sine concupiscentia, aspicere non posset.* Vnum hic, alterumve Christianæ fortitudinis testimonium adduxisse sufficiat. f Elucet hic D. Dominici alumna Lucia, quæ facinus supra sexus conditionem forte, ausa est: sollicitata frequenter à viro nobili ad mutuos amores; tandem, Quid est, inquit, quod in me tantopere ames? Lumina, inquit tua, g *oculique tui, quibus ignea cedunt sidera.* Irata sibi ipsi intacta Virgo, Itane? ego meis oculis lædo mortalium animos, & perdo? sequor consilium magistri mei, *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te.* Expunxit ergo utrumque, & oculos emissitios transmisit amasio: qui quatuor oculis, à Lucia tantum lucis accepit, ut oculos suos vanitati clauserit, panderit veritati, & mundo spreto, sua ac se in familiam S. Dominici asservanda tradiderit. Idem factitatum lego à nobilissima filia Scotiæ, Triduana nomine, quæ h *sideribus similes oculos*, cum litteris insano proco destinavit.

His annumeranda S. Brigitta, quæ oculos Procerum ut virgo effugeret, id lachrymis à Deo impetravit, ut oculi fœdum effluerent. Sed sic Christi oculis virgo placuit, & cor vulneravit, à quo illud consecuta, ut quibus ipsa carebat, lumina aliis restitueret. Norant hi mundo oculos, & vanitati

d Sales Praxi Spirit. part. 3. c. 32.

e Tertull. l. Apoc. cont. gentes. f Rad. de SS. Cæc. c. 3. sect. 8. g Ov. e. 19. h Ov. 5. Met.

clau-

claudere, ut cælo ac æternitati aperirent. Etenim non pauci, si oculis caruissent, æternam lucem conspexissent, qui oculati ad æternas tenebras amandati. Decentius hi cæci fuissent, ut de quapiam Martialis:

a *Esset cæca decentior Thilenis.*

Petrus Abbas Clarevallensis cum morbo alterum oculum perdidisset, jocando solebat dicere; unum se de suis hostibus vasisse, sed se plus à residuo, quam à perdito formidare. Quod forte S. Audomarum impulit, cum amissos senio oculos ad D. Vedasti tumulum recepisset, ut facti pœnitens, cum non videret an ex re animi esset videre, precatus est Deum iterum eriperet, si noceret lumen; eripuit, & in cælum abituro duces Angelos misit, ubi ille cæcus nunc videt Deum.

a Mart.l. 16.

Væ igitur hic nimium oculatis, qui uno jactu lucem æternam, visionem illam beatificam, in qua omne bonum, amittunt! b *Væ cæcis oculis* (mentis) exclamat Augustinus, *qui te non vident, soli illuminans cælum & terram! væ caligantibus oculis, qui te videre non possunt* (nocte æterna damnati!) *Væ avertentibus oculos, ut non videant veritatem! væ non avertentibus oculos, ut videant vanitatem!* Si Theologi tradant oculos beatorum in cælis nobilissima objecta habituros; si omne pulchrum, oculis beatorum etiam corporeis exhibendum sit, quid huic spectaculo tam divino, terræ cloacas anteponimus? Dicamus cum Bernardo: c *Utinam nihil umquam vidisset oculus meus, si illa* (*quod avertat Deus*) *frustrandus est visione.*

b Aug. solil. c. 4. *c* Serm. 2. de verb. Isa.

EMBLE-

EMBLEMA XX.

Si dixero, quia non ſcio, ero ſimilis vobis mendax. Ioan. 8.

SONO DISCORDIA SIGNAT.

2. Æneid.

DOMINICA PASSIONIS.

De Mendacio. Quam pauci veritatem, quam multi ſectentur me-dacium, horologio perverſo conſimiles, quod aliter ſonat quam ſignat.

§. I. *Omne mendacium peccatum, nec ullo caſu licitum eſſe.*

§. II. *Qui mori maluerint, quam mentiri.*

§. III. Mendacium ſine honore. *Eccleſiaſt.* 20. *& vitium maxi infame, potisſimum in viro principe.*

§. IV. *Mendacium quam graviter punitum, quia odibile Deo & h minibus.*

§. V. *Qui omni vita numquam mentitus ſit, quis eſt hic & laudabim eum.*

D (

)OMINICA PASSIONIS.

Si dixero, quia non scio, ero similis vobis mendax. Ioan. 8.

VERITATIS Assertores, *mentiri* dictum volunt, quasi *contra mentem ire*. a S. Thomas endacium idem esse asserit, uod *contra mentem dicere*. S. ugustinus mendaces coarguit icens: b *Non aliud pectus tegat, liud lingua proferat*. Cui conso- at illud Chrysostomi: c *Ne lia quidem dicamus, alia sentia- ius: hoc enim est mendacium.* Quod quo manifestius fiat (ut nus aliquis verissime dixerit, *nendacium facilius fingi, quam ingi posse*) oculis tamen vestris, uoquo modo, in rudi schema- e conspiciendum proponam. Vidistis quandoque horolo- ium quodpiam perturbatum, liud signare, aliud sonare: so- at quintam, dum signat pri- nam, *non sonat ut signat*. Homi- ies horologiis similes esse, Se- ieca dictitavit, quorum quota pars aliud mente, aliud ore de- ignat? aliud lingua sonat, aliud atio signat: d *Signatum est super ios, lumen vultus tui Domine*; id est, ut recte Bellarminus, ex Augustino, aliisque, indidit Deus homini lumen rationis, quod signat, & dictat, quid a- gendum, quid dicendum; sed sæpe sæpius, *non sonat ut signat*. Mens signat tantam summam deberi; sed quia chirographum amissum, lingua negat. Mens dictat puerum seductum à so- cio in popinam; veritus verbera, lingua negat. Ratio dictat merces tanto coëmptas, ut lucrum faciat, lingua amplificat:

-----*Ora sono, discordia signant.*

Non est concordia cordis, & oris; cum tamen, teste e Plinio, ita à natura comparatum sit, ut lingua nervum alterum cum cerebro alterum cum corde connexum habeat, quo ab intellectu, qui in capite residet, ita dirigatur, ut cum corde concordet. Quam concordiam cordis, & oris, veteres per pomum Persicum adumbrarunt, de quo Poëta:

Per folium linguæ, fert poma simillima cordi.

Sed hunc veritatis fructum, quam pauci legant, ex illo vaticinio facile colliges: f *Ego dixi in excessu mentis meæ: Omnis homo mendax.* Solus Christus verax est, quem dum Pilatus interrogat: *Quid est veritas?* etiam Veritate tacente, ad illa verba, *Quid est veritas?* aptum anagramma respondet: *Est vir qui adest.* Cæteri omnes mendaces, ut ad sensum Prophetæ apte Lycosthenes: *Sicut non est piscis sine spinis, sic nec homo sine mendaciis.* Optimus ille, qui minimis urgetur. Quare ut huic communi malo occurramus, quam illud detestandum, ac fugiendum sit, paucis exponamus.

a D. Thomas 2.2.q. 110. b August. de verb. Domini serm. 29. c Chrys. hom. 19. in epist. ad Hebr. d Psal. 4.

e Plin. lib. 11. cap. 37. f Psal. 30.

Omne

§. I.

Omne mendacium, peccatum: nec ullo casu licitum, comprobatur.

Mendacium omne à Scholasticis recte dividitur in in jocosum, officiosum, & perniciosum; nullum tamen adeo leve, quod peccatum non sit. August. in Ps. 5. priora duo attingens, ait: a *Duo sunt omnino genera mendaciorum, in quibus non magna culpa est, sed non sunt tamen omnino sine culpa, cum aut jocamur, aut ut proximo prosimus mentimur.* Et alibi: *Omne mendacium peccatum est.* Bernardus: b *Nullum justum mendacium, omne mendacium in omnibus peccatum est.* Quod vel inter Ethnicos Aristoteles, ut rationi repugnans damnavit, dicens, c *Omne mendacium per se pravum & fugiendum esse.*

Ac primum quidem, quod levissimum videtur, jocosum est: quod animi causa, & animo oblectandi, profertur. In quo quotusquisque se peccare existimet, aut hoc sibi scrupulo, aut religioni ducat? cum nihil frequentius, quam temporis fallendi causa, alia ex aliis contexere, cujusmodi hic pauca induco: d Cum duo faceti homines grandia loqui vellent, dixit unus se in quadam regione vidisse brassicam, quæ 1500. equites tegeret. Tum alter: Et ego vidi ahenum, in quo fabricando 100. fabri laborabant, nec pulsus unius mallei, ab altero ob distantiam percipi poterat. Rogatus quid c[...] tam vasto lebete facere vell[...] respondit, Brassicam vestr[...] coquere.

Parisiis tres ambiebant o[...] cium carnificis, conferend[...] illi qui ex tribus morti destin[...] tis, dexterrime caput deme[...] ret. Primus duo fila, collo [...] obligata dissecat. Alter su[...] stantem ita percutit, ut cap[...] recisum in collo hæserit. Te[...] tius suasit suo ut sese prorip[...] ret: dum in turbam populi [...] ingerit, securim in cervice[...] ejus eminus collimat, & cap[...] amputat.

Sic fuisse asseverant, qui l[...] porem currentem tonderet; a[...] terum qui currenti equo f[...] leam affigeret. Tertium, q[...] ita dextere in densa pluvia d[...] gladiabatur, ut ne stilla in c[...] put decideret. Quid plura? Scr[...] bendi finis non sit, recens Po[...] ta canit:

Numquid in octavo, mendac[...]
plurima vulgus
Edat an in quarto, quæris a[...]
in folio?
In decimo sexto mentitos plurim[...]
seclo,
Suspicor historicos qualibet [...]
folio.

Minus interim attenti, quo[...] festivum mendacium, sit ve[...] rum peccatum. Et tamen qui[...] magis obvium? ridendo, jocan[...] do hyemali vespere, fallend[...] tempori, sexcenta nectunt e[...] jusmodi; in quo seipsos fallun[...] ac turpiter decipiunt, ut ve[...] rissime Augustinus lib. de men[...] dacio: e *Quisquis esse aliquod ge[...] nus mendacii, quod non sit pecca[...] tum putaverit, decipiet seipsum[...] turpiter.* Iocosum certe illu[...]

a August. in Ps. 139. b Bern. l. de grat. & lib. arbitrio. c Aristoteles lib. 4. Ethic. d Iac. Pontani Bellaria. part. 1. pag. 473.

e Cap. ult.

censet

censeri posset, quod Religiosus quidam cum D. Thoma iter faciens, joco protulit: cum enim dixisset. En boves volantes. jamque Thomas suspexisset, risit frater Doctoris simplicem credulitatem. At Thomas severo supercilio fratrem coarguit, dicens: *Facilius, O frater, credendum boves volare, quam religiosum mentiri.*

Ita dictum joco, sanctus Doctor serio excepit; utpote sibi religioni ducens, religiosum joco peccare. Imo usque adeo hoc indignum ducebat, ut 22. quæst. 110. art. 4. ad 5. docere non dubitarit, quosdam dicere, *quod perfectis viris omne mendacium est peccatum mortale.*

a Quam Doctor Aquinas de Religiosis, hanc optimam de omnibus Christianis Divus Anselmus opinionem imbiberat; ut firmiter crederet, quidquid illi diceretur. Cumque viri illius candori quidam fucum facerent, & manifesto imponerent, monitus ut eorum dictis fidem non haberet, quæsivit: *Numquid non Christiani sunt? quomodo ergo mentiri possunt?* Quomodo Christiani mentiri possint, mercatores, propolas, cauponas interroga, qui ni mentiantur, nil lucri facient, nullas merces distrahent, fame illis pereundem erit. Quin receptum illud apud Iuristas: *Petitur injustum, ut accipiatur justum.* Sed hoc ipsum ó viri! frigidissimum mendacium est, merces vix ullas extrudi posse, nisi mendacio vestitas.

b Vetus ac fide dignus Scriptor commemorat, duos cives Colonienses ob mendacium ac perjurium, à suo Curione acrius reprehensos; horum alter: Domine, inquit, mercaturam facturus, & mentiri sciat, necesse est, & jurare. hæc nostra est Rhetorica. At, inquit Curio, id lege divina prohibitum est. Et obsecro te, consilium sequere: aliquanto tempore sine mendaciis, pretium mercibus statuito, & lucrum ex voto respondebit. Promittunt & annum integrum experiuntur. Sed res retro prolapsa auferri, emptores diffluere, lucrum cessare, ingens damnum emergere cœpit. Anno exacto sortem suam apud Curionem queruntur, qui eos ad constantiam in alterum annum animat, fore ut ditescerent. Rursus addicunt, promissis steterunt, quod ubi in vulgus increbuit, mire ab omnibus frequentari cœperunt, ac brevi ingentes divitias sibi compararunt, atque illa merces fuit non velle mendaciis ditescere. Quia multo faciliores essent emptores, si candide pretium indicari scirent, & hos quisque libens frequentaret, quos sinceros sciret, ac probaret; adeo non utile est mendacium, nec quovis emolumento, etiam totius universi proposito, proferendum. Hoc irrefragabile magni Augustini testimonium est: *Non licet mentiri pro ullius boni causa, nec pro ullius salute æterna, nec pro toto mundo.* Quid si mendacio litem lucrari possim decem millium aureorum, quæ mihi jure debentur, num mentiri non liceat? non. Narrat Xiphilinus Liviam, Augu-

a Surius in vita 2. April. b S. Cæsarius l. 3. mirac. cap. 37.

Augusti imperatoris conjugem, Numerio Attico viginti quinque millia coronatorum promisisse, modo diceret visum à se Augustum Cæsarem à morte in cælum conscendere. Num illi mentiri non liceat? non. Quo tempore Leo Papa Florentiam petiit, cum propius ab urbe jam abesset, quidam civium ejus loci, cui ea prærogativa acciderat, ut Pontifici proximus adequitaret, misceretque cum eo sermonem: interrogatus de obviis arcibus & palatiis, quæ plurima ex itinere occurrebant, ad quos spectarent, & an lauta præberent vectigalia: tametsi quorum essent, & quantum penderent ignoraret, securissime tamen de singulis percunctanti respondit, nomina Domino ex tempore confingens, affirmabat ex hujus prædii censu annuo dena millia, ex illius quina, terna ex alterius corrogari; atque hisce similibusque commentis, aures Pontificis opplebat. Aderat Florentinus alius, qui obstupescens tam liberam mentiendi procaciam, continere se non potuit, quin tandem hominem rogaret, qua fronte ausus fuisset Ecclesiæ capiti tam falsa imponere? Cui ille prompte reposuit: Quid dixisset sua Sanctitas, si mihi verba defecissent? deseruisset ipse me, aliumque ad colloquium invitasset, & ego eo honore excidissem; tam non desipiebam, ut locum illum alteri concederem, fama mihi vel mille mendaciis farcienda & resarcienda est: nam *Omnia perdideris, famam servare memento.*

O quot Florentinos & Florentinas hic orbis habet, qui pariter atque ille, alicujus verecundiæ & confusionis metu, dena mendacia seriatim eructabunt? dicent vidisse se, audivisse, legisse, quæ nec viderint, nec audierint, nec legerint. De illorum scilicet fama & existimatione agitur, quam ne amittant, parvi ducant totius Cretæ mendacia convehere; cum fama numquam minus quam infami mendacio servanda sit. Quid si mendacio urbem obsessam Gubernator liberare queat, si confingat post triduum suppetias adfore? Quid si mendacio innocentem morti eripere queam, num mentiri non liceat? non. Etenim quod intrinsece malum est, nullo casu licitum esse, Doctoris gentium axioma evincit: *Non sunt facienda mala, ut veniant bona:* ut si ullo pretio, aut casu, mendacium licitum foret, omnem convictum humanum tolleret, ac rempub. funditus everteret; cum hoc unum semper dubitari posset, an mentiri licitum sit. Et hanc rationem Doctores allegant, non tantum mali ex innocentis morte, reipsa accidere posse, quantum inferretur, si ullo casu mentiri licitum esset. Quodque intrinsece malum est, nullo fine honestari potest. Virginitatis dos, ut maximi facienda, numquam tamen mendacio servanda est. Submissio seu humilitas, virtutum mater, & tamen ne minimo mendacio custodienda est. *Si humilitatis causa mentiris*, inquit Augustinus *mentiendo efficeris, quod evitaras.* & hoc non extripode;

de; sed è cathedra Petri protulit oraculum Innocentius Pontifex, a *non mentiendum pro alterius vita servanda, multo minus pro triobolari negotio*, ut jam passim fit: & error communis est mendacium officiosum, ad turbas domesticas avertendum, ad grave incommodum amoliendum, mendacium, ut ajunt, ad majus bonum, licitum & minime peccaminosum ducere. *b* Sic Stratocles mentiri sibi fas esse ducebat, ut suos oblectaret: superatis quippe pugna navali Atheniensibus summa celeritate Lauro redimitus Athenas, quasi triumphabundus, ingreditur: & faustum victoriæ nuntium ipse evulgavit: undique publicos plausus, ac signa lætitiæ, ob stragem hosti illatam decernit. Dum biduo post, omnem triumphum in luctum, verus nuntius cladis vertit. Quo populus gravissime concitatus, in Stratoclem mendacem exarsit. Ad quos ille: Quid, inquit, viri Athenienses vobis mali attuli? ut duos dies saltem gauderetis, eo mendacio effeci. Plures indies hunc imitati, ut malos rumores leniant, bonos falso affingunt, & ut Pauli Æmilii obsonator, ex uno apro sexcenta diversa fercula parasse dicitur, ita hi subinde unicum dictum, sexcentis mendaciis farcire ac condire dicuntur.

Plato in hoc certe non divinus, quod mendacio non secus ac helleboro in gravibus malis uti licere asserebat: ac medicis quandoque id concedendum, ne ægrum prorsus dejiciant. Sed doctorem Christianum audite, in hac palæstra exercitatissimum: c *Si quis*, inquit Augustinus, *ad te confugiat qui mendacio tuo possit morte liberari, non es mentiturus? Si aliquis ægrotus interroget, quod ei scire non expedit, qui etiam possit, te non respondente, gravius affligi: audebisne aut verum dicere in perniciem hominis, aut silere potius, quam honesto & misericordi mendacio valetudini ejus opitulari?* verbi gratia, gravi morbo periclitatur ægrotus, qui certo extinguetur, si ei unicus filius mortuus nuntietur; is quærit à te an vivat? quidquid aliud dixeris præter unum è tribus; aut mortuus est, aut vivit, aut nescio, nihil aliud credit quam mortuum; ex illis autem duo falsa sunt, vivit, & nescio. Quid hic agat chara uxor? charissimi conjugis mortem acceleret? vivum in veritate interimat? nonne hic saltem locus erit officioso mendacio? Audistis proponentem, nunc severe pro veritate pronuntiantem attendite: d *Quomodo non perniciosissime dicitur, ut alter corporaliter vivat, debere alterum spiritualiter mori?* Infallibile primæ Veritatis pronunciatum est: e *Os quod mentitur, occidit animam.* Hinc tot millia Martyrum mori maluerunt, quam vita corporis servata, animam mendacio perimere, qui probe norant, quia f *incomparabiliter pulchrior est veritas Christianorum quam Helena Græcorum: pro illa enim fortius Martyres nostri, contra hanc Sodomam, quam pro ista*

a Innoc 3 Epist. decret. tit. de usuris.
b Fulgosus l.4.c. 18.

c Aug. l. de mend. c 6. *d* Aug. epist. 9.
e Sap. 1. *f* Aug. cit.

mille heroes adversus Troiam dimicarunt.

§. II.

Qui mori maluerint, quam mentiri.

GEnerosum pugilem, ac veteranum militem inducit Ambrosius Isaiam, de quo sic ait: a *Fertur ei in carcere posito, Diabolum dixisse: Dic quia non à Domino locutus es, quæ dixisti, & omnium in te mentes affectusque mutabo, ut qui indignantur injuriam, absolutionem conferant. Sed ille gratius judicavit, pro veritate supplicium.* Quin & una omnium Martyrum vox fuit, quæ Luciani, *Mentiri non est meum.* b Refert Metaphrast. apud Surium de Anthimo Nicomediensi Episcopo, qui sæviente Maximiano à 20 satellitibus ad necem quæsitus, ipsos satellites hospitio excepit, ac liberaliter habuit, dixitque se brevi Anthimum in eorum conspectum producturum. Dum tandem in medio convivii apparatu exurgens, seipsum manifestavit, se esse quem quærerent. Hic illi attoniti, & benevolentia tam munifici hospitis delibuti, una spoponderunt paratos se imperatori imponere, Anthimum diu quæsitum, nusquam repertum esse; at ille gravissime hoc cavit, asserens fas non esse Christiano, pro vita cujusquam mentiri; itaque ultro se captivum illis adjunxit, & mori maluit, quam mendacio vitam servare.

℟ c Alterum hujus rei præclarum exstat testimonium apud D. Hieronymum: Vercellæ in Lombardia, vir zelotypus accusavit uxorem de adulterio, juvenem compegit in antrum aliquod horribile, & simul uxorem alio curat detineri, donec ante judicem adducti, juvenis torturæ impatiens, confessus est se fecisse quod non fecerat, & illam innocentem accusat. At illa post omnes cruciatus constans, suspiciens in cœlum exclamat: *Tu testis es Domine Iesu, cui occultum nihil est, non ideo me negare velle ne peream, sed ideo mentiri nolle ne peccem; at tu miser homo* (ad adolescentem conversa) *si interire festinas, cur duos interimis innocentes? equidem & ipsa cupio mori, sed non quasi adultera; innocentiam meam mecum feram.* Duplicantur tormenta, & judex carnifici minatur extrema, ni ab imbelli scelus exprimat. Crines ligantur ad stipitem, & eculeo imposita, ignis pedibus supponitur, latera ferro scinduntur, solvuntur membrorum compages, una vox est: *Cede, ure, lacera, non feci, veniet dies quæ hoc crimen diligenter discutiat.* Iam tortor suspirabat, nec erat vulneri locus; corpus quod laniaret carnifex, ipse horrebat, solum animum judicis explere nequibat, qui in has voces erupit: Quid miramini si torqueri malit, quam mori? adulterium certe ab uno committi non potest: & esse credibilius reom noxiam negare, quam innocentem confiteri; itaque utrumque damnat, uterque ducitur: *miserrimi juvenis caput uno ictu amputatum est.* Vt ad fœminam pervenit, illa ut altera Susanna, flectit genua.

a Amb. in Ps. 118. b Sur. 27. Apr. c Hiero. ep. 49. de muliere septies icta.

genua, & nolens oculos obvelari, cœlum testem innocentiæ invocat; itaque valido ictu percussa, paucas guttas sanguinis, per lactea colla diffudit. Repetit ictum carnifex, sed velut rupem feriret, ensis resilit. Ergo exurgit in iras; & thoracem exutus quo expeditius sæviret, tertium eam ferit, & aurum, quod forte carnifici excidit, potius quam ferrum illa timens, secura carnifici dedit, dicens: En tibi ex humero aurum ruit: illa rubet, ille pallet, cum tertio frustra feriisset, jam tentabat ferrum jugulo immergere, dum ecce ad capulum gladius reflectitur. Novus igitur ensis, novus tortor adhibetur. Tertio rursus percussa, iterumque tandem semi-animis prosternitur sine ulla læsione. Ad tumultum tamen sedandum, corpori terra ingeritur: convolvitur in vestes, ut mortua sepelitur. Accidit autem eadem nocte, alteram fœminam sepeliri, projicitur hæc avibus ferisque voranda. a Dum ilico ad se redit, & apertis oculis blande subridens: O bone Iesu! spes cordis mei, tibi vivo, & posthac vivam. Quo spectaculo adstantes attoniti, veritique ne rursus in manus tyranni incideret, incisis capillis, habitu virili, cœnobiticam vitam quiete ac sancte ducere permiserunt. Mori scivit hæc virago, mentiri nesciit. Ex quo concludo cũ Hipponensi Præsule: b *Si nec ipsa vita proponenda est veritati; quid objici potest propter quod mentiendum esse contendant, qui aliquando putant oportere mentiri?*

a V. Binet consolat. ægrorum c.10, max.2. b August.in Ps.139.

Sed missis etiam motivis divinis, vt politiæ, ac honori cujusque consulamus; certe, nulla major nota, ex vulgi opinione, inuri posse videtur, quam ut quis mendax audiat; nam ut Ecclesiasticus ait:

§. III.

c Mendacium sine honore, *& vitium maxime infame: potissimum in viro principe.*

Cujus verba, *b* divinis eo firmiliora esse debent, quo propius ad Deum, Principes dignitate & imperio accedunt. Scribanius in politico suo Christiano, acuto ut par est, stylo, hoc vitium insectatur; & viro principe ut maxime indignum contestatur. Ac primum, sic *d* Plinium inducit loquentem: *Cum mendaces homines aut inopia, aut timor faciat, magnitudinem fortunæ suæ Imperator ignorat, qui mentitur.* De omni superiore hæc dicta arbitrare. Et plane ignavæ mentis est mentiri. Vt non aberraverit, qui dixerit, vilis & muliebris pectoris esse mentiri. Scio, inquit, familiare Principum aulis mendacium esse: divites in illis responsiones, & verba prope singula, tanquam utero gravida mentiuntur partum, ne fide. Vento, non prole distenduntur. Extollunt verbis, factis præcipites agunt: ore locupletes, reliqua inopes; ut jam fortiter venusteque mentiri, aula dignum censeatur; & nisi sine rubore mentiri scias, parum civilis habearis: jamq; ille comissi-

c Eccli.c. 20. d Scrib.Polit.l. 1. cap.6.

mus censeatur, qui pluribus bene consutis mendaciis, dictionem vestit; ille rusticus, qui nullo exornare verba mendacio didicit. Quo rapimur? quasi nobilis non sit, qui mentiri nesciat. An hi etiam spiritum veritatis mendacem volunt, dum per Sapientem edixit: a *Non decet Principem labium mentiens.* Prov. 27. Quare Alphonsus Rex Aragoniæ dicebat simplex verbum Principum tantum valere ad fidem debere, quantum privatorum hominum juramentum. b Idem Basilius Imperator spectavit, optime his filium imbuens: Maximi pendito, fili, veracem te esse in sermone debere, & veraces in consuetudinem admittere: ita enim firmus & constans, in omnibus dictis, factisque æstimaberis. O viri nobiles! ô aulici! quibus honor & nominis fama curæ ac cordi est, fidem servare: verbis res respondeat, neminem mendacio circumvenite. c Laudem hanc Plinius Trajano tribuit, ut quæ vellet, velle; quæ nollet, nolle, scirent omnes. Iuramento ad fidem non eget, qui numquam mendax repertus est. Hanc famam sibi Carolus V. comparavit, ut dum quid affirmare vellet, fide viri nobilis astrueret, atque hanc assertionem omni sacramento firmiorem esse habendam. Verissime quidem Ecclesiasticus: d *Opprobrium nequam in homine mendacium*; at longe nequissimum, in Primate, quod Ptolomæum Regem Ægypti, unus aliquis è 70. Interpretibus præclare docuit: rogatus enim, qua ratione Rex optime veritatem in omnibus sectari posset? hoc responsi tulit: e *Si primum statueris magnum dedecus esse hominibus mentiri; multo vero magis Regibus: qui cum habeant potestatem agendi quæ velint, cur mentiantur non habent.* Quis non summum dedecus existimarit, hominem inter homines omnem fidem amisisse? omnia verba pro mendaciis exsibilari? Quis avide doctrinam magistri mendacis excipiat? quo fructu præco verbi Dei, suggestum conscendet, si mendax habeatur? quis fidem ministro prædicanti habeat, cujus vel nomen *minister* apto anagrammate *mentiris* sonat? qua auctoritate præsul, vel princeps aget inter suos, qui mentiri consuevit? Aristoteles rogatus, quid lucri faceret mendax? hoc unum respondit, f *Vt cum vera dixerit, nemo credat:* quia semper falsitatis suspectus. *Cretenses semper mendaces*, quia semel isto nomine laborarunt. Et *à mendace quid verum dicetur?* juret, perjuret, nemo fidem adhibet, fitque ut olim Carbone pollicente quidpiam, etiam juramento addito, g Publius Romanus vicissim juravit, se illi non crediturum. Quod idem confirmat D. Hieronymus, ad Iulianum diaconum scribens: h *Antiquus sermo est, Mendaces faciunt, ut nec vera dicentibus credatur: hoc lucrum mendaces consequuntur, ut nec cum vera dixerint, fidem inveniant.*

a Panormit. l. 1. dict. & fact. Alphonf. num. 58 b Picarti decad. 18. cap. 7. c Scrib. cit. d Eccli. c. 20.

e Aristæus de 70 Interp. f Ad Timoth. c. 1. Eccli. 34 g Pont. Attica bell. part. 2. h Sal. c. 57. Hieron. ep. 34.

veniant; quantumvis mille juramentis sanciant. Hoc suo malo quondam didicit quidam *Planus* nomine, è dolis & mendaciis plane confutus: hic sæpius in publico, quasi fracto crure corruens, transeuntium opem implorabat: quibus deinde, ut deceptis, illudebat. Tandem qui hactenus joco, casu crus sibi serio fregit; tum ille auxiliares manus implorare, & per omnes Deos opem postulare: at obvii respondere; *Tollat te, qui te non novit.* Hoc lucratus fuerat, ut per mille Deos obtestanti, fides non haberetur. Quæ quam gravis nota, homini potissimum ingenuo sit, paucis Chrysostomus docet: a *Mala est macula in homine mendacium*, quam ne inureret gloriæ suæ Salomon, hæc ad Dominum: b *Duo rogavi te, ne deneges, antequam moriar: Vanitatem, & verba mendacii longe fac à me.* Hoc scilicet timebat, ne evanesceret in cogitationibus suis, & ne mendax à suis haberetur. Vbi hoc maxime mirandum & observandum occurrit, cum mendaciis plena sint omnia, audire nolumus quod facimus; de quo Hieronymus Ruffinum commonuit: c *Obsecro te, ut qui mendacii alterum criminaris, desinas ipse mentiri.* Erubescimus, cum simus, mendaces dici; & nomen ut summum probrum ferro vindicamus. Facere non pudet, dici pudet. Et cum gloriemur, si alicujus candori & simplicitati mendaciis illusimus, ad vindictam decurrimus, si quis, quo gloriamur, *mentiri nos* dicat. Laus nimirum à mendacio, vindicta à verbo est. Hoc unum *mentiris*, quot dissidia, quot alapas, quot vulnera, quot duella, quot cædes concitavit? Audiat quis aleator, potator, scortator, omnia facile concoquat; at verbum hoc *mentiris*, si nobilis sit, necesse est ferro vindicet; & cum audire nolint mendaces, lingua eos manifestos facit. *d* Anno 1609. in Anglia ludebat filius Baronis Warthonis, cum Ioanne Stuarto, Angliæ Regis cognato: cui cum forte per ludum, illud leve verbum *mentiris*, ab altero objectum esset; è vestigio Wartheno colaphum impegit: quo velut duelli signo dato, prope Londinum concurrunt, & ambo mutuis vulneribus confecti, eodem tumulo, jussu Regis conditi sunt. Hunc exitum florentissimorum juvenum, hoc unum *mentiris*, dedit. Ita verbum ferro vindicamus, quorum rebus gloriamur: bis stolidi, factis, & vindicta.

a Chrysost. in Psal. 14. b Proverb. 30. c Hieron. 23. Apolog.

d Hist. Eman. de Metere lib. 29. hist. Belg. Fabri auct. in Sexag. them. 5.

§. IV.

Mendacium quam graviter punitum, quia reddit odibiles Deo, & hominibus.

PErsis *e* & Indis magni criminis instar est *mentiri*: horum enim lege cavetur, qui clientem circumvenit, jamque tertium abusus mendacio fuisset, illi omni vita silentium indiceretur, omnique magistratu aut honore indignus censeretur,

e De Leon. in Eccles. c. 4. n. 114.

tur. Artaxerxes vero adeo mendacem oderat, ut linguam ejus triplici clavo transfigi juberet. Quas pœnas etiam ſcelere impares judicabit, qui Demoſthenem audierit: *Hic non minori ſupplicio dignum cenſebat verba pervertentem, quam nummos adulterantem.* Ab hoc Philoſopho ſtetit Claudius Imperator, qui, ſi Spartiano credimus, ut intellexit quendam Pamphilum obiiſſe, de quo conſtabat quod in vita numquam verum dixiſſet; juſſit cadaver ejus inhumatum, beſtiis vorandum objici; uxorem & liberos urbe exulare, bona omnia fiſco adjici, domum funditus everti; ut homo mendax totus interiret.

Quid quod multi regno exciderint, quod alii mendacio occupare ſtuduerunt? Trajanus Imperator filio Regis Thraciæ, reddere decreverat regnum, ob perduellionem patri ereptum; at cum ſemel adoleſcens diceret ſe è ſchola reverſum, quem in horto fructus carpentem viderat, indignatus Imperator; mendacem, ut imperio indignum, rejecit, dicens: *Non decet Romam, veritatis matrem, filium habere mendacem.* atque ita ad alios jus regni tranſlatum eſt. Sed hæc ne forte barbara reputemus, ex aula ſancta Raderus noſter, hiſtoriam inferit: ex quo diſces, quam ægre S. Imperator in conjuge ſua mendacium tulerit, quam ſevere vindicarit. Theodoſio Iuniori, in trium Regum feſtivitate, ad ædem ſacram procedenti, tenuioris fortunæ homo, pomum inuſitatæ magnitudinis dono dedit. Pro quo, cum Imperator 150. aureos ruſtico profudiſſet, pomum Eudoxiæ dedit: illa Paulino, viro ob eruditionem, & virtutem, ſibi perquam charo. Paulinus, vero ut Imperatoris gratiam captaret, hoc pomum in affectus ſui teſſeram, ei offerri curat. Quod ubi Theodoſius conſpexit, primum mirari, tum indignari, ac peſſime de fide conjugis ſuſpicari: tum propere uxorem accerſens, pomum quod ei tradiderat, repetit. Eudoxia rei omnis ignara, juveniliter, & ut putabat officioſe mentitur, ſe illud jam comediſſe: verebatur ſcilicet, ne ſi Paulinum nominaſſet, Imperator ſiniſtra ſuſpicaretur. Secundum rogata, conſtanter affirmat ſe comediſſe, nec perjurium ſubterfugit. Tum illi ſuccenſeri, ut par erat, Theodoſius: & conjugem mendacii convincens, pomum proferri jubet. Nec ſatis, de amore occulto, & improbo ſuſpicatus, Paulinum occidi imperat; Eudoxiam abdicat & relegat: nam ſuſpicionem antea conceptam valde mendacium auxerat. En florentiſſimi conjugii immane diſſidium, en innocentiſſimi viri lamentabile homicidium, en levis mendacii grave ſupplicium. Quis credat, patrem mendacii omne malum, per mendacium in orbem primo induxiſſe? Hæc verſipellis ſerpentis prima ars fuit quam in mundi exordio ſtatim exercitavit, noſtri generis auctores alloquens: *Nequaquam moriemini, ſed eritis ſicut dii.* Vitia quidem omnia homines edocuit,

locuit, sed initium fecit à mendacio, quod orbi evertendo judicavit opportunissimum, & ut D. Leo loquitur, *totam vim suam in mendacio collocavit*. Simulque ac aliquem prostravit, tum demum illi continuum mentiendi usum, velut victo legem imponit. Quod nemo mirabitur, qui adverterit, quam graviter Deus in mendaces animadvertat. Quod vel ex eo patet: *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium*. Psalm. 5. Sunt qui primos parentes ut & prolem Cainam, mendacium perdidisse asseverent. Hoc in comperto est, Ananiam & Saphiram rogatos, num tanti agrum vendidissent? cum falsum allegassent, ilico mortuos corruisse. Causam tam repentinæ mortis requiris? Augustinum audi: a *Nonnullis videtur nimis severa fuisse ista correctio, ut propter pecuniam de re sua subtractam moreretur. Non hoc Apostolus propter avaritiam fecit, sed mendacium punivit*: perdit omnes qui loquuntur mendacium.

Mendiculi duo, quod Nicephorus commemorat, tam à centonibus, quam centenis mendaciis consuti, Epiphanium Antistitem in via observant, & ut stipem extorquerent largiorem, illorum alter officiose se mortuum simulavit; cumque Epiphanius illac transiret, alter non sine fictis lachrymis, querebatur nil sepeliendo socio suppetere. Epiphanius vultu severo, Deus, inquit, sit illi propitius, atque una pecuniam ploranti elargitus, Tu, inquit, funus hoc cura, hic socius tuus non resurget. Alter ubi Præsul abierat, socium monere, trudere, trahere, vociferari, sed surdo canere, & mortuo. Actutum hic Epiphanium consequi, serio lamentari, mendacium fateri. At Epiphanius, hæc paucis reponere: Deus non irridetur, tu mortuum sepeli, & justa persolve: quia perdit Deus omnes qui loquuntur mendacium.

Fornerus in illa verba, *Ecce enim veritatem dilexisti*. curiose observat, Christum Redemptorem ex omni genere peccatorum, quosdam selegisse, & ad meliorem frugem reduxisse; nullum tamen mendacem ad veritatem conversum: ex superbis & persecutoribus Ecclesiæ, elegit Paulum; ex avaris & usurariis Matthæum; ex fornicantibus Magdalenam; ex adulteris Chananæam, ex latronibus Dismam; ex idololatris Centurionem; sed mendacem nullum elegit: quia Christo repugnat, *qui est via, veritas, & vita*: & hic vere est, de quo Propheta: *Ecce enim veritatem dilexisti*.

§. V.

Qui omni vita numquam mentitus sit. Quis est hic, & laudabimus eum.

Apud veteres, veritas tanto in honore fuit, ut Suetonio teste, Augustus de victo Antonio & Cleopatra, ex Ægypto secum in triumphum duxerit sacerdotem 60. annorum, de quo illi constabat quod nunquam in vita sua men-

a Lanuza homil. 19. sect. 25.

titus fuisset. Hunc cum in triumphum quasi Deum pro rarissimo spectaculo circumduxisset, per Senatus consultum edici jussit, ut hic ex servo liber redderetur, & crearetur summus Pontifex: utque ei in Capitolio inter Heroas, statua erigeretur. Quin & inter ethnicos annumerandus Epaminondas; qui ne joco quidem unquam mentiri auditus est.

Ruffinus Aquileiensis commemorat, sanctissimum anachoretam Arnulphum, hanc vitæ clausulam apposuisse. Morituro aderant, Syrus, Isaias, Paulus, qui dum rogarent sui memoriam salutari documento relinqueret, dixit: Nihil magnum me fecisse memini; in eo tamen solicitus laboravi, *ne ullum proferrem mendacium.* a O virum vere magnum! Hanc etiam laudem assecutus est Abbas Benus, de quo illud breve exstat elogium: *Numquam iratus, numquam mentitus.* Hac laude excelluit Ferdinandus princeps Lusitaniæ, de quo Spondanus habet, quod *numquam mentitus sit.* Alexander de Oliva jurabat se ab eo die, quo puer admodum, Augustini habitum induerat, numquam contra veritatem locutum; insuper duo sibi hominum genera odio esse, qui rempublicam, ac prudentiam proderent: mendaces, ac secretorum prodigos; quorum primi suam, secundi fidem prodant alienam. Paschalis Babylonius, é pastorum ma-palibus in D. Francisci familiam adlectus, ita primam innocentiam indemnem servavit ut ne levissimum mendaciun umquam ori exciderit. *b* Complures alios ex hac classe adducit insignis pietate & eruditione vir Nicolaus Lancicius i opusculis spiritualibus & ver divinis.

c At ne domestica deesse videantur: P. Vincentius Regius, & Gasper Sanchius Sacræ Scripturæ commentatores, numquam in vita menti sunt; adeo non mirum in adyta veræ sapientiæ se penetras se. *d* Dum Cardinali Bellarmino narraretur, non constar Berckmannum umquam in vita mentitum, innocenter subjecit: *e* Nec ego ullius per omnem vitam mendacii mihi conscius sum. Idem de viro candidissimæ vitæ, *f* Ægidio de Coninck testari possum, ingenu eum fassum esse, nullius um quam à se prolati mendaci meminisse. Sed hoc illustr & veritatis testimonium ha ctenus inauditum. Ludovicu Medina è prima Abulensiun nobilitate, Italia, Hispania que omni lustrata, ac novo i orbe magnis rebus gestis, an num agens supra quadragesi mum, locum quieti Societa tem delegit, in qua se tyro nem gessit, quandoque sine tu nica propalam prodeundo, i foro raphanos vendendo, ju menta in mercatum agendo Quæ omnia in eo viro ut sum ma fuerint, hoc tamen Deu

a Spondan. tom. 2. pag. 358. anno Christ. 1537. P. Rho exempla virt. pag. 81.

b V. opusc. 3. num. 33. pag. 190. *c* I Rho cit. *d* Lancicius de profect. virt. 1. num. 45. e In vita l. 6.c.1. *f* Coninc de Trinitate & Incarn. in præfat. Hist Societ. tom. 2.l.2,

præce

præcellere voluit veritatis indicio, quod demortui linguam post 12. annos, omni corpore corrupto, rubicundam, ac vegetam servarit, de quo constabat numquam tota vita prudenter ac scienter mendacium protulisse: non magis mirum, hominis mortui incorruptam vigere linguam, quam viri numquam tam longa ætate, tamque diuturna militia, fuisse mendacio temeratam. *a* His omnibus potiore jure quam olim Beroso apud Athenienses statua erigenda, cui aurea lingua inserta; *b* aut certe ne ab horologio abeamus, iis omnibus ut Anastasius Leoni IV. campanam cum malleo aureo dedicemus.

a Plin. lib. 7. cap. 36. *b* Novarin. Scediasm. lib. 1. n. 133.

EMBLEMA XXI.

Extrema Gaudii Luctus occupat. Prov. 14.

HVC REFER EXITVM.
Horat. l. 3. Ode 4.

DOMINICA PALMARVM.

Gaudia mundi plus fellis quam mellis habere, ac tandem in luctum recidere. Vivum hujus ſymbolum habes in bove coronato, qui ad victimam ducitur. Vbi duo illa Salomonis Proverbia exponuntur.

§. I. *Riſus dolore miſcebitur.* Proverb. 14.
§. II. *Extrema gaudii luctus occupat.* Ibid.

DOMI-

DOMINICA PALMARUM.

Benedictus qui venit. Matth. XXI.

DIVUS *a* Bernardus in concione, quam habuit die Palmarum, hanc injicit quæstionem: Cur Salvator optimus *processionem habere voluerit, qui mox futuram noverat passionem?* Huic interrogationi ut faciat satis, varias affert rationes: quas inter hæc prima: *ut amarior esset passio, quam processio præcessisset: ab eodem enim populo, in eodem loco, & ipso tempore, paucissimis diebus interpositis, primo cum tanto triumpho susceptus, postea crucifixus est.* Hæc ubi pro stylo notavit S. Doctor, tunc altiore cothurno insurgens, exclamat: *O quam dissimile est, Tolle, tolle, crucifige eum, &, Benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in excelsis! Quam dissimile, Rex Israel, &, Non habemus Regem nisi Cæsarem! Quam dissimiles rami virentes, & crux? flores & spinæ!* Unde hæc tam luctuosa rerum facies? tam repentina catastrophe? Hujus tam tragicæ vicissitudinis causam, in rem nostram, idem Bernardus paucis complexus est: *Vt videat,* inquit, *sæcularis anima, videat & intelligat, quoniam* EXTREMA GAUDII LUCTUS OCCUPAT; *hic nimirum est transitoriæ finis lætitiæ, hic fructus gloriæ temporalis.* ecquis enim non videat, utinam & intelligat, omnem mundi dulcedinem, & liquidissimum mel, tandem in amaritudinem, & merissimum fel converti? luxum in luctum, plausum in planctum, ac denique triumphum omnem, in feralem pompam, funestamque tragœdiam recidere? Hujus rei typum Paulus Æmilius in triumphum induxit, dum teste Plutarcho, viginti supra centum præpingues ac bene saginatos boves, auratis cornibus, & mitris & coronis redimitos, concrepantibus tubis ac tympanis in pompam, sed funebrem; in lætitiam alienam, sed in propriam lanienam produxit. Ita mundi voluptas suos ostentat, spectandos circumfert, & ut sacro in Proverbio est, adolescens voluptuosus *b statim eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam.* Eheu victimam sempiternam, nil miserantis orci! c *Vt ergo disceremus in nulla lætitia hujus* (tam infidelis) *sæculi habere fiduciam*, primo omnes mundi delicias, plus fellis quam mellis tegere; tum etiam ut omnia ad votum fluant, in fine fæcem acerbam, & extrema gaudii in luctum desinere, ostendemus.

a Serm. 1. Domin. Palm.

b Proverb. 7. c Bern. cit.

§. I.

Risus dolore miscebitur. Prov. 14.

ILlud Sapientis divinus *d* Plato apologo expressit: Voluptas, inquit, & dolor, apud Iovem se conviciis acriter lacessebant; quos cum Iupiter inter se conciliare nequidquam nite-

d Plato in Phœdro.

retur, utrosque tandem catena adamantina adeo colligavit, ut quantumvis odiis diffiderent, alter ab altera discedere nequiret. Quo factum, ut qui unam in ædes induxerit, alterum hospitem habeat necesse sit; ut venuste Venusinus Vates cecinit:

--- dolor & voluptas.
Invicem cedunt. Brevior voluptas.

Expertus id olim Salomon, inter Reges potentissimus, inter mortales felicissimus, divitiis, carnis lenociniis, omnique voluptatum genere diffluens, non ita hæc in aulam & animum induxit, ut dolorem, tædium, afflictionem secluserit, sed ut ipse fatetur: a *Vidi cuncta quæ fiunt sub sole, & ecce universa vanitas & afflictio spiritus.*

Consimiles, ævo proximè elapso, voces fuere Caroli fortunatissimi Imperatoris, & orbis domitoris. Hic cùm Bruxellis regiones omnes, ac regnum universum in Philippum filium transferret, coram toto Senatu non sine lachrymis testatus est, se toto vitæ decursu, quantumvis prospero, ne ad unum quidem horæ quadrantem, puram meramque habuisse lætitiam; sed semper curis, angoribus & doloribus, velut voluptatum ac victoriarum umbris, anxium ac divexatum fuisse. I nunc, & beatos hic in terris reputa, qui hic in honore, & veneratione sunt, qui hic pretiose induuntur & epulantur quotidie splendide, veri Damocles. Qualem se dictabat etiam Theodosius, qui cùm ad monachum divertisset, frugali mensa ejus mirifice delectatus, in has voces eripuit: Vos fælices! in veritate dico, in aula natus & educatus sum, sed numquam sine solicitudine cibum capio.

b *Usque adeo, nulla est sincera voluptas:*
Solicitumque aliquid, latis intervenit.

In ejusmodi hominibus, ut alio sensu notat Bernardus, videmus *unctiones*, sed non *punctiones*. Videmus extus venustatem pomi, sed intus vermem rodentem non videmus. Frangimus hic dentes nostros, ut dulcem nucleum esse valeamus, & nil nisi sordes ac putridum vermem reportamus. Sub vernantibus pampinis, acutas Mænadum hastas latere non agnoscimus. Sub voluptate corporis, animi aculeos; sub divitiis & fortunis veras spinas & sentes persentisci non credimus. c Edocuit hoc serio, histrio quidam Ratisponæ, dum illic Matthias Imperator cum conjuge ac tota aula degeret; quos hoc ludicro spectaculo placuit oblectare. In atrio aulæ Cæsareæ hic Morio theatrum erexit, in perticis vestes varias, pannosque suspendit, in abacis vasa aurea, argentea, torques, gemmas, & quidquid apud Palatinos in pretio est, longa serie collocavit; dixisses eum mundo mundum ostentare voluisse. His ita comparatis, omnis ordinis ac dignitatis homines, & ut fit, ubi magna corpora, illic & umbræ; insuper & plebs omnis, cistris ac fistulis convocatur: cùm longe plures cupiditas evocasset. Omnia tecta obsidebantur,

a Eccles. 1.

b Ovid. Metam. lib. 7. c Stengelius Zehetner vermis conscientiæ pag. 276.

summa

summa expectatio: prodit tandem Morio, ut Rex tragicus, urnam fortunæ manu quatiens, levique pretio, ad ingentia lucra spectatores animat. Hic ergo quisque primus in theatrum conscendere, & manum urnæ inserere: qua ilico reducta, omnes cum rubore, & compuncti decedebant; errorem enimvero quisque suum tegebat, ne insuper ludibrio esset. Posuerat hic Sycophanta in urna vivum echinum, qui acriter suos vultures pungebat: quis enim curas, solicitudines, anxietates calamo aut lingua exprimat, quibus miseri mortales lucro inhiantes, die noctuque excruciantur? Nec leviores voluptatis aculei sunt; primum quidem blanda titillatione sensum proritat, ac deinde relinquitur aculeus, qui mentem pungat & lancinet: ut enim non minus docte, quam pie Romanus Consul, Philosophus, & Martyr, Severinus Boëtius:

a *Habet omnis hoc voluptas,*
Stimulos agit furentes;
Apiumque par volantum,
Vbi grata mella fudit,
Fugit; & nimis tenaci
Figit icta corda morsu.

Fuit qui hoc ipsum scito emblemate expressit: puellum unum aliquem ponit, manum alveari inserentem, ut mella delibet: quem interim apum examina mille aculeis misere configunt, hoc brevi lemmate subjecto:

--- b *Nocet empta dolere voluptas.*

Extrema quidem labra mundus mille oblinit, sed intus mille sentibus configit, & amaritudine viscera complet, quia, ut Juvenalis.

-- c *plus aloes, quam mellis habet.*

Succurrit hic illud Eusebii Emisseni: *Mel est quod ascendit in labia, fel est quod descendit in viscera.* Ita matres os poculi oblinere, aut absynthium saccharo inspergere, & amariores potiones pueris propinare solent, ut diserte Lucretius:

d *Ac veluti pueris, absynthia tetram edentes,*
Cum dare conantur, prius oras pocula circum
Contingunt, mellis dulci flavoque liquore;
Vt puerorum ætas improvida ludificetur,
Labrorum tenus; interea perpotet amarum
Absynthii laticem.

Hoc mundi ac voluptatis artificium esse, Purpuratus Vates Cardinalis Barberinus, dein Urbanus PP. VIII. cecinit, ode ad Ioannem Strozzam:

d *In rebus humanis, vel ipsa*
Miscet amaritiem voluptas.

Unde sapientes dixere, Deum duplex habere dolium, unum mellis, & alterum fellis; atque hæc ita permiscere, ut ex utroque cuique suum craterem propinet. Appello Prophetæ regii fidem & vaticinium: e *Calix in manu Domini, vini meri plenus misto, & inclinavit ex hoc in hoc.* Ut sicut in musica soni graves acutis temperantur, sic Deus prospera adversis, læta tristibus assiduo permiscet. Quod & experientia comprobatum est:

Vbi uber, ibi tuber:
Vbi mel, ibi fel.

a Lib. 3. Metro 7. b Horat. Ep. 1.

c Iuven. Sat. 6. d Homil. 3. Epiph. e Cornel. in c. 14. Prov. Risus dolore miscebitur. f psalm. 74.

Et ut poëta canit,
--- a *medio de fonte leporum,*
Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat.
Imo ipsa dulcedo in amaritudinem vertitur, attestante Galeno Medicorum principe: b *Dulcia,* inquit, *se in bilem vertunt*; occulto quidem naturæ genio, sed documento aperto, omnem quæ à voluptate petitur dulcedinem, cito deficere in amaritudinem. Et tamen homines sicut pisces marini, salsis delectatur aquis. Hujus maris non inexpertem Doctorem magnum Augustinum audite: c *O infelicitas generis humani! amarus est mundus, & diligitur; putas si dulcis esset quomodo amaretur? turbatur & tamen amatur: quid si tranquillus esset? flores mundi quomodo colligeres, qui à spinis non revocas manum?* Quis iste mentium humanarum furor? tantus quippe in iis quæ fucata alliciunt dulcedine, amaror est, ut eo vel primis, quod ajunt, labris degustato, fugere & aversari oporteret. d Insaniam hominum in bruto animanti palpandam dedit Princeps Imperii: hic ut urso, quem habebat, ludum faceret, apposuit illi patinam melle, sed præcalido ac ferventi plenam. Itaque fera, ut avidissime in hunc cibum fertur, lingendo sæpe, sæpius linguam, & fauces adussit, neque tamen sibi temperare aut valuit, aut voluit; sed inter continua murmura & ejulatus, ingluvie stimulante, ursus furore iraque plenus, mel omne absumpsit. Quoties voluptatis, divitiarum, honorum sectatores, digitos & ora adusserunt? per quot dolores, terrores, pericula emunt brevem voluptatem? quoties in aulis Principum illusi, scommatis impetiti, invidorum cavillis lacessiti? e *Facies combusta eorum* præ pudore. tamen urso brutaliores non desistunt, sed ut observat Seneca: f *Mala sua, quod malorum est ultimum, amant.* Ex his unus aliquis sub ingressum in aulam, rogatus cur canis, ut solebat, non amplius herum intus comitaretur, sed ad fores palatii remaneret, Domino respondente, quod semel ingressus penitius, flagris pessime exceptus fuisset, assumpsit alter: Næ tu cane tuo stolidior videre, qui toties in aula male exceptus, necdum eam deseris!

Quod si hujus tam amabilis insaniæ ratio quæratur, ea in comperto est, & quidem è sacris litteris: g *Species decepit te,* bracteatus fulgor oculos fascinavit. Non se continet hic Hipponensis Præsul, quin exclamet: h *O munde immunde, teneri vis periens! quid faceres si permaneres? quem non deciperes dulcis, si amarus* ALIMENTA MENTIRIS? Catapotia seu pillulas inauratas suis porrigit, quæ pretiosa alimenta mentiuntur, & absorpta faciunt amaricare ventrem. Vanus auri fulgor & falsa species, verum dolorem & amaritiem visceribus ingerit, ut alibi luculentius testatur, dicens: i *Prospera hujus mundi asperitatem habent veram, jucunditatem falsam; certum dolorem, incertam voluptatem; durum laborem, timidam* quietem.

a Lucret. l. 4. b Galen. lib. de Euchymia & Cacochimia. c Aug. serm. 3. de temp. d Zechetner vermis conscientiæ pag. 134.

e Isai. c. 13. f Seneca Ep. 39. g Daniel. 13. h Augustinus de symb. ad Cat. lib. 3. i Augustinus Epist 36.

uietem, rem plenam miseria, spem eatitudinis INANEM. Inanes unt omnes pixides mundi, etsi ureis titulis inscriptæ. Indies idere est apud dulciarios, uni ixidi inscribi tragemata, alteri lectuaria, tertiæ bellaria: ubi perueris, magnum inane reeritur.

Iupiter quo mortales sibi artius obstringeret, in terras mierat venustam forma domiam, pretiose convestitam, inumeris gratiis præditam, quam omines *Voluptam* indigitarunt, ut Poëta eam depingit:

a *Forma placet, niveusque color, flavique capilli.*

Quo factum, ut omnes ejus graiam prensare, in partes suas ahere, ac sibi devincire pree ac pretio satagerent:

b *Multorumque fuit spes invidiosa procorum.*

amque Iove neglecto,

---- c *adytis arisque relictis,*

anc unam thure ac victimis, t deam venerabantur. Quod bi Iupiter advertit, ira succenis, consilium iniit, quo mortaum proterviam justa animadersione contereret: Vulcanus ulmina cudere, Neptunus omem Oceanum in terras effunere, Pluto abyssos laxare paabat; dum mitius ac melius upplicium Mercurius suggest: astu quopiam nudam è meio hominum Voluptam surriiendam, subterque ejus exuiis, & fucata specie Angeroam inferendam. Hac cura Merurio demandata, in terras ille elabitur, mediamque inter triudiantium choros *Voluptam* sutollere nititur, quam aliis atque aliis hinc illinc arripientibus, & pro virili obnitentibus, Voluptam omni choragio exuit, atque omni mundo muliebri *Angerona* supposita, cum Volupta avolavit. Interea cæci ac stolidi mortales, specie exteriore decepti, unam Voluptam sectari, hanc se solidam ac veram jam prensare rati, heu! nihil præter fictam larvam, & verum luctum in ædes, in animum se induxisse sero deprehendunt. Voluptas apparet,

d *Blanda quidem vultu, sed qua non tetrior ulla*
Interius, fucata genas & amicta dolosis
Illecebris ----

e Nemo novit nisi expertus, sub holoserico matronarum syrmate, sub Damascena cyclade, quantum angustiarum; sub honorata Senatorum toga, quantum invidiæ ac curarum; sub Principum ac Pontificum purpura, quantum ponderis ac molestiarum lateat.

Exemplum ingens fuit Philippus II. qui moribundus filium suum Philippum III. acciri jussit, rejectaque stragula veste, pectus regiarum curarum olim nobile hospitium, ebullientibus confertim vermibus horridum ostendens, ait: Vide Princeps quo tandem recidant utriusque solis deliciæ, quid sub augusta purpura vermium delitescat. At si cujusque pectus altius introspicere daretur, alios illic vermes, qui animum amarissimo morsu corrodant, conspicere liceret. Honorum titulos tibi proponit mundus, & illos avida aure menteque bibis;

a Ovid. 2. Fast. b Ovid. 4. Metam. c Virg. 2. Æneid.

d Claud. 2. de laudib. e P. Rho. exempla virtutum pag. 56c.

nimi-

nimirum ut docte D. Cypr. *Ambitionis salsugo bibulam animam occupat.* Pulchrè ambitionis salsugo, quia in eo plus est salis, quam sacchari; plus crucis & oneris, quam commodi & honoris. Quid porro sub regia dignitate mali sit, inexperti numquam discunt, experti non dicunt, neutri satis sciunt. Quem in terris mortales beatissimum appellant, & proni venerantur summum Pontificem, nonne is prope semper mortem à latere, aut intra dentes habet? unde anxietates papales, quis hoc metro quondam exposuit:

Cur tibi crux triplex Gregori, triplexque corona est?
Anne suam sequitur, quaque corona crucem?

Sed in hoc genere nihil illustrius, quàm Sanctissimi Patris Urbani VII. testimonium, qui quoties amiculum è subtili tela superindueret, alto pectore ingeminabat: *Quis crederet sub tam levi sindone, tantum ponderis delitescere?* a Recens est illud Cardinalis de Lugo, qui ad purpuram ita expalluit, ut ad primum nuntium deliquium passus sit, dumque primum fari potuit, quasi ad inferorum flammas damnatus, in has voces erupit: *Miseremini mei, miseremini mei, quia manus Domini tetigit me.* Probe si quidem hi norant illud Senecæ: b *Est inter onus & honorem non tam allusio vocis, quàm rei ipsius expressa veritas; honor quippe ex onere venit, aut potius ex honore onus*, ut scite c S. Isidorus; cui ferendo, omnes succubuerunt, & multi in præceps acti sunt. d Denique qui crederet, intra quadrigas & au ratas rhedas, tot creditorum ca villos, plebeiorum calumnia æmulorum machinationes un devehi? quis crederet intr mercatorum arcas, intra num morum saccos, tot angores, so licitudines, vigilias, commisce ri? quod vel gentilis vidit, dur dixit: e *Majore tormento pecun possidetur, quam quæritur.*

f Sigismundo Imp. ex Hun garia delata quadraginta milli aureorum: de quibus dum se dulo cogitat, concubia noct somnum excutit ex oculis, & quietem ex animo. Ubi luc redditus, continuo Consiliario evocat, & fortissimos quosqu militiæ duces; ad quos apert arca, nummos digito mon strans, *Ecce*, inquit, *crudelissi mos hostes, ac tortores acerrimos, quibus nulla mihi data requies.* It & inter vos æqua sorte dividi te. Illis cum grata sarcina de cedentibus, subjunxit: *Recess à me tortor, qui me flagellavit, se curius modo quiescam.* Non lev quippe torturæ genus est, flagi tiosos per insomnia divexare g *Divitiæ sunt tortore acerbiore* nusquam nec unquam animur quiescere sinunt. Sed stultu non intelligit hæc: h *Suspirat il le in convivio, vigilat in plumo nec intelligit miser pretiosa es supplicia.* die noctuque curæ ce rebrum perturbant, & capu inquiete corrodunt.

i Reperit aliquando Carolu V. inter deambulandum calva riam humanam, quam dum pe

a Ariag. t. 2. tom 1 in dedicatoria.
b Seneca e. 2. de brevit. vitæ. c S. Isid. l. 2.
d S. Isid. l. 1. cap. 23. e Sen ep. 11
f Æneas Syl. l. 4. comm. in Alph
g Chrys. in psal. 48. h Cyprian. l. 2. ep.
i Poirters larva mundi p. 212.

d

proterit, advertit mures in nidificare, & adjecit; credere se hunc hominem in vivis dos murium in cerebro aluiss, qui etiam à morte eum non ferunt. O si calvarias Maatum introspicere contingeret, quam inquiete illic mures es noctesque, inter epulas & licias, corrodere cerneres! s tamen tam fucatis bonis omines inhiare pergunt, & ut nes Æsopici umbram pro rpore sectantur, specie exteori decepti & allecti, tricasse non prius vident, quàm se plexos sero advertunt. Quod ecunda mente calamoque ollis subjecit, nobilis scriptor esius Episcopus, qui hortum abyrintheum, mille spiris & eandris fallaci amœnitate inolutum proponit; ad quem falis aditus, sed nulli exitus pat, cum hac epigraphe: *Species cepit te.* Mundus hic Labyrinus est, & quod olim poëta,

Non labyrinthus erat, sed labor intus erat.

Hoc enimvero contestabitur, ui hunc labyrinthum penitius gressus, ambulat vias difficis, tortuosas, quarum finis inritus est. Et unde hoc? *Species cepit te.* Hunc species honos, illum species auri & argen, istum species puellæ decipit inducit in labyrinthum miriarum, ubi se perdit, & sæpè ullus nisi sola morte exitus pascit; unde sapienter Sapiens: *Est via quæ videtur homini jua, novissima autem ejus deducunt d mortem.*

In aula Francisci I. Gallorum egis fuit Morio, c *Stulti sapiens mitator*, qui rege cum suis è consilio bellico, egresso subrisit, causamque rogatus respondit, temperare sibi à risu non posse, quod inaudisset adeo eos solerter egisse quemadmodum in Italiæ fines penetrare, neminem autem expendisse, quomodo regredi & exire possent. Optime animadversum; nam tunc ajunt Franciscum in manus venisse, nec reditum in Franciam reperisse; quod quidam symbolo limacis telo trajecti expressit, adjecto lemmate, *Nescit reverti.*

Hoc non morionis, sed & ad mores Principis Philosophorum pronuntiatum est; voluptatem faustos aditus, infelices exitus habere; ac proinde, ejusdem Aristotelis utilissimum præceptum est, d *ut voluptates abeuntes consideremus.* Tunc non amicam frontem, sed horridam & venenatam caudam contuebimur, quod à barbaris discere non erubescimus: ajunt enim Scythæ virginem apud se natam, cujus forma cingulo tenus fœminam, inferne viperam repræsentaret. Cum hac Iovem congressum, Scythen genuisse. Fabula est doctumque commentum, vel si mavis, voluptatis imago quædam est, veris coloribus adumbrata: cujus caput atque introitus, virginem referat pulcherrimam, & amabili specie renidentem; finis autem in viperam & draconem horribilem desinat. Cum hac stygius & luxurians more suo Iupiter si commisceatur, non Scythen, sed immane quoddam monstrum scelusque progignet: quis enim alius à voluptate partus existat?

a Dan. 13, b Prov. 5, c Ovid. Fast. l. 2.

d Valer. Max. l. 7, c. 2, n. 8.

§. II.

a *Extrema gaudii luctus occupat.*

Apud *b* Persas dies festus est, quo non diuturnum, sed diurnum, dominandi & regnandi tempus conceditur; (saccorum ipsi ludum appellant) accipiunt unum aliquem de captivis, jam morti destinatum, collocantque in regio throno, ac vestibus regalibus induunt, sinuntque eum deliciari ac pergræcari pro libitu; & nemo illum vetat quidquam facere, quæ velit: post hæc autem exutum, virgisque cæsum suspendunt. Cujus rei, quærit Dio Chrysostomus, putas hoc esse signum? & quam ob rem id fieri apud Persas? nonne ideò, inquit, quod sæpenumero stulti homines & pravitatem, & potestatem, & nomen adipiscantur; deinde aliquanto tempore superbe viventes, turpissime atque ocyssime perduntur? proinde tunc, quem hominem tollunt è vinculis, simile vero est fatuum quidem, bonum saccum, & rei inexpertum gaudere, & semet propter ea quæ fiunt, beatum deprædicare. Qui triumphum tunc viderit, homini invideret, donec ad occasum venit, quando omnis pompa in luctum recidit, & qui totum diem se epulis ac deliciis opplevit, sub vesperam victima immolatur.

Ejusmodi ludum insolentem mundus ludere pertinax consuevit, & suos in pompam edūcit, quorum finis sine honore, & *extrema gaudii, luctus occupat.* Ejusmodi unum aliquem huc inducere placuit: *c* Fuit qui in principe urbe Italiæ, in B... chanalibus populo ludum ... cit; ubi ipse primarias partes ... git, currum adornavit plan... & apertum, purpureis velis, ... clavis aureis fulgentem:

d *Aureus axis erat, temo ... rea summæ*
Curvatura rotæ, radiorum ... genteus ordo.

Insanus Phaëton hunc insc... derat, sedens in throno qui ... inferior Salomonico. Ubi ... spectandus, e *totus & arg... contextus totus & auro,* capite ... diato, vetustis fabulis, nes... cujus fictitii dii nomen sib... surparat. Ad pedes illius e... ganti forma & cultu ado... centes, tanquam genios alte... orbis collocarat, qui suavissi... & voce & fidibus modulab... tur. Sequebantur deinde m... servi honorati, juvenes lecti... mi: currumque 4 equi Nea... litani, purpureis sagulis inst... ti trahebant; quod spectacul... omnem civitatem excivit. D... nec domum delatus, ubi ad o... parum convivium, omnes hu... comœdiæ socios adhibuit. M... applaudebant, plures illud... bant. Vir prudens, inquit Ch... solius noster, mecum age... stultum ac phanaticum p... nuntiare non dubitavit. Vid... quid evenerit: pecuniæ m... gnam vim mutuam acceper... creditores, ut luxum illum ... derunt, sibi metuentes, om... repetunt, in hominem irruu... Ille oppressus ære alieno, sp... liatus, egens in carcerem co... jicitur, ubi paulo post extr... mum diem, præ dolore obi... Hic finis sine honore.

a Prov. 14. *b* Dio Chrysf. orat. 4. de regno.

c Chrysolog. antolog. part. 1. c... sect. 12. d Ovid. Met. l. 2. e Tib... eleg. 2.

ictimam forte requiris, quæ
eis vinculis ad immolandum
ucta sit? Etenim

Semper inaurato taurus cadit hostia cornu.

im memoriam hominum non
igiunt plures Crœsi, qui ve-
xperti sunt, quod extrema
dii & divitiarum luctus oc-
iat. Quam multi potentes ac
lenti mercatores, verissimi
tones, quorum filiæ ut Pro-
inæ, aureo curru rapiuntur;
b *in exitu negotiaticnum*, ut
pheta loquitur, sæpemaxima
a, in turpissima damna con-
untur: & secundo die nup-
um, ut non semel accidit, de-
atur parens sponsi aut spon-
summo dedecore, foro ces-
. Aut certe à funere mariti,
eræ viduæ ac pupillis, ea de-
in hæreditatem conscribun-
quibus omnibus divenditis,
endo non sunt. Est qui apta
ilitudine ejusmodi mercato-
i fortunas exponit: Vides fi-
a è glomere filum sericum,
aureum, in opus phrygium
ucere: quo devoluto, tan-
a exiguam schedam reperit,
graphen quandoque mil-
n aureorum; ita qui hic mol-
& aurea stamina duxisse visi
t, sub finem ad incitas reda-
nil nisi gravissimorum debi-
um cumulum, in schedis &
graphis, hæredibus relin-
int. Atque hic divitum mi-
imus exitus est.

nvitat nunc præceptor gen-
, ut voluptuarios contem-
mur, hoc etiam Christianos
nmonens: c *Voluptates præci-
exturba, & invisissimas habe,
onum more, quos philetas Ægy-
vocant; in hoc nos amplectun-*

tur; ut strangulent. Uti & simiæ faciunt. Exempla vis eorum qui in complexu exspirarunt, & ubi extrema gaudii, in funus desierunt? Historiæ consimiles tragicæ tribus tomis conscriptæ, passim in oculis, & manibus sunt. Unam alteramve delibasse sufficiat.

d Ladislaus Rex Neapolitanus Florentiam obsederat, jamque adeò premebat, ut propediem dedenda; unam tamen puellam deperlens, promisit infamis Paris se soluturum obsidionem, si hæc Helena sibi traderetur. Annuunt captivi, puella quamvis reluctabunda, omni mundo muliebri adornatur: sed magis reluctante patre, qui ut medicus erat, sudarium filiæ dedit singularis fragrantiæ, sed & præsentis præstigii, quo prima nocte veneno per utriusque corpus se insinuante, ambo extincti sunt. Unde quidam,

e *Te midden inden brant, en inde vuyle lust,*
Soo is hun bey ghelijck, het leven uyt-gheblust,
—Hier lagh het jeughdig paer,
En uyt het vrolijck bedd' soo rees een droeve baer.

Ita thalamus in tumulum extemplo conversus est. Attila terror orbis, & flagellum Dei, disruptis visceribus, inter delicias nuptiarum, infelicem animam expuit. Hoc felleum ac venenatum poculum mundus cauponis more propinat, qui f *primo bonum vinum ponit, & cum inebriati fuerint, tunc quod deterius est.* Tunc uvam fellis, & merum venenum propinat: g *uva ejus uva fellis, & botri amarissimi.* Fel draconum, & vene-

ul.l.4.eleg.1. b Ezec.c.27. c Sen.ep.51.

d Chalcondylas l.5. Sabellicus l.9. e I.C. Trouvv-rinck, p.124. f Ioan.2. g Deut.32

num

num aspidum insanabile. Hinc monet Sapiens: a *Ne intuearis vinum quando flavescit: quando splenduerit in vitro color ejus, ingreditur blande, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet.*

Richardi Victorini hæc brevis, sed efficax sententia est; in illa verba Sapientis, b *Omnia flumina intrant in mare. Quid est igitur flumina intrare in mare, nisi omnem delectationem carnalem terminari in amaritudine? Omne ergo flumen mare intrat, quia extrema gaudii luctus occupat.* Hæc quo lenius in aures & animum admittantur, sic recens Poëta modulatus est:

Principium dulce est, sed finis amoris amarus;
Læta venire Venus, tristis abire solet.
Flumina quæsitum sic in mare dulcia currunt,
Postquam gustarunt æquora, amara fluunt.

Ut-ut sit, quantumvis humanæ vitæ flumina leniter ac dulciter fluant, omnia in *mare mortuum* decurrunt. Ita facilem vitæ cursum & amœnum collem Mauritius Princeps, Auriacus triverat; sed ad extrema deductus arduum iter perhorrescens, alto pectore ingeminabat: c *Scherpen-heuvel! Scherpen-heuvel!* O Collem asperum! ô Collem asperum! Heterodoxus Prædicans, qui illi aderat, sciscitatus, quid ea tam incondita vociferatione vellet? O, inquit, montem asperum! ô iter arduum! quod brevi tran[...] compellor: quàm autem [...] exitus amarus sit homini pac[...] non habenti, nemo satis val[...] explicare. Hoc unum dico, q[...] quis hujus fluxæ volupt[...] exitum mente assequitur, [...] cile eam nauseabit. Anacho[...] tam ferunt mire delectat[...] suavitate rivuli, in quem in[...] derat; aviditate ductus long[...] prosequitur, ut aliquando [...] ginem assequatur: reperit[...] demum fœtidum putridum[...] cadaver, è cujus ore hic m[...] leus fluvius promanabat; [...] viso, aquas omnes naus[...] bat.

Prosequamur nunc, si [...] bet, cursum hominis vol[...] tuosi, finem investigare: q[...] aliud quam fœdum ac putr[...] scortum comperiatis? quo v[...] quondam Angliæ Dux Bouk[...] gamius, voluptates suas e[...] sus est.

Divus Basilius divine his d[...] bus vocibus totum comple[...] d *Nuptiarum tragœdia*; ut er[...] in hac, primus actus læta o[...] nia exhibet, atque amantia [...] ultimus horrida: sic & in [...] ptiis, vix dum cytharœdi [...] dem è limine, fletus in do[...] est: *Een krijterken achter de d[...]* Amor qui primus in scen[...] venit, sensim se subducit, [...] deinde ejus locum occup[...] personæ tragicæ, odia, ri[...] dissensiones, zelotypiæ, al[...] que ejusmodi monstra, quæ [...] rales faciant nuptias. Acced[...] jacturæ bonorum, liberoru[...] charæ conjugis. Imò ipsis [...] dis mors intervenit, e & fu[...]

a Prov. 23. b Eccl. 1. Rich. Vict. p. 1. tract. 1. de statu int. hom. c. 10. c Tyingen. parad. pag 337.

d Basil. opusc. de Virg. e Maj[...] in canicul. colloq. 7. Summum bon[...] pag. 794.

n *Nuptiarum tragœdiam* exat. Celebrantur etiamnum omnium funestæ nuptiæ, in bus Carolus VI. Rex Galum cum suis larvatus subans,& choreas ducens, face libus, quibus insutus erat, uce Aurelianensi propius adta; ignem cum suis conce: è quibus quatuor misere ulati periere, Rege vix sero, uxoris Biturigis veste ıdata fluxaque, qua involulamma sopita est. Consimili in Germania tres comites pso ætatis flore, cum Faus induti peregrinis choreis erhardum consanguineum m antecineralibus feriis obtare gestiunt, ephebi forte ıanu funali delapso, omnes s misere conflagrarunt, *verrque lætitia*, inquit auctor, *miserabilem ejulatum*. Ita,

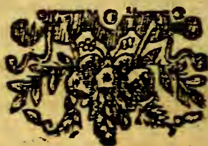
Gaudia principium nostri sunt sæpe doloris.

nitto alias de hoc argumento torias, quibus libri & veterum ıales pleni sunt. Hoc recens & forte inauditum. Ex ore rum qui tragœdiæ interfuere, Religiosus scriptor commerat: *b* Parisiis ab hinc annos odecim regali luxu nuptiæ truebantur, quas personati triones eleganti tripudio exarare, & adornare se velle ulabant. Admissi, mire convas omnes, & inter illos quam ıxime sponsum oblectarunt, i cum ludo peracto, non fel eos, ut larva posita accumrent, officiose invitasset, detum sibi esse dixerunt, pan se toti consessui numquam manifestaturos; ut tamen ejus perhumanæ petitioni satisfacerent, ad conclave ab aliis secretum deduceret, illic soli sponsi persona posita, se veros vultus exhibituros; ubi dum laute cum solo sponso epulati essent, denuo ad convivas, tripudium mortuale auspicati, gratissimo omnium spectaculo, regressi sunt. Tandem ut sæpius ierant & redierant, omnes se omnino subducunt, relicto super pavimento, ut putabatur, socio larvato, qui mortui partes egerat; hunc jam cæteris delapsis, dum convivæ commonent, trudunt, vellunt, ut assurgere vellet, ad hæc omnia immoto, larvam detrahunt: & ó ludum insolentem! ó ferales nuptias! ecce sponsus, verum fucus exhibetur, compertumque à lavernionibus, ob sponsam sibi præreptam, aut impari traditam, mappa strangulatum fuisse, nunquam tamen auctor sceleris cognosci potuit. Quid ad hæc auditores? uno die sponsam, nuptam, viduam! ita derepente nuptialem thalamum, in funestum tumulum recidere! ejusmodi ut paulo diutius ludi protrahantur. Indies in orbe scena luditur, quæ hoc feralius clauditur, quod frequentius extréma gaudii luctus æternus, & cruciatus nunquam finiendus occupare perhibeatur. Dum mors cortinam claudit, in alterum orbem catastrophen apud inferos peragendam deducit. Hoc Bernardus alta voce intonat, serm.41. in Psal. 33. *Mors peccatorum pessima: mala est in amissione mundi, quia non possunt sine dolore separari ab eo quem diligunt: pejor in dissolutione carnis* (sicut

a Ovid. 7 Metam. *b* P. Matthias Pauli or Ord. S. Aug. De poorre des Hels. fol. 509.

(ficut dens totus carni infertus, violente extrahitur;) *pessima in tormentis inferni*. Quare fingamus vitæ curfum omnem, fecundo flumine & flamine, fine fluctu, fine luctu decurrere, in portu certe miferrimum naufragium, ac funeftum exitum Propheta vaticinatur: *Tenent tympanum & citharam, & gaudent ad fonitum organi: ducunt* (alii legunt, deducunt ad finem vitæ) *in bonis dies fuos, & in puncto ad inferna defcendunt.* Quod pro rei dignitate gravi ftylo Tertullianus notavit: a *Vis eft*, inquit, *ifta navigiis, cum lon Caphareis faxis, nullis detur turbinibus, nullis quaffata decu nis fluctibus, adulante flatu, la te curfu, lætante comitatu, int ne repente perculfu, cum tota f ritate defidunt. Non fecus nau gia funt vitæ, etiam tranqi mortis eventus. Nihilo refert i gram abire corporis navem, an fipatam, dum animæ navig evertatur*; ut Epuloni acci cui tantum tormentorum ir ternitate, quantum deliciar hoc in momento, fubeund eft.

a Tertull. l. de anima c.52.

EMBL

Non est hic. Marc. 16.

Rursus VENIENT AD POCULA. *Virg.Ecl.* 8.

DOMINICA RESURRECTIONIS,

DE RECIDIVA, quam ii omnes incurrunt, qui quidem resurgunt, sed non quemadmodum Christus, cui mors ultra non dominabitur; at illi repetunt tumulum & thalamum libidinis, redeunt ad pocula; avium in morem, quæ in poculis nidificant, à quibus abactæ, ilico revertuntur, a *solitosque revisere nidos* gaudent.

§. I. *Multi resurgunt cum Christo, sed non quemadmodum Christus.*
§. II. *Idipsum apposito Emblemate exprimitur.*
§. III. *Recidiva nimio plus noxia in morbis animæ, quam corporis.*
§. IV. *Recidivam peccatorum passi, quam horrende puniti.*

a Georg. 3.

DOMINICA RESURRECTIONIS.

Surrexit, non est hic. Marc. 16.

XERXES a ille potentissimus Persarum Imperator, insignem adeo exercitum in campum eduxit, ut, Iustino teste, trecenta septuaginta millia, juxta alios quingentas myriadas, id est, quinquagies centena millia militum sub signis habuerit. Quid mirum si integra flumina epotarint?

--- *credimus altos*
Defecisse amnes, epotaque flumina Medo.

Hanc florentissimam Asiæ juventutem in potentissimo campo Abydos prope Hellespontum lustravit: b *Cumque de sublimi loco, infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem vidisset exercitum* (verba sunt Hieronymi) *flesse dicitur, quod post centum annos, nullus eorum, quos tunc cernebat, superfuturus esset.* & subdit: *O si possemus in talem ascendere speculam!* Hoc unum in votis esset speculari, quam ingentem fidelium exercitum Ecclesia, hodierna die lustravit: qui omnes vergeti ac validi cælestiannona refecti, tanquam leones ignem spirantes, sub signo crucis militantes, perpetuum dixerunt Sacramentum. Formosum enimvero spectaculum, sed vel hoc ipso lachrymis deflendum, dum recogito non post 100. annos; sed post 100. menses, post 100. hebdomadas, post 100. dies, imo tres aut quatuor, ex tanto justorum numero, complures fore, etiam ex hic stantibus, qui in flagitium lapsi, denuo gustabunt mortem.

a Consen. polit. l. 10. c. 21. b Hieron. ep. ad Heliod.

§. I.

Multi resurgunt cum Christo, sed non quemadmodum Christus.

CYprianus hoc expendens ait: c *Resurrexit Lazarus, & alii nonnulli ad imperium Christi, & aliquo tempore, beneficio vitæ usi, iterum ad funera redierunt; sed Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur.* Complures ejuscemodi reperire est, qui semel in anno, idque circa festum Paschæ S. Synaxim frequentant, concioni intersunt: nemo quisquam in popinis, in prostibulis, in consuetis diversoriis versatur, quisquis hæc frequentare solebat, *surrexit, non est hic.* Die insequenti paululum de fervore remittit, postridie longius evagatur, mœnia obambulat, &c. 1. die est Gloria Patri, 2. & Filio, 3. & Spiritui Sancto; at ubi festa transierint, sicut erat in principio, & nunc, & semper. 1. die in familiis altissima pax. 2. si quod verbum asperius, supportantes invicem cum charitate. 3. breve litigium, levis velitatio; sed postea, iterum sicut in principio. 1. die tam spirituales, ubique colloquia & sermones de divinis; at paulo post,

c Cyp. serm. de Resurr.

ad perjuria, ad verba lascivia, sicut erat in principio; non secus ac Hannonis aves, quæ magno molimine has paucas voces edoctæ, a τρεός ἐστιν ἀνών, ubi ad sylvas, ad suas sorores rediere, non Hannonem, sed vox sua quemque sonat, quæque rursus more ac ore suo obstrepebat: ita multi in Paschate: Deus meus crucifixus est, IESUS Deus cordis mei: at ubi rursus iter in antiquam sylvam, ubi ad suos sodales, aves concolores rediere, ebrius iterum: Deus meus Bacchus est. dives: Deus meus Plutus est. Iracundus: Deus meus Mars est. Fornicator & immundus: Dea mea Venus est, &c. Vox sua quemque sonat, hunc mendacem, hunc salacem; sicut erat in principio. Hi anhelant ad Pascha, recogitantes ollas carnium, ut ad genium & ingenium redire queant, de quibus amare mellifluus Doctor queritur: b *Amatores sæculi anhelant ad Pascha: ad diem resurrectionis, ut liberius se dent voluptati. Pro dolor! peccandi tempus, terminus recidendi, facta est Resurrectio Salvatoris; ex hoc nempe comessationes, &c. quasi vero ad hæc surrexit Christus, & non ad justificationem.*

1.Reg.26. Sublatus fuit Sauli scyphus & lancea, & ilico pœnitentia ductus exclamat: *Peccavi, revertere fili mi David: nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie; apparet enim quod stulte egerim, & ignoraverim multa nimis.* Abstulit Deus per has 40. esuriales ferias scyphum crapulæ & ebrietatis.

a Ælian. l.4. variar. hist. b Bern. serm. de Resurr.

Surripit sæpe arma & instrumenta nequitiæ, quibus eum impetimus, aufert corpori robur, ejusque vires debilitat, morbos ac alias afflictiones immittit, ut exclamare compellat cum Saule: *Peccavi*. Sed ubi ad se reversi, rursus in Dominum suum insurgunt. S. Basil. in illa verba, c *Adducite mihi psaltem*: Ecce, inquit, ut ad se rediit, hastam vibrat ut Davidem interimat, *quasi ad mentem sobriam ideo se recepisset, ut iterum sæviret*. Consimiles Poëta scite depingit:

> d *Saucius ejurat pugnam gladiator, & idem*
> *Immemor antiqui vulneris, arma capit.*
> *Nil sibi cum Pelagi dicit fore naufragus undis,*
> *Et ducit remos, qua modo navit aqua.*

Dum arca portaretur per alveum Iordanis, steterunt aquæ, & stiterunt cursum suum; at ubi arca transierat, aquæ in locum suum reversæ, solitum cursum tenuerunt, tendentes in mare mortuum. Multi in hebdomade cessant aliquantisper à cursu consueto, quia tunc per eos transit arca Eucharistica, aut imago Passionis Christi; at post hæc, sicut erat in principio.

c Basil. Orat. 15. d Ovid. de Pont l.1. eleg.6.

§. II.

Apposito emblemate rem oculis subjicere placuit.

Vidistis quandoque passerem nidificantem in poculo: strepitu excitato, aut lapide projecto, evolat, avolat, ut numquam rediturus; sed mox

ad arborem vicinam, tandem ad tectum, denique ad antiquum nidum revertitur, a *solitosque revisere nidos* gaudet. Quod Oseas cap. 9. innuit, dicens: *Ephraim sicut avis avolavit.* Ita peccator paululum avolat, sed cito revolat, potator ad poculum, scortator ad nidum suum, columba ad columbarium. Et ut Isaias ait: b *Sicut avis fugiens, & pulli de nido avolantes.* Quin & ludus puerorum hic nobis documento sit: Avicula tenui vinculo cruculæ alligata, quandoque avolat, & quasi libera cælum petit, sed ad sibilum pueri, ad sonitum nolæ, ilico revolat, & ad solitam crucem revertitur. Hoc ludo homini illudit cacodæmon, quem laqueo peccatorum, ac pravæ consuetudinis adstrictum habet: quandoque quasi ejus jugo excusso, longius avolare sinit, in cælum conscendere videtur; at ubi tinnitus nummorum, aut poculorum clangor, aut sibilus lenocinantis pueri aut puellæ exauditur, prompte revolat, & ad miserandam redit servitutem. c Quod spectaculum ut ludicrum sit, magno illi Cantuariensium Præsuli prope lachrymas expressit: qua-„dam enim vice conspexit pue-„rum cum avicula in via lu-„dentem, quæ pedem filo an-„nexum habens, sæpe, cum la-„xius ire permittebatur, fuga „sibi consulere cupiens, avola-„re nitebatur; at puer filum „manu tenens, retrahens avi-„culam ad se usque dejicie-„bat. Hoc ingens gaudium, pul-„chrumque spectaculum pue-„ro præstabat. Factum est hoc semel & iterum, factum fre-„quentius. Quod pater beni-„gnus aspiciens, aviculæ con-„doluit, & ut rupto filo libertati „redderetur præcepit: & ecce „filum rumpitur, avisque avo-„lat, puer plorat, pater exul-„tat, & vocatis qui aderant ait: „Simili consideratione jocatur „diabolus cum hominibus mul-„tis modis, quos irretitos suis „laqueis, pro sua voluntate in „diversa vitiorum impedimenta „pertrahit: sunt enim quidam, „ut verbi gratia dicam, avari-„tiæ seu luxuriæ, & similium „flammis succensi, & ex mala „consuetudine addicti; his con-„tingit aliquando ut sua facta „considerent, fleant, seque a-„modo à talibus cessaturos, ore „promittant, more avis se libe-„ros avolare autumant, sed „quia pravo usu irretiti ab ho-„ste tenentur, nolentes in ea-„dem vitia dejiciuntur, fitque „hoc sæpius, nec omnimode li-„berantur, nisi magno conatu „& gratia Dei, funis rumpatur „pravæ consuetudinis. Ita Da-„vid peccatorum vincula disrupit, cum gaudio exclamans: d *Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium: laqueus contritus est, & nos liberati sumus.* Ita Augustinus vult & non vult: avolat & revolat, peccati vinculo constrictus: e *Suspirabam,* inquit, *ligatus non ferro alieno, sed mea ferrea voluntate. Velle meum tenebat inimicus, & inde mihi catenam fecerat & constrinxerat me*, donec tandem expeditus, *Rupisti*, inquit, *Domine vincula mea*, nec ultra se laqueis diaboli implicavit.

Id ipsum Chrysostom. exemplo

a Virg. l. 1. Georg. b Isa. c. 16. c Ansel. L. Simil. c. 189.

d Psal. 123. e Aug. l. 8. confess. c. 5.

plo brutorum animantium nobis inculcat: a *Avicula*, inquit, *semel capta laqueo, mox elapsa: cervus in rete decidens & effugiens, iisdem iterum difficilè capientur; nam cuique sit experientia, cautela magistra. Nos sæpius iisdem capti, in eadem cadimus.* Sic ille. Quin etiam, ut refert Clemens Alexandr. l.1. Strom. aliqui pisces reperiuntur, ut scauri, è quorum specie, si quis hamo captus, forte evaserit, eo die nullus prorsus consimilis piscis illo loco invenietur; quasi cæteri unius periculo docti delitescant. *Nos, vero, sæpius iisdem capti, in eadem cadimus.* Homo rationis compos, rursus in eadem peccati vincula, in easdem stygii aucupis pedicas ac retia incidit. Quibus omnibus, ait S. Petrus, b *contigit illud veri Proverbii: Canis reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* quæ utilitas utrique? incassum fera casses fugerit, si rursus in easdem inciderit? quid prodest lepori latuisse, si se denuo prodat, & præda fiat? Sic August. c *Inanis est pœnitentia quam sequens culpa coinquinat, & nihil prosunt lamenta, si replicantur peccata.* Certe Sponsæ parum videtur, vitiosum habitum exuisse, si rursus induat. Cant. 5. *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* In quæ verba S. Bernard. d *Si dixerit mihi* IESUS: *Dimittuntur tibi peccata tua, nisi ego peccare desiero, quid proderit? exui tunicam meam, si reinduero eam, quantum profeci? erit sine dubio recidenti quam jacenti deterius.*

a Chrysost. hom. 15. ad pop. b 2. Pet. 2. c Aug. dist. 3. de pœnit. d Bern. serm. 3. in Cant.

§. III.

Recidiva nimio plus noxia in morbis animæ, quam corporis.

SI placet id è e Medicorum placitis eruamus, apud quos compertum est, recidivam periculosissimam esse, vulnus iteratum tardius sanari, ejusdem ossis consolidati confractionem difficulter curari, atque adeo *erit sine dubio recidenti, quam jacenti deterius.* Testantur id passim SS. Patres, medici spirituales, qui hanc recidivam ad animum traduxerunt. D. Eligius Noviomensis Episc. f *Si alicui crus frangatur aut manus, cum labore solet ad pristinum revocari officium: si vero secundo aut tertio, eodem loco membra frangantur; potest intelligere charitas vestra, cum quantis doloribus & cruciatibus vulnera ipsa curanda sunt; & tamen post longos & multos labores, vix erit unquam ut ad pristinum statum membra ipsa valeant revocari. Similis ratio in animarum fracturis existimanda est.* g Quam doctrinam Cyrillus Alexand. illustrat ex verbis Christi, ad fæminam in adulterio deprehensam, & ab ipso Christo absolutam: *Vade & jam amplius noli peccare.* Quorsum enim hoc consilium spectabat, nisi ut deteriorem lapsum præcaveret? *Nam incassum*, inquit Cyrill. *sumitur medicina, si post instauratam sanitatem, per vi-*

e Hic fuse Mendosa l. 1. Reg. c. 5. n. VI. XXVI. f D. Elig. hom. 15. g Cyrill. l. 5. in Ioann. cap. 17. Ioan. 8.

ta incontinentiam, qui convaluit, in pristinum incidat morbum. Quin imo relapsus in ægritudinem periculosior esse solet, & exitio propior, quam prior ille languor; & quos prima valetudo adversa non extinxit, sæpius iterata, post redditam incolumitatem, ægrotatio sustulit è vita. Haud secus frustra pœnitentiæ medicamentum sumitur, si post eam peractam ad præteritæ vitæ sordes reditur: hæc enim secunda admodum periculosa est animæ febricitatio. Dilucidè id expressit Christus ad languidum probaticæ piscinæ: a *Ecce*, inquit, *sanus factus es, jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.* Incassum se reus marte vel arte è carcere proripuit, si iterum in manus incidat, nisi ut arctiori ergastulo conclusus, gravioribus vinculis adstrictus, majori cautela asservetur, *b* uti de spiritu immundo Matth. refert, qui reversus, ducit secum septem alios spiritus nequiores se, *& fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* Si semel è captivitate dæmonis elapsus, iterum redierit, arctius custodiet, omnes occasiones elabendi succidet, pudorem ad confitendum, fastidium ad communicandum, contemptum verbi Dei inducet, aut alio auditum avertet. Qui vero duplici stigmate insignis, rursus in manus incidit, de capite actum esse novit. Nos tot infames animæ notas insignimus, quot scelera perpetravimus; toties elapsi, toties relapsi, vindicem Dei manum non formidamus. Profecto vero illud longe est verissimum: *Periculis*

c *Offerre sese nemo tam crebris potest.*

Semel, iterumque misericordiæ locus est, sed

d *Quem sæpe transit casus, aliquando invenit.*

Sampson semel, iterum, tertio, amore Dalilæ captus, eidem illusit, sed tandem ipse deceptus, & vere captus, omnibus ludibrio fuit, & recessit ab eo Dominus. Idem Pharaoni accidit.

Henricus II. Galliarum Rex volens secundo die nuptiarum, inter sororem Margaretam & Emmanuelem Sabaudiæ Ducem, hastiludio iterum decertare, quia pridie plausum & palmam retulerat, nequidquam dissuadente uxore, dixit: e *Adhuc semel, & non amplius.* Verissime dixit, quia hasta in oculo læsus, oculus cum vita extinctus est. *Periculis*

Offerre sese nemo tam crebris potest.

Quidam leonem cicuraverat, cujus ori caput suum sæpe inseruerat; at semel dum in magna hominum frequentia id facit, Leo caput dentibus pressit, & præmordit. *Periculis*

Offerre sese nemo tam crebris potest.

Dux Albanus, quemvis ex confœderatis Batavis captivum, ilico suspendebat; semel dum plures simul in manus venissent, jussit inter se sortes mitterent, ut ex omnibus duo, suspendio pœnas penderent. Inter hos Anglus felici jactu se omni metu liberarat; *f* quidam vero Hispanus, hoc periculosæ plenum opus aleæ, nimium quan-

a. Joan. 5. b. Matt. 12.

c Sen. in Her. fur. d Senec ibid. e Garsias tom. 1. pag. 512. f I. C. Schat der gesontheyt, c. 9.

tum reformidabat, quare Anglum exigua pecuniæ summa induxit, pro se rursus aleam subiret, fecit semel, iterumque pro alio, sed dum toties periculum facit, parvo impendio suspendium sibi emit. *Periculis*

Offerre sese nemo tam crebris potest.

Ita Deus qui toties peccatori pepercit, dum se sæpius exponit, incautum interimit, & inopina morte in eum animadvertit. Pineda in cap. 22. Iob, expendens illa verba quæ Christus paralytico dixit, *Iam noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat.* curiose investigat, quid ei deterius accidere potuisset, quam 38. annis in infirmitate jacere, & respondet: *Quid ei deterius contingere? quam subito & inopinato supplicio affici, cum minus expectatur, non dato triginta annorum, plurium spatio*; juxta illud Psal. 54. *Dolosi non dimidiabunt dies suos.* & dum præsumunt ut prius, de misericordia Dei, judicem experiuntur, quem antea patrem habuerunt. Qui magis dolosi, quam qui toties in confessione se dolere asserunt, peccata se detestari testantur, mox in eadem relabuntur; similes profecto Semei, de quo 3. Reg. 2. dicitur: Semei post peccatum suum impetrata à Salomone venia, habitare permissus est in Ierusalem; hac lege tamen, ut civitate non egrederetur. Quam conditionem Semei libenter acceptavit, dicens: *Bonus sermo: sicut locutus est Dominus meus rex, sic faciet servus tuus.* Sed post tres annos insequitur Semei servos fugitivos, & civitate egreditur, & ilico coram Salomone obtruncatur. Quisque nostrum in S. Exomologesi non perfidum dixit Sacramentum, addixit se deinceps non egressurum limites justitiæ, & mandatorum Dei, & hoc pacto veniam à Deo peccatorum impetravit. Sed heu! quam pauci vix tres expectant dies (quid annos dicam?) & mox egrediuntur præscriptum sibi limitem, limen amasiæ rursus terunt, quo justas trangressoris pœnas, ac vindicem Dei manum incurrunt. Quod sapienter Sapiens monet, qui sic Deum loquentem inducit: a *In duobus contristatum est cor meum, & in tertio iracundia mihi advenit: Vir bellator deficiens per inopiam: & vir sensatus contemptus: & qui transgreditur à justitia ad peccatum: Deus paravit eum ad romphaam.*

a Eccli. 26.

§. IV.

Recidivam peccatorum sæpius passi, quam horrende puniti sint.

TEstis mihi erit magnus ille Doctor Durandus Episcopus, *in rationali de feriis rogationum lib.6. c.*102. ubi refert Romanos tempore S. Gregorii M. tam sæva peste mulctatos fuisse, ut passim homines vel sola sternutatione, aut oscitatione in plateis mortui conciderent. Ad quod malum tollendum, supplicatio à S. Gregorio instituta, magno omnium pietatis sensu. Causam vero hujus tam communis cladis, non aliam Durandus fuisse affirmat, quam quod post peractam in Paschate pœnitentiam, mox ad vete-

vetera flagitia, ad fornicationes, & comessationes consuetas rediissent. Ideo *Deus paravit eos ad romphaam.*

Sed hoc parum, morte subitanea corporis, ejuscemodi homines puniri; quin & æterna morte animæ digni sunt, qui toties Deo illuserunt; nam ut Sanchez, Dionys. Carth. &c. *Deus paravit eum ad romphaam*, id est, *ad supplicium æternum.* Exemplis res manifesta erit. *a* Bonaventura in vita S. Francisci, de Canonico quodam commemorat: Exegerat ille vitam in luxu, libidine, aliisque scelerum monstris infamem, quam ut mutaret in melius, Dei nutu ac miseratione immissus est ei gravis morbus, velut opportunus monitor; cui accessit & Sanctus Franciscus, qui ægro jacentique, pia monita ac præcepta salutis ingessit, ac dein etiam signo Crucis sanitati pristinæ reddidit, serio inculcans illud, ne cælum jam paratum ad vindictam, suis flagitiis ad nova flagella lacesseret. Audiit ille bene suadentem, & aliquamdiu paruit; at deinde & sui, & monitoris oblitus, ad priora scelera, vomitumque rediit. Non tulit Deus insolentem animum, nec antecedentem scelestum deseruit pede pœna claudo, sed gravi ruina oppressit: cum enim forte fortuna in ædibus cujusdam Canonici cœnaret, derepente tota domus structura, moleque corruente, solus ipse è convivis ea ruina tactus, oppressus, exstinctus atque sepultus est; alios non attigit quidem universæ domus strages, quia non attigerat culpa, nec recidiva peccatorum, quam unam petebat vindex Deus. Sed hoc obsoletum & antiquioris est memoriæ, alia accipe recentiora.

b Circa festa Paschalia Thomam Cantipratanum cum suo Pastore convenit homo, unus aliquis, ut à peccatis solveretur; maxime vero à mollitie, qua sese fœde polluere solitus. Thomas pro officii sui ratione, primo difficultatem movere, dein etiam negare absolutionem, vel ex eo tantum, quod in eadem peccata sæpius recidisset: denique victus & Pastoris & pœnitentis opportunis, importunisque precibus, eam concedere. Qua accepta lætus ad suos ille rediit; sed mox (quæ ejus miseria fuit, ac detestabilis inconstantia) in eadem crimina relabi, ipsoque, quod mireris ac lugeas, secundo Paschatis festo, iterum sese eadem libidine fœdare cœpit, ac ilico pœnam sentit, tot peccatis parem: & iterum iterumque ac sæpius ingeminans illa verba. *Vindicta Dei super me, vindicta Dei super me*, infelicem animam exspuit & dæmoni dedit, futuram in æternis flammis victimam nil miserantis orci. Iure is ingeminare poterat, & non unus ex hic stantibus: *c* *Heu miser! hac tam sæpe sic confessus: Surgens, cadens sum defessus.* Nonne hos omnes paravit Deus ad romphæam? Consimile in re dissimili refert Delrio: *d* Argentorati 10. hæretici comprehensi, per lustratio-

a C. 12.

b Cantip l. 2. apum c. 30. sect. 9. *c* Bern. de inter. domo c. 34. *d* Disquis. magic. l. 4 c. 4 q. 4. sect. 7.

nem

iem candentis ferri, hæreseos
:onvicti, ad incendium dam-
iati sunt. Dum ducerentur,
Nobilis quidam uni eorum di-
:it: Miser damnatus es, age
el nunc pœnitentiam, ne ex
oc igne in æternum. Fecit,
onversus, hæresim palam e-
ravit, & ilico manus am-
usta sanatur; quo miraculo
ber dimissus ad uxorem re-
it, quæ ut altera Eva, vi-
um gravissime increpuit, quod
fide Lutherana majorum suo-
um descivisset; & ecce vi-
um seducit, qui ut errorem
esumpsit, protinus & ma-
um ipsius & uxoris, cæle-
is ignis adeo ambussit, ut
um domi vociferari non au-
erent, in sylvas profugi,
nquam lupi ulularent. Pro-
iti in civitatem ducti, simul-
ue in ignem nondum plane
xtinctum, conjecti sunt.

Hanc severissimam vindicis
ei manum nemo quisquam mi-
abitur, qui peccatoris ingra-
tudinem & recidivæ gravi-
item attento animo expende-
it: illud enim est Theolo-
orum ac SS. Patrum de hoc
eccato judicium, ut illud lon-
e ominum gravissimum, &
rope irremissibile pronuntia-
e non dubitaverint. Ioannes
ledina Theologus non vulga-
is de pœnitent. tom. 1. quæst. 9.
ecidivam tam grave pecca-
im esse asserit, ut sua ma-
tia ob ingratitudinem exæ-
uet hoc unum, omnia pec-
ata ante remissa, juxta illud
etri: a *Melius enim erat illis
on cognoscere viam justitiæ, quàm
ost agnitionem retrorsum conver-*
. Sententiam suam confirmat
exemplo servi illius nequam,
cui Dominus omne debitum
dimiserat, ubi tamen iterum
peccavit in conservum, totum
debitum quod dimiserat, rur-
sus exegit.

Chrysost. de lapsu primi ho-
minis: *Cogita* GRAVIOREM CULPAM *esse post veniam, re-
novatum vulnus pejus dolere post
curam, molestius hominem sor-
didari post gratiam.* Vultis sci-
re quam gravis hæc culpa
sit? ipsum Doctorem gentium
audite: b *Impossibile est eos, qui
semel sunt illuminati, gustave-
runt etiam donum cæleste, & par-
ticipes facti sunt Spiritus S. &
prolapsi sunt, rursus renovari
ad pœnitentiam.* Quod si im-
possibile, *audis*, inquit Ber-
nard. c *recidere quam incidere
esse deterius.* Id ipsum expen-
dens vir sanctitate ac doctri-
na conspicuus, diserte docuit:
d Sciendum quod tantum dam-„
num incurrit recidivans, ut „
omnes homines flerent san- „
guineas lachrymas, insuper,„
etsi omnia animalia existen-„
tia & omnis creatura, non „
tamen sufficienter deflerent „
damnum quod incurrit reci-„
divans ob unum peccatum „
mortale: imo non esset sibi „
tam damnabile, si centum „
mille dæmonia in se haberet, si „
rotari, si suspendi, si com-
buri vel submergi deberet, „
quoniam damna ista omnia „
finita sunt & transitoria, hoc „
vero infinitum. V. Canonhe-
rium Medicum de Recidi-
va fuse in 2. Hippoc. aph.
sect. 12.

a 2. Pet. 2.

b Ad Hebr. 6. c Bern. serm. 54. in Cant. d Ioannes Heroltius serm. 54.

Quæ cum ita sint, concludo, & illud Hieronymi ad extremum inculco: a *Egessisti acescentes & morbidos cibos, relevasti æstuantem stomachum; quid vis rursum ingerere, quod tibi noxium fuit? Canis reversus ad vomitum, & sus lota ad volutabrum luti.* Egessistis per salutarem pœnitentiam, acescentes & morbidos hujus sæculi cibos, relevastis æstuantem stomachum à siliquis porcorum, quibus cum filio prodigo rabidam famem explere voluistis; quid rursus easdem vultis ingerere, velut sues reverti ad volutabrum luti: quid rursus, ô aves Ephraim, non habentes cor, redire ad pocula, solitosque revisere nidos. Hæc pro aculeo melliflu Doctoris sententia alte inhærea animo: *Timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amissa, longe plus pro recuperata;* ne te Deus paret ad romphæam.

a Hier. Ep. 10. ad Furiam,

EMBLE-

EMBLEMA XXIII.

Stetit in medio. Ioan. 20.

MEDIO STANS PERFICIT ORBEM.

DOMINICA PRIMA POST PASCHA.

Omnibus in medio ſtandum: velut centrum in medio circuli; omni affectu ſepoſito, ut *non ſit diſtantia perſonarum*. Deut. 1.

§. I. *Magiſtro ſtandum in medio diſcipulorum.*
§. II. *Præſes, Prætor, omniſque Iudex, reſideat in medio Doctorum.*
§. III. *Prælato ac Superiori omni Eccleſiaſtico, ſemper in medio ſtandum.*
§. IV. *Paterfam. conſiſtat in medio domeſticorum.*

DOMINICA PRIMA POST PASCHA.

Stetit in medio. Ioan. 20.

IN *Medium* vobis proferam myſterium animadverſione dignum, Chriſtum *Mediatorem* noſtrum naſcentem, diſcentem, docentem, ſtantem, ſedentem, ambulantem, miniſtrantem, reſurgentem, judicantem, nuſquam, ac nunquam non, in *medio* repertum fuiſſe, ut manifeſte ſacræ paginæ teſtantur.

Naſcens inter duo animalia. Habacuc 3. *In medio duorum animalium cognoſceris*, ut 70. exponunt. 2. Lucæ 2. invenerunt eum ſedentem in *medio Doctorum.* 3. quandoque concionans aut docens turbas Ioan. c. 1. *Medius autem veſtrum ſtetit.* 4. in ultima cœna Luc. 22. ego *in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat.* 5. Medius inter duos latrones Ioan. 19. *Crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Ieſum.* Et ut David vaticinatur, a *operatus eſt ſalutem in medio terræ.* Unde merito nomen *mediatoris* ſibi vindicavit; quod & redivivus ſibi reſervavit, inter Deum & homines interpellans. 6. poſt reſurrectionem, b *ſtetit in medio diſcipulorum.* Addit Gualfridus & *medium* fore in judicio: c Amat, inquit, *medium mediator* Dei & hominum, qui in *medio* Doctorum inventus eſt, *medius* ſtetit ad baptiſmum, *medius* pependit in cruce, reſurgens quoque ſtetit in *medio* diſcipulorum, *medius* etiam ad judicium veniens ſegregabit agnos ab hœdis.

Quo ſignificare voluit omnes in *medio* conſiſtere debere: Magiſtrum in *medio* animalium ſeu diſcipulorum, Præſidem ac judicem in *medio* Doctorum, Prælatum ac Superiorem in *medio* Sacerdotum & Subditorum, Concionatorem in *medio* auditorum, Patremfam. in *medio* domeſticorum: omnes exemplo Mediatoris noſtri, qui *medius* inter bonos & malos, inter juſtos & injuſtos; Patri ſuo omnes reconcilians, in omnibus æque uni ac alteri conſulendo, æque unum ac alterum fovendo, æque omnibus favendo, d *Rex Iupiter omnibus idem.* Sic liberis omnibus æque vicinus parens ſit, uti centrum circumferentiæ, in quo non modo urbis, ſed orbis perfectio ſita eſt; ſicut circinus *medio ſtans, perficit orbem.* Quod Iſaias teſtatur, dum ſanctæ civitati ſic applaudit: e *Exulta & lauda Sion, quia magnus in medio tui Iſrael.* Ubi S. Remigius: *Qui eſt in medio, æqualiter à circumſtantibus videtur; & quia Deus communis eſt omnibus, rectè in medio poſitus dicitur*, uti circinus *medio ſtans perficit orbem.* Et quamvis Ariſtoteles afferat: f *In unaquaque re medium invenire difficile eſt: ut circuli medium deprehendere non cujuslibet, ſed ſcientis ſolummodo* eſt; tamen, cum à Magiſtro noſtro Chri-

a Pſal. 83 b Ioan. 20. c V. Nyſſeni ſerm. Dom. 1. Paſchæ. diſc. 3.

d Virg. l. 10. Æneid. e Iſa. c. 12. f L. 2. Ethic. c. 9.

sto repertum,ac demonstratum sit, non difficile erit illud vobis huc in medium proferre, ac primum quidem ut ab elementis primis ordiamur.

§. I.

Magistro standum est in medio discipulorum.

AVt potius in medio animalium, Iob 21. *Egrediuntur quasi greges parvuli eorum*, unde Serlogus noster exponens illud Cant. 1. *Pasce hædos circa tabernacula Pastorum*, non incongrue per hœdos petulcos, petulantem illam rudemque puerorum ætatem intelligit, quæ juxta tabernacula Pastorum, hoc est, excellentiam Magistrorum pascenda,ut Beda confirmat, qui per hœdos, petulantes auditores intelligit. Vnde recte præceptores parvulorum, a *ovium pecorisque Magistri* appellari possunt, ut fuse Serlogus. Quin & August. de bardis ac stupidis dixit:b *Numquid non bos vel asinus, numquid vel equus vel mulus, quibus non est intellectus?*

Tamen in medio animalium cognosceris; num plus tribuat uni quam alteri, pauperibus ac tenuioribus neglectis, formosulos,decore quasi ex ovo prodierint vestitos, divites, nobiles in oculis gerat, seorsim eos excolat, audiat, audiatur. Impune quidvis audeant, & inter hos adhuc unus aut alter c *gallinæ filius albæ*. Alii vilioris conditionis, d *pulli nati infelicibus ovis*; cum tamen jure naturæ, egentiori plus subsidii & auxilii, plus opis ac operæ debeatur: nam ut nobiles ac divites in ludo hoc literario in turba lateant, facile suis fortunis emergent; secus ac pauperes, quibus eruditio, sacra anchora est,ex qua omnis spes,& res eorum dependet. Quare non levis peccati magister reus damnaretur, qui altiora subsellia & primas palmas in ditiores immeritos effunderet, pauperioribus emeritis denegaret; imo suffuratur,cum præmia sint publicum doctrinæ testimonium, ex quo & Magnatum gratia, & eorum promotio, lauta beneficia ac stipendia non raro dependeant: quique ad altiores disciplinas, quandoque ad infulas nati erant, dum se negligi vident, se & animum prorsus abjiciunt. Quid quod experientia magistra compertum sit, sæpe sub sordido palliolo latere excellens ingenium, judicium acre, ac indolem præclaram; contra vero Narcissos comptos, crispos lacteos, delicias parentum; stupidos, obtusos, fungos, imo & perversos ac intractabiles esse. In putri vagina sæpe chalybæus ensis reconditur, & contra ferrugineus ac plumbeus in gemmea, ut recte Seneca: e *Gladius bonus, non cui deauratus est baltheus, aut vagina gemmis distincta, sed cui ad secandum acies subtilis.* In eum igitur intueatur Magistrum, qui hodie *stetit in medio discipulorum*, de quo Sap.6. *Pusillum & magnum ipse fecit,& æqualiter est illi cura de omnibus.* Non quod omnibus idem ac æquale onus imponendũ,sed pro capa-

a Virg. Ecl. 1. Serlogus tom.2. vest. mor.9.sect.4. b Aug.serm.38. ad fratres in Erem. c Iuven. 13. d Iuven. ibid.

e Sen. ep. 76

capacitate cujusque, quemque curet: quod Beatus *a* Franciscus Borgia prudenter notasse fertur; non una omnes regula metiendos esse, sed milites imitando, qui pro fistulæ captu, machinam bellicam onerant; ita Magistri ingenia discipulorum pro capacitate occupent. Denique, hanc æqualitatem in omnibus Societas universa, ac auctor noster Ignatius in suis Scholasticis studiose requirit. Hinc Regula 47. Magistrorum: *Familiarem non se uni magis quam alteri ostendat.* Et 50. *Contemnat neminem, pauperum studiis æque ac divitum bene prospiciat, profectumque uniuscujusque, è suis Scholasticis speciatim procuret.* Hinc de ratione præmiandorum severissimæ leges, ac vigilantia summa Superiorum, ne qua fraus aut favor irrepat; ut illud verbum *faveo, favor, fautor*, uti non sine numine divum, nusquam in sacris Litteris reperitur, ita & inter nostros obliteretur, & juxta Apostol. non nominetur in nobis.

a Ribad. in Vit.

§. II.

Præses, Prætor, omnisque Iudex, resideat in medio Doctorum.

Non respiciat personam hominum; eadem ulna, & sericum & pannum, eodem modio, & triticum & panicum metiatur, æqua justitiæ lance omnia expendat, quæ nunquam nisi *in medio* seu æquilibrio conquiescat. Virtutem hanc extollit Arnobius: b *Magnarum est mentium*, inquit, *pari pendere cunctos lance, & individuas cunctis benevolentias exhibere.* Illa Resp. inconcussa, ubi hæc æquitas viret ac viget, teste Propheta: c *Deus in medio ejus, non commovebitur.* ubi acute more suo August. *Quid est ergo, Deus in medio ejus? Hoc significat*, inquit, *quod æquus est omnibus Deus, & personas non accipiat.* Quod apposita similitudine illustrat: *Quomodo enim illud quod* IN MEDIO *est, paria habet spatia ad omnes fines, ita Deus dicitur æqualiter omnibus consulens*, ut Mathematici docent, lineas ductas à puncto ad circumferentiam, esse æquales: Ita Christus ubique, & utrobique *in medio*, Verbis, factis, doctrina, miraculis, æque omnes respiciebat, inopes æque ac locupletes, doctos ac indoctos, infirmos ac validos, justos ac injustos, ipsis Iudæis testantibus: d *Non accipis personam hominis.* In quæ verba e Bernardus illud Psalmistæ adducit: *Suscepimus misericordiam tuam* IN MEDIO *templi.* Et ait: IN MEDIO *templi misericordia est, non in angulo*, (uti lignum vitæ *in medio* paradisi) *aut in diversorio; quia non est acceptio personarum apud Dominum. In communi posita est: offertur omnibus, & nemo illius expers, nisi qui renuit.* Iudices consimiles esse debent statuis Sanctorum, quæ in medio templi solemniter collocatæ, omnem splendorem & existimationem ducunt ex eo, quod turbæ languentium, pauperum ac infirmorum eos stipent, quod semicinctia, fulcra, & alia anathemata ex iis dependeant. Ita Consiliariis ac

b Arnob. l. 6. adv. gentes.

c Psal. 45. *d* Luc. 20 e Serm. 1. de Purif. Psal. 47.

Consulibus gratulandum, si ædes ipsorum pauperes ac languentes obsideant, & eorum januæ portis urbium consimiles sint, quæ æque paganos ac urbanos, æque currus fœno onustos, ac quadrigas admittunt, hi digni sunt quibus ut statuis Sanctorum, in medio templi luminaria accendantur. *a* Quod olim factum reperio, Theodoricum Regem Rom. adibat Iuvenalis vidua, querens litem suam in plures annos produci, quæ paucis diebus dirimi posset. Rex patronos causæ ad se vocat, eis commendat propediem hujus viduæ negotium expediant. Dictum, factum: die insequenti ex voto viduæ litem diremerunt, illique causa adjudicata est. Quo facto, eos ad se accersit Theodoricus: qui rati se pro munere à Rege vocari, rogantur quid tam cito causam viduæ expedivissent? Respondent Regis commendatione id factum. Tum Rex: Et quando vobis id muneris contuli, an non omnium negotia, & potissimum viduarum ac pupillorum commendavi? ac è vestigio utrique caput amputari jussit. quod adeo obstupuit Iuvenalis, ut *in medio templi*, Regi precanti velut Deo aut divo, cereum accenderit.

Scire vultis, ô Iudices, Legisperiti, Advocati, Medici, Consiliarii, Prætores, Præsides; scire vultis an in medio consistatis? expendite, an omnes lineæ, quas ducitis, sint æquales: an lites pauperis non longius producantur, quam divitis. Quod cautum videtur fuisse Israëlitis, Deuter. I. *Nulla erit distantia personarum, ita parvum audietis ut magnum, nec accipietis personam cujusque, quia judicium Domini est.* Nulla erit distantia, sed omnes lineæ æquales. Fateor magnam esse Iudicum auctoritatem, magnam Primatum potentiam & prope divinam: quia, ut Vicarii Dei, *judicium Domini* exercent; sed meminerint quod Propheta monet, & comminatur: *b* IN MEDIO *autem Deos dijudicat*, id est, ipsos Iudices, & justitias judicabit. In Galliis moris est, ut crucifixus in medio Curiæ judicialis statuatur, qui eos dijudicet, an non adjudicent causam uni, à quo munera aut munia præstolantur. Non me, sed virum magnum & expertum audite. *c* Quanta exurgunt, „ Iudicum commenta! quam in-„ geniosus amor & avaritia est! „ hic affinitate aut sanguine „ junctus, ille veteri aut nova „ amicitia, ille magnis sponsio-„ nibus, magis etiam si donis; „ illi sæcularibus aut Ecclesia-„ sticis dignitatibus fulgent, „ quorum manibus purpura fi-„ lio, aut maritus filiæ sperari „ possunt; ille magnorum sufful-„ tus litteris venit armatus, imo „ cataphractus. Quid quod mu-„ liebres non dico formæ, sed „ accendant preces, & doctæ „ mentiri lachrymæ, doctæ fal-„ lere, etiam conjugis noctur-„ næ, validiusque nocturni fa-„ vonii maritalia carbasa, om-„ ni Euro Notoque impellunt. „ Etiam ab ancilla & filia itur „ in dominam & matrem, inde „ in maritum, & quod gravius „ est conjugi non paruisse, non „ amasse

a Causin Court S. liv. 3. de la Iustice.

b Psal. 81. *c* Scribanius Polit. c. 9.

amasse est. Aliam judicandi normam Iudex noster præscribit. Ioan. 5. *Ego sicut audio, sic judico*, secundum allegata & probata. quæ sic exponit Bern. a *Non sicut odi, non sicut amo, non sicut timeo, sed sicut audio sic judico*. Ille mihi injuriam intulit, jam talionis pœna solvet, *non sicut odi*. Hic me promovit, hic meus gener aut socer est, *non sicut amo*. Eccl. 37 *Noli consiliari cum socero, & à zelantibus te absconde*. Hic mihi multum obesse potest. *Non sicut timeo*, Aurea est sententia Caroli V. Imp. Quemadmodum sol *in medio* astrorum consistens, tam egenis quam divitibus, æquali modo ac mensura lumen dispensat, sic Principum ac Iudicum est, sine ullo personarum respectu, subditorum causas examinare, & æquali justitiæ lance appendere. Confirmat Arnob. l. 6. contra Gentes: *Magnarum est mentium pari pendere cunctos lance, & individuas cunctis exhibere benevolentias*; non uni propinquo aut affini ambas aures præbere, sed & alteram parti reservare.

Vernacula vox *oordeelen*, sic dicta, quasi *ooren deelen*, prout rationes utrimque auditæ evincunt, non ut uni auri amicus insusurrat, sed omni affectu seposito. Laudandus in hoc vere magnus Alexander, à quo dum Olympia mater necem innocentis extorquere vellet, idque per labores novem mensium, ac partus dolores obsecraret; Aliam, inquit, mater mercedem pete, hominis salus nullo pretio compensatur. Eodem spectat quod Crantzius narrat; Dum Canutus Vandalorum Imperator deprehensos in Merica latrones, capite damnasset, unus reorum è turba exclamat, esse se de cognatione Canuti; jure sanguinis se impunitatem & vitam deposcere. Quo audito Rex: Cognato, inquit, nostro, ut honoratior sit, sublimiorem crucem parate. *Non sicut amo, sic judico*.

Exstat illud magni Alphonsi Aragoniæ Regis dictum: Si vixisset tempore Romanorum, se erecturum fuisse templum Iovi positorio, in quo priusquam in Senatum patres Conscripti venirent, odium, amorem, ac privatos affectus deponerent. Quod ratum habuit florentissima Respub. Veneta, ubi laudabilis ille mos inolevit, ut priusquam Senatores Curiæ pedem inferant, ad Sancti Marci templum se conferant, ubi privatas inimicitias & simultates, si quas conceperint, deponant, ne, sicut ament, aut oderint, judicent. Quod si hic observarent, continuo pauperum querimoniæ. Iudicum vitia, ac populi convicia cessarent. *b* Refert Fornerus Episcopus Hebronensis, de cive quodam Romano, qui dum sententia Iulii Cæsaris, iracundia commoti, præfervide damnatus esset, libere exclamavit: *Appello*. Quo? inquiebat Cæsar: an ignoras me esse supremum Imperii caput? *Appello*, inquit, *à Cæsare irato, ad Cæsarem placatum*. O quoties hic appellandum esset à Iudice irato, ad Iudicem placatum: à Iudice perturbato, ad Iudicem sedatum! à Iudice corrupto, ad incorruptum! Est

a Bern. de grad. humil.

b Conc. 44. in Miserere.

Advocatus qui habuit rixas cum uxore, cum filiis, petit rusticus accessum ut de causa sua quid resciat: non vacat. Quot diras in hoc caput, longum iter remetiens? Fecit judex jacturam bonorum, mali rumores allati sunt. Ludimagistro quidpiam non ex voto successit: hoc in pueros, in clientes redundat. Cæsar à cive edoctus, innocenti vitam dare, posteris apud Salustium hoc monumentum reliquit: *Qui de rebus consultant dubiis, ab odio, amicitia, ira, misericordia oportere esse vacuos.* Amici & hostis persona exuenda est, dum Iudicis assumitur; cum Iunio Bruto, Cassio, M. Scauro, A. Fulvio; patris etiam & filii. In quo illustre & illud Zeleuci Regis Locrensium, qui legem sanciverat, ut adulteris oculi eruerentur, dum ecce filius amore cæco in legem impingit. Quid hic agat Rex? ne à medio discedat, unum oculum filio, alterum sibi erui voluit, inter justitiam & pietatem medius consistens. Quam multi hic Iudices affectu in unam partem inflecterent, quas non rationes ac probabilitates excogitarent, qui experientia teste verissimum illud Anacharsis comprobant: *Leges aranearum telis simillimas esse, quæ muscas detinent, sed majores aves transmittant!* Parvuli fures ac latrunculi luunt supplicia majorum.

a *Quidquid delirant Reges, plectuntur Achivi.*

Sed ut exteros sileam, hoc quasi domesticum est: Ioseramnus Liderici primogenitus, præclara indole juvenis, forte cum sociis propter arcis pontem Insulis ludebat, dum à muliere transeunte, omnes fructus, quos in calatho venales habebat, emit, jubens hanc exspectare, donec ex arce nummos adferret; interea fructus in suos dispartiti, reliquos ad matris pedissequas in aulam detulit: inde ad colloquia, ad jocos delapsus, pecuniæ & mulieris oblitus fuit. Hæret mulier pecuniam exspectans, qua famem suam ac liberorum in summa rerum egestate. quæ tunc grassabatur, soletur. Exspectat in serum vesperum; dum nemo ex arce prodit, illusum sibi rata, domum divertit, & utrumque filiolum inedia extinctum reperit. Quod ut parens rescivit, Tornacum se contulit, ubi Ioseramini causam tacito nomine Senatoribus exponit, qui juvenem capitis damnarunt. Neque cunctatus est Lidericus, sed singulari justitiæ exemplo, filium Insulis capite truncari jussit. *Non sicut amo, sic judico.*

Si usquam, hic certe casum pro amico Iudices reperissent; hic auctores adduci poterant, qui factum extenuarent, reum absolverent, cum ejusmodi jam plura probabilia jactentur, nulla sit fœditas, quæ non habeat patronum, maxime ubi affectus interpres accidit. Plutarchus in hoc reprehendit Themistoclem, quod cuipiam afferenti optime illum præfuturum Reipublicæ, si se omnibus æqualem præberet, Responderit: Absit ut ego tali insideam solio, unde non plus ad amicos, quam ad exteros proveniat. Hinc ubi ad clavum Reip. sedit, quia

a Horat. l. 1. Ep. 2. Buzelinus in Annal Fland. ann. 955. p 67.

quia affectu, non ratione agebatur, has indignas viro & Iudice voces emisit: *Meam uxorem puer meus regit, uxor regit me, ego Athenas: ergo puer regit Athenas.*

a *Egregiam vero laudem, & spolia ampla tulisti,*
Tuque puerque tuus.

Et ô præclaram Remp. ubi Rex puer est, ubi fœmina judicat.

a Virg. lib. 4. Æneid.

§. III.

Quod in foro civili, idem in Ecclesiastico locum habet.

QVod Consulibus ac urbis Prætoribus, hoc Concionatoribus & diviniVerbi præconibus religiosum esse debet, *ut in medio* consistant, nec respiciant personam hominum. Auditores nobiles, literatos, divites sectando; ad forenses, plebeios, moniales imparati accedant, ut quidam qui bis de die dicturus, Illis, inquit, nempe monialibus, furfures dedi, vobis Anditores puram similaginem reservavi. Christus in pagis, in urbibus (*medius autem vestrum stetit*) ubique gentium æque ferventer exhortatus est. Quid est, quod plerosque Concionatores facit chartis impallescere? quid illis animos addit? quid ad studia impellit, nisi frequens ac florens auditorium. b *Excitat auditor studium*, non zelus, non pretium, quod in omnibus æquale est, animarum. Ad rudes, ad rusticos quidlibet effutiunt, infra & supra captum, has viles animas dicunt & ducunt. Ita etiam languent in urbibus si pauciores, si semen in petram, si c *rari nantes in gur*gite vasto.* At ubi *aqua multa populi multi*, tunc secundo flu[mine] & flamine natant; qua[m] unam animam lucrari, non e[s]set operæ & eloquentiæ pre[tium]. Cicero *de claris Orator* re[fert] de Antimacho celebri Poë[ta], quem dum recitantem om[nes] auditores desererent præ[ter] unum Platonem; Legam, in[quit]; Plato enim mihi unus in[star] est omnium. Sic Democr[i]tus ait: d *Vnus mihi pro populo e[st]. Bene & ille quisquis fuit; cu[m] quæreretur ab illo, quo tanta dil[i]gentia artis spectaret ad paucis[si]mos perventura? Satis sunt, inqui[t] mihi pauci, satis est unus.* e Alte[r] ubi Scotum præsentem vidi[t] animose peroravit, exclamans Auditorium habemus. Ita du[m] una anima adest, ut Ioan. [4] Christus ad Samaritanam, [&] medium se dedit inter duo Discipulos in Emmaus, juxt[a] illud: f *Vbi duo vel tres congrega[ti] sunt in nomine meo, illic sum* I[N] MEDIO *eorum.* Sed ut ad rem Alterum est, nulli parcant, nul[li] adulentur, nullum vereantu[r] aut revereantur à scelere, cele[]bri doctrina, sed cum grano sa[]lis, deterrere. Christus Luc.[5] concionabatur ad confertam multitudinem è navicula: *Se[]dens docebat de navicula turba[s].* Nostis cur hac cathedra usu[s] sit, cur non in littore, in camp[o] steterit? Apposite Chrysost. g *Volens diligenter congregare spe[]ctaculum, ut nemo remaneret po[st] tergum; sed omnes facie ad facien[] cerneret, ascendit in navim,* u[t] concionatores instrueret, in

b Ovid. l. 4. de Pont. Eleg. 2.

c Virg. l. 1. Æneid d Senec. e. 7. e Anna[l.] Min. f Matth. 18. g Chrysost. apud Thom. in Caten.

ait *a* Nyssenus, dum ad varios ariæ conditionis homines di- ınt, omnibus eandem faciem xhibere, & libere quemque eprehendere. Moyses, Deute- on. cap. 32. eosdem illos in- ruit, dicens: *Audite cæli quæ quor, audiat terra verba oris mei, ncrescat ut pluvia doctrina mea, uat ut ros eloquium meum, quasi nber super herbam, & quasi stillæ per gramina.* Pluvia palatia ixta ac mapalia irrigat, pluit uper justos & injustos: omni- us fontes ac flumina patent. lieron. in illud Apost. ad Gal. . *Operemur bonum ad omnes. ons*, inquit, *bonitatis omnibus pa- et, servus & liber, plebeius & Rex, dives & pauper, ex eo simili- er bibunt. Lucerna cum accensa uerit in domo, omnibus lucet æ- ualiter.* Quin & aliam similitu- inem Oleaster eruit ex illo Deuteronomii: b *Concrescat ut luvia doctrina mea.* In Hebræo nquit haberi *pilum* pro *pulvia*, & *sicut pili super herbam.* Quæ ersio liquide in concionato- em cadit; solent enim, ut Nys- enus observat, ex pilis asper- oria fieri, quibus in Ecclesia populus benedicta aspergitur. Nostis autem tam divites quam pauperes, tam cives quam mag- nates, eodem asperforio lustra- i. Et ut ad fontem revertamur, Cant. 5. Sponsa dilectum suum fonti comparat: *Fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* Guiliel- mus Cardin. quærit cur dicatur *quæ fluunt impetu?* idque signifi- care asserit, *sine personarum ac- ceptione aut delectu.* Torrens ex alto defluens, & saxa, & her- bas, & colles, & sepes, omnia sternit & æquat. Hæc Concio- natoribus ac Confessariis apta. Nunc è publico nos intus in domum recipiamus, ac primo in sacras ædes pedem infera- mus. Vnde in Religiosis fami- liis quandoque æmulationes, odia, simultates, partes, & stu- dia diversa? nisi quia *Superior aut Prælatus non consistit* in me- dio, non æqualiter omnia dis- pensat, exemplo Christi, de quo Luc. 22. *Ego in medio vestrum sum, sicut qui ministrat:* quod uni affectu propinquior plus indul- geat, quam alteri. *c* De quo vir gravis, & auctor egregius, se- vere superiores commonet: „Cavendum ne uni familiarior, „sit quam alteri: cum privatæ, „hæ necessitudines, reliquorum, „à Superiore animos avertant, „murmurationibus causam „præbeant, suspicionibus do- „mum repleant, diffidentiam, „ingenerent, disciplinam in fa- „miliaribus hisce laxent. Fit „enim ut omnia amico conce- „denda sint, ne alienis arcana, „cum Superioris rubore pro- „dat. D. Bonavent. d *Licet me- liores in affectu præferendi sint mi- noribus, in actu tamen exhibitionis exterioris, taliter se gerat ad om- nes, ut nullus se ab eo contemni, pro- pter alios suspicetur.* Habuit quidem Servator noster disci- pulum sibi dilectum Ioannem; Lazarum, Martham, Mariam prædilexit. S. Petrus unice a- mavit. S. Marcum & S. Petro- nillam spiritualem ejus filiam, ut ait Baron. S. Paulus Timo- theum & Theclam, S. Gregor. Naz. Basilium, ut dicat unam animam

a Iac. Nyssen. serm. Dom. 22 post Pent. b Dom. 22. post Pent.

c Scriban. superior. relig. l 2. c. 3. *d* De sex alis cap. 6.

animam esse in duobus corporibus. Ambrosius Monicam, Chrysostomus Olympiadem, Hieronymus Paulam, ut fuse *a* Franciscus de Sales, qui & suas charissimas filias habuit, sed hi omnes affectum ita temperabant, ut alii non viderentur contemni. Christus ita dilexit Ioannem, ut discipuli inter se ambigerent quis eorum esset major, & Christo carior. Ut enim Ioannem singulariter dilexerit, ubi munera & dignitates conferendæ erant, Petrum qui se negarat, præfecit. Hieron. b *Magister bonus qui occasionem jurgii debuerat auferre discipulis, si in adolescentem contulisset, quem dilexerat, causam præberi videretur invidiæ.*

Quin & superior omnibus æqualiter prospicere debet, exemplo magni illius patris-familias; qui cum sublevasset oculos, multitudinem contemplatus, dixit ad Philippum: c *Unde ememus panes ut manducent hi?* Hi, non hi divites, hi nobiles, hi amici, sed hi omnes. Utinam hæc virtus ad quosdam ævi nostri Prælatos dimanasset! non fieret quod Paulus queritur: *Alius quidem esurit, alius ebrius est*: alius favoribus & muneribus cumulatus, alius abjectus & invisus. Danielis 1. prudenter Oeconomus: *Timeo ego Dominum meum Regem, qui si viderit vultus vestros macilentiores præ cæteris adolescentibus coævis vestris, condemnabitis caput meum Regi.*

O quam timendum Prælatis, cælestis Regis Oeconomis, ne dum hos laute & caute, illos parce & paucis alunt, aliquod discrimen in subditorum vul[tibus] appareat: quare severe plecten[...] di ab eo Rege, qui omnib[us] æqualiter vult prospici, & [æ]qualiter in omnes animadver[ti]. Optime Rex Ninive suo regn[o] prospexit, auferens omnes fo[r]tunarum inæqualitates, Ionæ [...] *operiantur saccis homines.* nullu[m] eximit aulicorum aut amico[rum], nullum in vultibus discri[mi]men apparere vult. D. Ephre[m] *Unus erat aspectus omnium, & [u]nus amictus, unus divitibus & pau[]peribus erat cibus, unus ex æquo [e]rat potus dominis & servis*; non [...] apud quosdam accidisse fertu[r] quibus dum prælegeretur: Om[]nes feria 4. & Sabbatho facie[nt] disciplinam, exceptis Patrib[us] ac Magistris nostris. Omnes fe[]ria 6. jejunabunt, exceptis Pa[]tribus ac Magistris nostris, om[]nes, &c. subjecit alter: Et om[]nes intrabunt cælum, except[is] Patribus ac Magistris nostri[s]. Stet ergo superior in med[io] suorum subditorum omnes æ[]qualiter complectendo, ægr[os] ac hospites æqualiter fovendo, nulli singulariter favendo a[ut] indulgendo, nullum habeat fi[lium] præ cæteris charum ac famili[a]rem; d *Ubi enim* (ut Scribaniu[s] scribit) *plus longe uni quam reli[]quis tribui domestici senserint, a[]mantur concordibus studiis, in [u]num omnes.* Nec hæc in Religio[]nibus dumtaxat, sed & in reg[]nis videre est, familiares regn[is] ac Regibus, sibique exitio fui[s]se. Quod malum gravi oratio[ne] deplorat Salvianus: e *Ut pau[ci] illustrantur, mundus evertitur: [u]nius honor, orbis excidium est*; han[c] enim rem, cum invidia ac od[io]

a Praxi spirit. part. 3. c. 19. *b* L. 1. contra Iovin. *c* Ioan. 6.

d Polit. Christ. L. 1. cap. 19. *e* Lib 4 [de] Provid.

omniu[m]

nium conjunctam esse, quis bigat? cum multis auferatur, od uni tribuitur, ut Plutarus ait, quid quod non per se, per suos omnia agere videa- ? *Nimirum quod in tragœdia fe- sfu venire solet histrionibus* (ver- sunt Plutarchi) *ut qui nuncii sonam gerunt vel ministri, plu- fiant, & primas partes agant: us vero qui Diadema fert & ptrum, ne vox audiatur ulla lo- ntis: idem accidit ejuscemodi gibus aut Principibus; Majestas dem Imperii hærere apud Mi- rum solet, Regi aut Principi ium potentia nomen relinquitur.* od manifeste Regum poten- n infringit, & impotentiam uit: nec regnum ullum diu- num erit, *neque Princeps ni- i unius aucta potentia tutus vi-* , auctore Dione. Quid Seianus n debuit Tiberio? quid vero n contra eum molitus est? A- ilaus Lysandrum ad regnum rtanum evexerat, eoque fa- iarissime utebatur, & *omni- aliis præferebat.* a quod cum atici animadverterent, om- s certatim ad eum spreto Re- confluxere, quod Lysandro næ rimam aperint.

ed ut ad nostra veniamus, non cavilli, qui non paf- lli in Hispania quod præ cæ- is unus Dux Lermensis ita gis animum occupasset, ut gem regere diceretur. Hos volet, ejusque facilem exi- n videat apud Petrum Math. narr. 2. Pic. decade 15. c. 9. De Ancræo, aliusque sexcen- eadem tragœdia est. Recte tur dictum à magno Philoso- o, ut Scribanius ait: *Commu- custodia principatus, neminem unum magnum facere, nemini uni plus favere.* Et hæc custodia Prælatorum est.

a Plut. in Lysan.

§. IV.

Denique: *Paterfam. in medio domesticorum.*

VTi regius ille paterfamilias: b *Perambulabam in innocentia cordis mei*, IN MEDIO *domus meæ.* Vbi Titelmannus: *In medio oportet ambulare, ut æque propinquus, æque expositus sit omnibus, ut ex æquo omnibus personarum acceptione invigilet:* unum non arctius complectatur quam alterum; unum non pretiosius induat, lautius, liberius, liberalius habeat quam alterum: sed in medio, sicut manus aut index in medio horologii, qui æqualiter omnes horas signat, omnibus æque vicinus, æque diu aspicit. Sic erit pax & tranquillitas in familia, concordia. fratrum & sororum. Ejusmodi familiam Propheta designat, dicens: c *Filii tui sicut novellæ olivarum* IN CIRCUITU *mensæ tuæ.* Si filii in circuitu, si ipsi circumferentia, parens centrum ac medium sit, quid mirum si novellis olivarum, quæ Pacis symbola sunt, conferantur? filii stent in circuitu, unus non propinquior patri quam alter; unus non sedeat, altero stante. Talis erat familia Iob adhuc florens: d *Quando erat Omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei, qui,* ut Nicetas ait, *in illum tanquam* IN CENTRUM *oculorum animique aciem habent.* Vnde in familia Iacob diffidium? unde inter fratres discordia? unde

b Pf. 100. c Pf. 127. d Iob. 29.

in privatis ædibus vulgare illud:

---a *Fratrum quoque gratia rara?* Causam noſtis? Gen. 37. *Iſraël autem diligebat Ioſeph ſuper omnes filios.* 12. fratres, 12. horas exprimebant, ſed Iacob index & judex; non omnes æqualiter aſpexit & obumbravit. *Fecitque ei tunicam polymitam;* & quid ſequitur? *Videntes autem fratres ejus, quod à patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui.* Imo & in necem conſpirarunt, ac tunicam ſanguinolentam patri remiſerunt. Vbi Ambroſ. expendit, quam pater favore ſuo, filio obfuerit: *Plus, inquit, acquiritur filio, cui fratrum amor acquiritur; hæc ditior hæreditas filiorum, jungat liberos ÆQUALIS gratia, quos junxit ÆQUALIS natura.*

Qui fit ut fratres ac ſorores oderint invicem? nihil pacil loquantur? quia uni veſtis lymita, filia una ornatior, inaures, hæc cymelia acci hæc more modoque novo, mater non b *habitare facit un moris in domo*, ſed moris mo que diverſi. Hic filius aſſi patri, cum illo cœnat, imp peccat; alter aſſiduo in ocu incurrit. Hic luſcus aut ſtra monaſterio deſtinatur, c morbidi ac defectuoſi, plus terni affectus ac ſolicitud jure ſuo depoſcant. Quare Toſtati parentibus impreſſ velim: c *Pater, vel Dominus Prælatus, qui è domo ſua invid propulſare deſiderat; etiamſi quem ſpecialius & obnixius a gat, nulli tamen ſpecialis am demonſtret inſignia.* Quo quod Sapiens aſſerit: d *In m domeſticorum in illo gloriabitur*

a Ovid. lib. 1. Metam.

b Pſ. 67. c Toſt. in c. 37. Gen. d Eccl

E

EMBLEMA XXIV.

Illas oportet me adducere. Ioan. 10.

ICTVS AMORIS. *Lucret. l.5.*

DOMINICA SECVNDA POST PASCHA.

er adverſa ad Deum compellimur, quemadmodum ovis errabunda per glebam à Paſtore revocatur.

I. *Paupertas ad Deum confugere cogit.*

II. *Deus per bella & temporum anguſtias, homines ad ſe redire compellit.*

III. *Idem præſtat per infamiam, juxta illud:* Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. *Pſal.* 82.

IV. *Morbos & mortem quaſi larvis immittit, ut ad ſinum ſuum homo confugiat.*

DOMINICA SECVNDA POST PASCHA.

Illas oportet me adducere. Ioan. 10.

VERISSIME Isaias c. 53. *Omnes nos quasi oves erravimus,* longe à Pastore; longe à beatis illis pascuis, ubi pascit & cubat in meridie, Quid agat ut errantes reducat, ut revocet, ut compellat ad se? Immittit tribulationes, tempestates, pauperiem, bella, terræmotus, confusionem, morbos & mortem quasi ferales larvas, ut percussi, ut territi ad pastorem animarum nostrarum recurramus. Quod diserte docet summus ille Pastor Ecclesiæ Gregor. in illa verba, COMPELLE INTRARE: *Mala*, inquit, *quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt.*

Isa. 43. *Dicam Aquiloni: Affer mihi filios tuos de longinquo.* Qui fieri potest ut Aquilo dissipans nubes, filios afferat? nonne manifestum est, a *Ab Aquilone pandetur omne malum?* & tamen Sponsa illum præ Zephyro invocat, & invitat: b *Surge Aquilo, veni Auster.* Vt quid turbines optat? & *fluent aromata virtutum*, ait Beda. Fluent pluviæ lachrymarum, prævaricatores redibunt ad cor, redibunt ad pastorem, qui ex longinquo, fient vicini per tribulationes, per tempestates. Longius profugerat & aberrarat Ionas, & ecce Dei ministri venti, mare, cælum, cete, nautæ expediti, ut fugitivum reducant: venter ille ceti videbatur ruina, inquit Hieron. & factus est carina, quæ fugitivum reduxit, & d[...] xit; c *Clamavi de tribulatione m[...] ad Dominum: de ventre inferi cl[...] mavi, & exaudisti vocem mea[...]* juxta illud Psal. d *Exaudivi [...] in abscondito tempestatis.* Votu[...] fecerat visendi templum Hi[...] rosol. e *Verumtamen rursus v[...] debo templum sanctum tuum.* V[...] tus illud dictum est: Qui n[...] novit orare, vadat ad mare, i[...] lic discet, si quis turbo exor[...] tur, cælum precibus fatigar[...] Divos omnes invocare, vo[...] nuncupare, ad Deum confug[...] re. f Hoc dilucide testant[...] lampades ante aras Divoru[...] hoc cereus ille instar turris P[...] risiensis Deiparæ accensus; h[...] anathemata aurea, argentea[...] tholo suspensa, perpetua m[...] numenta eorum qui ad Deu[...] & Divos recurrerunt. Matt[...] 14. præfidenter Petrus: *Domi[...] si tu es, jube me venire ad te.* S[...] nunquid placido ac pacato m[...] ri ad Christum properavit! *V[...] dens ventum validum, timuit, [...] cum cœpisset mergi, clamavit, d[...] cens: Domine salvum me fac.* A[...] bros. serm. 2. de SS. *S. Petrus, a[...] dum fluctuat, dum mergitur, [...] pervenit ad Dominum, ostend[...] nobis quod non nisi per pericu[...] properatur ad Christum.*

Aptam similitudinem indu[...] Plutarchus: Themistocles, i[...] quit, cum ab Atheniensibus v[...] tuperaretur, quos sæpius ben[...] ficiis, iisque ingentibus cum[...]

a Ierem. 1. b Cant. 4.

c Ion. 2. d Psal. 80. e Ionæ 2. f Sp[...] danus an. Christi 1357. fol. 753.

lar:

larat, tranquillo animo gloriabatur se platanis esse persimilem, ad quas tempestate ingruente confugiunt, sed adveniente serenitate, illas prætereuntes vellicant atque discerpunt. Deus ab iis gravissime vapulat, in quos plurima beneficia contulit, donec tempestas adversitatis ingruat, quæ ad Deum confugere, sub umbra crucis requiescere suadeat. Hinc S. Bern. a *Feriendo clamat ut ad se redeam, ne mihi accidat quod* Is. c. 2. ait: *Percussi reversi non sunt ad se percutientem.*

a Bern. de modo bene vivendi. serm. 43.

§. I.

Paupertas ad Deum confugere cogit.

SVnt qui utuntur Deo pro sago, seu pallio itinerario, quod dum serenum est, in angulo abjectum, contemptum; at dum proficiscendum, contra pluviam & injurias aëris, ad illud recurritur. Dum nudi, dum omnibus bonis exuti, ad illud pallium confugimus. Luc. 15. Filius prodigus longius aberrarat à patria, profectus in regionem longinquam; ubi nudus & inops, omnibus spoliatus, recogitare cœpit pinguia pascua. Est filius dyscolus, libertinus, excutiens jugum patris, dicit: Non serviam; & aufugit. Quid agat bonus Pater & Pastor? scribit amicis ne excipiant hospitio, repellant, severe corripiant ut ad se redeat: sic viam obsidet spinis, ut domum recurrat. ubi Gregor. *ô tormenta misericordiæ! cruciat & amat.* Percutit ut ad se pelliceat. b Longius ab egregio illo grege in Clara-valle, & à Pastore suo mellifluo aberrarat Ribaldus, quem cum nulla ratione, nec oratione B. Abbas in arrepto proposito confirmare posset, abeunti cum pauper & inops esset, in viaticum summam 20. solidorum mutuavit, hac lege ut hanc cum censu annuo penderet. Spopondit Ribaldus, lætusque abiit. Cum ecce in primo diversorio, omnem pecuniam ludo deperdidit; quare plorans ad Bernardum rediit (qui hoc divino instinctu fecerat ut ad se rediret) necessitate compulsus per veterem necessitudinem obsecrat, se in suos admittat, cum desit quod reddat, se in lytrum ac pignus recipiat. Atque ita denuo in ovile receptus, qui pecuniam perdiderat, animam lucratus est. Sic comminatur Deus iis, qui longius à se recedunt, nec volunt audire vocem ejus: b *Mittam in vos egestatem.* Quot reperire est, qui in divitiis, omnibus vitiis dediti, ubi ad inopiam redacti, ad frugem redierunt? Vnus instar omnium Eulogius, opificio lapicida, tenuioris fortunæ vir, non minori in Deum pietate, quam in pauperes munificentia insignis: d quidquid enim labore manuum conquisitum, supra tenuem victum sibi supererat, id omne lucellum in egenos distribuebat, & liberalius quandoque in Danielem Anachoretam: qui pietate ejus permotus: Deum obnixe rogat, opulentiorem fortunam huic Eulogio concederet; certum se esse, qui in tenui fortuna in pauperes

b S. Anton. part. 2. de S. Bern. sect. 3.

c Malac. 2. d Caussin. Court S.

profusus erat, liberalissimum fore ubi opibus abundaret. Sed cum ex Angelo inaudisset, non conducere saluti ejus ditescere, Daniel imprudenti zelo, se vadem pro anima ejus stitit, sed suo malo. Etenim Eulogius reperto thesauro, licentiori vitæ se dare, in aulam Iustiniani Imp. se insinuare. Exercitus Dux creatur. Hic templa spoliare, ebrietate ac scortis vitam terere. Dum nocte intempesta anachoreta, obses ad tribunal Dei reus sistitur, & Eulogius in prostibulo ante oculos ejus constituitur. Hic Daniel admirari, ingemiscere, deprecari, detestari imprudentem zelum, quod supra divinam illam providentiam sapuerit. Interea Hyppatius & Pompeius Principes imperii, in Imperatorem conspirant, illis se adjungit Eulogius; seditione excitata capitur Hyppatius, Eulogius omnibus exutus fuga sibi consulit, jamque profugus, tutum latibulum, veterem casam subit, & ad pristinam pauperiem ac laborem pœnitens reversus, salubriter percussus, ad se & Deum rediit, à quo per divitias & delicias longius aberrarat. Auree Chrysostomus: a *Deus tribulationes irruere permittit, ut ad ipsum frequentius confugiamus,* sicut oves ad Pastorem.

Quod apta similitudine S. „Vincentius expressit: b Accidit „eis, inquit, ut falconi qui „cum esurit, statim ad primam „vocationem Domini venit; „sed si habet stomachum ple„num, non curat venire. Ita „recte est de hominibus mundi: pauperes, statim, veniunt, hi nullum allegant impedimentum; sed divites, dicunt: Anno venienti vadam, vel in Quadragesima sequenti.„

David de se fatetur: c *Erravi sicut ovis quæ periit.* Sed quando aberrare cœpit? dum David de caula in aulam vocatur, dum percusso Philistæo festivum illud acroama, auribus gratius quam Pastoris fistula, insonaret: d *Percussit Saul mille, & David decem millia.* Dum gener Regis salutatur, dum deliciis diffluit, dum longius in Bethsabeam evagatur, merito exclamat: *Erravi sicut ovis quæ periit.* At ubi Deus eum triplici plaga percussit, ubi dilectum filium eripuit, ubi ante faciem perduellis Absalonis profugus, quasi pedo pastorali percussus rediit, & cum gaudio exclamat: e *Virga tua & baculus tuus, ipsa me consolata sunt*, id est, ut Lorin. exponit, *admonent & advocant me*; in Græco enim est παρακαλεῖν, id est, advocare teste Euthymio. Hæc errabunda ovis, in tribulatione nos ad Deum confugere docet. Psal. 31. *Tu es refugium meum à tribulatione, quæ circumdedit me: erue me à circumdantibus me.* Sunt qui in tribulatione refugium, habent ad creaturas, sed hi aberrare pergunt. Augustinus exponens hæc, f *Deus noster refugium & virtus, adjutor in tribulationibus*, sic ait: *Sunt quædam refugia ubi non est virtus, quo quisque cum fugerit magis infirmatur quam confirmatur. Confugis v. g. ad aliquem*

a Hom. 10. in Matt. b Vinc. Dom. 2 post Trin. serm. 1.

c psal. 118. d 1. Reg. 18. e Psal. 22 f Ps. 45.

sact

ꝛculo magnum, ut facias tibi po-entem amicum, refugium tibi videtur, (ô refugium ruinosum!) antea enim tantum causæ tuæ timebas, cum vero ad talem refugeris, & de illo tibi timebis; multi enim cum ad talia refugia confugissent, cadentibus illis ad quos confugerunt, &c. non est refugium nostrum tale. Sed ubi ad illum confugeris, nihil tibi deerit in loco pascuæ, ubi te collocabit.

§. II.

Deus per bella, & temporum angustias, homines ad se redire compellit.

QVot sunt qui in prosperis, tempore pacis, cæli, Dei & sui memores; quos clades, cædes, tubæ bellicæ salubriter ad Deum convocaunt? Isa. 26. *Domine in angustia requisierunt te.* Gloss. intern. Percute eos Domine, quia nisi in angustia non requirent te. Patet id in Manasse, 2. Par. 33. qui ligatus catenis ferreis, a *postquam coangustatus est, oravit Dominum Deum suum, & egit pœnitentiam valde coram Deo.* Vbi Ambros. recte obseruat: *Congruo correptus flagello convertitur ad Deum: in pœna constitutus agnoscit, quem in regno antea positus non quæsivit.* Eiusmodi luculentum testimonium posteris reliquit VVenceslaus Rex Bohemiæ, qui ubi in hostium potestatem venit, in carcerem conjectus, rogatus est, *quid inter captivum, & Regem intereſset?* Hic libere vinctus respondit; nullum esse discrimen, quam quod *Rex de terrenis cogitaret, captivus de cælestibus. Tunc vivebam mihi,* inquit, *nunc Deo.* Vt non injuria Propheta exclamet: b *Domine in angustia requisierunt te.* Quid Chlodovæum Franciæ Regem cum Germanis dimicantem, ad sanctum illud votum coëgit, se Christianum fore, si bello superior evaderet, nisi belli & cladis imminentis terror? c *Promitto tibi,* inquit, *Christe, quem adorat Clothildis uxor mea, si me ex præsenti periculo liberaveris, & desperatam jam victoriam mihi dederis, ero numinis tui cultor & servus:* Victor baptizatus est, & totum regnum ad ovile Christi reductum. Huc facit quod refert Procopius: d Gilimer Rex Vandalorum, opum affluentia tumens, & felici rerum eventu furens, Romano insultabat imperio, prodit in campum cum Belizario Duce Romanorum: ruunt Vandali, irruunt Romani, capitur Gilimer. Belizarius triumphali pompa urbem ingreditur, præferuntur capta spolia, præire jubentur captivi, & inter hos supereminet seminudus, victus, & vinctus Gilimer, sistitur in Hippodromo, Iustiniano Imp. ac toti imperio. Quid Gilimer in hoc festivo triumpho? huc atque illuc oculos circumfert, nil nisi Romanorum felicitatem, victrices aquilas, & se miseriæ simulacrum intuetur. Contemplatus ergo unde, quo devenerat, antiquam sortem, præsentem cladem, quantum mutatus ab illo

a Ambr. l. de pœnit c. 15.

b Isa. 26. c Charasius de prudent. lib. 1. cap. 9. d Lib. 2. de bello Vandal.

illo qui quondam fuerat,exclamat: a *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Vbi amabo vos, illud Sapientis hauserat, nisi ab adversa fortuna,nisi in carcere, in angustiis?illic ad se,ad Deum suum reversus est. b *Domine in angustia requisierunt te, & in tribulatione sua clamaverunt ad te.* Quod aptissima similitudine horologii,c Novarinus exponit: hoc enim quemadmodum nisi gravi pondere urgeatur, nullum sonum edit,sed prorsus inutile conquiescit; ita homo nisi adversitatum pondere (quod passim *Svvarigheydt* dicunt) opprimatur, voces suas in cælum non attollit.

„Horologium, inquit, quod „habet rotas suas, & necessa„rium artificium,si illi pondera „subtrahas, non progredietur, „sed statim inordinatur: sic ho„mo est horologium, quod „confecit supernus ille artifex „eximio quodam artificio,& in „eo omnes necessarias rotas „humanæ vitæ posuit, quæ po„tentiæ, sensusque animæ & „corporis sunt. Hoc horolo„gium cum ponderibus, maxi„mo ordine procedit,cum labo„ribus, tentationibus, & velut „pondere premitur;quibus sub„latis,statim quiescit & inordi„natur. Attendite Davidem, „cum Saul per montes perse„queretur,quam bonus & ordi„natus incedebat; ablatis vero „ponderibus, ablatis tribula„tionibus; videte quis fuerit.

„Cum filii Israël fatigarentur „in Ægypto,clamabant ad Do„minum, ita ut dixerit Deus „Moysi: Vidi afflictionem populi mei in Ægypto, & cla[...] morem ejus audivi:in desert[...] tamen constituti, manna, co[...] turnicibus saturati,quid fece[...] rint perpendite. Quid plura[...] animadvertite quid vobis ipsi[...] in dies contingat, cum vos calamitatibus oppressos senti[...] tis, illico clamatis ad Domi[...] num.„

Supra ducentos annos H[...] bræi apud Ægyptios habi[...] runt,ut recte Pererius; toto h[...] tempore nusquam reperiun[...] idolis serviisse, sed mox Æ[...] gypto egressi, vitulum co[...] flant & adorant. Quid hoc?i[...] ter Ægyptia idola ab omni cu[...] tu idolorum abstinent, ab id[...] lis Ægypti remotissimi, ido[...] venerantur.Causam nostis?d [...] Ægypto, inquit Mendoza n[...] ster, miseri vivebant & infe[...] ces afflicti plagis, onerib[...] pressi,ad Deum suum confug[...] bant: extra Ægyptum felic[...] de cælo pasti, ab Angelo duc[...] hostibus formidabiles, à D[...] suo aberrarunt.

e Cassianus tres modos trad[...] quibus homines ad Deum v[...] cantur. 1.Per inspirationem i[...] ternam. 2. Per exempla v[...] monitionem externam. 3. P[...] adversa & tribulationes; q[...] frequentissimus ac efficaci[...] mus est. Ita Arsenius Arca[...] magister, cum mortem sib[...] discipulo intentatam fuger[...] ad Christi caulam confugit, declinando mortem corpor[...] vitam & quietem animæ adi[...] venit.

Confimili de causa, Prince[...] ille Eremi incola Paulus, sæviriam Decii & Valeri[...]

a Eccles. 1 b Isa. 26. c Novarini electa S.tom. 5. l.9.excurs.6.

d Mendozæ Viridarium l. 4. Probl. e Collat. 3.cap.4.

dec

eclinaret, in specum sese abdidit, ubi solitudine delectatus, elut in beatis pascuis ævum raduxit. Adeo verissimum illud S. Macarii comprobatur: *Sæpe evenire, ut Deus ærumnis r tribulationibus hominem exaitet, ut is qui nimium terrenis reus animo inhæret, cum omnia sibi ifeliciter succedere videt, ita seum ratiocinari incipiat: Quandouidem non possum in mundo conqui quæ volebam, ecce mundum linquo, & ad Deum pergo, ut i uni serviam. & ita gratias deiceps agat de adversa fortuna, uia ejus occasione compulsus est ad Dei famulatum.* Idem docet S. Iieronymus Epist. 34. qua Iuanum virum nobilem, multis alamitatibus recens oppressum, hortatur ad deserendum eculum: Dominum enim hisce iodis admonere, & ad se compellere. Vbi porro hoc Pastois sibilo, nec canis latratu, ovis evertitur, pedo ac baculo utiur. Testor vos, qui tempora acis & induciarum, & belli eu turbarum vidistis: quando inquam ita sacræ ædes conferæ, conciones ac Sacramenta a frequentata, quam hac tempestate, hoc calamitoso temore, quam in civitate obsessa, ontagione infecta? cum temore pacis templa deserta sint, Concionatores ad lapides dicant, populus in sylvis, in saltius degat.

Similiter in nupero illo terræ notu, quot revertebantur tunentes pectora sua? quot oves rrantes, è luto, ac lecto exientes reversæ sunt Antuerpiæ, Bruxellis, Lovanii? Summo nane templa plena, qui die feriato animos expiaturi confluxerant, juxta illud Oseæ 6. *In tribulatione sua mane consurgent ad me, Dicent: Venite, revertamur ad Dominum.* b Dum Consentia, florentissima urbs Calabriæ, terræ motu quæteretur. cives omnibus desertis, in campum egressi, qui ex amœnitate paradisus dicebatur, tunc vere paradisus & pascua veri Pastoris, nil nisi preces & gemitus audiebantur, tota nocte confessionis uberrimis lachrymis defluentibus exceptæ, supplicationes flagellantium institutæ, fœminæ passis capillis, se, cultris, clavis, spinis laniabant, ut se tartarei lupi unguibus, quibus hæserant, eriperent, & Pastori redderentur, qui quidquid confractum ac contritum, facile consolidavit. David ipse, ut vidimus, conversum se in ærumna libere confitetur, Psal. 31. quod sic exponit Bernardus: c *Spina pœna est, spina falsus frater, spina vicinus est malus. Bene autem confixus est, qui conversus exinde est; bene pungeris si compungeris; multi cum sentiunt spinam, corrigunt culpam, & talis dicere potest: Conversus sum in ærumna mea dum configitur spina.* Spectat huc illud Oseæ c. 2. *Sepiam viam tuam spinis. Ex quo intelligimus*, inquit Hieron. *quod providentia Dei, sæpe nobis accidant mala, ne habeamus ea quæ cupimus, & variis calamitatibus hujus sæculi ad Deum redire cogamur.* Atque hanc rationem reddit calamitatum omnium Guido Carthusian. tom. 12. pa. 2. Bibl. SS. PP. c. 14. dicens: d *Ne inve-*

a Macar. hom. 32.

b Recupitus de incendio Vesuviano. p. 118. c Bern. serm. 48. in Cant. d V. Pelleg. Parad. to. 2. pag. 162.

niat ubi requiescat pes mentis tuæ, ut saltem coacta, ô anima, redeas ad arcam, sicut columba Noë. Ita se longius evagantem, suaviter reductum fatetur August. a *Inhiabam*, inquit, *honoribus, lucris, conjugio, & tu irridebas. Patiebar in eis cupiditatibus amarissimas difficultates, te propitio tanto magis, quanto minus sinebas mihi dulcescere, quod non eras tu. Quam misera erat! & sensum vulneris tu pungebas, ut relictis omnibus converteretur ad te.* Quin & alteram methodum Propheta excogitavit, oves perditas aut palabundas reducendi ad Pastores:

a Aug. l. 6. Conf. cap. 6.

§. III.

b *Imple*, inquit, *facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.*

SVnt homines elati, superbi oves aureo vellere turgentes, pretiosa lana convestiti, gregem in valle contemnunt, ad ardua juga honorum conscendunt, donec palam calumniis impetiti, alapa ab æmulo percussi, aut quavis alia injuria affecti, suis ludibrio esse cœperunt, & hac labe seu gleba, à Pastore turpiter notati, ad gregem in vallem descendunt. Quod singulari exemplo comprobat Platus: c Erat, inquit Petrus Consalvus, Episcopo Valentino nepos, à quo cum opima beneficia adhuc adolescens consecutus esset, illis ad inanem fastum fruebatur. Hanc ut Deus errabundam ovem ad se reduceret, glebam luti injecit; dum enim quadam die in generoso equo, una cum aliquot æqualibus, tota urbe huc illuc lasciviret, dum se cunctis spectabilem circumspicit, omnibus inspectantibus equo excussus, in cloacam ac profundum lutum corruit, è quo ut lutulentus emersus, à puerorum turba cum risu ac scommate procaciter explosus est; quare hoc indecoro pulvere sordidus, pudore perfusus, sibique iratus, ita secum statuit: Si sic mundus, cui hactenus servivi, ludit me, ludam & ego mundum. atque è vestigio ad ovile Domini, ad familiam Dominici se recepit, ubi doctrina & sanctitate conspicuus, vitam finiit. Verissime ille exclamare poterat, quod olim David: d *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* David mille beneficiis à Deo cumulatus, ne ingratus moreretur, hoc præ cæteris deprædicat: *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* Non agit gratias quod pedum sceptro, pileum corona commutarit, quod ab ovili in solium, à caula in aulam vocarit: quæ ut magna sint, pluris æstimat quod è Rege Deus mendicum fecerit, qualis fuit fugiens Absalonem. Majus beneficium reputat, dum comparatione ovis, à Nathan reductus est ad Dominum, dum clade centum octoginta millium virorum humiliatus ingemuit, & miserabalavit, & percussus, apud Dominum misericordiam invenit. *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* Dixerit Ioseph suo

b Psal. 82. c De bono statu Relig. Epil. ad sæcul. c. 38.

d Psal. 118.

Pharao-

Pharaoni: Bonum mihi, quia exaltasti me: dixerit Ruth suo Boozio: Bonum mihi, quia ditasti me: dixerit Esther Assuero suo: Bonum mihi, quia coronasti me: dixerit Mardochæus Regi: Bonum quia honorasti me: dixerit Tobias Angelo: Bonum quia illuminasti me: dixerit Naaman Elisæo: Bonum mihi; quia mundasti me: dixerit claudus Petro: Bonum mihi, quia sanasti me: dixerit Lazarus Christo: Bonum mihi, quia resuscitasti me: at Rex David inter summa beneficia hoc summe deprædicat: *Bonum mihi Domine, quia humiliasti me.* Nam hoc longe magis è re, quam si aureos montes contulisses. & cur? *Vt discam justificationes tuas*, ut servem mandata tua, ne ultra transgrediar sepem præceptorum tuorum quasi errabunda ovicula. Non sciverat se David peccasse, nec cogitabat de reditu, nisi percussus. Franciscus I. Rex Franciæ, à Carolo V. captus, primum templum quod intrat, audivit à Clero cantari illud Psalmi, a *Priusquam humiliarer, ego deliqui.* quasi sibi dictum exclamavit: *Verissime Domine.* Percussus sapuit, & ad se, ad Deum suum rediit, qui in aula illud Davidici, sibi non semel occini audierat, legerat, nec intellexerat.

b Anno 1596. Arcadio imperante, prædixit Deus viro sancto, Constantinopolim (quæ quasi altera Babylon fastu turgebat) in cineres redigandam, utque hoc Episcopo aperiat, severe edicit. Mox Præsul convocata concione, urbis excidium denuntiat, omnia illa superba ædificia solo æquanda. Et ecce, tibi repente alia urbis facies, ignitis precibus ut Ninivitæ ad luctum, ad saccum conversa: & ne fabula crederetur, sub nocte omnibus rei eventum præstolantibus, ignea nubes illuxit, unde teterrimus sulphuris odor exhalabat. Cuncti ad templa, ad Deum confugere, ut omnes non caperent: nonne *bonum Domine, quia humiliasti me?* dum sensim nubes evanuit, jamque parum respirabant, dum ex templo audita vox: *Migrate, migrate.* Exit igitur cum Imperatore omnis plebs, Episcopus cum Clero, nullo omnino in urbe remanente; & vel præpropera festinatione, vel quod plane de rebus suis desperarent, nemo domum clausit. Iam longe à mœnibus profecti, subinde tecta respiciebant, jamque tot millia hominum cum parvulis, ad pascua devenere, ubi in unum locum, fundendis lachrymis congregata, factus est locus flentium, omnis luxus in luctum, plausus in planctum, cithara in luctum versa; cum ecce fumum & scintillas ex urbe absistere vident; sed timore res tantum agebatur. Submissi primo mane, qui inquirerent, num urbs superesset, renuntiant omnia salva, quisque tecta repetit, sed alius quam exierat, & quod mirandum, patente domo nihil deperditum, nemo quidquam desideravit, ita timor ad justitiam compulerat, animum ab omnibus perituris avocarat.

Augustinus in Psal. 55. *In ira populos confringet.* legit & intelli-

a Psal 118. *b* P. Balingem de tribul. c. 3. sect. 4.

telligit: *In ira populos deduces.* Et subdit: *Irasceris & deducis, sævis & salvas, terres & vocas, imples tribulationibus omnia, ut in tribulatoinibus positi omnes recurrant ad te.*

§. IV.

Deus nos quasi filios vagos, larva morborum ad sinum suum compellit.

EXpende sigillatim illud, *Terres & vocas.* Vbi pueri longius domo aberrant, & redire detrectant, mater ut eos ad se compellat, larva illos terret, ut sic ad se, ad sinum suum confugiant. Est filia meliori forma quam fama, cælestium inanis, ovis vaga aut potius lupa, quam ut bonus Pastor reducat, fidelem ministrum, morbum immittit, qui cancrum, gangrenam, aut variolas ut larvam indutus, animum terret ut ad Deum suum recurrat. Chrysostomum audite: a *Matrum plurimæ cum nihil obsecrando proficere se viderint,* LARVAS *quasdam horrorisque figmenta parant, atque illos demum ad reditum impellunt, persuadentque ad se iterum recurrere. Hoc autem non in solis pueris contingit, sed etiam in nobis: quando enim malignus ille perterret nos atque perturbat, tunc frugi efficimur, tunc nos ipsos agnoscimus, tunc ad Deum omnipotentem* RECURRIMUS.

Ita B. Franciscus Borgia Dux Gandiæ, ferali larva mortuæ Elisabethæ, ad Deum confugit. Ita Raymundus Lullus, nescio quo insano æstu abreptus, dum Dominam, quam perdite deperibat, eques in templum insequitur, illa obversa, mamillam fœdo ulcere exesam ostendit: qua larva territus ad Christum confugit. Sed nil in hoc genere illustrius, quam quod à Sophronio commemoratur b: juvenem nobilem vitæ licentioris, cum Virginem pretiose vestitam sepulchro condi vidisset, victum cupiditate, ausum proxima nocte tumulum subire, eamque vestimentis nudare; illam vero repente consurrexisse, latronis manum tenuisse, ac horrenda specie, & gravi comminatione hominem eo adduxisse, ut votum religionis conceperit, ac ilico liber dimissus ab hac larva, è monumento ad monasterium confugerit. Verissime itaque Greg. c *Felix necessitas, quæ ad Deum ire compellit, & mala quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt.* Mitto hic nihil familiarius, quam in morbis ad Deum, ad Sanctos recurrere, ut turba cæcorum, claudorum, ut regulus, &c. mitto tot nobiles matronas ac viros patritios, qui prole aut conjuge sublato, ad Deum redierunt: d *Cum occideret eos, querebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum.* Sic Melania, sic Paula viro mortuo. V. Hieron.

Denique ut concludam: Per adversa non modo redire compellit, sed & torpentem & tarde venientem incitat, instigat, & quasi calcaria subdit ad currendum, ut recte observat B. Thomas Tolentinas: e *Tribulationes*

a Lib. I. de Prov.

b Platus l. 3. c. 26. c In illa verba, Compelle intrare. d Psal. 77. e Serm. de Cosma.

tiones

liones calcaria sunt, inquit, *quæ faciunt nos currere ad Deum*, Quod exemplo suo August. confirmat: a *Punctus tribulatione, cœpi quærere refugium.* Nisi eos pungeret, nisi spinas infigeret, nisi calcaria admoveret, dormiaremus, oblivisceremur, divagaremus. Sic Paulus ubi calcaria, ubi stimulum sensit, ocyus ad Deum recurrit. Et hoc calcar electis suis quandoque in via virtutis hærentibus Deus admovet, ut Gregor. testatur: b *Electis suis ad se pergentibus, Dominus hujus mundi iter asperum facit, ne dum quisque præsentis vitæ requie, quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu pergere, quam citius pervenire delectet.*

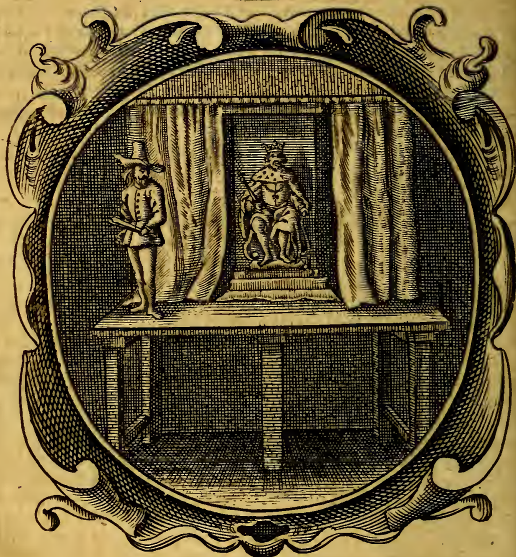
a August. in Ps. 93.

b Greg. lib. 23. mor. cap. 15.

EMBLEMA XXV.

Modicum & videbitis me. Ioan. 16.

OSTENDENT TERRIS HVNC TANTVM FATA. *Virg. Æneid. 6.*

DOMINICA TERTIA POST PASCHA.

Vitam noſtram COMOEDIAM eſſe , in qua omnia modicum ſunt: Hoc tantum quiſque ſatagat , ut partes ſibi à Deo datas recte agat.

§. I. *Omnes hic velut in comœdia ad modicum parent.*
§. II. *Suas quiſque partes recte ac rite agere ſtudeat.*
§. III. *Peracta ſcena , ut quiſque geſſerit & geſtierit , plauſum & palmam feret.*
§. IV. *Quinam bene partes ſuas egerint.*

DOMI

DOMINICA TERTIA POST PAECHA.

Modicum & videbitis me. Ioan. 16.

CÆSAR Auguſtus Romanorum Imperator, poſtquam 56. annos gubernaſſet Imperium, moribundus ad circumfuſam aulicorum turbam hæc noviſſima verba habuit: a *Numquid belle, in hoc communi vitæ theatro, partes meas egi?* Patre Octaviano Conſiliario progenitus, ad Imperii gubernacula provectus ſum: *numquid belle partes meas egi?* Adoleſcens etiamnum, vix ſextum & decimum ætatis annum attigeram, & toti exercitui Romano præfectus ſum: *nonne belle partes meas egi?* Necdum Cæſar in funere patris, ſcenam omnem argenteam feci, auguſtiſſimum illud Marcelli theatrum extruxi: *nonne belle partes meas egi?* Quadrageſies ſepties Romanis ludos dedi, ex quibus vix ullus minoris quingenties aut milies HS. id eſt, ſupra tres milliones (ut Manutius ait) ſtetit; tria millia quingentas feras unis ludis mactans, mille ſtruthiones, mille cervos, mille apros ad delicias populi induxi; *nonne belle partes meas egi?* Bella civilia varia geſſi, adverſus Brutum & Caſſium, Julii Cæſaris avunculi interfectores; in L. Antonium Triumviri fratrem, adverſus Sextum Pompeium; noviſſimum adverſus M. Antonium; ac libens in bello iſto Aſiatico 150. milliones expendi, ut de Antonio cum ſua Cleopatra triumpharem: *nonne belle partes meas egi?* Externa bella per me geſſi, Dalmaticum adhuc adoleſcens, & Antonio devicto Cantabricum: *nonne belle partes meas egi?* Domui auſpiciis meis Aquitaniam, Pannoniam, Dalmatiam cum Illyrico omni, item Rhætiam & Vindelicos, & Salaſſos; gentes Alpinas coercui, Dacorum incurſiones, tribus eorum Ducibus cum magna copia cæſis, Germanoſque ultra Albim removi; alias item nationes ad obſequium redegi, ipſos Indos & Scythas, aut vi, aut clementia populo Romano confœderavi: *nonne belle partes meas egi?* Curules triumphos varios egi, Aſiaticum, Alexandrinum, &c. urbem lateritiam marmoream reddidi, triumphator orbis totius, paciſque inſtaurator 56. annos in hoc vaſtiſſimo orbis theatro, populo ſpectandus fui; ſed nunc cortina clauditur: *valete & plaudite.* Et reductis cortinis animam efflavit. Similia Auguſto, in mortis articulo jactaſſe ferunt Henricum VIII. Angliæ Regem, ſalubri documento poſteris relicto: b *Vitam omnem mortalium comœdiam eſſe*; ubi quiſque ſuas partes agit, hic Crœſi, ille Codri; hic Catonis, ille Morionis, ſuffragante Chryſoſtomo: c *Non eſt theatralibus ſcenis vita noſtra diſſimilis: nam ut iſtic, ille imperatorius,*

a Sueton. Plutar. Lipſ.

b Scotti adagia ſacra pag. 107. c Chryſoſt. Epiſt. 6.

hic Iudicis, & alter militis implet officium, ubi autem consecuta nox fuerit, nec Imperator agnoscitur, nec Iudex, cortina clauditur, & persona exuitur.

a Pineda in Eccles. Actores ingredientes in hunc mundum & egredientes, sunt homines: *Vnus enim introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.* Personæ comicæ & tragicæ, Imperatores, Reges, Principes, voluptuarii, epulones, divites, mercatores, egeni, mendici, viduæ, pupilli, domini, servi, milites, imbelles, pueri, senes, sapientes, stulti, probi, improbi.

a Cap. 1. vers. 4.

§. 1.

Omnes, velut in comœdia, ad modicum parent.

SI quem potentem, divitem, nobilem, voluptuosum videris, b *ostendunt terris hunc tantum fata.* Omnes illud usurpare possunt, c *Modicum & videbitis me.* Philemonem Poëtam hic ex Apuleo inducere placuit, qui cum plaudente populo, conscriptam à se comœdiam recitaret, imber derepente coortus, cœptam fabulam in sequentem diem differre coëgit. Postridie maxima hominum frequentia convenit, quod reliquum erat comœdiæ excepturа; cum diu exspectatus Philemon non compareret, missi ex promptioribus qui eum accirent, & ecce eum in lectulo mortuum offendunt. Steterunt qui intraverant, perculsi, tam inopinatæ mortis prodigio; deinde regressi ad populum, renuntiavere Philemonem Poëtam (verba sunt Apulei l. 3. Florid.) qui exspectaretur, quo in theatrum fictum argumentum finiret, jam domi veram fabulam consummasse. *c* Vetera hæc, hac ætate sic etiam scenam claudimus: Fuit abhinc paucis annis in convictu Hallensi actor primarius, quem probe, utpote affinitate propinquum, novi; hic Hermenigildum acturus, sarcophagum secum tulerat, in theatro ficte tumulandus: cum omni populo actorem præstolante, hic serio intus agebat; sed animam, atque in eodem feretro, eodem vespere mortuus requievit. Quam multi indies inopinato fato fabula fiunt, quibus illud Horatii mors accinit:

d *Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti;*
Tempus abire tibi est.
Satis diu in sago, in toga, in purpura;
Tempus abire tibi est.

Historias volve & miraberis, tam brevi temporis spatio, tot Pontifices orbi Vrbem exhibuisse spectandos. Mitto eos qui annum, vix paucos menses impleverunt; plures breviori tempore perstiterunt, ut sapienter illi senserint, qui cum Sapiente e *æstimaverunt ludum esse vitam nostram,* & verissimam comœdiam. Pius III. dies viginti sex: Damasus secundus, dies viginti tres: Marcellus secundus, dies 22. Theodorus secundus, dies viginti: Sisinnius dies 20. Cælestinus IV. dies 17. Bonifacius VI. dies 15. Vrbanus VIII. dies 12. Leo XI. dies 6. Stephanus II. dies tres;

b Virg. 6 Æneid. c. Ioan. 16.

c Anno. 1636. *d* L. 2. Ep. 21. *e* Sap. 15.

nonne

ionne omnes hoc veriſſimum oſtentarunt: *Modicum & videbitis me?* In hos actores, Bernardus monet, ut Eugenius oculos defigat: a *Quantorum*, inquit, *in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis adſpexiſti? ipſi te prædeceſſores tui, tuæ certiſſimæ deceſſionis admoneant; & MODICUM tempus dominationis eorum, paucitatem dierum nuntiet tibi.* b Nonne hi omnes diurno, non diuturno tempore perſonati fuere Pontifices? nox ſecuta eſt, & perſona exuitur. Feſtivum eſt quod refert Ioannes Nider Dominicanus in *formicario lib.* 2. *cap.*3. ubi narrat cujuſdam ſomnium Ordinis ſui, qui ſomniarat ſe in Pontificem aſſumendum; jamque adeo ea phantaſia animo inſederat, ut cum tempore Concilii Conſtantienſis tres à ſummo Pontificatu eſſent depoſiti, de eo ſibi conferendo vix dubitaret: electo autem in eadem Synodo Martino V. ne omnino ſpe ſua excidiſſe ſe putaret, aut in rabiem ageretur, cum Bacchanalia inſtarent, fratres Dominicani ludicrum ſpectaculum animi cauſa exhibuerunt, argumento ſumpto de Romano Pontifice, ac ejus Curia. Ad hoc variæ perſonæ delectæ; ſed Pontificis partes huic traditæ, & ſic ſaltem perſonatus Pontifex apparuit, ſerio ludicra egit; at ubi nox ſecuta, nullus Papa agnoſcitur. Quid omnes alii Pontifices, aliud in orbis theatro peregerunt? quid omnes Reges? quid Imperatores? Eccl. 10. *Rex eſt hodie, & cras morietur.* Vitellius octo menſes regnavit, Tacitus ſex, Ottho & Æmilianus quatuor, Pertinax 3. Florianus duos, Philippus ad totidem dies; nonne modicum? Caninius Rebulus in Fabii Maximi locum ſuffectus, cum per unum diem Conſul fuiſſet, Cicero lepide dixit: Vigilantem ſane habuimus Conſulem, qui in conſulatu ſuo numquam ſomnum vidit. De Fabio Mario ait Trebellius: Uno die factus Imperator, altero viſus regnare, tertio die occiſus eſt: nonne modicum? Vidiſtis quandoque in ſcenam dari, Beliſarios, Valerianos, Tamburlanos, Diogenes Romanos, auguſta forma indutos, poſt horam vero ſubita cataſtrophe omnibus exui. Iſtjuſmodi ludos c Petrus Damianus Agneti Imperatrici ſpectandos proponit: *Galba*, inquit, *Romanorum Imperator, quatuor tantum menſibus imperavit, & in Romæ foro, gladio percuſſus occubuit. Nonne Vitellius interemptus eſt à Ducibus Veſpaſiani?* & poſt longam ſeriem, ſic concludit: *Quis eſt enim cui ſe fortuna non transferat, & modo de adverſis in proſpera, modo de proſperis in adverſa,* SCENICA SE VARIETATE *convertat?* ut omnium oculis ac animis perſpectum ſit, *Oſtendunt terris hos tantum fata.* Ad eum prope morem res fieri aſſolet, ut in trium Regum ſolenniis ſolenne eſt per familias Reges, Conſiliarios, pincernas, moriones ſorte educere, qui ubi nox advenit, perſonam exuunt, & *modicum* parent; diurnum, non diuturnum regnum eſt. Hic quotannis novi Magiſtratus, novi Conſules, Commiſſarii, Duces exer-

a Bern. ad Eugen pag. 524. b Bonaert in Eccl.

c Epiſt. 5. ad Agn.

citus, indies nova officia, novæ dignitates: curritur, concurritur, multum impenditur, nec modicum expenditur. Petr. Damian. c. 8. *Nunquid & mulieres ab hujus* SCENICÆ *vertiginis rotatu reperiuntur immunes? Cleopatra nempe magnifice toti dominabatur Ægypto, quod videlicet regnum centum millia villarum includere perhibetur:* a & dum ex Ægypto in Ciliciam ad Antonium pergeret, advecta est navi, undique laminis aureis inducta; remi argentei, qui ad fistulæ tibiæque modos, à speciosissimis puellabus agitabantur; vela purpurea, rudentes serici erant; ipsa vero Regina, sub tentorio aureo requiescens, Deæ instar; ad quod spectaculum, ait Plutarchus, tota Cilicia effusa est. At rogo vos, quo choragio viva sepulchrum subiit, *Nunquid & mulieres ab hujus* SCENICÆ *vertiginis, &c?* Convivium adeò opulente instruxerat, ut Antonio bolum dederit, qui, teste Adrichomio, venerat ducentis quinquaginta aureorum millibus: *sed scenica vertiginis* rotatu, ab Augusto debellati, bolum sumpsere, quo & ille & illa, sibi vitam eripuere. Hæc qui spectat, & oculis mentis attentius contemplatur, profecto non se efferet, quantumvis illustrem personam agat: quia *modicum ostendunt terris hunc tantum fata.* Nemo opibus ac regio cultu spectandus, iis ut propriis extolletur, sed tamquam actor iis b evi spoliandus. Chrysost. *Noli gaudere in divitiis, quia iis spoliaberis sicut actor scena peracta.* Est filius lanionis, qui agit personam Regis aut Principis, indutus veste filii gubernatoris, in hac triumphat, sed hac spoliabitur scena peracta. b *Hoc mihi ipsi dico quoties aliquid perstrinxerit oculos, quoties occurrerit domus splendida, cohors culta servorum, lectica formosis imposita calonibus. Quid miraris? quid stupes? pompa est. Ostenduntur illæ res, non possidentur, & dum placent, transeunt.* Hæc si cogites, non te efferes: hæc si Iudices sacri, & profani attenderent, non tantum opulentis tribuerent, non adeo pauperes despicerent, libere magnates tanquam personatos, sceleris arguerent. Elias quondam occurrebat impio Regi Achab, qui sic Prophetam aggressus: c *Tune ille es qui conturbas Israel?* Elias respondit Regi, imperturbato animo: *Non ego turbavi Israel, sed tu, & domus patris tui.* Chrysostomus stupet hoc responsum Eliæ, & hanc tandem causam reddit: d *Elias non spectabat diadema, & exteriorem apparentiam, sed animam sordibus imbutam, squallentem, sordidam, & non in veritate sibi Regem cernere videbatur.* Quo spectat illud Senecæ: e *Omnium istorum personata felicitas est, contemnes illos si despolia-veris?* Quare nemo alteri invideat, nemo se miserum dicat; sed sua sorte contentus vivat, & personam quàm Deus injunxit, bene agere satagat, ac præ Regibus & Magnatibus, plausum ac palmam feret.

a Plut. in Antonio.

b Seneca Ep. 110. c 3. Reg. 18. d Chrys. hom. 8. ad pop. e Sen. Ep. 70.

§. II.

Suas quisque partes recte, & rite agere studeat.

EPictetus f Enchiridio verè aureo, Christiana axiomata plura

f Epict. c. 23.

plura complexus est, ac in rem nostram sic ait: *Actorem esse fabula talis, qualis magistro probata fuerit, te memento: si brevis, brevis; si longa, longa. Si medicum agere te voluerit, fac eam quoque personam ingeniose repræsentes; ita si claudum, si Principem, si plebeium: hoc enim tuum est, datam personam bene effingere; eam autem eligere, alterius.* Incredibile est quot querelæ parentum ac puerorum, dum magister pro comœdia exhibenda, partes distribuit: hic queritur se partem habere rustici, ille quod nimis brevem, tres quatuorve lineas: frustraneos hic parentes sumptus allegant, altera mater indignatur filium semper morionem agere; cum tamen partes aptissime pro capacitate cujusque distributæ. Detur filio viri consularis, sed balbo pars quadraginta & quinquaginta versuum, stupido alicui ac bardo persona Regis: nonne spectatores id indignum judicabunt? splendor omnis actionis evanescet, actoribus vero perpetuum dedecus accrescet; sed talem agat quisque partem, qualis magistro probata fuerit. Ita agitur in hoc vastissimo orbis theatro: summus ille ac prudens magister Deus, cuique suas partes distribuit, hic mendici, alter Regis; hic militis, alter monachi; hic ægri, alius sani partes agit: & hoc tantum exigit, quisque ut suas partes strenue agat. In partibus musicis idem usu venit: si bassus velit superiorem canere, discordia summa, sed qualis magistro musices probata fuerit; similiter si Religiosus velit esse conjugatus, & conjugata velit esse monialis, miles Consiliarius, hic Dux exercitus: erit confusio summa; sed hoc observandum, ut si personam monachi acceperis, *fac eam personam ingeniose repræsentes*; si Medici, si Advocati, &c. Mechanicus mane præmissa oratione, omnem laborem ac sudorem Christo consecret, & strenue ad Christi gloriam desudet. Medicus non gravetur noctu ægrotanti pauperi succurrere, Advocatus causas pupillorum & viduarum non protrahat, non negligat. Sic Zeno apud Laërtium dicebat, bono histrioni esse sapientem persimilem, quod sive Thersitæ, sive Agamemnonis personam acceperit, utramque decenter exprimit, & imitatur: *Hoc enim tuum est, datam personam bene effingere*; eam autem dare, alterius. Æger es? fac eam personam bene agas. Hoc in ægrorum schola Binet docet: cum nescio quis morbo correptus, quereretur se pessime habere, hoc illi responsum solatio fuit: Amice quisque ægroti personam ac partes semel sustinere debet, tibi jam in proscenium veniendum est: tuas ergo præclare agito, stant pro theatro Deus & Angeli; si acutus fuerit dolor, brevi peregeris personam; si remissior, non adeo effœminatum te exhibeas, ut tantillo dolori succumbas.

Sed quereris vitam brevem, in flore vitæ te emori, alter filium sibi in prima ætate ereptum: si brevis pars obtigit, brevem, sed bene agat. Quod optime expressit Seneca: a *Quomodo fabula, sic vita; non quamdiu, sed quam bene acta sit, refert: nihil ad rem pertinet, quo loco desinas, quocumque*

a Seneca Ep. 77.

voles

Voles desine, tantum bonam clausulam impone. Tantum suas partes bene agat: quo fit ut rusticus in comœdia sæpe plausum præ Rege referat, & Morio monarcham aut Menecratem aliquem exsuperet, ut recte Gregorius: a *In examine justi Iudicis, mutat merita ordinum, qualitas actionum.*

Spectatores non attendunt utrum quis gerat personam Pontificis, Imperatoris, Legati, aut Medici, sed quam bene. Et hinc fit ut in rustico, qui bene partes suas agit, *mutet merita ordinum, qualitas actionum.* In hanc rem refert b P. Paulus Barry de quodam Coadjutore nostro, qui eodem momento quo Philipp. II. in Hispania, Neapoli è vivis excessit, ut post mortem declaravit, seque tanto altius evectum in cælis supra Philippum, quanto Philippus illo altior fuerat in terris: diversas personas ac partes egerant, uterque bene, sed cocus palmam tulerat. Ita in examine justi Iudicis mutat merita ordinum, qualitas actionum. Ludovicus non ideo sanctus fuit, quia Regem egit Galliarum; Eduardus non ideo, quia Regem Angliæ; Chrysostomus non ideo, quia Præsulem; Paulus quia Apostolum, sed quia bene. S. Hieronymum audi: c *Cernis quod Episcopus, Presbyter, Diaconus, non ideo sint beati quia Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, sed si virtutes habeant nominum sacrum, & officiorum; alioqui si Diaconus sanctior Episcopo suo fuerit, non ex eo quod inferiori gradu, apud Christum deterior sit.*

a V. Bellarm. Conc. 38. in festo S. Iacobi. b Barry solitud. pag. 329. c Bellarmin, cit.

Ex quo præclare deducit Cardin. Bellarminus: Iudas Apo-,, stolus erat, hoc est, Episcopus,, & Doctor; Stephanus Diaco-,, nus, id est, minister & disci-,, pulus; exacta tamen comœ-,, dia, Iudas *ex theatro* explosus, ,, in gehennæ incendium ruit, B.,, Stephanus totius *comœdia* plau-,, sibus exceptus, ad cælum cum,, honore sublatus fuit; vidit Ie-,, sum stantem spectatorem, *Spe-,, culator desuper, qui nos diebus om-,, nibus, actusque nostros prospi-,, cit.* Caussam hujus mutationis,, quærit Bellarminus, quare discipulus Magistrum, Diaconus Episcopum præcesserit? ,,Quia, inquit, Stephanus discipuli per-,, sonam egit bene, Iudas autem,, personam Apostoli egit male. ,, Itaque contingere potest, &,, sæpe, ni fallor, contingit, ut,, Rex, & Pontifex, Iurisconsul-,, tus, & Theologus, æternis cru-,, ciatibus adjudicentur; cocus,, vero, & Regis mancipium, &,, alius nescio quis imperitus, &,, plebeius, æternis præmiis affe-,, cti, beatis Angelorum agmini-,, bus associentur; nec immerito, ,, cum sublimes illi, personas suas,, non bene repræsentarint; alii,, autem suas licet viles & abje-,, ctas, præclare & eleganter,, gesserint.,,

§. III.

Peracta scena ut quisque gesserit & gestierit, plausum ac palmam feret.

VBi *magni cortina Theatri* clausa fuerit, ubi omnes mortales partes suas egerint, ubi Antichristus fatalem epilogum tragœdiæ imposuerit, præconis voce spectantibus superis ac inferis,

eris, sua cuique præmia decer- entur: uti hic peracta scena fie- i assolet, & cum stupore om- ium, qui stultum aut Morio- em egit, ad primam palmam vocatur, quando potentes sæ- uli mirabuntur & clamabunt: st possibile? ô rerum vicissitu- inem! iste famulus, ille mecha- icus, ille qui stultus apud suos abebatur, ille simplex Religio- is, primum præmium? quantum nutatus ab illo! ille villicus pri- nus in ascensu! nos insensati itam illorum æstimabamus in- aniam. *a* Optime Tertullianus allem Iosaphat in judicio com- arat theatro, infernum caveæ, rincipes hujus mundi ludioni- us, dæmones phanaticis furiis: *upersunt*, inquit, *alia spectacula, le ultimus & perpetuus judicii dies, le nationibus insperatus, ille deri- us, &c. ô qua tunc spectaculi lati- ido! Quid admirer? quid rideam? bi exultem? spectans tot ac tantos eges, qui in cælum recepti nun- abantur, cum ipso Iove & ipsis suis stibus, in imis tenebris congemis- ntes? item Præsides, persecuto- s Dominici nominis, sevierioribus uam ipsi flammis sævierunt, in- ltantibus contra Christianis, li- uescentes: quos præterea sapien- s illos Philosophos coram discipu- s suis, una conflagrantibus erubes- ntes, &c. tunc magis tragœdi au- iendi, magis scilicet vocales in sua opria calamitate: tunc histriones gnoscendi, solutiores multo per nem: tunc spectandus auriga in ammea rota, totus rubens.* In illo ie *superfunt alia spectacula*, ubi etracta larva hypocritæ, id t, ut Augustinus exponit, hi- riones & mimi, veri tragœdi pparebunt: qui in theatro hujus mundi apparebant hominibus jejunantes, & personam San- ctorum assumebant, ut D. Tho- mas ait: b *Supersunt alia specta- cula*, illic viri in veste muliebri; illic reducta cortina tota scena patebit. Invehitur hic Tertul- lianus, Chrysostomus, & Maria- na noster in spectacula, quod in scena quandoque adulteria & stupra proponerentur, imo sa- crilegia: vel audire fœdum est, nedum spectare quod *c* Mariana refert: „ Scimus, inquit, supe- rioribus annis in quadam ho-„ rum hominum societate, à Iu-„ dice, quod ex ipsius ore audi-„ tum est, unam quampiam ex„ hoc grege, quæ Magdalenæ„ personam sustinebat, depre-„ hensam turpi consuetudine „ junctam esse cum eo histrione„ qui Christum Dei Filium, vo-„ ce, gestu, habitu repræsenta-„ bat. Insignem fœditatem, at-„ que eo majorem, quod magno„ populi plausu audiebantur. Sæ-„ pe spectatoribus excutiebant „ lachrymas. Hæc miramur &„ execramur. *Supersunt alia spe-„ ctacula*: secreto fornicantes, ut Cyrillus ait, producet in aper- tum theatrum. *Supersunt alia spe- ctacula*: comœdia, quam hic hæ- retici Calviniani, Lutherani in comessationibus, in cubilibus, in versutiis & astutiis transege- rint, in tragœdiam convertetur. Illic excucullatus Monachus, cum sua virgine spectabitur; d *Apparent*, inquit Psalmista, *ut intereant in sæculum sæculi.*

e Olim Augustæ Carolo quin- to & Ferdinando fratre una prandentibus, hæc super men-

a Tertull. l. de spectac. in fine.

b V. Lanuza tract. 2. p. 2. sect. 1 n. 121.
c Mariana lib. de spect. cap. 8. d Psal. 91.
e Michael Picarti decad. poster. 9. c. 3.

sam

sam ab hæreticis comœdia exhibita est personis mutis; primum se infert larvatus habitu Doctorali, cujus tergori inscriptum nomen Ioannis Capnionis sive Reuchlini: portabat hic fascem partim rectorum, partim curvorum lignorum, quibus dissolutim projectis in medium atrium, recessit. Hoc digresso, succedebat alia persona itidem larvata, nomen habens Erasmi Roterodami, habitu sibi convenienti: hic conabatur curva rectis ligna componere; quod cum frustra multo labore conatur, tandem quassans caput, animo commoto inde recessit; tum subintrat Monachus, Lutheri nomen præferens, ignem ac ardentes prunas adferens, quibus distorta illa ligna succendit: vidensque luculentam flammam concepisse, se subduxit. Inde prodit quidam habitu Imperatorio, qui ubi flammam intuitus, stricto gladio vim à lignis avertere conabatur: at quo acrius ligna fodicabat, & gladium ventilabat, hoc magis flamma invalescebat; itaque & ipse, furibundo similis recessit. Tandem Pontificali habitu Papa ingreditur, titulo Leonis X. insignis. Consternatus ad incendium, ut eminus conspexit duas amphoras, unam aquæ, alteram olei, inadvertenter quo ignem sopiat, unam arripit; & oleum affundens, flamma latius se diffudit. Qua actione innuebant actores, Ioannem Reuchlinum Principem, artes & linguas, veterumque dogmata in Germaniam intulisse: ex illis alia recta, id est Orthodoxa, alia curva & distorta, minime fidei analoga, & mera hominum somnia; huic successisse Erasmum Roterodamum, qui studiose operam dedit ut recta distortis conciliaret, frustra laborasse: successisse vero Martinum Lutherum, qui Orthodoxam doctrinam in cineres redigere conabatur, orbem Christianum suis dogmatis incendens; quæ ut Imperator vi armata ac ferro exstinguere frustra laboravit, Pontifex suis excommunicationibus eos territans, oleum camino affudit. Peracta fabula indignantibus Augustis, comœdi diligenter conquisiti, celeri fuga sibi consuluerant, ne tragœdi fierent. Ita in re seria nebulonibus ludere placuit, & Ecclesiæ Papistis, ut vocant, & Papæ illudere. Restat ultima scena illis peragenda in orbis theatro, quo non effugient a *tunc magis tragœdi audiendi, magis scilicet vocales in sua propria calamitate: tunc histriones cognoscendi solutiores multo per ignem* tunc hæ voces sero audientur *Quomodo erravimus à via veritatis! Superſunt alia spectacula.* Non semel purpuratus epulo, non semel Cleopatra cum suo Antonio in scenam data est, sed in illo die, in ignea purpura, totus rubens spectandus erit. M. Antonius jussit dici Alexandrinis quod Antonius Romæ egisse *tragœdiam* per cædes & seditiones, sed quod Alexandriæ ageret comœdiam cum sua Cleopatra in luxu & deliciis; verum scenica vertigine, luxus in luctum recidit, ut plerisque accidit, qui hic comœdiam, postea tragœdiam exhibituri sunt, *sequiturque æternum plangite.* Id quos cadit illud aurei Ori oraculum: b *Præsens vita lu-*

a Tertull. cit. b Chrys. hom. 47. ad pop.

du

us est, *futura non est ludicra*. a Rex quidam Persarum, vel o solum titulo suum regnum egno Barbarorum præcellere ictitabat, quod Magnates apud ersas habeant alta, & longa omina, &, ut Tertullianus ait, *gera nominum*. Spheudadates, rtaxerxes, Vavaranes, Omix-idinas, &c.

Nomina sunt ipso pene timenda sono;

arbaros autem habere parva omina, verbi gratia, Caunus, ythes, Davus; atque adeo suum egnum tragœdiam, qua vilio-es personæ arcentur, Barbaro-um regnum comœdiam, & uasi plebeiorum esse.

Idem, inquit Garassus, de in-erno dici posset, illic tragœ-iam agi, ubi omnia magna no-ina Alexandri, Tamburlani, ardanapali, Machiavelli, Qua-acondoni, Diocletiani, Thesau-ochrysoniochrysides: in cælis ero ubi, S. Pierre, S. Paul, S. Luc. Iean, S. Iacques, *&c*. In qua ælesti comœdia, ut nos ali-uando partes nostras agamus, ptimos actores imitandos hic obis proponamus.

a Garaf. doct. curieuse l. 7. sect. 11.

§. IV.

Quinam bene partes suas egerint.

AUdi S. Prosperum. *Si spe-ctandi voluptas est, habes auri-am* (non currum Medeæ con-cendentem) *spiritualem Chri-um. Etiam qui curru igneo, us-ue ad metas provectus est cæli, urrusque Pharaonis demersos in are*. Habes præclarum illum ctorem, Paulum, qui spectacu-um fuit Deo, Angelis, & homi-ibus. Hieronymus ad Gal. 4. *Mutabat*, inquit, *Paulus vocem suam*, *& in histrionum similitudi-nem factus: si quidem ut in theatro, mundo, & Angelis, & hominibus, habitum in diversas figuras verte-bat, & voces*. Talis actor fuit sanctus Ioannes Baptista, de quo S. Nilus: *In solitudine versabatur, & civitates ipsæ cum hominibus ad eum confluebant, qui scenicis ve-stibus induebantur, ad zona pellicea spectaculum concurrebant, sub dio manere non recusabant* (ut fit in in-signi comœdia:) *nam videndi viri cupiditas, omnem sensum molestiæ abstergebat, virtutumque spectacu-lum, labores & incommoda leniebat*.

Talis actor fuit David 2. Reg. 6 *Vivit Dominus, quia ludam & vi-lior fiam plusquam factus sum*. dum saltat instar histrionis an-te arcam, uxori & aulicis ludi-brio. In quem ludum sic ludit Bern. b *Ludam*, inquit, *ut illudar, ac quasi bonus Rex, non ad hono-rem, sed ad contemptum. Bonus ludus, qui hominibus quidem ridi-culum, sed Angelis pulcherrimum spectaculum præbet*. Et paulo post: *Non est hic ludus puerilis, sed qui cælestium spectatorum delectare pos-sit aspectum: hoc ludo & nos inte-rim ludamus ut illudamur, confun-damur, humiliemur*. Ita lusit Si-mon Salus, Iacoponus, aliique innumeri, quos Raderus de SS. Stultis commemorat; quibus Hieronymus Paulam Romanam adnumerat: c *Novi*, inquit, *su-surronem quemdam (quod genus hominum perniciosissimum est) qua-si benevolum nuntiasse, quod præ nimio fervore virtutum, Paula quibusdam videretur insana, & ce-rebrum illius dicerent confoven-dum. Cui illa respondit: Theatrum*

b Bern. Epist. 87. c Hieron. Epist. 27. ad Eustoch.

facti

facti sumus mundo & Angelis & hominibus: nos stulti propter Christum. Hæc Hieronymus. Consimiles actores fuere in purpureo theatro omnes Christi Martyres, de quorum antesignano Petrus Damianus: a *Ecce spectaculum, ad quod aspicit intentus operi suo Deus; surgit ipse Rex filius regis, & lapidantium acies interrumpens, triumphatoris certamini assistit.* b Pium certe spectaculum videri posset cujusdam juvenis, qui dum Christi patientis personam in theatro ageret, in cruce serio expiravit. Præbeamus & nos spectaculum dignum Deo, & si male hactenus partes nostras egimus, nondum sero; ab histrione, serio motum, & mentem excitare discamus: c Fuit is Polus Comœdus, celeberrimus histrio, qui Athenis in publico theatro Sophoclis Electram acturus, personam lamentatricis fœminæ induit, plorantis ad urnam, in qua fingeret ossa recondita fratris sui Orestis; hinc ut se, & spectatores ad fletum permoveret, filium prædilectum non ita pridem functum exhumari curavit, cumque ejus ossibus capsa inclusis, theatrum ingreditur, non jam fictis, sed veris lachrymis omnia complens. Haud aliter qui hactenus cum polo per omnem vitam se Comœdos exhibuerunt, fictis lachrymis scelera luxerunt, Deum riserunt ac luserunt, nec invitante Polo, electa anima Electræ plangentis personam induat, & se, aut fratrem, id est, proximum peccato mortuum plangat: idque ut veris lachrymis agat, unici Filii Dei non arida ossa, sed laceros & sanguineos artus, ante oculos ponat: atque hac felici catastrophe, per planctum, cælo plausum dabit: nam ut olim Seneca: d *Nihil ad rem pertinet, quo loco desinas; tantum bonam clausulam impone.*

a Serm. de S. Stephano. b Drex. Tribunal l. 1. c. 3. sect. 4. c Mendoza l. 1. Reg. c. 3 an. 8. sect. 2.

d Sen. Epist. 77.

EMBLE-

EMBLEMA XXVI.

Expedit vobis ut ego vadam. Ioan. 16.

ARCTIVS ABSCEDENS.

DOMINICA QUARTA POST PASCHA.

Per infeſtationes & ariditates Deus quaſi abſens, nos arctius ſibi adſtringit, uti nodus tum maxime conſtringitur, quo inter ſe ſtringentes longius recedunt.

§. I. *Deus intimis amicis ſeſe quandoque ſubducit, ut ardentius ament.*
§. II. *Abſentia Chriſti confert ad majus meritum, & robur virtutum.*
§. III. *Fidelitas amantis, in abſentia amati, maxime comprobatur.*

DOMI-

DOMINICA QUARTA POST PASCHA.

Expedit vobis ut ego vadam. Ioan. XVI.

DEMONSTRANT Astrologi, solem hoc magis lunam collustrare, quo longius ab eadem recedit, juxta illud Poëtæ:

a *Iam sum tibi charior absens.*

Sol absens lunæ charior, quod ipsa inde clarior. Confirmat Apuleius, b *Luna Solis æmula, noctis decus, quanto longius abit à sole, tanto largius illuminatur, pari incremento itineris & luminis.* Haud aliter Sancti, qui hic ut stellæ ac lunæ fulserunt, par incremento luminis & amoris exarserunt, pro ratione itineris, quo Deus ab eis recedere, & radios divinæ consolationis longius contrahere videbatur.

a Ovid. Met. lib. 11. b Lib. de Deo Socratis.

§. I.

Deus intimis amicis sese quandoque subducit, ut ardentius ament.

HOs internæ illustrationis ac consolationis radios, divinus ille sol per tres annos adeo subduxerat c Seraphico Francisco, ut testatus sit, ea desolatione ac animi afflictione se excruciari, ut si saxa & rupes ejus desolationis participes esse possent, disrupta fuissent. Et in his omnibus Deum ardentissime amabat, nec unquam illi charior.

Iam sum tibi charior absens.

c V. Reconfort des Ames desolees par Philippe Servius sect. 3.

Angela de Fulginio tam longe solaribus radiis divinæ illustr[ationis] recesserat, ut si omnes c[æ]lites ad se solandum descendi[s]sent, dolores ac angores min[i]me alleviare potuissent. Pede[m] in inferno habere dictitabat. [E]vel sic dilecto absenti erat *cha[r]ior absens.* Mater Theresa 2[.] annos in tanta ariditate ac fast[i]dio transegit, ut ne sermone[m] de divinis ferre, nedum intell[i]gere potuerit, per 15. annos, [s]ne libello meditari nequiveri[t] donec Christus ad excelsiss[i]mum contemplationis gradu[m] eam sustollens, omnes libro[s] proscribi voluit, se ipsum co[n]templandum, legendum, ac d[i]ligendum proponens. Solatio [s]tibi sit, ó fidelis anima, lacte[a] Bernardi doctrina: *In multis te[n]tat te Dominus Deus tuus! Decl[i]nat sæpius, avertit faciem, sed n[on] in ira. Probationis illud est, n[on] reprobationis.*

S. Eligius ita à divino illo so[le] desertus, ut exclamare non du[]bitarit, quidquid ageret, de s[a]lute sua conclamatum esse. N[e]c ideo desistebat indesinenter De[o] servire.

d Sacerdos vitæ integerrim[us] per 12. annos, molestissimis co[]gitationibus & phantasiis adeo divexatus, ut nec celebrare, n[ec] ullas preces ad Deiparam fu[n]dere valeret. Persistebat tame[n] omni illo tempore, incredib[ili] constantia; donec post nubi[la]

d Pennequin Amour divin. part. 3. c[.] pag. 39.

Pho

Phœbus rediret, & post 12. annorum conflictum, tanta dulcedine, tot suavissimis lachrymis perfundebatur, tanta animi teneritudine in Dei Matrem ferebatur, ut præ divina dulcedine totus colliquesceret. Quin & Brigittæ divinitus concessum esse, eo tempore quo sacerdos hic faceret ad aram, cacodæmonem dejectis oculis, ligatum, ad pedes ejus prostratum cernere. Et ii omnes, quis credat, hoc artius Deo ac divino amoris vinculo colligati fuere, quo à se longius abire videbatur: ut in præfixo emblemate, amans ab amante longius recedens, artius nodum constringit; subducitur oculis, sed hoc ardentius vivit in corde. De Magdalena ingeniose differit Origenes: a *Iesus qui modo recessit à te, & quomodo? forte nescis an diligat te? olim te diligebat, olim à Pharisæis te defendebat. Olim quærebat te cum non adesses, vocabat te cum abesses. Et ô dulcissime Magister, quid post hæc peccavit in te? Dixisti: Mariæ optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Sed quomodo verum est, si tu es ablatus ab ea? nisi hoc ita intelligatur, quod licet tu sis ablatus ab oculis ejus, tamen non es ablatus à corde ejus.*

Catharina Senensis fœdis infestationibus misere divexata, ubi hæc Christus sese in conspectum dedit, amare queritur ac quærit, Ut quid tanto tempore sese subduxisset, ubi demum latuisset dilectus absconditus? Respondit: In corde tuo filia. Idem magno Antonio responsum fuit, ac in intimis cordis visceribus Deus sic absens aurum charitatis ac gemmas virtutum, humilitatis, diffidentiæ de se, tolerantiæ generat, uti sol intra terram & mare. Hinc amaritudinem animæ sic mellifluus Doctor solatur: b*Ne timeas, ô sponsa, ne desperes, ne existimes te contemni, si paulisper tibi subtrahat sponsus faciem suam; omnia ista cooperantur tibi in bonum, & de accessu & recessu lucrum acquiris: tibi venit, tibi & recedit; venit ad consolationem, recedit ad cautelam; ne magnitudo revelationum extollat te, ne si semper apud te sit sponsus, incipias contemnere alios sodales, & hanc continuam visitationem non jam gratiæ adscribere, sed naturæ.* Ex quo liquet verissimum illud c *Expedit vobis ut ego vadam.* Probat id idem Doctor: *Dixerat enim sancta anima quadam in abundantia sua: Non movebor in æternum; cum subito sensit à se aversam faciem verbi, seque non modo motam, sed etiam conturbatam, & sic in tristitia didicit* non altum sapere.

Quin & in se hanc causam fuisse ait Bern. quod Dominus recessisset à se. *Superbia*, inquit, *inventa est in me, & Dominus declinavit in ira à servo suo; hinc ista sterilitas animæ meæ, & devotionis inopia, quam patior: non compungi ad lachrymas queo, non sapit psalmus, non legere libet, non orare delectat: meditationes solitas non invenio. Ubi est illa inebriatio spiritus? ubi mentis serenitas, & gaudium, & pax in spiritu?* O anima quæ se à Deo desertam queritur, in seipsa descendat, & hanc forte causam reperiet. Convenit in eo B. Laurent. Iustinianus

a Orig. hom. 130. de Magdal.

b Bern. in scala claustralium col. 3. c Bern. serm. 74. in Cant. d Bern. serm. 54. in Cant.

nus: a *Ad reprimendam hominis audaciam, sapientissime interdum se subtrahit sapientia, non odiendo, non contemnendo, sed amando: quis enim nisi quandoque, relictus sibi, propriam agnosceret fragilitatem? continuis successibus occasionem parat elationis*; atque ideo hic modicum nos deserit, ne in peccatum prolapsi, in æternum deseramur. Quod optime expendit Greg. b *Omnipotens Deus eos, quos in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit? unde scriptum est: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui Hinc Psalmista deprecabatur; Non me derelinquas usquequaque. Derelinqui igitur se, sed ad modicum posse utiliter noverat, qui ne usquequaque relinqueretur petebat.*

Hinc omnem elationem animi ac sensualitatem exosa B. Catharina Genuensis (cujus vitæ lectio magni fiebat à B. Aloysio) affirmare non dubitavit: c *Sane gustus ille spiritualis, magis quàm diabolus cavendus est; quandoquidem ubi adhæret, morbum generat incurabilem, homine ignorante.* Quem non incurrit, qui hoc gustu caret, & cui hæc mellis dulcedo subtrahitur, ne morbum, vermes ac fastidium generet: d *Temperanter*, inquit Laurent. Iustin. *spiritualis est sumenda dulcedo, ne ex immoderato gustu fastidium generet. Hoc Sapiens insinuans*, inquit: e *Mel invenisti, comede quod sufficit, ne cogaris evomere.* Quo spectat illud Bern. f *Vulgare Proverbium est, quod nimia familiaritas parit contemptum. Recedit ergo, ne forte nimis assidue contemnatur, & absens magis desideretur, desideratus avidius quæratur, diu quæsitus tandem gratius inveniatur.* Et hic alter fructus absentiæ Christi, ut ardentius desideretur, juxta illud Poëtæ:

g *Semper in absentes felicior æstus amantes.*

h Quid causæ fuisse exstimas, cur IESUS duodennis se parentibus subduxerit, quos ex absentia sua adeo cruciandos præsentiebat? nisi ut quibusdam lachrymis aspersum, luculentius amoris incendium exurgeret. *Amor magis sentitur cum eum prodit indigentia*, inquiebat olim i August. ad instar ignis, qui paurum frigida affusa magis exardescit. k *Supra modum*, inquit Richardus Victor. *imo supra naturam, ignis convalescit in aqua: quia amoris incendium magis exæstuat ex alterutra contradictione, quam invalescere posset ex mutua pace.*

l *Nonnihil aspersis gaudet amor lachrymis, & crescit.* Cum Richardo convenit D. Ambr. *Quo magis lassatur affectus, eo magis amor crescit, & quo diutius abest qui desideratur, eo exspectantis desideria majori quadam amoris ignoscunt.* Mitto illud Horatii:

----m *Virtutem incolumem odimus,*
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Illudque Ciceronis de patria cujus dulcedinem *non tam fruen*

a Lib. de Monast. discip. c. 18. b Greg. l. 20. Mor. c. 19. c Lancicius de Aridit. c. 6. n. 35. d Laur. Iust. c. 6 de Interiori conflictu. e Prov. 25.

f Bern. in scala claustral. col. 3. V. Bernard ser. 74. in Cant g Tibull l. 2. eleg. h V. Lobbel. D. inf. ocr. Epiph. q. 2. i Aug. l. 10. de Trinit. k Rich. Vict de 4. grad. viol. chari. l Propert. l. 1. Eleg. 12. Psal. 118. m Horat. l. 3. Ode 14.

do quam carendo didicit. E quibus alia argumenta facile suppetunt.

§. II.

Absentia Christi confert ad majus meritum, & robur virtutum.

3. FRuctus absentiæ Christi, est majus meritum. Qua de re exstat præclarum monitum, & exemplum in libello quodam *a* B. Catharinæ Bononiensis: quæ cum varie impugnata fuisset, infestata blasphemiis, tentationibus infidelitatis *b* circa præsentiam Christi in Eucharistia, nullis eas lachrymis aut precibus depellere valebat; potissimum autem infestabatur sub tempus communionis, donec Deus illi revelavit, *quod majus meritum est animæ si communicet, cum suprà dictis impugnationibus, ferendo patienter tempestates spiritus, quàm illa quæ his expedita, communicat cum multa dulcedine & suavitate.* Si enim alias corporis afflictiones æquo animo ferre, magni meriti est, illas animi, quæ his longe graviores sunt, patienter tolerare, nonne summi existimandum est? B. Catharina Bononiensis in libello à se Deo inspirante conscripto: *Non est dolor acerbior illo, quem patitur anima, ob sensibilis amoris absentiam*; nemo fuit qui martyrio conferre non dubitavit. Is fuit P. Alvarez, vir suo ævo sanctissimus, qui sic secum statuebat: c *Inquietudinem quamcumque in oratione mihi occurrentem* (puta abs non causatam) *martyrium reputabo, & ut talem fortiter sustinebo.* sustinuitque per 16. annos: *d* B. Clara de monte Falco per annos 11. continuos varie exagitata à dæmonibus, & privata cælestibus deliciis: B. Catharina Bononiensis per annos 5. valde desolata fuit, & dæmonis illusionibus divexata. Videtur Deus noster cum dilectis suis quandoque in arenam descendere, ubi non armorum sed amorum animosa contentio, uti accidit luctando cum Iacob, de quo Rupertus: e *Famosa lucta, & totius ore Ecclesiæ per orbem celebrata, qua homo cum Deo luctatus est.*

Haud absimilis hujus certaminis imago (si fas sit humana divinis comparare) in Aluilda puella regia elucet, quæ ubi sponsi, quem deperibat, patre se interponente, expetitis nuptiis frui nequiret, virum mentitur, ac myoparonem conscendens, mari aufugit. Forte fortuna, hostilem hæc navim conspicata, ut ducem agebat, arma expediri jubet, confligitur, & eccum Aluildæ cassis excutitur; agnoscit hostis sponsam: & *f* ilico Martis tela, in amoris convertit, mutuos ruunt in complexus, & debitam sibi fidem exsolvunt. Sic anima ubi à Deo variis adversitatum telis impetitur, eum quasi hostem sub infestis armis delitescentem perhorrescit, & illud Propheticum exclamat; g *Quare posuisti me contrarium tibi?* Dum ubi paululum ventis jactata, post brevem conflictum, ex hoste sponsum sese exhibet, obvium in amplexum ruit, castamque sponsam

a In vita. *b* P. Servius cit. c V. Lanc. Arid. c. 5. n. 29.

d c. 4. in fine. e Rupert in Gen. lib. 8. c. 6. *f* Saxo. l. 7. g Iob. 7.

cæleſtibus complet deliciis. Hujus certaminis non inexpertes puellas complures reperio, quas inter occurrit *a* B. Angela de Fulginio, quæ inſidiis dæmonum per biennium impetita, acerrime corpore & mente conflictata eſt. Suos ipſam cruciatus enarrantem audite: *Ne magnitudo revelationum extollat me, &c. affligor corpore & anima. Non eſt in me membrum, quod non patiatur horribiliter à dæmonibus: numquam enim ſum ſine dolore & languore, ita ut continuo oporteat me jacere. Animæ vero tormenta majora ſunt, nec ſcio aliam aſſignare ſimilitudinem, niſi de homine ligatis manibus, ac velatis oculis, vivo pendente è patibulo, cui nullum auxilium, remedium nullum, aut fulcimentum. Sic ego torqueor*, & hoc ſuſpendium elegit anima mea, quia in hac tortura, Christo confixa ſum cruci. Idem ſapiebat B. Margareta de Pazzi, quæ fel purum ſitiebat, nullo medicatum guſtu ſpiritus, aut ulla etiam cæleſti dulcedine temperatum. Et confido, ajebat, ut iſte calix ab amantiſſimo ſponſo mihi aliquando propinetur. Mox voti compos, per annos quinque ab inferiis & ſuperis ſic excruciata, ut in fruſtra diſcerpi videretur. Cumque Confeſſarius ei ſolatium aliquod polliceretur, aut præſagiret, id longius à ſe removebat, deque Deo querebatur, quod à pactis inter ſe conventis diſcederet. Qua invicta animi conſtantia, quantum meritorum ac gratiarum cumulum hæ ſponſæ Christi ſibi compararint, ex divinis revelationibus ac favoribus impenſis, manifeſtum eſt. De quo exſtat illud Gertrudis, quæ à Domino quaſi ſpreta, intellexit, quod vicinitas nimia quandoque impediat, ne amantes ſe mutuo videant, ut in amplexu fieri conſuevit. Quo ſalubriter edocta, meritum gratiæ ſubtractione ſponſi, in immenſum augeri, eumque non modo dulciter, ſed & prudenter; non carnaliter, ſed rationabiliter amandum eſſe. *b* Bernardus harum teſtis & arbiter ſententiarum: *Cum ægre ferrent diſcipuli, quod d[…] aſcenſuri Magiſtri diſceſſu ab eo[…] dem ipſo audierunt: Si diligere[…] tis me, gauderetis utique, qu[…] vado ad Patrem. Quid ergo? no[…] diligebant de cujus diſceſſione do[…] lebant? Sed diligebant dulciter[…] ſed minus prudenter: diligeban[…] carnaliter, ſed non rationabili[…] ter. Dilectio eorum, contra ſalu[…] tem eorum unde ajebat: Expe[…] dit vobis ut ego vadam.* Qui[…] quod vel ex eo Sancti plu[…] rimum meruerint, cum ho[…] ſit Deum vere & ſincere dili[…] gere propter ſe, non propte[…] conſolationes.

Qui divinos favores ac cæleſtes favonios adeo ſordid[…] aucupantur, ut ubi iis diſcu[…] ſis auſterior aquilo afflarit[…] terga vertant, ac Dominum pe[…] ardua properantem deſerant[…] ne ipſis brutis animantib[…] brutaliores ſint. Canem, ama[…] bo vos, vel fruſtro panis mu[…] cidi ita hero obſtrictum cern[…] tis, ut nullis minis aut verbe[…] ribus, etſi etiam maxime veli[…] à ſe amoliri queat.

a In vita c. 19.

b S. Bernard. ſerm. 20. in Cant.

Excelsioris animi est, Domi-
o propter se, nullo amore
oncupiscentiæ, sed amicitiæ,
c afflatu filiali servire, nil so-
atii è creatis, nisi ex creatore
auriendo. Etenim, ut recte
ionet Bernardus, *illud verum
c solidum gaudium est, quod non
creaturis, sed à creatore percipi-
ur.* a Hoc expetit & unice spe-
tavit quem ex Taulero Nie-
enbergius noster inducit. No-
i, inquit ille Doctor, insignem
ei famulum revelationibus &
isionibus cælestibus admiran-
um, cui Deus arcana sacra-
im litterarum sensa, homi-
umque internas cogitationes
c merito, gradusque gratiæ
ujusque manifestarat. Verum
deo parum illi arridebant, &
ero suspecti erant favores isti,
uibus indignum se arbitraba-
ır, ut enixe Deum rogarit, uti
os sibi surriperet; & exoravit.
uinque omninò annos vitam
git omnis penitus consola-
onis ac cæleſtis dulcedinis
acuam; ariditatum vero, ten-
tionum, angustiarum feracis-
mam. Tandem & his ipse su-
ra modum gravatus, vix re-
irabat, & ægre quietem ani-
i ac pacem tenebat; cum ec-
e duo Angeli cælitus à Deo
issi, eum solaturi. Sed fortis-
mus athleta ad Deum versus:
omine Deus, inquit, nullum
go solatium expeto, sat mihi
t custodire locum ubi habi-
s in anima mea, ita ut in eam
ræter te introeat, aut appareat
hil. Quæ animi fortitudo, &
nceri amantis affectus sic Deo
acuit, ut supra alias multas
ærogativas, meruerit ex Pa-
is æterni ore audire: *Tu es fi-
lius meus, in quo mihi complacui.*
Quam felicius est hæc audire
ex Dei ipsius ore, quam dice-
re: b *Complaceat tibi Domine, ut
eripias me: Domine ad adjuvan-
dum me respice?* Hæc incipien-
tium est vox, illa laus perfecto-
rum, qua vel filium suum natu-
ralem unigenitum Deus noster
est dignatus.

4. Fructus absentiæ Christi: ut
serviant expensis propriis, sicut
milites honorarii non ob sti-
pendium aut panem victali-
tium: uti olim Deus Brigittæ, &
S. Gertrudi revelavit, dicens:
*Vellem electis meis persuasum esset,
quod eorum bona exercitia place-
ant, quando serviunt expensis pro-
priis,* non ob stipendium conso-
lationum. Quod suavissimus
c Bernardus nobis instillat: *Pu-
rus amor mercenarius non est.
Sponsæ res & spes unus est amor.*

d Fuit constans Dei Amicus,
qui candide fassus est, se jam
40. annis Christo servire assi-
dua oratione sine ulla consola-
tione interiori aut gustu; hoc
unum illi solatio esse, quod pro-
priis expensis serviret. e Et hoc
est, quod S. Ignatius suis incul-
cavit, Deo fideliter servirent
sive plures adsint visitationes
spirituales, sive pauciores: f Ca-
merarius refert de Petro Co-
mite Sabaudiæ, qui ut Ottho-
nem Imper. electum salutaret,
in conspectum venit media
corporis parte, holoserico ac
tela aurea pretiosissime conve-
stitus, ex altera parte totus ca-
taphractus. Hujus insolentis ha-
bitus causam Imperatori expo-
suit: una parte se auro & gem-

a Nierenb. vita divina c.20.

b Psal. 39. c Bernard. serm. 83 in Cant. d Drex. Rhet. cæl. l. 1. c. 9. sect. 2. e Reg. sum. 22. f Lib. 1. hist. med. c. 6, Sainct. lu-re tom. 3, perseverance.

mas pretiose indutum, ut Regiæ suæ Majestati in pace serviret; arma vero, quibus pars altera corporis munita erat, ut illis in bello ipsi militaret, & usque ad ultimum spiritum decertaret. Ita nos in utrumque parati esse, nec in bello terga vertere imbelles debemus.

Antonia Romana magnæ sanctitatis vidua, à Sancto Philippo Nerio valde æstimata, apta similitudine animas in pace & animi tranquillitate, deliciis ac internis consolationibus assuetas, catulis *a* Melitensibus domicellarum comparat; viros autem adversis exercitatos, venaticis canibus, dum dicit; „Deum operariis suis conversioni animarum deditis non „præbere tot in oratione gu„stus & consolationes, uti dat „quibusdam fœminis; & licet „illos tanquam canes venaticos „(qui capiendo ursos & apros, „id est, peccatores converten„do, veniunt quandoque pedi„bus lutulentis) non admittat „ad oscula, sicut admittit par„vulos catellos, pulchros, otio„sos; tamen pluris facit illos „Dominus, quam istas mulier„culas, quibus se magis com„municat per spirituales gustus, „& veluti quosdam amplexus.

Declaravit hanc veritatem Christus S. Gertrudi non absimili similitudine: Sicut, inquit, „Imperator aliquis præpotens, „non solum delectatur in pala„tio suo habere puellas delica„tas & ornatas, sed etiam or„dinat principes, duces, & mi„lites aliosque diversis operi„bus aptos ministros, quos sin„gulos in palatio suo semper habeat ad diversa negotia paratos; ita & ego non solum delector interioribus deliciis contemplativorum, sed etiam diversis exercitiis utilium negotiorum, quæ fiunt causa mei honoris & amoris: quia tales magis exercentur in charitate, patientia & humilitate. Ecquis Imperator duces exerc[itus] ac milites honorarios, q[ui] nullo stipendio pro eo dece[r]tant, non præferat puellis ho[n]orariis, quæ in Gynæceo Re[gi]næ asservantur? b *Charitate[m] militis Imperatorem suum indic[at] bellum*, inquit S. Ioannes Cl[i]machus, *Monachi vero charitas a[d] Deum maxime eo tempore, quo a[d]stat orationi, deprehenditur.* Theo[lo]logus quidam, quid rerum om[]nium difficillimum rogatus; hæ[c] 4. respondit: c *Laborantis in parti[...] docentis in ludo, imperantis in bell[o] & orantis in templo*, aut in cub[i]culo, hic licet hostium incu[r]siones mille obveniant non de[]cedit è campo, non arma abj[i]cit: sed generose decertat. S[.] Petrus in oratione raptus, v[i]dit mappam refertam variis be[s]tiis, audit vocem, Occide & manduca, nec quidquam sua[]vius gustavit. Tentationes, qu[æ] in mappam mentis candidæ in[]cidunt, occide, & fructum sua[]vissimum reperies. & ejusmod[i] orationes aridæ, uti pharmac[a] medicorum *drooghen* maxim[æ] virtutis, ac Deo sæpe gratissim[æ] accidunt, ut docet *d* Binet d[e] Amore divino, quem consul[e]. Unum hic delibasse sufficia[t] quod Plinius & Majolus refe[]runt; Olim fuisse peritissimo[s]

a Lancic. de Aridit. c. 5. num. 28.

b Grad. 28. c Oratio non deferen[da] ob ariditatem aut tædia. d Amour d[i]vin c. 24.

atuarios, qui simul in una sta-
a desudabant, hic domi suæ
aput, alter in officina sua pe-
em, tertius brachium effinxit;
d eo artificio, ut quæque pars
arti congrueret, ac si uno
elo ab uno artifice confecta
ſet, atque ita ex tot partibus,
ulcherrima statua effecta est.
a oratio ac meditatio sæpe
nge præstantior, quæ per par-
s interrupta, & variis phan-
smatis intercisa, quam sine
lla interruptione absolvitur.
emo dicat, Non possum ora-
, meditari, &c. Si non potes
um Ioanne sublimia & divina
ontemplari, procide, inquit
homas à Kempis, cum Mag-
alena ad pedes Iesu, & corde
ontrito & spiritu humiliato,
ete tuorum veniam peccato-
um. Si non vales cum Paulo
l 3. cælum evolare, mane
im eo apud Christum, carnem
um vitiis & concupiscentiis
rucifigendo. Si non potes
ontes excelsos conscendere
um cervis, id est, viris perfe-
is, ingredere petram cum he-
naciis, ut ibi spinas peccato-
um & terrenarum rerum
uas. Si non habes alas aqui-
volantis ad sidera, habes pen-
as simplicis columbæ nidifi-
antis in maceria, meditando
assionem Servatoris. Denique
illud robur animi acquira-
us, & in viros perfectos, ac
obustos milites nos Deus ef-
rmet, lac nobis consolationis
btrahit, & solidiori cibo af-
efacit. Quam doctrinam B.
etrus Damianus Agneti Impe-
trici tradidit, dicens: a *Ne tur-
ris si qua te fortassis adversitas
feriat: ob id enim fit, ut internus
ille dispositor ad hanc te dulcedi-
nem trahat: nam & mater cum ab-
lactare vult filium, aliquando fel
uberibus adhibet, ut dum aspernatur
ille quod abhorret, compellatur ad
alimentum se transferre quod ro-
boret.*

a L.7, Epist.5, ad Imp. V. Interpretes de
olatione Isaac,

§. III.

Fidelitas amantis in absentia amati maxime comprobatur.

SUperest nunc 5. atque ultimus fructus absentiæ Christi, ut dilectus experiatur animæ, se absente, fidelitatem. Audite & melleum sermonem haurite: b *Cave tibi ô sponsa, quando absentat se sponsus, non longe abibit, & si non vides eum, ipse tamen videt te semper, plenus oculis ante & retro. Habet etiam circa te nuntios suos spiritus, quasi sagacissimos exploratores, ut videat quomodo absente sponso converseris, & accusent te coram ipso, si aliqua signa lasciviæ & scurrilitatis in te deprehenderint. Zelotypus est sponsus iste, si forte alium amatorem receperis, si aliis magis placere studueris, statim discedet à te, & aliis adhærebit adolescentulis. Delicatus est sponsus iste, nobilis & dives est, speciosus præ filiis hominum, & ideo non nisi speciosam dignatur habere sponsam. Si viderit in te maculam sive rugam, statim avertet oculos.* in absentia sua de fide sponsæ, zelotypus sponsus maxime solicitus est.

Sapient. 14. *Creaturæ Dei in tentationem factæ sunt animabus hominum.* Locus difficilis. Quomodo enim summa bonitas, qui vult omnes salvos fieri, fecisset creaturas in laqueum, cum

b Bern. Scala claust. col. 3.

Deus intentator malorum sit,& neminem tentet ? Similitudo rem exponet. Facit Deus sicut paterfam volens explorare fidem filii seu servi; relinquit nummum in mensa, cistam vel cellam vinariam apertam; ipse se inde subducit, ut exploret an se absente quid auferent. Deus subducit se in secretum cubiculum aulæ suæ, & relinquit omnes thesauros creaturarum apertos, non ut exploret fidelitatem nostram. Quam doctrinam confirmat Cardinalis Cajetanus in illa verba; a *Palpebræ ejus interrogant filios hominum.* Psal. 10. *Metaphoricus*, inquit, *est sermo ad similitudinem hominis claudentis oculos, ut experiatur quid, se non vidente, alii faciant.*

Fideles filii, qui absente patre, dum extra oculos, dum in universitate, in exteras provincias profecti, ita se gerunt, ut in ædibus paternis. Si famuli & ancillæ absente hero, vel hera æquè seduli, æquè fidi, ii laudandi sunt. Sic conjux ut casta Penelope absente conjuge, discipuli absente magistro, religiosi absente prælato, amicus absente amico, æque strenue partes agant, ac si præsentes essent, hi se fideles ostendunt. Quam multi hero præsente sobrii ac sobriæ, quæ coram simulant se crassiorem potum, nec vinum ferre posse, dum os poculi ab hero fuligine tinctum bene notatos in conspectum dedit.

b Rem miram & prope inauditam narrat Sanctus Petrus Chrysologus. Apostolos qui præsente Magistro tam frugaliter cœnabant, tanta reverentia coram agebant, impransi non semel Dominum sequebantur. Illo mortuo, vix oculis sublato, dum corpus vix in monumento positum, intra illud triduum, dum omnia elementa turbata, & petræ scissæ, cœperunt epulari & ducere in bonis dies suos. *Terra tremit*, inquit Chrysologus, *turbatur tartarus, scinduntur saxa, monumenta dissiliunt, sol fugit, dies sepelitur, fit nox totum, & soli discipuli alto sigmate, choro uno, toto atrio deliciis sæculi epulantur.* Quid hoc ait Chrysologus? Unde hæc dissolutio, qui parati ad fundendum sanguinem, ad bibendum vinum delapsi ? ubi respondet *Hos fratres reversus ab inferis, sic Magister invenit.* Si hoc absentia trium dierum, si hoc absentia inter Apostolos, qui ante oculos tot terriculamenta ac prodigia mortis Christi, qui tot miracula viderant, tot conciones ex ipso audierant, quid non in familia absente hero, in scholis absente magistro, in Religione absente superiore timendum est, nisi omnino fidi sint. Matth. 21. *Homo erat Paterfam. qui plantavit vineam, & peregre profectus est, & agricolæ apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt.* Qualis hæc carnificina ? qualis tragœdia? Causam nostis ? *Peregre profectus est.* Tum illi inter se conspirare, murmurare, otiari, vereri dominum, ad ultimum desperationem devenire. Nonne identidem de servo tali illud Comici ingeminatur:

c *Nescio quid me absente turbatum est domi ?*

Vultis hujus prototypi ectypon videre

a Apud Lippom. in calen. *b* Chrysolog. serm. 83.

c Pontan. Attic. bell. vol. 2, c 54.

videre? Majorcensis civis locuples, uxorem cum liberis & servo in villa reliquit, & ipse *profectus est foras*. a Hic servus à domino male habitus, illo absente ultionem concepit, ac foribus obseratis, hera vincta, liberos ad domus tectum secum effert. Reversus herus indignatus fores clausas, servo qui è sublimi spectabat, minari: at ille unum filium è tecto præcipitat, & mox alterum. Pater hic pene exanimatus, blandius eum affatus: at frustra. Ni, inquit servus ille nequam, tibi nares præscindas, & tertium præcipitem agam. Quod cum amori filii pater fecisset, mox tertium una cum uxore præcipitat, ac seipsum, ne pœnas daret, suspendio liberavit. Quid non absente domino turbatum est domi? famuli, quam officiosi, quam morigeri, dum coram Domino; sed quid, dum inter alios famulos? de tenacitate domini, de salacitate dominæ. Quot facti amici impræsentiarum aurea verba, omnia laudare, ad omnia aptum deprædicare, ita absentia, inane cerebrum, nullius judicii, malæ famæ, &c. b Vis nosse an alteri amicus sis, inquire quid absens de te sentiat & dicat? Matt. 11. *Illis autem abeuntibus, cœpit* IESUS *dicere ad turbas de Ioanne*. Chrysost. *Quam bene recedentibus discipulis, cœpit laudare Ioannem. Non sicut quidam blandiores homines, qui libenter homines in facie laudant, aut quando vident amicos ejus fideles aut domesticos, quos credunt quia nuntiaturi sunt illis quidquid audierint*. Sed fidi amici sunt, qui non modo præsentes, sed & absentes collaudant. Dicitur Gen. 11. *Erat autem terra labii unius, & sermonum eorumdem*. Liran. *Est autem homo labii unius, quando similiter loquitur de proximo in præsentia, & absentia ejus; & lingua diversa, quando bona loquitur in præsentia proximi, & mala ipso absente*. Ideo & sponsus ille cælestis longe abit & dicit: *Expedit vobis ut ego vadam*, ut fidem fidelis animæ explorem, quid dicat, quid me absente agat. Quot peccata, quot adulteria, quot zelotypiæ ex absentia conjugis?

Hic ludus amantis fuit: c Matrona Parisiensis deserta ab Amasio suo Pantagrueli, misit ei annulum cum falsa gemma, cui annulo inscriptum Hebraice LAMMA SABACTHANI. Consulit hic varios quid hoc significaret, dum tandem ingeniose quidam Pamugus nomine, sic exposuit: *Dy amant faux*, id est, Dic falsus amator, *pourquoy m'as tu delaissé*. id est. Lamma Sabacthani, quare dereliquisti me? Quoties ejusmodi annulum cælestis ille sponsus mittere posset ad olim sponsas suas: *amant faux*, quare dereliquisti me? promptu causa; Prov. 7. *Fruamur cupitis amplexibus*. Quomodo audes hoc? *Non est enim vir in domo sua, abiit via longissima*. Patheticam in hac re historiam accipite, quam refert Gramondus: d Non longe à civitate Montauban, castrum quoddam inhabitabat Nobilis Francus, Reynesius nomine, qui in uxorem duxerat Panatiam venustissimam fœminam.

a V. Fuse Acroam. Bidermanni lib. 2. Acroam. 3. b V. Serlog. tom. 1. pag. 184.

c Tuningii Apophtheg. Franc. pag. 54. d Poirters Larva pag. 160.

Et ecce quidam Paulinus Vicecomes in eam exarsit, variis munusculis eam sibi devinxit, & quo tutior esset accessus, jam forma hortulani, jam pictoris, jam alia in castrum sese penetrabat: jamque Panatiam totam occupabat, quo amor ejus in conjugem Reynesium omnino refrixit; qui rem subodoratus, omnem modum quæsivit, ut Paulinum in flagranti delicto deprehenderet. Interea Ephebum unum Reynesius pecunia corruperat, injuria à Domina pridem affectum, quare Dominum accedit, in genua provolutus veniam & vitam precatur, flagitium omne exponit, & ab hero vindictam flagitat. Jam plane edoctus Reynesius, simulat se peregre negotii causa proficisci, uxor illi Crocodili lachrymis valedicit, quibus infames ignes tegat. Die insequenti adest Paulinus cum Germano Panatiæ, ejusdem farinæ, jam sine ullo metu fruiturus cupitis amplexibus. Dies & vesper in epulas ac choreas, nox detestandæ libidini destinatur. Reynesius, qui ante decessum omnia pessula ostiis amoverat, jam certus adulterum intus esse, armata militum manu, concubia nocte castrum invadit, penetrat ad cubile, ubi Paulinus cum conjuge repertus, qui tumultu excitus, sclopum arripit, in Reynesium explodit, sed ictu irrito; Paulinus vero variis vulneribus confossus occubuit, ante pedes Panatiæ. Frater dum per fenestram fugam cogitat, à satellitibus inferne suppositis hasta trajicitur. Iam nobilissima fera supererat, infamis mulier, quæ se subduxerat, & in interula, solo pudore tecta, in latrinis latebat, protracta jam veras lachrymas dabat, ruit in amplexus conjugis, vim ac technas Paulini exaggerat, omnem fidem per sacra ac profana spondet. Inserit se medium ac pro matre intercedit filius; hic jam patrem exarmarat, dum ab Ephebo ad vindictam tam indigni facinoris incitatus, uxorem obtruncat. Cadavera per triduum jacuere inhumata. Hoc est frui cupitis amplexibus, dum vir in domo non est. S. Hugo Card. exponens hæc, a *Non est vir in domo, abiit via longissima*, per virum accipit Christum, qui non est in domo sua, id est, in mundo, visibili specie; abiit via longissima, puta in cælum, sed væ cum venerit exacturus rationem. Quid fecit hic paterfam. agricolis vineæ? malos male perdet. Quid fecit hic paterfam. conjugi suæ? viro hoc absente, quid non in terris mortales agunt, & audent? quam paucæ fidæ ac fideles animæ? Unum & singulare fidelitatis exemplar proposuisse sufficiat. *b* Bertulphus inter proceres Germaniæ nobilitate ac opibus præpollens, ut animo erat apprime pio, in Palæstinam cogitabat, vestigia Christi veneraturus? jamque necessariis ad iter comparatis, adscitisque consilii sociis, magna remora Ansberta uxor, lectissima matrona intercessit;

---c *sed nullis ille movetur*
Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit.

a Proverb. 7. v. Cornel. hic. *b* Bidermanni lib. 2. Acroam. 1. c Virg. l. 4. Æne i

ffirmat se voti reum,nec teme-
: aliquid decrevisse:si avocare
ergeret uxor, non marito, sed
elo eam pugnaturam. Adhæc
ɔsentiam spondet opinione
reviorem fore,nec annum ex-
essuram. Solvit ergo, & jam
ultum terris jactatur & alto,
ndem Palæstina potitus est.
ujus aspectu quam volupta-
m Bertulphus ceperit, super-
acuum sit narrare, illum ne-
ue antrum Bethlehemiticum,
ec Iordanis fluenta, quamvis
anus,spectacula satiassent.In-
rea Ansberta quasi virum ex-
lisset, publico abstinere, &
undo muliebri abjecto,quoti-
e lugebat. Sic anno prope re-
oluto adest ecce nuntius, &
eræ; respirat, sed heu! legit
um à barbaris captum, sæ-
que principis in potestatem
enisse, aratro trahendo aut
ssis ducendis servilem in mo-
um occupari, flagrisque, si
a cesset, identidem moneri,
ucido pane ac frigida vitam
lerare. Spem libertatis uni-
am, si coram uxor lachry-
is, ac facundia potius quam
ro, ferocem principis ani-
um tentaret. Hoc per quid-
uid jucundum utrique in vi-
, se orare & obsecrare. Le-
a cum gemitu Epistola, ami-
, proceresque sententias ro-
antur. Nemo omnium fuit qui
peditionem suaderet in terras
rbaras fœminæ. Cæterum ne
hanc fidem etiam absenti de-
get, simulat consilium. Eo
mpore Bertulphum non erga-
uli magis ærumna,quam uxo-
s in horas expectatæ deside-
um excruciabat; perlatæ de-
um literæ,quibus de conjugis
lventu jussus est desperare,&
jam triduum in querelis,non si-
ne stomacho, duxerat, cum in
vestibulo regiæ,fidicen peregri-
nus conspicitur. Hic suavissimo
concentu omnem viciniam, ac
aulicos excire. Fuere qui ad
principem referrent; jubet ad-
duci. Cum pulsare testudinem
paulatim incepisset, sensit ilico
vultum hominis serenari, quo
factum ut cum numeros mo-
dosque docte variaret, brevi
hominem totum occuparit.Iam
cœna vocabat & una juvenem
comitari, dapesque concentu
suo condire jubet. Epulis men-
sisque remotis, Orpheum suum
opipare haberi vult. Dum per
aliquot dies illic commoratur,
vidit mane captivos ex erga-
stulis ad lapicidinas deduci, &
inter hos Bertulphum, quem,
cum decimo post die, tyrannus
quidvis petendi audaciam fa-
ceret, liberum dimitti postula-
vit,& impetravit. Accitus ad ty-
rannum Bertulphus, mortem
præsagiebat, & libertate dona-
tur. Iuvenem hunc redempto-
rem suum complectitur, in se
immeritum ac ignotum tam
benevolum, mille votis extol-
lit. Ambo pariter patriam re-
petunt: jamque patrio solo vi-
cini, simulat se fidicen in pro-
ximo pago quid negotii habe-
re, propediem adfore. Interim
Bertulphus summo civium ac
nobilium plausu excipitur,
convivio exstructo rationem
itineris sui exponit: at hoc ma-
xime queritur, ab uxore se de-
stitutum fuisse. Cum repertus
est qui eam ausus criminari,ma-
rito absente vitam voluptua-
riam duxisse, plus sex septem-
ve menses domo abfuisse. Iam-
que ille diras omnes in uxorem

evomere vixdum cœperat, dum nuntiatur fidicen adesse, cui ille assurgere & mille sexcentis titulis patronum, parentem, sospiterem appellare, obsecrat ut nomen ac genus suum tandem aperiat. Renidens facturum se spondet, si conjugem toties infidam coram sisteret; sed nusquam reperitur, & ecce galero rejecto, & colere, quo sibi personam fecerat, strophio deterso, momento ex peregrino f dicine, Ansberta prodiit, qu fidicinem egerat. Qui hic affe ctus in conjugem tam fidam!

O anima sacris deliciis, cor spectu sponsi destituta! abiit te, in terram sanctam, Solym captivus detinetur; omne mundum muliebrem abjice, la chrymis ac orationis citha revocandus est.

EMBL

EMBLEMA XXVII,

Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. 16.

QVODVIS PETE MVNVS. *Ovid. 2. Met.*

DOMINICA QVINTA POST PASCHA.

Oratio ad omnia efficax, ſi quid in Chriſti nomine petieris: uti pura charta, Regis ſubſcripta nomine, poteſtas ſit quidlibet impetrandi.

§. I. *Oratio ut omnipotens ſit, in nomine ejus facienda.*

§. II. *Ars oratoria forenſis potens eſt, ſed prapotentior cæleſtis ad quidlibet impetrandum.*

§. III. *Divini Oratores, qui impetrarunt, quidquid rogarunt.*

§. IV. *Quemadmodum pecuniæ, ita à fortiori, orationi obediunt omnia.*

§. V. *Quemadmodum pecunia nervus belli dicitur, ita & in bello omnes vires, victorias uni orationi deberi.*

DOMINICA QUINTA POST PASCHA.

Si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Ioan. xvi.

CAROLUS *a* Imperator, nomine Quintus, secundo numine primus, Christianus Achilles, Europæus Alexander, cum Peruanam provinciam sibi reconciliatam cuperet, nobilem illum Gascam huic negotio destinavit, eique complures chartas candidas, solo nomine suo signatas (vulgo chartas blancas) dedit, eo consilio, ut quisquis privilegia, munera, aut munia quælibet postularet, si ea in charta virgine exarasset, jam impetrasset. Hac tam libera & liberali indulgentia, rebelles animi in gratiam reducti, in gratitudinem redacti. Summus Imperator noster Christus ingeniosam hanc artem suggessit, paginam puram regio nomine signatam, nobis offerens: b *Amen, amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.* Et virginem chartam, nihil est quod rogando, quod orando impetrare non possitis.

In annalibus tam sacris, quam profanis legere, intelligere, & seligere est, promissiones perquam splendidas. 2. Reg. 2. Elias ad Elisæum: *Postula quod vis, ut faciam tibi antequam tollar à te.* Non inferior fuit illa Assueri: c *Quid vis Esther Regina? quæ est petitio tua? etiamsi dimidiam partem regni petieris, dabitur tibi.*

a Drex. Rhet. l. 1. c. 2. sect. 4. b Ioan. 16. c Esther c. 5.

Huic consimilis illa Herodis ad Herodiadem: juravit illi: d *Quia quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei.*

e At longe amplissima summi Regis ad Salomonem: *Postula quod vis, ut dem tibi.*

Sed hoc tantum pro illo tempore, & illi soli, nunc omnibus, & semper, non dimidium, sed totum Regnum, & infra illud & supra illud, *Quidquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis.*

f E profanis, Plutarchus & Thucidides, de Xerxe commemoravit, eum Themistocli si in Asiam redire vellet, adpromisisse tres civitates: unam frumento, alteram vino, tertiam omnibus aliis necessariis opulentam. Promissa splendida, cujusmodi inter homines quotidiana sunt, nec quidquam modernis aulicis antiquius, quam omnia promittere, & nil præstare. Quibus covenit illud Poëtæ:

Promissis dives quilibet esse potest.

Deus non modo promissis, sed & solutione promptus est; & si cui placet, illud Antverpiensi Præsuli Maldero adscriptum Anagramma, *Malo de re,* quam de verbis, aut vanis promissis gaudere. Is Deum fidejussorem habeat, qui & promittere & præstare valet, quæ nemo dare. *g* Fuit olim Aulicus Regi suo perquam charus, qui

d Marci 6. *e* 3. Reg. 3. *f* Plutarch. in Themist. *g* Camus Dom. 5. post. Pascha. Ovid. 7. Metam. Amb. serm. 869.

sagittæ

agittæ inſcripſerat: *Conſequi-ur quodcumque petit.* hoc uni t ſoli orationi (quæ ab Am-roſio ſagitta nuncupatur) e-iſſa in nomine Salvatoris onvenit: *Conſequitur quodcum-ue petit.* Hæc enim verba, in-uit Chryſoſtomus, *Omnis qui etit accipit, ſolus Deus dicere po-uit, qui ſolus omnipotens eſt,* qui olus præſtare poteſt. Quid-bet autem ut aſſequamur, n nomine ſuo petendum præ-ipit.

§. I.

Oratio ut omnipotens ſit, quomodo in nomine ejus facienda.

MAgna eſt vis nominis hu-jus. *a* Sanctus Gregorius ex ipſo IESV nomine quæ-ionem ſolvit. *Nomen Filii*, in-uit, *Ieſus eſt; Ieſus autem Sal-ator, vel etiam ſalutaris dicitur: le ergo in nomine Salvatoris pe-t, qui illud petit, quod ad veram lutem attinet*: vel quidquid eſiderat, in eum finem poſtu-t. Nam ut Auguſt. ait. b *Non etitur in nomine Salvatoris, quid-uid petitur contra rationem ſa-tis.*

Euthymius, *in nomine meo*, id ſt, ut mei, à Chriſto Chriſtia-i. Ribera, *in nomine meo*; id ſt, velut à me miſſi. Cyrillus: *in nomine meo* petitur, quod er Chriſtum, velut mediato-em & collargitorem rogatur. ernard. d *In nomine meo*, id eſt. *uidquid petieritis me ſecundum uod ſum homo, dabo vobis ſecun-um quod ſum Deus.*

a Greg. hom. 27. b Aug. tract. 102. in oan. c Cyrill. lib. 11. c. 7. in Ioan. *d* Bern. rm. 7. in cœna Dom.

Chryſoſt. *in nomine meo*, hoc eſt per me, meaque merita, quæ optima orandi, exorandi, & quidvis impetrandi ratio, & oratio eſt, quam Eccleſia uſurpat, dum quidvis *per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum* poſtulare conſuevit.

Moloſſitæ (gens cæterum inculta ac barbara) ſi quid à Rege ſuo ſupplices flagitaſſent, id enim vero per filium poſtulabant, eumque prenſabant ulnis, ſtringebant brachiis, & paternis ſiſtebant oculis, quem ſcilicet vel aſpectu ſolo, ceu elingui oratione ad ſubditorum vota preceſque flecteret.

Ita feciſſe quondam auditus Themiſtocles, à Regina probe edoctus: Athenis ille exulare juſſus, ad regem Admetum Orator venit, & filium quem manu prenſabat oſtendit. Oravit hic & certe etiam peroravit; at longe efficacius in cæleſti curia, Filius ad Patrem perorat; quem ad ſupplicum vota, potenter inclinat ſummus amor in Filium, & ſumma in hominem Filii merita, quibus negari nil omnino poteſt.

e Porphyrius Gazæ Epiſcopus, pro eo quo erat in religionem zelo, ab Arcadio Imperatore petiit omnia idolorum fana ſolo æquari. Repulſam paſſus, libellum ſupplicem nomine Theodoſii Iunioris recens nati, ac fonte luſtrati, obtulit, & votis potitus eſt. Apud Hebræos, nomina primorum Patriarcharum, vim quidvis Impetrandi continere videbantur. Geneſis 48. filiolis Ioſephi

e Raderus in Aula S.

bene precatur Iacob, dicens: *Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, & invocetur super eos nomen meum, nomina quoque patrum meorum.* ratus per ea quidvis impetrandum iri.

Ita deinde lapsis longe sæculis, per Davidis nomen optimi parentis, Salomon otare solitus: quod, si Rabbinis credimus, tantæ virtutis fuit, ut cum arcana vi Salomon templo arceretur, nec ulla humana industria fores reserari possent, ad solam invocationem nominis *David*, è vestigio desiliisse, ac cuique patefactum aditum fuisse.

Si tantum potuit Davidis nomen, ut ferreos postes perruperit, adyta reserarit, si hoc nomen pro clavi fuerit, quid valebit nomen Christi? quomodo non cælos reserabit, & omnes thesauros cælestium gratiarum, oratio tali nomine recludet, cum Augustinus asserat: a *Oratio justi, clavis est cæli?*

Alteram loci hujus expositionem plane moralem, sacro Ecclesiastici convenientem adfert Osorius, quasi illud, b *in nomine meo*, idem sit quod *in syngrapho meo.* Seu chartam porrigat, in qua nomen manu propria subsignatum; in quo Christum ait, amantissimum parentem imitari, qui dum charissimum filium in partes exteriores destinat, cum omnia necessaria ad longinquum iter, citra incommodum & periculum secum asportare nequeat, quo illi universa suppetant, chirographa plura, in quamvis civitatem præstat (quæ vulgo dicuntur *librances*) scedulas cambii, nomine suo signatas quibus ostensis, ei annumeretur quantum petierit, nec quidquam desit. In hunc modum oratio nobis concessa, Christi nomine signata, ubi Patri exhibita, in omni loco, in omni necessitate, quidquid petierimus, quasi ex debito, & contractu cum Filio inito persolvet, nec quidquam desiderari patietur. Nostis quanta vi nominis Regii, Pontificii in Bullis Apostolicis, diplomatis literis patentibus? hæc duo verba, *EL REY*, quantæ virtutis? collatio dignitatum; Ducum, Comitum, Baronum, aliorumque officiorum tam in sago quam in Toga, omnem vim suam habent ex vi nominis hujus, *EL REY:* in litteris Assertoriis, vulgo pasportis, quantæ virtutis nomen Regis Galliarum, Belgii Archiducis, statuum Hollandiæ? codicilli, pia legata, testamenti tabulæ millium millium millionum, vim suam habent in syngrapho, ex nomine Testatoris, propria manu tabulis subscripto.

In cambiis, apochis, contractibus, emptione, venditione, sponsalibus, ex solo nomine valor maximus est.

Ex quibus illa inauranda c Petri Chrysologi verba infero: *Si homo homini exigua charta obligatione constringitur, Deus suo sanguine & nomine subsignavit, & debitor non tenetur?*

Quidquid collibitum collibysta syngrapho exhibito exhibebit, & si quid petieritis Patrem in nomine talis Filii, dene-

a Serm. 226. de Temp. b Osor. Dom. 5. post Pascha.

c Chrysologus ser. 25.

denegabit? fidem habe fidejussori fidelissimo: a *Quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.* Sed ne singulas partes orationis sectando, volumina Tulliana, aut Tertulliana conflasse videar, soli perorationi, quæ potentissimos animorum motus concitare solet, insistam: & ut finis orationis est persuadere dictione, ita apud Deum non modo orationem quidlibet impetrare, sed quidvis Deo imperare posse, adeoque orationem omnipotentem demonstrabo.

a Ioan. 15.

§. II.

Ars oratoria forensis potens est, sed præpotentior cælestis, ad quidlibet impetrandum.

POtentiam disertæ orationis plurimum valere *b* Valerius asserit; *tamen sub propriis exemplis*, inquit, *quo vires ejus testatiores fiant, recognosci convenit.*

Regibus exactis plebs diffidens à Patribus, juxta ripam fluminis Avienis, in colle qui sacer appellatur, armata consedit: eratque non solum deformis, sed etiam miserrimus Reip. status, à capite ejus cætera parte corporis pestifera seditione divisa, ac, ni Valerii diserta subvenisset oratio, spes tanti Imperii, in ipso pene ortu suo corruisset: is namque populum nova & insolita libertate temere gaudentem, *oratione ad meliora & saniora consilia revocatum, senatui subjecit, id est, urbem urbi junxit.* Orationi ergo faciendæ, ira, consternatio & arma cesserunt.

Hæc etiam sanguinis cupiditate furentes compescuit: missi enim à sævissimis ducibus Mario & Cinna milites, ad M. Antonium obtruncandum, oratione ejus extemporali obstupefacti, destrictos jam & vibrantes gladios, cruore vacuos vaginis reddiderunt; quibus digressis Pub. Antonius (is enim solus in ambitu expers Antonianæ vocis steterat) crudele Imperium truculento ministerio peregit. Quam disertum igitur eum fuisse putemus oratorem, quem ne hostium quidem quisquam occidere sustinuit, qui modo vocem ejus ad aures suas voluit admittere. Sed ut alios mittam, Oratorum Princeps Cicero, Romanam Curiam in quam collibuisset sententiam pertraxit: inde Rex à quibusdam dictus est, quod mentes Senatorum regeret: ut vel maxime in Q. Ligario patuit, in quem ut Iulius Cæsar sententiam tulerit, Cicero peroravit, & absolvit. Orationis vim, quam pro se digesserat, sed non dixerat, Milo ut legit, facile intellexit: Si hanc, inquit, libere pro rostris pronuntiare Tullio licuisset, non comederem modo barbatos pisces. Verissime itaque pronuntiavit: c *Tantam vim habet omnium Regina rerum* ORATIO, *ut non solum inclinantem erigat, stantem inclinet: sed & adversantem & repugnantem quo velit inducat, deducat unde velit.* Inter Græcos Demosthenes gloriari solitus, non difficile sibi

b Val.Max.lib. 8. cap. 9.

c Cic. 2. de Orat.

sibi esse, perorando caussam malam, ut vellet, bonam reddere: id vel ex eo colligas, quod Athenienses modo arma sumebant, modo pacem cum Philippo Macedone componebant, modo bellum gerebant, prout Demosthenes civium animos huc atque illuc oratione sua flectebat. Ita Græcus hic orator pacem & bellum ferebat lingua, alterutrum quod voluisset effusurus. *a* Eàdem perorandi vi Pisistratus, Pericles, aliique excelluere, quos Mendosa noster in amœnissimo viridario, apposite peritissimo isti Citharœdo Alexandri, aut Henrici Regis cognomento Boni, composuit: Apud hunc, inquit, fuit quondam nescio quis, citharam pulsandi peritissimus, qui à Rege exoratus, primum fides graviter remissas, fracta & nutabunda digitorum vicissitudine percutiens, tam inusitatæ severitatis concentum elicuit, ut regi quendam veluti stuporem injecerit, lachrymas excusserit, totum vultum incredibili mœstitia complerit. Subito vero digitis celeriter incitatis, nervis ad plausum hilariter ac festive commotis, molliores vegetioresque sonos, in illius aures induxit: quibus rex tanquam illecebris incitatus, non modo haustum dolorem sepelivit, verum etiam maximo risu exultabundus, in saltus gestusque erupit. Postremo chordis ad vehementiores modos acriter pulsatis, nescio quid horridum & incultum, regis aures perculit, quod illius animum tanta immanitate efferavit, ut rationis minime compos fremeret, desæviret, magnam satellitum stragem ederet, majorem haud dubie facturus, nisi congestæ undique à militibus pulvinarium moles, furentem retardassent. Videtis unius Citharœdi potestatem; at in ea obsecro adumbratum viri justi apud Deum precantis imperium agnoscite. Hieronymus certe de cælesti oratione loquens, ait: b *Hæc est lyra nostra, hæc cithara, in hac cantamus Domino.*

Hæc omni Citharœdo argutior, omni oratore facundior, ipsum Deum, in quas voluerit partes, potentissime flectere, & arbitrio suo quasi obedire compellit. Hoc ne temere, Salvianum induco sic sentientem. *Quod scriptura ait, aures Domini in precibus semper esse justorum, non audientia tantum Dei, sed quadam quasi obedientia Dei designatur.*

Ecquis unquam ita judicem orationis lenociniis incantavit, ut quasi vinculis constrictus, ab eodem se dissolvi postularit? Hoc orationis fascino Moysen usum fuisse legimus, dum velut fasciis quibusdam Omnipotentem ita colligavit, ut exclamarit: c *Dimitte me.* Quod expendens Hieronymus d: *Quando dicit, Dimitte me, ostendit se teneri posse, ne faciat quod minatus est.* Dei enim potentiam, servi preces impediebant.

Ea propter jure exclamat Greg. ille Nazianz. e *O sacrum & divinum opus orationis!* O-

a Mendosa virid. l. 6. Orat. 9. n. 127. De Timotheo Cithar. Alexand. v. Marian. de Regis instit. l. 2. c. 7.

b Hieron in Ps. 143. c Exod. 32. d Hier. ep. 12. ad Gaudent. e Orat. 1 de Orat.

pus

s plane divinum quo homini
teſtas, quaſi omnipotentis
idlibet patrandi confertur.
Petrus Chryſologus, ora-
ne ſola Moyſen quaſi omni-
tentem agnoſcit: a *Per hanc,*
uit (orationem) *Moyſes fit*
us, & ad triumphos ſuos mili-
e ſibi omnia mandat elementa!
ibus longe concedit omnis
llii facundia,
Aër ceſſit dum intemperiem
s, preces non ſemel tempe-
unt. Elias pro libitu cælum
erire, & operire viſus eſt:
ubet, & clauditur cælum;orat
modum, & aperitur, ut San-
rum meritum monſtraretur, non
m in terris poſſe quod voluit,
& cæleſtibus poſſe impetrare
dcumque petierit. Hæc Chry-
tomus.
Ieptunus non ſemel tumen-
fluctus levi oratione placa-
, quin tempeſtate ſæviente
iam fluctuantem tempeſti-
hoſpitio excepit, de quo
ſſen. *Oratio Ionæ, cetum domum*
cit. Ob nauli penuriam, cum
nſvectionem nauta Franciſ-
de Paula denegaret, calca-
elementum, in famulatum
beunte natura. Molem terræ,
entius quam Archimedis
china, non ſemel oratio
icuſſit. Act.4. *(Cum oraſſent*
etrus & Ioannes) *motus eſt lo-*
in quo erant congregati. O-
ntibus media nocte Paulo &
a, c *terræmotus factus eſt mag-*
, ita ut moverentur fundamen-
carceris.
Ignis vero agens fortiſſi-
im, quoties ad Virginum ac
rtyrum preces, aut ſubito
tinctus, aut altiori vi reten-

Chryſologus ſer.43. *b* Chryſ.de Elia
2. c Actor.16.

tus ſit, *d* tres illi pueri in me-
dio fornacis innocui luſitan-
tes, aliaque ſacrorum annalium
teſtimonia, ſatis loquuntur. Si
hæc parva videantur, adjiciam
majora: Omnes morborum le-
giones orationi ſubjectas, mor-
tuorum agmina orantis im-
perio, ſuis tumulis ad vitam
revocata, ſacræ ac profanæ hi-
ſtoriæ, me tacente locuplete
teſtantur. *An non omnipotens er-*
go, quærit Bernardus, *cui omnia*
poſſibilia ſunt? Si omnipotens
divinus orator, certe oratio-
nem, ex homine Deum quem-
dam facere convincemus. quod
ingenioſus Poëta Martialis di-
ſerte inſinuat:

Qui fingit ſacros auro, vel mar-
more vultus,
Non facit ille Deos, qui rogat,
ille facit.

Facit vel ſe ipſum Deum, cum
rogando & orando ſe omnipo-
tentem experitur.

d Danielis cap.3.

§. III.

Divini Oratores, qui impetra-runt, quidquid rogarunt.

CHryſoſtomus l. 2. de oran-
do Deo: *Age jam & illud*
exponamus vobis, quam mul-
tis Sanctis datum, deprecationis
præſidia ſervare non ſolum gentes
ac civitates, verum etiam orbem
univerſum; in mentione vero de-
precationis, primus occurrit Pau-
lus ille inſatiabilis Dei cuſtos, il-
le cuſtos orbis terrarum, qui per
deprecationem & aſſiduam obſe-
crationem, omnes gentes ſalvas fe-
cit, ſemper illud dicens nobis: Hu-
jus rei gratia flecto genua mea ad
patrem Domini noſtri Ieſu Chri-
ſti.

alis

Talis erat oratio Beatorum Dominici & Francisci, qui ne orbis rueret, alter Atlantem, alter se Herculem exhibuit. Hieronymus exponens illud, *a* SVB QVO CVRVANTVR, QVI PORTANT ORBEM: *Hi sunt*, inquit, *qui per orationem curvantur, humerosque periclitanti orbi submittunt.* sic Abraham portavit orbem, sic Loth suis precibus provinciam, Moyses universum populum.

Tales hodieque sunt orationes amicorum Dei, qui vim Deo faciunt, quod petunt, impetratum auferunt, volucribus, piscibus, feris, astris, creatis omnibus, ipsi creatori vim gratam preces inferunt, & sibi quasi ad nutum & ad delicias, *tamquam servum emptitium*, ut ait S. Thomas, cogunt famulari. b *Oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum*, ut audiat & exaudiat. Sic ipsi Thomæ Aquinati ægrotanti, piscesque appetenti, ibi ubi decumbebat, ignotos (recentes Haleces erant) eosdem per miraculum submittit. Illud ipsum usu venit è Societate nostra viro Apostolico P. Petro Canisio, quem itidem ægrum vehemens cupido incesserat carnibus certæ cujusdam aviculæ vescendi, qualis frustra alibi quærenda, per fenestram in cubiculum advolavit, seque nullo negotio capiendam, tantum non ultro obtulit: in quo vel hoc potentiam orantis maxime manifestat, quod antequam peroret, desiderium Deus audivisse videatur, juxta illud Isaiæ: c *Antequam clament, exaudiam.*

d Si gloriari potuit Hie[...] phantus Themistoclis fili[...] quidquid voluisset, id pop[...] lo quoque Atheniensi proba[...] suæ enim sententiæ matre[...] suffragari, hujus Themist[...] clem, cujus omnes Athenie[...] ses ratum haberent decretu[...] quanto meliori jure cæle[...] orator dixerit, concessam [...] esse omnipotentiam divina[...] & quidquid petierit, hoc o[...] nes creaturas, cælites, De[...] ipsum promptissimum præ[...] re. Quod de se aliquando co[...] fessus est *e* B. Dominicus [...] cætera oris modestissimi; a[...] ditus tamen est dicere, *se n[...] umquam à Deo petiisse, quod n[...] impetrasset.* Excepit has voc[...] sociorum aliquis, & contin[...] subjungens: Mi pater, inqu[...] pete obsecro, ut ille celebe[...] rimus Doctor Conradus [...] tuam adscribi velit familia[...] Cui Dominicus: Difficile [...] quidem est, inquit; si autem [...] petam, futurum confido ut i[...] petrem. Proximam nocte[...] totam orando traduxit: seque[...] ti mane Doctor Conradus [...] cœnobium venit, & à Domin[...] co in Religiosam familiam a[...] mitti postulat. Adeo verum i[...] lud Augustini: f *Sancti ad sal[...] tem per omnia exaudiuntur.*

Bernardus ille mellis fl[...] vius, complures genere, div[...] tiis, eruditione præstantes [...] suam familiam precibus adl[...] xit. Inter ceteros Gaufridu[...] de Perona, quem jam nut[...] bundum, & ab aratro sæc[...] lum respicientem, oration[...]

a Iob.9. *b* S.Thomas opusc. de Beatitate cap. 7. *c* Isai.65.

d Plut. de liberis educ. *e* In vit[...] *f* Augustinus in epist. 1. Ioan. ca[...] 3.

pe

…r transennam fusa, ita con…mavit, ut idem Gaufridus de …rente suo, viro bene opu…nto, solicitus, Bernardum ob…xe rogarit, patri suo emen…tiorem vitam precibus suis …petrare ne gravaretur. Cui …rnardus: Ne male metuas, …o illum probatum Mona…um, in hac Clara-valle meis …anibus sepeliam. Vtrumque …isse verissimum, eventus do…uit.

Non minoris efficaciæ ora…onem dixero, quæ peccatori …atiam, & vel invito salutem …ntulit.

Talis Elisabethæ principis, …æ uni suorum aulicorum, ve…ementissimum de noxis dolo…m impetravit.

a Talis oratio B. Lutgardis, …æ ut advertit Venerabilem …cobum de Vitriaco deperire …ligiosam quandam ægram, …eum potenter oravit: *Aut se…ra me à te, aut hominem pro …o te rogo, sana, etiam non vo…ntem.* Et eodem momento …ter resipuit. Denique ut ora…onem in pauca contraham, … Anna Samuelis matre, hoc …ris aurei oraculum est: b …rando omnia quæ voluit effecit.* …t merito orationis poten…am, quidam clarius illustrau…s, pecuniæ, cui obediunt o…nia, comparare non dubita…int.

a Penneqnin amour divin. part. 5. c. 8. *b* Chrysost. hom. 1.

§. IV.

Quemadmodum pecuniæ, ita à fortiori, orationi obediunt omnia.

Tiraquellus *de nobilitate l. 3.* docet, pecunias facultates appellari, quod ad res omnes facultatem, adeoque facilitatem, præbeant: nam quidquid in urbe carum, in orbe rarum; quidquid voluptati natum, voluntati gratum, id omne, insuper.

c *Et genus, & formam, regina pecunia donat.*

Forum omne circumspice, quidquid humanis usibus commodum & congruum, calcei, caligæ, pannus, panis, piscis, lana, linum, id omne pecunia venale est.

Officinas ingredere, Nundinas contemplare, quidquid oculis delectabile, quidquid cupiditati acceptabile, id omne pecuniæ venale est. Ad diversorium diverte, quidquid deliciarum, quidquid cupediarum, quidquid palato acceptum, id omne, etiam ex ultimis finibus terræ, ad tinnitum pecuniarum, ad tintinnabulum, quod in tabernis ad manum, advolat: Massica, Chia, Falerna, Mosella, Rubella, *quidvis nummis præsentibus opta*, veniet & eveniet vobis; vel ipsa Veritate attestante: *Pecuniæ obediunt omnia.*

Nunc vero si orationem pecuniam ostendero, nonne omnia ei obedire, quidvis precibus, non secus ac pretio comparari posse comprobaro? ubi occurrit imprimis illud Apulei, d *Non levi mercede emit, qui pre-*

c Horat. l. 1. Ep. 6. d Apul l 3. florid.

catur,

catur, aut parvum pretium accepit, qui rogatur. Cicero in Verrem: *Emere,* ait, *malo, quam rogare.* ac si rogatio majus quolibet pretio pretium esset; nec immerito, cum preces ingentis pretii loco sint; ut probat illud Gen. 4. ubi Eva: *Possedi hominem per Deum.* Ex Hebræo vertunt alii, *Emi virum à Domino*; sed quo pretio, scite hic Oleaster ad mentem nostram, *Forte Dominum pro filio deprecata est, & precibus emit.*

Rem acu tetigit *a* Ozorius: Qui pecuniam habet, omnia habet, quæ illi necessaria sunt: quia ea data omnia emere potest. *Ita,* inquit, *oratio est pecunia spiritualis,* qua media omnia acquirimus, quæ volumus: est enim illa instrumentum generale, quo omnia nobis acquirenda sunt. Quare sicut de pecunia Ecclesiasticus ait: *Pecuniæ obediunt omnia.* ita eadem Veritas de oratione: *Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis.*

Pecunia vinctos carcere exemit, judices corrupit, morti eripuit. Oratio Danielem ex lacu leonum, Petrum ex arctissimo carcere, sic eductum scribit Chrysostomus: b *Vis discere quanta sit orationis in Ecclesia facta potentia? vinctus erat Petrus, multisque catenis circumdatus.* ORATIO AUTEM FIEBAT SINE INTERMISSIONE AB ECCLESIA AD DEUM PRO EO, *& statim eum à carcere liberavit. Quid hac igitur oratione potentius?*

Pecunia & aurum, ut Poëta canit, omnia penetrat, *potentius ictu fulmineo.* At longe potentior oratio, nubes fulmine ocyor, penetrat saxa & rupes pervadit. Talis Marci Aurelij Cæsaris Christiana fulminatrix legio, non sibi solum largissimos imbres insiti, sed hostes fulmina, precando, cælo evocavit. Pecunia Christum Iudas vinciri fecit: melius Moyses oratione Deum ut clamarit, *dimitte me.* Haec omnia ut pecunia valeat, longe tamen pluris valet oratio justi. Quis pecunia eloquentiam, quis sapientiam sibi emere potest? teste Sapiente: c *Quid prodest stulto habere divitias, cum sapientiam emere non possit?* has autem precatione sibi innumeri compararunt. Quis pecunia morbum pellere, quis vitam emere, quis cælum claudere, & aperire solem sistere, retrogredi, montes movere, aliaque supra naturam portenta effecit? hæc omnia aliaque innumera ex sacris paginis sola oratione complures veri Thaumaturgi patrarunt. Elisæi oratio ferrum natare jubet, oratio rapidissimum solis cursum adversus Gabaonitas stitit, oratio umbram in horologio Achaz decem lineis retroëgit, oratio Sunamitidis filium ad vitam reduxit, oratio Saræ domum à dæmone liberavit, oratio centum & octoginta millia hominum in Sennacherib castris exstinxit. Plus dico, oratio decies centena millia Zaræ ducis interfecit, dum Asa sic apud Dominum paucis precatur: d *Domine non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus*

a Osor. Dom. 5. post Pascha. *b* Chrys. homil. 29. ad popu. Act. 12.

c Prov. 17. *d* 2. Par. 14.

adjuva

ljuva nos Deus noster: in te enim IN NOMINE TVO *habentes fi-ciam, venimus contra hanc mul-udinem.* Tantarum virium it hæc oratio, inquit facer Co-x, ut Domino præliante, tot ntena millia prorsus cæsa, & leta sint.

a *Ante diem clauso componat vesper Olympo,*

am ego potentissimos oratio-s effectus percenseam. Vnum c tempestate adnotasse suf-iat.

a Virg. lib. 1. Æneid.

§. V.

uemadmodum pecunia nervus belli dicitur, ita & in bello omnes vires, victorias, ac triumphos, uni orationi deberi.

a Hrysost. hom. 2. de orando Deo: *Quod quis animi nervos preces appellaverit, mihi fecto vere dicere videatur: ete-n ut corpus opinor nervorum be-icio constat, currit, stat, vivit, npactum est, iisque incisis, om-corporis numeri dissolvuntur; sic mi* (in bello) *per sanctas pre-& conglutinantur & constant, sumque habet pietas facilem, ac ndum*, totumque belli cor-s, orationis nervis potissi-m consolidatur.

Dixerit Asdrubal de Hanni-le, plures urbes Italiæ eum cunia, quam armis expug-sse, & ejus solo defectu, non litum, Italia excedere coa-m. Plures certe oratione bes expugnatas, validissimas stium acies fusas, ex sacris ripturis, inquit Cyrillus; b *si idem qui videre voluerit, pote-*

b Cyrill. Alexand. l. 7. contra Iulian.

rit facile. Summus Hebræo-rum Sacerdos Iaddus, Alexan-drum Macedonem precibus expugnavit: Basilius Valen-tem Imperatorem sacrificiis terrefecit: Leo Pontifex Hun-norum regem, Dei flagel-lum Attilam, sola oratione de-vicit.

Illius preces armatæ fuerint necesse est, qui solus & iner-mis copiosissimum exercitum fugarit ac superarit. Fecit hoc clarissimus Orientis Apostolus, mundi jubar, Societatis nostræ columen Franciscus Xaverius: cum enim innumera multitu-do Barbarorum, quos Badegas vocant, effera, sanguinaria, truculenta, belluis quam ho-minibus propior, in Christia-nos sacro de fonte recens sus-ceptos, insiliret, omnes sine du-bio perditura; Xaverius, prius numine multis cum precibus & lachrymis implorato, solus & inermis occurrit, & cædes ac minas anhelantem, unico aspectu & affatu ita terret, ut effusior in fugam se conver-tat, quam ad pugnam convo-larat. c Igitur non minus per oratores, recte subdit Mendo-sa, quam per bellatores, hosti-les exercitus divinitus atterun-tur.

d *Magna arma sunt preces*, cla-mat Chrysostomus. Hoc for-tassis innuere voluit cælestis sponsus, dum sic prædilectam suam sponsam collaudat: e *Quid videbis in Sulamite, nisi choros castrorum?* Super quem locum attonitus hæret Theodoretus, quid hæc sibi velit rerum ma-xime dissimilium connexio?

c Mendosa l. 1. reg. c. 7. num. 7. d Chrys. hom. 13. in c. 6. Matth. e Cant. 7.

Quid

Quid chorus cum armis commune habeat? Arma ad milites, chori ad Religiosos spectant. Vnde dicit: a *Quid chori cum castris? Neque enim castris conveniunt chori: Pax enim bello contraria est.* Ecquis hæc duo incomparabilia non videat? Etenim in choro Religiosi, in castris milites degunt: in choro Psalteria, Breviaria, Missalia, libri Rituales & pij: in castris gladii, sclopi, tormenta & instrumenta bellica reperiuntur. In choro silentium, devotio aut sacer concentus: in castris vociferatio, strepitus tympanorum ac tubarum clangor auditur. In choro, Christi Deiparæque, aliorumque divorum statuæ, ac imagines: in castris galeæ, loricæ, vexilla, equitum peditumque turmæ conspiciuntur. In choro humillime supplicamus, in castris superbe prætendimus. Ecquid igitur res adeo dispares divina Sapientia inter se comparavit? *Nimirum*, inquit idem Theodoretus, *natura orantis animæ per hoc nobis exprimitur; etenim dum apud Altissimum preces fundit, & MVSICI officium facit, & MILITIS.* At ne quis hic magis demiretur quî fieri possit, ut quis duobus hisce adeo contrariis muniis *Musici* & *Militis* fungi possit; subjungit: *Musici quidem, dum placat iram; militis vero, dum vincit invincibilem.* Vnde regius Psaltes hominem orantem describens, ait: b *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum.* Vt non nudæ dumtaxat voces censendæ sint, verum & præacutorum ensium virtute exerant. Vt recte Chrysostomus: c *Ostendens per hoc quod c[anentes] & laudantes, sic vincen[t].* Verissime itaque *magna arm[a] sunt preces.*

d Divus Augustinus de Theodosio Iuniore commemora[t] eum adversus Eugenii Tyranni validissimum exercitu[m] *magis orando quam feriendo pu[g]navisse*, stupendo sane prod[i]gio: *milites porro qui aderan[t] nobis retulerunt, extorta sibi e[sse] de manibus, quæcumque jacula[]bantur, cum a Theodosii partib[us] in adversarios vehemens vent[us] iret, & non solum quæcumque [in] eos jaciebantur, concitatissime r[a]peret; verum etiam ipsorum te[la] in eorum corpora retorqueret.* [Ad] quem eventum alludens Ambrosius, & accommodans illu[d] Davidis: e *Gladius eorum intr[et] in corda ipsorum; Sæpe*, inqu[it], *jacula in ipsos, qui ea jecerint, r[e]funduntur. Quod etiam proxim[e] accidit bello: ut subito ventus or[i]retur, qui infidelibus excuter[et] scuta de manibus, ac tela omniu[m] atque missilia in peccatoris exerc[i]tum retorqueret.* Hoc in plur[i]bus aliis consimilis event[is] comprobavit. Quis in illo c[e]leberrimo conflictu dimicav[it], in quo nemine è castris Hon[o]rii Imperatoris desiderato, im[o] ne saucio, centena Gothoru[m] millia, ut refert f Augustinu[s], aut ut Orosius, ducenta mill[ia] ceciderunt, & cum liberis su[is] eorum Rex Rhadagasius. D[e]nique ut g Cyrillus Alex. a[it]: *Quod per omnipotentem Deu[m]*

a Theodor. in Cant. 7. vers. 1 b Psal. 149.

c Chrysost. in Psal. 149. d Aug. l. 5. civit. cap. 26. e Psalm. 36. f Aug. lib. de civit. cap. 23. Orosius l. 7. c. 37. g Cyr[ill.] l. 7. contra Iulian.

sæpi[...]

nissime victæ sint fortes & in-
pugnabiles hostium acies, ex
ris Scripturis, si quidem quis
lere voluerit, poterit facile.
m divinus quidem Samuel, lu-
rum terram Philisthinis bello
populantibus; gravemque &
lestum impetum facientibus,
cibus ad Deum fusis, grandi-
n de cœlo descendere fecit tam
iosam, & gravem, & intolera-
m, ut pedestri exercitu, cum
itum alis cadente, absque la-
e Israëlitæ victores evaserint,
pro his, qui Deum timebant,
um arma moverit. Sed hæc
nia missa facio, & ad fon-
remitto, qui uberrime sca-
iunt, Mendosam nostrum
1. *reg.* 7. *annot.* 28. *sec.* 3.
4. Ribadeneiram *de princi-*
Christiano lib. 2. *cap.* 42. A-
andrum Calamato discur-
mor. 55. Drexelii Rhet.
estem; qui pertractare o-
ionis vires, victorias partas
ensent. Vnum ego hic Ca-
um V. in quo cum sint om-
, præterire minime possum,
non tam pugnando quam
ndo, has hactenus inaudi-
victorias consecutus est.
itra Ottomannicam lunam
avit arcus, sexcentas in
n Turcarum Chyliades
is allisit, ut frangeret: *a*
conspectu suo Solimannum
e Viennam, velut prænun-
fulminis luce, sic perstrin-
, ut nunc trecentis, nunc
pe sexcentis suorum milli-
armatum, obsidionem sol-
e & fugere compulerit:
uaginta bella Deo auspi-
fortiter suscepit, & felici-
confecit: cujus bellatrici
nu relatæ manubriæ fue-

scriban. polit. l. 2. c. 2.

runt decies octingentæ urbes, & totidem naves spolia: castella supra centum millia, numquam acie aut prælio victus. Plus ultra hunc orbem, in orbe novo metam fixit, ubi octodecim præliis totidem reges debellavit, è quibus Atabalida ultimus Cuscorum regum, septuaginta aureorum milliones intra dies 70. appensurum se spoponderat, si libertate donaretur. At quid hunc Carolum Imperatorem invictissimum, tot urbium Triumphatorem, orbis domitorem effecit, nisi orationis panoplia? per omnem namque vitam, divinæ rei quotidie interfuit, quotidie duarum horarum precibus, primum mane Deo dicavit, preces insuper canonicas indies recitavit: duas itidem horas orationi dabat à cœna, plerumque flexis genibus, ut multi, qui eum tam domi quam militiæ adeo prolixum in precibus adverterant, dicere solerent: *Carolus cum Deo sæpius, quam cum hominibus loquitur.* In singulas bellorum expeditiones, novas sibi preces & componebat, & suapte manu describebat, quæ prolixitate Psalmos pœnitentiales ut minimum æquabant; quas prius censendas dabat, approbatas quotidie vel in acie recitabat, adeo in illo valuit quod Augustinus de Theodosio: *Magis orando, quam feriendo pugnavit.* Atque hinc illa in rebus gerendis felicitas, hinc tot bella tam feliciter gesta, hinc tam insignes partæ victoriæ; ut Galli eum Herculi, Carolo Magno Ger-

mani,

mani, Itali Davidi, Scipioni Africano Siculi, Alexandro Magno Hispani, Turcæ Julio Cæsari, Afri Hannibali æquipararint.

Nunc Pyrrhus jactare desinet, plures urbes Imperio suo additas oratione Cyneæ legati, quam suis armis; orbem certe Carolus oratione potius, quam armis subjuga[vit]. Hujus qui victorias, qui La[u]ros æmulantur, orandi [st]udium sectentur, & non mo[do] in bello, spiritus etiam nequ[i]tiæ triumphando Victores, [&] & quidquid petierint, imp[e]trando omnipotentes se f[ore] confidant.

E[...]

EMBLEMA XXVIII.

Ut non scandalizemini. Ioan. 16.

PATRUM VESTIGIA DUCUNT. *Iuven. Sat.* 14.

DOMINICA SEXTA POST PASCHA.

De scandalo, quod, ut D. Thomas docet, potissimum consistit in malo exemplo. Vivum ejus symbolum habes in cancro marino, qui parvulos suos de distorto ac enormi gressu coarguens, rogatur à suis ut præiret: illis longe enormius incedens, pessimo exemplo fuit.

I. *Filios insistere vestigiis parentum.*
II Regis ad exemplum totus componitur orbis.
III. *Vis exempli, exemplis manifestatur.*
IV. *Quam grave sit peccatum scandali.*
V. *Pœna in eos, qui scandalizaverint unum de pusillis.*

DOMINICA SEXTA POST PASCHA.

Vt non ſcandalizemini. Ioan. 16.

INTER celeberrima artis ac induſtriæ humanæ monumenta, illud vel momenti maximi, Dianæ Epheſinæ templum contemplandum occurrit: in quo opere, teſtante *a* Plinio, ducentis viginti annis, univerſa Aſia opes ac operam impendit. Longitudo erat 315 pedum, latitudo 220. columnæ 127. à ſingulis regibus, ſexaginta pedum in altitudinem erectæ, *munificentia*, inquit, *vera admiratio.* Hæc auguſtiſſima moles tanto molimine exædificata, uno die, imo hora, deſtructa ac in cineres redacta à perditiſſimo incendiario Heroſtrato, qui ſacrilegis hiſce flammis, nominis ſplendorem uſquequaque diffundendum, & hoc tam illuſtri facinore, ſe orbi ſpectandum arbitrabatur; verum fama ejus hac flamma adeo denigrata eſt, ut publico edicto nomen ex omnibus annalibus ac libris eraſum & penitus obliteratum ſit. Monſtrum hoc hominis omnes execramur. Quid ſi etiamnum buſtuarios ſupereſſe monſtraro, qui molem longe præſtantiſſimam ſacrilegis manibus demoliri, ac funditus deſtruere non verentur? qui templum non manu factum, ſed opus Excelſi, b *templum Dei ſanctum*, habitaculum Spiritus ſancti; animam, inquam, miraculum naturæ maximum, quæ ab Apoſtolo c *Dei ædificatio* dicitur, incendunt, ac deſtruunt, dum ſcandalo ac pravo exemplo, proximum in ruinam inducunt. Diſertè Doctor Angelicus: d *Scandalum eſt dictum vel factum minus rectum, præbens proximo occaſionem ruinæ.* Hinc paſſim Scripturæ ac PP. exemplo bono proximum *ædificari*, ſcandalo *deſtrui*, ac in *ruinam* duci pronunriant. 1. Cor. 4. e *Accepiſtis poteſtatem à Domino in* ÆDIFICATIONEM *aliorum, non in* DESTRUCTIONEM. Et Lorin. in Acta c. 9. v. 31. Voces, inquit, ædificandi & ædificationis, ſignificant quodam incrementum ex mutuis exemplis, ceu lapidibus. Vnde dici ſolet quis loqui verbum ædificationis, f *hominibus loquutus ad ædificationem*, aut dare bonam ædificationem, aut eſſe homo ædificationis, ſeu ædificativus; & Apoſtolus 1. Cor. 14. *Omnia ad ædificationem fiant.* Ita è contra qui alii ſcandalo eſt, aut malo exemplo, illis eſt g *in deſtructionem.*

Hinc ad Rom. 14. commonet *Noli propter eſcam deſtruere opus Dei.* Contingit autem, ut D. Thomas ait, h *aliquem diſponi ad ruinam ſpiritualem, per dictum vel factum alterius, in quantum ſcilicet aliquis ſua admonitione, vel inductione, vel exemplo alterum trahit ad peccandum; & hoc proprie dicitur ſcandalum.* Verb

a Plin. l. 36. c. 14. b 1. Cor. 3. c Ibid.

d D. Thom. 2. 2. q. 43. art. 1. e V. etiam Cornel. in 1 ad Theſſal. 5. f Rom. 15. g 2. Cor. 13. h D. Thom cit.

gratia, suadet quis alteri contractum injustum, peccat scandalo. Alterum quis incitat ad vindictam, ad duellum, peccat scandalo. Alteri quis operam suam addicit in causa iniqua, peccat scandalo. Præscribit quis, aut præbet pharmaca ad procurandum abortum, peccat scandalo. Alterum quis urget frequenti haustu ad ebrietatem, peccat scandalo. Denique quandocumque proximo præbet occasionem peccati, id est, ruinæ spiritualis. Sed ne hic latius evagemur, in postrema illa ac primaria scandali ratione, quæ in exemplo constituitur, insistemus, cum in eo ad permovendum ac pervertendum vis sit maxima, magno teste Gregorio, a *plus exempla, quam prædicamenta succendunt.*

a Gregorius in Dialog. c. 1.

§. I.

Filios insistere vestigiis parentum.

APologus non infacetus exponit illud Aquinatis Poëtæ:

---- b *Patrum vestigia ducunt.*

Cancer marinus numerosam suam sobolem, in littore palabundam attentius contemplatus, advertit omnem progeniem inconcinnos ac distortos gressus figere, & ceu varis omnes pedibus enormiter vacillare: increpuit, ac recto pede incedere jussit; sed liberi parentem libere admonere, præire vellet, & recta vestigia figeret, quibus ipsi insisterent; tum grandævus senex, ubi divaricato crure, longe inconcinnius claudicavit, suis risui fuit, patuitque ut ille suos majores, ita *patrem sequitur sua proles*, & ut vulgo dicitur:

'T kindt heeft het aertje, naer syn vaertje.

---- *Patrum vestigia ducunt.*

Theodoricus Rex Gothorum apud Cassiodorum, cum ad Senatum, populumque Romanum scriberet. *Facilius est*, dicebat, *errare naturam, quam dissimilem sui facere Rempublicam*: facilius ac frequentius accidere, hominem vegetum ac validum, gignere prolem morbidam ac imbecillem: virum ad unguem expolitum & omnibus membris absolutum, prolem claudam, luscam aut mutilam: virum eruditum ac ingeniosum, filium stolidum aut stultum, quam ut parens potator aut scortator, habeat liberos pudicos ac temperantes; quam ut uxor & maritus inter se palam liberiores, famulos & ancillas continentes, imo vel filias habeant, ut recte observat S. Vincentius:

c *Mater venalis, docet ut sit filia talis.*
Scilicet, expectas ut tradat mater honestos,
Aut alios mores quam quos habet.

quam ut in familia, ubi assidua jurgia diræ, execrationes, imprecationes blasphemiæ, pueri ac domestici verecundo ac honesto sermone sint. Compertum hoc nimis:

Soo de oude songen, soo pepen de jongen.

Tradit Majoragius, lusciniam maxime solertem ac solicitam

b Iuvenalis Sat. 14.

c Vincent serm. in Nati. B. V. Iuvenalis Sat. 6.

esse, ut pulli recte modulentur, eosque avide auscultare parentem, ut voces ejus quam proxime imitentur; quo fit, inquit, ut juniores philomelæ captæ, minus concinne modulentur, quam quæ diutius parentem magistram observarunt. Cujus inter homines utinam non exstaret exemplū! In partibus Leodiensibus puer rogatus, quod nomen matri esset; a *Charongne*, inquit, nec alio unquam nomine à patre nuncupari. Rogatus quod nomen patri, *Diable*, inquit. quod fratri, *Petit Diable*. quod nomen ipsi, *Petit crapant*. Nonne hi pulli crocitant, ut à majoribus edocti sunt? *Patrum vestigia ducunt*. Parentes, Præpositi, ac Prælati, omnes à Christo *lux mundi* nuncupantur, quia Solis ac Lunæ vices gerunt. Genes. 37. *Vidi per somnium quasi solem & lunam, & stellas undecim adorare me*. In omni familia sol & luna parentes, in regno Principes. Si sol in oppositione cum luna, terra aut nube interposita, uxor cum marito; derepente eclipsis oritur, omnia sublunaria in caligine ac turbis vertuntur. In Republica, ubi eclipsis inter Consulem & Gubernatorem, inter Capitulum & Episcopum, inter Monachos & Prælatum, quid non in populo turbarum ac tumultus? Alphonsus de Principum vita differens: Vt heliotropium, inquit, ad Solem, ita populares ad Principum mores convertuntur, imo

a Candelabrum myst. Marchant tr. 8. prop. 3. lect. 2. b Beyerlinck Apophr. p. 507.

§. II.

Regis ad exemplum totus componitur orbis.

IDem à fortiori, in Prælato Ecclesiastico locum habet; nam, ut S. Isidorus observat, *Pontifex*, dictus est à *ponte faciendo*, quasi sit *via sequentium*. Quod expressius Bernardus Epist. 42. ad Henricum Archiepiscopum: *Hoc enim agens, implebis non solum pontificis officium, sed & etymologiam nominis; pontem utique teipsum faciens inter Deum & proximum.* ut sis exemplo tuo, quasi c *Via sequentium*. Quin & veteres ut sacerdotem exprimerent; pingebant venerabilem senem, una manu solem, altera horologium tenentem; quo innuere volebant, per solem, vitam sacerdotis debere esse illustrem; per horologium, omnium subditorum vitam ac mores, ex ejus directione pendere. Aut si mavis, Superiores ac parentes sunt index horologii, horæ vero sunt ipsi liberi, qui male notant ac signant, quando horologium patris turbatum, quando illud male sonat, objurgat, pulsat sine ratione. d Sunt denique Prælati lux mundi, ut luceant non sicut ignes fatui, qui, ut Delrio ait, pelliciunt in stagnorum fluminumque voragines ac præcipitia: sed tanquam Pharos, ad quam se navigantes dirigunt, & ad portum salutis tendunt. Libet hoc, sensu ac consensu Prælatorum Ecclesiæ, qui Tridentino

c Tympii speculum magnum, signum de 78. vita exemplari. d Delrio disq. mag. lib. 2. quæst. 10.

inter-

interfuere, confirmare: sic enim sess. 6. cap. 1. declaratur: *Integritas praecedentium, salus est subditorum*; & contra, eorum perversitas, vorago ac praecipitium est subditorum. Vnde Eccles. 10. a *Qualis rector est civitatis, tales & inhabitantes in ea. Secundum judicem populi, sic & ministri ejus.* Quod experientia edoctus, ac probe noscens Carolus V. dicere solebat, se, quamcumque civitatem ingrederetur, quamprimum in tria PPP. inquirere, ac observare: an bonus b *Pastor, Prætor, Præceptor.* Quibus salvis ac sanis, de corporis ac Reipublicæ incolumitate nullus dubitabat. Et contra ut Innocentius III. recte sensit: *Si caput fuerit infirmum, totum corpus languidum erit.* c *Qualis Rex, talis & sacerdos.* Et qualis Rex, talis grex. Cui accinit Poëta:

---- d *falsa regula prima,*
Omnia mendose fieri & distorta necesse est.

e Expertus loquitur qui regum limina trivit: tam ἀδύνατον esse in aula male instituta, principem ac aulicos formari probos, quam rectam duci lineam ad distortam regulam. Henr. VIII. Angliæ, Regi, ubi à fide descivit, prope omnes Ecclesiastici subscripsere. Qualis Rex, talis grex. Aulam attendite ubi Rex adulter, Princeps fornicator; nonne aula, imo civitas universa prostibulum erit?

f *Scilicet in vulgus manant exempla regentum.*

Solon populares homines, Principum umbras vocitabat:

a Bonart, in Eccl. cap. 10. v. 2. b Innoc. ser. 1. in conservos Pontificis. c 2. Reg. 21. d Lucret l. 4. e Saavedra symb. 2. f Claud. Paneg. 1. de laud. Stiliconis.

ut enim umbræ figuras corporis, ita hi Principum mores adumbrant, & corpore curvo frustra labores rectam umbram jacere. g Nec minus eleganter alius, appellat vulgus speculum Principum: ut enim hoc ridenti arridet, flentem deflet, gestientis gestus refert, ita vulgus, Principum nutus, ac mores in se exprimit. Quid quod Philo Iudæus lib. de Adam, Patriarcharum vitas & facta appellavit *leges & jura non scripta*, sed viva: non minus enim Respublica ad illorum exempla, quam ad præcepta conformatur, ut recte Claudian. cit.

---- *non sic inflectere sensus*
Humanos edicta valens, ut vita regentis.

Nec concionatores, nec magistri in scholis, nec monitores, nec minæ tantum in animis subditorum valent, quantum domestica ac externa exempla: *Nam segnius irritant animum, &c.*

g V. Mendos. tom. 2. l. 1. Reg. c 6. num. 18. pag. 417.

III.

Hanc vim exempli, exemplis vobis manifestam reddam.

Æthiopes, teste h Isidoro Siculo, adeo suos Principes imitabantur, ut si quem haberent monoculum, alterum sibi oculum eruerent: si quem claudum, alterum sibi crus debilitarent, ne qua in re suo Principi dissimiles viderentur. i Hieronymus Ep. ad Lætam refert de Alexandro, quod assiduo contemplando claudicantem,

h De Fab. antiquis c. 4. i Beyerlinck festo Epiph. sect. 3.

cantem, didicerit claudicare. De hoc autem Alexandro & Alphonso, utroque magno, fertur, illos solitos collum leviter contorquere; hunc à natura, alterum à consuetudine. Hoc ilico imitari studuerunt aulici, ut Regis amicus non esset, nisi qui obtorto collo incederet. Plutarchus de audiendis Poëtis: Platonici quidam, inquit, præceptoris incurvos humeros, & Aristotelis balbutiem imitabantur.

a Ex hoc fieri amat ut in familiis nonnullis certi quidam mores & affectus è parentibus in filios successione continua propagentur, non tam innati sanguinis vi, quam convivendi usu ac consuetudine. Hoc modo apud Romanos olim Claudii habebantur superbi, bellicosi Scipiones, ambitiosi Appij: uti nunc in Hispania Gusmanni putantur boni, Mendozæ humani, Manriquezij formidabiles, Toletani graves. Idem in artificibus videre licet, ubi aliqui in familia semel excellere cœperint, facile id postea transfundunt in posteros, quos artis suæ habent spectatores, quibusque opera sua & laborum monumenta post se relinquunt.

Item in moribus: Si Rex venationi, musicæ, literis deditus; ejusmodi studia in populo vigebunt. Sicut figulus ollam qualem vult fingit, ita populum Princeps. Cretenses suorum Regum æmuli, venatione, & re nautica se exercebant. Spartani Regis armis ac militari otio vacabant, quorum disciplinam universi juvenes sectabantur. *b* Aurelius Imperator volens philosophica studia in sua Republica languentia iterum instaurare, primus ipse literariam ingressus palæstram, quem passim omnes secuti.

Ludovicus XI. literarum osor, filium hæc pauca Latinè scire voluit: c *Qui non novit dissimulare, non novit regnare.* & ilico urbs Parisiensis, asinis referta fuit, quos Franciscus I. scientiæ amans eliminavit, factumque ut nusquam eâ ætate plures literati essent, quam in Gallia.

De Iosina Rege Scotorum memoriæ proditum est, cum medicorum familiaritate mirifice caperetur, brevi totam nobilitatem huic se studio dedisse, ut aula omnes medicos non caperet.

Mitto Neronem Citharœdos ac histriones summa benevolẽtia complecti solitum, ac proinde urbem ejusmodi hominum fæce abundasse. Vnum è multis exempli causa adduxisse sufficiat. *d* Deperiit Nero Poppeiam Matronam Rom. captus maxime flavis ejus crinibus, qui electrum referebant: adeo ut de crinibus hisce Imperator versus pangeret, ac decantaret; quin usque eo insaniit, ut singulos capillos numerans, ac cuique pilo singulare nomen, ac de unoquoq; versum unum, seu canticum aliquod ediderit. Quo factum, ut cum Cæsar tantopere diligeret Poppeiam, ob flavam ejus Cæsariem, omnes filiæ Romanæ studerent habere flavos crines, & praxes quærerent,

a Saavedra symb. 2. *b* Mendoza cit.

c Tolenaer Eccl. pag. 262. Beyerlinck cit. d Horologe des Princes par Don Ant. Gevare in dedicatione.

rent, ut colorem illum electri inducere possent. Quin & vestes ejusdem coloris gestabant, ut Poppeia, numismata ex electro, aves ex electro, omnia ex electro gestabant; quia Neronem, hoc colore mirifice delectari noverant: sic ut brevi Romæ nil pretiosius electro reperiretur. Vnde omnes mores, nisi à maxime immorigeris Primatibus, ac Principibus?

a *Nemo suos, hæc est aulæ natura potentum,*
Sed Domini mores, Cæcilianus habet.

b Franciscus Rex Franciæ, accepto vulnere, capillos, quo facilius curaretur, tonderi jusserat: continuo omnes domestici, Principes, Magistratus, omnes ordines, capillos abradi curarunt, usque adeo ut si quis Magnatum vestigiis insistere, ac tonderi detrectaret, risui esset. Affine est quod Famianus Strada refert; Carolum, cum ad Imperii coronam capessendam veniret in Italiam, minuendo capitis dolori, cæsariem deposuisse: exemplo ab aulæ primoribus certatim recepto, ac more, qui per ea, retroque sæcula tantopere vigebat, alendæ comæ, imitatione unius, apud omnes abolito. Aliud non minus illustre de Ioanne Austriaco subjungit, qui quod ad lævam temporum partem, erectum natura capillum haberet, omnem à fronte crinem eò manu revocabat: quodque placeret illud porrectæ frontis additamentum (*een bosken*) inde usum derivatum esse retorquendi, sustinendique capillamenti, adeo ut qui eo suggestu capitis utuntur, vulgo gestare Austriam alicubi dicantur. Dum mos in Belgium è Galliis profluxit, ut juvenes promisso cincinno, caudati passim incederent, multum à concionatoribus laboratum, quin & à magistris circa juniores, caudam ponerent, sed irrito conatu; venit Princeps Cardinalis, & nemo Bruxellis caudatus apparuit; adeo verbis etiam divinis, efficaciora exempla Principum ac Regum.

Abimelech, ut refertur Iudicum 9. Sichem fortissimam munitionem aggressurus, cum diffideret vi ac armis expugnandam esse, ad stratagema conversus, non marte, sed arte superavit: hic primus excenso equo, securi arrepta *præcidit arboris ramum, impositumque ferens humero, dixit ad socios; Quod me vidistis facere, cito facite. Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes, sequebantur ducem*: atque ita ingenti strue lignorum circum arcem accensa, præsidium expugnarunt. Addit Abulensis, hoc illum fecisse ut promptius exequerentur ejus exemplum. Quoties fit aut in justa expeditione, aut iniqua direptione, milites exemplo Ducis sui vehementissime incitari? pleni libri, plena exemplorum vetustas.

c Alexander Macedo interiorem Persidem penetraturus, pedes per nivem & concretam glaciem ingredi cœpit, primusque Rex dolabra per glaciem iter fecit. Erubuerunt non sequi primo amici, dein copiarum

a Mart. l. 9. Epi. 82. Beyerlinck in fest. Epiph. sect. 3. b De bello Belg. an. 1529. pag. 62.

c Curt. lib. 5. cap. 14.

Duces, tandem & milites exemplum Regis secuti. *a* Quod ipsum viderent facere, alacriter fecerunt. Magno Alexandro non minor Carolus V. Imperator Maximus, qui inauratis armis conspicuus, generoso equo primus Albim trajecit; hunc equites Hungari pone secuti, humeris tantummodo & pectore eminentes, & cum eis levis armaturæ equites, quibus singulis singuli milites sclopetarii à tergo equi insidentes, adjuncti sunt: ac omnes in ulteriorem ripam, duce Carolo delati, nobilissima victoria potiti sunt, qua Carolus de Saxone captivo triumphavit.

Exemplo suo Imperator clamabat: *Quod me vidistis facere, cito facite.* fecerunt etiam vel summo vitæ discrimine; patuitque exemplo nil efficacius esse, ad omnia quantumvis ardua superanda. Lucanus hic nobis lucem affundet, qui sic Catonem exemplo suo commilitones hortantem inducit:

---- *b* Libyæ *primus arenas*
Ingrediar, primusque gradus in pulvere ponam,
Me calor atherius feriat, mihi plena veneno
Recurrat serpens, fatoque pericula vestra
Prætentate meo. Sitiat quicumque bibentem
Viderit, &c. -----

c David sitibundus, oblatam sibi aquam repudiavit, *ut suo exemplo*, inquit Angelomus, *totus exercitus disceret sitim tolerare*. Frustra superior suos ad temperantiam adhortatur, si ipse sibi indulgeat, *& sitiat quicumque bibentem viderit:*

Sic Alexander, sic Rudolphus I. Imperator in sicca & exsucca solitudine exemplo suo totum exercitum sitim tolerare docuerunt. Profecto si sitientis exemplum tantum effecerit, ut prius corpore quam animo deficerent. quanto potentius bibentis exemplum quemque ad imitandum pellicere putatis? quod filii parentem, discipuli magistrum, Religiosi Prælatum, subditi superiorem, aulici Regem facere vident, id sibi omnes licite faciendum putant.

Docuit hoc olim Hieronymus Heliodorum: *In te omnium oculi diriguntur: domus tua, & conversatio tua quasi in specula, magistra & publica disciplina: quidquid feceris, id sibi omnes faciendum putant.* In convivio si vir Ecclesiasticus religiosæ familiæ detrahat, si vir Consularis sermones lascivos proferat, si Primas aliquis sanitatem bibendi instituat, omnes præsentes facile sequaces habet. Pro exiguo est, si quis naturarum in navi erret; sed ex gubernatoris lapsu, maxima & præsentissima pernicies impendet. Ita si Præses in senatu, Prætor in curia iniquam sententiam ferat, facile alia animalia dicent amen.

Quod sane, quam perniciosum, non modo Reipublicæ & regno, sed potissimum animæ sit, nunc ostendere aggredior.

a Surius comment. rerum gestarum p. 464. *b* Luc. l. 9. *c* 2. Reg. 23.

Quam

§. IV.

[Q]uam grave sit peccatum scandali.

[C]Icero libro tertio de legibus: *Perniciose merentur de Republica vitiosi Princi[pe]s, qui non solum vitia concipiunt ipsi, sed & infundunt in ci[vi]tatem: neque solum obsunt quod [ips]i corrumpuntur, sed etiam quod [cor]rumpunt, plusque exemplo [qu]am peccato nocent*: qua enim [...]a liberius in populum exeunt [...]ia, quam regia? Eadem Pla[to]nis & Socratis gnoma est, [pr]incipes magis exemplo peccare, [qu]am culpa.

[Q]uid est quod David, sublato [f]io ex Bethsabee, quem vita [su]a habebat chariorem, gra[vis]sime à Deo puniatur? an quod [ad]ulterio, quod homicidio ve[he]menter Deum exacerbarit? [M]inime vero: hæc enim pec[ca]ta unico verbo delevit, [Pe]ccaiv. a *En*, inquit Ambrosius, [qu]am *tres syllabæ valeant pec-ca-*... Et ex ipso Propheta Nathan [au]divit: *Dominus quoque transtu[lit] peccatum tuum.*

[Q]uid ergo superest sceleris [ex]piandum? *Quoniam blasphe[ma]re fecisti inimicos Domini, prop[ter] verbum hoc, filius, qui natus est [tib]i, morte morietur.* Quod Sal[vi]anus accurate expendens, di[cit]: b *Qui æternam pro offensio[ni]bus suis pœnam per unam tantum [co]nfessionem meruit evadere, hujus [ta]men criminis veniam, nec per [pœ]nitentiam patrocinantem po[tui]t impetrare.* Et paulo post: *[E]x quo intelligi potest, quod nul[lu]m majoris piaculi crimen est, quam blasphemandi causam gentibus dare.* Criminis vero hujus enormitatem efficacissimo, ex aliorum damno, probat argumento: quia *multos secum præcipitat in mortem, & necesse erit, ut sit pro tantis reus, quantos secum traxerit in reatum.* Eidem sententiæ subscribit Bernardus: c *Principis error multos involvit, & tantis obest, quantis præest.* Vnde communis Theologorum, Bonacinæ, Fillucii, Sanchez, in confessione explicandum, quot exemplo seduxerit. Profecto qui pro his omnibus pereuntibus, unus pœnas persolvere debet, *in pœnas non satis unus erit.* Verissimum illud Gregorii: *Scire debent qui præsunt, quod tot mortibus digni sunt, quot ad subditos perditionis exempla transmittunt: quia pereuntium animarum sanguis requiretur de manibus eorum.* Fuit qui ahenum oriza plenum veneno miscuit, & eleëmosynam ad Moniales destinavit, tot mortibus dignus, quot obierunt. Est quis incentor in Repub. seditionum, in Religione murmurationum, tot mortibus reus est. In curia qui fraude viam injustitiæ sternit aliis, tot mortibus reus. Et Bernardus ejusmodi hominem ipso dæmone pejorem credit: d *Vtinam*, inquit, *soli impugnarent nos maligni spiritus cum suggestionibus suis, & nihil nocerent homines perniciosis* EXEMPLIS, *persuasionibus importunis, atque aliis modis:* quia efficacius ac sæpius ad peccandum prava hominum exempla, quam dæmonum incitamenta perducunt, eoque efficacius, quo

a Amb l 2. de pœnit, 2. Reg. 12. b Salv[i]a. de provid.

c Ep 127. d Bern. ser. 1. in Septuag.

qui peccat major habetur; valet enim hic illud D. Thomæ. a *Peccatum tanto in aliqua persona est gravius, quanto majorem obtinet locum.* Quod ore aureo confirmat Chrysostom. b *Vulgarium hominum delicta veluti in tenebris commissa, suos auctores solos perdunt; cæterum hominis illustris & vulgo cogniti delictum commune, omnibus damnum affert.* Quod & gentilis Poëta expressit:

-----c *Velocius & citius nos*
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Dum subeant animos auctoribus.

Et hæc causa prostitutæ nequitiæ Poëtas: olim deos mœchos, adulteros & fures induxisse, ut si hæc divi, ac domini faciant, eorum exempla homines sectari non erubescant. Præclare Seneca: d *Inde etiam Poëtarum furor, fabulis humanis errores alentium, quibus visus est Iupiter voluptate Alcmenæ duplicasse noctem. Quid aliud est vitia incendere, quam auctores illis inscribere deos, & dare morbo,* EXEMPLO *dignitatis excusatam licentiam.* Atque hinc Christianos, & vel maxime Ecclesiasticos, de quibus Christus dixit: e *Dii estis, & filii Excelsi omnes.* gravius suo pravo exemplo peccare, dilucide ostendit Nigronius. Certe in illos merito, cum gravi Ecclesiæ sensu, insultant hæretici, & Ethnici sic exprobrando, ut loquitur Salvianus: f *Vbi est Catholica lex, quam credunt? ubi sunt pietatis & castitatis præcepta, quæ discunt? Evangelia legunt, & impudici sunt: Apostolos audiun[t] & inebriantur: Christum sequun[tur]; & rapiunt: vitam improba[m] agunt, & probam legem habere dicunt.* Quid potest contume[...] liosius excogitari? Sed acuti[us] telum iidem jacere videntu[r] apud eundem Salvianum: *Ta[...] profecto,* inquiunt, *secta est, qua[...] les & sectatores: hoc sunt absq[ue] dubio quod docentur. Appar[et] Prophetas quos habent, impurit[a]tem docere, & Apostolos quos l[e]gunt, nefaria sensisse. Et Evang[e]lia quibus imbuuntur, hæc quæ i[p]faciunt, prædicare.* Vtinam h[ic] sisterent, nec ulterius effunde[rentur]! Sed prô dolor! in maj[o]res blasphemias prolabuntu[r]. In ipsum totius sanctitatis fo[n]tem, Christum Dominum, Chr[i]stianorum scandala refundu[n]tur: *Sancta,* inquiunt, *à Christi[a]nis fierent, si Christus sancta d[o]cuisset. Æstimari de cultorib[us] suis potest, ille qui colitur. Qu[o]modo enim bonus Magister est, c[u]jus tam malos videmus esse disc[i]pulos? Vide Christianos quid agan[t] & evidenter potes de ipso sci[re] quid doceat.* g Ita Ethnici apu[d] Salvianum, quorum atrocis[si]mas blasphemias, quæ Rel[i]giosorum aures non perho[r]rescant ac detestentur? sed mu[l]to magis detestanda eorum [o]pera, quæ pernicioso suo e[x]emplo, illos faciunt blasph[e]mare nomen Domini.

a D. Thom. 2. 2. q. 100. a. 2. ad 7. b Chrysost. l. 6 de Sacer. c Iuven. Sat. 14. d De brevitate vitæ cap. 16. e In ascet. p. 191. f Salvian. l. 4 de Provid.

g Vide Mendozam l. 1. Reg. c. 2. an. 1 ser. 3.

§. V.

Pœnæ in eos qui scandalizaverint unum de pusillis.

Denique pro rei gravitate, severissime Deus hæc peccata punivit. Nusquam legitur Christus Dominus cujusquam peccatum per seipsum univisse, præterquam venden-tium in templo: qui teste Hieron. erant Principes Sacerdotum, & legis Doctores. Quod expendens Greg. a *Neqeu*, inquit, *frustra per semetipsum Dominus Deus nummulariorum as, & cathedras vendentium columbas vertit: nimirum significans, quia per Magistros quidem vitam judicat plebeium; sed per semetipsum facta examinat Magistrorum.*

Matth. 18. *Qui scandalizaverit unum de pusillis his, expedit ei ut suspendatur mola asinaria, &c.* Ubi Hieronymus, secundum ritum patriæ Evangelistam hic loqui, quia gravissima crimina hoc supplicio apud Iudæos plectebantur; & tamen addit, *expedit ei*, ut mola descendant in profundum, ne cadavera supernatent, & vel conspectui nostro adhuc noceant. Tam grave est, si quis paterfam. coram innocua filia licentius cum uxore agat, aut lascivos sermones effutiat, quandoque etiam de industria scintillas subministret, ut à religione avertat. Bernard. serm. 2. de Conversione S. Pauli: *Horrendum penitus sacrilegium, quod & ipsum videtur excedere facinus, qui Domino Majestatis manus sacrilegas intulerunt.* Horrendum facinus, innocentem, integrum, omnis nequitiæ expertum puerum, ab Ephebo corrumpi, lasciviæ ancillarum committi, *Expedit ei, &c. cereus in vitium flecti puer*, ex eadem cera, tam facile dæmonculum, quam Angelum effinxeris.

Horrendum sacrilegium, castissimam filiam, subinde Deo dicatam, non à pastore, sed à lupo violari. *Expedit ei*, &c. vel violatione silentii novitios scandalizare, à mortali non excusari, apud *b* Nigron. cit. invenies. Quæ cum ita sint, nemo quisquam mirabitur, atrocius quandoque in eos qui parvulis scandalo fuere, animadversum fuisse. *c* Petrus Rex Aragoniæ, quo turbas ac seditionem regni sedaret, decrevit inusitato remedio in capita sævire, ut vel sic membra enervaret. Dum seditiosos ac turbulentos parentes liberis suis, ne eorum vestigiis insisterent, in exemplum proposuit. Ad hoc Principes sibi rebelles in palatium acciverat, deliberaturus cum iis, qui campana conflari posset, cujus sonus toto Aragoniæ regno exaudiretur? Convocati proceres, impudenter regis consilium sannis excipiebant. Sed Rex cujusque sensum se explorare velle asseruit; ac ilico quemque in secretum conclave admissum, capite plecti, ac trunca cadavera in perisphæriam, ad formam campanæ constitui jussit. Superat Princeps à rege primus, qui cruento hoc spectaculo attonitus, rogatus fuit: Ecquid huic campanæ deesse sibi vide-

a Greg l.25.Mor. c.14.

b Nigron.tract.asceticit.10.n.13.p.302.
c In annalib.Aragon.Bonaert.Eccl.c.5,v.24. p. 709.

retur? Hic hærere, tergiversari, jussus dicere: Egregia, inquit, est, hoc tandem subtimide pronuntians, malleum, quo sonet, desiderari. Ad quæ Rex apposite, Tu illi malleus eris, ac è vestigio & ille capite minutus, medius vicem mallei subiit. Mox interfectorum liberos Rex ingredi jubet; ad quos conversus: Cernitis, inquit, quod parentes vestri pro meritis suis supplicium luerint: si eorum exitum reformidatis, facta quoque execramini. Quod & fecerunt, ac hujus campanæ sonus, non modo Aragoniam sed & totam Hispaniam, utinam & orbem pervaderet; utinam in omnes parentes ac principes qui parvulis scandalo sunt, pari supplicio animadverteretur, priusquam ipse etiam summa Bonitas, longe atrociori supplicio in eos desæviat.

EMBLEMA XXIX.

Nolite judicare. Luc. 6.

TEMERE EST VISVM. *Virg. 9. Æneid.*

DOMINICA PRIMA POST PENTECOSTEN.

DE IUDICIO TEMERARIO: quo graviſſime delinquitur, dum ex levibus indiciis, perverſe de proximo ſentimus; recta curva, ut baculum in aqua confractum, judicantes.

. I. *Hoc judicio quam graviter peccetur, & quam malum illud fugiendum ſit.*

. II. *Iudicia maxime temeraria, de viris ſanctiſſimis quandoque habita.*

. III. *Quemque paſſim pro affectu judicare, appoſito emblemate exponitur.*

. IV. *Efficax SS. Patrum ad judicium temerarium vitandum, paraneſis.*

DOMINICA PRIMA POST PENTECOSTEN.

Nolite judicare, & non judicabimini. Luc. 6.

LUDUS pueris perfamiliaris est, unum aliquem oculis strophio obligatis, inter socios Andabatarum in morem, palpando discurrere, ut si quem deprehendat, sibi in ludum substituat; sed cum hæc præda à cœco indaganda sit, sæpe sæpius dum hominem se prensare autumat, in mensam impingit; dum socium quærit, sedem aut spondam arripit. Quot hic temerariæ conjecturæ? quot cœci ictus? & ut adhuc socium nactus sit, rogatus quem esse autumet? ex capillitio, ex vestitu, ex levibus indiciis, palpando judicat Petrum, & est Ioannes; judicat fratrem, & est extraneus.

O Cœcas hominum mentes! ô pectora cœca!

Consimili ludo non modo pueri & imbellis ætas se oblectat, sed & fœminæ & viri: hic ludus nimium quantum frequentatur, ab iis etiam qui Critici, qui prudentes, qui scioli haberi volunt, sed in hac re prorsus cœci ac temerarii sunt: sine fundamento, ex levibus indiciis, temere judicando Ecclesiasticos, juxta ac sæculares, ex capillis, ex vestitu; vident filiam crispo capillitio, & à natura est, habitu supra statum eleganti ac sumptuoso, & fortè jam hæc mundo illudit, & Religionem cogitat, aut parens te inscio lautam hæreditatem adiit. Vides juvenem sub vesperam ædes puellæ intrantem, mœchum judicas, in spondam impingis, in homine falleris, neptis istius istic habitat. Rem collustrabit cœcum anachoretæ cujusdam judicium. *a* Hic sibi videre videbatur quendam è fratribus in ipso actu fornicationis, quod flagitium ut gravissime detestabatur, in homines ut putabat irruit, vehementem in eos calcem impingens, & ecce duos manipulos colligatos esse conspexit. Nosse ergo vultis quàm hic lusus omnibus in usu sit, quot cœca judicia ferantur, quot Andabatæ reperiantur? Augustinum audite: *b Maxima pars generis humani indiscreto judicio ad reprehendendum prompta, & parata esse probatur; cum tamen ita se velit ab aliis judicari, quomodo vult alios judicare.* Hinc statim ab initio Cain male judicat de Abel; Esau de Iacob; fratres de Ioseph; Maria de Moyse; Heli de Anna; Saul de Davide; Pharisæi de Christo & Ioanne.

a P. Tylingen Paradis p. 180. *b* Serm. 102. de temp.

§. 1.

Qua in re quam graviter peccetur, & quam illud malum fugiendum sit, paucis ostendemus.

ANgelicus *c* Doctor 2. 2. q. 60. art. 3. sic docet; *Cum aliquis de his judicat quæ sunt dubia vel occulta, propter aliquas leves conjectu-*

c D. Thom. 2. 2. q. 60. a. 3 in corp.

ecturas, dicitur judicium temerarium. Cujus *Primus gradus est suspicionis, dum homo ex levibus indiciis de bonitate alicujus dubitare incipit: & est veniale peccatum*, juxta illud 1. Cor. 4. *Nolite ante tempus judicare.*

Secundus, *cum aliquis pro certo malitiam alterius æstimat ex levibus indiciis; & hoc si fit de aliquo gravi, est peccatum mortale*, juxta communem Theologorum. Causam subdit D. Thomas cit. ad 2. *Hoc ipso quod aliquis malam opinionem habet de alio sine causa sufficienti, indebite contemnit ipsum, & ideo injuriatur ei.* Si enim peccat apud alterum famam proximi lædendo, quid ni apud semetipsum? ubi & illud maxime mirandum occurrit, nos tam pronos ac promptos esse ad judicandum & condemnandum alios in animo, in foro interno conscientiæ; cum tamen in foro externo tam lente, tam difficulter ad judicandum & condemnandum procedatur, tam operose causæ utrimque expendantur, tam timide sententia de lite aliquot millium, de capite proferatur. Quinimo cujus flagitium manifestum est, eum libenter absolvere & vita donare, patrata scelera si non excusare, at extenuare in favorem rei, juxta leges Charitatis conamur. Ecquis nostrum posset reum flammis adjudicatum, in rogum propellere? quis è scalis deturbare? & tamen in tribunali mentis tam expediti, tam faciles sumus ad condemnandum proximos etiam non convictos, ex levi suspicione, ex falsa delatione, ex passione aut affectione animi, qua non semel sententiam ferimus de bonis ipsorum injuste partis, & fortunis male acquisitis, de fama & nomine, de vita etiam animæ; imo flammis æternis adjudicamus, dignos esse in quos divina Iustitia animadvertat; occultum & arcanum illud Dei judicium nobis usurpantes, quod id foro externo prorsus illicitum, etiam erga maxime reos & flagitiosos: quia judicium à legitima auctoritate procedere debet. Matth. 22. *Intravit autem Rex ut videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.* quis credat hunc non conspectum fuisse à famulis, quibus ea provincia demandata, ut convivas cogerent, & pro cujusque conditione collocarent? an mentem Regis ignorabant? minime vero, sed judicium illi reservabant: sic enim Paschasius l. 10. in Matth. *Quia malos in conscientia intelligere non omnium est, ideo hunc malum solus Deus terribilis & Rex magnus invenit.*

Perfecturus benignissimus Salvator opus nostræ Redemptionis, cunctis discipulis in cœnaculo congregatis dixit: a *Vnus vestrum me traditurus est.* Quo audito omnes attoniti, cœperunt singuli dicere: *Nunquid ego sum Domine?* & ecce Redemptor dedit illis signum, dicens: *Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet.* quem ut Iudam esse, facile quilibet animadverteret; nihilominus Petrus eum proditorem judicare minime ausus, interrogat: b *Quis est, de quo dicit?* Apposite hic S. Augustinus: c *Signum vidit, peccatum non credidit, quia discipulus est*

a Matt. 26. b Ioan. 13. c August. in Ioan. c. 13. v. 24.

Christi, cui proprium, nil sinistri de proximo suspicari. Idemque expendens B. Laurentius Iustinianus, ait: a *Innocentes Apostoli cum essent & sancti, nil mali de proditore cogitare sunt ausi.* Ac tandem concludit: *Quod nefas à se alienum non ignorabant, hoc condiscipulo adscribere verebantur.* Sententiam hic ferre singuli detrectabant, quod omne judicium Patrem Filio dedisse, exploratum haberent. Hoc tamen judicium homo passim sibi usurpat, quod soli Deo competit; in quo ne judices humani potestatem habent; solus enim Deus scrutator est cordis, & ut recte Paulus: b *Qui me judicat, Dominus est.* & ad Rom. 2. *Tu quis es qui judicas alienum servum? Domino suo stat vel cadit.* Unde B. Climacus: c *Iudicare est impudens direptio dignitatis divinæ.* Audiunt aliquem subita morte aut violenta obiisse, statim judicant hanc esse vindicem Dei manum, se non dubitasse quin talis finis eos sequeretur; cum tales sæpe salvi, imo sancti extiterint apud Deum. Audire lubet quid in hoc genere Spondanus Apamcensis Præsul, vir literis apud Francos celeberrimus, commemorat, d Anno 1260. Cracoviæ in Polonia tres fratres VVenceslaus Presbyter, VVladislaus Diaconus, VVislaus Subdiaconus eodem die S. Dominici habitum à sancto Hyacintho susceperunt, cumque in eo sancte vixissent, uno item die, cum Feria 5. majoris hebdomadæ communicassent, & ante altare prostrati gratias Deo agerent, simul mortui reperti sunt; & ecce perversa hominum judicia: cunctis, inquit, existimantibus id contigisse quod indigne communicassent, terra profana sepulti sunt, donec eidem Priori tertio apparentes, beatitudinem demonstrarunt: quo factum ut summo plausu in sacellum relati sint. Sic S. Ludovicus peste obiit, S. Eustachia Virgo Patavina tota vita à dæmone possessa, cordi tamen à morte inscriptum nomen IESU apparuit. Simeon Stylites ne evanesceret, à Deo impetravit ut fulmine percussus interiret. Subnectit hisce Epiphonema Raderus, e *Itaque reprime judicium quando hic, ille, & quicunque alius atroci genere mortis sublatus dicitur. Nullum mors facit impium, sæpe scelerati pacate obeunt, innocentes cum ingenti tormento.* Ac primo quidem ut videre possitis, quam cæco modo, & quasi divinatorio, hæc judicia efformentur, ex eo sacri Proverbii colligere est: f *In similitudinem arioli & conjectoris, æstimant quod ignorant.* Tapetem aliquem involutum aut complicatum vobis propono, amabo vos, divinate quæ hic persona, quæ historia acu depicta. Hinc videbis partem acinacis, inde pedes equi: invertis? hinc loricam, hic caput, inde brachia, istic purpureo colore magnam partem occupari conspicies. Quid censetis? quid judicatis? indicia videtis. Iudicant conflictum, aut cruentum prælium hic exhiberi, tapete aperto apparet S. Martinus eques, qui partem rubræ chlamydis, gladio

a B. Laurent. Iustin. de triumph. Chri. agone cap. 5. b 1. Cor. 4. c Clim. Grad. 10. d Spondan. to. 1. an. 1272. pag. 343 Bzovius eodem anno.

e In virid. SS. f Prov. 23.

ıdio divisam, pauperi porri-. Tapes ille cor nostrum est, od multiplices & abditos re-ssus habet, teste Francisco Sa-: a *Cor tuum aperi, omnes plicas monstra*, & qui avarus ac sor-lus judicatur, munificus Mar-us apparebit. Ita

a De vita spirit. lib. 4. c. 14.

§. II.

dicia maxime temeraria de viris sanctissimis quando-que habita.

Idet quis in florentissima b S. Dominici familia ju-vencıılas forma venustas, as cum solo in cella familia-s agentes inter se, ilico ad su-iorem concurritur, quale hoc homine judicium expe-tis? sacrilegus, fornicator ju-atur, excommunicatur; di-a providentia tapes hic a-tus fuit, & S. Petrus Martyr ıaret, quem cœlites Virgines tharina & Agnes, una cum gine Matre inviserant. Vide-quis sub obscuro vespere tarium monachum prosti-um ingredientem, judicans m libidinis explendæ causa divertisse; monacho bene ne egredienti, quasi infami echo, & apostatæ alapam oegit: & ecce rem pando, italis erat, qui fornices adi-, ut meretrices à turpi cor-is quæstu avocaret, & prece pretio, vel unius noctis con-entiam pacisceretur, quam orando traducebat; c quæ clarius orbi innotuit dum cussorem suum à dæmone eravit; unde & hæc apposi-ta in cella viri sancti reperta est sententia: *Viri Alexandrini, nolite ante judicare, quoad usque veniat Dominus.* Ita Abrahamus anachoreta, ut apostata, spreta eremo, militari sago ad neptem suam; Paphnutius ad Thaidem meretricem divertit. Mitto alia, quæ copiose congerit P. Tylin-gen *Paradiso volup. pag.* 180. Quid vobis videtur de venustis-sima fœmina, ad omnem ele-gantiam composita? post regias epulas sola cum solo viro prin-cipe, per noctis silentia clauso cubiculo degere? quid judica-tis? mulierem fortasse lascivam ad capiendas animas, aut scor-tum aliquod? cum interim ca-stissima Iudith de Holoferne triumpharet. Prodit puella com-pta, crispata, mundo muliebri splendide adornata; mollem ac lascivam Helenam arbitraris, & est S. Clara, quæ adhuc mundo vacans, sub pretiosis vestibus cilicium gestabat, uti & B. Bor-gias. d Viderat Anachoreta fe-sto in Ecclesiam ingressum Ba-silium Episcopum, pontificali-bus solenniter indutum; vani-tatis ac superbiæ illum apud se arguebat, & ecce vox audita: Plus voluptatis ipsum capere, felem quam in cella habebat demulcendo, quam Basilius in hoc ornatu. e Phantasia in cælo leonem, scorpionem, variaque spectra effinxit, cum lucidissimæ sint constellatio-nes. Ita & sceleratissimos judi-cant eos, qui lucent tan-quam stellæ firmamenti. Vident Ecclesiasticum præsulem ali-quem facie rubicunda, bene pinguem; potatorem ac hel-

b V. Hist. eleganter apud Lobb. de fort. ... c Surius in vita S. Ioan. Eleemos. 13. ...arii.

d Barry solit. pag. 318. e Tympii spec. signum 120.

luonem

luonem judicant, & est S. Cassius Episcopus Narniensis, de quo S. Greg. *lib. 3. Dial. 6.* refert: cum Totilas S. Præsulem ut ebriosum judicaret ac despiceret, Deo permittente accidit, ut armiger Regis à maligno spiritu infestaretur, qui ad Cassium adductus, signo crucis liberatus est. Et quoties accidit rubicundum vultum à calido hepate, aut alia naturali causa incendi? ex quibus patet si in his, ubi tam manifesta signa, tam certa indicia videbantur, error fuerit, & qui scelestissimi hominum judicio habebantur, sanctissimi apud Deum fuerint, non facile judicandum, illudque monitum Apostoli alte inculcandum: a *Nolite ante tempus judicare, donec veniat Dominus.* Ad hunc judicem, perversis hominum judiciis lacessitus, appellat Hieronymus: *Periculosum*, inquit, *est de servo alterius judicare, & non facilis venia, prava dixisse de rectis. Veniet illa dies in qua mecum dolebis ardere non paucos.* Nimiæ familiaritatis, cum Paula in sacco & cinere stertente, quam numquam manducantem viderat, vir tantus insimulabatur: at sui securus subdit: *Saluta Paulam, Eustochium, velit nolit mundus, meas; & dic eis: Ante tribunal Christi simul stabimus, ibi apparebit qua mente quis vixerit.* Quando libri conscientiarum aperientur, ex quibus legere & intelligere poterimus, quam cœca, quam erronea, quam temeraria judicia humana fuerint; tunc apparebit alia esse judicia Dei, alia hominum: atque illud verissimum *b* Ioannis 23. Pontificis fuisse judicium, qui

a 1. Cor. 4. *b* Boteri polit. c. ult.

rogatus, quid longissime ab[...] set à veritate? respondit, ju[...] cia vulgi. Confirmat doctrin[...] hanc August. dicens ac doce[...] c *Multa facta quæ hominibus [...] probanda, testimonio tuo (Domi[...] approbata sunt, & multa lau[...] ab hominibus, te teste damnan[...] cum sæpe se aliter habeat species [...] cti, & aliter facientis animus.* [...] quis vidisset Abrahamum u[...] genito suo manus colligante[...] stricto gladio armatum, non [...] insanum aut rabidum tyr[...] num, barbarum maxime fa[...] nus judicasset? & nullum u[...] quam magis heroicum, aut D[...] jucundius spectaculum fuit. [...] quis perversus, vidisset *d* Iac[...] osculantem Rachel ad puteu[...] Rebeccam acceptantem arm[...] las & inaures ab Eleazaro, [...] in patria illa peregrinus & [...] cognitus, dubio procul sinis[...] illi fuisset suborta suspicio [...] castitatis periculo; sed fine [...] tione & fundamento: h[...] quando actionis alicujus ex [...] indifferentis temeraria suspic[...] est, tum consequentia orit[...] mala, ait Sales: *e* Quid? quod n[...] modo actiones indifferentes, [...] sanctas pravo judicio detorqu[...] ant: qua de re jure queritur S[...] donius Apollinaris: f *Quis n[...] erubescat, cum videat sordid[...] virtutum sinceritatem criminat[...] ne vitiorum?* Si eligimus hum[...] lem, vocatur abjectus: si prof[...] rimus erectum, superbus cens[...] tur: si minus institutum, propt[...] imperitiam creditur irridendu[...] si aliquatenus doctum, propt[...] scientiam clamatur inflatus: [...] severum, tamquam crudel[...] horretur: si indulgentem, fac[...]

c Aug. lib. 3. conf. c. 9. *d* Genes. [...] *e* Praxis spir. p. 3. c. 28. f L. 7. Epist. 7. [...] lita

-e culpatur: si quietum, pro-
-tiatur ignavus: si abstemium
ducimus, avarus accipitur:
um qui prandendo pascat,
citatis arguitur: si eum qui
cendo jejunet, vanitatis (ut
ocrita) arguitur. Hæc vul-
udicia scite Sidonius depin-
& indies videre est: si quis
erfamilias in suos animad-
tat, observans disciplinæ do-
sticæ existat, crudelis, ty-
nus, leo audit, evertens do-
sticos suos: si quis animi se-
i, lenis & in suos benignus,
s animo imbelli ac puellari,
ius saccus, bonus Heli judi-
ur. Est quis in consuetudi-
humana gratiosus, lingua
mptus erga matronas offi-
sus ac perhumanus, hic de
nte levi, hic lascivire; si quis
icorum verborum, homo a-
hos; frigide & sicce cum
minis agens, ille Stoicus, stu-
lus, mopsus audit.

Est quis bono stomacho ac
firmata valetudine, qui super
ensam avidius vescitur & li-
ralius bibit, is helluo est. A-
s quispiam tenuis victus, sto-
icho affecto, paucis conten-
s, hinc illinc quædam deli-
ns, is exquisito palato, homo
liciosus; sybarita habetur.
atth. 11. *Venit Ioannes neque*
ens, neque manducans, & di-
nt: Dæmonium habet. Venit Chri-
s manducans & bibens, & di-
nt: Vorax est, & potator vini.
uid huic Critico hominum
neri facias?

Si quis Religiosus pallidus,
acilentus, vix ossibus hærens,
atim amici: Nepos noster aut
ius, necessario internis affli-
ionibus divexatur, exedit se,
elius ipsi fuisset in sæculo:
cum tamen ipse cum Paulo exultet in tribulatione, & Christo confixus sit cruci, per spontaneam mortificationem. Alius monachus præpinguis & obesus in publicum procedens, quæ non judicia objective movet? & hic gratia vocationis nixus, lætus in Domino, in omni rigore monastico exultat. Est qui breviter se expedit in confessione, is laxus, imparatus seu ex consuetudine accedere æstimatur. Si quis diu hæreat, Deus bone! ille ovis paschalis, quam gravia, quam multa habet enarranda, & sunt scrupuli. *a* S. Ignatius inter divinas epulas lachrymis colliquescere totus videbatur, quod homini impio suspicionem injecit, consceleratum esse Ignatium, qui tot lachrymis inter faciendum delicta elueret; adeo nihil tam sanctum, de quo perversi non secius judicent. Idem Bern. judicium est: b *Si pauperes, vilem & abjectum reputat, si dives, ambitiosum & avarum & cupidum; si affabilis, dissolutum; si prædicator vel doctor, honoris & humani favoris quæsitorem; si tacens, inutilem; si jejunus, hypocritam; si comedens, voratorem.*

a Rho exempla pag. 258. b Ber. in sent. V. Corn. in Ierem. c. 9, v. 8.

§. III.

Quemque passim pro affectu judicare, apposito emblemate exponitur.

IN limpido fonte, aut pellucido amne erectum baculum, aut regulam perfecte Geometricam conspicaris, curvam & confractam judicas; sic videre tibi videris & c *temere*

c Virg. 9. Æneid.

est

est visum; species in aqua refractæ te ludunt: Quoties fit ut ex speciebus externis, ex levibus indiciis, quæ in oculos incurrunt, de actu interno, de animo judicemus, ex iis quæ temere visa? Notum illud Apellis: Ne sutor ultra crepidam. Nos de externis & sensui objectis tantum, & in his frequenter fallimur, solus Deus intuetur cor. Ergo ne ultra crepidam, ne supra ea quæ foris patent, judicare præsumamus. Vides opus, intentio latet, de qua quidam:

Quidquid agant homines, intentio judicat omnes.

a Vidit Assuerus Aman super lectum reginæ, judicavit eum reginæ vim inferre velle, qui supplex erat. *b* Vidit Heli Sacerdos Annam labia moventem, conjecit temulentam esse, & ferventissime orabat Dominum: ut & *c* Iudæi signa animi gestientis in Apostolis videntes, judicarunt ebrios, sed cælesti musto.

Viderunt Melitenses viperam adhærere manui Pauli, mox eum homicidam censuerunt, quem divina ultio persequeretur, quam ubi citra læsionem excussit, Deum proclamarunt. Vidit S. Henricus Imperator è thalamo conjugis Cunegundis: per triduum aliquem specie militis egredientem, suspicatus adulterum, suspectam habere conjugem cœpit, donec se delusum a dæmone deprehendit. Venit quis serius in templum, judicas diu stertisse, *temere est visum.* quid si in multam noctem lucubrationes extenderit? Alius à concione matutina abit è templo, judicas eum sacrum negligere, *temere est visum.* quid si prius audierit, vel alio ex[...] votione se conferat indul[...] tias lucraturus? Est quem [...] deas omnes pauperes à s[...] pellere, avarum ac tena[...] judicas, quid si clam ad a[...] privatas, ad nosocomia, [...] manus alienas centena s[...] profundat, ut sæpius accidi[...] his omnibus quæ vidistis, *te*[...] *re est visum.*

Quod baculus rectus, in a[...] curvus appareat, ex medi[...] ritur, ad quod refringitur [...] recte facta si in animum irac[...] dum, libidinosum, ebriosum [...] fringantur, omnia perversa [...] parent. Homo lascivus omne[...] lios hoc igne afflatos putat, [...] Nero existimabat nemi[...] quemquam continentem re[...] riri. Qui sunt qui Religiosos [...] ros avaros judicant? qui n[...] quam teruncium elargiun[...] Optime Seneca: d *Quidquid* [...] *detur per humorem, longe amp*[...] *vero est.* Expende illud per [...] *morem, humeur.* Aurelius pi[...] omnes imagines ad similitu[...] nem suæ Amasiæ Lucretiæ [...] formabat: ita homo omnia [...] humore, ac genio suo judic[...] Rem similitudo elucidat: [...] per vitrum rubrum, aut flav[...] prospiciens, omnia judicat [...] bra aut aurea, ita pro affectio[...] animi de aliis judicamus: na[...] ut *e* S. Thomas, *dum quis ex se* [...] *malus est, talis faciliter de aliis m*[...] *lum opinatur*, juxta illud Eccl.[...] *Stultus in via ambulans, cum i*[...] *sit insipiens, omnes stultos æstim*[...] Cui congruit illud Nazianz[...] *iis qui vertigine correpti sunt, te*[...] *fixa & stabilis esse videtur?* mi[...]

a Esther 7. b 1. Reg. 1. *c* Actor. 2.

d Seneca natur. quæst. l. 1. c. 6. Sales [...] ta devota p. 1. cap. 1 P 3. c. 28. *e* D. Tho[...] 2. 2. q. 60. art. 3.

rero, sed pro phantasia sua
rsa judicant: quod tam stul-
, quam si quis pro palato
, de bonitate cibi judicet:
d tu non vescaris perna, non
s Rhenanum, non ideo illa
e insipida aut aspernanda
. Et quia talis concionator
non sapit, an ideo indoctus,
guis, conciones VVappii ju-
ndæ sunt? & quis tamen hîc
libere sententiam dicit?
ninæ, imperitæ anus, inepti
enes, innuptæque puellæ
n libere censuram profe-
r. Sic & scriptores vapulant,
ille stylus est? quid in eo
enii? ille commentator mera
odia, de charta in papyrum;
e *qui animum ad scribendum*
icat vel ad dicendum, ait Hie-
, *tot sibi judices contra se assu-*
quot lectores (quot Audito-
) *quidam namque dicunt quod*
anus sit, alter quod brevis &
curus, hic quod verba &
es. Ejusmodi plura refert
ronymus, quæ contra pro-
ffimos auctores audierat ju-
a. *Tertullianus*, inquit *creber*
n sententiis., sed difficilis in lo-
ndo. B. Cyprianus instar fontis
ssimi, dulcis incedit, sed cum
s sit in exhortatione virtutum,
cripturis divinis nihil disseruit.
Socrates, ut profana mis-
m, *a* à Platone reprehensus
Plato ab Aristotele, Aristo-
s ab Averroë, Cæcilius à
pitio, Lælius à Varrone, En-
s ab Horatio, Seneca ab A.
lio, Eratosthenes à Strabo-
, Thessalus à Galeno, Her-
goras à Cicerone, Cicero à
ustio. Hi omnes suos mo-
s habuerunt, & quid miri,

si viri docti ab indoctis, sancti ab impiis, tam graves censuras subeant? cum increata Dei Sapientia, hominum judicia ac censuram non evaserit, & opera Dei quis ausus sit erroris insimulare. Alphonsus X. Rex Hispaniæ, eo temeritatis devenit, ut in mundo creando si opifici adfuisset, & se consuluisset, multa se Deo dissuasurum fuisse, ac pleraque meliorem in modum condenda. Hoc suum esse judicium. Mitto momum, qui in fabrica hominis, fenestram requisivit, qua cor pateret: *b* Fuit oris blasphemi homo, qui sic censuit: Deus cloacam capitis, id est, nasum media facie collocavit; si ego vel architectus fuissem, vel architecto à consiliis, unum dumtaxat oculum fronti inseruissem, unam autem dextro lateri, sinistro autem collocassem nasum. Ita paulatim Critici illi in blasphemias, & in apertas hæreses prolabuntur.

Hæc liberrima pro arbitrio, pro affectu cujusque censurandi consuetudo, frequenter in mortale præcipitat. Lessius *de jure & justitia l. 2. c. 29. dub. 2. n.21.* si ex pravo affectu, & advertens signa non esse sufficientia, suspicetur de proximo grave malum, id est, quod sit illi magnæ infamiæ, est in se mortale; imo vel leve malum de quibusdam suspicari, lethale est: verbi gratia, virum sanctum & valde Religiosum mentiri, virum primariæ nobilitatis esse spurium, Iudæum; de Medico vel Advocato, esse ignarum, imperitum, uti in detractione peccat mortaliter. Idem docet

Guevarram horol. Princip. in argu-
to n.66.

b Drex. lingua imprecans.

Lugo

Lugo *de jure & justitia disp.* 14. *sect.* 2. *n.* 23. Sanchez selecta *disp.* 35. *n.* 10. quia talis suspicio procedit ex malitia, qua quis vult ita suspicari ut eum contemnat, quæ est gravis injuria. Sic Hæretici, & Politici solent male judicare de viris probis, de Religiosis, eos esse impuros, avaros, quæstus & honoris causa omnia facere. Quid? quod *a* S. Cyprianus hinc schismata & hæreses excitatas commemorat, dum in Criticum qui Ecclesiasticos adeo temere sugillabat, si calamum stringit: *An ad hoc frater charissime deponenda est Ecclesiæ Catholicæ dignitas, & sacerdotalis auctoritas ac potestas; ut judicare se velle dicant de Ecclesia, extra Ecclesiam constituti? de sano saucii, de integro vulnerati, de stante lapsi, de judice rei, de sacerdote sacrilegi? quid superest nisi ut Ecclesia capitolio cedat?* & lib. 4. Epist. 9. *Vnde enim schismata & hæreses? nisi dum Episcopus* (& Religiosus) *superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus, ab indignis hominibus judicatur.* Hinc fit Religiosos adeo contemni, dum quod gravius est, ejusmodi judicia hæreticis, à Catholicis suppeditantur. Si Religiosi zelum ostendant, illos ambitiosos, omnia velle per se agere: si desistant, jam à primævo fervore descissere, otiari, infirmos destituere: si ad eos visant, testamenta conquirere judicant: in quibus heu quoties mortaliter peccatur, & æternus reatus incurritur? Horrendam vibrat hic Chrysostomus sententiam *b* *Si nullum nobis peccatum esset ad[...] sum, pro hoc solo* (de ejusmo[...] git judicio) *nos gehennæ trad[...] tis abundeque sufficeret: quipp[...] in aliorum delictis severi & a[...] rissimi judices residemus; no[...] autem trabes oculis nostris in[...] non cernimus, à quo vitio n[...] sæculi hominem, neque Monac[...] ullum facile invenies liberum, [...] spiritualis judicat omnia.*

a Cypr. lib. 3. ep. 9. *b* V. Nieremb. ascet. p. 197.

§. IV.

Efficax SS. Patrum adju[...] cium temerarium evit[...] dum parænesis.

QUare si lethalem noxam[...] tremendum Dei judici[...] si gehennam effugere v[...] mus, declinemus hoc teme[...] rium judicium, monente ac [...] nante Apostolo ad Rom. 2. [...] *pter quod inexcusabilis es ô h[...] omnis qui judicas; in quo enim [...] dicas alterum, te ipsum cond[...] nas.* Quod suis identidem B. B[...] nardus inculcat, & diserte [...] mone 56. in Cant. *Cave ali[...] conversationis esse curiosus exp[...] rator, aut temerarius judex; et[...] si perperam quid actum depreh[...] das, non sic judices proximum, [...] gis excusa: excusa intentione[...] opus non potes: puta ignoranti[...] puta subreptionem, puta cas[...] Quod si omnem dissimulation[...] rei certitudo recusat, suade nih[...] minus ipsa tibi, & dic: Vehem[...] nimis fuit tentatio. Quid de [...] fecisset, si in mea fuisset potest[...] Dic cum Christo, qui in atroci [...] dæorum scelere proclamavit, N[...] ciunt quid faciunt.* Dic cum a[...] choreta, de quo idem *c* Bern[...] dus, cum videret fratrem p[...]

c Bern. serm. 2. de resurrect.

cantc

:em, suspirans dixit: *Hei mi- hodie ille, cras ego.*
nhæreat illud alte D.Augu- de sermone Domini in nte lib. 2. cap. 28. *Duo sunt uibus temerarium judicium re debemus: cum incertum est animo quidque factum fuerit, cum incertum sit qualis futu- it, qui nunc vel bonus, vel ma- apparet. Quod cum semper rtum sit, nunquam judican- est.* fieri enim potest, ut m tu in flagranti delicto re- :um adulterum judicas, talis it; sed in gratiam, etiam per m internum redierit. Nec longe quæsita: Pharisæus nat Publicanum ut super- n, ut raptorem, injustum, a- erum: & jam justus erat a- Deum. Simon damnabat cio interno Christum & gdalenam, b *Hic si esset Pro- a, sciret utique quæ & qualis ulier quæ tangit illum.* Mag- enam ad Christum perfricta nte, libidine incensam pene- se judicabat, & jam divino re saucia advolarat. A- n profecto S.Ioannes Eleë- ynarius sese præbuit, qui in li causa condemnationis ju- um plane exhorruit: juve- impudicus virginem Deo am ad flagitium flagitarat, secum Alexandriam, cum us urbis scandalo pellexe- nemo non juvenem illum rnæ damnationis reum, sce- um ac sacrilegum appella- . Quod cum vir sanctus au- et, graviter reprehendit, di- s: Quis vos constituit judi- ? nolite ante tempus judica- incertum enim an ad melio- n frugem Dei miseratione

Luc.6.

non reducendus sit, & forte jam redierit; si quis in manu vel officina artificis stipitem informem conspectum despiceret, ac flammis adjudicaret, quasi ad nihil aliud aptum, certe judicium ejus sæpe erroneum foret, cum artifex illud lignum destinarit, ut ex eo elegantem statuam efformet; ita nemo quisquam alium contemnere, aut ut ineptum despicere debet, cum Deus potens sit ex lapidibus, filios Abrahæ efformare.

Denique ad omnia prava judicia declinandum, moveat nos illud Dorothei: *b* Quemadmodum, inquit, qui bonæ complexionis & fortis stomachi est, cibos etiam duriores & crudiores in bonam substantiam convertit; & contra, qui affecto, alimenta bona in pravos humores; ita mali semper suspicaces, optima in partem pessimam detorquent, contra ac homines sinceri ac pii, etiam peccata excusant, ac omnia in meliorem partem retorquent. Gen. 27. *Prospiciens Abimelech Rex Palæstinorum per fenestram, vidit Isaac jocantem cum Rebecca uxore sua, & dixit: Perspicuum est quod uxor tua sit.* Lascivus aliquis, juvenem cum puella lascivum putasset. Sic Ioseph nihil sinistri de virgine gravida cogitavit, sentiamus & nos quod olim inter Ethnicos Euripides, de scriptis Heracliti auctoris obscuri, quæ ubi legit, sic ait: *Quæ intellexi præclara sunt; opinor autem & quæ non intellexi.* Ita lectores de libris, auditores de concionatoribus, quisque de proximo judicet: In quantum ipsum novi, vir probus est; opi-

b Rodrig. fusè p.1, t.4. c.15. &c.

nor

nor autem & in aliis quæ me latent, prudenter procedere, recte agere. Quo fiet ut severissimum illud Dei judicium effugiamus, testante Luca; *a* *Nolite judicare, & non judicabimini.* Rem exemplo concludo. *b* Refert Baronius ex vita S. Anastasii, Monachum quendam, cum in summo otio ac desidia vitam traduxisset, in morte mirum in modum exultasse, quasi de salute sua securum. Ad quem senior: Frater, inquit, recordare tepiditatis & socordiæ tuæ, & peccata tua detestare priusquam ad severum illud judicium abripiaris. Ad quem frater moribundus: Fateor, inquit graviter Deum offendisse, per Angelum suum hac b chirographum mihi exhib in quo omnia scelera mea e rata legi: quibus id unum pondi, graviter me quide vita deliquisse, sed ex quo nachus factus sum, me ne nem judicasse, & omnem i riam illatam ultro remisisse proinde Domini testimon pro me stare: *Nolite judicar non judicabimini: dimittite & mittetur vobis:* quo dicto ch graphum lacerarunt, & jam curus morior. atque ita in p obdormivit.

a Luc. 6. *b* Baron. tom. 8. anno 599.

E

EMBLEMA XXX.

Fecit cœnam, Luc. 14.

HUIC PANIS SOLET ESSE VENENO.

DOMINICA SECUNDA POST PENTECOSTEN.

Eos qui indigne accedunt ad ſacram cœnam, judicium ſibi manducare, ac panem vitæ illis veneno eſſe, uti accipitri, teſte *a* Auguſtino, eſſe conſuevit.

I. *Nihil adeo ſanum, quod abutenti non cedat in venenum: nil tam ſacrum, quod ſuum non habeat ſacrilegium.*

II. *Quam immane ſacrilegium, ſacram ſynaxim à ſcelerato ſumi.*

III. *Qui indigne accedunt, judicium ſibi manducent, & vindictam Dei accerſunt.*

a Aug. lib.4. contra Manich.

DOMINICA SECUNDA
POST PENTECOSTEN.

Fecit cœnam. Luc. 14.

INTER ea quæ Parrhasius, posteritati transscripsit artis suæ monumenta, illud minime obliterandum, quo genium sic expressit in tabula, ut variis spectatoribus varius appareret, ridens, flens; blandus, torvus; mitis, ferox; puer, senex; prout hinc vel illinc, obliquis vel directis oculorum radiis conspiciebatur. Mirandum hoc, sed admirationem in stuporem vertit miraculum, quod in pane Eucharistico, Vivero noster exhibet: *a* Santareti in Hispania, inquit, sacra hostia videnda exponitur, in qua diversis diversimode se Christus spectandum proponit: aliis in cruce expansis ulnis, sine mensura misericordiæ; aliis in specie juvenis speciosi præ filiis hominum; nunc forma judicis formidandus; nunc in resurrectione gloriosus: quandoque totus sanguineus ac rubicundus, quandoque in cunis totus candidus: *b* Addit Nierembergius: In hoc collegio Madritensi, duo sunt fratres Lusitani, quorum unus hostiam intuitus, vidit frustum carnis candidissimæ, alter spinis Christum redimitum, ut à Pilato, *Ecce homo* exhibitus; ita variis varius, juxta illud Poëtæ:

c *Difficilis, facilis, jucundus, acerbus es idem.*

Panes propositionis dicti sunt panes facierum, quia duas facies habebant, non sine mysterio: in Eucharistia enim Christus est vultu amabilis, & terribilis: amabilis juxta illud, d *Lætificabis eum in gaudio cum vultu tuo.* e *Illuminet vultum suum super nos.* malis vero terribilis juxta illud, f *Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui.* Et alibi: g *Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat*, &c. Quæ paucis complexus S. Thom. *Mors est malis, vita bonis: vide paris sumptionis, quam sit dispar exitus.* Quare paucis probare aggredior.

a Vivero convivio divino appendix pag. 55. *b* Nieremb. hist. natur. pag. 392. c Martial. l. 12. ep. 38.

d Psal. 20. e Psal. 66. f Psal. 20. g Psal. 33.

§. I.

Nil adeo sanum ac sanctum, quod abutenti non cedat in venenum; nil tam sacrum, ut ait Seneca, quod non habeat suum sacrilegium.

APposite Pelignus Vates: h *Nil prodest, quod non lædere possit idem.*

Igne quid utilius? si quis tamen urere tecta
Cœperit, audaces instruit ille manus.
Et latro, & cautus præcingitur ense viator;
Ille sed insidias, hic sibi portat opem.

Psal. 77. i *Eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis.*

h Ovid. l. 2. Trist. i V. Serlog. tom. pag. 33

ergo Hostiensis: Quæ est nu-
nisi sanctissimum corpus
m? in quo velatur nobis al-
do Dei, immensitas majesta-
uæ, cujus calorem & splen-
em mortalis infirmitas susti-
e non posset, nisi mediatrix
es interposita, splendorem
ardorem temperaret. Sed
: nubes in nocte peccato-
i degentibus, convertitur in
umnam ignis, ut recte Orig.
ertit in illa verba Deut. 4.
s noster ignis consumens est.
: sic vertit: *Qui approximant*
i, approximant igni. Et addit:
urum & argentum, purga-
; si fœnum & stipula, com-
itur. Beati igitur qui proxi-
sunt, & ita proximi sunt ut
is eos illuminet, non adurat.
o spectat illud Nysseni: Si-
lumen solis oculos sanos
eat, debiles offendit, ignis
um purgat, stipulam absu-
: sic Christus malis in rui-
i est, bonis in resurrectio-
i. Aureè Chrysostomus: *A-*
as solis radius recreat, noctuas
cat. Etenim, ut Maria Oi-
acensis asseruit, Christus se
semel in Eucharistia tanto
ndore radiantem exhibuit,
mnes solis radios luce sua
rsus obscuraret. Ad lucidis-
os hujus solis radios, tot bu-
es ac noctuæ hæreticorum
garunt; unde Cyprianus de
ia Domini: *Veritas ab erro-*
hominibus comprehendi non
it: & cum in sole vellet figere
os, vini luminis non ferens, cæ-
est, non illuminata præsum-
, & aspectui ejus lippitudo in-
t. *a* Testis Hermogenes hæ-
cus ille multum cæcutiens,
i in sole Eucharistico Chri-

sti corpus non cerneret, in sole
illud repositum dicebat. Sed
pluribus propositum stabilire
pergo: Nonne eodem solis ca-
lore linum & ceram albesce-
re, vultus vero hominum ni-
grescere: ceram ac glaciem li-
quefieri, lutum indurari vide-
mus?

b *Limus ut hic durescit, & hæc*
ut cera liquescit
Uno eodemque igni.---

Nonne iidem fluctus quibus-
dam fuere in mortem, nempe
exercitui Pharaonis; quibusdam
in vitam? Euseb. Gallicanus:
Creatura insensibilis elementi,
factorem suum sentiens, trans-
euntibus præbet viam, &c. Sic
& arca quibusdam præsidio,
quibusdam exitio fuit. Ex eo-
dem fonte bibunt homines &
bestiæ. Ioannis 4. de puteo Ia-
cob Samaritana ait: *Filii ejus &*
pecora ejus bibebant ex eo.

Idem cibus in cœna magna
qui valentibus alimento est,
confortat, & vegetat; ægris ve-
neno est, atterit, & enecat. Idem
de vino est, ut ait August. c *Vi-*
num quod sanus homo ad jucundi-
tatem & confortationem; febrici-
tans accipit ad majorem infirmita-
tem, vel certe ad mortem, estque
oleum addere camino.

Botrum uno vecte duo viri
portabant, sed hic aversus, alter
continuo aspectu solabatur. Pa-
nis optimum hominis nutri-
mentum, in quo robur & vita
hominis, quibusdam venenum
est, quis credat? Aldrovandus
de animalibus asserit panem
accipitri toxicum esse, & Aug.
l. 4. contra Manich. *Panis ho-*
minem alit, accipitrem necat. Nec
mirum, panem alicui exitio es-

Theat. Beyerlinck lit. H. p. 20.

b Virg. Ecl. 8. c D. Thom. opusc. 58 c 19.

se, cum Iosue dicat de pane cælitus conspecto, *Non est hoc aliud, quam gladius Gedeonis.* Et Bernard. *Nec quemquam moveat, quod idem verbum dixerim & cibum & gladium, quasi impossibile & absurdum.* Quod pathetica historia confirmat D. Cyprianus *serm.* 5. *de lapsis*, ubi de fæmina indigne communicante, ait: *Non cibum, sed gladium sibi sumens, & velut quædam venena lethalia, palpitans & trepidans concidit, & quæ fefellerat hominem, Deum sensit ultorem.*

Paulus de exemplis Christi agens, quibus alii scandalizabantur, alii Deum laudabant, sic ait: *Aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam.* Ubi Chrysost. homil. 5. adducit, unguento, quod homines reficit ac confortat, sues præfocari. Et Greg. Nyss. a *Quomodo*, inquit, *idem unguentum si fuerit appositum scarabæo & columbæ, non idem efficit in utrisque; sed columba per bonum unguenti halitum fit robustior, interit autem scarabæus; ita etiam magnus Paulus in divino illo suffitu, &c.* uti ex eodem odore, sic ex eodem flore apis mella, aranea venena sugit; non quod res in se mala sit, aut flos, aut cibus hic venenum tegat, sed optimum succum aranea in venena transmutat: ita & peccator affecto stomacho ad hoc sacrum epulum accedens, omnia in fel convertit, idque quia indigne præsumens accedere, *judicium sibi manducat.* In quæ verba Augustinus: *Non quod res illa mala sit, sed quia malus, quod bonum est, male accipit.* Petrus Damianus: Nunquid buccella quam Iudæ

a Nyss. hom. 3. in Cant.

Dominus porrexit, bona fui[t] quod erat causa salutis, illi est materia condemnationi[s]

Quid humano generi salu[t] quam sanguis Christi? & ta[men] Iudæi in suam perniciem ex[...] marunt: *Sanguis ejus super* [...] Chrysost. hoc expendens ai[t] *lis ad condemnationem, nobis a[d ju]stificationem; illis ad mortem, [nobis] vero ad vitam.* Et confirma[t ex]emplo fornacis Babylonica[e] *est*, inquit, *sanguis Christi de[...] Babylonio igne, ille scilicet [...] ctorum corpora in camino bo[...] re, & Chaldæos comburere. Q[...] to magis sanguis ille pretiosiss[imus] scit perdere incredulos, & sal[vare] fideles?* Diadema, regium c[...] tis ornamentum, aliquand[o A]lexander adhibuit, ut Lisi[ma]chi saucii militis vulnus c[...] garet; sed Monima uxor Mi[thri]datis, ne in Luculli potesta[tem] veniret, diademate pro laq[ueo] usa est; adeo nihil tam pre[tio]sum, tam sacrum, quod non [...] perniciosum, ac sacrileg[...] b Nonne lampades, quæ ar[dent] ante aras Dei, & Divorum, [ve]nerabile lumen habent? ad [...] tamen fur noctu templum [in]gressus, omnia pretiosa ab[stu]lit, subsidio lampadis usus.

Quid majori in venerati[one] habendum quam crux Ch[risti] quam lignum illud vitæ? c [...] tamen qui per hoc mortem [...] mini adferre studuit; dum [...] cifixi argenteum simulachr[um] quod Pius V. indies exosc[ulari] solitus, ad pedes præsentis[simo] veneno infecit. Quo certe [ca]put Ecclesiæ abstulisset, [nisi] crucifixus prodigio pedes [sub]traxisset. Hinc merito ex[...]

b Garassus doct. curieuse l. 5. [...]
c Lobbetii Quad. Dom. 2. q. 5.

t Philo Carpatius cap. 7. in
nt. O rem miram? ô rem tre-
ndam! *Hæc quæso mecum di-*
nter Sacerdotes attendite, hæc
tres animadvertite, hæc timete
per, & cavete periculum: ea
nim rerum divinarum huma-
umque natura, ut quæ pro sua
nitate optima esse debent, eadem
ato ordine pessima fiant. Sacri-
ium ingens est, SS. Hostias,
calicem Domini, veneno
gere, & pane vitæ, hosti mor-
i inferre. Fuere qui hoc ausi
t. Henricus VII. Imp. dum
Assumptionis communicare
let, absente Confessario ejus
iscopo Tridentino, alius vir
ligiosus accitus (quem sub-
atum volunt à Florentinis)
coram Imperatore celebra-
: qui hostiam ei venenatam
rexit, & in loco exspiravit.
Ioannes Fontanus in vita
nnis XXII. & Genebrardus.
teste Platina, Victor III.
i calicem veneno infectum
nsit, extinctus est. Quæ ne al-
s repetamus, ipsum sanctissi-
m corpus Domini, sacrarium
initatis, hæretici mille inju-
i proscindunt, in lutum, in
rquilinium, equis in pabulum
iciunt, cultris ac stylis im-
unt.
Magi, venefici, inter arctissi-
fœdera, quæ cum dæmone
unt, passim sacras Hostias
niscent, omnes blasphemias
diras in eas evomunt. Ad hæc
orrescimus, miramur & in-
gnamur. Thenis corpus Chri-
equis in pabulum datum,
asi leviora sint, dum corpus
risti intra sceleratam ani-
m velut in cloacam, immun-
peccatores præcipitant, ac
lignissime tractant. Matth. 7.
Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas ante porcos. Canibus, id est, *immundis peccatoribus,* ait Doctor Angelicus.

§. II.

Quam immane sacrilegium, S. Synaxim à scelerato sumi.

QUam barbarum & immane fuisset, si Herodes parvulum natum non occidere, sed sacratissimum corpusculum cunis extractum, in sterquilinium abjecisset? Quale sacrilegium, dum venefici S. Hostiam in latrinas, in lutum immergunt? Ad hæc Augustinum audite: a *Quam temerarium, quamque nefarium est, cruentis manibus intemeratæ Virginis tractare Filium? quis auditus sustinet aurium? quis oculus non confunderetur ad intuitum? cujus mens non raperetur in excessum, ubi mundi pretium mittitur in sterquilinium?* Et ne quis dubitet, quis tale quid audeat, subjungit: *Non enim minus est detestabile, in os pollutum, quam in lutum mittere Dei Filium.*

Criminis hujus gravitatem Doctor Aquinas ab hominis ingratitudine exaggerat: *Quæ enim,* inquit, *potest esse major* (ingratitudo) *quam si quis habens dominum, à quo accepisset quidquid boni haberet, & ipsum insuper morte sua de suspendio liberasset, eundem dominum in stabulum immundissimum inimici sui traditione duceret, & ibi conculcaret, rursum occideret? Tanta,* inquit, (verba sunt tanti Doctoris) *ingratitudine peccant, qui corpus Dominicum sumunt in peccato mortali.* Quo spectat illud Psal. 55. *Conculcaverunt me inimici mei.* Et ad

a Cit. S. Th. opusc. 58. c. 18.

Heb. 10. *Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, & spiritui gratiæ contumeliam fecerit?* Ambrosius: *Christum ille conculcat, qui eo indigne participat.*

Inter gravissima flagitia, quæ unquam non modo humanum, sed & diabolicum ingenium excogitavit, censetur peccatum Judæ & Judæorum, qui crudelissimam mortem Dei Filio intulerunt. Hoc si de indigne communionibus gravissimi Doctores asseverarint, nonne hoc temerarium facinus omnibus horrori esse debebit? Ac primum quidem ipse Doctor gentium: *Quicumque manducaverit vel biberit indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini.* a Hieron. reus erit violati corporis & sanguinis Domini. Cyp. Domini corpus invadunt, vis infertur corpori & sanguini Domini. Amb. qui indigne Christum sumit, idem ac si interficiat. D. Tho. mortis Domini pœnas dabit; id est, ac si Christum occiderit, punietur, secundum illud, *rursus crucifigentes Filium Dei*; cujus omnia vulnera ad præsentiam homicidæ peccatoris renovantur. Sed disertissime Chrysostomus hom. 60. ad pop. *Considera quantum adversus proditorem indignaris, & contra eos qui crucifixerunt; itaque considera ne tu quoque sis reus corporis & sanguinis Christi: illi sanctissimum corpus jugularunt, tu vero, polluta suscipis anima post tot beneficia.* Quasi diceret: Si indigne suscepisti, non minus tu, quam illi, Christum in crucem sust[ulisti]: nam si illi qui Baptis[mo] abutuntur, gravissime pecca[nt] juxta illud, *rursus crucifigent[es]* &c. quid ni b Christum cruci[fi]gere dicantur, qui non solu[m] Baptismum, in quo Christi ef[fi]cacia reperitur, sed etiam E[u]charistiam, in qua Christi pr[æ]sentia continetur, indigne tr[a]ctant. August. in Psal. 142. *A[c]cepit buccellam Judas, & introi[vit] in eum Satanas: quam multos [Ju]das Diabolus implet, indigne ac[ci]pientes buccellam ad judiciu[m] suum! qui enim manducat in[di]gne, judicium sibi manducat.* N[o]stis qui, & quam multi Jud[æ]; quot in pauperes crudeles a[ni]mo avaro; quot in proximum i[ra]cundi animo obstinato; quot [in] potum effusi, sine ullo vitan[dæ] ebrietatis proposito; quot in V[e]nerem proclives, libidinis vi[n]culo irretiti, hoc sanctissimu[m] Corpus instar Judæ præsumu[nt] suscipere, teste Hier. c *Dic S[a]cerdos, dic Clerice, qualiter eisd[em] labiis Filium Dei oscularis, qui[bus] osculatus es labia meretricis? c[um] Juda, osculo Filium hominis trad[is].* Nemo qui fœtentem anim[am] habet, cum viro honesto pr[o]pius agere, nedum osculari a[u]deret. Chrysost. homil. 3. in [E]pist. ad Eph. *Regem utique n[on] audeas osculari, si quidem os tu[um] oleat graviter: & regem cælor[um] impudens oscularis, anima tua [vi]tiis olente.* Tormenti genus, qu[od] Mezentius adinvenit:

d *Mortua quin etiam jungeb[at]*
corpora vivis:

Hoc fit, dum vividum illud co[r]pus Christi, fœditissimo cadav[e]ri putentis animæ conjungit[ur].

a Velasq. ad Philip. c. 2. v. 9. 10. 11. v. 2. ad n. 18.

b Ad Heb. 6. c Cit. à Suare. 3. p. q. 66. d Virg. 8. Æneid.

mortuis quasi membris tra-
ur uniendum. August.a *Magis*
cant qui tradunt Christum pec-
oribus membris, quam qui tradi-
unt eum crucifixoribus Iudæis.
nc Trid. Seff.13 c.17. tam sol-
ite omnes admonet, dicens:
non decet ad sacras alias fun-
ones quemquam accedere
i sancte; certe quo magis san-
tas & divinitas Eucharistiæ
nristiano comperta est, eo di-
entius cavere debet, ne in
am plenam formidinis Pauli
ntentiam incidat: *Qui mandu-*
t & bibit indigne, &c.

Persæ sellam Regis sui tam
imio cultu venerantur, ut in
quempiam alium sedere ca-
tale sit. Hinc illud Alexan-
i regium dictum, quod refert
urtius: *b* Sedebat Alexander &
moto igne refovebat artus;
im forte gregarius miles fri-
ore prope enectus, & qui vix
ma & seipsum sustentabat, ad
stra pervenit. Eo viso Rex è
lla sua quamprimum assurre-
t, torpentemque militem, &
x mentis compotem, exutis
mis in sua sede jussit confide-
: ille diu nec ubi requiesce-
t, nec à quo esset exceptus, i-
novit. Tandem recepto calore
tali, ut regiam sellam, regem-
ie vidit, è vestigio territus,
ilivit. Quem intuens Alexan-
er, Ecquid intelligis miles, in-
iit, quanto meliori sorte quam
ersæ sub me rege vivatis? illis
nim in regis sella consedisse
tale est, tibi saluti fuit. Sed
uanto nos, ô Superi, meliore
onditione sumus, quam miles
e! quanto sub rege vivimus
enigniore! non sellam tantum
regiam occupamus, ipsius Re-
gis gremio amantissime fove-
mur. Hic thronus Salomonis
est, ad quem si trepidi, jejuniis
exhausti, venerabundi accedi-
mus, nobis saluti est: at si teme-
re, thronus hic leonculos suos
habet, & velut Persis exitialis
erit. Et profecto quas pœnas
tanto flagitio dignas daturus sit,
attendite. Chrysost. exponens
illud, c *Iudicium sibi manducat:*
id est, damnationem. S.Tho. in
opusc. cit. ad judicium mortis
se obligat. Suarez: ac si Chri-
stum occideret, punietur. Philo
Carpatius: b *Licet*, inquit, *videre*
quosdam ex hoc sacratissimo con-
vivio, fieri quotidie praviores, &
ob id solum ad gehennam preparare
miserrimos, quod ad tale ac tan-
tum, tamque ineffabile & cæleste
convivium, Angelorum choris op-
tabile, immunde corde atque sordi-
dato, audacter accedere, & insolen-
tissime devorare præsumunt. De
triplici morte quam indigne su-
mens incurrit, vide *e Mendoz.*

Dissimilis sibi videtur in pas-
sione Christus, ibi pro suis perse-
cutoribus orat: *Non enim sciunt.*
quid faciunt. ibi absolvit latro-
nem, Iudæos excusat: hîc mi-
natur, hîc reos corporis & san-
guinis sui graviter judicat, &
morte æterna damnat. An non
manifesto hinc concluditur,
Christianos gravius Iudæis de-
linquere? quid? quod Iudas se-
mel Christum tradidit, Iudæi se-
mel illuserunt, semel crucifixe-
runt; indigne vero sumentes,
quotidie eum produnt, quoti-
die crucifigunt: ut vere Ter-
tullianus exclamarit: *f Proh sce-*

V. ascetica Nieremb. pag.121. *b* Curt.
.c.9.

c Suarez 3. part. qu 66. d Cap. 7. in
Cant. e Lib.1. Reg. cap.6. ann.24. sect.3.
f Tertull. lib. de Idolol. cap.7.

lus! semel Iudæi Christo manus intulerunt, illi quotidie ejus corpus lacessunt. O manus præcidendæ? viderint jam an per similitudinem dictum sit, Si te manus tua scandalizat, amputa eam. quæ magis amputandæ, quàm in quibus Domini corpus scandalizatur? Sic ille. Manus tuæ sunt plenæ sanguine pauperum, plenæ sanguine vindictæ: manus tuæ fœdo tactu commaculatæ; & hoc scelus Iudæi semel, tu toties. Habes domi ancillam, quæ est dextra manus tua, quod in officina, in familia dexterrime rem agat; affectui carnali illi junctus es, abscinde eam. Amos I. *Super tribus sceleribus Damasci, & super quarto non convertam eum.* Rupert. per tria, intelligit peccatum cordis, operis, & omissionis, quæ remittuntur, in quorum figuram Christus tres suscitavit mortuos; sed quartum, ait Rupertus, *hoc scelus diabolicum est.* Paschasius intelligit de peccato indigne communicantis: *Quis orabit pro eo, qui in Dei injuriam ad sanctificata, ad corpus & sanguinem Christi indignus accedit? talis profecto nec Dei reveretur præsentiam, nec angelorum frequentiam.* Imo tales ipso dæmone pejores sunt; ille enim Dominum suum reveretur, obedit, ut patet in energumenis. a *Dicam*, inquit Chrys. *aliquid terribilius: Non tam grave est energumenos intus esse quam illos: dæmonium enim patiente pejor est, qui postquam peccavit, accedit.*

a Chrysost. hom. 60. ad popul.

§. III.

Qui indigne accedunt, judi[cium] sibi manducant, [&] vindictam divinam in [se] accersunt.

HInc D. Thomas asserere n[on] dubitavit: b *Christianis max[i]mum est peccatum, & cau[sa] plagarum quod corpus Salvato[ris] indigne suscipiunt.* 1. Reg. 2. *[Si] peccaverit vir in virum, placa[ri] potest ei Deus; si autem in Deum, quis orabit pro eo?* Glossa: Quan[to] major gloria, tanto major o[f]fensa. quasi diceret Dominu[s], ait S. Thomas: Parum irascor h[o]minibus propter peccata, qu[æ] committuntur in proximum, se[d] maxime eo quod peccant i[n] Deum. Unde cum hoc pecca[tum] maximum appellet, secun[dum] dum hoc pœnas & plagarum modum, Deum intentasse vide[a]mus. Mitto gravissimas pœna[s] quas in lege veteri, figuras & umbras eucharisticas indign[e] tractantibus inflixit, quanto ma[gis] Christiano verendum, n[e] cum bestia montem tangent[e] lapidetur, vel cum Oza percu[tia]tiatur, cum Bethsamitis arcam Domini non satis digne exci[pientibus], pientibus, à Domino occidatur. Si quis irritam legem Moysi fe[cerit], cerit, sine ulla miseratione mo[ritur], ritur, quanto deteriora suppli[cia] cia meretur qui filium De[i] conculcarit? Hæc supplicia, ai[t] Divus Thomas, possunt dic[i] triplices plagæ. 1. Multa dam[na] na spiritualium bonorum. 2. Ste[rilitas] rilitas terræ, sive caristia tem[poralium]. poralium. 3. Pestes corporum & strages hominum. David Psal. 68. non levem plagam ei[s] intentat, dicens: *Fiat mensa eo[rum]*

b Opusc.

rum

coram ipsis in laqueum. Lon-
n esset enarrare, quot pane
chariſtico ſuffocati, & ve-
ſtrangulati ſunt.a Bernardus
rem quendam ob ſecretam
pam à ſacris ſuſpenderat,
in magna ſolennitate nota-
mens, & ruborem non ſu-
ens, palam cum aliis acceſ-
Quem Bernardus intuitus,
n ſcelus occultum eſſet, re-
lere hominem noluit, ſed
mo corde orabat Deum, ut
tam præſumptionem in bo-
n ejus converteret. Dum ec-
ſumptam hoſtiam homo de-
tire nullo modo potuit: diu
ltumque nequidquam cona-
, anxius & tremebundus,
clauſam hoſtiam ſervabat;
ec expleta hora, S. Patrem
ſim traxit, ejuſque pedi-
cum lachrymis advolutus,
rto ore hoſtiam oſtendit. In-
pans autem eum abſolvit,
ine difficultate recedit Di-
a Sacramenta. Sed hoc fin-
are quod P. Gabriel de Ve-
Rector Collegii Madriten-
oſteris reliquit.

uit Cordubæ homo familiæ
illuſtris, qui dudum capi-
s inimicitias foverat, non
publico ſcandalo totius
is. Hic ut in morbum le-
em incidit, noſtrum Sacer-
em advocat, ut animum ſa-
exomologeſi expiet; ſed
feſſarius illi negandam ab-
tionem dixit, niſi palam
inimico in gratiam redi-
, cujus inveteratum odium
omnibus notum erat. An-
æger, alter advocatur,
nter complures teſtes, alter
ri veniam rogat, & inju-
omnem remittunt. Quo fa-
cto, ſacro epulo munitus fuit
eoque ſumpto exſpiravit, ac
honorifice, ut decebat, ſepeli-
tur. Quis hic non exclamet:
*Moriatur anima mea morte juſto-
rum?* ſed alia ſunt judicia Dei,
alia hominum. Nocte inſe-
quenti poſtquam terræ manda-
tus, en tibi duo Ephebi, pulſant
portam Collegii Cordubenſis,
facem manu geſtantes, rogant
loqui Confeſſario defuncti, ha-
bere ſe rem momenti illi com-
municandam. Adeſt Confeſſa-
rius, quem face prælucente
deducunt ad ſummum tem-
plum, ubi hic ſepultus. Dum
ad fores templi ventum eſt, u-
nus eorum claves Patri exhi-
bet, dicens, audacter aperiret,
non eſſe quod timeret. Hinc
deducunt ad ſummam aram, &
dant in manus clavem taber-
naculi, in quo hierotheca ſeu
ciborium corporis Chriſti aſſer-
vabatur: jubent ciborium ſecum
deferat, illumque cum facibus
deducunt ad ſepulchrum de-
functi. Quo ut pervenit, unus
eorum dixit: Pater, hic condi-
tus eſt Dom. N. qui ut multis
adſtantibus & teſtibus alteri
ignoverit, quia tamen non ex a-
nimo, ſed in corde fovit iracun-
diam, & ſic auſus eſt SS. Cor-
pus Domini ſumere, ceſſit illi in
judicium, & in æternam dam-
nationem; maledictum ejus ca-
daver adhuc in ore habet S. Ho-
ſtiam, quam non valuit degluti-
re, ſed illi fuit in laqueum. Quo
dicto, pede terram pulſant, &
ecce cadaver arcana vi aſſur-
git, aperit ſacrilegium os, &
hoſtiam exhibet, quam Sacer-
dos in ciborium recondit. Tum
rurſus pede terram pulſan-
tes, & ſubito corpus concidit

a Lib. 1. vitæ S. Bernard.

in abyſſum inferni; nam tumulus poſtero die repertus eſt in ingentem foſſam concidiſſe, & corpus nuſquam repertum eſt. His peractis patrem deducunt ad Collegium, & ilico diſparent. Aliud longe terribilius de Udone Epiſcopo Magdeburgenſi, *Vide apud Delrio & S. Fulgoſum l. 9. cap. 12.*

Concludo cum gentium Apoſtolo & exclamo: O peccatores [a] *Chriſtus vobis nihil proderit.* O ſacrilegos! qui indigne de pane vitæ & ſanguine Chriſti participatis, judicium mortem manducatis. [b] Et ut lim, teſte Baronio, Theodo Pontifex è calice conſecra vivificum ſanguinem Chriſti atramentum inſtillans, in P rhum Patriarcham Conſtar nopolitanum, excommuni tionis ſententiam ſcripſit, ha aliter calix vitæ, & ſanguis demptionis pretium, mortis ternæ fit inſtrumentum. Ur illud: [c] *Quæ utilitas* (in car *qua utilitas in Sanguine meo?*

a Ad Gal. 5.

b Baron. tom. 8. an. 648. c Pſal

EMBL

EMBLEMA XXXI.

Gaudium erit coram Angelis Dei, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15.

NON SUM QUI FUERAM. *Ovid l.3.Triſt.eleg.*XI.

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN.

it perfecta peccatoris converſio, dum membra quæ fecit ſervire iniquitati & vanitati, facit ſervire juſtitiæ & veritati; mutaturque in virum alterum, haud aliter quam arbor ſilveſtris, in frugiferam.

I. Inſiliet in te ſpiritus Domini; & mutaberis in virum alterum. 1. *Reg.* 10.

II. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ, in ſanctificationem. *Ad Rom.* 6.

III. *Omne corporis ornamentum ad animum referendum, exemplo mulieris peccatricis.*

DOMINICA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Gaudium erit coram Angelis Dei, super uno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15.

AMASIS Ægyptiorum Rex, dùm suis contemptui esset, quod obscuriori loco natus ad regium culmen erepsisset, hoc consilii cepit: Ex aureo vase, in quo pedes ablui, inque alios turpes usus adhiberi solebat, Iovis simulachrum conflari, & medio urbis foro eminenter collocari jussit. Quod cum omnibus Religioni ac venerationi esse animadvertit, hæc ad suos paucis verba habuit: Video vos omnes huic statuæ honorem ac venerationem deferre, non reputantes, ad quos usus antea servierit. Ita de me sentite, non recogitantes, quis fuerim, sed ad quem dignitatis gradum me fortuna evexerit. Quo tumultuantem populum sedavit. Hæc ut alio referamus, complures hodierna die reperire est, qui antea vasa in contumeliam, dein à cœlesti illo artifice, igne charitatis expurgati, vasa honoris, & divorum simulachris simillimi effecti sunt. Hæc enim est perfecta conversio, dum in novum hominem transformamur, juxta illud vaticinium:

§. I.

a *Insiliet in te spiritus Domini, & mutaberis in virum alterum.*

INgeniosum magis, an lucrosum, humanæ industriæ inventum fuerit, non faci[le] dixero, quo silvestris & infœcunda arbor, pabulum igni, in frugiferam convertatur: quæ primum nil præter folia, & luxuriantes ramos protrudebat, iis recisis, fœcundo surculo inserto, sapidissimos fructus colono refundat. Iam eni[m] oleaster in olivam conversu[s] omnem succum, omnem substantiam, vigorem, virorem omnem, quem olim in silvestres ramos, nunc in uberrimos fructus insumit.

b *Miraturque novas frondes, & non sua poma.*

Ambrosius *l. 2. de pœnit. c. 10* refert adolescentem post amores meretricios, cœlitus admonitum, in desertum secessisse, ut lachrymis ignes restingueret, dein occasione aliqua urbem repetiisse, ac veteri amasi occurrisse; quæ ubi se insalutata transeuntem satis demirari nequiret, accidit ut altera vice, cum se ut ignotam præteriret, juvenem blande compellarit: Ecquid, inquit, nosti me, ego sum illa. Cui alter: Sed ego non sum ille, quem tu putas; no[n]

a 1. Reg. 10.

b Virg. 2. Georg.

umille, qui solebam. a *Non um qui fueram.* sed multum *nutatus ab illo.* Iam enim infi- ierat in eum spiritus Domini, c mutatus erat in virum alte- um; usurpare poterat quod lim Martianus: *antiquissimus* Augustini (ut ipse testatur) *micus:* qui ad meliorem fru- gem conversus, *comicum de Te- entio versum, sed tamen aptissi- num & utilissimum* protulit: *Nunc hic dies vitam aliam offert, lios mores postulat.* Aliæ jam illi cogitationes, aliæ aures, alii oculi, alia lingua, alii pedes, liæ manus, alii mores, alii a- nores, totus alius. Chrysolog. *erm.* 77. mulierem peccatri- em jam longe aliam depingit: *Venit Maria Magdalena & altera Maria: una venit nomine, qua unc alia legitur in diversa perso- a. Venit Maria & alia Maria. Venit enim, non venerunt, & cum icit alia, in utraque eandem my- ice designat affatu, ut aliam ve- isse ante fidem, aliam post fidem edituram esse monstraret. Venit nulier, sed redit Maria. Venit Maria & alia Maria.* Vnde Chri- tus ad Simonem ait: Vides anc mulierem: quasi diceret: i eandem credis, falleris. Hanc ersonam alteram & eandem ex vetus nova prosopopœia tiam urbibus dedit. Edixerat onas veritatis præco: *Adhuc uadraginta dies, & Ninive sub- ertetur*; sed falsus vates multis udire potuisset, nisi Augusti- um audissent, sic sentientem: *Ego puto impletum esse quod ropheta prædixerat. Respice qua uerit Ninive, & vide quia ever- a est: eversa in malo, ædificata in bono, Sicut eversus Saulus perse- cutor, ædificatur Paulus prædica- tor.* Vnde jam alius exclamavit: *Vivo ego, jam non ego, vivit vero in me Christus.* Tum ad Cartha- ginienses convertendos hanc apostrophen habet idem Do- ctor: *Quis non diceret civitatem istam, in qua nunc sumus, feliciter eversam, si omnes illi insaniis, nugis suis desertis, ad Ecclesiam compun- cto corde concurrerent? nonne di- ceremus, Vbi est illa Carthago? quia non est, quod erat.*

Et alibi brevius in eandem sententiam: d *Eversa Ninive qua mala erat, & bona ædificata est qua non erat: stantibus enim mœnibus atque domibus, eversa est civitas in perditis moribus.* Hoc salu- berrimum excidium evenit An- tiochiæ, quæ sub annum tre- centesimum nonagesimum sex- tum regnante Arcadio, eversa est in perditis moribus, & per- versis amoribus: nam ut Augu- stinus loquitur; e *Non faciunt malos mores, nisi mali amores.* E- dixerat & tunc Deus per virum sanctum, urbem hanc instar Ninive subvertendam, f *cum vellet Deus terrere civitatem, & terrendo emundare, terrendo con- vertere, terrendo mundare, terren- do mutare.* Subversa fuit, id est, ut hic ait Tilmannus, sursum versa, ad cœlum, ad superos, ad Deum versa, quæ est vera con- versio.

Nec quisquam vestrum huic opulentissimæ urbi malum im- minere præsentit? in qua tan- tus in splendore vestium lu- xus, tanta in exquisitis affluen- tia, tanta in quotidianis con- gressibus lascivia, tanta in

a Ovid. l. 5. Trist. b Aug. Epist. 155. c Aug. in Psal. 50.

d Aug. l. 21. de civit. c. 24. e Aug ad Macedon. f Aug. de excidio urbis c. 6.

forensibus negotiis perfidia, ut quod de Ninive olim subvertenda Deus prænuntiavit; a *Quia ascendit malitia ejus coram me*, idem nonnullis Belgii civitatibus timendum sit, nisi pro muris cujusque mores subvertantur, & in aliam faciem eadem hæc respublica convertatur. Scio fuisse qui silvestri trunco, jam inserto frutice, in apricam malum converso, hoc lemma cortici inciderit: *Alter & idem.* Ita & hæc divitiis & vitiis florentissima civitas, ubi fructus pœnitentiæ proferre cœperit, eadem & altera erit. Quisquis à licentiori vita ad frugem se receperit, ad se, ad Deum conversus fuerit, jure alter & idem, utpote in virum alterum mutatus, nuncupandus erit. Ad quam maxime fructuosam vicissitudinem, ne in diversa abeamus, hoc unum requiro, ut consilio Apostoli, omnia membra ac instrumenta immunditiæ & nequitiæ; servire faciamus justitiæ ad sanctificationem. In quo cum vera peccatoris conversio sita sit, indubie gaudium in cœlo super eo Angelorum existet. Sed hoc alio remittimus, ubi de fructibus pœnitentiæ, & pœnitentium lachrymis, quæ vinum Angelorum. Nos impræsentiarum ad unum hic scopum præfixum colimabimus.

a Ioan. c. 1.

b *Sicut*

§. II.

b *Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem; ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.*

Telephus Mysiæ Rex, cum Græcos ad expeditionem Trojanam proficiscentes, præpedire niteretur, ne per fines suos iter facerent, ab Achille vulneratus est: cui plagæ cum præsens nullum remedium inveniretur, oraculi responsum est, fore, ut eadem hasta, qua saucius fuerat, sanitati restitueretur. Gratia itaque cum Achille inita, ab eo impetravit, ut ex hasta qua vulnus inflictum, rubiginem sibi detergere liceret, ex qua malagma confectum ac vulneri appositum, medelæ fuit, ut de remedio amoris ille canit:

Discite sanari, per quem didicistis amare:
Vna manus vobis vulnus, opemque tulit.
Vulnus Achilleo qua quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Sic videmus ab igne læsos, manum ustam igni applicare: à rabido cane saucios, ejusdem piiis vulneri appositis sanari. Ita quæ in se maxime noxia, auxilio & remedio esse possunt, & omnia instrumenta vanitatis & nequitiæ, converti possunt in instrumenta pietatis & justitiæ. Quam doctrinam Apostoli accurate expendens

b Ad Rom. 6.

a Ori-

Origines, facilem nobis mehodum suggerit, quemadmodum instrumenta iniquitatis converti possint in instrumenta ustitiæ. *Pudorem,* inquit, *hisce verbis auditoribus incutit Apostolus, ut hoc saltem obsequii impendant justitiæ, quod prius impenderunt iniquitati; quasi dicat: Currebant prius pedes vestri ad effundendum, nunc ad liberandum sanguinem currant. Protendebantur manus prius ut aliena diriperent, nunc protendantur ut propria largiantur. Circumspiciebant prius oculi alienum ad concupiscendum, nunc circumspiciant pauperes ad miserandum, & uniuscujusque membri ministerium quod exhibuit vitiis, aptet virtutibus, & actum quem exhibuit immunditiæ, ad castitatem nunc sanctitatemque convertat. Videtur hanc justitiam hic pro omnibus virtutibus nominasse, sicut è contrario iniquitatem pro omnibus vitiis proposuisse.*

Pedes qui ad otiosas ambulationes, ad tabernas, ad prostibula; nunc ad obeundas supplicationes, ad templa, ad conciones, ad sacram synaxim: manus quæ annulis & armillis aureis pretiosæ, quandoque ad impudicos tactus protendebantur, nunc corolla mariana redimitæ pectus tundant, nunc flagello armatæ in corpus sæviant: os quod lautitiis, quod crapulæ, quod ebrietati indulsit, nunc inediæ, nunc jejunio, assiduæque temperantiæ consuescat. Ita oculi, ita aures, ita omnia corporis membra, à profanis & obscœnis, ad divina, ad cœlestia transferenda sunt. In quo Valentinianum Imp. singulariter excelluisse narrat Ambrosius in funebri ejus panegyri: b *Ferebatur primo ludis Circensibus delectari: sic illud abstersit, ut ne solennibus quidem principum natalibus, vel imperialis honoris gratia Circenses putaret esse celebrandos. Ajebant aliqui ferarum eum venationibus occupari, atque ab actibus publicis intentionem ejus abduci. Omnes feras uno momento jussit interfici. Iactabant invidi, quod præmature prandium peteret: cœpit ita frequentare jejunium, ut plerumque ipse impransus convivium solenne suis comitibus exhiberet. Scenicæ cujusdam forma ac decore deperire Romæ adolescentes nobiles nunciabatur. Iussit eam ad comitatum venire; deductam tamen nunquam aut spectavit, aut vidit.* Hanc doctrinam passim illi observarunt, qui à perversa vivendi consuetudine, ad meliorem frugem redierunt, & flagitia exosi, virtutem sectati sunt. Quo loco uberius Davidem scelus suum flevisse existimatis? an in templo, an in secreto cubilis oratorio, an in arcano aliquo palatii angulo? hic certe aptus lachrymis, & privato dolori locus videri posset, sed nullum aptiorem rex pœnitens adinvenit, quam lectum suum, nusquam profusius flevisse dicitur, ut ipse de se testatur, *Psal. 6. Lavabo per singulas noctes lectum meum: Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Hieronymus vertit: *Natare faciam.* Alii apud Lorinum: *Imbrem lachrymarum fundam;* idque non semel, sed per singulas noctes. Vt quid hoc? lectus somno aptior, quam orationi: aptior quieti quam fletui. Causam exponit c Cassiodorus:

a V. Corn. hic.

b Ambr. de obitu Imp. c Cassiod. hic.

dorus: quia quotiescumque David cubile ingrediabatur, quoties lectum cernebat, toties testem sceleris, toties locum adulterii, toties instrumentum flagitii, quod illi servierat nequitiæ ad iniquitatem, intuebatur; hunc igitur lachrymis purgare, hunc reddere instrumentum animæ pœnitentis ad justificationem satagebat: *Et merito quidem*; ait Cassiodorus, *lectum quem noctibus polluerat, lachrymis abluebat.*

Ioannis 21. Christus post resurrectionem apparuit discipulis suis, cumque in litore pransi essent, *dicit Simoni Petro Iesus: Simon Ioannis diligis me plus his? Dicit ei; Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei tertio: Simon Ioannis amas me? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, amas me, & dixit ei: Domine tu omnia nosti, tu scis quia amo te. Dicit ei: Pasce oves meas.* Ridicula videri posset quibusdam hæc triplex interrogatio, aut puerilis, uti ludibunda mater sæpius infantem rogat, num se amet, ubi amet? ut corculum monstret. Sed mysterium arcanum hic eruit Augustinus, dicens: a *S. Petrus trina negationi trinam reddit confessionem; ne minus amori lingua serviret, quam timori*, ut lingua quæ servierat iniquitati ad iniquitatem, serviret justitiæ in sanctificationem, b Stupendo id sane exemplo effecit mulier Iaponensis, quæ ad fidem Christianam sub annum 1621. conversa, quotidie Iesu & Mariæ nomina toties, quoties nomen idoli, id est ad 14000. invocare consueverat: ad hoc bene mane ab Angelo suo tutelari, uti ante à malo dæmone, excitari solebat. O lingua instrumentum nequitiæ! quoties hanc servire fecistis vanis & otiosis fabulis, mendaciis, perjuriis, scurrilitatibus, detractionibus, calumniis! converti vultis ad Deum? facite illam servire justitiæ ad sanctificationem: servire Dei laudibus, orationi, laudi proximi, Religiosorum, quorum famæ gravem notam non semel inussistis. Quis non miretur ænea tormenta hosti erepta, quibus tot ferreæ pilæ in filios Ecclesiæ emissæ, eleganti metamorphosi in Ducis statuam commutata fuisse? c id enimvero Ferdinandus Toletanus, Albæ Dux ann. 1571. effecit, dum ex machinis æneis hosti in Frisia ademptis statuam suam conflari jussit, cum hoc lemmate; *Deo Patrum nostrorum*, atque in basi *Pietas* inscripta legebatur. Stupendum magis os illud quod tot calumnias, tot diras in Christi servos quasi ignitas pilas emisit, de scelere confundi, & quasi in statuam Sancti commutari. Et ut ad alia veniamus, Bernardus lib. de Vita solitaria: *Audiat hoc dictum Pauli*, inquit, *hactenus amicum corporis sui mancipium, animalis homo, qui jam incipit corpus subdere spiritui, ut delectationibus sæculi ac carnis, tantum delectet eum de membris corporis sui servire justitia in sanctificationem, quantum prius delectabat, eum servire im-*

a Aug tract. 123. in Ioan. b Literæ Societ. Iesu An. 1621. P. Sifren.

c Haræus to. I an. 1571. p. 116.

mun-

nditiæ ad iniquitatem. Ita
gnus ille Indiarum Aposto-
Xaverius, dum corpus cœ-
subdere spiritui, pedes suos
saliendum dexterrimos,
osque petulanti agilitate sæ-
vibrarat, jam non modo nu-
s per saxa, per nives, per ve-
es, cruentavit, sed & lumbos
eo constrinxit, ut funes sine
æ discrimine & absque al-
ri virtute eximi nequive-
t. Mancipium corporis sui,
ilto abdomine gravis Dux
ndiæ audire poterat: qui ubi
Ignatii disciplinam se dedit,
ncipium illud adeo in servi-
em redegit, ea ciborum abs-
nentia corpus extenuavit, ut
ti ac projecti ventris, cui
ata ut assideret mensa opus
et, postea inanis ac frigidi
lem, follis vacui in morem,
nplicare habuerit necesse.
que subdit historicus: a *Al-
um Franciscum abstinentia ac-
it, alterum reddidit.* Audiat
quisquis cupediis & splen-
is epulis assuetus, & crapu-
n suam, duce Borgia, inedia
net, famem ex succis & a-
ris herbis pellere studeat, in
bus ille cælestem dulcedi-
n prægustabat.

ngeniosus amor est, & ut
or, ita & ille arma mini-
it, vertitque terrena & car-
ia, in cælestia & spiritualia.
i hoc in Aloysio singulare,
od currenti stimulum addere
se videbatur: ipsa calcaria
flagello adhibuit, & nudo
gori inflicta, largissime sæ-
s cruentavit. Quid mirum,
sum tam cito confecis-
, qui subditis continuo cal-
ibus ad metam festinabat,

a P.Rho exempla pag. 806.

adeo etiam quæ in se profana
ad sacros usus converti posse
edocuit Gonzaga, & instru-
menta vanitatis, fieri posse pie-
tatis.

b Non absimile est quod re-
fertur de illustrissimo quodam
Comite Hispano: Choreæ duce-
bantur in domo Comitis de
Lemos, omnia late cantu, fidi-
bus, ac nuptiali licentia perso-
nabant; quia tamen hæc stata
erat se diverberandi Comiti
dies, subiit animum non inter-
mittere. Sed unde flagellum?
dissimulanter in abditum con-
clave secedit, torquem aureum
è collo diripit, nudato tergo
incutit. En

----- c *hos quæsitum munus in
usus,*

en quo aurum irritamentum
malorum, en quo torques ho-
noris, ac vanitatis tessera, in
flagellum, in instrumentum ju-
stitiæ convertitur.

Idem Catharina Pœnitens
Senensis practicavit: ut enim
Deo sapere cœpit, & libidines
aversari, aureis catenis in ver-
bera evibratis, ac late cruen-
tatis, sub novis his armis Deo
militare incepit.

b P.Rho exempla virtut. p. 779. c Virg.
4. Æneid.

§. III.

Omne corporis ornamentum ad cultum animæ referendum, exemplo mulieris peccatricis.

QVæ materia vanitati aptior, quam capillitium? quot hic technæ, quot illecebræ, quot laquei? ut merito cincinni *locken* vocentur, quia velut quædam illicia & retia sunt,

ad

ad capiendas animas;his tamen multæ vel gentiles fortiter usæ, non ad mollitiem, sed ad animi robur ostendendum: aliæ non ad vanitatem, sed ad sanctitatem Deo consecrarunt. Laudantur Carthaginienses, quæ, teste *a* Floro, crines suos in tormentorum vincula adversus Romanos obtulerunt. Laudantur item Romanæ, quando Galli primo in urbem impetum fecerunt: quia, ut refert Plutarchus, & Capitolinus, raserunt comas, ut ex earum pretio, viri militares machinas conflarent.

b Laudantur Lusitanæ apud Diensem obsidionem, quæ masculo robore præstantes, suppetias militibus, crinibus suis attulerunt, vel eis læsorum vulnera obligantes, vel bellicos funes in barbarorum perniciem contorquentes. Laudantur denique Aquileienses, tantam erga suos cives fidem servantes, ut deficientibus nervis, capillos resecuerint, quibus chardæ necterentur in arcus flectendos, & sagittas emittendas. Sed hæc profana fortitudinis exempla: plures omnino sagittas heroës animæ ad Deum conversæ, per capillos in eum emiserunt; ut ipse de sponsa sua contestatur: c *Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, in uno crine.* Hanc laudem tot fama & forma præstantes filiæ, in sponsas Christi attonsæ meruerunt. Vultis illustriores? *d* De civitate Senensi Virgo Pasitea, capillo quod ad sæculi pompam sese vane ostentaret, de trabe suspendit, gravi ad pedes alligato pondere; aut pedibus de eadem trabe pendens sublimis, capilli pondera innexuit, fumoque e[x] accensa subtus palea, pro odori fragrantia, excruciata est.

Quid? quod & viri, qui cæsariem, muliebrem in morem promiserant, eandem converterunt ad Ecclesiasticorum pedes extergendos. Inter hos non vulgaris notæ excelluit Robertus Rex, de quo Heldegaldu[s] in ejus vita sic scribit: *e* Po[st] mensam præparans se ad D[ei] servitutem, Rex humilis ponebat vestimenta sua, indutus a[d] carnem cilicio, advocatoqu[e] clericorum collegio, centum sexaginta & eo amplius numero, ad exemplum Domini eo[rum] pedes lavans, capillis capitis sui tergebat, & ad mandatum Domini singulos eorum duobus solidis remunerans, Clero præsente & Diacon[o] adstante, qui lectionem legere[t] secundum Ioannem, in cœn[a] Domini dictam & factam, d[i]mittebat. Sed nihil in h[oc] genere illustrius, quam quo[d] de fœmina peccatrice commemoratur, quæ vanum omne[m] corporis ornatum, in divinu[m] convertit. Audire libet Gre[g.] hom, 33. de Magdalena: *Vn[-]guentum quod pro odore sua carn[e] turpiter sibi adhibuerat, hoc ja[m] Deo laudabiliter offerebat: ocul[os] terrena concupierat, sed hæc ja[m] per pœnitentiam conterens flebat* (apte enim oculis natura lachrymas indidit, ut unde mo[rbus] oriebatur, inde vita effluere[t]) *capillos ad compositionem vult[us] exhibuerat, sed jam pedes capil[lis] tergebat: ore superba* (lasciva) *d[i]xerat; sed pedes Domini deosc[u]lan[s]*

a Nervs l 2ic. 15. *b* Viridarium Mendosæ pag. 299. c Cant. 4. d P. Rho exempla pag. 780.

e Novar. nuptiales aquæ l. 7. nu. 215.

ans, hoc Redemptoris vestigia fige-at. Ex quibus omnibus san-tissimus Pater concludit: *Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot e se invenit holocausta; convertit d virtutem, numerum vitiorum.*

Quisquis hactenus cum Mag-alena servire fecit membra iiquitati; quisquis inani odo-um fragrantia, fluxis florum doramentis, sensuum illece-ris nimium indulsit, nunc hoc ectet, ut Christi bonus odor at. Hunc spiravit Arsenius, qui Theodosio magno delectus beris suis Honorio & Arcadio ugustis, morum magister, au-m mutavit solitudine: ubi, ui vir! sportis è palmæ folio xendis aulicas manus attri-it; porro opus est, prius pal-æ folia aqua macerari, in qua trum odoris virus relinquunt, leoque eam, tantum abest, ut ffuderit, ut potius arcta in cel-penes se servarit. Vbi rogatur uid ita? respondit; Vt corpus lim aulicis unguentis delibu-m, & odoris illecebras hac ephiti & putido narium tor-ento expiem, & puriores cœli uras aliquando hauriam. Sic piret, eo quisquis aspirat.

Si quis oculos in illicita con-ecit, nunc ex iis fontes derivet chrymarum. Si quis capillis nimos hominum irretivit, unc iis stringat pedes Christi. i quis ore impura tot oscula xit, nunc illud plagis Domini xosculandis affigat. Denique *uot in se* quisque *habuit oblecta-enta, tot de* se faciat *holocausta.*

a Chlodovæus dum baptis-atis fonte lustrandus esset, S. emigius curavit ex una parte ontis, collocari imaginem cru-cifixi, Deiparæ ac Sanctorum, aliaque Ecclesiastico ritui vasa sacra adhiberi solita; ex altera vero parte, idola, signa super-stitionum, quibus fidem adhi-buerat: tum conversus ad Re-gem dixit: *Incende quod adorasti, quod incendisti.* Tu adorasti Io-vem, Mercurium aliosque Deos, eos destrue & in ignem conjice. Christi in crucem suf-fixi, aliasque Sanctorum ima-gines destruxisti, combussisti; illas cole, istam adora. Fecit, atque omnia instrumenta ne-quitiæ, omnemque idolorum cultum in veram Religionem convertit, totque obtulit ho-locausta, quot destruxit idola. Tu Plutum, tu Bacchum, tu Venerem veneraris & adoras: *Incende quod adorasti.* Hoc pe-lagiam, hoc Thaida factitasse legimus, dum quæstu meretri-cio quidquid mundi muliebris, quidquid pretiosarum vestium circumferebat, in forum palam congestum luculento rogo in-cendit; quotque habuit orna-menta vanitatis, tot obtulit ho-locausta pietatis. Huc referri possunt, qui auro gemmisque contextas pallas, damascenas cyclades, à corporis cultu ad divinum transtulerunt: quem-admodum *b* Ludovicum XIII. Franciæ Regem fecisse legi-mus, qui cum Bearniam Gal-liarum Provinciam victor in-gressus esset, à populo umbella auro gemmisque pretiose in-texta donatus, hanc piissimus Rex Eucharistiæ hostiæ per ur-bem deferendæ triumphabun-dus consecravit. Præcelluere & hac pietate ævo nostro Al-bertus & Isabella Belgarum

a Causs. in parall. eloq. l. 14. c. 17.

b Theat. polit. Mariani pag. 80.

Princi-

Principes, Ferdinandus Cardinalis, aliique, quorum Regiæ magnificentiæ ornamenta in Virginem Hallensem collata, annales testantur: quibus jure meritissimo PiccolomineusDux Amalphinus accensendus, qui nuperrime,inter aureatos equites adscitus, vestem perquam splendidam ei dignitati congruam,Matri misericordiæ Bruxellis in æde Societatis transscripsit, in apparatum aræ concinne adaptatam. Longum esset recensere, quot nobiles genere & forma filiæ, pretiosa corporis indumenta, mundo spreto, templis & aris in pia anathemata contulerunt;in quo unam præ cæteris excelluisse comperio; a An. 1624. nobilissima matrona, non sanguine tantem & opibus, sed & ingenio florens, novum vestimenti genus invenit, tantæ concinnitatis & elegantiæ, ut omnium oculos in sui spectaculum raperet. Mirabantur aliæ fœminæ non solum vestis pretium & artificium, sed felicitatem ingenii, quæ hoc artificii excogitasset.Palla erat perquam spatiosa è purpura serica: hanc acu pinxerunt ex auro tres Phrygiones, qui annum & amplius huic vesti assiduam operam impenderant. Ad cycladem hanc seu pallam additus thorax, fœminæ habilis ex eodem purpureo serico, aureis filis pictus. Primo autem die quo hanc vestem matrona illa induerat,observavit nimium in se oculos convolare, timuitque ne aliæ atque aliæ novi artificii curiositate ductæ, imitari vellent. Itaque ne facere rogaretur, quod recusare vix posset, hortante vehementer conscienti[a] vestem illam unico die spectatam, & semel exutam, nunquam induit amplius, sed pi[o] consilio, *quod superbia fuerat instrumentum, religiosæ liberalitat[is] & eleemosynæ ornamentum es[se] voluit*, & illum omnem mundum,Mariæ Magdalenæ in templo quodam obtulit & sacravi[t]. Porro ex hac una tam pretios[a] veste,altari sacrum frontale se[u] pallium, sacerdoti indumentum, calici velum, libro missa[li] tegumentum, sanctissimæ Eucharistiæ amiculum confectu[m] est.

a Drexel.Trismegist l.3.c. 10.sect.1.

Quamobrem,ut in unum omnia conferam,& in una muliere peccatrice vos omnes convertam, aureum ejus conversionis elogium ex Chrysostomo audite, qui oratione de S. Philogonio, sic in Magdalenæ laudes excurrit: Etenim per qu[æ] deceperat homines, per eade[m] paravit remedia pœnitentiæ per quæ convocarat oculo[s] intemperantium, per hæc emi[sit] lachrymas. Per capillos a[r]te compositos, multos illexera[t] ad peccatum, per eosdem, pedes absterſit Iesu. Vnguent[o] multos inescarat,per hoc pede[s] ejus unxit. Proinde & tu quibus rebus provocasti Deu[m] iratum, per has rursum redd[e] propitium. *Provocasti illum pecuniarum rapina; per easdem i[l]lum reconcilia: cumque & rapt[a] restitueris illis, quos injuria affece[ris], & alia insuper addideris, d[i]cito juxta Zachæum: Reddo tib[i] quod rapui quadruplum. Provocasti lingua maledicentia, mult[a] contumelia affectis, nunc pur[as] emittas preces, benedicens maledi[centi]*

entibus, laudans vituperantes, gratias agens injuriam inferentibus. Hæc non egent multis diebus annisque, sed solo animi proposito: unico die perficiuntur. Ita regius Psaltes subito mutatus in virum alterum: *a Dixi, nunc cæpi: hæc mutatio dexteræ Excelsi.* Hoc animi proposito fuit illud viduarum decus Paula, quæ irruente in se spiritu Domini, mutata est in aliam: b *Turpanda,* inquit, *est facies quam contra Dei præceptum purpurisso, & cerussa, & stibio sæpe depinxit: affligendum est corpus, quod multis vacavit deliciis: longus risus perpeti compensandus est fletu: mollia linteamina, & serica, & pretiosa, asperitate cilicii commutanda. Quæ viro & sæculo placui, nunc Christo placere contendo.* Dixit & fecit. Vos vero Martyres mundi, mancipia diaboli, quæ per diem tot horas ad cryſtallum faciem expolire consuevistis, nunc jam ad lividum Christi vultum, & spinosum verticem adaptate. Corpus splendide enutritum, & in molli straro lasciviens, nunc inedia exhaustum, & de stoica sine plumis in cælum evolare condiscat. Quæ viro, quæ sponso, quæ mundo heri placere studuit, hodie cælesti sponso placere contendat; in quo, si velit, Iuliam Augusti filiam, longe antecellet. Hæc enim, cum nimio luxu vestium patris indignationem incurrisset, eaque propter graviter increpita fuisset; postero die modesto habitu in Augusti conspectum venit; qui habitum simplicem adeo alteri disparem admiratus, mirifice eam collaudavit. At illa vanitatem priorem hoc dicto purgavit: Heri me viri oculis ornavi, hodie patris placere studui. Ita quæ heri, quæ nudiustertius, quæ jam tot annis diabolo, mundo, carni, vos ornastis, hodie ad Christum nudum conversæ, ei pœnitentium habitu placere contendite. Nec est quod quis hic vilem lacernam aut saccum erubescat, quem David pœnitens cum purpura commutavit, ut tanto abjectiori habitu se homo Deo prosternat, quanto superbiori cultu sese efferendo, Deum, hominesque despexit. c Exemplo hactenus inusitato esse poterit viri potentissimi Senatoris Veneti jam supplicis habitus. Ferrariam Veneti occuparant, cum in eos Clemens V. fulmen jecit Excommunicationis. Ne eo arderet respublica Catholica, legatos mittunt Avenionem ad summum Pontificem; à quo tamen nec auditi illi, nec admissi. Id ubi ex iis sensit senator unus, canina pelle se ipse induit, abjecitque sub mensam, atque ex ea de improviso erupit, stupente qui assederat Pontifice; qui ea demissione permotus, & vincula sustulit Excommunicationis, & supplicem paterna gratia ac donis oneravit. Haud aliter ubi quis vana sui opinione turgidus, & superbo vestium luxu splendidus, sese ad incultum habitum abjicit, & luctuosis in sordibus ad Domini pedes supplex obsolescit, tum demum eam: quam à Deo exposcit, veniam impetrat, & vindicis iram avertit; insuper non Chananeæ instar catellæ, eum mensæ suæ Regiæ micis dignatur,

a Ps. 76. b Hieron. in epit. Paula.

c Lobbetius de cultu templ. p. 193.

sed splendidissimo sacræ synaxeos epulo reficere, ac æternis secum cæli deliciis perfrui concedit.

Hoc vere converti est ad Dominum Deum suum: hoc est mutari in virum alterum: hoc est oleastrum in frugiferam olivam, Saulum in Paulum, vel ut Augustinus loquitur, lupum in ovem commutari: hoc est Æthiopissam mutare pellem suam: hoc est mulierem peccatricem, in Christi sponsam adoptari. Quæ, qualis & quanta sit metamorphosis, nunquam clarius elucescet, quam ex a Ambrosio, contraria in se componendo, qui ad Virginem lapsam sic ait: *Vnde incipiam? quod primum, quod ultimum dicam? bona commemorem quæ perdidisti, an mala defleam quæ invenisti? eras virgo in paradiso Dei, utique inter flores Ecclesiæ, eras sponsa Christi, eras templum Dei, eras habitaculum Spiritus sancti. Et cum dico toties eras, necesse est ut toties ingemiscas, quia non es quod fuisti.* b *Incedebas in Ecclesia tanquam columba illa, de qua scriptum est: Penna columbæ deargentatæ. Splendebas ut argentum, fulgebas ut aurum, quando eum sincera conscientia procedebas. Eras tanquam stella in manu Domini, nullum ventum, nullas belli nebulas pertimescebas. Quæ est ista subitanea conversio? quæ est ista repentina mutatio? De Dei Virgine, facta es corruptio satanæ; de habitaculo Spiritus sancti, tugurium diaboli. Quæ incedebas ut columba, nunc lates in tenebris sicut stellio; quæ fulgebas ut aurum propter virginitatis honorem, nunc vilior facta es luto platearum, ut etiam indignorum pedibus conc[...] ceris. Quæ fueras stella radians [...] manu Domini, veluti de alto ru[...] cælo, lumen tuum exstinctum [...] & conversa es in carbonem.* H[...] bes animam, meretricem Bab[...] lonicam, quæ à veritate ad v[...] nitatem, à justitia ad peccatu[...] à fonte vitæ æternæ ad cist[...] nas & cloacas mundi, è co[...] in omnium vitiorum cœn[...] miserrime prolapsa es: nu[...] ejus quam stupenda, quam pr[...] clara, quam in cælum efferen[...] sit conversio, attendite: un[...] incipiam? quod primum, qu[...] ultimum dicam? mala comm[...] morem quæ effugisti, an bo[...] deprædicem quæ invenisti? E[...] filia Babylonis misera, utiq[...] cœno libidinis immersa: e[...] cloaca sordium, eras caryb[...] animarum, eras prostibul[...] dæmonum, eras teterrimi [...] stis mancipium. Et cum to[...] dico eras, necesse est, ut to[...] Angelis congaudeas, quia n[...] es quod fuisti. Incedebas in [...] torrida mundi zona, tanqu[...] Æthiopissa, quæ, ut scrip[...] est, non potest mutare pell[...] suam. Squallebas ut hara, [...] tebas ut cloaca, quando c[...] cauterisata conscientia pro[...] debas. Eras tanquam lupa in [...] oves Christi, quam oves & [...] ni pertimescebant. Quæ est subitanea conversio? quæ ista repentina mutatio? de m[...] retrice satanæ, facta es spo[...] Christi, de tugurio dæmo[...] habitaculum Spiritus san[...] Quæ incedebas ut Æthiopi[...] nunc dealbata es super nive[...] Quæ fueras vilior luto plat[...] rum, nunc fulges ut aur[...] propter charitatis ardor[...] Quæ caliginoso erebi car[...] de

a Amb. ad Virgin. lapsam c. 8. b Ps. 67.

eſtinata, nunc ut ſtella matu-
na fulges, & exſurgis è me-
io nebulæ. Quæ fueras pabu-
um ignis infernalis, facta es
eraphin, cæleſtis amoris flam-
is exardeſcens.

a *Vix illam ſubito poſſis cognoſcere: tanto*
Sanctior, & tanto quam modo major erat.

ter quaterque beata illa a-
ma, quæ de terris, parta
orco victoria, ad cælos
guſtum tranſmiſit trium-
um! quæ ubi priſtinas humi
luptates deſpuit, mentis a-
em in cæleſtium deliciarum

a Ovid.l. 5.faſt.

contemplationem defigit. Quis modo ſupernæ civitatis gaudia enarrare ſufficiat, exultantium Angelorum feſtos choros explicare, communem Sanctorum omnium lætitiam, oculis auribuſque haurire; ipſius denique numinis, de oviculæ deperditæ, ſuis jam humeris ſubſidentis ſalute, gratulationem eloqui? excedit vires, omnem vim eloquentiæ humanæ tranſcendit. Itaque cum ſancta illa anima, præ admiratione, & inenarrabili gaudio exclamo: *Hæc mutatio dexteræ Excelſi.*

EM-

EMBLEMA XXXI

Nihil cepi mus Luc. 5.

NIHIL OMNIBVS. *Virg.* 11. *Æneid.*

DOMINICA QVART POST PENTECOSTEN.

Humana omnia, opes, honores, voluptates ſapienter Sap NIHIL eſſe duxit. Quare qui hæc prece vel pretio ſectantur, iis paſſim, ut in ſortilegio, *nihil omnibus* obtingit.

§. I. Divitias nihil eſſe duxi. *Sap.* 7.
§. II. *Honores ac dignitates nihil eſſe.*
§. III. *Voluptates denique, ac omnia quæ in mundo ſunt, nihil eſ*

DO

DOMINICA QVARTA POST PENTECOSTEN.

Nihil cepimus. Luc. 5.

PYTHAGORAS non inscite mundum sortilegio comparavit; quo intuentium oculis exposito, [.]emque percunctare quid exp[.]ctat? miles oculos in bal[t]eum: puella in speculum. [eb]riosus in capacem cyathum: [la]scivus in nudam tabulam: a[va]rus in torquem aureum: alius alia se conjecisse fatebitur; [.] pecunias deponunt, expo[.]unt, & præter *nihil* in scheda [va]cua, *nihil* passim referunt. [H]inc fortis ludum, stultis mor[ta]libus mundus proponit, quo[ru]m nonnulli divitias, alii ho[no]res, alii voluptates avidissime [ap]petunt, quas vix è millibus [u]nus attingit, plerumque *a* NI[HI]L OMNIBVS obtingit, & qui[bu]s quid forte obtigit, ij vere [l]*ætantur in* NIHILO; cum om[ne]s mundi divitiæ nihil, digni[ta]tes nihil, deliciæ nihil, hu[m]ana omnia nihil, ac nihili [fa]cienda sint, ut comprobare [ag]gredior. Ac primum quidem [de] divitiis hoc Sapientis judi[ci]um est:

[a] Virg. 11. Æneid. *b* Amos c. 6.

§. I.

Divitias nihil esse duxi. Sap. 7.

AMplissimum illud sapientissimi Salomonis imperium, Reginam Saba merito ex[ani]vit, & in stuporem adduxit: [Ne]quis enim non obstupescat [im]ensam regiam, *c* in quam in-dies farinæ coros sexaginta (corus autem mille libras continebat) boves domesticos duodecim, campestres viginti, arietes centum præter altilium ac ferarum, quæ venatione capiebantur, copiam immensam, insumebat. d *Omnia quoque vasa convivii Regis erant aurea, & vasa domus saltus Libani ex auro purissimo.* Et omnes *divitias*, inquit Salomon, *e* NIHIL *esse duxi. Habuit quoque Salomon quadraginta millia equorum in stabulis: & curruum equitumque duodecim millia*, ad septingentas suas concubinas Reginas devehendum, ait Cornelius, & hæc omnia NIHIL *esse* duxit. Tributum vero quod annuò Regi pendebatur, f *erat sexcenta sexaginta sex talenta auri*, id est, undecies centena millia, ducenta & octo scutorum Romanorum millia, & septingenta octoginta. g *Tantamque copiam præbuit argenti in Ierusalem, quasi lapidum.* Vnde subditur, *Magnificatus est igitur Salomon super omnes Reges terræ præ divitiis & gloria.* At ille tantam, tamque immensam auri argentique copiam *nihil esse* duxit. Quisquamne mortalium arcas auro & argento oppletas, saccos ducatis & pataconibus plenos, nihil esse ducat? nihili prorsus faciendos, sapientissimus Rex denuo inculcat, dicens: h *Est tibi*

[c] Cornel. in c. 1. v. 2. Ecclef.

d 2. Par. 9. e Sap. 7. 2. Par. 2. *f* 2. Par. 9. v. Vilalpan. tom. 2. p. 507. g 2. Par. 9 h Ecclef. 10.

NIHIL *in sacculo.* Quid? an non idem pecunias omnibus præpollere, & quodammodo imperare dixit Eccles. 10. *Pecuniæ obediunt omnia?* an non hominis substantiam eas *a* Euangelista pronuntiavit, quam prodigus à patre extorsit, & concoxit vivendo luxuriose? & quisquam qui vel limen lycæi trivit, substantiam accidens, imo, merissimum nihil affirmare non dubitabit? Hujus, quam paradoxam ducis, doctrinæ Magistrum, regium psaltem ausculta: b *Substantia mea*, inquit, *tanquam* NIHILVM *ante te.* Et qui in substantia divitiarum suarum spem ac fiduciam ponunt, ij, Isaia attestante, c *confidunt in* NIHILO. quod D. Bernardus exaggerando clamat: d *Mirandum, sed magis dolendum quam mirandum, quod id quod nihil est, amari potest.*

Causam nostis quare Salomon divitias nihil esse ducat? quia vidit NIHIL *permanere sub sole*, sed omnia fluere. Vnde Augustinus ad illud Psal. 61. e *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Non immerito*, inquit, *ipsa pecunia rotunda signatur, quia non stat*, sed subito è manibus effluit & evanescit, ipsique euclìones cum divitiis suis, f *ad* NIHILVM *devenient tanquam aqua decurrens*, aut etiam ocyus, ut alibi docet, g *quemadmodum fumus deficient.* Prudenter quis omne aurum suum nihil esse diceret, si illud in fumos evanescere cerneret. Hujus rei testis historicus, qui rem penitius examinavit, è fumo nobis lucem ostendet. *h* Refert is Lugduni in Anglia numerari officinas supra septem millia, in quibus ab aromatariis, apothecariis, tabernariis, &c. tabacum venditur. Facit autem computum, ut si quæque officina in singulos dies recipiat medium aureum, id est, 25. asses, quotidie expendentur in fumos septem millia mediorum aureorum summa vero octo millium septingentorum, & 50. florenorum. Annue autem hæc excrescet in unum & triginta vasa auri, nonaginta tria millia septingentos quinquaginta florenos; quid per annos complures quid per universam Angliam quantumque auri in fumos, in nihilum evanescit? hæc miramur & omnes divitias una cum supremo halitu oris, è manibus evanescere & in nihilum abire non cogitamus; quam tamen lectionem non semel filio, a nobis omnibus occinuit David i *Dormierunt omnes viri divitiarum, & NIHIL invenerunt in manibus suis.* Omnes, omnes nihil invenient. Olim quidem apud Ethnicos in more erat, sepelire mortuos cum naulo in manu quosdam cum annulis ac pretiose convestitos; at modo ex tot millibus aureorum, ne teruncium invenient, omnes viri divitiarum in manibus suis. Qui cum Lucullo tot chlamydes possidet, quot dies in anno, qui tot holosericas cyclades, quot habet natura colores, *k* inde NIHIL *secum auferet.*

l *Nil feret ad manes divitis umbra suos.*

a Luc. 15. *b* Ps. 38. *c* Isa. 58. *d* Bern. Ep. 18. ad Petrum Diacon. Cardin. e August. in Prol. Ps. 83. *f* Ps. 57. *g* Ps. 36.

h De des heliickheydt van onsen tiid by Barnabas de Rijcke. i Ps. 75. k Iob 2 l Ovid. l. 5. Trist. El. 14.

laud ullas portabis opes Acherontis ad undas.
Nudus ad infernos cogar adire lares.

que omni dubio procul certimum esse Paulus affirmat: NIHIL *enim intulimus in hunc ndum, haud dubium quod nec erre quid possumus.* Nullis erum aut recentiorum anibus, compertus est infans n nummo in manu, aut mo è collo in lucem prodire, quidquam in mundum adre: ita nihil auferre poterit. nfirmat idipsum Iobi testinium: b *Dives cum dormierit,* NIL *secum auferet: aperiet ocuuos, & nihil inveniet.* Miran n ait Greg. c *Cum dormierit, riet oculos, &* NIHIL *inveniet. dormiendum oculos claudimus; cum corpus obdormiscit in moranima evigilat in vera cognie, quia quales sint res vere coet,* acuto mentis oculo huna omnia, fluxa, caduca ac rum nihil perspiciendo. Vbi xemplum divitem Euangem inducit: *Epulo mortuus uit oculos, & vidit Lazarum, m nunquam antea videre voat,* Luc. 16. *Dum esset in entis, vidit Lazarum. Sed* IL *invenit in manu sua ille di-* Qui tot cantaris ac pateris ngurgitare consueverat, ne stum frigidæ reperit: è tot is, ac ceilis musto spumans, ne guttam aquæ; ex tot ediis & exquisitis ferculis, nicam, *sed* NIHIL *invenit in. u sua ille dives.* ompello vos divites ac potes sæculi, priusquam
æternam claudantur lumina noctem;

priusquam obdormiatis in morte, ut evigiletis & oculos aperiatis: ut cum Salomone omnes has divitias nihil esse ducatis, illas ut nihilum despiciatis,& æternis inhiare velitis, tot illustrium virorum exemplo, qui divitiis si affluerent, cor non apposuerunt, sed quemadmodum Isai. ait,d *quasi nihilum possederunt,* ut Deum, ac in Deo omnia possiderent, juxta illud Apostoli:e NIHIL *habentes, & omnia possidentes. Niet met allen.* Inter quos merito annumerandus intimus ille Dei amicus Moyses. Num. 20. miserat Legatos ad Regem Edom, ut per terram ejus transire liceret, testatus quod de agris aut vineis ac universis divitiis ejus nihil delibaret; cujus continentiæ rationem reddit.f Philo Hebræus, & sic Moysem loquentem inducit: *Nam ista, inquit, tibi chara, omnino nihil sunt.* Quare
Sis pecore & multa dives tellure licebit;
possideas Crœsi & Pygmalionis opes, omnia ista tibi chara, *omnino nihil sunt.* Est qui apud Oseam sibi gratulatur, *Dives effectus sum, inveni idolum mihi.* Sed & ignorat ille quid Paulus ait: *Quia idolum nihil est.* Moysi Regius Psaltes accensendus, qui in tantis opibus plus vice simplici se pauperem ac nihil habentem proclamat. Advertit hoc Basil. in Ps. 9. expendens illud, g *Factus est Dominus refugium pauperi.* ubi se pauperem deprædicat, cum sacer textus hoc de illo elogium contestetur:

a 1. Timot. 7. b Iob 27. c Greg. l. 18. Mor.

d Isa. 63. e 1 Cor. 6. f Philo lib. quod Deus immortalis. V. Mend. fuse in lib. Reg. t. 1. p. 561. Horat. Epod. 4 c. 8. 1. Cor. 8. g 1. Par. 1 29.

Mortuus est David in senectute bona, plenus dierum, & divitiis & gloria, tantis divitiis filio relictis, ut omnium hominum conceptus, teste Vilalpando, superare videatur. His tamen affluens a *sæpissime David pauperem se, & tenuem appellat; quamvis regiis circumflueret opibus ac divitiis*: b *Vtpote cui certo certius constaret, omnia humana risum, pulverem,* NIHILQVE *esse*. Hoc ab illo edoctus sapientissimus filius, sacrum istud Proverbium evulgavit: c *Est quasi dives, cum* NIHIL *habeat*. Quod exponens S. Hugo Carensis: *Est*, inquit, *quasi dives, sed non vere dives, quasi tantum divitias hujus mundi habet, cum* NIHIL *habeat*.

a Vilalp. to. 2. p. 566. b Basil. in Psal. 9. c Prov. 13.

§. II.

Honores ac dignitates nihil esse.

ERit fortasse qui cum Sapiente divitias nihil, aut meras sordes esse ducat, nisi honores ac dignitates accesserint. Hic Principis Dynastæ in aula Assueri sensus fuit, Estheris 5. *Exposuit Aman magnitudinem divitiarum suarum & filiorum; & cum hæc omnia habeam,* NIHIL *me habere puto, quamdiu videro Mardochæum Iudæum sedentem ante fores regias.*

At si usquam locum habeat propositum emblema de fortilegiis, in honore adipiscendo quam maxime valet. Si officium militare, forense, aulicum, Ecclesiasticum vacet, mille millibus expositis concurrunt, & unus accipit bravium: d quorum insanum ambitum lusit ille, qui in tabula genium depi[n]xit, una manu coronam, alt[era] prolixam chartam, refertam i[n] numeris Zero tenentem, c[um] hac Epigr. *Aut Cæsar, aut* NIH[IL] alii eandem sortem subeu[nt] Aut Prætor, aut nihil: aut Pr[æ]ses, ut nihil: aut Præsul, aut n[i]hil: ex his unus dumtaxat di[g]nitatem obtinet, alii omnes l[a]borantes nihil capiunt, e *in v[a]cuum currunt*, & ut Poëta can[it]

-----f *Nihil omnibus actum Tantorum impensis operum*, [...] opum.

Nunc vero, si & eum, qui Pr[æ]toriam, Senatoriam, Patricia[m] aut Episcopalem dignitatem i[n]deptus est, merum nihilum a[c]quisivisse demonstraro, non[ne] omnes honores nauci, flocc[i] imo nihili faciendos esse fate[ri] mini necesse est? Vbi quis è pl[e]be in sedilia irrepsit, ubi in su[b]sellia Senatoria, aliumve hon[o]ris gradum emersit, tum enin[i] vero sibi aliquid esse videtu[r] cum tamen Apostolus eos gr[a]vissime doceat exerrare, ad G[a]latas 6. *Qui se existimat aliqu[id] esse cum* NIHIL *sit, ipse se seduc[it]* Ergo nihil est, Syndicum es[se] nihil est, Ærarium esse? nil est, Senatorem esse? nihil e[st] Consulem esse? totus ordo S[e]natorius, nihil est? Nostis rece[p]tam horum quatuor charact[e]rum S.P.Q.R. expositione[m] Fuit qui sic interpretatus e[st] *Sabinorum Populo Quis Resist[et]* apte responsum iisdem liter[is] g *Senatus, Populus-Que Rom[a]nus.* Alter exposuit: *Sancte P[a]ter, Quare Rides?* cui Papa retr[o]grade in pasquillo: *Rideo, Qu[ia] Papa Sum.* Ven. Beda sic ver[...]

d V Poirters larvam pag. 210.

e Ad Gal. cap. 11. f Virg. l. 11. Æne[id.] g Tuningij apoph pag. 81.

tultus Populus Quarit Romam. ed ad sensum nostrum con- inne nobilis Francus,has qua- ıor unciales literas S.P. Q. R. talo Rempub. Romanam ja- ianti, dixit significare:*Si Peu, Que Rien.* Totus enim Senatus omanus, & Hispanus, &. rancicus, ejus judicio nihil rat, omnesque illos qui eo a- pirant, a *currere*, ut Paulus ait, *ropter aliquid quod non sit.*

Idem de dignitate equestri, atricia, ac regia sentiendum st: ubi enim Christus tot mi- anda patrarat prodigia, om- isque populus ad eum con- ueret, & non semel Regem acere decrevisset, quanti om- em hunc populi plausum ac onorem sibi exhibitum du- isse arbitramini? Ipsum audite: *Gloria mea* NIHIL est. Quid ni otentiam ac dignitatem om- em monarchicam mortales ihil esse dispiciant, & pro ni- ilo despiciant.

c Omnem Regis Hispaniarum otentiam maturo judicio puer, ihil esse duxit: nam cum Phi- ppus II. venatum ivisset, as- impto secum filio Philippo I. puer ut vidit derepente uviam ingruere, parentem miter rogavit, ut imperaret ıbibus desuper ne plueret. ege respondente hoc supe- oris potestatis esse, ille his in- llectis, qui de patris potentia urimum inaudierat: Quid,in- uit, mi Pater, tam parvam m præstare non potes? quid si ajorem postulassem? *jam plane nihil posse comperio.*

Quod & ipse, ubi patri in gnum successit, expertus,ac moribundus palam confessus est, dicens. *d* NIHIL *confert Re- gem esse, nisi quod in morte crucies fuisse.* *e* Quotannis Philippe,sex supra viginti milliones auri percepisse, *nihil confert?* reg- num usque adeo amplum pos- sedisse,ut in sola Hispania supra triginta millia oppidorum pa- gorumque numerentur, è qui- bus singulis ut pedites duos, equitem unum eduxeris, ex- ercitum nullo sumptu confla- bis sexaginta millium peditum, equitum vero triginta millium. Hic omnis tamque numerosus exercitus *nihil confert?* Philippe, è sola Belgii parte quæ imperio tuo subest, oppida minimum centum & triginta sunt; loca vero mœnibus viduata, è qui- bus plurima cultu, potentia ac populi frequentia certare cum urbibus possint, ut parcissime dicam, inquit Scribanius, ad quinque millia: è quibus singu- lis si unum equitem, quatuor vero pedites eduxeris, confi- cies exercitum viginti millium, quingentorum & viginti pe- ditum: equitum vero duorum millium quingentorum & se- xaginta quinque. Sed eheu! tot millia militum, tot potentissi- mos exercitus terra marique sub signis numerare, *nihil con- fert?* tot Principes ac Dynastas ad nutum habere, tot regna ac provincias, imo orbem subju- gasse, *nihil confert?* nihil, ni- hil. Non adeo dissimile illud Suetonii de Imperatore Roma- no, qui sub vitæ epilogum in has voces prorupit: *f Omnia fui, sed nihil expedit.* Omnia

a 1.Cor.19. *b* Iosn.c. 8. *c* Erithræi ex- pla in fine tom.3.sect. 74.

d Mendoza l. 1.Reg.c.2.in fine. *e* Scri- ban.polit.l.2.c.42. *f* Lib.omnia nihil lae de Licht. p. 208.

fui, sed nihil sum. Has Augusti voces, ut curiose Garassus noster observat, in doctrina curiosa, si quis mortalium, sibi usurpare poterat *a* Volsæus, qui è vili stirpe in aulam Henrici VIII. Angliæ Regis irrepens. 1. factus est à sacellis, 2. ab eleemosynis Regis, 3. Tornacensis Episcopus, 4. Lincolniensis, 5. Dunetensis, 6. Winthoniensis, 7. Eboracensis Archiepiscopus, 8. Cancellarius, 9. Cardinalis, 10. Legatus à Latere per totam Angliam, 11. Abbas multis locis locupletissimus, 12. Pensionarius Caroli V. Imperat. 13. Oeconomus Angliæ, 14. ipsius Caroli Dominus, 15. plusquam Summus Pontifex in Anglia: ac tandem subdit; 16. mendicus, 17. reus læsæ Majestatis, 18. NIHIL. Nonne jure hic exclamare poterat: *Omnia fui, sed nihil sum.* Aureum hic eloquentiæ torrentem, Chrysostomi ore derivemus, qui sic Eutropium Arcadii Cæsaris delicias, primum secunda, exinde adversa fortuna usum ac delusum alloquitur: b *Vbi nunc inclytus ille consulatus splendor? ubi illustres illi fasces! ubi applausus illi, & chorea, epulaque & facti conventus? ubi corona & aulaa? ubi strepitus urbis, & ille* c *Circensium spectatorum fausta acclamationes, atque adulationes? omnia illa perierunt: procella vehemens folia dejecit, arborem spoliatam reddidit, jam radicitus vacillantem. Vbi nunc fucati illi amici? ubi compotationes & cœna? ubi parasitorum examen? ubi illi potentatus cultores, ad gratiam omnia dicere ac facere assueti?* OMNIA ILLA NIHIL. Quo honor Vrbani? qu[o] Principis Ferdinandi? quo Sp[i]nolæ? &c. d *honores ejus in nihi[lum].* Hæc omnia paucis, se[d] nervose complexus est, qui celeberrimo totius Angliæ Can[cellario] Thomæ Moro hoc E[pitaphium] condidit: e *Hic* NIHI[L] *est Mori.* De tanto viro, que[m] Carolus V. Angliæ universæ ca[put] dictitabat, *nihil est.* De ho[mine] illo, qui in sententia[m] suam universum Parlamentu[m] non semel flexerat, *nihil e[st]* magni illius Thomæ Mori, *nih[il] est.* Omnia fuit; sed *nihil est.* I[taque] Lector & humana omnia priu[s] quam fuerint, etiam dum sun[t] nihil esse lege. Quod olim il[le] probe intellexit, qui dixit: f *E[go] Ecclesiastes fui Rex Israël in Ieru[salem].* Quid illud *fui?* tempu[s] præteritum signat, cujus in pra[e]senti nihil est. Latini de mo[r]tuo, qui modo non est, dicun[t] *Vixit, Fuit.* Oratores, dum n[on] amplius dicturi, hoc uno clau[dunt], *Dixi.* At Salomon po[st] hoc effatum, Rex permansit u[s]que ad finem vitæ, ut quid erg[o] *fui* Rex? g Hugo de S. Victor[e] ex eo docet Salomonem pe[r]specta mundi vanitate, omn[ia] humana pro nihilo despexiss[e] ac si non essent: *Fui, jam n[on] sum: quia etsi sum, idipsum ja[m]* NIHIL *esse agnosco quod sum.* [...] mentis oculos perspicaces [...] lynceos, qui dum omnia v[i]dent, nihil vident. Hoc splen[]didissimum nihil ut videret Se[]renissima Isabella, in interio[ri] aulæ recessu hos versus descri[p]tos indies lectitare consueve[rat]

a Garassus doctr. c.ur.l.4.sect.7. p.379. *b* Chrys.tom.5. ser.de Eutrop. c V. Lobb. vita & mors c.1. sect.2. & fuse.

d 1.Mach.1. e Velasquez in Philipp. 1.v 24. c.5. f Eccles. 1. Hugo de S.Vi[ct.] hom 5. Corn. hic.

a [...]

a *Si mihi sunt vires, & prædia magna: quid inde?*
Auri sint species, argenti massa: quid inde?
Si mihi sint nati Regis de stirpe: quid inde?
Longus servorum mihi serviat ordo: quid inde?
Et rota fortunæ me tollat ad astra: quid inde?
Si felix annis regnavero mille: quid inde:
Nam cito prætereunt hæc omnia: quod NIHIL *inde:*
Serviat ergo Deo omnis homo: quia sic satis inde.

Hactenus Magnatum ac Regum gloriam pro nihilo duximus, nunc ne quid de nihilo dicendum supersit, non-nihil de Oratorum laureis, de Doctorum titulis, quique è rostris aut altissimis cathedris, se omnia scire jactant, nihil eos scire dicturi sumus.

Paucis Seneca: b *Academici novam induxerunt scientiam,* NIHIL *scire.* Vnde concludit Romanus Philosophus: *Tota rerum natura, umbra est, aut inanis, aut fallax. Non facile dixerim utrum magis irascor, illis, qui nos* NIHIL *scire voluerunt, an illis, qui ne hoc quidem nobis reliquerunt,* NIHIL *scire.* Cui jure non succensendum, sed accensendum. Atque utinam moderni Doctores, ac Magistri nostri, cum magno Suarez sentiant, cui Collegium Conimbricense cultu quo potuit maximo, hoc Epitaphium posuit.

c Franciscus Suarez Europæ,
atque adeo orbis universi Magister appellatus;
Aristoteles in naturalibus scientiis,
Thomas Angelicus in divinis,
Hieronymus in scriptione,
Ambrosius in cathedra,
Augustinus in polemicis,
Athanasius in fidei explicatione,
Bernardus in melliflua pietate,
Gregorius in tractatione Bibliorum ac verbo,
Oculus populi Christiani,
Sed suo solius judicio,
NIHIL.

d Ita Doctor ille eximius, ut illum Paulus V. non semel compellavit, sensit, ita sapuit, se nihil scire; nos doctrinam nostram aliquid esse arbitrabimur? Non est qui sapiat supra Paulum; ille tamen Doctor Gentium de se fatetur: e *Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.* Cornel. hic: *Ita me gessi inter vos quasi* NIHIL *scirem.* Paulus, cujus doctrinam vel Ethnici adeo suspexerunt, ut teste f Chrysostomo dubitarint, an divino Platoni præferendus esset; hic tamen judicavit se nihil scire. Paulus raptus in tertium cælum, ea edoctus quæ non licet homini loqui, nihil se scire arbitratur. Paulus, quem, ut Origenes loquitur, ob sublimem sapientiam nonnulli spiritum veritatis crediderunt, quem D. Dionysius oculatus testis, communem omnium solem ac sapientiæ abyssum, Chrysostomus mare sapientiæ, purissimum & profundissimum pronuntiavit, se nihil sci-

a Lib. omnia nihil Iac. de Licht. p. 210
b Seneca ep. 88. c Alegambe Bibliotheca Script. Soc. Iesu, tit. Franc. Suar.

d Alegambe ibid. e 1. Cor. 2. f Chrys. hom. 3. in 1. ad Cor. V. Cornel. procem. de prærog. S. Pauli c. 3.

ſe, ſe abyſſum nihil profitetur. Hæc quiſquis ſciolus audit, æmuletur, ac ſcire ſuum nihil judicet: ne inani ſapientia elatus, illud 1. ad Timoth 4. audiat, *Superbus eſt, nihil ſciens.* Sed optandum ut quiſque cum Paulo nihil ſapiat, niſi Chriſtum, & hunc crucifixum; quod multum, imo omnia ſapuiſſe eſt: a *Vera enimvero ſapientia eſt, ſcire hæc duo: Deum eſſe omnia, & ſe* NIHIL.

a B. Laur. Iuſt. in c. 9. vita.

§. III.

Voluptas denique, ac omnia quæ in mundo ſunt, nihil ſunt.

INter Reges potentiſſimus, inter potentes ſapientiſſimus Salomon, cui nihil nec divitiarum, nec honoris, nec voluptatis abfuiſſe conſtat, cui, ut cætera taceam, 700. uxores quaſi Reginæ, 300. concubinæ erant, exclamat: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas, & vidi* NIHIL *permanere ſub ſole,* Syrus *inanitas inanitatum.* Vnde vernacule, *Ydelheydt der ydelheydt, ende al ydelheydt.* Videntur mundi voluptates plenæ ſaccharo, ac liquidiſſima dulcedine, & omnia vanitas ac inanitas ſunt. In hoc mundus ſaccharopœos imitatur, qui ante officinas ſuas proponunt varias capſas, quibus aureis literis: iſtic dactyli, illic padis ſaccharites, alteri ſpiræ, iſti ſcriblita, illi mattya, ſcitamenta, tragemata, bellaria, ac genus omne cupediarum inſcribitur: at ſi aperueris, inanes pixides apparent, quibus aptius illud Poëtæ inſcriberetur:

------ b *Quantum eſt in rebus inane!*

Quod utinam non ſuo mal[o] comprobaſſent ij, de quib[us] hæc circumfertur tragœdia i[n] libello qui inſcribitur: *Verit[as] genuina* NIHIL. c Pariſiis tr[es] non gregariæ conditionis vir[i] per compita, ſeu otio, ſeu ne[-]gotio, intempeſta nocte vaga[-]bantur, cum de longinquo mu[-]lierem cernunt, cui puer fa[-]cem præferebat. Vultus vel[a]tegebatur, ſub velo larva: ac[-]cedunt, quærunt ut ſit bla[n]dius; unde & quo tam ſero p[er] tenebras? Illa cauſata cœnam in ea immodicam amicoru[m] invitationem, reſpondet inſalu[-]tato hoſpite, nec non mari[to] ibidem moras trahente, ſe do[-]mum redire. Illi latus utrum[-]que claudunt, offerunt comit[a-]tum, fidem præſtituri, qua[m] maritus negabat. Admittit, itu[r] confabulantur, jocantur. Inte[r] ea viam emenſi, ſtant pro for[i-]bus, quas puer clave in id pra[e]parata aperit, ingrediuntur do[-]mum magnifica ſupellectile in[-]ſtructam: invitantur ad ſeſſio[-]nem, ſedent; & ipſa aſſidet. Dein puer cum vino adeſt; qu[o] propinato, velum una cum la[r]va removeri per famulum à fa[-]cie imperat, & elegantis form[æ] puella apparet. Ardere omne[s] quiſque potiri: etiam unus pu[-]dicitiam tentare. Ad hæc il[la] quaſi erubeſcere & ſtupere, tandem non refugere, & admi[t]tere. Fruuntur fructum, ſed om[-]nibus mox acerbum. Quid ex[-]pectas amice Lector? numqu[id] maritum illos deprehender[e] cum famulis, lædere, occider[e]

b Perſius Sat. 1. c Fran. de Lichtz. e[t] 5.

n Promotorem, qui adulteros d vincula promoveat? Nihil mile; at dæmonica illa, ut ni-ilo se litasse cognoscerent, & el deducta larva personam de-tuisse, sub ipsa veste (horref-o referens) putridum ac tabe uens cadaver. Mox puella, des, famulus disparent: duo-us fractæ cervices, tertius onfessioni ac nuntio superstes, ui in deserto ac immundo ci-itatis angulo, sub auroram in-r aliorum cadavera semivi-us repertus est, Vbi hoc tan-em epiphonema subjungit: a *elut somnium surgentium Domi-, in civitate tua imaginem ipso-m ad nihilum rediges.* In ejus-odi Veneris procos merito opheta intonat: b *Væ illis qui tantur in nihilo.* Qui per pec-tum, quod teste c Augustino hil est, nihili fiunt, & aptissi-e *deughenieten* nuncupantur. anc nomenclaturam B. Da-ianus ad Defid. Abb. iis indi-, *Tunc*, inquit, *cum videban-r esse impii, ad nihilum potius rtinebant quam ad verum esse: i enim ab illo recedit qui vere* , juxta illud Exod. 3. *Ego sum i sum, necesse est ut non sit, quia nihilum tendit.* Sed hæc alio, are ubi Salomon expertus nes mundi voluptates, di-: *Vanitas vanitatum, & omnia nitas.* alii legunt: *Nihilum il, & omnia nihil.* O si Salo-oni liceret ad vitam redire, am vitam instituerct, quid ortalibus inclamaret? utique d S. Salvii à morte ad vitam ocati, apud Gregor. Turon. . hist. cap. 1. *Audite filii A-da, & intelligite, quia* NIHIL *est quod cernitis in hoc mundo, sed omnia vanitas. Omnia ergo ut va-na contemnite, ut veram gloriam Dei mereamini adipisci in cælo.* Hoc in densissima errorum ca-ligine acutum Ethnici vide-runt. d *Nausiphaes*, teste Seneca ait, *ex his quæ videntur esse, nihil magis esse, quam non esse. Parme-nides ait, ex his quæ videntur, ni-hil esse universum. Zeno Eleates, qui omnia negotia de negotio deje-cit, ait* NIHIL *esse.* Vnde inge-niosus Poëta lusit:

Omnia de NIHILO *qui fecit, is omnia solus:*
Quod Deus ex nihilo fecit, id omne NIHIL.

Quod primæ Veritatis stabilitur testimonio, dum Christus Io-annis 16. ad discipulos suos di-cit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Et sub-dit: *Vsque modo non petistis quid-quam.* Quod etiamnum in no-bis locum habet, quamvis Lu-therus in hæc verba impuden-tem blasphemiam evomat, di-cens: Necesse est Christum esse summe mendacem, quia mul-ti multa petunt, & non impe-trant. Vsque modo non peti-stis quidquam, verum non est, cum multi multa ac varia pe-tiissent: Matth. 20. *Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, cum filiis suis, adorans & petens ali-quid ab eo. Dic ut sedeant hi duo filij mei, &c.* & tamen audiunt, *Vsque modo non petistis quidquam.* Matthei 15. *Accedentes discipu-li ejus rogabant illum*, pro filia Chananeæ, quæ à dæmonio ve-xabatur. Luc. 4. *Rogavit illum* pro socru Simonis, quæ teneba-tur febribus. Et quisque ve-

a Psal. 72. b Amos cap. 6. c August. t. 1. in c. 1. Ioan. nihil fiunt homines, peccant.

d Sen. ep. 88.

ſtrum tot precibus, tot votis, tot anathematis Deum rogavit, hic divitias, ille officium, alter ſanitatem, alius pacem. Eſt qui litem, qui bellum, qui peſtem à ſe amoliri precatur, & hæc omnia: *Vſque modo non petiſtis quidquam.* Luthero abunde facient ſatis, duo ſummi Doctores Eccleſiæ, Auguſtinus & D. Thomas. Auguſtinus in Ioan. tract. 102. *Hoc quod ait,* ſi quid, *non quidlibet intelligitur, ſed aliquid quod in beata vita comparationem ſit nihil.* Sanctus Thomas vero in cap. 16. Ioannis: *Vſque modo non petiſtis quidquam.* ſic exponit: *Quoniam in comparatione rei quam petere debuiſtis, pro* NIHILO *habendum eſt, quod petiſtis.* Sunt quibus numeroſa proles eſt, negotia ceſſant, rara commercia, parum lucri, multum detrimenti; quid petunt? divitias, aurea ſæcula. *Vſque modo non petiſtis quidquam.* Quis cum Philippo rogavit: a *Domine oſtende nobis Patrem, & ſufficit nobis.* Quis cum Nicodemo *petiit Corpus Ieſu?* Quis cum Davide, *unam petiit? &c.* alii morbo conflictantur, petunt pro ſe, pro ſuis, corporis infirmitate liberari. Hi uſque modo nihil petierunt; ille multum petit qui illud Sancti Fulgentii Epiſcopi Africani petit, qui dum fuſtibus ab Arianis cæſus, exilia & perſecutiones paſſus, tandem ad ſeptuaginta dies graviſſimis doloribus divexatus, hoc ſolum petiit: *Domine da mihi hic patientiam, ibi indulgentiam.*

Multi hiſce turbulentis temporibus ardenter inducias aut

a Ioan. 14. Matth. 21.

pacem cum hoſte poſtul[...] runt, & uſque modo nihil r[...] garunt. Quis Deum efflag[...] tavit ne Sacramenta conc[...] carentur, ne heterodoxa d[...] ctrina irreperet, ne refrigeſc[...] ret charitas multorum, [...] lupi in ovile Chriſti irru[...] rent?

Qui vanam hactenus ſcie[...] tiam petiſtis, uſque modo n[...] hil petiſtis. Nunc cum Aug[...] ſtino petite: *Domine nover[...] me, noverim te:* ut cum Ser[...] phico Franciſco exclama[...] valeatis: b *Quis ego ſum Dom[...] ne? quis tu? ego abyſſus vanitat[...] ignorantiæ, malitiæ &* NIHIL [...] *tu abyſſus veritatis, ſapientiæ, b[...] nitatis, & rerum omnium: De[...] ergo meus & omnia.* Qui h[...] longitudinem dierum, & pa[...] cos miſeræ vitæ adjicere pe[...] ſtis, uſque modo nihil petiſt[...] quia *pro nihilo habentur eor[...] anni.* & ut Iob ait: c *Ni[...] enim ſunt dies mei.* Quod el[...] ganter Ioannes Dux Cliv[...] expreſſit, qui in teſſeram ge[...] tilitiam aſſumpſit lilium cu[...] hac Epigraphe: *Hodie, cras n[...] hil.* Talis eſt vita hominis, q[...] ut flos egreditur & conte[...] tur. Vnde Petronius: *He[...] heu nos miſeros! quam totus h[...] muncio* NIL *eſt.* Nunc ergo, cu[...] Legiſperito petite: d *Domi[...] quid faciendo, vitam æterna[...] poſſidebo?* Nunc ergo, ô fi[...] hominum, ut quid diligitis v[...] nitatem? ut quid tanto labo[...] ac ſolicitudine nihil quærit[...] Chryſoſtomus commiſerati[...] ne tactus, ſic quemque v[...]

b Cornel. in Eccleſ. cap. 1[...] c Iob 7. Typotii ſymbol. d L[...] 10.

Aru[...]

ſtrum compellat: a *Quid tanto ſtudio quod* NIHIL *eſt, quæris? quid labores pro* NIHILO *ſuſtines? at ſplendidiſſima officia conſpicis, eorumque te fallit aſpectus: in cælum protinus ſuſtolle oculos, animadvertes formicarum iſta eſſe, & culicum opera.* Vidit hoc ocellus Belgij IUSTUS LIPSIUS, cujus vel ex nominis omine, *pius ſtyli uſus eſt.* Hic de magnitudine Romana acturus, ſic ſereniſſimum Albertum alloquitur: b *Heu res mortalium vel maximorum parvæ! heu validiſſimorum inſtabiles, imò omnia illa ſomnium, umbra,* NIHIL, *ſi cum æterno & æternitate comparentur.* Quare graviſſimi Doctoris vobis inſideat ſententia: c *Deteſtandi eritis, ſi* NIHIL *ametis; amate, ſed quid ametis, videte.* Divitias æternas, gloriam æternam, annos æternos, bonum æternum, in quo ſunt omnia, amate, & nolite per Deum immortalem, terram illam fluentem lacte & melle, Ieruſalem illam cæleſtem, terram illam deſiderabilem d *pro nihilo* habere; ſed omnia hæc inferiora, ac omnia mundi bona pro nihilo ducatis, illudque celeberrimi Lipſii ſepulchro inſcriptum, quod ſibi ſuiſque poſteris monumentum condidit, maneat alta mente repoſitum:

Humana cuncta fumus, umbra, vanitas,
Et ſcenæ imago, verbo ut abſolvam, NIHIL.

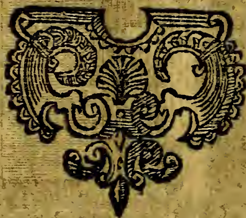
Quare cum omnia humana merum nihil ſint, e *dignus plane eſt morte, qui tibi Domine Ieſu recuſat vivere, & mortuus eſt: qui tibi non ſapit, deſipit: & qui curat eſſe niſi propter ſe, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Propter temetipſum Deus feciſti omnia, & qui vult eſſe ſibi, non tibi, nihil incipit eſſe inter omnia.* Supereſt itaque ut ad eum recurramus, in quo ſunt omnia; à quo defeciſſe, in nihilum recidiſſe eſt. Quod pluribus ſanctiſſimus Auguſtinus exaggerat.

f *Confitear ergo, confitear tibi Pater, Domine cæli & terræ, miſeriam meam, ut me venire liceat ad miſericordiam tuam. Miſer quippe factus ſum, & ad nihilum redactus ſum, & neſcivi: quia tu es veritas, & ego non eram tecum. Vulneraverunt me iniquitates meæ, & non dolui: quia tu es vita, & ego non eram tecum. Ad nihilum duxerunt me, quia tu es Verbum, & ego non eram tecum, per quem facta ſunt omnia, ſine quo factum eſt nihil: & ideo ſine te factus ſum nihil, quia eſt nihil quod ad nihilum ducit. Omnia per ipſum facta, quæcumque facta ſunt. Et qualia facta ſunt? Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona. Quare bona ſunt? quia omnia per Verbum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil, quia nihil bonum ſine ſummo bono eſt, ſed malum eſt, ubi non eſt illud bonum, quod utique nihil eſt: quia nihil aliud eſt malum, quam privatio boni; ſicut nihil aliud eſt cæcitas, quam privatio luminis. Malum itaque nihil eſt: quia ſine Verbo factum eſt, ſine quo factum eſt nihil. Malum igitur nihil eſt, ſi factum non eſt. Sed qualiter malum eſt, ſi factum non eſt? quia*

a Novarini riſus Sard. c. 19. Anagramma. b Lipſius de magnit. Rom. in dedic. c Auguſt. in Pſal. 21. d Pſal. 105. e Bern. ſerm. 20. in Cant.

f Auguſt. Solil. cap. 5. quid ſit nihil fieri.

malum privatio boni est, per quod factum bonum est. Esse ergo sine Verbo, malum est: quod esse non est; quia sine ipso nihil est. Separari autem à Verbo, per quod omnia facta sunt, nihil aliud est quam deficere, & à facto transire in defectum: quia sine ipso est nihil. Væ mihi misero ut quid hoc non cognoscebam, quia te deserens nihil fiebam? Sed quid hoc quæro? si nihil eram, quomodo cognoscere volebam? scimus quia nihil, nihil est. Si ergo nihil fui, cum sine te fui, quasi nihil fui, & velut idolum, quod nihil est.

EMBLE-

EMBLEMA XXXIII.

Gehennæ ignis. Matth. 5.

COMPESCUIT IGNIBUS IGNES.
2. *Metam.*

DOMINICA QVINTA POST PENTECOSTEN.

iva recordatio ignis infernalis, præſens remedium ad reſtinguendum ignem libidinis: quemadmodum in caminum incenſum bombarda exploſa ignem extinguit.

I. *Ignis libidinis urbes & orbem depopulatur.*
II. *Præſentiſſimum remedium, ignes ignibus reſtinguere.*
III. *Exempla eorum, qui vel ſola recordatione ignis infernalis libidinem vicerunt.*

DOMINICA QUINTA POST PENTECOSTEN.

Reus erit gehennæ ignis. Matth. 5.

NERO, narrante Tacito, tertiam urbis partem incendit, ut speciem incendii Trojani instauraret. Ad hoc excelsam turris speculam conscendit, testudinem pulsans, ne morientium, inter crepitantes flammas, ejulatus ferum animum flecterent. Patriam incendit, ut extingueret: urbs illi nimium angusta videbatur, ut augustam domum conderet. De qua Mart.

Roma domus fiet. ---

Tenuit hoc incendium ad sex dies, absumpsit tertiam partem urbis Romanæ, invasit pueros, puellas, juvenes, senes.

a *Hæc facies Trojæ, cum caperetur erat.*

a Ovid.l.1.Trist eleg.3.

§. 1.

Ignis libidinis urbes & orbem depopulatur.

ALiud profecto incendium longe luculentius vobis proponam, quod non urbem dumtaxat, sed integras regiones, regna, orbem universum occupavit: b *Omnis quippe caro corruperat viam suam.* Ignis libidinis omnem ætatem corripuit, omnem sexum corrupit. Quid Sodomam & Gomorrham, quid Pentapolim locum deliciarum, & quasi terrestrem paradisum in cineres redegit? Rationem assignat Gregorius: c *Deus destruxit Pentapolim;* IGNE *punitus fuit* ARDOR *libidinis.*

b Gen.6. c Gregor,l.4, mor,c,10,

His accenseri posset Carthago quæ ab Hipponensi Præsul SARTAGO d *flagitiosorum amorum* indigitatur. Regiones integras tertiam orbis partem Salviani deflagrasse queritur: e *Quis ne scit,* inquit, *Africam totam obscœnis libidinum* TÆDIS *semper* ARSISSE? *non ut terram ac sedes hominum, sed ut Ætnam putidicarum fuisse* FLAMMARUM. Demum totius orbis vastissimum fuisse incendium necesse est, quod omnia flumina, nec totus Oceanus restinguere potuit: cælum ipsi cataractas sustollere debuit, quo ignis ille libidinis, ut Albertus M. sentit, qui totum orbem incenderat, deleretur. Sic enim prima Veritas palam contestatur: *Finis universæ carnis venit coram me.* Causam nostis? *Omnis quippe caro corruperat viam suam* Genes. 6. Quid? quod hoc incendium, rubro pretiosi sanguinis sui mari, Christus extinguere voluit: non enim mysterio vacat, Redemptorem nostrum ut totum mundum salvum faceret, die Veneris in crucem suffixum fuisse, ut præclare Christianus Poëta canit:

f *Luce obiit Veneris; Veneris turba: videtur*
Caussa Dei passi, non minima esse Venus.

Ecquid causæ arbitramini, aliquando

--- g *adfore tempus*

d Aug.l.3. conf.c.1, e Salvian.lib. de provid. f Novarini Schediasm.pag. g Ovid.3, Metam.

Quo mare, quo tellus, correptaque regia cæli
Ardeat, & mundi moles operosa laboret?

Hæc mundi machina conflagrabit, & in cineres redigetur, libidine pabulum subministrante: ut diserte August. a *Significatum est, in fine sæculi per ignem iudicandos esse carnales. Luxuria* enim, ut ex nominis etymo patet, merito *lux urens* appellatur: quo luxuriæ igne Christina mirabilis in spiritu, universum orbem adustum vidit, *b* jamque Deum vindicem rursus ignem & sulphur pluere decrevisse, ni suis precibus & corporis afflictationibus, hanc igneam nubem virgo amovisset. Orbem universum! itane vero? ergo nullus ab hac flamma immunis? nec viri, nec fœminæ, nec pueri, nec senes, nec cælibes, nec conjugati? Hac super re Doctorem Angelicum audiamus, qui exponens illud Ioannis, c *Mundus totus in maligno positus est*, sic ait: *Totus mundus in maligno, id est, IN MALO IGNE positus est*, nempe luxuriæ, ut & Lyran. affirmat.

Horribile dictu est quod S. Remigius Episcopus Rhemensis pronuntiavit: d *Demptis parvulis, ex adultis propter carnis vitium pauci salvantur*. Confirmat P. Ieremias Drexelius: Memini, inquit, & horreo, quod à præceptore meo audivi: e *Si 100. juvenes damnentur, è centenis illis, 99. ob vitium carnis damnari.* Quod fortasse non adeo mirum videretur, si liceret, ut Hieronymus ait, in istam speculam conscendere, & quaqua patet, terrarum orbem lustrari; occurrerent hic vel in una Neapoli meretricum quadraginta millia aliquando numerata. Romæ olim quinque millia, quarum omnium nomina, quis credat, in album redigebantur. duæ erant ditissimæ ac præcipuæ. f Numerare longum esset, quot scorta aluit potentissima orbis Respublica Veneta, de qua hic versus in theatro Beyerlinck decantatur:

Vrbe cur in Veneta scortorum millia tot sunt?
In promptu causa est: est Venus orta mari.

Dictis fidem potenter adstruit Hieronymus g Capivaccius medicus Patavinus, qui libro de lue venerea cap. 2. narrat se ex curatione luis Gallicæ, plusquam octodecim millia coronatorum lucratum. h Quis nunc miretur Turcorum Soldanum quinque millia stipendiariorum alere consuevisse pecunia ex meretricum commercio collecta? i Nolim his epistolam antiquam S. Uldarici ad Nicolaum I. ut authenticam attexere, in qua refertur tempore D. Gregorii in ejusdem piscina ex occultis fornicationibus, infantum suffocatorum capita, ad sex millia, à piscatoribus comperta fuisse; hoc dico quod in aperto est, non Augusti solum tempore Vestales & sacra adyta hoc igne conflagrasse. Has terras tamque exitiales flammas varii varie sopire, suffocare, restingue-

a August. de civit. lib. 16. c. 24. b V. Corn. in c. 38. Gen. c S. Thomas in 1. Ioan. cap. 5. d S. Remig. in Epist. ad Rom. c. 1. e Drexel Nicetas 2. cap. 12.

f Beyerlinck theat. in pag 432. g Pont. Attica Bellarm. p. 1. c 4 h Spond. tom. 1. an. 1260. i V. Vasquez de Sacram. dis. 149. c. 7. n. 72. Bellarm. Marchin. de Sacram. Ordinis pag 227.

re conati sunt. Aliqui lilium castitatis illæsum servarunt in spinis, ut Benedictus: alii in lecto rosarum, ut Martyr Nicetas, qui linguam in petulantis scorti faciem exspuit.

a Alii inter nives, candorem servarunt, ut Seraphicus Franciscus: Bernardus in glacie. Hos æmulata Sanctia Carillo, quæ se sentiens libidinis flammis violentius uri, hyeme summa, nocte frigida, in cupam, quæ pluvialibus plena, pene glaciarat, nuda insiluit.

b Alii inedia, corporis afflictione, & sanguinis imbre, hunc ardorem restinxerunt. Ita Dominicus ille ferrea lorica munitus, intra unam Quadragesimam singulis diebus ad quadraginta quinque millia verberum sibi infligebat. *c* Inter ungues puncturis & aculeis compunctus Ioannes Bonus servavit. E sexu fragili, puella fuit, quam dum juvenis ob formæ venustatem ardenter deperiret, dixit se fecisse votum quadraginta diebus in pane & aqua jejunandi, quo se primo exsolvere volebat, nec consensuram, nisi ille, ut amorem suum comprobaret, secum eandem inediam toleraret. Sed exiguo tempore ita debilitatus fuit, ut magis cogitaret de morte, quam de amore. Norat credo illa consilium Hieron. ad Furiam Epist. 10. *Quod ardentes diaboli sagitta, jejuniorum & vigiliarum rigore restinguenda sint.*

Alia ut has flammas fugeret, ad mortuorum cineres confugit: refert enim *d* Cassianus puellam Alexandrinam duodecim annos in sepulchro latuisse, ut libidinem restinguere. *e* Sic Guido Presbyter Nivellensis, dum mortuam adhuc arderet, noctu sepulchrum adiit, & inter vermes ac putidas carnes se volutans, victor evasit; verissimum illud Gregorii expertus: f *Caro dum concupiscitur, pensetur quid sit exanimis, intelligetur quid ametur.* *g* Libidini quidem furiosa vis inest, quæ ipsam etiam rationem calcat, sed effrænes hi impetus coërceri possunt, præsertim frænum libido pati maturè discat. Eam ob causam in eremo Scythica, vir religiosissimus libidinis impetum sic repressit. *h* Sæpius ei recursabat fœminæ olim non ignotæ forma. Hanc ille memoriam, has cogitationes è pectore penitus eliminandas censuit. Diu laboravit, animose certavit, & non uno tantum ariete fregit; nec tamen aliud sibi videbatur, quam nondum victus esset. Submisit interim divina providentia hominem ex Ægypto, qui mentione temere injecta, fœminam illam forma præstantem fato concessisse narrabat. Excepit dictum hoc athleta Christi, & in rem suam super eo deliberans, id demum reperit consilii, tugurium suum superis committit & ad defunctæ fœminæ sepulchrum properat. Hic ille fœdum cupidinem triumphaturus, rem sic aggreditur: Noctu à tumulo saxum amolitur, ter-

a P. Rho pag. 735. Exempla virtutum. *b* Lilium Marian. part. 3. præsid. 5. *c* Causin. to. 4. de l'amour sensuel. sect. 4.

d Cassian. de spiritu fornicat. *e* 23. *e* Cantip. l. 2. cap. 3. n. 3. f Greg. l. 18. mor. *g* Lib. Sen. Patrum sect. 10. *h* Drexelii rogiæ c. 5, sect. 2.

…m egerit, & ad cadaver pe-
…etrat. Ubi seipsum affatus: En,
…quit, thesaurum tuum, en tuas
…elicias: quin aufers rem tibi
…harissimam? Pars certe de hoc
…uro, quod effodisti, asportan-
…a erit. Dixit & fecit, furto-
…ue religiosissimo partem mor-
…ialis velaminis, sanie ac tabo
…ene saturatam abstulit. Re-
…essus in casam suam, bene o-
…ntem hanc prædam sub ipsos
…culos posuit, assidue aspicien-
…um. Hic seipsum iterato scom-
…ate lacessens: En, inquit, ha-
…es quod appetisti; fruere, sa-
…are: exple oculos, pasce na-
…s, imo totus hic nasus fias: co-
…ta hoc esse strophium à chara
…bi fœmina missum: quin ori,
… naribus propius admoves
…m pretiosum ac fragrans mu-
…sculum. Ita generosus hic
…hleta tamdiu fœtore se cru-
…avit, dum sordidas cogitatio-
…es victor ab omni animo ex-
…parer. Ita libido quantumvis
…tens & furibunda, cessit fœ-
…ri. Alii, quod mireris, in ster-
…ilinio hanc gemmam serva-
…nt. *a* Claudius Aquaviva Du-
…s Atrii filius, à quadam mor-
…am simulante, libidinis febri
…re æstuante, adscitus, dum se
…pedire nequiret, in vas ex-
…ementorum manum immittit,
…tam faciem sordibus inducit;
…a larva illam terruit; uti &
… Manaræum fecisse leges in
…tre Rho, in *b* Nierembergii
…ceticis, aliisque. Quæ omnia
… efficacia antidota sint, longe
…men præstantius ac præsen-
…s alii remedium excogita-
…nt, qui hunc ardorem libidi-
…s alio ardore, luxuriæ flam-
mas aliis flammis restinxerunt, illud placitum Paracelsi observantes: *Similia similibus curantur*: ustionem igne curari, erysipelam, quæ inflammatio quædam est, calida aqua, qua pori aperiantur, extingui, juxta illud Poëtæ,

--- *c* *Compescuit ignibus ignes.*

Quin & ratione naturali Physici docent, & experientia compertum est, caminum incensum, bombarda in illum explosa derepente extingui. Caminus è luto exstructus, corpus nostrum est, fomite ac fuligine plenum, quo fit ut facile libidinis flammis incendatur. *d* *Omnes adulterantes quasi clibanus succensus à coquente*, nempe dæmone.

a Exempla virtutum P. Rho p. 744.
b Nieremb. Ascet. 376.

c Ovid. 2. Metam. *d* Oseæ c. 7.

§. II.

Præsentissimum remedium: ignes ignibus exstinguere.

AC primum quidem ardorem ardore pellere, quidam feliciter tentarunt. *e* Philippus II. cum pompa sua forte urbem obequitans, vidit è fenestra Matronam formæ perquam venustæ; intectis uberibus prospectantem. Nec subitus Regis ardor clam fuit aulico, qui mulierem dein adit, ad aulam invitat. Illa, cui castitas cum forma certabat, quid in se Regi carum interrogat? Ubi pectoris nives, & mammarum ebur audiit, arrisisse, Hic ego, inquit, compta mox adero. & subito bullienti aqua ubera perfundens, totum pectus misere ustulavit, atque ita in aulam progressa, nudato pe-

e P. Rho exempla p. 736.

ctore, canis deglubiti, aut leprosæ instar sese exhibuit, paucis lenonem increpans: Hæccine tam fœda species Regis oculos icit? Perierunt nives, & his frigidior jam stupri conciliator. *a* Quin & in Ethnicis vel pueris, hic ardor servandæ integritatis illuxit. Democles adolescens Atticus, cui à forma, vulgo formosi cognomen erat; hic à Demetrio, qui tum Athenis lasciviebat, in balneis deprehensus, non nisi in morte effugium videns, hanc elegit, reseratoque aheni operculo, in aquam ferventem se demersit, & extinxit. Illustre fatum & forte factum, quod adolescentes nostros si imitati pigeat, admirari delectet. Sed parum hoc, ardorem ferventibus undis attemperare, & febrium calorem calentibus balneis curari; at ignem igni cedere, sopiri, & compesci, portenti loco habendum est. Docuit id primo, fœdos illos ignes gravissime aversatus virgineus Doctor Aquinas, qui scortum libidine inflammatum, in cubile immissum, titione ardenti ex rogo arrepto profligavit. *b* Fuit quæ à Regis libidine sibi periculum imminere sentiens, faciem, cujus forma Regem captum sciebat, titione candenti varie adussit, omnemque pulchritudinem obliteravit, ut Regis flammas restingueret.

Ab Angelico Doctore, hoc etiamnum adolescens, quidni hausit *b* Antonius Caraffa, dein Cardinalis? Impuri nebulones puellam comptam ornatamque in Antonii cubiculum adhuc dormientis, mane immittunt, multis oneratam promissis, pelliceret ad amplexus. Hic primum aspectum exiliens, ostium accurrit, quod frau[...] occlusum reperit: nequidqu[...] famulos inclamat. quid ag[...] Caminum habebat, in q[...] pridie vesperi luculentum [...] nem excitarat: ergo ad ill[...] accurrit, batilloque usus, [...] dentium adhuc prunarum gr[...] dine, cum nube cinerum, [...] stantis mulieris os, crines, [...] num complet, ac semiustulat[...] egregie fugat, atque ita *com[...] scuit ignibus ignes*. Hæc ignea [...] ror entheus arma ministrat. [...] rentis & urentis hæc arma f[...] re, quibus usus in se Laurent[...] Fuccinensis Capucinus, [...] cum Forolivii ardentissimi C[...] cionatoris partes sustineret, [...] nones aliquot, quorum libi[...] nis faces, dicendi ardore [...] semel perdere conatus, scort[...] adornant, quod multa jam [...] cte virum studiis intentum [...] greditur: at Laurentius [...] flammam apud se sensit, t[...] quam aliud agens, digitum [...] cernæ constanter admovit, [...] nec caro diffluerer; satius [...] cens digitum perdere, qu[...] vel levi scintilla castitatem a[...] buri. *d* Idem jam pridem fa[...] tarat è priscis ascetis unus [...] quis, qui ubi fœminam in c[...] lam suam se penetrantem vi[...] omnes digitos ad candel[...] combussit, periculum facie[...] an ignes æternos tolerare p[...] set. I nunc, & unum Scævol[...] admirare: legitur enim in a[...] S. Brigidæ, inter puellas e[...] fuisse quandam, viri cujusd[...] amore captam, in quem inc[...] te oculos conjecerat; qui ill[...]

a Lipsii exempla Polit. cap. 16.
b P.Rho. pag. 736. *c* Pag. 740.

d P.Rho p. 739.

idem impuro æstuabat amore, ...nque pollicita erat se certo ...mpore ad illum visuram. Itaque ubi sensit Brigidam sese ...ieti dedisse, surrexit è lecto. *& libidinis accensa flammis*, cœ...t miro quodam cogitationum ...stu agitari; at tamen præpo...ntis Dei, & S. Brigidæ timore ...tenta, obnixè Dominum pre...batur, ut in tanto discrimine ...i opem ferret. Incidit tan...em menti salubre consilium, ...censoque igniculo, illi pedes ...lmovit, *ignibusque extinxit ignem*, ait auctor. Nil vero horum ...tebat S. Brigidam, cui divini...s erant omnia revelata; tacuit ...tem ut puellæ constantiam ...obaret. At illa mane S. Brigi...t aperuit, audivitque ab illa: ...uandoquidem in hac nocte e...sti viriliter, & pedes tuos ad...sisti, neque libidinis ignis in ...c vita nocebit tibi, neque *ge...nnæ flammis* combureris. mox ...us pedes ita sanavit, ut nul...m adustionis vestigium in eis ...pareret. At quod caput est, ...m pedes adussit, totum cor...s ab gehennæ incendiis vin...cavit. Præceptum, & rece...um illud supremi medicorum ...: b *Expedit tibi ut pereat unum ...embrorum tuorum, quam totum ...rpus tuum eat in gehennam.* ...uod probe norat Martinianus ...e, qui vitam solam agere cœ...rat, dum c dæmon ut virum ...cipiat, denuo mulierem sub...nat. Adest hæc panniculis in...luta; & velut à via aberrasset, ...agnis ejulatibus ne in pabu...m feris cedat, id noctis hospi...m orat. Aperit Martinianus, ...feris fœminam defensurus, se lupæ objecturus: penitioribus tamen adytis clausus pernoctabat. Sed mane mulierem ecce tibi mundo omni ad miraculum superbam. Videt hanc, & basiliscum videt; audit, & syrenem audit, & dæmonis victorem prope mulier vicit: experrectus tamen velut è somno, ignes fecit insignes, pedibusque insultans, Age, inquit, lubeat peccare, si vel has flammas lubet ferre. Extinxit hic rogus Veneris ignem, tum præcipue cum meritricula, jam Venere damnata, lachrymas effudit. Cæterum Martinianus in rupem medio mari eminentem secessit. Hic quoque dum charybdim fugit, in scyllam minimo minus incidit, & Venerem plane regnare in mari didicit: ecce enim naufraga puella, & ad perniciem oculorum pulchra, in rupem enatat. Hic vero Martinianus illud Gregor. forte recolebat: d *Ignis stipulæ propinquus, parum tuta res est: nihil tutius ô monache tibi fuerit mulierem contubernalem habere.* Quare se in mare præcipitat; sed & hanc virtutem novit amare mare, delphines tergo excipiunt, & salvum littori reddunt.

Simile quid in se ausus Iacobus, de quo Surius 14. Ianuarii. Salubriter, ut ait Augustinus, e *ignem palea timet*. Et M. Gregor. f *More ignis libido succenditur, adjacens stipula velociter inflammatur*. Quod incendium Martinianus in mari fugit, in terra igne extinxit. Sed nihil in hoc genere illustrius, quam quod S. Dominicus, magni Pa-

a Novarini Adagia pag.86. b Matt.5. c 13.Febru.

d Greg. in sent. e August. in Psal.49. f Greg. in 1 Reg. c 15. Cantip. l.2. c.3. n.45. Spinellus de Deip.

triarchæ

triarchæ filius, vir morum integritate celebris, posteris reliquit. Hic Rege Castellæ connivente, per quosdam ad flagitium pellectus fuit: qui pellicem adornarunt, quæ cum salaciter ac fallaciter instaret, ei tempus, locum, opportunitatem omnem condicit. Adest illa nocte concubia: à monacho clam intromittitur; sed clam ipso, testes ex insidiis, rei eventum operiebantur. Dum ecce ad cubile venit, in medio pavimento, ex succensis carbonibus ad mensuram corporis sui, flammeum stratum exhibet; nec mora, super illud se nudum conjicit, sic eam compellans: Veni, hic lectus dignus, ubi libidinem expleas. Accurrunt ex insidiis proceres, hominem attollunt, sed citra adustionem: & ni hic intercessisset, ipsam pellicem ignibus addixissent; suffecerat enim sibi ignem ignibus extinxisse, & in medio ignis, potissimum libidinis, ne æstuatum fuisse. At dicit aliquis, hoc antidotum nimis violentum, a *ignem esse omnium suppliciorum ultimum.* Quare si lubet, aliud vobis medium suggero, remedium lene ac leve, ut sola recordatione ignis infernalis, cujus intuitu omnis hic noster ignis pictus & fictus est, mentem ac animi sensus inflammare velitis, ubi hic libidinis ignis afflarit; & ilico *ignibus ignes* extinxeritis. Occurset animo identidem illud Hieronymi: b *O ignis infernalis luxuria! cujus materia gula, cujus flamma superbia, cujus scintilla prava colloquia, cujus finis gehenna.*

a Curt. l. 4, c. 12. b Hieron. in c. 30. Prov.

Pausanias in Phocicis Græc rum, inventum fuisse ait, ut templo Apollinis appendere tabulas, in quibus enormia su plicia, quibus impii apud in ros misere cruciantur, exhib bantur, ut sic à flagitiis det rerentur. Si vel nuda ima supplicii, si ignis pictus, si nos ignis, qui, teste Augustino, infernalem comparatus, v pictus est, sic valet scelera compescere? quid non a ignis ille æternus? Si ignis luxuriæ, hoc nostro igne p gandus esset, quam repente dentissimi juvenes frigere Laius Rex Thebarum licet g tilis, in emasculatores tanqu naturæ jura pervertentes, ig supplicio animadvertend censuit, ut docet Plato ap Cælium *lib.* 15. *cap.* 1.

c *Gen.* 3. Thamar adult cum fœtu trimestri jam ani to, igni adjudicatur: *Produ eam ut comburatur.* Incestus ig punitus Levit. 20. *Qui s uxorem filiam, duxerit matre jus, scelus operatus est, vivus debit cum eis,* cum filia & mat O si omnes, qui hoc fœdo ig correpti, igni adjudicarentu vel pedem vel manum vel gitum flammis immittere co rentur, quot ubique rei ustu rentur! quot pueri, quot tene puellæ! quæ domus immu ab hac flamma? Hoc expende S. Augustinus in Psal. 49. *Ig in conspectu ejus exardescet.* exclamat: *Non erit iste ignis f focus tuus; quo tamen si man tuam mittere cogaris, facies qu quid voluerit, qui hoc minatur. tibi dicat Scribe contra caput tris tui, scribe contra capita fi*

c V Cornel in Genes. pag. 149.

ru

um tuorum; nam si non feceris, anum tuam mittam in focum um; facies ne ardeat manus tua. ›inatur ergo inimicus tam leve alum, & facis malum; minatur eus æternum malum, & non fa- bonum. Dum campanæ aut rmenta ænea funduntur, vel conspectum liquati metalli, ignei fluminis colliquesci- is; sed picti sunt ad vivos, ad ros illos fluvios, ac fornaces erni. Has mente volvamus, m tentationis flamma subre- , ne iis involvamur.

§. III.

xempla eorum qui vel sola ecordatione ignis inferna- is, ignem libidinis vicerunt.

Hrysost.hom.10.in Epist.2. ad Cor. *Si libidinis igne fla- gras, ignem illum appone* (in- ni,) *atque hic confestim extin- tur & evanescet.* Ea propter ime Propheta apprecatur, n optat, a *ut descendant in in- num viventes, ne descendant*, in- t Bernardus, *morientes.* b De- ndant nunc cogitatione, & neditatione hic ignis inferni rdescat; quo conspecto The- a ad Divinum accensa est. unc ignem ita vivaciter P. radius in meditatione sibi posuerat, ut de se fateatur, estitisset, mortuus concidis- S. Franciscus ad conspe- m ferri candentis horrebat. cendant in infernum viven- & illud Hieron. expendant: *uno igne omnia supplicia sen- t in inferno peccatores*; tantas- vires habet, ut vel eo in

distans agente, nullum reme- dium sit præsentius, ut recte Isi- dorus Pelusiota lib.1.Epist.433. *Si carnis tuæ cupiditas adversum te furit, & rapido impetu fertur, eamque inertiæ ac desidiæ æstu in- flammasti; ignis futuri memoriam ipsi refrica, & extinguetur: si qui- dem libidinosum hujus vitæ incen- dium, ad fornacem illam tendit.*

e Iosaphat filius Albenner Re- gis Indiarum, industria Barlaa- mi anachoretæ ad orthodoxam fidem conversus, meretriculæ cujusdam forma & blanditiis captus fuisset, nisi divina mise- ratione subito obdormiscens, in spiritu ad stagna sulphuris, & ultrices flammas raptus fuis- set: ubi hoc sibi horrendum in- geminari audivit: Hic scelera- torum carcer est, hi cruciatus, qui fœdis voluptatibus seipsos contaminarunt. Ut ad se rediit, in lachrymas effusus, omnes li- bidinis faces restinctas sensit. Nonne experimento didicit ve- rissimum illud: f *Convertantur peccatores in infernum, & erubes- cant valde velociter.* Hoc suis as- siduo inculcat Ioannes Clima- cus: g *Importunum cordis incen- dium, gravioris & nunquam finien- di incendii metu extinguamus.* Si cui obscœna subrepit cogita- tio, descendat in infernum; si cui lasciva forma proponitur, descendat in infernum; ne in molli lecto lascivias, subeant animum ignei & ferrei lecti in- ferorum. h Quod saluti fuisse Bernardinus de Busto comme- morat. Etenim cum prostitutæ nequitiæ adolescentem, è Do- minicana familia Religiosus conveniret, admissus est, sed ea

Bern. de solit. vita. b Bourgesius de nit. cap.8. c Recueil des hommes il- s. d Epist. ad Pammach.

e Damasc. in hist. Barl. cap.20. f Psa.9. g Gradu.2. h Valadier. in Adv. Sabb.. hebd.

lege

lege ne de Religione aut vita monastica mentionem faceret, statuisse se carnis vinculo obstrictum in sæculo vivere. Hoc pacto Religiosus exceptus, unum abiturus pro aculeo injecit, ut decubiturus recordaretur, quo lecto, quibus stragulis, quo cubili apud inferos, usurus esset. Atque hic uno vespere ita inhorruit, ut bene mane ad monasterium advolarit, omnem Venerem animo excusserit, & castitatem professus sit, experimento illud Isidori contestans: a *Sicut clavus clavum expellit, ita sæpe recordatio* ARDORIS *gehennæ*, ARDOREM *extinguit luxuriæ*. Quare si quis scelus audeat, Isaiam audiat: b *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Quis ex vobis, molliculi ac delicatuli adolescentuli, habitare poterit cum igne devorante? *Digito ignem modicum tangere horremus*, teste Cassiano, *& quomodo non formidamus in ignis rogum ligatis manibus & pedibus injici?* Quæ ex vobis, ô comptæ puellulæ, tenellulæ, quæ ne puncturam acus, nec scintillam ignis ferre valetis? Quis ex vobis, Clarissimi, Amplissimi, Nobilissimi Domini, habitare poterit *cum ardoribus sempiternis?* ubi, magno teste Gregorio, c *edax flamma comburit, quos nunc carnalis delectatio polluit*. Recogitate quod pinguedo & libido carnis vertetur in picem, & in pabulum flammarum. Intonat hoc Petrus Damianus Epist. 6. *Veniit profecto dies, imo nox, quando libido ista tua vertetur in picem, quæ se perpetuus ignis in tuis visceribus ine-tinguibiliter nutriat.* Quisqua[m] ne libidinis flammas sensit. A[n]verpiæ Petrum Martens pic[tor] toga indutum, medio in aë[re] inter flammas pendulum sp[e]ctavit? Et quid hæc ad infer[ni] & nunquam finienda incend[ia] ubi, ut Religiosus Doctor e[x]pendit, d *luxuriosi & voluptat[um] amatores, ardenti pice, & fœt[ido] sulphure perfundentur.* Idips[um] Cyprianus confirmat: e *Imm[or]tales miseri vivent inter incend[ia] in proprio adipe frixæ libidines b[ul]lient, & inter sartagines flamm[arum] miserabilia corpora cremabunt[ur].* Hunc, vos rogo, assiduo ani[mo] rogum volvatis, & omnia bla[n]dimenta carnis prospero eve[n]tu superastis. Fecit hoc ce[le]berrimus Magister sententiar[um] f Guilielmus Parisiensis, cu[jus] hæc saluberrima doctrina e[st]: Dico quod maxime mihi mi[natur] hostis, inferni carcerem, mortem, & tormenta: ego ig[nem] & gladium contra eu[m] in armaturas fortissimæ prote[ctionis], & tutissimum refu[gium] verto; imo arcem inex[pugnabilem] ipsum infernu[m] mihi facio: *Quoties quippe igne[a] tela carnalium concupiscentia[rum], aut sæcularium desideriorum [im]mittit, ut ne trajiciat, ipsum in[fernum] ante oculos meos pono, e[t] illum velut clypeum jaculis ill[is] obtendo, eoque me tueor & prot[e]go.* Quis habens ante ocul[os] infernum læditur? in eu[m] velut in domum refugii, quo[]tiescumque semper fugiens in tuto sum. Ex illa velut arc[e] fortissima, hostium tela despi[cio].

a S. Isid. l. 2. de summo bono c. 39.
b Isa. c. 33. c Greg. 9. Mor.

d Thomas à Kempis lib. 1. c. 24. e [Cy]prian. serm. de Ascens. f Bellarm. de morib.

o, velut armatura impenetrabili & ineffabili circumdatus, & munitus, omnia hostium tela elido & tundo & quod est mirabilius *in illo igne sempiterni ardores concupiscentiarum mearum extinguo*. Non alio hic quàm Prosperi utar testimonio, qui ait: a *Exundantis incendii terribiles crepitus pati, barathri fumantis amara caligne oculos obcæcari, profundo gehennæ fluctuantis mergi, edacissimis in æternum cruciari vermibus, nec finiri: hæc & similia multa cogitare, nihil est aliud, quam vitiis omnibus repugnare, & omnia blandimenta carnis refrænare*. Hoc usus fræno Hieronymus in vasta illa eremo, hæc de se ipse fatetur: b *O quoties ego ipse in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putabam me Romanis interesse deliciis. Sedebam solus, quia amaritudine repletus eram. Horrebant sacco membra deformia, & squallida cutis situm Æthiopiæ carnis obduxerat. Quotidie lachrymæ, quotidie gemitus, & si quando repugnantem somnus imminens oppressit, nuda humo vix ossa hærentia collidebam.* Et ut noris illum ignem ignibus restinxisse, exclamat: ILLE IGITUR EGO, QUI OB GEHENNÆ METUM *tali me carcere ipse damnaveram.*

Adeo Hieronymus exhausto in corpore, extrema in senectute, in spiranti cadavere, quasi sub cinere sopitos hosce ignes, aliquando excitandos formidabat; tu vero, qui indies oleum addis camino, qui inter incentiva vitiorum, inter ignea tela cupidinis medius volutaris, ab hac flamma te illæsum arbitraris? nunquam effugies, quin totus inardescas, nisi exemplo Hieronymi c *tartaream illam libidinem* (sic eam Augustinus appellat) tartarei incendii recordatione restinguas. Precorque illud Poëtæ:

--- d *Ardoris sit rogus ille tui.*

a S. Prosper lib. 3. de vita contempl.
b Hieron. ad Eustoch. de Vir.

c August. l. 3. conf. c. 1. d Ovidius.

EM-

EMBLEMA XXXI

Gratias agens. Marc. 8.

AGIT GRATES. *3. Metam.*

DOMINICA SEXT
POST PENTECOSTEN.

Grates Deo agendæ pro acceptis beneficiis, sigillatim à men poſt refectionem: in hoc gallinam imitantes, quæ poſt quamque refectionem, caput in cælum ſuſtollit, quaſi gratias datori referens.

§. I. *Sacrificium laudis ſeu gratiarum actionis, Deus à nobis jure poſtu*

§. II. *Perpetua gratiarum actio Deo tribuenda, ut Apoſtolus mon* Gratias agentes ſemper. *Epheſ. 5.*

§. III. *Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis, tum animi.*

§. IV. *Commendatur religioſiſſimus ritus agendi gratias, poſt re ctionem.*

DOM

DOMINICA SEXTA POST PENTECOSTEN.

Gratias agens. Marc. 8.

MEDICORUM a Princeps Galenus, in corpore humano se comperisse asseverat ossa supra ducenta: quorum singula ad quadraginta scopos, seu requisitos usus complectantur; adeo ut facile octies mille scopi, seu operationes perquam diversæ in solis ossibus adducendis, explicandis, commovendis, dimovendis considerari queant. Quid? quod longa rerum experientia docta posteritas, longe plures advenit, dum clarissimus Doctor Iringus asserere non dubitavit, quodque officulum quamvis exiguum, functiones octoginta supra ducentas exercere, quæ illius calculo universim ad 56000. id est, quinquaginta sex millia excrescerent.

Musculos vero idem Galenus, longos, breves, latos, angustos, crassos, tenues, rectos, curvos, acutos, obtusos, teretes, planos, angulosos; figura simplici, multiplici, alios super alios, juxta alios, in directum, in obliquum, in transversum, stupendo prorsus artificio dispositos, quorum beneficio singula membra suum motum obtinent, ad ... enumerat, quorum singuli ... scopos habeant, ac proinde in nudis musculis, sex millia variarum functionum seu operationum reperire est. Quibus tandem hæc subdit: *Eadem ars circa omnia viscera existit, & omnino circa quamlibet partem; adeo ut si quis structuræ scopos consideret, in aliquot myriades eorum multitudo excrescat.* b Quæ omnia ubi expertissimus hic Doctor in anatomia corporis humani attentius contemplatus est, usque eo omnium membrorum symmetriam, ossium compagem, musculorum ac nervorum commissuras, totiusque hujus fabricæ structuram admiratus est, ut attonito similis exclamarit: Laudent alii Deos suos thure & victimis, ego hujus tam stupendi operis auctorem laudabo stupore & admiratione.

Galen. lib. de forma. fœtus. Lessius Providentia lib. 1. c. 2. num. 66.

b Gal. cit.

§. I.

Ejusmodi sacrificium laudis seu gratiarum actionis, Deus à nobis jure postulat.

ISaiæ 49. *Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo?* Minime vero; *sed immola Deo sacrificium laudis.* Nostis quod istud sacrificium? cujusmodi hostia immolanda sit? non alia, teste Augustino, quam gratiarum actionis. c *Quod est sacratius,* inquit, *laudis sacrificium, quam in actione gratiarum?* Et libro de spiritu & littera cap. 11. *Cultus Dei in hoc maxime constitutus est, ut anima ei non sit ingrata. Unde in ipso*

c Aug. lib. 1. contra adversarium Legis & Prophet. c. 18. to. 6.

verissimo & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias agere admonemur. A quo sacrificio gratiarum, nemo hominum expers, nemo offerendi immunitatem, nemo hostiæ defectum in excusationem adferre potest. Philo ille Alexandr. lib. de Plantatione Noë: *Omnis, inquit, virtus sancta est, gratitudo vero sanctissima.* & statim monet eam non in externo apparatu, sed interno affectu exhibendam: *quam non legitime Deo exhibent, quotquot putant eum placari ædificiis, donariisque sacrificiis: nam ne totus quidem mundus ad templum in honorem ejus suffecerit; sed præstat eum laudibus, hymnisque colere.* Tum subdit quamdam cedro dignissimam (ut *a* Mendoza noster loquitur) relationem: Deum nempe, cum absolutissimum illud orbis universi opus molitus esset, interrogasse quemdam è Prophetis, num deesse quid videretur? eumque solerter respondisse, desiderari *laudatorem*, qui opera à Deo facta vel enarrando sufficienter laudaret: *Ipsam enim enarrationem operum Dei, laudem esse sufficientissimam, nullo egentem auctuario.* Quod per cælestes illos choraulas diserte factitatum ex illo Iobi colligere est: *b* *Vbi eras quando ponebam fundamenta terræ, & cum me laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes filii Dei?* seu, ut est in Hebræo, *omnes turbæ Angelorum?* quibus Angelorum matutinas psallentium choris, ut ne abesset is qui luctabatur cum Iacob, dixit: *c* *Dimitte me; jam enim ascendit aurora.* Ut notat Lyranus, *Tempus est ut cantem Dei laudes cum aliis Angelis, & ideo non debes me amplius tenere, & impedire à laude Dei.* Quos hic in terris æmulantur Religiosorum chori, qui in horas singulas plus vice simplici decantant *Deo gratias*, nil aliud corde, nil ore versant quam *Deo gratias.* Hunc sacratissimum ritum cum quosdam sugillare adverteret Augustinus, sic in eos invehitur: *d* *Vtinam illi milites Christi essent, & non milites diaboli, à quibus plus timetur* DEO GRATIAS, *quam fremitus leonis. Hi etiam nobis insultare audent, quia fratres cum viden homines, dent* DEO GRATIAS. *Quid est, inquiunt,* DEO GRATIAS? *an non debet frater* DEO GRATIAS *agere quando videt fratrem suum. an non est locus gratulationis quando se invicem vident, qui habitan in Christo?* An non debet paren Deo gratias agere, quoties vide uxorem ac liberos charissimos quoties videt filias naturæ & cælestis gratiæ donis locupletatas? quoties videt filios ingenio pollentes, in gymnasiis præcellentes? Ad dignitatis apicem contendentes? an non debent liberi Deo gratias agere, quotie vident parentes, quibus nunquam pro beneficiis acceptis, & quæ indies ex omni eorum cura, labore, sudore percipiunt solvendo sunt? ut recte Aristoteles dixerit: Deo, parentibus a præceptoribus, nullæ unquan sufficientes gratiæ reddi pos sunt. Unde monet D. Basilius *e* *Si quando latius arridet vita instituta, illam depromamus Davidis vocem: Quid retribuam Domino? ex nihilo efficit ut essemus, & pro*

a Mendoza lib. 1. Reg. c. 2. annot 14. sect. 1. *b* Iob. 38. *c* Gen. 32.

d August. in Psal. 132. *e* Basil. hom. 5 in Iulittam martyrem.

roduxit. *Quid retribuam Domino?* parentibus Christianis nasci fecit. *Quid retribuam Domino?* victui ac vestitui necessaria suppeditavit. *Quid retribuam Domino?* hæredem regni cæleſtis constituit. *Quid retribuam Domino?* nihil quidquam, inquit Doctor mellifluus, præter actionem gratiarum: a *Verus benevolus amplius non requirit. Danti rependi quidquam gratius ab accipiente non poteſt, quam ſi gratum habuerit, quod gratis accepit.* Hoc præ cæteris homine, in quem beneficium contulit, quaſi jure naturæ poſtulare videtur, ut ſe gratum exhibeat: b *Nos quoque* docet Chryſoſtomus, *à pauperibus nihil aliud requirimus, quam laudem & gratum animum, & accepti memorem beneficii.* Quod ſi nos ſola gratitudine beneficia vendimus, quantò magis Deus, qui bonorum noſtrorum non eget? Quod cum divino Spiritu edoctus eſſet Regius Pſaltes, profuſam illam in ſe Dei munificentiam expendens, anxius hæſit quid pro immenſis in ſe collatis beneficiis, referre poſſet. Pedum in ſceptrum, caulam in aulam, ruſticum in Regem converterat, quid retribuet Domino? c *Laudabo Dominum in vita mea: pſallam Deo meo quamdiu fuero.*

a Bern. epiſt. 181. b Chryſoſt. in Pſ. 41. c pſal. 145.

§. II.

Perpetua gratiarum actio Deo tribuenda, juxta illud Apoſtoli: d Gratias agentes ſemper.

Præclarum illud quod à Religioſis S. Columbani in Luxovienſi monaſterio uſurpatum fuiſſe comperio, in quo ea Religioſorum multitudo fuiſſe perhibetur, ut continuo ſibi invicem ſuccederent chori, nullo die noctuque intervallo à divinis laudibus relicto. Excitavit hic Deo laudes continenter decantantium ordo, Albertum & Erneſtum Saxoniæ Principes, qui Eccleſiam Miſnenſem ſic inſtituerunt, ac annuis reditibus dotarunt, ut perpetuus diurno nocturnoque tempore chorus haberetur, cæleſtium ſpirituum concentum, qui nunquam à divinis laudibus ceſſant, proxime referendo. Quod ut quæque Religio præſtare par non ſit, Eccleſia certe cæleſtem illam harmoniam jugi gratiarum actione æmulatur, in quod Thereſia & Ignatius collimaſſe videntur, qui dum diem noctemque concinendis Deo laudibus ab aliis Religioſis ordinibus ſancte diſpartitam intelligerent, hæc horam decimam dumtaxat veſpertinam, ille quartam matutinam à nullis occupatam, avide arripuerunt. e Imo in hac minima Societate noſtra animadverſum eſt; quod omni hora diei noctiſque, Deo ſacrificet.

Olim Deus ad Moyſen Levit. 6. *Ignis altari ſemper ardebit.* Quem locum Philo Alexandr. libro de victimas offerentibus expendens, *Merito,* inquit, *ut equidem arbitror: nam quia perennes Dei gratiæ non deficiunt, nec intermittuntur, ſed interdiu noctuque fruendas ſe præbent nobis hominibus. Gratiarum actionem hac*

d Epheſ 5.

e Ita horologium in imagine 1. Sæcul. pag. 319.

sacra flamma figurat, semper instaurandam, ne quando extinguatur; ut quam perennis est in homines divinarum gratiarum largitio & profusio, tam perennis sit in Deum humanarum gratiarum actio & redhibitio: & sicut illa nunquam interquiescit, ita & hæc nunquam intermittatur. Quod in Soliloquiis secum expendit divinus Augustinus, dicens: a *Sicut nulla est hora vel punctus, quo tuo beneficio non utor, sic nulla debet esse hora, qua te non habeam ante oculos*, qua non jugiter cor & lingua tibi grates refundat. Quoties halitum ducimus, toties ad Deum, cujus munere fruimur, respirare debemus, b *in omnibus*, ut Paulus hortatur, *gratias agentes.* Dum mane salvi & incolumes cum omni familia expergiscimini, vel cantus avium ad concinnendas Deo laudes vos instiget, ut c Ioannes Baptista Vitellius Fulginas pie observavit: erat is octagenario major, nudo assere cubare solitus; tanto tamen charitatis ardore æstuabat, ut lodicem non ferret. Accidit ut aviculam voces humanas conantem audiret in hæc verba: *Laudetur Deus:* hic enimvero exclamavit: *O nos ingratos! alites laudant, homines injuriis afficiunt.* Ejusmodi suavissimos monitores indies sub auroram habemus, ut Ambrosius loquitur: d *Surgente & occidente die, suos cantus instaurare consuerunt, ut decursi vel adoriendi temporis laudes, suo referant Creatori.* Dum domus vestræ penuaria, omnique copia, abundantia lustratis, *in omnibus gratias agentes* solaria hordeo, tritico referta videtis, *in omnibus gratias agentes.* Arcas auro & argento oppletas intuemini, *in omnibus gratias agentes.* Nam ut recte Seneca: e *Si pecuniam tibi aliquis donaverit, in arcam tuam (quoniam id tibi magnum videtur) impleverit, beneficium vocabis. Tot metalla defodit in usus humanos* quorum tot millia in sinus tuos effudit, & nec beneficium agnoscitis. Atria peristromatis aulæis, aliaque pretiosa supellectili adornata ingredimini *in omnibus gratias agentes.* Etenim, ut idem Philosophus arguit, *Si domus tibi donetur* (aut fundus hæreditate obvenit) *num mediocre munus vocabis? Et cum ista quæ habes magno æstimes, quod est ingrati hominis, nulli debere te judicas. Vnde tibi istum quem trahis spiritum? unde istam per quam actus vitæ tuæ disponis atque ordinas, lucem? unde sanguinem, cujus cursu vitalis continetur calor? unde ista palatum tuum saporibus exquisitis ultra satietatem lacessentia? unde hæc irritamenta jam lassæ voluptatis? unde ista quies, in qua putrescis & marces? nonne si gratus es, dices:*

———f *Deus nobis hæc otia fecit:*
Namque erit ille mihi semper Deus, illius aram.
Sæpe tener nostris ab ovilibus imbuet agnus.

Si peregre profecti, prædium suburbanum, campos armentis horrea frumento referta contemplemini, *in omnibus gratias*

a Aug. Soliloq. c. 18. b Ad Coloss. 3. c P. Rho exempla virtus. l. 1. c. 1. sect. 3. d Amb. l. 4. hexam. c. 12. V. Fuse serm. 41.

e Seneca l. 4. de benef. cap. 6. f Virg. Ecl. 1.

agen-

agentes. a *In qua referenda* (si modo Tullio credemus) *imitari debemus agros fertiles, qui plus multo adferunt, quam acceperunt.*

Hanc nos in omnibus natura ipsa docet gratitudinem: cælum pluviam & rorem in terram diffundit, quem terra rursus per vapores remittit. Sol amœnissimis viridariis calorem impertit, derepente flores ac herbæ, *soli panduntur amori.* Pastor oves pascit ac tuetur, at ipse ab illis pascitur, & vestitur. Mare omnibus fluviis aquas affluenter suppeditat, & rursus ut Eccles. ait, b *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat. Ad locum unde exeunt revertuntur flumina ut iterum fluant.* Quo alludens Chrysostomus: c *Deus* inquit, *exigit à nobis gratitudinem, non quod nostra celebratione opus habeat; sed ut quidquid est lucri, iterum ad nos redeat, & dignos nos faciamus majoribus subsidiis*; ita boni omnia quæ à Deo exeunt, ad eundem per gratitudinem referre consueverunt. Si è Magistrali cathedra implexa Theologiæ argumenta dilucide explicarint, si è sacro suggestu apte disseruerint: si doctrina sua heterodoxos ab errore, improbos in viam virtutis reduxerint, si quid in se ingenii, eloquentiæ, aut gratiæ elucere deprehenderint, id totum ilico in auctorem refundunt; quo fit ut uberius fluenta gratiarum ad eos revertantur, ut expertus, loquitur Bernardus: d *Si copia aquarum secretis & subterraneis recursibus incessanter æquora repetunt, ut inde rursus ad visus, usuſque nostros jugi & infatigabili erumpant obsequio; cur non etiam spirituales rivi ut arva mentium rigare non desinant, proprio fonti sine fraude, sine intermissione reddantur? ad locum unde exeunt revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. Qualiter inquis? qualiter dicit Apostolus: In omnibus gratias agentes.* e *Quidquid gratiæ, quidquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti & Dei sapientiæ deputa.* Ac tandem concludit: *Felix ille qui ad singula dona gratiæ, redit ad eum, in quo est plenitudo gratiarum.* Hæc hactenus de gratitudine generatim ac universim Deo referenda: nunc de quibus speciatim ac sigillatim grates agendæ sint, videamus.

a Cic. lib. 1. de offic. b Eccl. 1. c Chrysost. hom. 8. in epist. ad Coloss. d Bern. serm. 13. in Cant.

e V. Nigron. ascetica tract. 7.

§. III.

Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis, tum animi.

Optime f Tympius subnotavit, tot in corpore humano membra censeri, quot dies in anno sunt, id est, 365. idque non absque singulari numinis providentia, ut pro singulis, minimum in dies singulos Deo gratias agat, & cum Psalmista exclamet: g *Omnia ossa mea dicent: Domine quis similis tibi?* Ex Galeno discere potestis stupendam corporis fabricam innumeris venis, arteriis, musculis, ossibus, nervis compactam, in eaque, ut Lessius docet, h *nihil frustra, nihil redundans, nihil minus*

f Tympii alcedonia c. 23. g Psal. 34. h Less. de providentia l. 1, c. 2, n. 65.

quam oporteat, nihil non necessarium, vel maxime expediens ad suum finem; adeo ut si vel minimum huic abesse contigerit, tota machina disturbari ac collabascere videatur. Ubi hoc mirandum & indignandum occurrit, quamdiu homines firma corporis valetudine perfruuntur, nihildum sibi beneficii à Deo impertiri æstimant, imo ne accepti meminerunt; at vero si febri hectica, si diuturna quartana; si podagræ, calculi, colicæ, capitis doloribus, si mortis faucibus eripiantur, mille vota, mille voces in laudes, in gratiarum actionem resolvunt, quasi pluris sit post acerrimos eosque diuturnos morbi dolores, sanitatem ægro restituere, quam eandem integram illibatamque per annos complures conservare; & non magis innocens ad actionem gratiarum, quam pœnitens teneatur, ut D. Thom. & Less. *de jure lib.2. cap.47. dub.2.* Fuit qui elegantissimum horologium amico suo singulari dono dedit, à se perquam perito artifice adeo concinne elaboratum, ut nusquam usquam adhærescat, aut in minimo exorbitet: alterum vero alteri familiari suo donavit, sed quod artificio non parum priori concedat: unde hanc suam benevolentia plenam operam addixit, ut quoties hærere aut hallucinari contingeret, suo sumptu ac impendio, omninoque gratis se correcturum. Hic nunc quæritur, uter horum majus ac præstantius munus acceperit? indubie prior, cujus horologium omnis vitii & erroris prorsus expers fuisse comperitur. Et tu minoris feceris si summus ille rerum omnium opifex Deus, corpus tibi instar horologii tam scite effinxerit ut per omnem vitam omnia in eo ita decurrant ac devolvantur, ut nec in dente, nec in nervo, nec vertebra aut parte minima, vel levissime hallucinar deprehendantur; ubi tamen vel levis spiritus interclusus, vel exigua gutta, aut arenula, omnem omnium partium cursum sufflaminare posse in comperto est. *a* Sunt tibi triginta duo dentes, nec ullus hactenus corrosus, nullus unquam doluit manus constant officulis viceni, totidemque pedes, nec ullum hactenus contortum aut contusum fuisse, artifici acceptum referre dedignaris; in uno oculo *b* Galenus centum & duodecim morbos computat nec unum te usque antehac incurrisse, divini muneris esse non agnoscis. Intolerandam hanc mortalium ingratitudinem incusat Bernardus: *c* *Si quis*, inquit, *oculorum lumen amissum tibi reddidisset, si usum aurium, si quis manuum restituisset: si quis pedem tibi præpeditum reparasset si quis sopitam in te excitasset rationem, quomodo non cuicumque tibi vehementissime succenserit, si quando forte beneficii hujus immemorem aut benefactori deprehendisse ingratum?* Ecquis æstimet hæc sibi erepta non esse? ecquis grates referat per annos complures nullo corporis membro quemquam in numerosa familia affici, ne minimo morbo aut dolore conflictari? cum è contra cruciatus gravissimus sit

a Less. de providenr. l.1.c.2.n.65. *b* Galen. in introd. *c* Bern. serm.14. Psal. Qui habitat.

filio

filios morbidos, epilepticos, luscos, fatuos genuisse, mortuos in lucem effudisse. Sed fit ut Oleaster queritur: a *Non nisi miraculosa Deo damus, neque illi accepta ferimus beneficia naturæ.* Si quis odontalgia laborat, in qua medicorum parum valet industria, quod votis, & sacris anathematis D. Apolloniam obtestatur? opem ejus expertus, quotannis profestum jejunio, diem ipsum pietatis exercitiis consecrat, nec unqnam benefi- cii memoria obliteratur. Si quæ mulier pectus exesum habeat, & D. Agathæ patrocinio integritati pristinæ restituitur, quanta in animo exultatio, quæ gratulatio, quanta gratitudinis in Virginem significatio? Ita & cætera corporis animique bona, magis carendo quam fruendo æstimare solemus. b *Vt enim oculi,* inquit Basilius, *quod justo propius admotum est, non vident, sed opus habent moderata distantia*; *itidem animos minus gratos videmus sensu attingi prærepta gratia, dum privatos se intelligunt prærogativa honorum.* Ex his sanctissimi Patriarchæ Francisci discipulus, Frater Ægidius cujusdam sæcularis ingratitudinem convicit: Incidi, inquit is, in hominem manibus & pedibus truncum & oculis orbatum, quem benigne percunctatus sum: Si quis ea tibi restitueret, quid tu illi reponas? Servum, inquit, perpetuum me illi consecrarem. Tum ad hunc divitem conversus: Deus tibi oculos & manus & pedes, cæteraque corporis membra integra ac illæsa tot annis servavit, & iis abuteris in contemptum Creatoris. O ingratitudinem non ferendam! ô inhumanitatem barbaram! refert c Seneca de beneficiis, militem quondam Philippo Macedonum Regi per charum ac strenuum, sed sordidum, naufragio ejectum in agrum cujusdam Macedonis, à quo gratias & humanissime acceptus est homo, cæterum ignotus: miser peregrinus. Nam Macedo in villam suam eum transtulit, lectulo suo fovit, affectum semianimemque recreavit diebus 30. impensis suis curavit, refecit, viatico instruxit, subinde dicentem ac promittentem: *Gratiam tibi referam, videre mihi tantum Imperatorem meum contingat.* Cum ergo abiisset, narravit Philippo naufragium, auxilium tacuit, & protinus petiit prædium hospitis sui; illius, inquam, ipsius, à quo tam benigne habitus fuit, nec petiit solum, sed & impetravit. Tulit injuriam tacitus vir, sed Philippo per epistolam suggessit, se eum esse qui naufragum illum militem hospitio accepisset. Quo intellecto ira exarsit Rex, & statim Pausaniæ mandavit, ut Bona priori domino restituere. Cæterum improbissimi militis dorso stigma hoc inscriberet: *Hic ingratus hospes est.* Si hodierna die hæc nota ingratitudinis iis omnibus inureretur, qui benignissima Dei manu naufragio, igni, morbis, morti erepti, per nova flagitia Servatorem suum, quod longe crudelius est, in crucem rapere non verentur, profecto complures hoc infami stigmate insignes notarentur. Quam fœdissimam notam ne & nos incurramus

a Oleast. in Gen. c. 4. v. 1. b Basil. hom. 5. in Iulittam. Mart.

c Senec. l. 4. de Benef. c. 37.

consilio Bernardi, a *nulla Dei dona debita gratiarum actione frustrentur, non grandia, non mediocria, non pusilla. Iubemur colligere fragmenta ne pereant: id est, nec minima Dei beneficia oblivisci.* Ad quod conducet ea in brevem elenchum ex Lessio contrahere; qui sic ait: *b* Considerranda sunt Dei dona in seipsis „quam magna, quam varia, „quam innumerabilia, sive quæ „ad animam, sive quæ ad cor„pus pertinent: omnes enim „creaturæ vel conditæ sunt „propter hominem, vel beni„gnitate conditoris serviunt ho„mini, ut eum dirigant ad salu„tem. Et hæc omnia externa „sunt. Iam interna omnem æ„stimationem superant: præter „enim integritatem corporis & „sensuum, quorum nullum vel „cum regno amplissimo com„mutare velis, dedit animam „immortalem, capacem vitæ æ„ternæ; dedit vim intelligendi, „qua totum mundum & ipsum „Deum pulcherrime in te de„pingas, & vim amandi, qua o„mnes virtutes atque adeo Dei „amicitiam omnis boni super„naturalis fontem consequaris, in filium, in hæredem regni coaptavit. Adhæc jacentem in peccatis & reum æternæ mortis, gratia sua excitavit & erexit. Hoc autem beneficium remissionis peccatorum tantum est, quantum malum est mors æterna. Eadem gratia ab innumeris peccatis servavit; nam ut recte Augustinus, *non est peccatum quod facit homo, quod non possit facere alter homo, si desit Rector, à quo factus est homo. Vt adulterium non committeres, suasor defuit; ... deesset ego feci Non defuit suaso... sed locus, sed tempus defuit; ut de... esset ego feci; ut non consentires eg... feci.* Sic non est morbus corporis quo laborat homo, quin & te corripere posset, ni Deus ser...varet; hoc cogita quoties mise...rum vides. Denique quod omnem vincit admirationem, reliquit nobis SS. corpus & sanguinem cum anima, dotibusque ejus omnibus, cum unione hypostatica, & divinitate, Eucharistiæ Sacramento contenta. *Hæc*, inquit, *si quis attente consideret & expendat, abyssum beneficiorum inveniet*; potissimum ubi hæc omnia præstita indignis, ingratis & supplicio dignis agnoverit. *c* Laudatur in eo gratus animus Alphonsi regis Aragonum, de tribus maxime sibi à Deo collatis incessanter gratias agentis, *quod hominem, quod Christianum, quod inter Christianos regem fecerit.* E... Plato ille gentilis gratias agebat naturæ seu Deo, quod homo, quod mas, quod Græcus, quod Atheniensis, quod tempore Socratis, natus esset. An minoris hoc forte ducendum est, quod te Catholicum, quod Religiosis Magistris tradiderit, peccatorem æterno incendio eripuerit, sacra synaxi toties refecerit, civem Sanctorum, hæredem regn... constituerit? & quod instar omnium est, sua morte, te vita donarit? Quare b *memento jam te etsi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia: at vero per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terra.* Unde idem Bernardus *serm.* 20.

a Bern. serm. 51, in Cant. *b* Lessius de jure l. 2, c. 47, dub. 2,

c Æneas Sylv. de dictis Alphon. *d* Bern. serm. 11, in Cant.

oquens de opere Redemptio-
iis: *Hoc*, inquit, *est quod nostram* 'evotionem & blandius allicit, & ustius exigit, & arctius stringit, & fficit vehementius. a Hæc enim mnia, ut jure Lessius concludit, tanta sunt, ut si quis ea diligenter expenderit, infinita quadam obligatione, & immenso debito se obstringi Deo, im ad perpetuam & humillimam *gratiarum actionem*, tum d vitam suam divino obsequio enitus consecrandam, & hoorem ipsius omni industria romovendum, fateatur necesse st. Etsi enim tantum laboravit ro gloria Dei, quantum Apoolus Paulus, nondum tamen illesimam divinorum benefiiorum partem exæquavit.

a Less. de jure l. 2. c. 47. V. De perfect. vin. l. 12. c. 18, & 19.

§. IV.

Commendatur Religiosissimus ritus agendi gratias, post refectionem.

Ida narratione accepi Albertum Belgarum Principem cuidam viro nobili, quem audierat Martis infortunio ad xtremam penuriam redactum, idies è mensa duas tresve lanes optimis eduliis instructas, er servum peregrinum deferri ırasse: cui hoc in mandatis, ne nde cibi submitterentur indiaret. Hæsit vir nobilis ad prios missus attonitus; at dum e insequenti, & tertio, & hebomadis, & mensibus, & annis, quibus vixit, deferrentur, credibile quale hominem teerit desiderium, munificum um. largiorem cognoscendi; id unum veritus ne ingratus moreretur: norat siquidem probe illud Aurelii Antonini Imp. *Ingratum mori, esse mortem maxime infamem.* Quis nostrum hoc veretur? quis non ingratus in Deum moritur? nullum ferculum mensæ infertur, quod non à regia ejus mensa, & munifica manu submittatur: panis, piscis, caro, condimenta, quibus vesceris, Dei munus sunt: cerevisia, vinum, potus omnis quo reficeris, affluenter ab eo suppeditantur; quod vel gentilis præclare expendit: b *Neque enim necessitatibus nostris provisum est, usque in delicias amamur, tot arbusta non uno modo frugifera, tot herbæ salutares, tot varietates ciborum per totum annum digestæ. Iam animalia omnis generis alia in sicco solidoque, alia in humido innascentia, alia per sublime demissa; ut omnis rerum naturæ pars, tributum aliquod nobis conferret.* Pro quibus omnibus unam à nobis gratiarum actionem, jure suo Deus postulat: ubi ipsi barbari nobis ruborem incutiunt. Turcæ imprimis bene longas orationes cœnis suis admiscent, variis cum gesticulationibus & ritibus. Calacutenses non prius accumbunt, quam sacrificuli quaterni precibus fusis cibos sacrarint idolo suo, ut testatur Ludovicus Romanus. De Hebræis res manifesta est, & probata exemplo Samuelis 1. Reg. 9. & alibi. De antiquis Christianis Tertull. c *Non prius discumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur. Æque oratio convivium dirimit.* Ad hoc nos exemplo volucrum hortatur

b Senec l. 4. de Benef. c. 5. c Tertull. Apolog. c. 39.

Ambrosius: a *Aves*, inquit, *propter vilissimas escas, gratias agunt, tu pretiosissimis pasceris & ingratus es*. Gallinæ hic nobis & columbæ scitum gratitudinis symbolum referunt: videre enim est ubi granum, guttamve rostro admiserint, illico caput in cœlum sustollere, quasi largitori grates actura, cui quis, ut putavit non incongrue, illud Psalmistæ subnotavit, b *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput*. Cujus rei veritatem Hebronensis Præsul illustravit, expendens illud Cantici, c *Oculi tui columbarum: Columbæ oculi denotant grati animi significationem: velut enim columba* (aut Gallina) *ad singula tritici grana quæ deglutit, oculos in cælum levat: sic nos ad singula Dei beneficia, oculos mentis in Deum attollere debemus, in omnibus*, ut Paulus monet, d *gratias agentes*. Quod & altera dilucida similitudine declarat: Solares radii speculo repercussi, majorem calorem refundunt; ita & nos Dei beneficia in nos collata, in ipsum referamus. Quod quam Deo gratum sit, ex illo Chrysostomi colligere licet: e *Opus est nos & mensam petentes, & desistentes, Deo gratias agere* (fructum attendite:) *mensa namque ab oratione sumens initium, & in orationem desinens, numquam deficiet, sed fonte largius, omnia nobis afferet bona*. Atque hanc unam gratiarum actionis orationem, *Retribuere, dignare, Domine, omnibus nobis bona facientibus vitam æternam*, pro quantumvis opipara refectione, abunde satis pretii esse, luculento testimonio comp[...] batum est: f accidit enim [...] Bernardus Pallius Capucci[...] familiæ columen olim, & p[...] sidium ingens, quum ab hos[...] te meritorio, satis benigne [...] ceptus, quid persolveret, [...] haberet, precaturum se sole[...] Ecclesiæ carmine dicebat: [...] *tribuere, dignare, Domine, omn[...] nobis bona facientibus vitam æ[...] nam*. Ad has voces nihil de [...] jure remittere caupo, sed i[...] sci, furere. Bernardinus ubi [...] currere turbam vidit, haud [...] bio divinitatis instinctu, ips[...] precationis carmen descript[...] cauponi tradens, jubet cum [...] gento quod poscebat, appen[...] re in bilance, præpondera[...] rum; quod quamvis caupo [...] vanum irrideret, multis dem[...] precibus tenuit, ut faceret. [...] ra fides, depressit lancem b[...] vis chartæ plagula, sublato [...] tro argento, ac sæpius ad ex[...] men suspensa & revocata, id [...] constanter fecit. Tum caupo [...] cro quodam perfusus horro[...] sancte vovet, se ab iis qui eod[...] carmine à cœna uterentur, h[...] pitii aut epularum merced[...] non accepturum. Plusculi ab[...] rant dies, nec quisquam tam [...] ligiosus eò diverterat, qui h[...] minem voti reum faceret. C[...] forte fortuna purpurator[...] Patrum unus, cum tota dig[...] tatis suæ mole illac iter habe[...] apud hospitem meridiari, [...] prandere voluit. Enimvero h[...] mo qui hæreditatem obveni[...] putabat, discurrere, omnia la[...] te atque dapsiliter parare, co[...] vivium largiter instruere. [...] ubi exempta fame Cardinal[...]

a Amb. serm. 43. b ps. l. 109. c Cant. 1. Forn..rus in Misere con. 71. d Ad Colos. 2. 3. Thess. 5. e Chrysost. hom. 79. ad popul.

f Rho variæ virtutum historiæ de [...] ligione lib. 3. c. 11. sect. 4.

olemni more, notaque precaione cum suis *Deo gratias* agentem audivit, tum se naufragium fecisse credidit, damnaitque sero intempestivam lautiam: stetit tamen sententia oti fidem non frangere; itaue mox œconomo argentum umerare volenti; quamquam œstus, pretium omne remit, neque ullis precibus ut vel bolum acciperet, potuit expugnari. Admonitus Cardinas, hominem ad se accitum digenter interrogat; ac paucis otius rei gestæ seriem audit, oti hunc religione, ab acciiendo pretio impediri. Obstuuit insolita hominis hujusmoi pietate sapientissimus prineps, & collaudata constantia, eque Deum illi defuturum, eque se beneficio velle vinci ollicetur: quod cumulate præitit; nam in Urbem reversus, ptimum hospitis filio benefium curavit, ex quo aliquot entena aureorum annua id ilm jure quam optimo redient. Simile quid & jam vulgam de S. Antonio legere est. uis nunc ambigat verissimum ud Hipponensis Præsulis prointiatum: a *Quid melius animo ramus, & ore promamus & calao explanemus, quam Deo gratias? c nec dici brevius, nec audire læus; nec intelligi gratius, nec agi uctuosius poteſt.* Hauserat hoc Patriarcha noster Ignatius, qui im mensæ benediceret, aut ea blata gratias ageret, ita acendebatur interius, ut quoammodo facies ejus ignescet. Unde mirum non est, inquit Lancicius, P. Mutium Generalem an. 1620. 19. Decemb. dedisse gravissimas literas ad omnes Societatis Provinciales, quibus eis commendat exstirpationem quorumdam in Dei cultu defectuum, quos inter ut preces, quæ in benedictione mensæ, & gratiarum actione dicunt, ut attente, distincte pieque recitentur.

Interim quid oscitantium jam, quam grates persolvuntur? Qui Religiosiores habentur, adhuc inter confabulandum signo crucis se muniunt, & in promptu has breves formulas quasi deridiculo proferunt: *Qui sedet supra pinnaculum, benedicat hoc jentaculum. Deo gratias, qui nos sic satias, cras iterum facias. Hæc & plus benedicat Dominus. De tali esu, laus sit* Iesu. atque hæc de millibus unus; d *plurimi* enim *de genere mundanorum*, inquit Athanasius, *ut amentes, & ut bruta animalia pabulum capiunt*; qui à mensa referti ad lectum, velut sus ad volutabrum se recipiunt. In hos insurgit Chrysostomus: e *Tempus post mensam, tempus agendi gratias est. A mensa* (à cœna) *non ad lectum, sed ad deprecationem versamur, ne brutis animantibus simus magis bruti.* Similitudinem alibi non ineptam à porcis desumere videtur, in quibus non semel animadversum est, dum sub quercu glandes colligunt, in pastorem suum ne suspicere, tum ad suos conversus: f *Audiant quicumque velut porci simpliciter manducantes, cum ebrietate surgunt, cum deceret gratias agere, & in hymnum mensam desinere.* Quam consue-

a Aug epist. 5. b Ribad in vita lib. 5. c. 8. c Lancicius opusc. 5. c. 7.

d S. Athan. reg. de consen. vir. e Chrys. serm. 1. de Lazaro. f Chrys. hom. 63. in Matt.

tudinem gratiarum, quo Ecclesia suaviter induceret, statuit *a* Concilium Moguntinum, & deinde Honorius Papa, indulgentias iis impertiendas, qui post actionem gratiarum biberent, ut vel sic mos ille rursus in animos hominum influeret. Hinc apud quosdam illud ventilatur: b *Beuvons une fois apres la grace, pour les pardons du Boniface.* quamvis inter Christianos, lex illa supremi legislatoris sufficere deberet, Deut. 18. *Vt cum comederis & satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo.* Protulit S. Paulus 1. ad Corinth. hoc præceptum: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis. omnia in gloriam Dei facite.* c Ex quo testimonio Dominicus de Sancto Geminiano, celeberrimus Iurisconsultus infert, *quod non benedicentes mensam, & post prandium gratias non agentes, videntur peccare mortaliter.* Sylvester, Angelus, Navar. ut minimum veniale putant; quos consule: ego, d *ne*, ut Seneca ait, *in aliam disputationem ex obliquo abeam*, unam in documentum tragœdiam induco, & concludo. Exemplum, inquit *e* Delrio, dabo, quod etsi recenti fere memoria multis notissimum, sine horrore tamen nequit commemorari. Loci nomen taceo. In Flandriæ comitatu, fatalis locus visitur. Tres illis degebant, re ganiones: sua cuique erat: quadam die in seram noctem compotatione protracta, unus cui mica religionis supererat, Sat ait Baccho, ventrique datum, *Deo gratias*, saltem. Ego vero, subinfert alter procacior, Cacodæmoni gratias ago, & agenda censeo, cui operamur. Et cum risu mensa relicta, ruitur in cubilia. Singuli cum scorto vix decubuerant, ecce tibi in triclinium vi janua reserata, dæmon magni & atri, & truci viri specie, habitu venatorio & cum eo coci duo parvuli obambulat & lectos circumspicit torvo vultu; deinde horrenda voce: Ubi qui mihi gratias egit? adsum, referam. lecto abstrahit pavitantem, & fere præ metu animam efflantem Traditum cocis jubet infigi veru, & luculento igne probe assari. Parent prompte; assatur infelix, emoritur planissime ceteri fere præ formidine; corporis nidore cubiculum impletur. Demum venator ad superstites, sub stragulis trepidante, vix viros, Digni vos etiam ai pari supplicio, nec deest voluntas mihi; vetor vi majori invitus abeo & moneo resipiscite, aut manent terribiliora Disparent larvæ, nec tamen hi aliis animus rediit vel vox, nisi clara jam luce. Ubi surrexere collegam inveniunt mortuum & ne visum inane putes, plen assum. Scio, inquit, locum, se silentio involvo. Adeo in ingratum, non in alios ganiones divina nemesis horrende animadvertit.

Hi, ut Isaias queritur, *f ebrietatem sectantur, potant usque vesperam, vino æstuant, & opus Domini non respiciunt, & opera manuum ejus non considerant*, priusquam in

a Lorichius in summa Theolog. V: Benedictio. b P. Nicolaus de S. Theres, quæst. curieuses c. 15. q. 4. c Nigron ascet. tract. 7. num. 5. d Seneca l. 4. benef. c. 8. *e* Delrio disq. Mag. lib. 3. part. 1. q. 7.

f Isai. cap. 5.

manus

manus Domini incidant. Nec Moysen audiunt monentem & dicentem: a *Postquam comederis & satiatus fueris, benedicas Domino Deo tuo.* Quare ne gravissimas ingratitudini debitas pœnas incurramus, assiduo in nos à munifica Dei manu collata beneficia, animo volvamus, quo fiet ut nunquam non amplissimas ei grates referamus: cui, ut celeberrimus Theolo-„gus b Leonardus Lessius do-„cet, nos debemus gratiarum „actionem infinitam; nempe „infinito tempore in futurum, „infinito effectu & significatio-„ne gratitudinis, & infinita „cum animi demissione; quia „beneficia ejus & sempiterna „sunt, & infinitæ æstimationis, „tum in seipsis, tum ratione mo-„di, quo nobis sunt collata; & „nos illis infinite quodammodo „indigni. Simili modo debe-„mus illi infinitam laudem & „benedictionem, infinitum a-„morem & obsequium, ob in-„finitam suam perfectionem; „tum quia ipsius beneficia ex „parte sua hanc infinitam com-„pensationem postulant, quam-„vis ex parte creaturæ, ea præ-„stari non possit. Infinite itaque „in omnibus absumus ab eo „quod ipsi est debitum. Vt ta-„men ex parte nostra præste-„mus quod possumus, animos „nostros ad laudes divinas „crebro excitemus, & cum „Propheta dicamus: c *Benedic „anima mea Domino, & omnia „quæ intra me sunt, nomini sancto „ejus. Benedic anima mea Domino „& noli oblivisci omnes retributiones „ejus. Qui propitiatur omnibus ini-quitatibus tuis, qui sanat omnes„ infirmitates tuas; qui redimit de„ interitu vitam tuam, qui coronat„ te in misericordia & miserationi-„ bus; qui replet in bonis desiderium„ tuum.* Et alibi d *Exaltabo te Deus„ meus rex, & benedicam nomini„ tuo in sæculum, & in sæculum„ sæculi. Per singulos dies benedi-„ cam tibi, & laudabo nomen tuum„ in sæculum, & in sæculum sæculi.*„ Tandem concludit, non esse„ inutilem aut fœmineam devo-„ tionem, si desideres ut univer-„ sa natura tecum & pro te Deũ„ laudet, gratias agat, benedicat„ aut ut tu ipse tantum Deum„ ames & laudes, quantum si-„ mul omnes beati in cœlo, vel„ si optes tibi mille vitas, mille„ corpora, quæ in honorem Dei„ expendas, ut ejus beneficiis„ aliquo modo respondeas. Sunt„ enim hujusmodi affectus, etsi„ inefficaces, & rei impossibilis„ summi meriti & signa summi„ in Deum amoris ac gratitudi-„ nis; quia ex quadam redun-„ dantia amoris sequuntur, ani-„ mo in hujusmodi vota, præ af-„ fectus ardore, exæstuante. Si-„ cut enim summæ malitiæ esset„ tales affectus assumere in ma-„ lum; ita maximæ charitatis &„ meriti est, excitare in bonum.„ Quare valde expedit iis, qui„ pietati sunt dediti, ut in hujus-„ modi affectus, & pia vota„ mentem exerceant. e Verum„ ad hunc non pervenitur nisi„ attenta divinæ bonitatis, & di-„ vinorum beneficiorum consi-„ deratione: cui laus & benedi-„ ctio & gratiarum actio in sæ-„ cula sæculorum.

a Deuter. 8 b Lessius de perfect. divin. l. 12, c. 19 n. 163. c Psal. 101.

d Ps. 144. e V. Less l. 12. c. 21.

EMBLEMA XXXV.

Non omnis qui dicit *mihi, Domine Domine, ſed qui* facit. Matth. 7.

NON OPVS EST VERBIS, CREDITE REBVS. *Ovid. 2. Faſt.*

DOMINICA SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Non verba requiri, ſed opera, juxta illud Ioan. 3. *Non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere & veritate.*

§. I. *Cujuſque ſolertia non verbo, ſed opere explorari ſolet.*
§. II. Eſtote factores verbi, & non auditores tantum. *Iac. c. 1.*
§. III. *Sacros Eccleſiaſtes, exemplo Chriſti debere prius facere, quam docere.*
§. IV. *Magnanimitas non thraſonicis verbis, ſed factis comprobatur.*
§. V. *Amor in opere: non in verbis conſiſtit.*

DOMI-

DOMINICA SEPTIMA
POST PENTECOSTEN.

Non omnis qui DICIT mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui FACIT voluntatem patris mei. *Matth. 7.*

LYSANDER *a* invictissimus Dux Lacedæmonum, illud non raro usurpare solebat: Duo mihi sunt ruri boves, & ambobus tacentibus bobus, certo perspectum habeo uter eorum ignavus, uter strenuus sit. Haud aliter hominem non ex verbis, sed ex operibus cognosci, an strenuus sit, subindicare volebat. Pervulgatum porro est, ut Doctor Angelicus bos mutus audierit; sed opera illius doctissima, & actus sanctissimi, satis eo tacente, loquuntur.

a Apoph. Lycost.

§. I.

Cujusque solertia non verbo, sed opere explorari solet.

QVisque domi, filiorum, famulorum, & ancillarum solertiam aut socordiam manifesto deprehendit ex opere, non ex lingua, ut recte Cyprian. b *Habent opera linguam suam, habent facundiam suam, etiam tacente lingua.* Ancillas garrulas, in diverticulis hærentes, obvios appellantes, quis non ignavas duxerit? quid quod cælestis ille paterfamilias, & famulos & ancillas sibi delegerit, non qui verbo, sed qui opere valebant? Mitto Martham & Mariam, quorum hæc internis, externis illa actibus nunquam non distenta fuerit: Ancillam Domini Mariam induxisse sufficiat, de qua dilectus ejus Bernardus: c *In omni textu quatuor Euangeliorum, si bene meminimus, non nisi quater Maria loquens auditur.* 1. ad Angelum, magnum illud *Fiat.* 2. ad Elizabeth, excelsum illud *Magnificat.* 3. ad filium perditum, illud triste quæsitum *Fili quid fecisti nobis sic?* 4. in nuptiis, solicitum illud monitum *Vinum non habent* Hæc paucis dicta; sed quis facta commemoret? quis demissionis, Religionis, amoris actus numero comprendere posset? qui volet, *d* Suarem consulat, quid etiam dormiendo egerit. Iam vero famulos delegit & dilexit balbos, & prope mutos, ac elingues; inter quos Ieremiam ad functiones sublimes suffecit; *& Prophetam in gentibus dedi te,* ait Dominus. At qualis hic legatus magni Dei? qualis præco? quis orator? non celat infantiam suam, dicens: *A, A, A, Domine Deus, ecce nescio loqui.* parvuli in morem balbutit, nec valet verba formare. Sed facta virum probarunt: *e* Ieremias Sacerdos, Doctor, Propheta & Apostolus, immediate à Deo missus, sub 5. regibus ad annos quin-

b Cypr. libello de dupl. mart.

c Bern serm in verba Apocalyp. Signum magnum. *d* Suaren p.3. in vita Christi disput.38. sect. 2. Ierem. c.1. *e* Cornel. prolog. in Ierem.

que

que & quadraginta prophetavit, à rebellibus Iudæis perpessus probra, alapas, verbera, famem, insuper & vincula & carceres, ac tandem lapidibus obrutus, martyr in purpura triumphavit. Adhæc qualem ducem præfecit Deus electo populo suo, in quo ad sexcenta millia virorum, demptis fœminis & parvulis, censebantur? qualemImperatorem exercitus contra potentissimos hostes? qualem legatum ad principes & reges terræ? attendite qua facundia præditus Moyses, qui ad Pharaonem à Deo missus, hanc provinciam sic excusat: a *Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudiustertius: & ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris & tardioris linguæ ego sum.* Audebat Moyses loqui Deo & non regi, quia norat Deum non attendere elegantiam sermonis, sicut homines solent: agebat hic balbus cumDomino familiarissime, b *sicut solet loqui homo ad amicum suum*, eique à secretis intimis esse videbatur. Lingua quidem præpedita, sed manu Moyses expedita erat. Hæc manus mirabilia illa opera patravit in Ægypto: in manu hac forti equum & ascensorem dejecit in mare. Quando hæ manus extensæ, vincebat Israël. Quid multa? hæ manus portentosæ, manus prodigiosæ, manus omnipotentes exstitere. Opera manuum ejus diserte Pentateuchus testatur; ex his, non ex verbis, virum secundum cor Dei fuisse cognoscetis.

c Refert Plinius, dum Rhodi degeret Protogenes, eo Apellem appulisse ut opera ejus perspiceret: qui cum domo abesset, vetula Apellem novum hominem ac sibi ignotum interrogat, à quo quæsitum herum diceret? Ab hoc, inquit Apelles; arreptoque penicuio per tabulam istic conspectam, tenuissimam lineam duxit. Reversus Protogenes, subtilitatem contemplatus, fertur ex opere ilico dixisse Apellem advenisse; tum alio colore tenuiorem lineam induxit, præcepitque abiens si hospes rediret, ostenderet hunc esse, quem quæreret. Atque evenit: revisit enim ad eum Apelles, sed vinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum; at Protogenes victum se fassus, in portum devolavit, hospitem quærens. Mirentur alii pingendi artificium, jactent illud Maronis,

d *In tenui labor est; at tenuis non gloria;*

ego interea demirabor inventum ingeniosissimum, utrique placuisse, se prodere non verbis, aut dato nomine, sed exhibito opere; quo quisque sine errore & certissime cognoscitur: nam, ut verissime Chrys. e *hic syllogismus certissimus, qui per opera efficitur.* Rei testimonium Athenis petamus. Decreverant Athenienses templum Palladi exædificare, cui operi duo primarii artifices adhibiti sunt: quorum alter multis verbis artem ac peritiam suam commendavit: Vidi, inquit, Romæ templum Pantheon, conspexi Ephesi templum Dianæ, lustravi Delphis Fanum Apollinis.

a Exod. 4. b Exod. 33. c Plin. l. 35. c. 10. d 4. Georg. e Chrys. in 1. ad Cor. ho. 38.

nis, hoc opere Dorico, illud Corynthiaco, aliud Phrygio laboratum. In talem molem ntum calcis, tantum marmo-s, tantum alabastri. columnas ntæ altitudinis, striatas, lævi-atas, tortas; capitellis sic cæ-tis, atque his affinia, plurima ongerebat. Quem tandem Do-ini rogabant, ut opus leviter elinearet, & saltem rude sche-iasma molis exstruendæ exhi-eret. In qua nuda delineatio-e cum multum hallucinare-ır, in proportione, mensura ac mmetria digerenda; alter, qui actenus hominem differentem citus audierat, paucis carbo-e arrepto, rem omnem scitis-me delineavit, hoc unum ad-ens: *Ego faciam quod ille dixit.*

Cuique nostrum, templum iquod exstruendum, artificio-m juxta ac pretiosum, non ianæ, non Palladi, aut Apol-ni, sed vero Deo! a *Templum im Dei sanctum est, quod estis* s Verum complures hodier-a reperire est; qui hunc pri-um artificem æmulentur, lin-ia valeant, non manu; de spi-tuali hoc ædificio copiose dis-rant, integras conciones re-rant, quam apposite hoc à sa-o Ecclesiaste inductum, quam aphice descriptum; hoc vi-um quam fervide exaggera-m, injustos, adulteros regnum ei non possessuros. Cæterum restituant, ut complicem di-ittant, ut manum operi admo-ant, nihilo minus agunt. Hos ommonet Apostolus:

a 1. Cor. 3.

§. II.

Estote autem factores verbi, & non auditores tantum. Iac. 1.

QVam doctrinam hac subtili similitudine illustrat: b *Quia si quis auditor est verbi, & non factor, comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo: consideravit enim se & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Cornelius hic refert, quod Romæ vir quidam peritus, hanc sibi quæstionem moverit: An speculum vim aliquam habeat inducendi oblivionem sui potius, quam alterius obiecti in eo visi? Id videri hic ab Apostolo innui; at nihil tale subesse Angelicus Doctor dilucide ostendit: c *Verbum Dei,* inquit, *comparatur speculo: quia sicut nihil prodest homini vidisse in speculo maculam vultus sui, si illam non abstergat; sic nihil prodest homini audire verbum scripturæ vel prædicationis, nisi illud quod audit aure, impleat* OPERE. Illud modo usitatissimum est, à concione pro fructu quem opere referre deberent, dicendi ac gestiendi elegantiam collaudare, quam apte, quam copiose, quam ornate, quam fervide dixerit; quantæ memoriæ, quantæ eruditionis, facundiæ quantæ deprædicare. Quod tam stolidum, tam stultum est, atque si æger post medici discessum, cum adstantibus inciperet admirari Doctoris expertissimi prudentiam, peritiam, dexteritatem, facundiam: quod omnia quasi acu tetigerit, naturam morbi vive-

b Iac. c. 1. c D. Thom. in c. 1. Iac.

descrip-

descripserit, ex Hippocratis & Galeni placitis tam apte disseruerit: de cætero, quæ in remedium præscripsisset, de iis ne verbum fieret, nec cura tangeret. An talis convalesceret? non equidem. si omnes medicos orbis sic audierit. Etenim divinos animi medicos, sic indies audimus. Mors & vita pendet à præscripto medici, ut illud opere exequatur, vel non. Quæ si lubet ad animum referamus: Prov. 18. *Mors & vita in manibus linguæ*. Quid hoc? lingua concionatoris, manus non habet. Apposite rem exponit Hugo Carensis; *Mors & vita in manibus linguæ*, id est, *in operatione sermonis*: mors & vita animæ in eo, ut opere exequaris quod ad salutem tuam conducere per tot Doctores audivisti. Vbi summus ille paterfam. per concionatorem te admonet, ut reddas rationem villicationis: dic cum villico iniquitatis: a *Quid faciam?* Celebris doctor hic *non dixit, Quid dicam, sed Quid faciam, sciens quia apud Deum plus valent opera virtutis, quam verba facunda; juxta illud Apostoli, Non in sermone est regnum Dei*; *tum* enim, ut Thomas Kempensis ait, b *plus valebunt sancta opera, quam multa pulchra verba*: ut enim terrestris, ita nec cælestis c *replenda est curia verbis*.

Ipsi publicani nos instruant quid facere debeamus. *Lucæ* 3. Publicani quodam die convenerunt Ioannem, & interrogaverunt eum: *Magister quid faciemus?* Hugo Cardinalis apte observat: *Non dicunt Quid dicemus, vel Quid intelligemus, sed Quid faciemus.* Ideo dicit Isaias: d *Discite bene facere. Non dic[it] Discite bene dicere, vel bene int[el]ligere; quia licet bonum sit, n[on] tamen sufficit.* Multi porro pl[u]res conciones, quinimo Qu[a]dragesimas complures à t[.] Ecclesiaste se audiente fa[ct]allegant, cum interim nihil f[a]ctum probent. e Cujus dicti t[e]stem Viridicum Davidem ind[u]co, qui narrat matremfamili[as] ex ancilla quæsivisse quo e[x]currisset? unde veniret? q[ui] cum reponeret se ex temp[lo] venire, concionem factam e[sse] institit hera, an concio fac[ta] esset? illa affirmante, se ei i[n]terfuisse, & audivisse, su[b]sumpsit hera: Dicta est, inqu[it] & auribus excepta, sed no[n]dum facta, nec in opus red[u]cta; superest ut manum op[eri] admoveas: nam verbum Dei [fi]stulæ aut tibiæ simile esse p[er]hibetur, cui non satis est os a[p]plicare vel aurem, sed poti[s]mum modulantem & mod[e]rantem manum; alias erit qu[asi] *æs sonans & cymbalum tinniens.*

Præclarissime Tertullianus 2. c. 4. contra Marcionem n[o]tat, sæpe in illo nascentis mu[n]di opificio, à Moyse inculca[ri]: *Dixit Deus: Fiat, & factum [est]*, *ut tibi*, inquit, *totus commenda[re]tur Deus, & dicere, & facere.*

a Nyss Dom. 8 post Pent. 3. dis. b Thomas à Kemp. l. 1. c. 24 c Virg. l. 11. Æneid.

d Isa. c. 1. e Veridicus P. David c. 97

§. III.

Sacros Ecclesiastes exem[plo] Christi, debere prius fa[ce]re, quam docere.

FRater f Ægidius rogatus, [an] præstaret verbum Dei p[o]pulo prædicare, an rei[psa] exeq[ui]

f Beyerlinck apoph. p. 13.

:equi? subridēs respondit: Dic
ihi quem è duobus plus me-
ri arbitraris, qui vadit Com-
stellam in S. Iacobi, an qui
am alteri demonstrat? Innue-
t tale discrimen esse inter
ædicatorem verbi, & facto-
m operis. Concionatores re-
rire est, quorum dictio tan-
am facula ardens, accendit
rda auditorum:eloquium ha-
nt ignitum, sed ipsi frigent,
eculis causticis consimiles,
æ in se frigidissima, objecta
cendunt, juxta illud; *Pariunt*
oque frigida flammas. Chry-
stomus in illa verba,*Cœpit Ie-*
facere & docere: *Nihil*, inquit,
octore frigidius, qui verbis dum-
cat philosophatur: qui dicunt &
n faciunt. Campanis, coti,fa-
icatoribus arcæ simillimi,
rbis & doctrina prælucent
ditoribus, sed non factis:imi-
ntur famulos & ancillas,quæ
cernam seu facem præferunt
quentibus, cum ipsi in tene-
is & in luto ambulent: a *Lu-*
na pedibus meis verbum tuum
amine. Pedibus auditoris,sed
n præconis. Qua super re,
pienter stultus quondam Pa-
iis interpellans Theologo-
m confessum, sciscitatus ab
s palam est: b *Quid melius,fa-*
e quod quis scit, an discere quod
scit? Multis hinc illinc alter-
ntibus, conclusum fuit, *Me-*
s esse facere quod quis scit. Si
im Cyprianus lib.de patien-
afferat: *Philosophi factis, non*
rbis sumus. à fortiori Christia-
factis, non verbis. esse debe-
us, ne Oratores apud nos ut
ud Ethnicos explodantur.
quibus Lactantius Firmia-

a Ps.118. b Raynaud. Ierd.oculus myst.
.6.n. 26.

nus: c *Apud Græcos majori in gloria Philosophi quam Oratores fuerunt: illi enim recte vivendi Doctores æstimati sunt, quod est longe præstantius: quoniam bene dicere ad paucos pertinet, bene autem vivere ad omnes.*

Nunc autem perpauci bene vivendi, bene dicendi studium plurimi sectantur: d *Rari qui boni*, quibus illud Salvatoris competit: Cœpit *facere & docere*, ardere & lucere; lucere enim solum,vanum est.e De quo Divum Prosperum audiamus:

Non prodest cuiquam solis bona dicere verbis.
Vt pia mens habeat, quod bene lingua sonat.
Nam fari recte miserum est, & vivere prave:
Damnat nota malum regula justitia.

f Vnde ex summa orbis cathedra sanctissimus Pontifex, ejusmodi concionatores populum divini verbi pabulo enutrire, ipsos vero inedia consumi,præclare demonstrat: exponens quippe illud Iobi:*Seram & alius comedet.* sic ait: *Prædicatur à suis vocibus, moribus discrepat: jejunus serit, quod alius manducet.* Tum aliam illustrem è sacris paginis intexit figuram, dicens:g *Neque torpenti nobis est mente transeundum quod apud Salomonem mulier filium, quem vivens lactare consueverat, dormiens interemit: quia nimirum Magistri vigilantes quidem scientia, sed vita dormientes, auditores suos, quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum quod dicunt facere negligunt, per somnum corporis occidunt, & negli-*

c Lactan.Firm.l.1.div.instit. d Iuv. Sat.13. e L. Epig.num.7. f S.Gregor.l.21. mor.c.8. g 3.Reg 3.

gendo

gligendo opprimunt quos alere verborum lacte videbantur.

Quare graviſſimis verbis Eccleſiaſticos monet diſertiſſimus Orator & Doctor Ambrſ.: a *Quod ſumus profeſſione, actione potius quam nomine demonſtremus; ne ſit nomen inane, crimen immane: ne ſit honor ſublimis, & vita deformis: ne ſit deifica profeſſio, &* ILLICITA ACTIO NE LOCVTIONEM *ſimulemus columbinam, & mentem habeamus caninam:* ne domi in fratres, amara & fellea, è ſuggeſtu placita & mellea propinemus. Ecquis ferat oratorem de jejunio & temperantia prolixam paræneſim pertexere, eundem vero per primarum menſas diſcurrere, & nunquam niſi ad potum divertere? in libidinoſos Philippicas, & Catilinarias diras congerere, domi vero ancillam minus honeſtæ famæ alere. In quos apte cadit illud Hieronymi ad Nepotianum: *Non confundant opera tua ſermonem tuum, ne cum in Eccleſia loqueris, tacitus quilibet reſpondeat: Cur ergo hæc quæ dicis, ipſe non facis? Delicatus Magiſter eſt, qui pleno ventre de jejuniis diſputat: accuſare avaritiam & latro poteſt; Sacerdotis Chriſti os, mens,* MANVSQVE *concerdent.* bHæc præclare concordare fecit B. Franciſcus Borgias Dux Gandiæ, qui jam in Societatem adſcitus, dum Eboræ feria 3. cum aliis Patribus collationem inſtitueret, ſententiam ſuam ac ſymbolum rogatus, quid ad perfectionem plurimum conferret? hoc tantum reſpondit: *Opera vobis præſtant.* Enimvero opere præſtitit quod dixit, cum de eo Ribadene[...] referre non dubitarit: ubi Io[...] nes Luſitaniæ Princeps, B[...] giam de rebus divinis diſſer[...] tem audiſſet, templo egreſſ[...] dynaſtis ſuis affirmaſſe: c T[...] *certe Eccleſiaſtes mihi placet, reipſa exequitur, quæ verbis a[...] rit.* Hauſerat id fortaſſe ex [...] anne Abbate uno de priſcis [...] cetis, ad quem jam moribu[...] dum dum ſeniores conve[...] ſent, monitum ſupremum [...] eo excepturi; id unum ce[...] dignum pronuntiavit: d *N[...] quam alium docui, quod prius [...] opere non explevi.* Hoc ſimp[...] candore, & candida ſimpli[...] tate non ita pridem confe[...] eſt Ipris P. Ludovicus Roeſ[...] viro, qui ex ore ejus retu[...] *ſe nunquam quid pro conc[...] dixiſſe, quin in ſe practicaſſe[...]* Quorum cuique eorum, [...] illuſtre ex Nicolao S. Bern[...] di Notario competit elogi[...] *Scio illum eſſe beatum, cui pulc[...] ſermone vita ſit pulchrior.*

Accedit quod ad animos p[...] movendos nihil potenti[...] quam vita dicentis: f *Hæc enim, teſte Chryſoſtomo, [...] tiocinatio, cui contradici non [...] teſt, quæ ſit per facta,* adeo e[...] cax ut etiam barbaros con[...] cerit.

g *Certa feram certis auctoribu[...]* Vbi magnus Indiarum Apo[...] lus, cum ſociis ſuis jam m[...] ſes aliquot crudum aridum[...] novale tractaſſet, ac nullo d[...] fructu, divini verbi ſem[...] projeciſſet; tandem è profc[...] ac ſæpius iterato ſolo, Ch[...] ſtianæ fidei germen emic[...]

a Ambr. l. de dignit. Sacerdotis c. 3. b Beyerlinck apoph. p. 13.

c Beyerlinck prompt. feria 2. Paſ[...] d Ibid. e Ep. 39. f Chryſoſt homil. 3 i[...] 1. Cor. g Tiball. l. 4. el. 1.

a G[...]

Germinis ejus origo fuit e-
modi: Concionanti ut sole-
t in publica via P. Ioanni
rdinando, præteriens *b* Iapo-
m unus aliquis cæteris petu-
ntior, attracta præpingui sali-
, repente in mediam inspuit
iem. Ille sine perturbatione,
ito ceu nube deterso, sereno
mo vultuque, ne verbo qui-
m reddito, cœptam oratio-
m eodem prorsus tenore
sequitur. Id contemplatus
auditoribus quidam haud
peritus rerum æstimator (ex
o, inquit Maffeius, facile in-
ligas ad promovendos ad
tutem animos, *facta dictis*
nto antecellant) cœpit cogita-
apud se; profecto nobilissi-
m atque adeo divinum Phi-
ophiæ genus esse, quod ho-
nes ad tantam æquitatem a-
ni, constantiamque perduce-
. Dimissa dein concione, do-
m ad Ferdinandum venit,
ecipua Christianæ fidei ca-
a legesque probe cognoscit:
tremo certis precationibus,
ysisque decalogo, ac symbo-
Apostolorum è Catechismi
mulis memoriter haustis,
iangutianorum omnium pri-
s, anteactæ vitæ detestatus
ccata, sacro fonte renasci-
. Hunc alii deinceps divino
pulsu imitati, quorum ad
ngentos brevi pervenit nu-
rus, nunc in messem Chri-
norum maximam, hoc uno
entis heroico opere excre-
, ut non injuria Zeno Stoi-
(si Clementi Alexandrino
dimus) olim dixerit, c *Malle*
num Indum videre, qui se sp on-
lammis absumat, quam omnes
de patientia audire & discere pro-
bationes: facta enim dictis imma-
ne quantum discrepant: nec
quisquam nostrum est, qui hic
à Zenone non stet, & pluris fa-
ciat concionatorem qui absti-
nentiæ, demissionis ac obedien-
tiæ heroicis actibus palam ex-
ercitus, minus apte de virtuti-
bus disserat, quam eum qui le-
viter ejusmodi virtutum colori-
bus tinctus, linguæ penicula eas
in animis aliorum elegantissime
effingere studeat: nam, ut recte
Aug. d *quantacumque granditate*
dictionis, majus pondus habet vita
dicentis. In quo argumento, ut
vetera taceam, ad id delabor,
quod, quia recentioris est me-
moriæ, lectori benevolo, ut
spero, nihil accidet antiquius.
e P. Michaëi Govierno vetera-
nus jam miles Christi, & exi-
mius concionator, cum semel
ad nostros verba facturus esset,
tunicam suam (sotanam vocant)
diruptam tradiderat resuendam
sartori; diu exspectaverat illam:
cumque sero jam esset, quodam
humano pudore se affectum
sentiens, argumento de con-
temptu ac demissione sui arrep-
to, quo verbis opere vim adde-
ret, exiliit in mediam Patrum
ac fratrum coronam cum tho-
race solum & femoralibus;
f *Hoc est* (ut inquit Bernardus)
dare voci suæ vocem virtutis, cum
quod suades, prius tibi cognosceris
persuasisse Sed de his satis ad sa-
cros Ecclesiastes.

g *Naviget hinc alia jam mihi*
linter aqua,

& externos revisamus.

Maffeius hist. ind. l.4 hist. *b* Soc. l.11.
4. c Clem. Alexand. l.2. Strom.

d Aug. l.4. de doct. Christ. c.27. e Nie-
rembergij ascet. l.3 doct 2. cap.24. p 227.
f Bern. serm.59. in Cant. g Ovid. l.2. Fast.

Magna-

§. IV.

Magnanimitas non thrasonicis verbis, sed præclaris factis comprobatur.

DIvus *a* Cyrillus apologum non inficetum refert. Leonem socius asinus antecedens, cum de longe luporum turmam aspiceret, eminus cœpit vocem emittere, ut ejus granditate ventosa, grex inimicus discederet perculsus. At vero cum hostes à clamore hunc esse asinum cognoscerent, fixi stantes cœperunt ridere, scientes tantum sonitum pectoris, minime respondere virtuti cordis. Tunc Leo percepto voce statim accurrit, ac dixit: Amice, quid tibi est quod clamasti? Cui ille: Mi frater, grex luporum apparuit, quem grandi voce perterrui, nec se movet, sed mox ad odorem tuum, non sine admiratione mea, disparuit. Ad hæc Leo, prudenter subridens: Si nosti, inquit, nequam lupus est & callidus, clamorem deridet; at virtutem tantum timet; latratum canis subsannat, dummodo mortem effugiat; nimirum expertus miles tubam bellicam non pavescit, sed gladium: & eruditus Philosophus, nubis tonitruum non veretur, sed fulgur: quid enim est clamor, nisi pectoris evacuati, & oris sonus effusus? nempe vacua magis sonant, ventosaque concrepant; quapropter charissime, qui clamoribus utitur, à sapiente minime timetur, quoniam ventosus ac vacuus sine virtutis soliditate fere cognoscitur. Hactenus Cyrillus, viribus, non verbis in hostem sæviend[...] demonstrans, eosque subosc[...] cavillans, qui tibicinum m[...] tubam in ore habent, ut a[...] ad prælium instigent, at ipsi [...]num à conflictu continent; [...]nes latrantes, non valen[...] mordere. Vbi illud apophth[...]matis loco serviat. Cleome[...] audiens quendam de fortitu[...]ne plenis buccis crepantem [...]terrogabatur ab adstante, q[...] de eo sentiret? Respondit, b[...] *eptum esse quemquam magn[...] de fortitudine loqui, qui nihil [...] quam fortiter ipse gesserit.* [...] multi gloriosi milites, urb[...] ocreati & chalybe accincti [...] ambulant, de bello, de igna[...] militum, de imprudentia [...] cum copiose differunt, cum [...] pro campo cubilia terant, [...] tubis citharas audiant, pro [...]dore tormentorum, pastillos [...] doleant, nunquam nisi c[...] gallinis & perdicibus decer[...]re sueti; asino illi perquam [...] miles, qui rugitu solo, & v[...]toso ore, hostes difflare se p[...]putabat. De quibus illud vu[...] ventilatur: *Kloeck in de ka[...] slap in de saken.* Qualem Vly[...] pro armis Achillis decertan[...] contra Aiacem præbuit; ci[...] oris jactantiam sic Aiax c[...]pescuit:

----c *Quantum ego Marti[...] roci*
Inque acie valeo, tantum v[...] iste loquendo.

Thrasones hos, ut imbelle[...] inertes, præclaris factis c[...]berrimus Imperator Caro[...] explodere solebat; quin se[...] accidit, ut in Epitaphium M[...]tini Ianes, Alcantaræ mil[...]

a Cyrill. l. 1. Apol. mor. c. 16.

b Beyerlinck prompt. feria 2. Pa[...]
c Lib. 13. metam.

agistri incidens, qui sepul-
iro incidi jusserat:
a *Hic situs est Martinus lanes,*
cujus pectore numquam metus
travit. hæc legens Carolus
lendo dixerit; *Credo equidem,*
ia numquam candelam arden-
n digito attigit.
Intrepidum enimvero mili-
e ducem, quosvis timores ar-
ssere solitum, quando tot cæ-
s acervos Teucrorum ejus
extera dedit. Alium profectò,
um illustrissimus ille heros Co.
es Antonius deGrobendoncq,
ctorum, non verborum æsti-
ator, sese patriæ probavit;cu-
s illud inter heroica facino-
, generosæ indolis exstat te-
monium, dum in consilium
llicum adscitus, ut prudentia
ilitari valebat, ea in rem ad-
ebat, quæ nemo sanus im-
obare potuisset; nihil tamen
per his de facto decernere-
r, sed unus dumtaxat hæc ca-
no annotanda diceret: ille
o animi sui magnitudine li-
re pronuntiavit, capulo ma-
m admovens: Hic ensis, in-
it, mihi calamus est; quæ
odo suggessi, non calamo ex-
anda, sed ferro executioni
andanda: comperietis enim à
. & amplius annis, ejusmodi
ita à me proposita, ab omni-
is probata scripto similiter
nsignata, nec quidquam effe-
um. b *Melior mihi dextera lin-*
a est. Hanc provinciam mihi
posco, & dicta factis com-
obabo. Legerat hic forte,qui
manos animo æquabat; E-
item Thebanum quondam
gatum; quid de Romanis,
id de Græcis sentiret? hoc re-
onsi dedisse: *Græcos gloriam*
suam in linguis & calamis: Roma-
nos in hastis & mucronibus collo-
care consuevisse.

Sed ut tandem ad hoc quod primario hic mihi tractandum desumpsi, aliquando veniamus, quod militiæ, id domi, id in civilibus ac politicis rebus spectatur, plures verba quam opera præstare.

§. V.

Amor in opere, non in verbis consistit.

1. JOan. 3. hoc amicum protrepticon ad nos habetur: *Filioli mei, non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.* Quæ sic D. Thomas exponit: *Hic monet diligere veraciter. Verbo tantum diligit, qui tantum promittit, & non solvit.* Vt Mercatores, causidici, consiliarii quidam, ac ficti amici, tali die solutionem faciendam, litem dirimendam, beneficium conferendum. Tum subdit idem Doctor: *Multi autem ostendunt verbo amorem, sed opere nihil.* Quam multos Philologos jam reperire est, qui tenent sexcentas formulas offerendi obsequium, per se suosque diu noctuque, reipsa nihil dum præstant; de quibus Petrus Blesensis: c *Vox quidem vox Iacob, sed manus, manus sunt Esau.* ejusmodi simulatus amicus, inquit, *bene eis loquitur, sed vocem nullum sequitur opus; quia vox ejus, vox Iacob, manus autem, manus Esau: levius sane profecto extorques clavam de manu Herculis, quam denarium ex manu ipsius.* Fuit qui familiarem suum conspexit in puteum prolapsum: hunc mul-

a Epidorp. Ens l.1. b Ovid. 9. Metam.

c Pet. Blesen. ep. 141.

tis

tis rogare institit, quomodo in hoc præcipitium decidisset? quam pridem istic hæsisset? quo peregre decrevisset? Ad hæc alter. Non quæsieris quemadmodum hic conciderim, sed quomodo me hinc erepturus sis; funem protende, manum adhibe, hanc deposco, non verba, quia illa nec saccum nec puteum replent: si pro veteri nostra consuetudine te amicum probare volueris, opem & operam elargire. Sic vivitur: amicus propinquus tuus in voraginem miseriarum, inopiæ, morbi, calamitatis extremæ dejectus est, si vere amicus es, illud Gregorii in promptu erit: a *Probatio dilectionis, exhibitio est operis,* non suffecerit afflicto assidere, verbis illi necessaria deferre, sed de facto sic oportet consolari ut prosis: si quid ægrotus cupediarum, electuarii appetat, totum illi penu pandere. Si pernoctandum, si familiæ invigilandum, si medicus invocandus, potio adhibenda, quibus inpræsentiarum pecunia desit, de tuo conferas, hic salus, ut te germanum amicum præbeas. Qui naufragio, cessione fori, infortunio, bellis ad incitas redactus, opem tuam affinis sui, contubernalis, fratris sui supplex implorat; manum porrige, ne verba dederis, ne vanis promissis circumveneris, facessant voces illæ: Libenter tibi præsto essem: sed parum mihi nummorum in arca est; in hac causa operam meam deesse non sinerem, sed obruor nunc mole negotiorum, ut meus non sim, rogo habe me excusatum; hoc tamen consilii do, istum conve-

a Greg. hom 30. in. Evang.

nias, bona illa oppignoras, talem in partes traxeris, res vado est. Bonum consilium, [...]

b *Quod peto da Cai, non p[...] consilium.*

Mos salutandi amicum in Ge[...]mania usitatissimus, manum a[...] venienti porrigere. Eunde[...] hospitio, mensa, haustu, n[...] verbis dumtaxat excipere, h[...] germanè, manum dedisse e[...] c Talem se, tres hospites e[...]cepturus, Abram præbuit, ii[...] manus præsto ad abluend[...] pedes, mensam suam verbis e[...]tenuat, quasi frugi eos habit[...]rus: *Ponamque,* inquit, *buccell[...] panis, & confortate cor vestru[...] postea transibitis:* Interim ips[...]met vitulum occidit, lauta[...]que cœnam apparavit. ubi [...]leaster: *Plura justi semper exh[...]bent ex bonis, quam promitta[...]* Plurimum sinceri amici reb[...] parum verbis præstant. In[...]tant ad merendam, ad lactuc[...] ad communem, ut aiunt, [...] refectionem, & dapsile conv[...]vium exstruunt. Hoc dilige[...] est d *non verbo neque lingua, [...] opere & veritate.* Quod ipsu[...] apud Euangelistam expressu[...] legimus, redit prodigus, nil p[...]ter auditur dixisse filio, n[...] mille salutationes, non grat[...]simum adventum verbis grat[...]lari, ut simulati amici pereg[...] adventanti solent, cæterum [...] tecto dignantur; at hic pate[...]num animum in filium ope[...] comprobavit, dum in collu[...] involat, stolam novam indu[...] annulum digito inferit, lautis[...]mas epulas instruit, citharœd[...] adhibet, omnia quæ ingenios[...] amor excogitare poterat, [...] opus redegit.

b Mart. l. 6. Ep. 9. c Genes. 18. d Luc[...]

H

Hoc siquidem sanctissimus a Patriarcha noster Ignatius proverbio Hispanico pervulgatum dicebat: *Amor ipse ab operibus magis quam à verbis pendet.* quod scite expressit, qui amorem igni comparavit. Etenim ignis semper agit, nunquam quiescit; otiosa erit terra, si nulla ei mandes semina; otiosus aër, otiosa aqua; at ignis otiosus esse nequit, semper aliquid comburat necesse est, aut ignis non est. Idem de amore Divus Gregorius sensit: b *Amor Dei non est otiosus; operatur enim magna si est, quod si operari renuit, amor non est.* Dilexit Davidem Ionathas, non fuit amor otiosus; non multis verbis alter ad alterum usus est, sed *expoliavit se* (Ionathas Princeps) *tunica, qua erat indutus, & dedit eam David, & reliqua vestimenta sua, usque ad gladium & arcum suum, & usque ad baltheum.* Quisquis verum diligit Davidem Christum, amore ejus omnibus se reipsa spoliat. Dilexit multum Magdalena, sed amor minime otiosus in pectore, mille præstitit obsequia, lachrymis pedes rigavit, capillis tersit, unxit, deosculata est. Profudit omnia, expoliavit se omnibus, & ad hæc omnia inquit Ambrosius, d *non invenio quid dixerit.*

Satis lepidum est quod Herodotus scriptis suis posterorum memoriæ commendavit. e Rex Lacedæmoniorum Aristodemus, cum regina gemellos uno partu edidisset, & ab ea, nulla arte extorquere posset, uter primogenitus esset, tandem ut de hærede regni, quid certi statueret, senatu coacto, Patrum suffragia exquirit: quorum ea fuit sententia, ut certi ex insidiis arbitri apponerentur, qui clam observarent; uter filiorum à regina primus lactaretur, uter primus ulnis exciperetur, ac osculis, amplexu, maternis blanditiis præ altero foveretur: affirmabant enim quod regina verbo simulabat, alia ratione dignosci non posse, quam luculento gestorum ac operum testimonio. Vt elinguis & infans divinus amor in cunis vagierit, tamen panni & præsepe satis clamabant. Verbum patris non otiosum fuit, Filius Dei *operatus est salutem in medio terræ.* Nocte illa suprema non multa dixit, sed quid non egit? quid non pertulit? quot vulnera tot ora, amorem loquuntur. In veteri quidem lege (instar Magistri Matheseos qui verbis & figuris demonstrationes exprimit) amorem suum per scripturas & figuras testatus est; at tandem demonstrationem ad experientiam oculis subjecit. Quin & *Ioannis* 5. amorem Patris sui minime otiosum commendavit, dicens: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* Et si quæ verba protulit, non fuerunt inania, sed dedit voci suæ vocem virtutis, &, ut Philo ait, f *quæcumque Deus dicit, non verba sunt, sed opera.* Vtinam hanc virtutem homines darent verbis suis, quam Deum proxime æmularentur! Ad hunc amorem actuosum in cordibus nostris inflammandum,

a S. Ignat. in contempl. de amore Dei b Greg. hom. 30. in Evang. c 1. Reg 18. d Amb. l. 10. in Luc. e Herodot. in Erato.

f Philo lib. decachord.

mandum, vult nos a S. P. Ignatius considerare Deum in omnibus operantem, ut & nos amorem nostrum opere contestemur; erit enim aliquando ille dies, in quo non quam bene diximus, sed quam religiose viximus, apparebit; ubi, ut Bernardus monet, dicetur: b *Ecce homo, & OPERA ejus*, ubi plus valebunt *sancta opera, quam multa pulchra verba*. ubi illud una observandum occurrit, Theologos non secus ac Astrologos vera prædicere; sed è diversis omnino principiis: Astrologi ex operibus & motibus qui fiunt in cœlis, prædicunt futura in terris; contra Theologi ex operibus quæ fiunt in terris, longe certius prædicunt futura in cælis. Aruspices hi manum inspiciunt, ut prospera vel adversa denuntient, & manus & aruspices fallunt; sed opera manuum nostrarum sequentur nos: hinc in æternum prospera vel adversa, felicem aut infelicem exitum, prima Veritas tunc augurabitur, nobisque accidet quod 4. Reg. c.10. refertur: cum *Iehu* rex Israël ad distruendum Baal ejusque Sacerdotes pergeret, obvium habuit Ionadab, dixitque ei: *Nunquid est cor tuum rectum sicut cor meum cum corde tuo?* Et ait *Ionadab*: *Est. Si est*, inquit (Iehu) *da manum tuam, & relevavit eum ad se in currum suum*. Pro *Iehu*, Iesus noster est qui ad judicium veniet, ut perdat peccatores terræ, ubi nos omnes ei obviam ibimus; ipse vero interrogabit quemque nostrum, utrum ex corde dilexerimus eum? sed haudquaquam sola voce contentus erit, quia non omnis, qui dicit, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum, manus postulabit, opera requiret, quibus amorem, testati sumus. Etiam cœca justitia manus palpabit molles ac delicatulas rejiciet callosis ac obduratis reddet Deus mercedem laborum suorum.

a S. Ign. libel. exerc. contempl. de amore Dei. b Bern. in med. c.2.

EMBLEMA XXXVI.

Quasi signum ad sagittam. Thren. 3.

ELAQVE IN HVNC OMNES VNVM MITTVNTQVE FERVNTQVE. 12. *Metam.*

DOMINICA OCTAVA POST PENTECOSTEN.

etractores, maledicæ linguæ jaculis, eos potissimum petere, qui in sublimi honoris apice positi sunt, *quasi signum ad sagittam.* Thren. 3.

I. *Tela linguarum in Deum, ac Divos, virulenter emissa.*

II. *Quivis in dignitatis & virtutis apice situs, ut signum ad sagittam ponitur.*

III. *Sacro Ecclesiastæ, tum cuivis viro gravi, maxime cavendum, ne quem lingua telo impetat.*

IV. *Detractio vulnus prope incurabile, juxta illud:* Telum immedicabile torsit. 12. *Æneid:*

DOMINICA OCTAV[A]
POST PENTECOSTEN.

Diffamatus est apud eum. Luc. 16.

EXSTAT eleganti emblemate expressa quorundam insania, qui lippis ac cæcutientibus oculis, Solis radios ferre non valentes, pleno die cum arcu & sagittis in campum progressi, summo nisu Solem petebant, & sagittis configere satagebant; sed quam irrito conatu, subjectum lemma indicat: a *Solem nulla sagitta ferit*, quin in proprium caput tela reciderent.

Consimile est quod de Philippo Macedone referunt, qui etiamnum puer, noctu scintillantes stellas sagittis impetebat, è quibus illi quandoque una,

b *Quæ si non cecidit, potuit cecidisse videri.*

Verum has dum incessit, à stella seu Astere milite, altero oculo orbatus est.

a Imago 1. sæculi p. 565. b Ovid. 2. Met.

§. I.

Tela linguarum in Deum ac Divos virulenter emissa.

EIusmodi phanarici jaculatores complures reperti sunt, & indies reperiuntur, qui non modo viros sanctimonia & doctrina quasi stellas firmamenti scintillantes, sed & Solem ipsum lucidissimum Redemptorem nostrum, linguæ telis lacessere ausi sunt. Quod jam pridem deploravit Psaltes: c *Intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in occultis immaculatum.* August. hic, *immaculatum* intelligit Christum, qui ne tantum habuit maculæ, quan[tum] posset figi à sagitta; & nih[il] minus quot non tela in h[unc] Solem justitiæ? nunc sedu[cto]rem populi, nunc blasphem[um,] nunc vinolentum, & ut acer[vatim] omnia dicam, malefa[cto]rem, energumenum, quin [et] omnium dæmonum archis[trategum,] qui in Beelzebub P[rin]cipe dæmoniorum ejiceret [dæ]monia, compellare non v[eriti] sunt. Quid vero illustrius q[uam] quod Ioann. 9. ubi cæcum [qui] nasset, & divinitatis suæ ra[dio] lucem restituisset, hoc viru[len]tum telum in eum ejacu[lati] sunt: *Non est hic homo à Deo* [qui] *Sabbathum non custodit.* Ade[o] nil tam sanctum, tam excels[um,] quod maledica lingua non [im]petat; ut manifesto compro[ba]tur Ps. 72. *Iniquitatem in exc[elso] locuti sunt, posuerunt in calum* [os] *suum, & lingua eorum transiv[it in] terris.* Amb. legit *in excels[o]* Hieron. *Calumniam de excelso* [lo]*quentes,* Apollinarius, *Alt[issi]mum calumniis feriebant.* Aug[ust.] hic, *Iniquitatem in altum lo[cuti] sunt.* Ex quibus sic brev[iter] Lorinus: Contra excelsum & altissimum Deum blasphe[mant,] neque cælestibus aliis superisque parcendo, sed [ut] maledicum & venenatum i[n] utrosvis linguam exercendo [at]que ejaculando.„

Quod autem & stellas no[n] sagittis impetant, audi e[un]dem Prophetam: d *Paraver[unt] sagittas suas in pharetra, ut sag[ittent]*

c Psal. 65. d Psal. 10.

t in obscuro rectos corde. Iam
ris adscriptos, vel inter ho-
nes degentes, virtutum ac
ctrinæ radiis stellarum instar
nspicuos, dum alios voce,
lo, exemplo erudiunt, la-
ssere incessanter pergunt.
ijusmodi tela, sua tempestate
ritus Hieronymus, hanc cau-
n adfert, cur tam invitus li-
os suos luci dederit: *Nam
quid in publicum dare*, ait, *est
fodientium linguis se prodere,
omnium maledicorum tela in se
torquere.* Ea propter dicit
mphilum numquam induci
tuisse, ut quidquam stylo
lgaret. Nec quisquam Eccle-
: Doctor, aut quantumvis ce-
bris Ecclesiastes adeo excel-
s stetit, ut nullum jaculum
ceperit. Quod gravissime
estus Nazianzenus, excla-
at: *O stellas cælestes, dignitatis
endore infelices!* O qui in fasci-
lum colligeret tela omnia,
nvitia, inquam, jactatasque
imo sæculo in Societatem
ntumelias, atque calumnias!
mirum transmissa ex hostili
ie tela, servantur inter mo-
imenta paternæ fortitudinis,
exornant atria: quanto
agis si adverso fuerint ex-
pta pectore, si loricam per-
rarint, si galeam ruperint
sso vulnere? densius ruente
uvia aut hiberna grandine
cula isthæc incubuere. Quæ
im rerum nostrarum pars
ansit intacta: explosa nova
ec Religio tam superbo Iesu
mine: contempta votorum
nplicium vincula, quæ solvi
ssent: irrisa paupertas, tam
mptuosis scilicet nixa tem-
orum ædificiis, & tam splen-
do sacrorum apparatu. *a* Ty-
rannica dicta est cæca obe-
dientia, comparata à Polycarpo
Turcicæ Moscoviticæque pa-
rendi necessitati: gratuita Sa-
cramentorum aliarumque fun-
ctionum administratio, appella-
ta turpissimus quæstus: sæpius in
suspicionem hæreseos doctrina
adducta. Tota regendi ratio
dicta polytica, persimilis Ma-
chiavelli instituto, atque istius-
modi è fontibus petita. Hæc
aliaque id genus sexcenta acri
digna Philippica, & libelli fa-
mosi, & cavilli & pasquilli ad
pila, ad diverticula platearum,
ad valvas publicas affixi satis
loquuntur. Accedit quod olim
Tertullianus ait in Christianos,
idipsum vatiniano odio in So-
cietatis homines, quosdam
comminisci: *b* *Christianum homi-
nem*, inquit, *quoties omnium sce-
lerum reum: Deorum, Imperato-
rum, Regum, morum, naturæ to-
tius inimicum existimarunt? prate-
xuere ad odii defectionem, illam
quoque vanitatem, quod existima-
rent omnis publicæ cladis, omnis
popularis incommodi, Christianos
esse causam: si Tiberis ascendit
in mœnia, si Nilus non ascendit
in arva, si terra movit, si fames,
si lues, statim Christianos ad leo-
nem.* An non similia hoc sæcu-
lo in Iesuitas jactata? si bello
arsit Germania, si classicum in-
sonuit in Gallia, si Regem a-
misit Lusitania, si afflicta Ca-
tholica religio in Transsilvania,
si decreta in Catholicos suppli-
cia in Anglia, si motus in Sco-
tia, si turbæ in Polonia, in Sue-
cia, in nostro Belgio: nonne sta-
tim Iesuitas in exitium, in ma-

a In historia Ordinis Iesuitarum p 44. & 151. apud Stevartium. *b* Tertull in Apol. c. 2. & cap. 40.

lam crucem? hos bellorum omnium incentores, omnium turbarum auctores, incendiorum, populationum, publicarum omnium calamitatum architectos? Eoque progressa dementia, ut Tartarei Cacodæmonis sobolem, magiæ, artiumque damnatarum magistros insimulare non sint veriti, asseruerintque nostros tirones necromanticis imbui disciplinis. Estne telum quod adhuc pharetra conclusum asservarunt? verum postquam solem ferire attentarunt, quid mirum in stellas collimari? a *Si patrem-familias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus*. Improborum convitia, ne divina quidem Sapientia evasit: Mira ejus stupendaque facta in præstigias verterunt, virtutes in manifesta probra. *b* Cæsari pendendum vectigal suaserat, & ipse penderat; reus tamen agitur contemptæ Cæsareæ Majestatis. *c* Fuga se subduxerat ne Regem facerent: accusatur nihilominus affectati regni reus. Deum inter & homines, pacis arbiter venerat, ipse Princeps pacis; *d* factiosus tamen, seditiosus, turbulentus dicitur. Ex obsessis corporibus abigebat dæmones: *e* ore blasphemo ipse vocatur dæmonum antesignanus, maleficus, magus occupatus à dæmone. *f* Dicto factoque temperantiam docebat, & frugalitatem; non effugit tamen, quin *g* helluo, & ebriosus, & vini potator haberetur. Et miratur aliquis stellas noctu peti, dum in meridie videt solem tot spiculis obumbrari. Vt Societatem ejusque parentem, sic sanctissimos Religionum fundatores Benedictum, Norbertum, Dominicum, Franciscum, eorumque cœtus Religiosissimos contumaces linguæ, pro scop[o] habuere, ut ex D. Thoma a[c] D. Bonaventura, doctissim[o] commentario Gretserus noste[r] ostendit.

a Matth. 10. *b* Ioan 6 *c* Ioan. 19. *d* Luc. 23. *e* Matth 12. *f* Luc. 12 *g* Ioan. 7.

Refert Plutarchus, dum Leonides exercitum suum in campum duxisset, quendam è Barbaris ei insultasse, dicendo, *tantas esse copias Barbarorum, ut tel[is] suis solem obscuraturi essent*. A[d] quem Leonides Laconice re[s]pondit: *Ergo sub umbra pugna[]bimus*. Si quis calumniantiu[m] tela attendat, quibus soles Ec[]clesiæ, viri sanctissimi, Franci[s]ci, Dominici, Borromæi, Igna[]tii, impetiti fuerint, *h* ac sac[ri] Ordines indies impetuntur, fa[]cile videbit tam densa teloru[m] nube obscuratos fuisse, ut pe[r] lustra & sæcula, sub umbra de[] certandum fuerit. Sed de hi[s] satis alibi.

h V. Imag. 1. sæc. li. l. 4.

§. II.

Quivis in dignitatis, & vir[]tutis apice situs, ut signu[m] ad sagittam ponitur.

MVltis locis confraterni[]tas D. Sebastiani vige[t] in qua adscripti, qui ar[]tem jaculatoriam profitentu[r.] Hi quandoque per annum i[n] campum prodeunt, & amœn[o] certamine contendunt. Infig[i]tur altissimæ perticæ psittacu[s] in quem omnes collimant,

i *Telaque in hunc omnes unu[m] mittuntque feruntque.*

i Ovid. 12. Metam.

Ha[c]

ac ut honesta occupatione, iam primates quique sese ex- cent. Sed hoc ludicrum est, : ligneam avem configunt. oc luctuosum certamen est, uo homo hominem vivum, & irantem, verborum jaculis evissime sauciat. Hunc ludum anienam verius dixero) pleri- ue ludunt; nemo quisquam in to honoris fastigio colloca- is, nemo doctrina aut virtute onspicuus, quin ilico quasi si- num ad sagittam positus vi- eatur. Vbi quis in Senatorum umerum adscribendus, ad ibsellia prima erigendus, in ignitatem sæcularem aut Ec- lesiasticam merito extollen- us, continuo tanta telorum se- es exurgit, ut solem ipsum ob- curare perhibeantur.

------ a *obumbrant æthera telis.*

Ianc avem omnes lacessunt, in anc unam omnes collimant. Iunc ineptum, stolidum, satis otum, nothum, progenitori- us heterodoxis; istum ad ta- em ordinem ubi nullus ordo, bi meri templarii.

Qui Curios simulant, & baccha- alia vivunt: illum ad talem præ- endam, ad pastoratum. O e- regium custodem ovium, lu- um ! ita fit:

Telaque in hunc omnes unum mittuntque feruntque.

Quodque mirandum magis, hæc confraternitas, hæc Gulda, t dicitur, copiosissima est, o- nne genus hominum huic in- criptum reperies. Testatur Chrysostom. *Hoc vitio neque sæ- ularium, neque monachorum ul- um facile invenies liberum.* Et Hier. ad Cælantiam: *Pauci ad- nodum sunt, qui huic vitio renun- tient: tantaque hujus mali libido mentes hominum invasit, ut etiam qui procul ab aliis vitiis recesse- runt, in istud quasi in extremum diaboli laqueum incidant*; nec quisquam adeo probus, san- ctus, solitarius, abditus, quin hoc telo impetatur. Deplorat id Ierem. cap. 9. *Extenderunt linguam suam quasi arcum.* Quæ verba expendens Scribanius: b Velox, inquit, sagitta est, ve- „ locior lingua. Fuge, asseque- „ tur fugientem: abde te in re- „ conditissimas speluncas terræ, „ penetrabit illas: transmitte, „ maria, enavigabit eadem: scri- „ be, involabit in libros: doce, „ transcendet cathedras; nec, „ mortuos patietur immunes, „ non cælo jam adscriptos, vul- „ nus illatum perennat: ad mu- „ lierculas virus diffundunt, quo, „ celerius per hæc avida detra- „ hentium ingenia, malum ser- „ pat, viresque acquirat eundo. „ Perambulat urbes, transvo- „ lat etiam Provincias, & jam, „ vulneribus notissimus est, qui, „ ne capillo notus est: nescimus, „ vultum, cujus mademus san- „ guine. Quoque latius vene- „ num diffundant, virulento ca- „ lamo famosas litteras emittunt. „ Quod inventum Parasinus in obsidione Rhodi narrat usurpa- tum fuisse, ubi proditor qui- dam Andreas de Maraillo, e- ques Lusitanus, simulans se ex- cubias lustrare, litteras in ur- bem ejaculatus est, telo alliga- tas. Nemo quisquam extra teli jactum positus; terra, marique, cæloque receptus, impetitur. Festivum est, quod Poëta lusit, uno jaculo piscem in aquis, hirundinem in aëre, leporem in

a Virg. 12. Æneid.

b Scribanius in Ep. MS. de detract.

in campis trajectum fuisse.

Trans amnem visus lepus est, contenditur arcus
Ocyus, & celeri missa sagitta manu.
Forte salit piscis; Progne prætervolat: hærent
Tres uno in telo; piscis, hirundo, lepus.

Ita sæpe unius linguæ telo absentes, qui mari, qui terra, qui cælo degunt, configi videmus. Hæc felleo stylo mellifluus Doctor jure exaggerat: a *Numquid non vipera est lingua ista? ferocissima plane, quæ tam lethaliter tres inficit flatu uno? Numquid non lancea est lingua ista? profecto acutissima, utique tres penetrat ictu uno.* Hoc illud Ioabi Imperatoris triplex spiculum est, quo Absolonem à quercu pendulum incursans, confodit. Hoc triplici spiculo, & detractor & detractoris auditor, & is cui detrahitur mire confodiuntur; hoc tamen discrimine: ille in quem detractio incurrit fere omnium minime læditur: nec enim majus facere potest dispendium quam famæ: sed detractor & auditor detrimentum patiuntur animæ; & quidem maximum.

b *Detrahis? auditor cadit, & cadit hostis, & auctor*
Quod caput est: sic vox tres simul una necat.

E monumentis Lotharingicis rem prorsus miram, ter miram commemorant in huncmodum: Virtutem & fortunam Lotharingicæ familiæ testantur avita gentis insignia, tres nimirum alites sagitta transfixi. c Origo rei hæc est: Laudatissimus ill heros Godefridus Boullioni Dux Lotharingiæ, Hierosol marum urbem obsidens, in tu rim Davidicam ejaculatus e telum, quo tres simul alit confixit.

———d *laudem casusve Deusv*
Attulerit ———

Quæri poterat: Regii saltem f stigii præsagium fuisse event docuit. Et hoc etiamnum ta in monetis, quam in insignib stirpis Lotharingiæ videre e Quisquis de altero detrahit, ig nitum jaculum emittit, quo tr una configit, seipsum, audit rem, hostem. Imo triplice committit cædem, cum triple nobis sit vita: est enim vita v lut cælestis, divinæ gratiæ d no; altera corporis, animant bus communis; tertia civilis, fa mæ præsidio. In hanc triplicer vitam immanissime sævit detra ctor; illam enim gratiæ cæle stem in se, suoque auditore ex tinguit; civilem in eo cui detra hit. Adeo potens ac omni fulmi ne trisulco penetrabilior lingu detractoris; hæc ut immani sint, illud tamen longe gravissi mum, uno linguæ telo non tre dumtaxat, sed 20. sed 100. se mille crudelissime configi: dun integra collegia, integri cœtus magistratus civiles & Eccle siastici, integræ religiones sa crorum hominum, in convivio in foro, & quod pessimum est, è suggestu in conferta concio ne lancinantur.

a Bern. serm. de triplici custodia. b D. A. Burgundia de vitiis ling. p. 187. c Paradin. in symb. Heroi. p. 3.

d Virg. lib. 12. Æneid.

§. III.

ro Ecclesiastæ, tum cuivis viro gravi maxime cavendum, ne quem linguæ telo impetat.

Varez de Religione *l.9. c.* I. de ministerio prædicandi verbum Dei *nu.* 3. Hierony- s sicConcionatores instruen- n inducit: *Neminem speciatim no meus pulsavit, generaliter vitiis disputatio est: qui mihi ci voluerit, ipse quod talis sit, fitebitur.* D. vero Bonaven- a: *Correctioni & ædificationi tum debet intendere Doctor fi- s, non confusioni vel infama- i alicujus præsentis aut absen-* Et infra: *Quem confundendo speras, hunc tardius ædificas, sermonis aculeo vulneras.* At do quam paucos divini ver- præcones reperire est, qui id Hieronymi usurpare pos- t: *Neminem sermo meus pulsa- , generaliter de vitiis disputatio* Sagittas in aërem ejacula- sum, neminem læsi. Quin passim ii plerumque fre- entantur, qui in dicendo li- rimi sunt, & elegantiam andam, parthesiam ducunt; m præsentes perstringunt, sentes configunt, integras ligiones diffamant. Est qui cathedra (quod ut publicum a *non audeo dicere nomen,*) est, quam, qui dixit Iesuitas Vr- num PP. in suburbanum m invitasse, atque adeo ge- aliter habitum, ut ebrius llam pro fidelibus defunctis signarit. *Parcius ista viris,* tissimum Religiosis, in quos

Iuvenal. Sat. I.

Vaticana fulmina evibrata sunt, Clementina I. §. I de privil. Religiosis omnibus in virtute sanctæ obedientiæ & sub interminatione maledictionis æternæ, districtius præcipitur, ne in sermonibus suis Ecclesiarum Prælatis detrahant; hic vero Prælatorum capiti & toti Religioni; in Concilio autem Lateranensi sub Leone X. universis Prædicatoribus dicitur: *Pacem ac dilectionem mutuam à redemptore nostro tantopere commendatam ubique foventes, non scindant vestem inconsutilem Christi, sed ab Episcoporum & Prælatorum ac aliorum superiorum, eorumque status scandalosa detractione, quos coram vulgo & laicis non modo incaute, sed etiam intemperate reprehendunt & mordent, & ab eis male gestorum expressis quandoque nominibus aperta & manifesta redargutione absterreant.* Has detrahentium linguas extreme oderat Franciscus Assisias, de quo Bonaventura hæc narrat: Audiit Franciscus cum unus è suis multa diceret in alium, eumque varie accusaret: igitur Vicario suo id demandans, Surge, inquit, Pater, surge & rem probe discute: quod si accusatus sit insons, ita serio puni accusatorem, ut is omnibus sit exemplo, sentiatque se puniri. O utinam hæc pœna talionis vigeret, quot insontes respirarent, quot sontes jure ingemiscerent! Imo vero putabat Franciscus vestem Religiosam ei detrahendam, quisquis alteri hoc famæ pallium subtraxisset, ut quod ille aliis, hoc alii facerent illi, eaque ratione detractor ad restituendam famam adigeretur.

Verumenimvero ab his gravissimis censuris, & comminationibus se indemnes arbitrantur, dum sub cortice fabulæ vel apologi, virulenta tela recondunt, & hoc præfantur se neminem velle ferire. Atque hi versipelles, sub fabula de corvo & vulpe ita rem exponunt, ut digito tangantur quos designant, ac ut Iuvenalis ait,

a *Nota magis nulli domus est sua.*

Quod solerter disertissimus & integerrimus concionator Franciscus de b Sales observavit, dum ait: Quidam in eo jaculatorem imitantur, qui quo magis ad se adducit, hoc validius sagittam emittat. Ita ad se detractionem attrahunt, profitendo se neminem lædere velle, quin vel maxime prævie laudando, ut validius dein feriant. De his Propheta ait: c *Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt jacula.* Puella ista, inquiunt, speciosa, prudens, opulenta, *sed.* Iste advocatus vir intelligens, bono ingenio, consilio, *sed.* Ille Medicus, Princeps urbis habetur, plures conclamatos sanitati restituit. *sed,* Ille Dux exercitus animosus, vigilans, strennus, *sed.* Ille Monachus, illa Religio erudita, temperans, casta, integra, *sed.* De his intelligi potest illud Oseæ: d *Facti sunt quasi arcus dolosus;* quos scite describit Scribanius: Magnus vir est, „inquit, ad quem omnes admi„rentur, ament: sed quis in „tantam virtutem, pruden„tiam, arbitretur hæc cadere? ad summa plane hic natus, ni si, non audeo totum dicere. Doleo in tanto viro nesci quæ observari. Quantus ex urgeret nisi illum deprimeren non satis commodi mores. V num plerumque alterumque in eo observant, cætera bo nus. Doctus & qualem desi deres, quantus foret nisi labo raret hoc nomine. Nihil in e observavi quo minus cum primis provinciæ contendat; sunt tamen qui dicunt aliqui notari, & nisi hoc haberet, &c.

Si nisi non esset, quam felix q libet esset;
Sunt pauci visi, qui caru nisi.

Ejusmodi linguam dolosa pergit Bern. insectari: e *A autem quodam simulato verecu dia fuco conceptam malitia quam retinere non possunt, adu brare conantur. Videas præmi alta suspiria, sicque quadam cu gravitate & tarditate, vultu m sto, demissis superciliis, & vo plangenti egredi maledictionem; quidem tanto persuasibiliore quanto creditur, ab his qui a diunt, corde invito & magis co dolentis affectu, quam malitio proferri. Doleo, inquit, veheme ter pro eo quod diligo eum satis, nunquam potui de hac re corrige eum. Et alius: Mihi quidem bo compertum fuerat de illo istud, per me numquam innotuisset; quoniam per alterum patefacta res, veritatem negare non possum Dolens dico, revera ita est.* Atq hæc est lingua illa dolosa, à q Propheta petit liberari: ha sunt tela quæ à se averti max mopere rogat. f *Domine libe animam*

a Iuv. Sat. 1. b Sales praxi spirit. l. 3. c. 3. c Ps. 54. d Osea c. 7.

e Bern. serm. 24. in Cant. f Ps. 119.

nimam meam. Quid est quod denter exposcit? non ab insi-is Saulis, ab exercitu Absolo-s, ab hostium insultibus ex-ediri expetit? *Domine*, inquit, *bera animam meam à labiis ini-uis, & à lingua dolosa.* Quid esponsi? *Quid detur tibi, aut uid apponatur tibi ad linguam dolosam?* qui in aliis rebus dicit exauditum: *Clamavi & exau-isti me*: hic repulsam patitur. ic vulnus quasi immedicabile enuntiatur: *Quid detur tibi,* uid remedii? *aut quid apponatur bi?* quod emplastrum, quod alagma mederi poterit? *Sagit-æ potentis acutæ*, quæ plagam in-erunt immedicabilem. Puerili nanu jaculum emissum irritum adit, a *telumque imbelle sine ictu* bjicitur, de similibus Prophe-a canit: *Sagittæ parvulorum fa-ctæ sunt plagæ eorum.* at potenti rachio valido nisu, medul-am & cordis sinum penetrat. Tale telum linguarum, ubi po-entes, Ecclesiastici, Religiosi concionatores, Prælati, Prima-es, sacrilego ore in Christum Dominum, calumnias ac probra jaculantur. b *Hoc validius,* in-quit illustrissimus Præsul Gene-vensis, *quo pila ferrea emissa ma-chinis bellicis, exsuperat pilam la-neam manu pueri percussam.*

Sed hoc forte rarius ex ore Ecclesiastico ferreas glandes emitti, suffecerit si inani bom-bo terruerit aut pilas laneas emiserit. At quid si vel has vel leves noxas, vel pueriles ca-lumnias non modo à viro gra-vi, sed in virum gravem prola-tas, sagittas potentis acutas, at-que adeo lethales esse ostende-ro. Hæc è Theologorum placi-tis, Navarri, Reginaldi, Salonii, Aragonii, c Bonacinæ, Lessii, si placet, eruamus, qui docent; si quis virum honoratum, Reli-giosum, Prælatum, dixerit men-dacem, inanis gloriæ cupidum, nugis & similibus deditum; mortalis noxæ reum teneri. Hæc enim sagitta, ut inquit Bernardus, d *leviter volat, levi-ter penetrat; sed dico tibi, non leve vulnus infligit,* nec mediocre damnum plerumque inducit. Rem in hac palæstra versatissi-mus elucidabat Martinus ab Azpilcueta Doctor Navarrus. e *Novi,* inquit, *virum insigniter eruditum, & probum, ab adipiscen-do egregio quodam munere impe-ditum, per culpas veniales vanita-tis & iracundiæ falsas.* An quis levius detrimentum duxerit, si quis integram Religionem ava-ritiæ & lautitiæ insimularit, quo lautissimas eleëmosynas traducat? Quid existimandum de eo qui cytreorum carchesia, ostreorum conchilia, perdicum oscilla, turdorum cerebella, in-tempesta nocte ante valvas Domus Religiosæ ejecerit, *ut sagittet in obscuro rectos corde.* In quo illud prope novissimum est quod à R. P. Vivero accepi. Cum legatus unus aliquis pro dignitate à Rege nostro Hispa-niarum regia mensa excipien-dus esset; fuit è Primatibus, a-pud quem Societas jam pridem laborarat, qui suam Catholi-cam Majestatem certiorem fe-cit potissimum ferculum defu-turum, perdices omnes fori Madritensis à Theatinis (sic no-

a Virg. 2. Æneid. Psal. 63. b Sales prax. spirit. part. 3. c. 29.

c Bonacina Tom. 2. p. 625. d Bern. serm. 6. in Ps. Qui habitat. e Navar. cap. 18. n. 25.

ſtros appellant) coëmptas eſſe. Quod ut peregrinum Regi videbatur, ita pro prudentia mandavit ei, qui à ſecretis ſibi erat, ut una cum hoc accuſatore, ubi ad prandium in collegio ſignum daretur, extemplo Rectorem accederent, & amice ſe ejus hoſpites declararent. Benevole admiſſi, dum frugali menſa Religioſorum, ſe paſci velle dictitarent, in commune triclinium deducti, ubi omnes juſculo tum fruſtro vaccinæ, ac tandem ficu recenti refectos hic animadvertit, à ſocio falſæ calumniæ convictus, ante Rectorem in genua provolutus, culpam faſſus, jamque aula eliminandus erat, niſi hunc interceſſorem nactus fuiſſet. Quaſi vero iſthæc è Chriſtianorum ſcholis & hominum mentibus eliminata doctrina, quam celeberrimus olim in Toletana univerſitate Profeſſor, & Auguſtiſſimæ Imperatricis Mariæ etiamnum concionator. *a* Ioannes de Caſtillo impreſſit, gravitatem peccati detractionis ſumendam ex auctoritate detrahentis, & qualitate perſonæ, cui detrahitur, & dignitate illius apud quem detrahitur; Fœminam, inquit, honeſtam, aut virum gravem veniali laſcivia, ſive ignominioſa levitate *aſpergere, venenata linguæ telum lethale eſt.* Valetque hic illud Maronis:

TELVM IMMEDICABILE TORSIT.

a De Caſtillo de iure & juſtitia l. 2. t. 2. diſp. 12. n. 105. *b* Virg. 12. Æneid.

§. IV.

Quiſquis detraxit, plaga[m] prope incurabilem inflixit.

Ecquid mirandum? ſagit[tæ] veneno tinctæ ſunt: *Intend[e]runt*, inquit regius Vat[es] *arcum rem amaram*, Vbi Par[a]phraſtes: Vnxerunt ſagittas ſu[as] veneno mortifero, cum in mo[rem] quo venatores, teſte Am[]broſio, *c plerique ſagittis ven[e]natis transfigunt cervos, & eju[s]modi velocia animalia*; quæ ſ[e]mel ſaucia, vulnus alunt veni[] nec ulla medicina malo e[] Idipſum in flagitio uſuveni[t] plagam incurabilem, morbu[m] immedicabilem, peccatum i[r]remiſſibile inducit. Eccleſia[]ſticum audi: *d Attende ne for[te] labaris in lingua, & ſit caſus tu[us] inſanabilis.* Si quis ebrietaten[] fornicationem, adulterium, ho[]micidium non unum admiſi[t] per unum *abſolvo* id omne i[n]ducitur: at quantacumq[ue] Confeſſarius auctoritate po[l]leat, ne quidem ipſe vicari[us] Chriſti, ſecundum omnem om[]nium Doctorum ſententian[] abſolvere valet detrahenten[] niſi famam ei reſtituat, qua[m] injurioſe ſuffuratus eſt. Ho[c] Sapientis pronuntiatum eſt[] *e Qui detrahit alicui rei, ipſe[] in futurum obligat.* Et quod Au[]guſtin. de furto: *f Non remitti[]tur peccatum, niſi reſtituatur a[b]latum*: hoc enimvero hic potiſ[]ſimum vim obtinet. Hæc au[]tem reſtitutio quam gravat[a] fiat, & quam impoſſibilis qui[]buſdam viſa ſit, libet uno alte[]rove ſingulari exemplo decla-

c Amb. l. de Noe & arca c. 5. *d* Eccli. ca[p.] 28. *e* Prov. 13. *f* Aug. Ep. 54. ad Mace[d.]

rare

rare. Memini, inquit celeberrimus, ille prædicator Ioannes Baptista de *a* Lanuza, dum inciperem studere Salmanticæ in Conventu S.Stephani, me audivisse à Patribus senioribus, virum nobilem Alcalæ convenisse eximium Patrem Magistrum Alphonsum de Castro Franciscanum, eique hunc casum suum, quo lingua præceps fuerat, exposuisse: in confessu scilicet honorato, jactasse se, matronam aulæ Principem, quam nominarat, à se corruptam, idque falso se commentum fuisse. Cui id responsi Magister à Castro dedit: Domine mi, b *casus tuus insanabilis*, nec ullum plagæ remedium; de salute tua conclamatum est. Hic stetit attonito similis, nec plura locutus, isto tam infausto oraculo se interdiu noctuque excauciabat, donec tandem Salmanticam profectus, in P.Franciscum de Victoria Dominicanum, Doctorem egregium incidit, qui hominem cogitabundum ultro aggressus, ilico ulcus tetigit, & detexit, æternæ damnationis sententiam jam in hunc, à celeberrimo Doctore P. Alphonso de Castro, latam, ob peccatum detractionis, quod irremissibile affirmarat. Ad hæc Pater de Victoria, benigne verbis hominem solari, rationibus solidare, ut quis in se omnium flagitia admiserit, viam resipiscendi minime præclusam esse: hic ille respirare, & quasi ex faucibus orci, sibi redditus, Age, inquit, & quam decreveris libens pœnam subibo, quo hoc reatu me exolvam. Non alia, ait P. Victoria, medicinali opus est pœnitentia, quam ut viros illos primates, apud quos perhonestæ illi matronæ detraxisti convenias, ac ingenue fatearis, si opus est, etiam juramento addito, te falso illam tanti flagitii insimulasse. Quod ubi reus se cum gemitu & fremitu numquam facturum affirmaret, idque sibi in dignitate constituto, impossibile esse dictitaret, recte subjecit Victoria: Compertum jam manifeste habeo, verissimum dixisse P.Magistrum de Castro, plagam tuam insanibilem, ac æternæ mortis te reum esse. Quod profecto nemo quisquam demirabitur, qui attenderit, quam homini ingenuo ac honorato moleste accidat, seipsum mendacii ac falsæ criminationis apud alios arcessere, ut complures sint, qui mori mallent, imo æterno incendio seipsos perdere, quam hanc notam inurere, in quo genere, ut cum Iuvenale loquar,

——— c *accipe nostro,*
Dira quod exemplum feritas
produxerit ævo.

d Litteræ R. P. Ioannis Brisselii Roma 6. Iunii 1626. & Pater Ioannes Rho ad Constantinum Cajetanum variis testimoniis rem discussam ac comprobatam sic commemorant: Mirus casus accidit Florentiæ 29. Maii 1626. Adolescens quidam Ioannes Antonius Merlus, id illi nomen, infamaverat magistrum quendam è nostris Belisarium Tassonum turpi suspicione. Res plane falsa erat, agebaturque de honestate cujusdam adolescentis è nobilioribus Florentinis: quare graviter

a Lanuza hom. 23. sect. 11. b Eccl. 18.

c Iuven. sat. 15. *d* P. Rho pag. 170.

actum fuit cum infamatore. Qui cum adductus esset, ut errorem agnosceret, coëgerunt eum nostri, ut ad collegium veniret, & scripto calumnia revocata, famam nostram restitueret. Venit, sed perinvitus, cum subterfugere honeste non posset; vocatus etiam fuerat parens infamatoris, ut adesset palinodiæ. Qui dum diutius tardat, relictus est infamator in cubiculo quodam solus, ubi nescio quo furore, levius etiam mortem æternam, quam hanc talem notam ducens, pectus sibi duplici vulnere, non procul à corde confodit, & gulam prope secuit: corruit exanimis, & paulo post deprehenditur à nostris in suo sanguine volutans, sine voce, & mortuo quam vivo similior; interim adest pater vulnerati, & filii misera laniena consternatus, arguit nostros filii percussores. Qui rumor cum per urbem universam increbresceret, tumultuaria plebs collegium irrumpere & diripere parabat, effecissetque, nisi vim Magistratus submisso satellitio stitisset. In hoc flagranti delicto cum nil consilii humani suppeteret, quo innocentiam suam adversus tam atrocem calumniam, tamque gravibus indiciis nixam tuerentur, visum est filiis ad parentem suum Ignatium recurrere, cui voto facto famam suorum commendant. Mira res, ex templo juveni loquendi usus est restitutus, & cunctis qui aderant, qui erant certe complures, voce satis intelligibili dixit, se sibi vulnera intulisse, veritus ne patres evocassent satellites, qui vinctum in carcerem ducerent, pœnasque sumerent de crimine. quæ omnia à Notariis publicis, ab Episcopis, Archiepiscopis, Magistratibus juridice discussa invenies loco citato.

Quam merito hic exclamare poterat: Misericordia Domini quia non sumus consumpti. Calumniam revocasse, animam servasse, & ab inferis revocasse fuit. Hanc ipsam restitutionem famæ pro suggestu docuit Vincentius Ferrerius, cujus ardorem dicentis ex eo intelligas, quod Iudæorum viginti quinque millia, totidem Saracenorum Christo, ejus opera conciliata, Christianorum centum viginti millia eidem reconciliata constet. Divini hujus præconis pro viri reverentia, verba fideliter adnumero: a *Sicut enim fur,* inquit, *tenetur ad restitutionem, sic qui furatur famam proximi ex malitia, etiamsi sit verum quod dixit, & erat secretum, tenetur ad restitutionem famæ, aliàs non poterit intrare paradisum:* quanto magis si falsum, si confictum, si ne cogitatum quidem. Quare admonet & obsecrat magnus ille Apostolus Iacobus, b *Nolite detrahere alterutrum fratres mei.* quia, ut optime Salomon dixit, c *Abominatio hominum detractor.* Nec minus infamæ violatorem, quam in furem, quam in falsarium, in homicidam ab hominibus vel ab ethnicis animadversum fuit. Detractores & delatores falsos flagellis ac fustibus cædi, in exilium pelli Vespasianus imperavit: vivos etiam exuri Augustinus mandavit: nervis cædi Mauritius Imperator jussit: capitali pœna affici M. Antonius

a Vincent. Dom. in Albis serm. 1. prope finem. b Iacob 4. c Prov. 24.

?ius voluit; quæ omnia levia, ac infra delictum censenda sunt, si cum iis, quæ divina Nemesis eis intentat, conferantur. Nam a *detractores* non hominibus tantum, sed & *Deo odibiles*, ut non unico eventu, prorsus tragico comprobatum est.

Triennio postquam Patres Societatis Monte-politiano civium injuriis varie vexati, excesserant: *b* quidam civium satis antea bene ab re domestica constitutus, post ingentem calamitatum seriem, eo demum adductus est, ut complures dies præter omnem vim naturæ, trahens miseriam animam, nullum inveniret sævissimæ mortis finem. Quo malo ad animi sui curam per Dei bonitatem conversus, intelligensque supplicium id divinitus sibi immissum, acciri jubet multos è civibus, inter hos Bellarmini patrem aliosque; quibus lecto circumfusis, moribundus summo cum doloris sensu, intermortuis singultibus hæc palam profitetur: Ego miser ac perditus is fui, qui habitu hominis Iesuitæ ementito, ad infamiam Patribus conflandam, ut cogerentur Monte politiano abire, quod proh dolor! accidit: Quasi unus ex iis, furtim noctu meretricis domum ingressus sum; unde iniqua in Patres dissipata infamia est: & propter hoc immane facinus evidenter sentio Deum esse, qui tanto in agone, uti videtis, detinet me, nec finit, mori. Iam igitur vobis coram omnibus aperio, & confiteor indignissimum scelus meum: vos obtestor ut Deum pro me precemini, ut tantam injuriam mihi condonare velit, damnumque ac detrimentum remittat, quod ego excessu illorum Patrum universæ huic civitati peperi. Hæc rite contestatus, non multo post omnibus admirantibus, tamquam solutis, quæ ad id tenerent, vinculis, è vita migravit 15. Kal. Sept. 1566. hoc uno felix, quod hic vindicem Dei manum expertus, scelus revocavit; cæteris fere omnibus, qui infamiæ Patrum auctores aut successores fuerant, misere pereuntibus. *c* Quibus annumerandus alter clericorum numero pessimus detractor, qui neminem non maledico dente impetebat. Hic morbo correptus, à socio monebatur rem suam ageret, & vitæ maculas elueret: at surdo fabula canebatur. Saltem, inquit alter, inter nos fœdus ineamus, etiam post mortem duraturum. Si tu me præcesseris moriendo, obsecro, intra triginta dies, te mihi cernendum siste (nisi Deus obsistat) & alterius orbis arcanum edoce. Promisit temerarius se id facturum, in gratiam tam constantis amici. Neque vero id Deus fieri prohibuit. Itaque paucis post mortem diebus, ille ab orco emergens flammis undique opertus, in conspectum se dat superstiti sodali. Hic agnito socio defuncto, ita tremore concussus est, ut nec vocem expedire, nec oculos in flammeam larvam figere potuerit. At umbra illa diserte hominem com-

a Rom. c. 13. *b* Hist. Societatis Tom. 2 ... 1563. n. 7 ...

b Ioan. Maior Societ. Iesu Theol. spec. exemp. pag. 164.

compellans: Ego, inquit, sum ille socius tuus, æternum damnatus: nam ipso mortis momento ad judicem ductus, eos omnes accusatores habui, quos detractionibus infamavi, & eheu! judex sententiam tulit, eheu tremendam æternum! in æternum obtrectatores sagittis igneis configendi, imo telorum fascibus, quæ acervatim in innocentes ejaculati sunt, comburendi; ut recte subdat Propheta: a *Sagitta potentis acuta, cum carbonibus desolatoriis.*

b In obsidione Chalcedoniæ, ubi ad 50. millia hominum occubuerunt, Turcarum exercitus tantam sagittarum copiam in urbem immisit, ut cives eas colligendo, & in fasciculos colligando, se ad mensem calefecerint. Illæ sagittæ dabant carbones quæ frigus solabantur; at sagittæ calumniantium linguarum, dabunt carbones desolatorios, quibus non ad mensem, sed in immensum ævum comburantur. Si tale detractores supplicium manet, non injuria cæterum mansuetissimus David consimiles insectatur: c *Detrahentem*, inquit, *secreto proximo suo, hunc persequebar.*

Horum hostium satis est ubique, persequimini, nec desistite dum comprehendatis; sed, quæso, & vos ipsos hic comprehendite, neve erubescite detrahenti in os obsistere, ad hoc egregie adhortante Chrysostomo: d *Non solum autem maledicentes, sed & aliis detrahi audientes admoneo aures obstruere, & Prophetam imitari, dicentem: Detrahentem secreto proximo suo hunc persequebar: dic proximo. Habes aliquem laudes, quem commendes? aures aperio ut unguenta suscipiam. Si vero male velis dicere, verbis ingressum obstruo: non enim stercus & cœnum accipere sustineo. Quid mihi lucrum, si desidero quod ille improbus? Maximum igitur nocumentum ex hoc, & extrema jactura. Loquere ad ipsum. Curemus nostra. Si detractoris os ita retundas* (ut Chrysostomus suadet) *aut silebit detractor, aut laudabit, quem ante carpserat.* Augustinus ille Præsulum gemma, tam non ferre poterat obtrectatores, ut ad proximum mensæ parietem appenderit tabellam, qua omnes illic accubituros moneret, his versibus:

Quisquis amat dictis absentum rodere famam,
Hanc mensam vetitam noverit esse sibi.

En mensæ leges præclarissimas, quæ utinam observarentur, & omnium mensis & mentibus appenderentur, non toties humanas carnes maledici super mensam dilaniarent; à quibus epulis abhorrere monet Sapiens, Prov. 23. *Noli esse in conviviis potatorum, nec in comessationibus eorum, qui carnem ad vescendum conferunt. Quid est hic, carnes comedere*, quærit peracute Richardus Victorinus, *nisi aliena infirma, maledico dente lacerare? qui enim alienam vitam libenter rodunt, qui derogationibus studiose serviunt, qui proximorum infirmitatem delectabiliter carpunt, quid aliud quam carnes comedunt, ut ille querebatur?*

a Psal. 119. *b* Hist. Turcarum Perard. festo S. Sebastiani. c Psal. 100. d Chrysost. hom. 3. ad pop. Antioc. circa medium.

a Ap-

Appropiant super me nocentes, edant carnes meas. De quo & aulus Galatas monet: *Si invi- m mordetis, & comeditis, videte ab invicem consummamini.* Cu- smodi mensas ut studiosius teris, dictum Hipponensis æsulis conviviis vestris pro- nite. *b* Quod si desit, religio- simi viri Francisci Suarii ex- nplum in hoc genere illustre nulamini. Suarium convivio ceperat Ulyssiponensis Anti- es, & forte solita convivis hi- ritate, jucundi miscebantur rmones. Eos inter, eo paula- n dilapsus est nonnemo, ut sentis nomen arroderet. Gra- : primum silentium dejecto ltu habuit Suarius. Mox as- rgens: Aut iste præscinden- is est sermo, aut vestra cum nia, hinc ego abeo. Defixit ios in Principis convivio, ma- orumque virorum corona libera privati hospitis denunciatio; verum Archiepiscopus Christiana candidissimi atque sapientissimi senis captus libertate, hominem complexus, Macte, inquit, Francisce, non alium ego amicum pervelim, qui absentis amici famam adeo libere tuearis. quo meruit supra infinitæ sapientiæ laudem, hoc etiam nomine, suæ ætatis alter Augustinus nominari.

Ita prorsus alter alterius famam tueamur, & omnem vel umbram detractionis, velut anguem pestiferum horreamus. Hieronymus hoc suadens, b *Si quem* ait, *alicui detrahentem audieritis, procul fugientes dimittite velut serpentem, ut verecundia victus discat de aliorum factis silere.* Quod silentium si induxeris aut indixeris, omnem rationem facundiam merito superasse censendus es.

a Psal. 26. b P. Rho exempla virtut. g. 15, & plura ib.

b Hieron. in Reg. Monast. c. 22.

EMBLEMA XXXVII

Eo quod non cognoveris tempus. Luc. 19.

MAGNO STET PRETIO *Horat. ſat.* 2.

DOMINICA NONA POST PENTECOSTEN.

Pretium temporis, ſuper omnem lapidem pretioſum, exprimitur per horologium, quod Carolus V. pro adamante annulo inſertum geſtabat.

§. I. Nihil pretioſius tempore. Et heu! nihil hodie vilius *æſtimatur*. Bernard. Declam. *Ecce nos*, &c.

§. II. *Iactura temporis ſero defletur.*

§. III. *Dum tempus habemus, eo quam ſedulo utendum.*

DOMI

DOMINICA NONA POST PENTECOSTEN.

Eo quod non cognoveris tempus. Luc. 19.

PRETIOSUM id omne dicitur, quod exiguum alterius multum exæquat, seu quod exigua sui mopassim apud omnes summi menti, ac magno in pretio : cujusmodi inter omnia cilia est Adamas, de quo Plis: *Non solum inter gemmas; at ebus humanis maximum pretium et Adamas*; qui tamen tantil-,ut teste Isidoro lib. 16. c. 13. lus unquam repertus sit, qui ntitatem nucis avellanæ exleret. *a* Fuit Cardinalis in lliis, cui gemma, quam ob rificum splendorem ad cen-a millia aureorum æstima- : hanc dedit asservandam mini fido, è famulitio suo, eam nulli arcæ, aut loco fi-bat, sed semper secum diu ctuque sub axilla, ad cor m circumferebat, illamque ue ac cor, & vitam suam cudiebat : pretiosum profecto nile, quod tantillum, tot milus væniebat, ac merito tancura asservabatur. *b* Sed ne-o quid in exiguo, his omnis pretiosius, magnus ille Ca-us V. reperit, dum non Acha-n, uti Pyrrhus, à natura artie elaboratum; non gemmam quot millium aureorum, sed mni adamante pretiosius, exile rologium cum omnibus suis ramentis, currentibus & recurrentibus rotulis, tempus mentibus, annulo suo inclusit, cui hanc Epigraphem subjicere placuit: *Gemma pretiosius omni.* vel, *Magnum temporis exigui pretium.* Hauserat hoc nempe à *c* Doctore gentium, qui momento *æternum gloriæ pondus comparari* asseverat. Quod Bernard. Serm. ad Scholares expendens, hoc illis pronuntiatum tradere non dubitavit: *Nihil tempore pretiosius.* Iosephus Venetus legatus, missus ad Usuncassenum regem Persarum, narravit regem sibi ostendisse inter cætera monilia carbunculum tantæ pulchritudinis, ut à rege rogatus quanti eum æstimaret? responderit, nullum pretium pecuniæ, isti posse adæquari, integro regno vænire. *Gemma pretiosius omni*, momenti maximi vel unicum momentum est, in quo Petrus veniam, Paulus gratiam, latro regnum ac gloriam comparavit æternam. Quæ scite expressit S. Bernardinus: d *Vide peccator temporis pretiositatem; quia modico tempore potest homo lucrari veniam, gratiam & gloriam.* Plus dicit idem Ecclesiastes: *Tempus tantum valet, quantum Deus; quippe in tempore bene consumpto, comparatur Deus.* Ut non injuria horologia aureis litteris horas signent, cujus vel momentum in pretio habendum est. Sed ô perversum mortalium judicium! cum gemitu Bernardus ingeminat:

a Chresol, antolog par. 2, pag. 204, b Caussinus in symb. l. 12, sect. 68.

c Ad Gal. 6. d Feria 4. post Domin. 1. Quad. c. 4.

Nihil

§. I.

a *Nihil pretiosius tempore, sed heu! nihil hodie vilius æstimatur.*

Hoc unicum mortalium studium, diem comburere, horas fallere, otio aut certe nullo negotio tempus perdere. *b* Domitianus Imperator quotidie horas aliquot in cubiculum se abdebat, quasi de rebus magnis consulturus: cum vero ministri aliquando per rimam, quid intus ageret, curiosius indagarent; viderunt Imperatorem muscas acuto stilo configentem. Hinc percunctantibus, num quis intus esset cum Imperatore? *Ne musca quidem*, respondebant. Hartabus Hircaniæ Rex talpas capiebat: Eropus Macedoniæ Rex laternis conficiendis capiebatur: Bias Rex Lydiæ, filo ranas colligabat: Ptolemæus omnium artificum tabernas obambulabat: Valentinianus Imperator picturæ & cælaturæ deditus, totus erat in fictis & pictis lineamentis corporis: sic interim dies & annos traducebat, queis non lineam animæ duceret. Fuit qui quadrigas cælabat, quæ sub muscæ ala abscondebantur, in quem merito Ælianus exclamat: c *Quid hoc aliud, quam temporis vana perditio?* Alexander ille, re & nomine magnus, succensuit ei potius, quam ut speratum præmium largiretur, qui grana ciceris per ocellum acus, quoties vellet eminus trajiceret; quod nimirum non tam laudandam hominis industriam, quam damnandum inutilem pretiosi temporis jacturam censere[t].

d His accenseri possunt prin[cipes] orbis ingenia, quæ in descr[i]bendo passere, cane, fele, ran[a,] musca, culice, pulice, pedicu[lo,] elaborato opere desudarun[t]. *e* Otiosi hominis & illa occu[]patio censeri potest, qui calcu[]lum inivit quot vicibus s[ex] convivæ, vario semper ordi[ne] accumbere possent. Invitat quispiam sex convivas var[iæ] dignitatis: hinc cum accum[]bendum, lis ingens, & delit[iæ] ac cæremoniæ plurimæ: alt[er] alteri principem locum ced[e]re, ille non accipere: hic urg[e]re, ille denuo tergiversari: il[le] iterum blandiri, & rogare, [ut] priorem accubitum deferr[e]t hic paterfamilias & modimp[e]rator partes suas interponer[e]t & Quæso, inquit, num hod[ie] stantes prandebimus? prox[i]mum quisque locum occupe[t] aut ego vos toties adhibe[bo] mensæ, quoties sessioni loc[us] poterit inter vos mutari. Oti[o]se hoc prorsus, & temere dix[it] nam si leges arithmeticæ sp[e]ctemus, possunt sex conviv[æ] septingenties vicies discumbe[n]di ordinem commutare. Si ja[m] anno uni trecentos sexagin[ta] quinque dies assignemus, debu[it] paterfamilias ille sex conviv[as] duos totos annos quotidie a[d] mensam vocare, exceptis quin[]que ultimis diebus hebdom[adæ] sanctæ. In quo ad longum nu[]mero supputando, quantu[m] temporis expenderit, lector c[u]riosus ex adjecta tabula facil[e] colliget, in qua literas pro con[]vivis, nunquam eodem ordin[e] collocatas reperiet.

a Bern. declam. Ecce nos reliquimus omnia. *b* Epulum Philo Gasp. Ens p. 102. c Lib. 1, c. 17. Variæ Hist.

d Raderius in Mart. p. 89, *e* Drex[el.] Phaeton de otiosa lingua c. 41 sect. 5

abcde

bcdef	acbdef	adbcef	aebcdf	afbcde	bacdef	bcadef	bdacef
bcdfe	acbdfe	adbcfe	aebcfd	afbced	bacdfe	bcadfe	bdacfe
bcedf	acbedf	adbecf	aebdcf	afbdce	bacedf	bcaedf	bdaecf
bcefd	acbefd	adbefc	aebdfc	afbdec	bacefd	bcaefd	bdaefc
bcfde	acbfde	adbfce	aebfcd	afbecd	bacfde	bcafde	bdafce
bcfed	acbfed	adbfec	aebfdc	afbedc	bacfed	bcafed	bdafec
bdcef	acdbef	adcbef	aecbdf	afcbed	badcef	bcdaef	bdcaef
bdcfe	acdbfe	adcbfe	aecbfd	afcdbe	badcfe	bcdafe	bdcafe
bdecf	acdebf	adcebf	aecdbf	afcbde	badecf	bcdeaf	bdceaf
bdefc	acdefb	adcefb	aecdfb	afcdeb	badefc	bcdefa	bdcefa
bdfce	acdfbe	adcfbe	aecfbd	afcebd	badfce	bcdfae	bdcfae
bdfec	acdfeb	adcfeb	aecfdb	afcedb	badfec	bcdfea	bdcfea
becdf	acebdf	adebcf	aedbcf	afdbce	baecdf	bceadf	bdeacf
becfd	acebfd	adebfc	aedbfc	afdbec	baecfd	bceafd	bdeafc
bedcf	acedbf	adecbf	aedcbf	afdcbe	baedcf	bcedaf	bdecaf
bedfc	acedfb	adecfb	aedcfb	afdceb	baedfc	bcedfa	bdecfa
befcd	acefbd	adefbc	aedfbc	afdebc	baefcd	bcefad	bdefac
befdc	acefdb	adefcb	aedfcb	afdecb	baefdc	bcefda	bdefca
bfcde	acfbde	adfbce	aefbcd	afebcd	bafcde	bcfade	bdface
bfced	acfbed	adfbec	aefbdc	afebdc	bafced	bcfaed	bdfaec
bfdce	acfdbe	adfcbe	aefcbd	afecbd	bafdce	bcfdae	bdfcae
bfdec	acfdeb	adfceb	aefcdb	afecdb	bafdec	bcfdea	bdfcea
bfecd	acfebd	adfebc	aefdbc	afedbc	bafecd	bcfead	bdfeac
bfedc	acfedb	adfecb	aefdcb	afedcb	bafedc	bcfeda	bdfeca

beacdf

beacdf	bfacde	cabdef	cbadef	cdabef	ceabdf	cfabed	dab
beacfd	bfaced	cabdfe	cbadfe	cdabfe	ceabfd	cfadbe	dab
beadcf	bfadce	cabedf	cbaedf	cdaebf	ceadbf	cfade b	dab
beadfc	bfadec	cabe fd	cbaefd	cdaef b	ceadf b	cfaebd	dab
beafcd	bfaecd	cabfde	cbafde	cdaf be	ceaf bd	cfaedb	dab
beafdc	bfaedc	cabfed	cbafed	cdafeb	ceafdb	cf bade	dac
becadf	bfcade	cadbef	cbdaef	cdbaef	cebadf	cf baed	dac
becafd	bfcaed	cadbfe	cbdafe	cdbafe	cebaf d	cf bdae	dace
becdaf	bfcdae	cadebf	cbdeaf	cdbeaf	cebdaf	cf bdea	dace
becdfa	bfcdea	cadefb	cbdefa	cdbefa	cebdfa	cf bead	dacf
becfad	bfcead	cadf be	cbdfae	cdbfae	cebfad	cf beda	dacf
becfda	bfceda	cadfeb	cbdfea	cdbfea	cebfda	cfdabe	dae
bedacf	bfdace	caebdf	cbeadf	cdeabf	cedabf	cfdaeb	dae
bedafc	bfdaec	caebfd	cbeafd	cdeaf b	cedaf b	cfdbae	daec
bedcaf	bfdcae	caedbf	cbedaf	cdebaf	cedbaf	cfdbea	daec
bedcfa	bfdcea	caedfb	cbedfa	cdebfa	cedbfa	cfdeab	daef
bedfac	bfdeac	caef bd	cbefad	cdefab	cedfab	cfdeba	daef
bedfca	bfdeca	caefdb	cbefda	cdef ba	cedf ba	cfeabd	daf
befacd	bfeacd	caf bde	cbfade	cdfabe	cefabd	cfeadb	daf
befadc	b eadc	caf bed	cbfaed	cdfaeb	cefadb	cfebad	dafc
befcad	bfecad	cafdbe	cbfdae	cdf bae	cefbad	cfebda	dafc
befcda	bfecda	cafdeb	cbfdea	cdf bea	cefdab	cfedab	dafe
befdac	bfedac	cafebd	cbfead	cdfeab	cefdba	cfedba	dafe
befdca	bfedca	cafedb	cbfeda	cdfeba	cfabde	dabcef	dba dba

bacfe	dcabfe	deabfc	dfabec	eabcfd	ebacfd	ecabfd	edabfc
baecf	dcaebf	deacbf	dfacbe	eabdcf	ebadcf	ecadbf	edacbf
baefc	dcaefb	deacfb	dfaceb	eabdfc	ebadfc	ecadfb	edacfb
bafce	dcafbe	deafbc	dfaebc	eabfcd	ebafcd	ecafbd	edafbc
bafec	dcafeb	deafcb	dfaecb	eabfdc	ebafdc	ecafdb	edafcb
bcaef	dcbaef	debacf	dfbace	eacbdf	ebcadf	ecbadf	edbacf
bcafe	dcbafe	debafc	dfbaec	eacbfd	ebcafd	ecbafd	edbafc
bceaf	dcbeaf	debcaf	dfbcae	eacdbf	ebcdaf	ecbdaf	edbcaf
bcefa	dcbefa	debcfa	dfbcea	eacdfb	ebcdfa	ecbdfa	edbcfa
bcfae	dcbfae	debfac	dfbeac	eacfbd	ebcfad	ecbfad	edbfac
bcfea	dcbfea	debfca	dfbeca	eacfdb	ebcfda	ecbfda	edbfca
beacf	dceabf	decabf	dfcabe	eadbcf	ebdacf	ecdabf	edcabf
beafc	dceafb	decafb	dfcaeb	eadbfc	ebdafc	ecdafb	edcafb
becaf	dcebaf	decbaf	dfcbae	eadcbf	ebdcaf	ecdbaf	edcbaf
becfa	dcebfa	decbfa	dfcbea	eadcfb	ebdcfa	ecdbfa	edcbfa
befac	dcefab	decfab	dfceab	eadfbc	ebdfac	ecdfab	edcfab
befca	dcefba	decfba	dfceba	eadfcb	ebdfca	ecdfba	edcfba
bface	dcfabe	defabc	dfeabc	eafbcd	ebfacd	ecfabd	edfabc
bfaec	dcfaeb	defacb	dfeacb	aefbdc	ebfadc	ecfadb	edfacb
bfcae	dcfbae	defbac	dfebac	eafcbd	ebfcad	ecfbad	edfbac
bfcea	dcfbea	defbca	dfebca	eafcdb	ebfcda	ecfbda	edfbca
bfeac	dcfeab	defcab	dfecab	eafdbc	ebfdac	ecfdab	edfcab
bfeca	dcfeba	defcba	dfecba	eafdcb	ebfdca	ecfdba	edfcba
abef	deabcf	dfabce	eabcdf	ebacdf	ecabdf	edabcf	efabcd cfabde

efabdc	efdacb	fadbec	fbcaed	fcabed	fceabd	fdcaeb	febc
efacbd	efdbac	fadcbe	fbcdae	fcadbe	fcebad	fdcbae	febc
efacdb	efdbca	fadceb	fbcdea	fcadeb	fcebda	fdcbea	febd
efadbc	efdcab	fadebc	fbcead	fcaebd	fcebad	fdceab	febd
efadcb	efdcba	fadecb	fbceda	fcaedb	fcedba	fdceba	fecab
efbacd	fabcde	faebcd	fbdace	fcbade	fdabce	fdeabc	feca
efbadc	fabced	faebdc	fbdaec	fcbaed	fdabec	fdeacb	fecb
efbcad	fabdce	faecbd	fbdcae	fcbdae	fdacbe	fdebca	fecb
efbcda	fabdec	faecdb	fbdcea	fcbdea	fdaceb	fdecab	fecd
efbdac	fabecd	faedbc	fbdeac	fcbead	fdaebc	fdecba	fecd
efbdca	fabedc	faedcb	fbdeca	fcbeda	fdaecb	feabcd	fedab
efcabd	facbde	fbacde	fbeacd	fcdabe	fdbace	feabdc	feda
efcadb	facbed	fbaced	fbeadc	fcdaeb	fdbaec	feacbd	fedb
efcbad	facdbe	fbadce	fbecad	fcdbae	fdbcae	feacdb	fedb
efcbda	facdeb	fbadec	fbecda	fcdbea	fdbcea	feadcb	fedc
efcdab	facebd	fbaecd	fbedac	fcdeab	fdbeac	feadbc	fedc
efcdba	facedb	fbaedc	fbedca	fcdeba	fdbeca	febdca	
efdabc	fadbce	fbcade	fcabde	fceadb	fdcabe	febacd	

Horum omnium ſtudia miramur, cum nihilo ſecius, imo nequius tempus tranſigamus. Rationem quiſque vitæ ſuæ diligentius reſpiciat è 30.50.80. ann.quos vixit,quot horas ludo, quot inani ſtudio, quot prandio, quot ſomno? quantulum animæ ac Deo per pias occupationes inſumpſerit? in his quid non evagationis? *a* Re-

cens Poëta cum ſolem aliqua do in Theatrum induxiſſet blimi quadriga ſplendente fecit eum à 12. horis trahi; ras autem velut Nymphas p quam eleganter adornavit: & ſagittis: in ſignum celeri tis inſignes. Cæterum diſſim habitu, moleque corpor quaſdam enim proceriſſima

a Stergelius in labyrintho.c.13.n
al

ias breviusculas, nonnullas
inima staturе exhibuit. Hanc
arietatem cum obvius Mercu-
us vidisset, ex singulis intelli-
ere voluit, quænam essent?
revissimæ igitur Nymphæ di-
erunt se esse horas oratio-
is; mediocres vero, se es-
horas negotiorum; at lon-
issimæ responderunt se horas
mni esse, prandiorum, ludo-
um, compotationum. Qua re
oëta ingeniosus significare
oluit, ab hominibus horas
erumque contrahi divinis re-
us destinatas; extendi autem
erius ac liberalius, quæ im-
nduntur faciendo lucro, a-
ndæ familiæ, sustentationi
mparandæ: illas demum pro-
issimas esse, quas symposia,
ectacula, otia, scelera absu-
unt. Ut nihil dicam de super-
cuis vanisque colloquiis, dum
a *Garrula cum blandis ducitur hora jocis*,
rnardum audite. *Nemo ve-
um*, inquit, *parvi æstimet tem-
s, quod in verbis sumitur otiosis;
at verbum irrevocabile, volat
npus irremediabile; nec adver-
insipiens quid amittat. Licet
ulari (dicunt) donec hora præ-
eat. O! donec prætereat hora,
am tibi ad agendam pœniten-
m, ad obtinendam veniam, ad
uirendam gratiam, ad prome-
dam gloriam misericordia Con-
oris indulget. Donec transeat
pus quo divinam propitiare de-
ras pietatem, properare ad An-
cam societatem, suspirare ad
issam hæreditatem, excitare re-
sam voluntatem, flere commis-
iniquitatem.* Quod si tam
nde piaculum est, unam ho-
i alteramve inter officiosas ridiculasque confabulationes perdere; quantum crimen erit, dies, menses, annos, maximam totius vitæ portionem, in popinis inter pocula, inter libidines, & iniqua lucra comburere: aut cum nummis & arcula, aut cum ventre & cuticula negotium est. Ii vero honesti ac probi habentur, qui ad abacum volvendis tesseris, vel lusoriis paginis tempus & curas fallunt, imo & seipsos, nunquam magis serii quam in hisce illusoriis nugis. Quos ludiones severiori supercilio perstringit Seneca Philosophus: b *Nullum temporis pretium est; re omnium pretiosissima luditur.* c Alexander Dux Lithuaniæ, ex illustri Jagellonidum familia, ludens cum margarito seu pretioso unione, eundem sæpe auriculæ immiserat & exemerat: altius tandem inferens, extrahere non valuit, & paulo post ulcere exorto interiit. Re tam pretiosa dum ludit, luditur, & vitam amittit. Plures dum re omnium pretiosissima, id est, cum tempore ludunt, animam perdunt. dum tempus, quod vitæ meliori, imo æternæ impendere possunt, lusibus si non inhonestis, damnosis certe dilapidare contendunt, quasi tam ubere illius copia opprimantur, ut perditos se existiment nisi tempus perdant; cum tamen Cittæus ille Zeno olim dicere sit solitus, nullius rei penuria magis homines laborare quam temporis. Cui Democritus, Theophrastes & Varro consonant, dum ajunt, nihil temporis impendio pretiosius, nihil jactura

a ull. l. 3. El. 22. ser. de triplici custodia.

b Seneca de brevitate vitæ cap. 8. c Michael Picart. to. 3. deo. 7. s. 6.

ejus gravius reperiri. Fuit qui quadragenis H. S. in punctum luderet, id est, uno jactu ducentorum quinquaginta millium florenorum jacturam faceret: hac tamen gravior jactura temporis. Suffragatur his auctoritas, qua major non est in terris: variis enim de rerum suarum jactura apud sanctissimum Patrem nostrum Clementem VIII. conquerentibus, respondisse fertur, a *eam jacturam rei gravissimam esse, quæ semel amissa recuperari non potest.* Si vestis scissa est, reparari potest: domus incensa est, reædificari potest: exercitus cæsus est, novis copiis instaurari potest: civitas perdita est, recuperari potest; at tempus perditum recuperari non potest, ut eleganter in re seria lusit Poëta:

Damna fleo rerum, sed plus fleo damna dierum:

Rex poterit rebus succurrere, nemo diebus.

Hoc scilicet expendunt compti adolescentes, sponsi Penelopes, Veneris proci; qui quot horas in periscelide explicanda insumunt? Hæc nempe cura, sive temporis jactura puellas sollicitat, quæ quot horas ad crystallum idolum suum venerantur; nec quidquam teste *b* Hieronymo illis antiquius est, quam *polire faciem purpurisso, & cerussa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis turritum verticem struere.* Hæc & ejusmodi *c* Bernardum gravissime lamentantem audiamus: *Considera quam multi* moriantur (quot hoc momento agonizent) *quibus si hæc hora* (dum ad speculum, tu ad abacum l[...] sorium) *ad agendam pœnitenti[...] concederetur, quæ tibi concessa [...] quomodo per altaria, & quam [...] stinantes currerent? & ibi flexis g[...] nibus, vel certe toto corpore in t[...] ram prostrato, tamdiu suspira[...] plorarent & orarent, donec plen[...] simam peccatorum veniam à [...] consequerentur. Tu vero comede[...] do, bibendo, jocando & riden[...] tempus otiose perdis, quod tibi [...] dulserat Deus ad acquirend[...] gratiam, & ad promerendam g[...] riam. Cogita etiam quot anima[...] inferno nunc cruciantur, sine [...] veniæ ac misericordiæ.*

a Beyerlinck in apophr. tit. Tempus. *b* Hieron. ad Demet. de virg. c. 5. *c* Bernard. de interiori domo c. 63.

§. II.

Iactura temporis sero defletu[...]

Nihil quidquam damna[...] gravius affligit, quam pa[...] culos vitæ annos, bre[...] merendi spatium, non totum[...] lucrum æternæ beatitatis i[...] sumpsisse. Docet illud *d* Hu[...] bertus è sacra D. Dominici f[...] milia vir undequaque magn[...] Homo quidam Religiosus p[...] aliquando precibus occupat[...] seria futuri ævi consideratio[...] distinebatur; cum ecce tibi, v[...] cem lugubrem plenamque m[...] sto ejulatu accepit. Ignar[...] unde adlaberetur, quæsiit q[...] gemeret, quid etiam plorar[...] Ad quem tristis iterum son[...] Sum unus ex conclamata ap[...] inferos turba. Quid vero, i[...] quit ille, tam luctuose suspir[...] Noveris, ait damnatus, me, c[...] terosque averni incolas, ni[...] acerbius lugere, nihil amari[...] deplorare, quam inter vanit[...] tes sæculi, brevesque illec[...] br[...]

d Humbertus de 7. donis.

-as, dilapidati temporis jactu-
m. sic evanuit. Quid puta-
us, ó mortales! si quis insti-
r vendendi temporis à Deo
testatem accepisset, atque ad
rtas inferorum consistens,
mnatis omnibus copiam fa-
ret emendi; quam caro pu-
is vel horam redimerent?
amnatos interroga, ipsi tibi
etium temporis statuent. Pro-
at in ignea sua purpura unus
ulo, quid daturus pro anno
io, pro die, pro hora hujus
nporis? Darem, inquit, mun-
m universum, darem mille
indos si haberem. Quid tu ô
rodes sanguisuga? Darem de-
ias omnes, divitias omnes,
menta omnia subirem. Quid
proditor Iuda? O si daretur
l momentum resipiscendi,
enitendi, veniam emerendi,
ud emerem omnibus labori-
s, doloribus, afflictionibus,
as unquam homines tolera-
nt, aut etiam tolerant in pur-
torio vel in inferno, etiamsi
a, etiam centum millia, imo
lle milliones annorum du-
nt. Hæ voces Diocletiani,
rônis, Maxentii. Sic Arrius,
storius, Lutherus, Calvinus,
pes Ecclesiæ abortus loque-
itur: mille mortibus, mille
pliciis protractis in mille
lliones annorum, redimerent
evissimam horulam, vel mo-
entum, quo iterum per fin-
um contritionis actum, cum
mensa illa bonitate in gra-
m redire, orcum cælo per-
tare liceret. Apposite B.
urentius Iustinianus: a *Quis
nte assequatur ut pretiosum est
pus? aut quis lingua charita-
ejus explicet? norunt qui a-
miserunt: hi enim grato animo e-
rogarent opes, honores, delicias ac
quidquid est voluptatis pro una
horula; nam exiguo illo tempore
possent iram ac furorem divinæ ju-
stitiæ sedare, Angelos exhilarare,
flammis æternis se eripere & cæle-
ste regnum adipisci.* b Ipse menda-
cii pater quandoque hanc ve-
ritatem confirmare coactus, in
corpore obsessæ adjuratus, di-
xit: Si Deus post diem judicii
vellet sibi punctum temporis
concedere ad promerendum
cælum, plus esset ipse solus pro
Deo facturus, quam omnes ho-
mines simul. Alter interrogatus
quodnam esset summum tor-
mentum, quod apud inferos su-
stinerent? Hoc, inquit, summe
me cruciat, quod tam parvam
curam habuerim temporis,
quod mihi datum ad aman-
dum Deum; & tamen secun-
dum communem sensum Theo-
logorum, Angeli tantum unum
quadrantem, vel ut alii, mo-
mentum, fuere in statu meren-
di: *Quæ lingua caritatem ejus ex-
plicet? norunt qui amiserunt. O
magnum temporis exigui pretium!*
Interroga animas in Purgato-
rio, quanti temporis jacturam
redimerent? dicent illæ: Si pos-
semus redire ad tempus me-
rendi & satisfaciendi, emere-
mus illud non auro, non gem-
mis totius mundi, sed sanguine
& vita & mille mortibus; ac
tum reipsa verum illud Augu-
stini, eorum quisque compro-
baret, c *Caro mihi valent stillæ
temporum.*

Interroga Beatos, dicent illi;
O mortales si sciretis quæ me-
rita, quæ lucra gloriæ quot

a Iustin. de vita solit. c. 10.

b P. Barry solitude pag. 256. c Aug. lib 1, conf. c. 21.

momentis comparare possitis, ea emeritis omni sudore & labore. Meritum momento acquisitum, æternum est. Id unum vobis invidemus: O si ad vos revisere liceret! emeremus vel horam omnibus equuleis, ignibus, bestiis, martyriis; gauderemus illa pati quæ unquam sancti passi sunt, usque ad diem judicii. O si redire liceret, quam aliter tempus expenderemus: versamur hic inter Angelos, hoc ageremus ut inter Seraphinos, Cherubinos inter, adscribi mereremur, quo summo bono arctius conjungeremur. O momentum pretiosum, ex quo pendet æternum gloriæ pondus! minima portio gratiæ, (ut D. Francisco revelatum proditur) pluris est toto hoc mundo aspectabili, etsi tota terra in aurum, lapides in gemmas, aquæ omnes in balsamum verterentur. Quot hic momenta in otio deperdis, tot æternitates gloriæ, tot gradus gloriæ tota æternitate duraturos, quos laborando, patiendo, animas convertendo acquirere poteras, perdis, & irrevocabiliter perdis, ut si in cælo pœnitere posses, non alterius rei quam temporis deperditi, aut minus strenue impensi te pœniteret. Quare jam dum tempus habemus, ejus nos quam maxime avaros præbeamus. *a* In silva non ignota Mercator quidam pro summa non adeo notabili, emit quercus, ea lege, ut tot sibi prosterneret, suasque faceret, quot uno die ab aurora ad vesperam usque posset signare sylvestri malleo. Contractus initus est. Observavit in primi[s] emptor præstantissimas quasqu[e] cum otio, locaque designavit quibus adeundis compendiosi[us] ordinem servaret; expectavi[t] dies longissimos, & ab auror[a] ad vesperam usque ascitis ali[-] quot sociis, quorum nonnullu[s] panem vinique lagenam con[-] ferebat, pene totam silvam, qua[e] longitudine duo milliaria supe[-] rabat, latitudine non omnin[o] æquali, quercubus spoliavit, in[-] credibili domini damno. Ec[-] quis nostrum adeo temporis a[-] varus existit? ecquis ita ben[e] mane consurgit, ut ad vespe[-] ram usque, altas quercus su[-] perbiæ, avaritiæ, iræ, luxuriæ pervicaciæ decutiat atque pro[-] sternat? nullius vero damno, a[t] nostro summo emolumento, cælestes sibi divitias conqui[-] rat, quas modo dum tempu[s] habemus, quisque sibi compa[-] rare studeat.

a Crombec. de studio perf. l. 1. c. 38. §. 291.

§. III.

Dum tempus habemus, e[t] quam sedulo utendum.

Optime *b* S. Gregorius Na[-] zianz. *Vita nostra est qua[si] mercatus, cujus dies cum abieri[t,] tempus non erit emendi qua veli[s].* Apud mortales in hoc orbe so[-] lemne est, non nisi certos die[s] nundinis præfigere. Quicum[-] que igitur cogitat pecunia re[s] necessarias sibi comparare, tem[-] pore debet accedere; finiti[s] nundinis, emptionis commod[a] occasio non superest. Eanden[i] cælo mercando legem poni[t] Deus, spatium præsentiæ vitæ ubi hæc abierit, actum est; mer[-] cari, nundinari, emere, redi[-] mere nulli amplius conceditur.

b. Greg. Naz. in sent.

Quid

Quid tu de eo negotiatore pronunties, qui unis nundinis centum & amplius millium ducatorum fœnus comparare posset; eas interim ridendo & jocando male contereret? ac ut exemplo res planior fiat: fac esse Madriti negotiatorem, cui hæc à Rege Hispaniæ lex præfigitur, ut proximo die nundinario, quidquid tota vita sibi deinceps comparatum velit, necessario comparare debeat, ita ut eo die elapso, non obolum, non panis frustum, aut prece aut pretio impetrare possit; ea tamen conditione ut toto ejus diei spatio (modo suis non desit partibus) Rege ita suppeditante, ad centum & plura Ducatorum millia lucranda, non desit occasio. Quid amabo dic tam quæstuosa, ejusmodi negotiatorem facturum existimes? nonne à summo mane in seram vesperam omnibus corporis & animi viribus, tam opulentæ negotiationi insudaret? nonne genium defraudaret, ut totus lucro incumberet? aut si imprudens, aliquam diei partem ludo aut jocis perderet, quantocyus Sapientis hortatu ad mentem rediret, & neglecti lucri jacturam æstimare inciperet? Quid si totum diem sic otio ac ludo abreptus prodigeret? nonne jacturam illam gravissimam ac summe dolendam duceret? Nundinæ æternitatis vita nostra stant, quæ dies tantum nundinaria est: diem interim hanc nox excipit, a *nox* heu! *in qua nemo potest operari,* nemo sibi teruncium, at ne guttam quidem aquæ unicam in æternitate comparare potest.

a Ioan. c. 8.

b *Titus Vespasiani filius,* ut Hieron. refert, *cum quadam nocte sero recordaretur, in cœna, se nihil boni eo die fecisse, dixit amicis: Hodie, diem perdidi. Nos non putamus perire nobis horam, diem, momentum, dum otiosum verbum loquimur, de quo reddituri rationem.* Dum calumniis, dicteriis, detractionibus, mendaciis vitam terimus, non cum Tito exclamamus: *Amici, diem perdidimus!* Quid aliud clamant, dolent, queruntur inferi, quam illud: Amici, diem perdidimus, imo dies omnes, annos, vitam, regnum, beatam æternitatem, omnia? Quapropter sapienter omnino Dorotheus inculcat: c *Videmus quotidie fratres nostros de medio tolli, rapi, & mori; nec tamen ob id vigilamus, nec aliquam salutis nostræ curam & diligentiam habemus: nec intelligimus stupidi, quod sensim & in horas morti appropinquamus. Ecce! ex quo dudum huc convenimus, & ad loquendum consedimus, duas aut tres horas nostri temporis consumpsimus, & morti viciniores sumus quam antea. Videmus certe tempus frustra consumi & labi, nec formidamus. Cur, quæso, memorandæ senis illius sententiæ non sumus memores, qui dicere solebat: Aurum & argentum si perdiderit homo, poterit tantundem invenire & reponere; si vero tempus amiserit, nequaquam illud unquam invenire vel acquirere poterit, neque aliud pro eo aliquando reficere aut resarcire. Sane futurum est omnino, ut horam hujusce temporis quæramus, desideremusque, nec eam habere, vel ullis precibus impetrare possimus.*

Ludovicus XI. Galliarum rex,

b S. Hieron. in Epist ad Gal. c. 6. v 10.
c Doroth. serm. 11.

extremo morbo confligans, in dies singulos medico suo quingentos aureos donabat, ut arte sua vitæ tempus protraheret; sed tanto auri impendio pauxillum temporis ne regi quidem impendere valebat.

Nec potuit pretio vel breve tempus emi.

Ut nec Crysaorius ille, qui inducias usque mane ne quidquam deposcebat, ut Gregor. memorat.

Non potuit pretio tam breve tempus emi.

a Lubet hic in exemplum adducere quod refert. R.P. Paulus Barry: Adfui, inquit ille, novitio Societatis morienti, quem dum superior jam animam agentem percunctaretur: Alexander dic si qua in re tibi præsto esse possim, si quid à me desideres? Vitam, inquit, Pater mihi. Vitam Alexander instanter rogabat, quam in vere ætatis deponere, & dum Deo vivere cœperat, se mori incipere graviter dolebat, sed heu! nec Superior, nec ullus mortalium vel momentum vitæ elargiri poterat.

Non potuit pretio tam breve tempus emi.

b Atque longe illud præclarissimum, & hactenus inauditum, Aulici illius Carolo V. invictissimo perfamiliaris, etiam ac intimi: ad quem cum lethali invaletudine ad extrema, jam deductum visendi & consolandi gratia forte Carolus adiisset, rogassetque peramice, numquid à se ea hora sibi suisque præstari cuperet? Unam, inquit

a Barry olitudo pag. 248. *b* Libell. de stultitia mundi per Patrem Soc. Duaci imp. c. 6 in fine.

Aulicus, unam te Cæsar pr[o] omnibus obsequiis Cæsare[æ] tuæ Majestati à me, in omni v[i]ta impense præstitis, mihi à [te] gratiam referri postulem. E[c]quam, inquit Imperator, edi[s]sere. An est forte muneris a[ut] dignitatis quidpiam, quod libe[]ris conferri cupias? Non lib[e]ris, inquit Aulicus; non liberi[s], inquit, meis quidquam post[u]lo: neque vero ipsi te obsequi[is] obstrinxerunt suis; unicam, in[]quit, *mihi* gratiam, ô Cæsar. [E]quam? instat rursus Carolu[s]. Ut, inquit, mihi vitam ad du[as] tresve horas proroges. cumqu[e] subjecisset Imperator sua id [in] potestate situm non esse, rog[a]ret quidpiam quod in manu e[s]set; tunc plorans atque ejula[ns] Aulicus, vultu ab Imperato[re] ad parietem obverso, Heu m[e] exclamat, miserum! heu ins[a]num! qui tot annos, illius ob[]sequio perdiderim, qui una[m] alteramve vitæ meæ hora[m] non possit adjicere, & in m[a]gni illius Domini obsequiis ta[m] remissus fuerim, qui vitam ha[nc] momentaneam, non paucu[lis] horis, sed æternitatis accessi[o]ne se cumulaturum promis[it]. Hæc sero lamentabatur.

Nec potuit pretio tam bre[ve] tempus emi,

nec tot obsequiis per tot ann[os] in servitio tam magnifici, ta[m] munifici Imperatoris tantillu[m] impetrare. Quæ cum ita sin[t] conclusionem infert infallib[i]lem Doctor gentium ad Ga[]lat. 6. *Ergo dum tempus hab[e]mus, operemur bonum.* Quæ ve[r]ba ita cordibus vestris veli[m] inhærere, quemadmodum tr[i]stis olim species, eadem *c* Con[]

c Cantipr. apum. l. 1, c. 3.

rado Hildemensi Episcopo insculpsit nunquam obliteranda. Hic aliquando secundum noctis quietem cum se ad libros contulit, sequenti die dicturus ad populum, alienata jam à sensibus mente, videre sibi visus est Præsulem mitra insignem, ad judicis Dei tribunal rapi. Examinatur continuo causa ab assidentibus & velut à Patribus conscriptis; mox lata mortis sententia: lictores damnatum reum, infula, annulo, cæterisque Pontificiis ornamentis exuunt, carnifici in manus tradunt. Tum deinde qui judicio aderant, loco surgentes, cum hoc epiphonemate seu relicto aculeo recedunt: *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Interim vagus extra se animus Episcopo rediit, & dum solicite indagat, quem triste hoc somnium peteret, adest servulus qui dominum suum vespere proximo elapso subita morte extinctum nunciat. Porro hic ipsius erat è mitratorum Patrum, Principum quoque Germanorum sanguine, cæterum degener vita & moribus; præsertim vero rapinis & libidinibus infamis. Indoluit nimirum Conradus tam lamentabili fato amici; quin & adjectæ clausulæ memor, semper illud in corde tacitus repetebat. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum.* Hoc agamus mortales, dum tempus habemus, operemur bonum, & illud aureum Chrysologi documentum sequamur: a *Vivamus Deo paulum, qui sæculo viximus totum: dedimus corpori annum, demus animæ paucos dies.*

a Chrysol. serm. 12.

Tempus est ut aliquando domi tuæ provideas.

Tempus quod vitæ superest 10. 12, 20. annorum, Deo, animæ ac æternitati beatæ impendamus, qui optimam & maximam vitæ partem corpori, commodis & voluptatibus ac rebus fluxis & caducis impendimus. *Vivamus paulum Deo*; paululum, quia intra paucos annos, imo menses, multi ex hoc consortio bivium illud disparis æternitatis ingressi fuerint, & nox illos occuparit, in qua non poterunt operari.

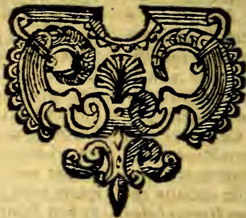
Ergo dum tempus est, operemur bonum.

Præcipitant hic rapidissimi temporis momenta, evanescunt horæ, occidunt soles, transeunt dies, effluunt menses, dilabuntur anni, evolant lustra, volvitur vita, exspirat totius vitæ tempus, & ecce post primum momentum, quo egreditur, & in domum æternitatis ingreditur spiritus, mox audis: b *Tempus non erit amplius.* O tempus ubi es? nulla spes amplius obtinendi bravii, decursum est stadium: nec referendæ coronæ, confectum est bellum: nec comparandi merces, finitæ sunt nundinæ: nec intrandi cælum, clausa est janua, *tempus non erit amplius.* Nunquam mihi posthac sol orietur, ut pro salute negotier: nulla deinceps mihi elucescet dies, qua pro æternitate laborem: nullum indulgebitur momentum, quo salutem operari queam: *tempus non erit amplius.* Fuit tempus quando unico oris verbo, cordis gemitu, manus planctu, pedis gressu, oculi stillici-

b Apoc. 10.

dio operari poteram æternum gloriæ pondus; sed tunc *tempus non erit amplius* : nullum amplius tempus, quo possim expiare conscientiam, deflere scelera, solvere debita, propitiare Dei justitiam, placare iram, agere pœnitentiam, augere gratiam, mereri gloriam. *Tempus non erit amplius* Iubilei, pietatis, misericordiæ, gratiæ, favoris, amicitiæ cum Deo. Si modo sub nostris pedibus terra decederet, ingentique hiatu, ac voragine ad ipsos usque illætabiles inferorum recessus sese aperiret, sic ut ipsorum ejulatus auribus possemus haurire; ecquænam voces ex illo cavernoso specu, & horrifico æternitatis antro resonarent? non alias perciperemus querelas, quam illas ipsas, quas Ieremias hoc suo oraculo expressit: a *Transiit messis, finita est æstas, & nos salvati non sumus.* Iam nefas est seminare, non licet occare, non arare, non metere. *Transiit messis*, nulli licet in æstate facere messem, nisi in vere fecerit sementem. messis tum verò transierit, finita est æstas: *Ergo dum tempus habemus operemur bonum.* Prô quanti momenti est, quodlibet temporis momentum! ut tota messis latet in virtute seminis, sic tota æternitas in quovis momento temporis. Possumus jam emere momenti paupertate, æternum gloriæ pondus, dolore gaudium, labore quietem, vilitate gloriam, morte vitam. Ergo dum tempus est operemur bonum, illudque vel momento, æternum.

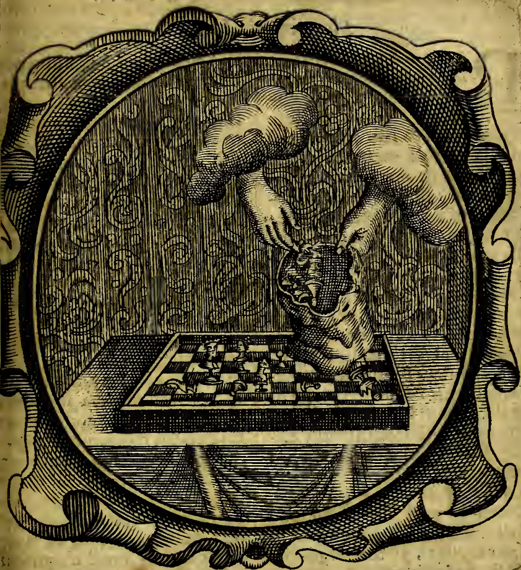
a Ierem. c. 8.

EMBLE-

MBLEMA XXXVIII.

Sicut ceteri. Luc. 18.

OMNES EODEM COGIMUR. *Hor. 2. car. Ode 3.*

DOMINICA DECIMA POST PENTECOSTEN.

Omnis superbus stultus: & hic, & ille, se jactat non esse *sicut ceteri hominum*. Quare helleborum illis sit mortis meditatio, quæ omnes reddit, ut sint *sicut ceteri hominum*. Quod in lusu latrunculorum videre est, ubi rex & morio, eques & pedes sacculum a *in unum, dives & pauper*, conjiciuntur.

I. *Omnem superbum stultum, & omnem stultum superbum esse.*

II. *Hujus maniæ præsens remedium, ex calvariis mortuorum petitur.*

III. *Æquat mors omnia.*

IV. Monumentum sic dictum, quasi moneat mentem. b *August.*

V. *Mortui ad vivos perorant, ut stultam superbiam deponant.*

a Psal. 48. b Aug. tom. 4. de cura pro mortuis c. 4.

DOMINICA DECIMA POST PENTECOSTEN.

Sicut ceteri. Luc. 18.

PARADOXUM fortasse cuipiam illud Principis Oratorum pronuntiatum videri posset: *Stultorum plena sunt omnia.* quasi ubi-ubi oculi inciderent, nil nisi stultos & amentes contemplarentur: domos, plateas, forum, curiam, templa, monasteria, urbes, regiones, orbem universum stultorum plenum esse; stultos opifices, stultos mercatores, stultos Philosophos, stultos mathematicos, stultos medicos, stultos causidicos, stultos Senatores, stultos Theologos, stultos Religiosos & Ecclesiasticos, stultorum plena omnia. Quod ipsum vivis coloribus expressisse perhibetur expertissimus quidam *a* Doctor in celebri quadam Academia Germaniæ, medicinam professus. Hic cum ædes suas aliquando foris incrustandas, & expoliendas curasset, pictori negotium dedit, ut in exterioribus parietibus & frontispicio domus, omnis generis atque ordinis homines, Theologos, jurisperitos, medicos, poëtas, morionum habitu depingeret; at ne quis eo nomine fatui expostularet, ipse quoque medius inter fatuos illos pingi voluit; sic quidem ut rubro thorace, quem gestare solebat, esset conspicuus, ac dextra urinale teneret, quod contemplaretur: juxta adstante Guilielmo Grataroloc Italo, cui parum benevolus (figulus enim figulum o[...] existimabatur; idque etiam [...] lus ægerrime tulisse fer[...] Has ædes plerique non [...] admiratione, imo multo c[...] risu præteribant; cum aut[...] aliquando vir nobili loco [...] tus easdem ædes prætervel[...] retur, cum equo consist[...] paulisper, Pol, inquit, qu[...] multi fatui sunt his in ædib[...] Id medicus è superiori pa[...] audiens; Verum, inquit, dic[...] sed multo & plures & ma[...] res tam prætereunt quam pr[...] tervehuntur. quo certe indic[...] re voluit verissimum illud T[...] lii: *Stultorum plena sunt omn[...]* quod lemmatis loco, hisce o[...] nis generis morionibus appo[...] te subjici poterat. Nullos er[...] doctrina, litteris, prudentia, r[...] rum agendarum experien[...] peritissimos reperire est? [...] non opifices artis suæ gna[...] monumentis longè exquisiti[...] mis, & quam affabre expo[...] tis, celebres exstitere? an n[...] mercatores in negotiis pert[...] ctandis industrii & maxi[...] circumspecti? an non Philos[...] phi rationum pondere ac so[...] do discursu Thesim suam co[...] probantes? an non in hoc co[...] sessu complures viri docti, pr[...] dentes, sapientes, ingenio [...] cri, judicio maturo, plurin[...] laudabiliter perfuncti mun[...] conspiciuntur? nonne urbs S[...] chemiensis hanc laudem tul[...] ut præ cæteris tria jactare[...] 1. Securitatem, quod nunqua[...]

a Epidorp. Ens lib. 4. sub finem.

portas clauderet; cum nullæ int. 2. Divitias; quod ne terun-cium debitorum haberet. 3. Sapientiam; quia dum ludi exhibendi, Morio è vicino oppido petendus fuit, quod nullus illic stultus reperiretur. a Quid ergo Tullius omnia stultorum plena asseruit? Parisiis quidem domus fuisse legitur, ubi omnes liberi stulti nascebantur. Accedit nationes quasdam esse, apud quas omnes infantes fatui gignuntur, atque adeo totas urbes stultorum ac fatuorum plenas esse; sed hi pauci, & in Insulis quasi Anticyris, ab orbe discreti. Sic quondam nationem quandam infamiæ taxavit, more suo facete Henricus IV. Galliarum Rex, quem dicere solitum ferunt, quosdam videri prudentes & esse stultos, quosdam videri stultos & esse prudentes, quosdam videri stultos & esse stultos, quosdam videri prudentes & esse prudentes; atque adeo non omnes, sed quosdam stultitiæ aura afflari; at nullum non in orbe fatuum, ac stultum esse, quis crederet? nisi ipsa infallibilis Veritas comprobaret, quæ sic de stultis per Sapientiam disserit: b *Stultorum infinitus est numerus.* Quod profecto nemo quisquam mirabitur, si omnes fastu turgidos, spiritu inflatos, animo superbos, stultos ac fatuos esse demonstraro. Chrysostomum audite: c *Magnum est elationis malum, stultum esse, melius est quam insolentem. Non potest esse superbus, qui fatuus non sit, stultitia vero plenus est superbus.* Expende illud, *Non potest esse superbus, qui fatuus non sit*; quasi diceret; quot superbos, qui non sunt sicut ceteri hominum, tot stultos reperire licet. Quod quo manifestius fiat,

§. 1.

Omnem superbum stultum esse, & omnem stultum superbum comprobabo.

QVis umquam Morotrophium adiit, aut cum stultis se oblectavit, qui vel unum aliquem Morionem, demisse de se sentientem audiit? hic se è prosapia Farnesiana Cardinalem, Ducem de Medina: alter è priscis Cetechis, è primis Patriciis, parentem exercitum duxisse contra Otthomannum, se de facto ad ducenta millia sub signis habere: alius persuasum habet se Papam esse, & ideo omnibus grandi crucis signo bene precatur, & Iubileum amplissimum elargitur: alius se Cæsarem dictat, sancit leges, diplomata mandat observari, quæ si risu excipias, baculo pro sceptro ferit. Gravissime indignatur Vasallos non debitam reverentiam suæ Cæsareæ Majestati exhibere: nec hisce limitibus contenti: sunt qui se Archangelos, qui se Deos deprædicarunt: quisque hoc suo sibi cerebro infixum habet: *Non sum sicut ceteri hominum.* Fuit Antverpiæ qui se Ioannem Baptistam dictitabat, in ergastulum conclusum, quia prædicarat Baptismum pœnitentiæ. Vultis hujus rei aliud ludicrum exemplum, luculento tamen testimonio comprobatum? Accidit ut celeberri-

a Binet consol. ægrot. c. 9. sect. 4. b Eccl. c. 1. c Chrysost. hom. 39. ad Pop.

mus Theologus a Gabriel Vasquez Romam venerit, ubi orbem in urbe miratus, ac quidquid sacræ ac profanæ religionis, aut antiquitatis spectabile lustrasset, ductus tandem fuerit, ut ad Pazzarellos stultos viseret. Ædes ingressus, incidit in venerabilem senem, natione Hispanum: qui, ut advertit P. Vasquez extraneum esse, omni humanitate Patrem salutat; utque Hispanum esse comperit, officiosissime per omnia deducit, exponendo singula: hunc, inquit, nimiæ literæ ad insaniam redegerunt: hic astrorum cursus, & vertigines cælorum dum attentius contemplatur, cerebrum sibi inverti sensit: ille repulsam passus à puella, in rabiem incidit: iste pangendis versibus mentem vertit. Inde illud Epitaphium manet:

Hic sibi condendo versus, cere-
comminuit brum.

Audi, audi, ut Odas cantet à se conditas, Prosequitur Angelicus noster.

b *Qui media in aula regio incedit gradu*
Sceptrumque gestat ligneum, is rex est sibi,
Et se ipse jactat imperare Canada:
Eoque naves nauticumque militem
Mittere quotannis, maximo Europæ lucro.
Vt cerebri inanis fieret, fecit ambitus,
Dum Prætor esse urbeculæ sperat suæ,
Vbi spe misellus excidit, mente excidit.

Illa referebat Gaspari vir prudens & catus, canis venerandus: sic ut è discursu, & modo agendi quam maturo, Vasquez hunc dominum domus, cui cura incumberet, hos fatuos asservandi, crederet; dum sub discessum, juvenis venusta facie, media area è fonte hausturus aquam occurrit. Quem senex conspicatus, En, inquit, Pater mi, hic omnium stultissimus est: hic sibi imaginatur se esse Michaëlem Archangelum, atque nuntiasse magnæ Virgini, fausta quondam; sed merum delirium est.

Namque ipse juro, crede jurant mihi
Per alta cæli solia, me Deum Patrem
Esse, & fuisse id temporis; salinc scio
An missus à me juvenis imberbis fiet.
Nec missus umquam ab aliis cælestibus,
Nec visus illic usquam, aut umquam fuit.
Ni me juventa tangeret miseratio
Ne mox in atrum destinarem Tartarum.
Vale hospes, abiit Gaspar attonitus senem,
Quem prius amica & sana far viderat,
Tam derepente, juvene conspecti
Exorbitasse mentis à lyra sua.

Nunc si lubet in superbo, consimilis amentiæ specimen videamus. Abhinc paucis annis Prælatus fuit, qui se Dei filium firmiter asseverabat, nec quidquam hominem compescere, aut quidquam imperare poterat, donec peritus medicus adhibitus, qui se Deum patrem esse affirmabat. Cui in omnibus morem gessit, & ad saniorem

a Garassus doct. cur. l. 1. sect. 8. b Pia hilaria Aug. Gazæi l. 1. p. 241.

niorem mentem rediit. An non hæc insania & longe major superbissimum Luciferum afflavit? qui se omnes supra creaturas erigebat: *Non sum sicut ceteri*, Isa. 14. *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, similis ero Altissimo.* Volebat se Deum Filium facere, credebat se Deo Patri parem esse; verum, a *arrogantia tua decepit te.* Vbi recte Chaldæus vertit, *Insipientia tua seduxit te.* Nonne verissime Chrysostomus: *Non potest esse superbus qui fatuus non sit?* De ejusmodi stultis Sapiens pronuntiavit: b *Stultorum infinitus est numerus.* Cyrill. Alexand. libr. 1. de Adorat. loquens de Lucifero: *Adeo puerili stultitia laboravit, ut Deus esse vellet, & quæ supra naturam suam erant, demens animo fingeret.* Quam multi, potissimum qui è vili conditione emerserunt, quia opulentius induti, sæpe quam Comites & Barones, seipsos ignorant, & hoc animo versant: *Non sum sicut cæteri hominum*; dedignantur vicinos salutare, imo & Ecclesiasticos, nescii an capite an pedibus ambulent. Quid stultius? nam ut recte mellifluus Doctor lib. 2. de Consid. *Fortuna quos nimium fovet, stultos facit.* Si non Amplissimo, Eximio, Illustrissimo, alioque titulo compellantur, non dignantur responso. *Ne manquez à mes Tiltres.* Accidit in quadam famila ut vir honestus marito absente, cum fœmina agens, subinde illam, domicellam, vulgo *louffrouvv* compellaret. Aderat forte puellula, quæ vix fari poterat, quæ statim: Audi ma-ma, audi; ipse dicit *louffrouvv.* Quid stultius? non alius sermo quam de nobilitate avita, ille comes contingit ex parte proavi, ille Marchio ratione uxoris, ille Baro cognatus germanus, filia nupta est nobili tali, parens ducit originem ex tam illustri familia, nulli cedere debeo, *non sum sicut ceteri hominum.* Quid stultius? nonne hi discursus optime quadrant cum iis, quos supra commemoravi? c *Si singula verba*, ait Chrysostomus, *arrogantium in medium adduxero, cognosci non poterit verbane sint stulti, an arrogantis; ita unum atque idem in utroque vitium est.* Sunt qui putant se solos sapere, se præ ceteris omnia nosse, ceteri omnes syndici, causidici, consiliarii, fungi, stolidi, bardi, blenni: quid stultius? d *Qui sibi placet*, inquit Augustinus, *stulto homini placet.* Numquid proverbio ventilatur, quod experientia verissimum comprobavit; e *stultos seipsos laudare.* Suffragatur Doctor Gentium: f *Dicentes se sapientes, stulti facti sunt.* Quare dum se ex justa causa Paulus deprædicare cogeretur, sic loquitur: *Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ*, id est, laudis propriæ, aut quæ ad gloriam meam dicturus sum. Et subdit: *Velut insipientem accipite me, ut ego modicum quid glorier. Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia.* Anselmus, Chrysostomus, & D. Thomas sic ajunt, insurrexisse quosdam Pseudo-Apostolos Corinthi, qui honor Pauli multum detrahebant,

a Ierem. 49. b Eccles. 1. c Chrysost. homil. 20. ad Rom d Aug. in Psal. 122. e Ad Rom 1 f 2. Cor. 11.

ex quo necessitas illi fuit, pro suo honore respondere: hinc dicit, 2. Cor. 12. a *Factus sum insipiens; vos me coëgistis.* Adeo sollicite Apostolus, qui omnem superbiam, insipientiam noverat, laudes proprias refugiebat. Apposite b Chrysostomus: *Attende & videbis nihil humilitate altius, nihil arrogantia depressius, nihil stultius, quam cum Pharisæo se laudare.* Et passim dum quis seipsum laudat, circumstantes dicunt, Morionem è manica prospicere. Dum se omnibus præferunt, merito ab omnibus ut stulti exploduntur; ut si homo gregarius in convivio honestorum, se in capite mensæ collocet. Hinc merito Iudas exploditur, qui se Petro ac ceteris Apostolis præferebat. Chrysostomus homilia 69. in Ioannem: *Credibile est proditorem stultum existentem, ante Petrum recubuisse, quod Euangelista significavit, cum dixit: Cœpit lavare, deinde venit ad Petrum.* Quid mirum, si mulieres insaniant, & lis olim fuerit inter duas Matronas, quæ (ut fœminæ gloriæ appetentiores sunt) inter se arrogantia decertabant, utra nobilitate præcelleret, utra in consessu præcederet. Multum altercatæ, tandem ad Carolum Quintum appellarunt, qui ut statum quæstionis probe intellexit, Salomonico sane judicio, litem decidit, dicens: Quæ ex vobis duabus stultior, illa præcedat. hic ambæ hærere, donec ira in risum versa, pacem inierunt, sapere cœperunt, & contendere destiterunt. Ejusmodi igitur stultarum & stultorum plena sunt omnia, talium ut videtis infinitus est numerus, hac mania cujusvis generis ac status homines laborant.

§. 11.

Huic maniæ præsens remedium ex calvariis mortuorum petitur, quæ faciunt ut omnes sint, sicut ceteri hominum.

ASserunt Medici epilepticos curari pulvere cranii humani. Mattiolus ait mumia mederi hemicranio, calculo, gangrænæ, carcinomati & potissimum vertigini; hoc certum, calvarias mortuorum & ossa cadaverum seria contemplatione, velut commolere, omnes molas insaniæ prorsus sistere, aut evertere est. Accedit huc recentior Doctor c Schenkius, qui docet ossa humana contrita, cum potu sumpta, salubre medium contra podagram, eoque plures curatos, ait Galenus. Pes superbiæ hoc pulvere facile curabitur; sed quod potissimum ac periculosissimum, morbum suum omnes ignorant, nec emendare curant. Christus omne genus morborum curavit, quosvis infirmos sanavit, at nullos stultos aut insanos, quia se sanos æstimant: atque hinc ut Medicorum placitum est, nullus morbus difficilius curatur, omnia hic communia medicamenta deficiunt, nec ulla profunt, nisi unum fortasse, quod captum Hippocratis & Galeni longe exsuperat, à Sophocle inventum, dum affe-

a V. Lanuza tract. 2. pag. 2. b Hom. 66. in Matth.

c Iustinian. in Tob. de superb. remed. cap. 11.

asserit, *Mors ultimus morborum medicus*, hac sola mederi potest. Hæc manifesto radicem morbi tollit, quæ in eo consistit, quod sibi persuadeant illud Pharisæi, *Non sum sicut ceteri hominum,* cum mors omnes assimilet, & faciat quales quales fuerint, ut sint sicut ceteri hominum. Iam sana est, si mens hæc semel intro sumpserit, plebeios, Principes, divites, & pauperes, mendicos, Reges, stultos, sapientes, insignes, & imos mortem æquare; cujus unius defectu omnes stultescunt, juxta illud Psal. 71. *Non est respectus morti eorum: ideo tenuit eos superbia.* Mathematici, ut recte circulum definiant, dicunt: Circulus est, cujus lineæ omnes ductæ à puncto ad circumferentiam sunt æquales. Hunc circulum in pulvere humano pulcherrime expressit Deus, dum dixit: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Hic omnes lineæ æquales, nemo dicere potest: *Non sum sicut ceteri hominum.* Sapiente cap. 7. attestante: *Unus est omnibus introitus ad vitam, & similis exitus.* Nudi & pares omnes nascimur, nudi & pares in cinerem redimus. Hic perfectus circulus est. Quo spectat illud Petri Blesensis serm. 36. in Dedic. *Cinis est memoria circuitus humani; vita enim nostra quasi linea circumducta, rediens ad idem punctum. A pulvere incipiens, & per defectus naturales, quasi circulariter progrediens, ad pulverem revertitur, juxta illud: Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* a Iustinianus in Tobiam de superbiæ remediis, refert ex Philosophis quemdam rogatum, in extremis, ut præclarum aliquod documentum ac salutare monitum, monumenti loco posteris relinqueret: cum loqui non posset, calamo arrepto expressit duo magna OO. variis post mortem super his duobus characteribus altercantibus, uno affirmante mortem esse omnium oblivionem, ac illud significare voluisse; alio aliud asserente, quidam rem acu tetigit: Ego, inquit, existimem per hoc duplex OO, illum significare voluisse, corpus & animam suum cursum jam persolvisse: corpus in cineres redire, animam in cœlum, unde originem duxit, reverti, juxta illud Ecclesf. 12. *Revertatur pulvis in terram suam unde erat, & spiritus redeat ad Deum qui dedit illum.* Hic circulus omnibus conficiendus, atque utinam omnes, qui circuitum cum rhedis suis faciunt, vulgo *Tour à la mode*, huius circuitus quandoque recordarentur: *Memento homo, quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* non tot insaniæ ac superbæ stultitiæ committerentur. Meminerat id probe Philippus Rex Macedo, qui in hippodromo, ubi equi in gyrum aguntur, equo excussus, solo adsurgens, vidit in pulvere vestigium corporis expressum, & pulveris, in quem resolvendus, memor exclamavit: Ecce quam exigua arena nos capiat, qui totius orbis dominium stulte affectavi. *Hæc tanto mensura viro,* hic exiguus locus Philippum admonuit loculi, qui sic dictus quasi parvus locus, qui etiam sex

a Iustinian. in Tob. de superb. remed. cap. 11.

ſex pedum magnati ac monarchæ orbis maximo ſat capax erit, nec plus dives quam pauper terræ occupabit. Hoc ſi ditiſſimi mercatores, hoc ſi ornatiſſimi ſcabini, hoc ſi ampliſſimi conſiliarii, qui hic in pulvinis ſedent, recogitarent, non ſic pauperes, orphanos, deſertas viduas deſpicerent. Si cogitarent ſe omnes brevi pares futuros, in cinerem pariter redigendos, omnes lineas, ad hanc circumferentiam eſſe æquales, quam accurate hanc legem Deuter. 1. ſervarent: *Nulla erit diſtantia perſonarum, ita parvum audietis ac magnum.* a Seneca aliquam diſtantiam, diſcrimen aliquod aſſignare velle videtur: aliqui enim naſcuntur ex patre nobili, potente Rege; alii ex ruſtico, mechanico, mendico: hic in palatio, alter in mapalibus: hic in ſplendidiſſimo cubili, in molliſſimo ſtrato, alter in caſa, in ſtramine. *Impares*, inquit, *naſcimur*, ideo tamen non cogitandum: *Non ſum ſicut ceteri hominum.* Subdit enim, *pares morimur, ſicut cæteri hominum: Conditor*, inquit ille, *juris humani, nos natalium & nominum claritate diſtinxit, niſi dum ſumus*, dum vivimus. Fieri mihi in hoc orbe cum hominibus videtur, velut in ludo ſcaccorum aut latrunculorum, ubi varii varias partes agunt: hi equitum, illi peditum, alii ſtultorum, ille Reginæ, iſte Regis, & quiſque pro ſuo modo tractandus, quiſque ſua via graditur. Regi omnia cedunt, idque dum luſus durat; at luſu abſoluto, omnes promiſcue ſuſque deque, in ſaccum b *ſimul in unum dives & pauper*, ubi Rex & Regina inter ſtultos, equites cum peditibus commiſcentur. Hoc Propheta indicavit, dum dixit: c *Parvus & magnus ubi ſunt, & ſervus liber à domino.* Hic quis magnus eſt, quia annua aliquot millia in cenſu annuo, quia præclarum officium, pingue beneficium, quia ex nobili & illuſtri familia; ideo ſibi perſuadent quod non ſint ſicut ceteri hominum, ſed ceteris majores, excelſiores, & ſublimiores, cum ut ait Seneca, in hoc ſimiles ſtatuis ſint, quæ non ideo majores, eo quod altæ baſi inſiſtant, nec nanus ideo major eſt, quia in monte conſiſtit. Mors nos alia ulna metitur, hæc [illegible] nobis exuit cothurnos dignitatis & honoris, baſim auream opum & divitiarum; atque his exutos omnes calceat eodem modulo ac muſtricula, omnes tondet ſuper eundem pectinem, ad calvariam uſque, & omnes metitur eadem ulna 5. aut 8. pedum, quæ omnibus conveniens; atque adeo, ut Philoſophus ait, d *Mors ubi res fortuna male diviſit, exæquat omnia.* Hic fortuna partes ſuas egit, & multis male diviſit: divitias avaris, formam luxurioſis, honores ſuperbis & faſtuoſis, plurima bona natura peſſimis, dignitates ſtolidiſſimis elargitur; & luſu illo latrunculorum abſoluto exæquat omnia, & ut Poëta recens ait,

Ludente fato ſidit omnis
In cumulum tumulumque faſtus.

a Sen. ep. 91. b Pſal. 48.

c Job c. 3. d Sen. Conſol ad Marciam cap. 20.

Æquat

§. III.

Æquat mors omnia.

Consimili ludo placuit Philosopho Cynico Alexandri fastum ludere; illo enim prætereunte fanum aliquod divotum, Diogenes in cœmiterio inter calvarias mortuorum vocitabatur, & nunc unam, nunc alteram contemplabatur, nunc hanc arreptam abjiciebat, nunc alteram arripiebat: tunc Alexander intuitus percunctatus est, quid illic inter mortuos vivus degeret? respondit se quærere calvariam Philippi Macedonis parentis ejus, sed hactenus reperire non potuisse, quia nullum, inter eas discrimen. *a* Qui volet tres pyramides consulat, quas excisa urbe Damasci Tamburlanus ex craniis mortuorum erexit, ac istic inquirat cujus calvaria summo, cujus infimo loco jaceat, ita æqua omnia. Quisquis ergo apud se statuit, non esse sicut ceteri hominum, cum Diogene cœmiterium adeat, illic inquirat, quæ distinctio inter cranium rustici & nobilis, secernat caput Platonis & Morionis, aut Crœsi & Iri, Narcissi & Thersitis. Ad hoc quemque vestrum exhortatur magnus Basilius: *Contemplare sepulchra, vide num possis discernere quis servus, quis dominus, pauper quis locuples.* Edoctus hoc à Barbaro Constantinus Imperator, qui Romam ingressus, Hormisdæ Persæ magnificentiam urbis ostendit, petiitque quid sibi de ea videretur. Cui ille, Romæ æque ac alibi homines mori, & plura funera in aula, quam in caula esse. Consimile Alphonsi Aragonum Regis responsum fuit: rogatus enim quæ res, Reges ac privatos, divites ac pauperes, claros & obscuros, omnes denique æquaret? respondit laconice: *Cinis.* *c* Ad hanc arenam sistunt omnes potentes sæculi, tumentes fluctus suos. Mors pauperem & divitem, dominum & servum, iisdem insignibus, vili linteo condecorat, Regem & mendicum tunica lignea ejusdem formæ induit; qua omnes varii & multiplices vestium modi ad antiquum modum rediguntur; hic fiunt *sicut ceteri*, quicumque in toga aut purpura præ ceteris excelluere. Refert in hanc rem historiam peramœnam *d* Radzivilius. Cayri in Ægypto templum Turcicum, Moscheam vocant, hac ratione ædificatum est: Assanus Bassa vir tam vafri quam avari ingenii, nomen suum in orbem vulgaturus, rarum aliquod & magnificum opus excogitavit; nullis tamen suis sumptibus. Ad quod consilium cepit plenum sceleris & amentiæ: ubivis locorum proclamari jussit, constituisse se ingens Deo templum condere, quod quo felicius exurgeret, omnibus undecumque adventantibus liberalissimam stipem erogatum iri edixit, dictusque est certus dies ac locus partiendæ eleëmosynæ. Evocavit hæc res immensum populum ex Ægypto universa, sed & aliis

a Adrichom. in theat. terræ pag. 84. *b* Basil. serm. de morte.

c V. Corn in cap. 14. Act. *d* Radzivilius Epist. 3. itin. in Palæst.

ex regnis Cayrum plurimi confluxere. In adventum horum Aſſanus maximum numerum indusiorum & tunicarum ejuſdem generis ac coloris parari juſſit. Eos autem, qui ſtipem accepturi venerant, ex ampliſſimo atrio, in aliud æque amplum per varia oſtiola, & nonniſi ſingulos tranſire voluit. In hoc tranſitu ſingulis ſuæ veſtes ademptæ, & induſium tunicaque nova, vi obtruſa. Hoc eo aſtu factum eſt, ut quidquid à tot millibus hominum, in viaticum fuiſſet aſſumptum, id omne dicto loco relinqueretur: ſolent enim illic locorum pecuniam, quam itineri deſtinarunt, induſiis aut pileis inſuere: & quamvis nemo non maluiſſet ſuum induſium, & tunicam aut longe pretioſiorem, aut etiam viliorem aſſervare, cogebantur tamen eodem modo omnes indui: atque ita per poſticum dimiſſi ſtabant, velut in valle Ioſaphat. Ploratus tandem populi ac ululatus coortus, veteres ab Aſſano veſtes poſtulantis, quas ille exſtructo rogo omnes in ignem conjecit. Sed norat qualis Phœnix naſceretur ex iſtis cineribus; tanta enim vis pecuniæ ex iſto buſto ſublata, ut ea ædificio tam nobili ſufficeret. Simillime nobiſcum mors agit: veſtem vilem, pretioſam, vel invitis eripit, & novam ſepulchralem ejuſdem formæ ac coloris obtrudit; nos quidem, ut Paulus loquitur, a *ingemiſcimus gravati, eo quod nolumus expoliari, ſed ſuperveſtiri*. Verum fruſtra renitimur: velimus nolimus, omnibus exuendi, uniformiter omnes induendi.

a 2. Cor. 5.

Sed audite quomodo vaniſſimi hominis crudelitas ſit vindicata. Imperator Turcicu Imbraimum Baſſam ad eu miſit cum literis, quibus Aſſan ſerio præcepit, quam primu ab Imbraimo literas accepiſſe ipſe ſuum caput Conſtantino polim mox mitteret. Fatale ejuſmodi literas Turcarum In perator, ipſe ſua manu ſol ſcribere, & holoſerico nigı obvolvere. Harum epiſtolaru ſummarium ſemper eſt: *Mit mihi caput tuum*. Quiſquis e Rex an Cæſar, quando Imp rator cœli, nigras ejuſmodi l teras miſerit, reſiſtere non p tes, excuſare non licet, depr cari nil juvat; effugere non v les, non auro, non pecun corrumpere, actum eſt. Qu cumque in toga aut purpura circumſpiciunt, viri, fœmin puellæ, circumornatæ ut ſim litudo templi, recordentur nam tunicam ſemel indue dam ligneam, ſine plicis, *mo bus antiquis*, & derepente pavones dimittent plumas, lo gumque firma. Nuperum quod interſero: Accidit ut qu dam apud ſartorem multis ag ret, quemadmodum veſte confici vellet, tot limbis, t ſtriis, tot ſciſſuris, tot plic cumque illi varias exhibei formas, nec ulla placeret, q dam hæc curioſe obſervar vidit in vicinia fabrum ligr rium præ foribus expoſu varia ſarcophaga; hic ille puellam, Iſthæc, inquit, t tunica optime conveniet, ſen induenda eſt, optimæ menſu eſt, ac forma antiqua. Hæc cum mente volutans quærit queritur David Pſal. 93. *Vſq*

uo peccatores Domine, usquequo eccatores gloriabuntur? Nostis uousque, quamdiu? *donec fo-iatur peccatori fovea,* donec vi-eat sepulchrum. Rem confir-nat Divus Petrus Damianus: *Superbiæ spiritus inflat? sepul-hrum ad mentem redeat. Neces-trio illic rigidæ cervicis tumo-em premimus, ubi cinerem nos rocul dubio cineremque pensa-nus. Quid superbis terra & cinis?* epulchrum ad mentem re-eat; nam ut Augustinus,

a Damian.opusc.15.cap. 22.

§. IV.

Monumentum sic dictum, quasi moneat mentem.

Quod *b* terra & pulvis simus, quare,

Cum fax, cum limus, cum res vilissima simus,
Vnde superbimus? in terram terra redimus.

pse diabolus spiritus super-iæ, qui ipsum Deum aggredi usus est, & se adorare præce-it, unde postea tam humilis ac emissus? Marci 5. in energu-neno, *Videns Iesum à longe, cla-navit & adoravit eum.*

Chrysologus serm. 17. mira-ur tantam submissionem in su-erbissimo dæmone: *Quid est,* nquit diabole, *quid est, quem rima tentatione provocabas ad lap-um, quem promissione regni ut te doraret subdolus ambiebas, nunc remens & miserandus prolaberis & adoras?* Causam nostis? ex E-angelista disce: *Semper die ac octe in monumentis erat.*

Ecce, inquit Chrysologus, *qui honores omnes regni promittebat & gloriæ, habitare fœtidis corruptio-ne cadaverum reperitur in tumu-lis.* Sit homo similis superbissi-mo dæmoni, si habitet dumta-xat mente in monumento, hu-miliabitur. Omnia comparata erant, ut Paulo & Barnabæ tamquam Diis sacrificaretur; sed quid Paulus? *Mortales su-mus, similes vobis homines,* non Dii immortales. 2. Machab. 9. Antiochus exclamat: c *Iustum est subditum esse Deo, & mortalem non paria Deo sentire.* Ità & op-timi & pessimi à morte sapere discunt. Vnde rectè Chryso-stomus: *Sepulchrum,* inquit, *est schola humilitatis,* in hac quisquis se exercuit, sapere didicit, cum fastu omnem mundi stultitiam exuit.

Alexander, cui parvitas or-bis, magni nomen dedit, post ingentes victorias, usque ad ultimos fines terræ d *exaltatum est & elevatum cor ejus.* Sed su-bito omnis fastus resedit: *nam post hæc decidit in lectum, & cog-novit quia moreretur, & vocavit pueros suos nobiles; qui secum erant nutriti à juventute, & divisit il-lis regnum suum, cum adhuc vi-veret.* Quis credat etiamnum viventem, dum spes refurgen-di superest, adeo animum ab omni honore & divitiis avoca-re potuisse? Et ne vetera dum-taxat sectemur, quid existima-tis alterum illum orbis Chri-stiani Alexandrum, Carolum V. impulisse, ut se ultro in vi-vis Imperio abdicaret, & post tot triumphos orbi notissimus, soli Deo notus viveret, & mundo spreto secederet? nostis ubi hæc omnia spernere didi-cerit? hic inter regiam supelle-

b Aug. to. 4. de cura pro mortuis ge-en da. c. 4.

c Actor. 14. d 1. Mach. 1.

ctilem suam, ingentem cistam semper circumferri curabat, cujus ipse solus clavem gestabat, & sub vesperam quacumque diverterat, semper ad cubile deferri volebat. Erant qui thesaurum illic detineri, alii singulares libros, raros historicos hic abdi arbitrabantur, ad quos Cæsar quandoque subridens dicebat, rem sibi carissimam & in usum maxime necessariam illic abditam latere; sarcophagus enim inclusus erat, quem vesperi dimissis aulicis Carolus metiri solebat, num tantum Cæsarem caperet, atque hanc scholam quinquennio sic frequentavit, ut tandem humilitatis doctor evaserit, & stultitias mūndi riserit; quoque tenacius hæc lectio inhæreret, in secessu Hieronymiano, sibi exequias celebrari curavit: quibus vivus omnium lachrymis interfuit, & de stultitia mundi triumphavit. Etenim, ut recte Hieronymus ad Paulinum, *facile contemnit omnia, qui se cogitat moriturum.*

Hinc credo morem illum inolevisse, ut ubi quis Pontifex & caput orbis creatus est, adsit qui incensa stuppa exclamet: a *Pater sancte, hominem memento te: sic transit gloria mundi.* Quod disertis verbis Bernardus Eugenium Pontificem docuit, dum dixit. *Quantorum in brevi Romanorum Pontificum mortes tuis oculis perspexisti, quibus successisti in sedem, ipsos sine dubio sequeris ad mortem.* Non infulas, non fasces, non sceptra, mors veretur aut reveretur:

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,

a Bern. Ep. 237.

Regumque turres, ———
——— *& sceptra ligonibus quat.*

Hinc illud symbolum omnib magnatibus impressum v lem, quod Gisbertus Mas ann, 1594. Bruxellis in sace palatii coram Ernesto Arch duce Episcopali mytra ina guratus sibi sumpsit: *Mors o nia æquat.* Hoc alte in animu dimiserat Carolus, qui vel h solo immortalis fuit, quod mortalem cognovit; ut ex manifestum est, quod po quam Franciscum I. Galliæ r gem è Ticinensi prælio cap vum abduxisset, atque M driti in pariete celeberrimu Caroli symbolum legisset, *Pl ultra*, apposito per ludibriu cancro, subscripsit *Plus ult hodie mihi, cras tibi.* Non cap vo succensuit superbe victo sed submisse prorsus ac vere se ipso sentiens, subjungi juss *Homo sum, humani nihil à me lienum puto.* Math. 8. cum Chr stus venisset Capharnaum, *a cessit ad eum Centurio rogans eu & dicens: Domine, puer meus j cet in domo mea paralyticus, male torquetur.*

Vnde ista cura & solicitud prolixa de calone, ut nobil decurio ipse excurrat ad med cum? quin imo ubi Christ us d xit: *Ego veniam & curabo eu* omni humanitate ac humilita te respondit: *Domine, non su dignus ut intres sub tectum meun sed tantum dic verbo, & sanabit puer meus.*

Vnde ista humanitas, ista u banitas, ista benignitas er vilem famulum in barbaro m lite? quæ enim vita magis inu bana quam militaris, qui omn vastan

ſtant, omnia diripiunt, in-
ndunt, mactant, omnia jura
mana ac divina violant, ut
ter militiam & malitiam, te-
Bernardo, ſumma affinitas
. Vbi tota mundi machina
nſternabatur, omnia elemen-
conjurabant, univerſa terra
ntremiſcebat, cœlum inhor-
ſcebat: milites ſub cruce aleis
per veſtem ejus ſortem mit-
bant.

Vnde hæc igitur in milite be-
gnitas, clementia, humani-
? Rationem manifeſtam ip-
net allegabat: *Nam & ego ho-
ſum.* Nam & ego ejuſdem
aſſæ ſum, morbis obnoxius;
m & ego mortalis ſum ſicut
teri. Finio & omnibus præ-
ntem medicinam adhibuero,
unum mortuum perorantem
ducere valuero: hic enim im-
otus & elinguis omnem Tul-
nam longe excedit facun-
am, Auguſtino atteſtante: a*Ve-
ſi ipſa oſſa arida audire volueris,
i prædicare poterunt, & dicere:
miſer quid ſuperbis? attende ad
: hoc quod tu es, ego fui, & quod
ſum modo, tu eris.*

a Auguſt. ad frat. in Erem. ſer. 66.

§. V.

Mortui ad vivos perorant, ut ſtultam ſuperbiam deponant.

Saul ſibi perſuadebat ſe non
eſſe ſicut ceteri hominum,
ſemel autem brevem con-
onem audiit mortui Samue-
, qui cana & promiſſa barba
ſepulchro quaſi in ſuggeſtum
cendens, hæc pauca ad Sau-
n verba habuit: b *Cras autem
, & filii tui mecum eritis.* Et

b 1. Reg. 8.

ilico omnes illi alti ſpiritus oc-
ciderunt, *ſtatimque Saul cecidit
porrectus in terram: extimuerat
enim verba Samuelis, & robur non
erat in eo; conturbatus enim erat
valde.*

Non caret myſterio quod
Paulus de Abele mortuo ad
Hebr. 11. pronuntiavit: *Defun-
ctus adhuc loquitur*, adhuc con-
cionatur, melius quam vivus.
Iam quinque millibus anno-
rum mortuus, & defunctus ad-
huc loquitur: ille conſiliarius
jam tot annis mortuus, ille Præ-
ſes, ille nobilis, ille Rex, tot
annis mortuus, tot Imperato-
res, tot Pontifices mortui, ſed
quique eorum *defunctus adhuc
loquitur.* Multi diſerti & elo-
quentes concionatores in lu-
xum & ſuperbiam invecti, ſed
nemo ut defunctus loquitur:
hic pro themate ſibi ſumit:
c *Memor eſto judicii mei, ſic erit
& tuum: mihi heri, tibi hodie.*

Aureæ eloquentiæ flumen
Chryſoſtomus, plurimas eaſque
præclariſſimas ad populum An-
tiochiæ conciones habuit; ſed
noſtis quæ ex omnibus effica-
ciſſima exſtiterit, quæ maxi-
mos animorum motus concita-
vit, ad quam frequentiſſimi, ut
numquam alias concurrerint?
Illa fuit, quam mortuus &
paucis verbis habuit: ferunt
enim Hiſtorici d Theodoſium
Imperatorem ſacrum corpus
D. Chryſoſtomi defuncti, the-
ca argentea incluſum Conſtan-
tinopolim delatum, ad ſum-
mum templum, collocaſſe in
cathedra, in qua ad populum
ſacer Antiſtes verba habere
conſueverat; at jam mutum &

c Eccli. 38. d Baron. Rader. aula S. cap. 13.

elingu

elingue illud os aureum, corpore erecto, numquam disertius peroravit, numquam frequentiori auditorio dixit: omnes fluentibus ubertim lachrymis, à mortui ore pendebant.

Existimem auditores, si hodierna die in hoc suggestu aliquem vita functum adspiceretis, me silente satis ille loqueretur; quasi vero non tot suggestus quot tumuli, non tot rostra quot funera, non tot oratorum ora quot mortuorum crania & ossa? Luc. 16. rogat epulo è flammis talem concionatorem mitti ad fratres suos: *Si quis ex mortuis ierit ad eos, agent pœnitentiam.* Si quis, vel unus, & ecce tot millia concionatorum habemus quot funera; sed si unum ob oculos ponatis, indubie agetis pœnitentiam, abjicietis ilico omnes insanias, & vanitates falsas. Hos quandoque adite, & sepulchra mortuorum contemplamini, illic sapere discetis.

Refert Cæsarius de Liffardo viro nobili, qui diu in Religione sancte vixerat, ad omnia infima officia se submiserat. Dum tandem à superbiæ dæmone possessus, hæc secum: Liffarde quid agis? absit à te tuisque tantum dedecus, ut pecudes pascas; macte animo Liffarde, ad ea quæ tuo genere digna sunt enitere; eripe hoc te ergastulo ascetico, in pristinam libertatem nobilitatemque vindica. Dixit, firmeque constituit cucullum excutere, & asceterio profugere; sed jam-jam abiturum præoccupavit nox, quam cum duceret insomnem, ecce tibi sese oculis ejus obtulit vir augustæ Majestatis, quem sequi jussus, præeuntem secutus e[st] januis omnibus ultro ape[r]t[is] ventum ad cœmiterium, in q[uo] cum omnia sepulchra sub[ito] vasto hiatu aperirentur, Liffa[r]dus ad tumulum ductus est, [in] quo putridum & undique sc[a]tens vermibus cadaver, hau[d] ita pridem humatum erat, a[u]diitque hanc brevem exhort[a]tionem: *Miser quo vadis? si t[i]bi vis parci, noli superbia elatus, re[li]giosæ vitæ statum deserere.* Dix[er]at Liffardus omnis generis [&] nobilitatis suæ immemor, mo[r]tis memor, cum summa vi[tæ] sanctitate & animi demissio[ne] in Religione perseveravit. V[e]rissime dictum & justissime [à] summo Iurista Baldo leg: [...] Cod. de Manumiss. *Rex mortu[us] aperit oculos viventis.* Quot fu[erunt] qui propriam stultitiam vide[re] non potuerunt, sibi persuade[n]tes se Deos esse, non esse *si[cut] cæteri hominum*, donec mortu[us] aperuit oculos stultorum.

a Augustinus Romæ obamb[u]lans cum matre sua ad ostia T[i]berina, opportunitatem [...] ventos opperiens redeundi [in] Africam, incidit in Pontianu[m] Præfectum, virum clarissimu[m] qui urbe egressus fuerat ad A[u]gustinum videndum ac vise[n]dum, à quo humaniter & pe[r]quam officiose deductus, *ad i[n]tuendum diligentius magnifica [æ]dificia, & opera paganorum. [De]ductus sum*, inquit Augustin[us] *cum ceteris ad videndum cada[ver] Cæsaris in sepulchro, & vidi qu[od] omnino esset colore livido ornatu[m] putredine circumdatum, ventr[e] ejus diruptum, & vermium [per] illum transeuntes catervas prosp[e]xi, duoque famelici in foveis oc[u]lorum*

a Aug. serm. 48. ad frat. in Erem.

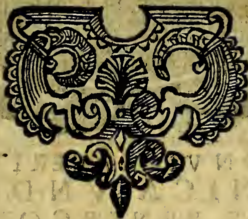
um pascebantur: crines ejus non hærebant capiti, dentes ejus aperiebant labiis consumptis, & intuens matrem Christianam, dixi: nam est Cæsaris corpus præclarum? ubi capilli solares? ubi facies decora? te namque venerabantur homines, timebant Principes. Et respondit mater peitate plena: Fili mi, omnia sibi pariter defecerunt, quando defecit spiritus ejus, reliquerunt eum captivum in sepulcro trium brachiorum, plenum fœtore & putredine. a *Eia ergo, inquit, fideles Christi, considerate quid sumus,* Et ad stultos sæculi: *quid ergo inflaris ô dives! cur non attendis quæ audis? cur turbatum prospicis? cur non converteris cum hæc quotidie experiris?* Profecto magnus ille Dux Franciscus Borgia, visa Isabella mortua, aperuit oculos, quamque paulo ante viderat adeo speciosam in gloria, exclamavit: Hæccine est illa Isabel! uti olim dixerunt: *Hæccine est illa Iesabel?* ecce illa orbis domina! nil aliud superest, nil venustatis, nil majestatis, nil gloriæ? hæc attendite, & pro Epilogo hoc breve, sed nervosum magni illius Cancellarii Angliæ Epitaphium cordi insculpite:

HIC NIHIL EST MORI.

b Hic nihil de tanto viro qui caput Angliæ audiebat, hic nihil prudentiæ, consilii, officii, dignitatis, nil illius magni Mori: quia mors nihil illi erat, hic nihil est mori, id est, stulti.

a Aug. serm. 48. ad frat. in Erem.

b Velasquez c. 1. ad Philip. c. 24. n. 5.

EMBLE-

EMBLEMA XXXIX

Omnia bene facit. Marc. 7.

QVI NON VIOLAVERIT VNAM.
DOMINICA VNDECIM
POST PENTECOSTEN.

Vt eum,qui OMNIA BENE FECIT, proxime æmulemu necessum est,omnes animi intendi nervos in hoc unum,ut o nes sanctitatis numeros ,quæ in mystico decachordo dec mandatorum Dei consistit, expleamus: ne qua chorda rup virtutum pulcherrimus ille concentus interrumpatur.

§. I. Quicumque autem totam legem servaverit,offendat aut in uno, factus est omnium reus. *Iac.cap.*2.

§. II. *Bonum ex una, integraque causa existit; malum autem ex s gulis, singularibusque defectibus.* D.Thom.1.2. quæst. 18.a 4. ad 3.

DOM

DOMINICA VNDECIMA POST PENTECOSTEN.

Omnia bene fecit. Marc. 7.

STRABO refert Eunomium Citharedum Locrensem, cum Aristone musico Rhegino, & voce, & fidibus certasse: dum ecce perni-i argutoque pollice fila te-ens, medio in certamine, chor-a abrumpitur, & de palma ip-o sub plausu conclamatur. At t forte subter arborem confe-erant, cicada eo convolans elici casu, in Eunomii cithara equievit, & fractæ chordæ so-um, vocali gutturis nervo sup-levit. Hinc Locris in Italia atua visitur Eunomii, quæ ci-adam cytharæ insidentem ex-ibet. Liceat hæc ad primum umani generis parentem re-erre, qui in loco deliciarum ollocatus, concentum virtu-um longe suavissimum resona-at, quo Adam velut alter Or-heus, omnes animantes ad nu-um, quo ludebat, agebat. Dum cce medio in plausu, chorda umpitur, gula distenditur, fi-es frangitur, totius mundi armonia disturbatur: jamque onclamatum erat, nisi cœlitus cada delapsa defectum in-aurasset; nisi, inquam, Re-emptor noster in crucem di-entus, citharam novis nervis eparasset.

Mirari quispiam posset, si le-em Dei citharæ, ac mandata us fidibus musicis compara-ero, nisi me irrefragabilis Do-oris commoveret auctoritas. [.] 33. hortatur nos Propheta: *nfitemini Domino in cithara: in psalterio decem chordarum psallite ei.* In quæ verba August. *Psalle,* inquit, *in psalterio decem chordarum: præcepta enim legis decem sunt. In decem præceptis legis, habes psalterium. Perfecta res est* (nulla chorda deest) *habes ibi dilectionem Dei in tribus, & dilectionem proximi in septem.* Summus ille, qui cœlitum choris præest phonascus, nos omnes citharœdos esse voluit: citharam in manus dedit, decem chordis mandatorum concinne instructam. In hac cithara si vel una fides rupta est, omnis concentus tollitur, omnis ars & industria frustra desudat; ut recte observat Hieronymus, in illud Isaiæ c. 16. [a] QUASI CITHARA SONABIT. *Benedic,* inquit, *anima mea Domino, & omnia interiora mea nomen sanctum ejus; quomodo enim cithara non emittit vocalem sonum, atque compositum, si saltem una chorda rupta fuerit: sic si una virtutum chorda defuerit, non poterit melos dulce resonare.* Quid enim prodest aliquem castitate, justitia, pietate in pauperes præcellentem esse, si temperantia defuerit, & homo ebriosus sit? quid prodest temperantem, jejuniis, orationibus addictum, si scortator aut adulter sit? quid si omnia præcepta observet, sed quandoque in res alienas manum injiciat? hac una chorda disrupta, perit omnis concentus virtutum, quo nihil est suavius.

[a] Hieron. l. 6. in Isa. c. 16.

§. I.

Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Iac. c. 2.

HIc locus Apostoli, quibusdam obscurus visus est, & intellectu difficilis, quomodo quis peccando in uno, factus sit omnium reus: nam qui furatur, hoc actu non scortatur, non occidit: quique unum flagitium committit, non continuo omnia admisit. a Quare S. August. super hac sententia ut implexa, populo tamen profutura, Hieronymum consuluit: *Quaro, & per Deum obsecro ut exponas mihi, quod multis existimo profuturum, quomodo accipiendum quod in Epistola Iacobi scriptum est: Quicumque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus?* ac primo quidem suum sensum exponit: *Factus est omnium reus, quia contra charitatem facit, unde tota lex pendet. Reus itaque fit omnium, faciendo contra eam, in qua pendent omnia.* Quo spectat illud Gregorii hom. 27. in Euangel. *Pracepta Domini multa sunt & unum: multa per diversitatem operis, unum in radice charitatis.* Porro charitas per omne mortale excidit, & habitum justitiæ discindit; Iob. 29. *Iustitia indutus sum, vestivi me sicut vestimento.* Vbi apposite Gregorius: b *Vestimento utique cum vestimur, omni ex parte circumdamur: Ille ergo justitia sicut vestimento vestitur, qui se ubique bono opere protegit, & nullam partem actionis sua peccato nudam reliquit.* Fit enim in hoc anim[a] vestimento, quemadmodum [in] vestibus Sacerdotum, ac va[sis] sacris, in quibus si notabi[lis] pars desit, totum profanatur.

c Aliam similitudinem ex h[a]bitu militari, seu panoplia, a[d]ducit auctor operis imperfe[cti] in Matth. c. 25. Sicut, inquit, m[i]les si toto corpore fuerit arm[is] vestitus, & unam partem h[a]buerit nudam, nihil ei prode[st] quod toto reliquo corpore fu[e]rit ferro vestitus: sic Christian[us] si justitiam fecerit, & in u[no] peccaverit, similiter peccat[or] statuitur & lethali ictu sauci[a]tur. Qui *alta nomina* habe[nt] semper uno loco sauciari p[os]sunt. d Achilles toto corpo[re] invulnerabilis, excepta pe[dis] planta, in qua telo Paridis l[æ]sus est: Aiax vero Thelamoni[us] toto corpore invulnerabil[is] axillam si exceperis: quia He[r]cules cetera corporis memb[ra] leonina pelle involverat, axi[llam] intecta, ubi pharetram gest[a]bat; & ecce hæc pars à vuln[e]re intacta non fuit. Quot rep[e]rire est toto corpore & anim[o] invulnerabiles, qui dumtax[at] unico in membro sauciari p[os]sunt: alii in oculo, alii in pe[de] alii in auribus, alii in lingua.

1. Reg. 17. Goliath cete[ris] armatus: *Cassis area super ca[put] ejus, & lorica squammea induel[ba]tur, & ocreas areas habebat in cr[u]ribus, & clypeus aneus tegebat h[u]meros;* fronte sola nudus, v[ul]neri locum præbuit. Ita mu[lti] armati oculis, nil inverecu[nde] aspiciunt: armati lingua, nil i[...]

a Aug. epist 29. ad Hieron. b Greg. l. 9. mor. cap. 12.

c V. Paez hic in Ep. Iacob. c. 2. d [Ho]merus Iliad. 4.

juri

riosi effutiunt : armati manius, nil alieni surripiunt ; sed la fronte inermes, in capite ulnerabiles, vindictam spiunt & sanguinem.

Sunt (quis credat?) qui solo orde sauciari possunt. Refert Novarinus Spadiatem hanc à eo gratiam consecutum, ut ılla parte corporis in bello ılnerari posset, excepto solo orde, quod singulari armatura æmunire consuerat. Hoc inıbitatum, complures ad eietatem, ad fornicationem, furtum, ad calumniam inılnerabiles esse, qui nec ocu-, nec auribus, nec lingua, sed lo corde sauciari queunt. De ibus Propheta ait: b *Mala aun in cordibus eorum.* Quot foarii, è septis suis solo corde aganturf? quot ab omni occane remoti, ad actus externos overecundi, in corde suo flaium meditantur, & corde ıctantur? quos non magis jut cetero corpore virtutem rare, quam si quis omnibus embris valeat, ac in uno grader ac lethaliter saucius sit.

. Dionysius, c Richardus Virinus, aliique, aliter hunc cum exponunt, peccantem uno, fieri omnium reum, od omne meritum amittat, si totam legem violasset, ta illud Ecclesiastes : d *Qui uno offenderit, multa bona per-* . Quod S. Dorotheus connat: *Si decies cuique bene opei contigerit, & semel tantum habitu malo facere malum, id cum tanta illa bona perdit ac ruit.*

Lyranus & alii docent omnium fieri reum, quia eandem pœnam damni, scilicet privationem gratiæ & gloriæ incurrit, ac si omnia præcepta violasset : ubi enim amittitur charitas, seu gratia justificans, quæ est forma omnium virtutum, ceteræ omnes squallent, & anima monstrosa redditur. Monstrum definitur, individuum habens defectum notabilem toti speciei alienum. Sit quis omnibus membris eleganter efformatus, colore vivido, ore venusto:

e *Spectandus nigris oculis, nigroque capillo;*

si strabo sit, si claudus, si balbus, si gibbosus, is monstris annumeratur. f Nactus quis sit hanc aptam corporis symmetriam, ut longitudo ad latitudinem sit sextupla, ad crassitiem decupla, ad cubitum quadrupla, ad extensionem utriusque brachii æqualis, ad pedem exporrectum sextupla, omnia denique ad unguem expolita sint; sic tamen ut oculum dumtaxat in fronte habeat, lunatas habeat plantas, binos tantummodo digitos, collum anserinum, jam ab f Augustino & g Damiano hi inter monstra merito recensentur; uti & ille, cui nasum antesignanum, tam ampla porrectum mole h Strada describit, ut eum emungere nequiret; quippe major multo erat, quam ut ad eum manus posset pertingere; tantumque ab auribus distabat, ut dum sternueret, non nisi dudum post sonus ad aures perveniret.

Nov.rin. Schediasm. p. 261. b Ps. 27. h. Victorin. l. de incarn. p. 1. cap. 14. cle. c. 9.

c Horat. f Less. de provid. numinis l. 1. n. 36. g Aug. l. 16. de civit. c. 8. h Damian. libell. de miracul. i Strada prolus. Acad. pistor. suburr. p. 464.

Quin & illi monstrosi habendi sunt, quos *a* Chresolius & Nierembergius testantur caudatos in lucem prodire, quod Augustinum virum sanctissimum appensis ad illius togam nescio quorum animalium caudis, fœde illusissent. Pulchre Lucas Abbas: b *Hæc est decem membrorum totius corporis mirabilis pulchritudo, quæ in pleno decem præceptorum catalogo, nullam in se partem membrorum fœdam relinquit.*

Idem in statua aut simulachro quopiam videre est, quod ut perfectum sit, omne vitium, omnis excessus & defectus absit necesse est, cum juxta Aristotelem l.4. Physicorum, *perfectum & totum sit id cui nihil deest.* Quod egregie ad mores Socrates transtulit, dum dixit, c *in vita perinde ut in simulachro, omnes partes pulchras esse oportere.* Talis debet esse anima, quæ sponso suo placere studet, quam laudat Cant. 4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Monet recte Eccli. 33. *Ne dederis maculam in gloria tua.* Sicut Salomon, qui de se ipse fatetur: d *Puer autem eram ingeniosus, & nactus animam bonam.* Et Nehemiæ 13. *In gentibus multis non erat Rex similis ei, & dilectus Deo suo erat, & posuit eum Deus Regem super omnem Israel, & ipsum ergo duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ.* Et hinc c. 47. *Dedisti maculam in gloria tua.* Petrus, qui, teste *e* Gregorio, *primus fuit in humilitate,* quem Hilarius *primum Christi*

a Chresolij antolog cap.3. sec 2 p.84. Nieremb.hist.nat. b Nyss serm. Dom.5. post Epiph disc 3. c Socrates apud Stobæum serm.1 de virtute *d* Sap.8. *e* Greg. in Ezech. hom. 18.

Confessorem; Chrysost. omniu[m] f *Apostolorum fidelissimum* nu[n]cupavit, *dedit maculam in glor[ia] sua.* David pius, mansuetus, [v]secundum cor Dei, adulter *dedit maculam in gloria sua.* Q[u]omnia dilucide confirmat ge[n]tilis Seneca, quem cum sæpi[us] nomino, juvat de eo Lactan[tii] audire testimonium, qui [s]ait: g *Qui volet scire omnia, S[e]necæ libros in manu sumat, q[ui] morum vitiorumque publicoru[m] descriptor verissimus, & accusat[or] acerrimus.* Hunc igitur audi[a]mus. Cum Callisthenes Phil[o]sophus Alexandro perfamili[a]ris, eundem à bello Persico r[e]ducem, audivisset omni pop[u]lo imperasse, ut sibi divinos h[o]nores haberent, & pro Deo v[e]nerarentur; modeste Alexa[n]drum commonuit, illos hon[o]res homini mortali non deb[e]ri: Quo ira Regis animum co[m]movit, ut Callisthenem au[ri]bus, naribus, labiisque tru[n]catum, cum cane cavea i[n]clusum circumferri, ac tand[em] necari jusserit. Quo barba[ro] facto, qualem maculam nom[i]ni ac gloriæ suæ inusser[it], quamque hoc unum omnes h[e]roïcas virtutes obscurarit, pr[æ]clare ostendit Seneca: g *Hoc* inquit, *Alexandri crimen æt[er]num, quod nulla virtus, nu[lla] bellorum felicitas redimet. N[am] quoties quis dixerit: Occidit P[er]sarum multa millia. opponet[ur] & Callisthenem. Quoties dict[um] erit: Occidit Darium, penes qu[em] tunc magnum regnum erat. op[po]netur: & Callisthenem. Quo[ties] dictum erit: Omnia Oceano te[nus]*

f Chrysost. serm. de SS. Petro & Pa[ulo] g Lactant. Divin. instit. l.5. c.9. h Sen[eca] quæst. nat. l.6. cap.23.

vi

cit, ipsum quoque tentavit no-s classibus, & imperium ex an-tlo Thraciæ, usque ad Orientis rmines protulit, dicetur: Sed Cal-sthenem occidit, Omnia licet an-qua ducum regumque exempla ansierit, ex his quæ fecit, nihil m magnum erit, quam scelus allisthenis. Ita quisque penes statuat, si grave quodvis cri-ien vel semel admiserit, hic dolescens, ille mercator, cau-dicus, Senator, nulla ingenii el naturæ talenta eluent, om-ia recte facta hoc unum non ollent: nam *quoties quis dixerit:* dolescens ille perhumanus ft, adolescens ille indolis be-ignæ est, *opponetur:* Et virgi-em violavit. *Quoties dictum e-it*, Adolescens ille in cœtu Ma-iano assiduus est, *dicetur*: Sed virginem violavit, &c. *Quo-ies quis dixerit*: Mercator ille, ste causidicus, quotidie sacris nterest. *opponetur*: Et perjurium dmisit. *Quoties dictum erit*: Quotannis aliquot millia in pauperes effundit, *dicetur*: Sed perjurium admisit. *Quoties uis dixerit*: Vir ille Senatorius pupillos & orphanos tuetur, *pponetur*; Et alienam corrupit. Quoties quis dixerit: In patriæ umultu hic non semel pro ci-ibus animam posuit; *dicetur*, Sed & alienam corrupit. Sit vir doctrina celeberrimus, pruden-ia in paucis eximius, corporis afflictatione singularis, chari-ate proximi insignis, si uno in erro flagitio vel semel depre-enfus, de fama, de integritate, de probitate actum, & nunc quoties virum conspexeris, sive orationi intentum, sive proxi-mo juvando distentum, occur-ret semper animo: Sed & tale flagitium admisit. Quo fiet, ut omnia quæ fecit, quantumvis illustria, unum hoc crimen ob-scuret, ac fœdis tenebris obvol-vat. Hinc S. Thomas 1. 2. q. 18. a. 4. ad 3. ex Dionysio Areopa-gita docet:

§. 11.

a *Bonum ex una integraque causa existit, malum au-tem ex singulis singulari-busque defectibus.*

QVod axioma in scholis re-ceptissimum, & perspicuum est in corpore humano, cu-jus temperamentum facilius conservare, quam disturbare aut instaurare est; quoniam multa eaque simul ad sanitatem requiruntur: at ut quis ægrotet, sufficit unus defectus, cibus minus salubris, potus immode-ratus, cruditas in stomacho, fri-gus insolitum, calor vehemen-tior, unius membri affectio, spi-ritus unius interceptio, unius ossis contritio, unius nervi con-tractio hominem insanum red-dit. Vero non absimile est, Dio-nysium Athenis ab Aristotelis disciplina suum axioma hausis-se, qui l. 2. Ethicorum cap. 6. sic docet: *Peccare multis possumus, recte agere uno vero modo tantum licet,* atque idcirco illud facile, hoc difficile. Declarat rem Princeps Philosophorum ex-emplo sagittarii, cui difficillimū est scopum attingere jaculan-do, quia una recta linea tantum in scopum dirigatur; facillimum & sexcentis modis aberrare; si-cut rectam lineam ducere diffi-cile, quia nihil curvitatis habet; curvam facere facillimum, quia in-

a S. Thom. cit.

infinitæ à rectitudine deflectere possunt. Apte Tullius in paradoxis, Virum probum debere esse similem versui, seu metro poëtico, cui vel syllaba desit aut exerret, totum vitiosum est, & publico sibilo ac convitio excipitur. Hoc est quod Theologi docent, plus requiri ad virtutem, & ut actus bonus sit, quam ad peccatum. Vt quis bene oret, non sufficit hominem genibus nixum, volvere rosarium, oculos in crucem defixos habere, si mens alio evagetur: ad misericordiam in pauperes, non sufficit dare lautas eleëmosynas, sed debent esse ex proprio, non ut videantur ab hominibus, &c. Hæc doctissimi viri doctrina est: *Plura necesse est ad virtutem concurrere, quam ad vitium; imo per defectum unius eorum quæ requiruntur necessario ad virtutem, transitur in vitium.*

a Pharisæus ille, qui in templum oraturus ascenderat, quãtarum virtutum laude præclarus? *Non sum*, inquit, *sicut cæteri hominum, raptores, injusti, adulteri, jejuno bis in Sabbatho, decimas do omnium quæ possideo*; & tamen unius jactantiæ noxa, totam justitiam delevit. Vive hunc stylo suo depinxit Gregorius lib. 19. mor. cap. 12. *Pharisæus namque ille, qui in templum oraturus ascendit, civitatem mentis suæ, quanta munitione vallaverit, audiamus, Iejuno:* inquit, *bis in Sabbatho, decimas do omnium, quæ possideo. Qui præmisit, Gratias tibi ago, magna certe munimina adhibuit. Sed videamus ubi insidianti hosti immunitum foramen reliquit: quia non sum sicut Publicanus iste. Ecce civitatem cordis sui insidiantibus hostibus per elationem aperuit, quam frustra per jejunium & eleemosynas clausit. Incassum munita sunt cætera, cum locus unus, quo hosti patet aditus, munitus non est. Civitatem cordis sui extollendo prodidit, quam abstinendo & largiendo servavit; victa est per abstinentiam gula, destructa ventris ingluvies: superata est largitate tenacia, avaritia depressa. Quibus hoc laboribus actum credimus? Sed ô quot labores uno vitio percussi ceciderunt? quanta bona unius culpæ gladio sunt perempta?* Incassum civitas mœnibus cincta, vallis inaccessa, propugnaculis & arce munita, si unus occultus aditus viam hosti viritim in civitatem sternat: incassum qui sub noctem omnes fenestras obstruit, triplici sera fores occludit, pessulis ac vecte ferreo præmunit, si in cellam furi foramen pateat: incassum qui contra impetum aquarum densum aggerem exstruxerit, si verimam habeat, dabit illa ruinam: ita & incassum cæteras sensuum portas firma custodia muniri, si vel per aures detractio irrepat, aut per oculos fœdum spectaculum se insinuet &c. Chrysost. hom. 19. ad pop. *Nisi totum emendasti, nondum te quidquam fecisse puta: hoc enim exiguum neglectum, & omne reliquum destruit: sæpius namque domos ædificantes homines, & tectum imponentes, unius tegulæ excussæ curam non gerentes, totam domum perdiderunt.* Ædificium quantumvis amplum, aptissima symmetria ad amussim perfectum & absolutum sit, modo tegula desit ut sensim stillicidiis trabes compu-

a Gersun tract. 2. de tribus ad peccatum concur. sect. de intens.

omputrescant, inopinato ruiam dabit. Adeo in ædificio spiritali non sat est, si paupertatis mūrus, humilitatis fundamenum, obedientiæ tectum, sartum ntegrumque servetur, si pro egula, regula vel una desideetur. Longum esset vel recenere quot munitissimæ civitaes, annona in plures annos coiosissimæ, omni bellico apparatu instructissimæ, præsidio nilitari confertissimæ, paucis nensibus, imo diebus, in hoium potestatem venerunt, uiius rei defectu: vel quia pulris, vel glandes, vel fomites, el medicamenta, vel sal, vel qua, vel aliud quidpiam, ubi cætera abunde suppetebant, lesiderabatur. Testis Bethulia, le qua sacræ paginæ testantur, antam in ea fuisse aquæ penuiam, a *ut non esset intra civitaem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur opulis aqua quotidie*; quare nemo quisquam mirabitur, si huus unius defectu de civitate radenda in manus Holofernis, ctum sit. Stratagemata denique non pauca momenti maximi unius sæpe levissimæ rei deectu, felicissimo successu earuere. Ex quibus omnibus quis non concludat verissimum illud axioma: *Bonum constat ex ntegra causa, malum ex singulis singularibusque defectibus?* Confirmat idipsum S. Thom. 2.2.q. 5.ar. 3. *Sicut peccatum mortale contrariatur Charitati, ita discredere unum articulum, contrariatur Fidei. Sed Charitas non remanet in homine post unum peccatum mortale: Ergo nec fides, postquam discredit unum articulum Fidei.* sic ut nulli dubium esse possit, quin formalis hæreticus censendus sit, & omnium reus, qui vel uni articulo Fidei, vel uni apici in sacris paginis veritatem derogarit. Tales exstitere Nicolaitæ, qui Psalmos Davidicos habuere ut profana cantica, poëticos æstus ac deliria. Castalion repudiavit Cantica Canticorum, quasi œstro quodam impotentis libidinis conscripta: Porphyrius Danielem impugnavit: Ebion & ipse impius hæreticus solum Matthæum ex Euangelistis probavit: Cherintus solum Marcum: Marcion Lucam, eumque unum. Denique Valentinus Ioannem tantum admisit: Ebionitæ D. Pauli Epistolas damnarunt: Calvinus libros Machabæorum erasit: Lutherus epistolam D. Iacobi, & Iudæ in sacris admittere renuit, quia iis vidit se suaque dogmata exanimari. Qui omnes perperam jactant in cæteris irrefragabili sacrarum literarum auctoritati sese adhærescere, si vel in uno ab infallibili regula deflectant. Quo solo efficitur ut anathemate percussi, tanquam hæretici & schismatici fugiendi ac execrandi sint. Quare sicut qui discredit uni articulo fidei, perdit totam fidem, & vere hæreticus est; ita qui transgreditur unam legem, perdit charitatem & vere peccator est; in utroque enim, ut docet D. Thomas, destruitur totaliter objectum formale: *Manifestum est*, inquit, *qui inhæret doctrinæ Ecclesiæ, tanquam infallibili regulæ, omnibus assentit, quæ Ecclesia docet; alioqui si de his quæ Ecclesia docet, quæ vult, tenet, & quæ non vult, non tenet; non jam inhæret Ecclesiæ doctrinæ tanquam infal-*

a Iudith c.7.

infallibili regulæ, sed propriæ voluntati. Ex quo patet hæreticum habere aliud objectum formale, & tendendi modum fallibilem: quia eodem modo credit vera mysteria, sicut suos errores. Sed errores non credit ob idem objectum formale, ob quod fidelis: Ergo. Nec obest quod aliis firmiter adhæreat; id enim fit ex imperio voluntatis, quo etiam pertinaciter adhæret erroribus. Haud aliter, qui unam legem transgreditur, quæ est violativa amicitiæ Dei, nequit ex eodem motivo ullam aliam velle servare; qui enim detestatur vinum Rhenanum præcise quia veneno mixtum, & præsentissimæ mortis causa est; debet simul aversari Creticum, Massicum, Phalernum, Chium, & quodvis aliud, quod eodem veneno tinctum est.

Christus Matth. 28. hoc suis inculcat: *Euntes ergo docete omnes gentes, docentes eos servare omnia, quæcumque mandavi vobis.* Basilius ad hæc in prolog. Regul. *Non hæc quidem observare, illa autem negligere; sed omnia servare, quæcumque præcepi vobis. Quid prodest alicui data à plerisque libertas, si is vel uni modo serviat: qui enim peccatum facit, servus est peccati.* Quid confert captivo si primam, secundam, tertiam custodiam transgressus, portas ac feras perfregerit, si ad ultimam portam ferream hæreat? quid juvat reliquo corpore liberum esse, si pes vel manus in vinculis sit? Quam doctrinam eleganti similitudine confirmat S. Dorotheus: a *Si Aquila, quæ reliquo corpore à laqueo omnino libera est; unica autem ungula detenta fuerit, omnem vim suam ex ea m[...] dica particula, qua præpeditur, [...]mittit. Idipsum,* inquit, *in anim[...] est: quæ si unicam passionem tantu[m] habituatam habuerit, ex ea subject[...] jam hosti, hora etiam minima [...] captivitatem ducetur.* Est qui calumniis & blasphemiis abst[i]net, sed avaritiæ vinculis a[d]strictus est: alius justitiæ tena[x] est, sed fœdo adulterii nex[u] colligatur: alter ad cætera Re[li]giosus, nisi quod rei alien[æ] picea manus adhæreścat. [U]t ergo quis liber fit, omnia vin[]cula dissolvat, necesse est. I[ta]que modus excogitandus est quo apte & secure se expe[]diat; alioqui si unum alterumv[e] fefellerit, ubi se explicatum i[b]i confidit, se novis vinculis im[]plicatum sero ingemiscet. *b* Di[]ctum in rem conferam. Mon[]tignius frater Philippi Comiti[s] Hornani anno 1566. in Hispa[]niam profectus est, suam com[]probaturus Regi innocentiam verum cum aures regias æmu[]lorum voces penitus obsedis[]sent, custodiæ mancipatur [...] quo nuntio accepto, uxor han[c] rationem mariti liberandi, [...] novam, sic ingeniosissimam ex[]cogitavit. Quatuor ablegan[]tur Belgæ, linguarum periti qui peregrinationis Compostel[]lanæ prætextu in Hispaniam proficiscantur, stipis emendi[]candæ specie, chelym quisqu[e] seu violam secum ferentes, i[n] quorum instrumentorum ma[]ximo, quod bassum vocant, om[]nis generis ferramenta ad per[]fringendos carceres opportu[]na, affabre conclusa erant. Ub[i] ad arcem ventum est, in subje[...]

a V Nyss. ser. Dom. 5. post Epip. disc. 3.

b Beyerlinck theat. tit. prud. p. 805.

o vico specimen artis edunt. dmirantur omnes peregrinom ingenium. Præfectus arcis os advocari jubet, dominum ontignium musices amanm, exhilarandi causa. Vocati rent, nec modo fidibus, sed voce, Gallice, Italice, Hianice suavissime modulantur: l extremum etiam lingua Belca, quam,ut exploratum haebant, nemo custodum intelgebat. Hac autem cantilena elgica decantant cujus rei ausa advenerint, modum exonunt,quo è carcere se expeire queat, emeret nempe hæc tis musicæ instrumenta quois pretio, ipsis dissimulanter eluctantibus,in basso repertum fabrilia, quibus carceris athros perfringat. Hactenus mnia feliciter, nec surdo caebant; at unum defuit,nescio uo errore factum sit, ut verm illum,quo bassum citra læonem, arcano stylo aut clavo xempto aperire & claudere ossent, ne perfracto eo fraus eprehenderetur, concinere oiserint. Montignius ad voces as animum advertens,sed vulprobe dissimulans,ad Præfetum arcis conversus:Egregios ehercle musicos, inquit:conendere tamen ausim,vel te juice,cantionis Belgicæ harmoiam,præ ceteris longe suavissam fuisse. Adstipulante itaue Præfecto, cantilenam de ndustria repeti jussit. Sed idem rror,qui prius contigit.Dimiss peregrinis artem illorum audare, instrumenta musica mprimis extollere cœpit:ejusue adeo precibus motus Præectus, ea tandem à peregrinis, iu multumque reluctantibus obtinuit.Peregrini jam digressi erroris memores, novo astu eum emendare student, observant puerum à vicino pistore in Comitis usum panes petere, schedam cum versu illo inserunt. Incommodum autem accidit, tum temporis Præfectum cum Montignio prandere, in cujus manus hic fatalis panis incidit, ac dolo detecto spes omnis libertatis Montignio incisa est. Quid autem evenerit,loquuntur Historici. Vide quam paulo è momento maxima rerum pondera pendeant, quam omnibus ad libertatem comparatis, uno deficiente, homo in exitium & exitum fatalem prolabatur. Ita & levi impendio,qui libere subvolare posset, adstricta hæret anima.Cui veritati adstruendæ utinam testes prodirent, qui ceterum probi, ad captivitatem illam diabolicam damnati sunt,&quantumvis temperantia, castimonia, aliaque virtute eximii exstiterint,uno scelere admisso,audire meruerunt,*Clausa est janua.* Quę aureo a Chrys.concludam eloquio. Expendens hic illud Matt. *Nescio vos*, sic ait: *Quoniam igitur & magna res erat* (virginitas) *ac de ea apud multos magna erat existimatio, ne quis ea perfecta, se totum perfecisse putaret ac cetera negligeret, hanc parabolam proposuit, ut ostenderet virginitatem, quamvis cetera habeat, si misericordia bonis caruerit* (*qua per oleum designatur,*) *cum fornicatoribus ejici.* Et subdit: *Ideo etiam fatuas appellavit, quoniam majori certamine superato, in faciliore totum perdiderunt.* Ad sudorem quis & sanguinem, in vitiorum hydram

a Chrysost hom. 79. in Matth.

decertarit, nisi omnia capita demessuerit, vel unum perniciem mortemque adferet: quemadmodum vir nobilis documento reliquit, a dum in gentilitiam tesseram, sibi lernæam hydram adlegit, in cujus septem virulenta capita verissime lusit, hoc brevi lemmate subjecto: *Aut omnia, aut nullum.* Hoc sibi quisque salutis symbolum adlegat hortor & moneo, ne uno neglecto, quod plurimi apud inferos sero ingemiscunt, æternum animæ exitium incurramus. Vnicam mortalem noxam subiisse, æternum periisse est. b *Numquid enim,* ut Basilius ait, *ex omnibus recte factis, si unum aliquod alicui tantum obfuerit, is propterea salu-*

a V. Nyss. Serm. Dom. 5. Quadrag. disc. 3. b Basil. in reg. brevi interrog. 23.

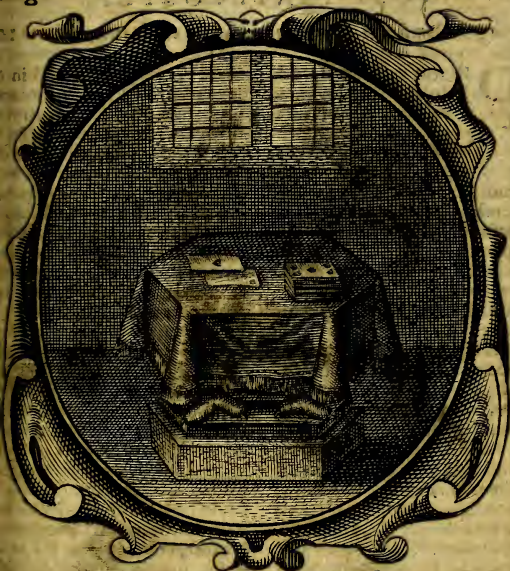
tem non adipiscatur? Et respo[n]det: *Cum multa sint tam in vete[ri] quam in novo testamento, ex qui[bus] planissime quæstionis hujus ve[ri]tatem possimus intelligere, satis [esse] arbitror homini fideli vel ill[ud] unum de Petro judicium: qui c[um] ei talium ac tantorum recte fa[cto]rum testimonium à Domino fui[sset] datum, atque eo modo appellat[us] ac beatus laudatus, ubi una ta[n]tum in re, ab obedientia visus [est] discedere, atque hoc ipsum non [ex] negligentia, superbiave, sed ex [re]verentia, honoreque adversus D[o]minum suum; propter hoc ipsu[m] tantum, ei dicitur. Nisi lavero [te,] non habebis partem mecum.* h[oc] est, salvus non eris. adeo ut unius lethiferæ noxæ piacul[o] infelicis æternitatis cardo ve[r]setur, & omnis optatæ felicit[a]tis spes evertatur.

EM

EMBLEMA XL.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Matth. 22.

IN HOC SIGNO VINCES.

DOMINICA DVODECIMA POST PENTECOSTEN.

Deus cordis nostri hoc unum suo sibi iure postulat: a *Prabe fili mi cor tuum.* Quo fit quemadmodum in lusu chartarum accidere consuevit, ut cordis tessera *Herten aes*, rapiat hoc unum sibi; *Herten heer.*

§. I. *Deus cordis hoc unum sibi cor nostrum vendicat.*
§. II. *Quid sit ex toto corde Deum diligere.*
§. III. Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. *Matth. 6.*
§. IV. *Quorum cor longe est à Deo.*

a Prov. 23.

DOMINICA DVODECIMA POST PENTECOSTEN.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Luc. 1c

PHILIPPVS Rex Macedo in solemni convivio, ad quod inter viros Principes, complures Philosophi ingenio & doctrina præcellentes adhibiti, quo animum suum oblectaret, eorumque scientiam exploraret, hanc illis quæstionem seu problema disceptandum & discutiendum proposuit: *Quid in rerum natura maximum esset?* Hic omnes arrectis auribus & animis; quidam montem Olympum, qui, teste Plutarcho decem stadiis altus est, & de quo Poëta canit: a *Nubes excedit Olympus.* Quem, inquit, alter si de montium sublimitate controversia est, longe Atlas exsuperat, qui non modo primam regionem aëris, sed hoc b *toto vertice supra,* Solino teste, in viciniam lunaris circuli educitur, & cælum ipsum firmamenti fulcire dicitur:

——c *vbi maximus Atlas*
Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum.

Tertius, quid maius excogitavit tota terra, nempe aquam, quæ terram omnem primo circumdedit & ambivit. Tandem quartus se lucem allaturum ratus, omnium rerum maximum solem declaravit, utpote qui 166. orbem universum magnitudine excedit. Sed quintus propius ad veritatem accessit, dum *cor* hominis omnium rerum maximum, & capacissimum pronuntiavit: quod in Alexandro Philippi filio comprobatum est. *d* Etenim cum aliquando Aristarchum dicentem audisset, plures mundos esse, à lachrymis temperare non potuit, quod nondum unum occupasset, adeo ut necesse fuerit, Magistrum ejus Aristotelem librum conscribere de uno mundo; quo tamen, jam subacto, cor ejus universo capacius pluribus mundis inhiabat.

e *Vnus Pellæo iuveni non suffic[it] orbis.*

Nec mille mundi cor humanum exsaturare possunt; capacitatis quippe hoc infinitæ est. Diserte Hugo Vict. f *Cor parvum est, & magna cupit: vix ad unius milvi refectionem sufficere posse[t] & totus mundus ei non sufficit.* E[t] paulo post: *Plura machinatur co[r] meum uno momento, quam omnes homines perficere possent uno anno*: nullæ divitiæ, nullæ delicia[e], nullæ res creatæ valent capacitatem ejus explere. Rationem dat Aug. g *Fecisti nos ad te, &* *inquietum est* COR *nostrum, donec requiescat in te.* Fecisti *cor* nostrum triangulare, capax immensæ illius Triados, quid mirum si orbis triangulum complere nequeat? Inquietum est cor nostrum. Avarum interroga, an quiescat & satietur pecuniis? libidinosum percunctare, an expleatur brutis volup-

a Lucan. l. 2. de Pharf. b Virg. 7. Æneid. c Virg. 4. Æneid.

d Lipsij exempla pol. de magnitudine animi in fine. e Iuven. sat. 10 f Hug. Vict. l. 3. de anima. g Aug. l. 1. conf. c. 1.

tati-

atibus? ebriosum sciscitare, an ot cantaris ac diotis exsiccatis equiescat? Quisque si libere rofiteri voluerit, cum Augustino dicet; *Inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te*; sicut acus nautica, quæ in assiduo motu est, nec quiescit nisi polarem respiciat. Quo spectat illud Bernardi: a *Ad imaginem Dei facta anima rationalis, cæteris omnibus occupari potest, repleri non potest: capacem enim Dei, quidquid Deo minus est, non implebit.* Quid hoc est, *Occupari potest, repleri non potest?* Quandoque homo voluptatibus & deliciis humanis totus occupatus, & immersus videtur, ebriosus dum vino oppletus est, avarus dum amtam hæreditatem adit; sed repleri non potest. Similes sunt ollæ ferventi, quæ superabundare & effluere videtur; at ubi calor resedit & deferbuit, vix ad dimidium plena est. Quare cum cor nostrum imago it SS. Triados, & capax sit boni infiniti ad quod creatum est, quid ni illud totum sibi vindicet, qui creavit illud ad se? quid ni omnem affectum, omnem amorem, totum cor nostrum, in nobilissimum anathema, b *in monumentum & pignus amoris* appendamus: *in omni namque creatura, quæ sub sole vanitatibus mundanis occupatur* (inquit c Hugo Victorinus) *nihil humano* COR *sublimius, nihil nobilius, nihilque Deo similius reperitur; quapropter nihil aliud quærit à te, nisi* COR *tuum.*

a Bern. Declam. Ecce nos reliquimus omnia. b Virg. 5. Æneid. c S. Hugo Vict. l. 1. de anima.

§. I.

DEUS CORDIS, *hoc unum sibi cor nostrum vendicat.*

Seneca lib. 1. de beneficiis refert: Dum Socrati multi multa munera deferrent, & Æschines pauper auditor, Nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi possim, invenio; itaque dono tibi quod unum habeo, meipsum: hoc munus rogo, qualecumque est, boni consulas, cogitesque alios, cum multum dederint, plus tamen sibi reservasse. Cui Socrates: Quid ni tu magnum munus dederis, nisi forte parvo te æstimes: curabo ego ut te meliorem tibi reddam, quam acceperim. Tu te Deo munus acceptissimum consecra, & meliorem longe te tibi restituet, hoc est, cor tuum ei totum deferas, qui unus tibi cordi esse debet!

David post innumera à Deo in se collata beneficia, ne ingratus moreretur, secum expendit: d *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi?* Tu magne Deus è campo ad regnum, è casa ad solium, ex caula in aulam vocasti, pedum in sceptrum, petasum in diadema, sagum in purpuram commutasti: *quid retribuam Domino?* tu mihi vires dedisti in ursos & leones, auspiciis tuis gigantem immanem prostravi, *quid retribuam Domino?* tu me toties ex hostium insidiis, è Saulis manibus liberasti, *quid retribuam Domino?* An victimas arietum? an divitias regni mei? non, quia bonorum meorum non eges, tuus est enim orbis terræ. Ille tamen

d Ps. 115.

qui nullius eget, unum à nobis postulat, nempe cor nostrum: a *Præbe fili mi cor tuum mihi*, præbe mihi amorem tuum,hoc præcipio, b *Diliges Dominum tuum ex toto corde tuo*. Hoc præceptum David servavit, & cor suum ita Deo tradidit, ut omne dominum cordis sui in eum contulerit; hinc eum alloquitur Psal.72.*Deus cordis mei*; non divitiarum, non regni, non exercituum, sed *cordis mei*. Hoc David duxit donum egregium, & regium.

c An. 1599. Philippus II.misit Regi Nangasaci *cor aureum*, ut suum erga illum amorem declararet, illumque ad orthodoxam fidem pertraheret;quod munus adeo acceptum fuit Regi barbaro, ut cor illud cordi suo apprimens, idiomate suo exclamarit: *Maha santo scam! maha santo scam*! id est, O quam gaudeo! Ad hoc munus totus raptus est, hoc corde Philippus totum sibi Regem Nangasaci vicit, & devinxit; non quod auro inescari posset,quoniam bonorum eorum istic non egent, sed quia cor *monumentum & pignus amoris esse*, probe teneret. Hoc & Rex regum,& Deus cordis nostri rapit. Inter chartas quippe lusorias Dominus cordis est, *Herten heer*, qui ut omnia ad se trahat, eum tamen unum cor rapit *Herten aes*, vincit & trahit ad se, *in hoc signo vincit*. d Ita dilectus cum dilecta sua Lutgarde lusit ut perdendo vinceret: dederat illi gratiam curationum, quam omnibus undique ad se concurrentibus deprecata, commutare maluit cum scientia & interpretatione Psalmorum, quo ut spiritum interpescere sensit, dixit Domino: Quorsum attinet me idiotam & rudem monialem scripturæ arcana nosse? Ait illi Dominus: Quid igitur vis? Volo, inquit, cor tuum. & Dominus: Quin ego potius cor tuum. Facta est autem ab eo die quædam permutatio cordium, ut Dominus cordis, ab ejus corde raptus sit,&ad Lutgardem transierit. Quare si & tu Deum cordis in amorem tu[um] rapere desideres, totum cor tuum in eum jacias; hoc unum is qui omnia donavit, à te postulat.

Paulus Iovius refert non longe à Neapoli in Campania, legisse se hanc inscriptionem ænigmaticam:

Dimidium Sphæræ, Sphæram cum Principe Roma,
Postulat à nobis divinus conditor orbis.

Quod Iovio interprete, nil aliud significat,quam Deum cor nostrum sibi deposcere. e Consimile ænigma olim diabolus magno Antonio proposuit: cum enim in Mauri specie laqueis onustus,ac retibus ad venationem festinaret, sanctus hic Abbas eum percunctatus est, quo tenderet? Ad venationem, inquit: Dum ulterius sciscitaretur prædam quem indagaret? Respondit: Lunam dimidiam, solem (vel ut alii, bovis oculum) & rotæ quartam partem. Quæ manifesto *cor* indicabant. Hoc *cor* humanum dispares omnino venatores sectantur, caro & spiritus, diabolus &

a Prov. 23. b Luc. 10. c Perard. Dom. 16. post Pent. d Surius in vita 16. Iun.

e Fonseca thesau. amoris c.15.

)eus. Quando hanc arcem dius
mor occupavit, statim dæmon
lassicum sonat, mundus & ca-
o ad arma prosiliunt; ubi dæ-
non occupavit, cælum, ter-
am, morbos, bella, omnia
)eus movet, ut sibi cor subdat,
t ad has voces peccatorem
ompellat: a *Cor meum contur-
atum est in me.* Ut quid hoc?
t revertatur ad Dominum *in
to corde.* Quo facto dius amor
riumphat, vexilla explicat,
onendo *signaculum super cor,*
el ut alii, vexillum. Hanc ar-
em cordis, legitimus Dominus
ordis, sibi tradi postulat: *Fili
rabe mihi cor tuum*; quia Pater
edit nobis suum cor, id est,
ilium & Spiritum S. b *Dedit*,
nquit D. Thomas, *Spiritum
nctum, id est*, COR *& amorem
uum; dedit Filium, qui erat in e-
us sinu, in visceribus Patris.* Tot
nsuper divini amoris tela quot
n nos contulit beneficia: tot
acula, quot vulnera; tot sagit-
as, quot spinas, quas è cruce
uasi arcu jaculatur. Lorinus
sal. 44. *Christus dici potest simi-
imagini Cupidinis: nudus est de-
dans eximium amorem erga nos.
Pro velamine oculorum, ipsimet
unt oculi excavati inedia, lachry-
is, verberibus, praterea sangui-
, ex corona & spinea & sputis;
a omnia demonstrant nimium,
d sine amentia, amorem. Arcus
sa crux est vel humana natura,
jus ut arcus areus brachia. In
uce autem quot tormenta, tot sa-
ttas concipe charitatis.* Hisce te-
saucius exclamat August.
Sagittaveras tu COR *nostrum
aritate tua.* His saucia There-
, cor suum ab amato & sibi

a Psal. 37. b V. Cornel. Prov, 23.
v. 26. c Aug l. 9. conf. c. 2.

raptum gaudebat: etenim si be-
neficia sint furta, quæ *corda ra-
piunt*, ut olim quidam accepto
munere ab Agesilao testatus est,
dicens: *Furtum illud Agesilai est*:
causam rogatus: Ita plane, in-
quit, quia munera *corda rapiunt.*
Profecto *cor* nostrum jampri-
dem suo ille sibi jure rapuit,
cujus *cor* amore nostri transfi-
xum est. Non erat opus, Deum
optimum esse ut amaretur, suf-
ficiunt quæ contulit, absque eo
quod ipse est. d Si verissimum
fuisset mendacium omnium
maximum, delirium Marchio-
nisticum blasphemans Deum
malum, adhuc diligendus esset:
sua de nobis benefacta meren-
tur benevolentiam & gratiam,
totque telis amoris cor percus-
sum, etiam siliceum scintillas
abfistere faciet; imo totum ex-
ardescet, ubi viderit quod
omnia dederit & se: e Servo
Dei ferventissimo Antonio Mar-
tinio apparuit cupidineo habi-
tu puer IESUS, arcu & phare-
tra armatus, inque suum cor
jaculatus sagittas, negotians a-
morem plagis. Parum hoc, sed
ut ficte apud Anacreontem, ira
hic vere consumptis missilibus,
seipso pro sagitta usus, in ama-
tum conjecit, ut sic cominus
arcem cordis nostri expugna-
ret, omne obsequium & amo-
rem in eum conferamus.

d Nieremb. de arte volunt. pag. 339.
e Nieremb. cit.

§. II.

Quid sit ex toto corde Deum diligere.

S. Bernardus in Epistola res-
ponsoria ad quemdam per-
cunctantem, quid à nobis Deus
requi-

requirat? respondet, *Cor nostrum*; nihil dignius producere potest, quam ut ei restituat, à quo factum est. Hoc ardentissimum sui desiderium Christus declaravit, dum dixit: a *Ideo dedi homini cor, ut in eo me Deum suum, qui ubique sum, & incomprehensibilis concluderet, & ut cogitando, in me esset delectatio sua.* Tum si quidem cor hominum Deo datur, quando omnis cogitatio terminatur in eum, gyrat, & circumflectitur super eum, & nihil vult penitus possidere præter eum. Nec aliud dixerim *cor* dono dare, quam ipsum captivare in obsequium ejus, & ita voluntati ejus ex toto supponere, ut nihil aliud velit. Qui sic cor suum Domino dederit, cantabit melodice, & dicet cum Propheta: b *Paratum cor meum Deus*, in prosperis & adversis. Hæ aliquando voces auditæ sunt B. Henrici Susonis Ordinis Prædicatorum, qui cum arderet amore divinæ Sapientiæ, illa seipsam spectandam exhibuit, illique arridens dixit: *Præbe fili mi cor tuum mihi.* Ille humi prostratus in has voces prorupit: Ego toto corde, sensibus & animo, te inexhaustam omnium desiderabilium abyssum, *ardentis cordis mei sinu complector.* Sed amabo, quid Deum toto corde complecti, quid ex toto corde diligere, quid totum cor nostrum ei deferri est? Praxim modumque duæ germanæ sorores non solum carne, sed & Religione SS. Gertrudis & Mechtildis tradiderunt. Audierat aliquando Mechtildis inter divinas laudes concini illud Davidis, *Reges munera offerent*, & sic pauci Sponsum suum compellat: Ec quid est, ô dilecte cordis mei quod tibi munus offeram, cur nihil suppetat dignum Majestate tua? Respondit Christus Quinque modis præbebis mihi cor tuum, & longè gratissimum munus obtuleris. 1. Illud mihi offeres velut arrham desponsationis, cum omni fidelitate, incessanter me deprecans, ut igni amoris mei consumam quidquid per infidelitatem deliqueris; cujus olim hic typus fuit Levit. 16. *Ignis autem in altari semper ardebit.* ubi c Gregor. *Altare Dei* COR NOSTRUM *est*, *in quo jubetur ignis semper ardere quia necesse est ex illo ad Dominum, charitatis flammam indesinenter ascendere.* 2. Offeres velut murenulam aut monile amatorium, cum abnegatione omnium terrarum voluptatum quæ cor tuum occupare possent. 3. Offeres mihi cor tuum velut regium diadema, cum abnegatione omnis honoris quem in hoc, vel etiam in futuro sæculo obtinere posses. 4. Offeres mihi cor tuum instar phialæ, ex qua ipse bibam meam dulcedinem. 5. Ut vas electum, in quo omne meum oblectamentum. Ita Mechtildim suam erudivit Dominus, in cujus corde inscriptum fuisse legitur, d *Mallem mori, quam minima noxa à te, ô bone Iesu, separari.* Quod, quid est aliud, quam illum præ omnibus voluptatibus, honoribus, divitiis, solum Dominum cordis habere? quod est ex toto corde diligere.

Hanc methodum callen

a L. 5. revel. Brig t. interr. 3. ref. 5.
b Psal. 107.

c Greg. l. 21. mor. c. 7. d L. 3. gratiæ c. 7.

ertrudis, Ecce, inquit, Domi-
:, *cor* meum abstractum ab
nni creatura, integra volun-
te tibi offero, orans ut abluas
ud aqua sacratissima lateris
i, & exorres illud purpura
nguinis, dulcissimi *cordis tui*;
tibi per amorem coaptes, &
ùm tecum efficias, ut sim te-
m *cor unum*, & anima una,
i cera liquescens una fit cum
a liquefacta, ut cum Pro-
eta dicere queam: a *Factum*
COR *meum tanquam cera li-
escens*. Haud aliter præopta-
t *b* S. Luthgardis animam li-
iescere instar ceræ ante con-
ectum Domini. Quorum hoc?
tam rationem reddit *c* Ri-
ard. à S. Laur. *Anima mea
uefacta est per incendium cha-
atis, parata videlicet instar me-
li liquefacti decurrere in omnes
dulos divinæ voluntatis*; ut fiat
nformis sigillo aut imagini
ius *qui finxit sigillatim corda
rum*. *d* Ita Bonaventura re-
t S. Franciscum in se Christi
aginem expressisse: *Tanquam
ad ignis liquefactivam virtutem
eambulam, sigillativa quadam
set impressio subsecuta*. ut qui
sc sigillum super cor suum
stant, aut corda sua effude-
nt in formam illam dilecti sui,
m toti in eum transformati,
clamare possint: e *Vivo ego
m non ego, vivit vero in me
ristus*. *Quid* enim, inquit Ber-
rdus, *tam cordium vita, quam
ominus meus Iesus Christus?* Ve-
sime dictum est, cor & animus
us est ubi amat, quam ubi
imat. Scire vis ubi cor tuum
t? vide ubi amor tuus est.

a Psal. 21. *b* Pennequin amour div. p. 9. *c* Rich. à S. Laur. l. 4. *d* S. Bonav. in S. Franc. c. 12. e Gal. 2. Bern. serm. in Cant.

§. III.

Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. Matth. 6.

RECTE Eusebius Emiss. *f* COR *quod amat, in eo se figere solet*. Gulosi cor suum habent in patinis, ebriosi in poculis: *Vinum quippe & ebrietas auferunt cor*. avari in loculis, lascivi in scortis, ut diserte Hieron. *Gulosus*, inquit, *cor habet in ventre, lascivus in lumbis, superbus in capite, avarus in pecunia*. Hujus rei veritas prodigio non semel stabilita. Antonius de Padua dicturus orationem funebrem in morte usurarii, pro themate sibi delegit: *Vbi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum*. Matt. 6. Demortui tandem panegyrim hac terrifica peroratione conclusit: *Mortuus est hic dives, & sepultus est in inferno*. Feralis hujus sententiæ veritatem quæritis? arcam effringite, thesaurum ejus lustrate, illic cor ejus, corpore jam humato, reperietis. Abierunt ergo parentes & propinqui, & cor palpitans in medio nummorum conspexerunt.

Affine refert Gabriel Inchimo *conc. de munditia cordis*, avarum quendam repentina morte exstinctum, cujus cadaver cum amici secari jussissent, ut constaret quo malo tam subito oppressus fuisset, medici cor ejus minime reperire potuerunt; amici interim ad arcam, in qua thesauri ejus asservabantur, confugientes, cor illius illic repererunt inter ungues diaboli, qui in specie dra-

f V. Cornel. c. 4. Prov. vers. 23. Osee 5.

draconis illud misere discerpebat. Avari cor diabolus possidebat. Quod præclare de quovis scelerato docuit Gregorius, dicens: a *Reprobi corda sua non habent, quia ea diabolus possidet. Quotiescumque ergo graviter delinquimus, cor nostrum nos non habemus.* b *Quare & Hieremias Iudaico populo graviter delinquenti improperans, ait: Audi popule stulte, & non habens cor.* O viri opulenti! ô potentes sæculi! *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Ubi Augustinus admonet: *Certe vel hoc time, divitiæ si fluant, non vides quia ibi cor posueris, & tu flues?* ut hinc à terrenis, quibus cor in puncto insistit, & totum cælo patet, avocemus: ut sursum corda habeamus, atque illic fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia, veræ divitiæ, verus thesaurus; ubi fur non appropiat. Religiosissimus vir Ioannes de Zumarraga Minorita, primus Archiepiscopus Mexicanæ urbis, in Epistola ad sui Ordinis congregationem habitam Tholosæ ann. 1532. refert quod in sola illa civitate Mexicana, cum diabolus illic à gentilibus coleretur, quotannis plusquam viginti millia cordium puerorum & puellarum solita erant ipsi offerri. Quis hic non ingemiscat, quis non exclamet cum Propheta: c *Post idola enim cor eorum gradiebatur.* Sed hoc magis deplorandum, inter Christianos etiamnum tot millia reperiri puerorum ac puellarum, virorum & mulierum, qui cor suum dæmoni consecrare non verentur. Quot excordes sine corde

a Greg. l. 2. in c. 2. l. 1. Reg. b Ierem. c. 5. c Ezech. 20.

ambulant, quorum cor ad am[...] sias avolavit, quorum cor [...] perietur inter centones, *on[...] de vodden.* Quid amantibus [...] miliarius, quam amatam c[...] suum vocitare, *Mon cœur:* il[...] cor lascivi habitat in fœti[...] scorto, in putida carne qu[...] amat: cor suum cum am[...] corde unire satagit, ut fit c[...] unum & anima una. d Audi[...] Guiscardum Palatinum à T[...] credo Principe Salernitano [...] prehensum in flagitio cum [...] gismunda filia sua, obtrun[...] tum fuisse, & exsectum pe[...] adhuc spiranti cor, in au[...] phiala filiæ submissum; quo i[...] conspecto quasi munere la[...] Sapienter, inquit, *cor aure[...]* aureo pater tumulo donat. [...] mox in lachrymas soluta, ve[...] unionibus hoc cor perplueb[...] Interim venenum hausit, & [...] in lectum reclinans, cor co[...] apprimens, in hoc animam [...] am exhalabat. Sero accurre[...] te ac solante Tancredo, qu[...] hoc unum rogavit, ut ama[...] & cor ejus, uno tumulo, [...] thesaurus ejus erat, sec[...] componeretur. O amentes [...] mantes! alio nobis tumulo c[...] nostrum condendum est, no[...] liori longè cordi cor nostr[...] jungendum est. Nostis ubi th[...] saurus integerrimæ cæli Re[...] næ fuerit? hunc illa quond[...] Brigittæ revelavit, quam sic [...] fata est: e *Vere dicere possum, q[...] sepulto filio meo, quasi duo co[...] in uno sepulchro fuerint. N[...] quid non dicitur: Ubi est thesau[...] tuus, ibi est & cor tuum? sic in [...] pulchro filii mei semper cogita[...] & cor meum versabatur.* Pud[...]

d Beyerlinck theat. c. 592. e L. 2. [...] velat. c. 21.

re[...]

n nobis incutit cordate a-
ntium insania, quam Gallia
rbonensis spectavit. *a* Sal-
nus potens dynasta, ægre fe-
is alterum virum nobilem,
bellanum dictum, uxorem
m deperire, statuit Cabella-
m è medio tollere, sed atroci
plicio; hominem enim clam
cidat; & execto corde, eo-
in frusta conciso, illud as-
m protexit uxori suæ; quæ
noris ignara, eo edulio a-
e se refecit. Cui Sallianus:
mulier sapuitne palato ci-
ille, quem tam avide de-
asti? Ita sane, inquit illa,
quam lautius epulata sum.
hæc maritus, è vicino con-
vi Cabellani caput delatum,
pedes ejus abjecit: En, in-
t, cujus cor intra viscera tua
essisti, satiare adhuc si lubet
guine, & carne ejus. Ad
d immane spectaculum hæc
iseratione ædes complevit:
iisti amoris mei causa Ca-
ane! non morieris inultus,
vivum pro mortuo reddo,
um tecum vivere nequeam,
moriar. atque inter has vo-
prolapsa, præ insano amo-
expiravit. Non minorem
œdiam Iulietta nobilis pu-
Veronensis excitavit, quæ
re Romæi sibi cor confixit,
idere est in Morosophia, id
stulta sapientia Gasparis
. Nonne hi omnes excor-
, & in amantum corpora,
la migrarant? Quid mirum
esse ut Propheta queri-
b *Sicut columba seducta; non*
ns COR? Narrat Appianus
xandrinus, Iulium Cæsarem
die quo in Curia occisus
de more fecisse, & aperta
victima, cor desideratum esse.
Augure super ea re de obitu
Cæsaris vaticinante, irrisit Iu-
lius, & aliam victimam admo-
veri jussit; sed & hæc corde ca-
ruit. *c* Feliciori certe remigio
avolarat cor illius Sacerdotis,
qui ante aliquot annos Romæ
obiit, tanta teneritudine in
Christum passum ferri solitus,
ut oculi & cor ejus, cruci ju-
giter inhærerent: à morte, dum
nescio qua de causa cadaver à
medicis apertum, sine corde
repertum fuit. Ad hoc cunctis
stupore defixis ac respectanti-
bus, unus eorum videt cor ad
pedes Crucifixi, quod in Ora-
torio defuncti erat: exclamant-
que omnes, Miraculum! mira-
culum! nempe eò convolarat,
ubi thesaurus erat. Compello
vos, si omnium pectora scruta-
ri contingeret, quot sine corde
reperirentur? quorum corda a-
volassent ad popinas, ad pecu-
nias, ad puellas; uti aliquando
avolavit cor Davidis ad Beth-
sabeam: tunc jure illud usur-
pare poterat: COR *meum dere-
liquit me.* In quæ verba D. Greg-
gor. *d* COR *nostrum derelinquit
nos, quando sic à concupiscentiis
carnalibus vincimur, ut intentio-
nem cordis in terrenis & spirituali-
bus ponamus.* Quisquis is est, cum
regio Propheta clamet: *e* COR
*mundum crea in me Deus: fiat cor
meum immaculatum*, quod Spon-
so Virginum, qui pascitur inter
lilia, dignum sit. *f* Quale fuit
illud quod Ludovico XI. Gal-
liarum Regi oblatum est: qui
cum prævalidas regni sui arces

hist. Gall. Narb. an. 1207. b Oseæ 7.

c Barry l'annee S. par. 1. *d* Greg.
l. 4 in c. 9. l. 1. Reg. *e* Psal. 50. Psal. 118.
f Piso tom. 2, in festo S. Iosephi pag.
279.

lu-

lustraret, & tandem Tornacum diverteret, effusa est urbs in occursum Regis, interque alia amoris ac venerationis testimonia, virginem obviam habuit specie præcellentem, ac regia pompa stipatam, agglomerante ex ordine civium agmine: hæsit Ludovicus in virginem defixus: cui puella, semota pectorali fascia, protulit *cor aureum*, quo aperto lilium promicabat, ac tum tandem sic Regem affata, illibatum se suum virginitatis florem Regi Galliarum, cui Lilium regalis tessera est, in perpetuum devovere. Hujus unius virginis exemplo nos omnes *cor charitate aureum*, virginitatis lilio, quasi illibati amoris flore redimitum, Regi nostro offeramus.

§. IV.

Quorum cor longe à Deo.

DEnique cor nostrum derelinquit nos, dum orationi intentos, evagando destituit, & ad exteriora longius avolat. Hoc sanctissimi viri aliquando questi sunt, hoc moniales inter clathros conclusæ, cor suum longissime avolasse queruntur: quod olim de se Bernardus: a *Nihil est in me corde meo fugacius. Cor meum, cor vanum, vagum & instabile: sicut enim molendinum velociter volvitur, & nihil respuit, sed quidquid imponitur molit; si autem nihil apponitur, seipsum consumit, sic cor meum semper est in motu; & sicut molendinum, arena si imponitur exterminat, pix inquinat, palea occupat: sic cor meum cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat & fatigat. Per multa dispergitur, & huc illucque quærit ubi requiescere possit, nihil invenit, quod ei sufficiat, [...] nec ad Deum revertatur; à co[...]tatione in cogitationem ducitur, per varias occupationes & affe[...]nes variatur, ut saltem variet[...] ipsarum rerum impleatur, quar[...] qualitate satiari non potest; cu[...]que ad se revertitur, & disc[...] quod cogitavit, nil reperit, q[...] importuna fuit cogitatio, qua c[...] ponit multa de nihilo. Sic deni[...] decipit imaginatio, quam da[...]num format illusio. Imperat n[...] Deus ut præbeam illi cor me[...] & quia imperanti Deo non [...] obediens & subditus, mihi sum [...]bellis & contrarius.* Ac tand[...] concludit: *Idcirco plura ma[...]natur cor meum uno momen[...] quam omnes homines perficere [...]sent uno anno. Cum Deo non [...] vinctus, & ideo in meipso sum [...]visus.* Cor enim, corpore [...] cella quieto, lustrat exerci[...] hostium, pervagatur amœni[...]tes nemorum, perambulata [...] Regum, & per spatia imagi[...]ria quaqua patent, liberti[...] exspatiatur: atque ut S. Th[...]mas ait, b *corpore in choro, co[...] in foro.* In quos illud recte c[...]venit, *Cor autem eorum longè [...] me.* Quoties accidit unum [...] quem sacris interesse, etiam [...]perari, divinis laudibus con[...]nendis occupari, genibus nix[...] in cella, in æde sacra confe[...]re; de quo tamen merito Ch[...]stus queratur: c *Populus hic la[...] me honorat, cor autem eorum l[...]ge est à me.* Quod non minus [...]geniose, quam artificiose, [...]ctor quidam ita oculis subje[...] Christum è cruce pendent[...] expresserat, & ut fit, pare[...] quædam, hinc nemora, ill[...]

a Bern.lib.Med.c.9.

b S.Thom.opusc.59,c.8. c Matt.[...]

præ[...]

ædia, inferne civitatem alia-
e appinxerat, propter cru-
m duo submisso poplite pre-
bantur. Ex corde primi uni-
linea recta in Christi latus
cebatur: ex corde alterius
ires lineæ protendebantur,
a quidem in campos ubi
essis, venatus, agricultura oc-
rrebat; altera in prædium;
tia in cellam vinariam des-
ndebat; alia in culinam, Una
am in musæum produceba-
ad syngraphas, codicillos,
mmarias tesseras, aliasque li-
as lustrandas. Hoc admira-
non modo Africani, sed to-
s orbis lumen & Ecclesiæ
lumen August. exclamat:
olerat Deus tot CORDA *pre-*
tis, & diversas res cogitantium;
itto dicere & noxias, omitto di-
e aliquando perversas, & inimi-
Deo. Occurrat tritum illud,
Ante Deum stantes, ne sitis COR-
DE *vagantes,*
i COR *non orat, incassum lin-*
gua laborat.
are monet nos sanctissimus
tistes, ut cum Propheta cor
strum quæramus: *Attendat u-*
squisque & videat quanta agun-
in corde humano; quemadmo-
n ipsa plerumque orationes im-
iantur vanis cogitationibus, ita
vix stet cor ad Deum suum, &
t se tenere ut stet, & quodam-
do fugit à se, nec invenit can-
os, quibus se includat, aut obices
sdam, quibus retineat avolatio-
suas, & vagos quosdam motus.
de ajebat David: b QUONIAM
VENI DOMINE COR MEUM, *ut*
rem ad te. Invenire se dicit cor
m, quasi soleret ab eo fugere, &
sequi quasi fugitivum, & non
et comprehendere, & clamare ad
minum, quoniam cor meum de-
reliquit me. In quo certe Davide major videri posset, beatissimus noster Aloysius, qui superiori, inter cetera interiorem hominem spectantia, percunctanti, ecquid inter orandum, cogitatione interdum, ad alias res abstraheretur? Respondit ingenue; Si cordis evagationes omnes alienæ, quæ sex illis mensibus unquam precantis, meditantis, conscientiam discutientis, mentem remoratæ essent, in unum cogerentur, eam omnem moram, spatium quo salutatio Angelica recitari posset, non æquaturam. Unde quod fieri consuevit, singulorum conclavia indies lustrentur, ut exploratum sit omnesne statis horis, precibus vacent: Aloysius quamdiu in religione vixit, numquam ad se quemquam inspiciendi gratia, venisse sensit. Quid mirum si cor non longe avolarit, cum sibi orationis tempore evenire dictitaret, quod homini pro obseratis foribus stanti, qui neque ingredi possit, neque alio digredi velit; hoc vel tacite insinuando, omnem cordis evagationem præcludi, externis sensuum portis, in quo solertissimus erat, probe obseratis. Hoc tibi solicite agendum, c *Omni custodia serva cor tuum, quia ab ipso vita procedit.* Optime cordi prospexit provida rerum natura; nam teste d Plinio, firmo opertum est membranæ involucro, munitum costarum & pectoris muro, ut pateat præcipuam vitæ causam & originem esse. Sed quantumvis à natura munitum sit, nimis multis undique telis impetitur & sauciatur, hac causa tot esse *mortuos à corde*; imo qui ceteris membris ca-

a August. in Psal. 85, b 2. Reg. 7.

c Prov. 4. d Plin. l. 12. c. 37.

taphractis,

taphracti & armati sunt, solo corde inermes & vulnerabiles comprobantur. a Talis Spadiates ille, de quo supra memini: is hanc à Deo gratiam acceperat, ut vulnerari in bello nullum ejus membrum posset, solo corde excepto, quod eapropter singulari custodia in prælio obarmabat. Multi toto corpore cataphracti, inter septa religionis degunt, nulla objecta oculorum, aurium: linguam silentii claustro vallant, solum cor vulneri patet, & quandoque telis invidiæ, iræ, luxuriæ impetitur. Sed cor Deo fidum, cor sincerum omnia hæc tela ignea stygii tyranni retundit, in eum unum dumtaxat intentum, cui infinitis benevolentiæ illiciis obstrictum est. Ut quod olim Orangio factum est, dum anno 1577. 29. Decemb. b Bruxellis Gandavum cum fratre suo Nassovio ingressus, atque incredibili pompa exceptus esset, inter alia corde aureo adaperto, cum inscriptione c *Sinceritas*, donatus est; ita & nos Deum cordis nostri, sincero corde diligamus, ut dum *spiritus hos reget artus*, nemo cor nostrum à charitate Christi valeat separare. Hunc sincerissimum amorem etiam post fata, in corde & corde locutus est inclytus è Societate IESU Martyr, P. Rochus Gonzalez: d excoluerat ille summa cum opinione sanctitatis, & labore indefesso barbaras illas nationes, à quibus tandem totis cervicibus ferrum hausit, & vitam pro dilecto posuit; sed quod in eo mireris, *fortis ut mors dilecti* imo fortior: resecto quippe j capite, per ipsum cor eloqui ditus est, & clara expeditac voce, abire in Dei laudes: tri cum erat corpus, ab eoque vulsum caput illud, quod fu rat officina altissimarum de D cogitationum, muta atque mortua conticescebat ling at cor ipsum minime mutum silens, dilectum suum Iesum ferte loquebatur, & ignes an ris, quos olim sincero pecto foverat, etiam post fata imm tebat, imitatus illius amore cujus cor usque in finem di xit nos. Cujus cor ubi Domi expirasset, apertum amorem s declaravit, cui hoc unum ins ptum pius commentator leg

A morte superstes amorem c de loquor.

Nec tibi cor tali respondet mori? quod e *splendidum cor bonum*; est siquidem id om argento purius, omni auro rius, omni adamante rari f *Ideo viri cordati audite.* Ce bratur illud regii amoris p nus, quod Elisabetha Regi Angliæ, Mariæ Reginæ Sco missitavit: Adamas erat in d partes æquales divisus, c promisso, quamprimum, qu cumque circumventa nece tate semissem ad se missura set, statim se ea visa auxilio i advolaturam. g Cui muneri quid condignum referret M ria, Adamantem cordis effig sculptum, annuloque insert Elisabethæ dono misit, adju ctis hisce Georgii Buchana versibus,

Non me materies facit superbu

a Novarini schediasm. pag. 261. b Haræus to. 3. pag. 272. c Psal. 32. d Lobbet: de fortitud. Christ. pag. 185.

e Eccl. 30. f Iob. 34. g Florimo Remond. de orig. hæres l. 6 c. 16.

Qu

Quod ferro insuperabilis, quod igni.
Non candor macula carent, nitoris
Non lux perspicue, nec ars magistri
Qui formam dedit hanc, datam loquaci
Circumvestiit eleganter auro:
Sed quod cor Domina mea figura
Tam certa exprimo, pectore ut reclusa,
Cor si luminibus queat videri,
Cor non lumina certius viderent.
Sic constantia firma cordi utrique,
Sic candor macula carens, nitoris
Sic lux perspicui, nihil doli intus.
Constans: omnia denique aqua prater
Tam duritiem. Dein secundus
Hic gradus mihi fortis est faventis,
Qualem Heroida quod videre sperem,
Qualem spes mihi nulla erat videndi,
Antiqua Domina semel relicta.
Si fors mihi faxit, utriusque
Nectam ut corda adamantina catena,
Quam nec suspicio, amulatiove,
Torve aut odium, aut senecta solvat!
Tam beatior omnibus lapillis,
Tam sim clarior omnibus lapillis,
Tam sim carior omnibus lapillis,
Quam sim durior omnibus lapillis.

Quis neget amantissime Iesu, cor tuum veri esse Adamantis, quod omnes omnium amantium amores, vel me solum amando, infinito antecellit intervallo? unde recens Poëta lusit:

Qui nos sic Adamas, cor adamantis habes.

a Experta hujus amores & favores, contestatur B. Mechtildis, quæ mentis oculis abrepto spiritu, pretiosissimum thesaurum conspexit ex lignis cedrinis, intus miro candore argenteis laminis inductum, in cujus medio cælestis sponsus conquiescebat. Aureo hic pessulo pandebatur. In hoc contemplando dum hæret defixa, cælitus edocta est, hunc pretiosissimum thesaurum esse, cor Domini Iesu. *b* De quo ut non semel audita est referre, tanta cælestium bonorum copia in se profluxit, ut si vel enumerare vellet, in volumen orbis maximum excresceret. *c* Perspexerat illud pridem Doctor mellifluus, unde exclamare, nosque ad amorem hujus præstantissimi cordis, inflammare non dubitat: *Bonus thesaurus*, inquit, *bona margarita cor tuum, bone Iesu, quam fosso agro corporis tui inveniemus. Quis hanc margaritam abjiciat? quin potius dabo omnia, omnes cogitationes, & affectus mentis commutabo, & comparabo illam mihi, jactans omnem cogitationem in cor Domini mei Iesu,* *d* in quo securus dormiam & requiescam.

a L.1.gratiæ c.19. Barry la faveur de Iesus c.5. devot.8. *b* L.2.gratiæ c.16. *c* Bern. serm. 3. de Pass. *d* V. Domin. Quinq. sect. 2.

EMBLEMA XLI.

A longè. Luc. 17.

TETIGISSE, PERISSE EST.

DOMINICA DECIM TERTIA POST PENTECOSTEN.

Longe peccandi occasio fugienda est; ne culicum in rem lucernam circumvolitantium, præsens periculum incurramus.

§. I. Qui amat periculum, in illo peribit. *Eccli.* 3.
§. II. *Longe à periculis recedendum.*
§. III. *Peccandi occasiones rescindendæ.*

DOMINICA DECIMA-TERTIA POST PENTECOSTEN.

Steterunt à longè. Luc. 17.

AUDISTIS quandoque Carolum Navarræ Regem ad morbum, quo misere con-labatur, pellendum, linteo utum, quod vino adusto om-o intinctum erat: cui dum dela, ut filum abrumpatur; opius admovetur, flammam ncipit, & Rex penitus ustu-ur. Præsentiori multo in dis-mine omnes versamur: et-m cujusque animus corpo-, hujusmodi velut linteo in-tus, concupiscentiæ fomitem quaversum diffusum cir-nfert, ut vel levi manus, vel iculi attactu, ignem conci-t: quo non unus deflagravit, *Rapuitque in fomite flammam,* n imprudens ad eam ni-um appropinquat. *b* De Ma-Stuarta Scotiæ Regina re-ri solet, quod & ad speciem stre, & ad exemplum effi-: Eduxerat illa secum, & ula sua foverat adolescen-n nobilem, quem propter mia naturæ dona, carum ebat in paucis. Is sibi con-us de Reginæ gratia ac fa-e, nocte quadam illius cubi-um subiit, suspenso gradu itoque pede, ne forte evi-ret illa. Dum lecto regio propinquior, advertit ex eo dere Reginæ manum, bra-umque aliqua parte nudum; modeste accedens, manum-prensans, eam semel oscu-latus est. Hic excusso sopore, seu solo tactu, seu etiam horrore tam impudentis audaciæ, exclamavit ilico Regina, irrepsisse in cubile unum aliquem. Ad regias voces exciti vigiles irruunt in conclave, & subito impetu misellum adolescentem transfodiunt, solo exanimem insternunt; & nudam manum *tetigisse, perisse fuit.* Quot juvenes, quot proci puellarum manum tangunt, & mentem perdunt, culicibus persimiles, qui circum candelam volitant, & splendorem ejus admirantes, dum propius ac propius accedunt, tandem alas, seque ipsi comburunt: nam flammam *tetigisse, perisse est.* Haud aliter adolescentes, qui nictus, nutus, occursationes, colloquia cum ea habere consuevere, cujus formam ambiunt, ii profecto ardentem cereum circumvolitant, & ut Poëta canit,

c *Cupiuntque suum reperire periclum.*

Virg.l.1,Æneid. *b* Gaussin.aula S. 4.

c Ovid, Metam, lib. 8.

§. 1.

Qui amat periculum, in illo peribit. Eccli. 3.

FRanciscus de *d* Sales Genevensis antistes, elegantem similitudinem adducit, inter hominem peccata quidem aversantem, sed non satis pericula declinantem: ait enim quosdam abstinere à peccatis, quemadmodum ægri à melonibus, aliis-

d Sales prax. spirit. part. 1. c. 7.

que crudioribus fructibus, quos ut medicus sub certa morte interdixerit; nequeunt tamen sibi temperare, quin eos manu teneant & odorentur; quo fit, ut dum saliva movetur, ab odore nonnumquam ad saporem procedant.

Genesis 2. posuit Deus *lignum in medio paradisi*, cujus fructum sub mortis interminatione delibare nefas; utque omnem occasionem præscinderet, posuit eam in medio Paradisi aliis arboribus abditam, ne, ut recte Procopius, a *dum frequenter eam cernerent, quasi quibusdam irritamentis illecti, in datam legem committerent*, & manifestum exitium incurrerent. Quod ut induceret, suggerebat malignus spiritus, arborem hanc Eva attentius contemplaretur, fructum videre minime vetitum esse. *Vidit igitur mulier, quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile.* Tum persuasit, non morituram, si legeret fructum, ac manu gestaret, odorem exploraret. *Tulit de fructu illius.* O Eva! tetigisse, periisse est. Mox enim sequitur, *comedit*, & ecce omnes morimur. Ita dum suo temere appropinquat periculo, & se & suos perdidit. Ejusmodi suggestiones cacodæmonis, complures in certam perniciem, quasi culices, in ardentem cereum quotidie inducere solent: dum, ut indubitatum habetur, in familiari consuetudine, primum nil periculi, honesto cuipiam juveni imminere, si in ingenuam puellam oculos conjiciat, si perhumaniter salutet, si iterum iterumque eam conveniat, prolixior cum ea sermones misceat: tu prensare manum, quid ibi m. li? osculum figere, quid ibi pe cati? & tandem, *tulit de fruc illius*, tulit fructum virginita & periit. Unde scite rece Poëta:

Post visum, risum: post risu venit ad usum;
Post usum, tactum; post tactu venit ad actum,
Post actum, factum: post facto pœnitet actum.

Ita scintilla quæ in fomite decidit, ilico in favillam erup pit. Testis Ambrosius, qui *lib. de Pænit. cap.* 8. causam perqu rens, qui fieri potuerit ut i nocens anima fœdissime lap sit, occurrit: *Forte adolescenti capta sit occasionibus, quæ delic rum* FOMITES *sunt.* Hinc casta feminam flammas incurrisse turpis Poëta decantat:

b *Casta, nec antiquis cedens l vina Sabinis,*
Et quamvis tetrico tristior i viro:
Dum modo Lucrino, modo permittit Averno,
Et dum Bajanis sæpe fove aquis,
Incidit in flammas, juvenem secuta, relicto
Conjuge, Penelope venit, a Helene.

c *Scintilla*, inquit Hieronym *res parva est, & pene dum cer tur, non videtur; sed si fomit comprehenderit, & nutrimenta quamvis parvus ignis invene mœnia, urbes, latissimos saltus, giones que consumit.* d Patuit primaria urbe Cypri Nicosia

a Nyss. Dom. 12. post Pent. dist. 1.

b Mart. l. 1. c Hieron. l 3. in epis Galat. d Strada prolusion. Acad. li prolus. 3.

Mu

ſtapho expugnata: ubi tota
-lis, fomite à puella pulveri
lico admoto, omnibus gazis
hominibus hauſtis, fœde la-
ata eſt, ut refert Famianus
ter. Quis turrim aut caveam
vere nitrico inſtructam, quis
cinas ſtuppa, quis horrea
mine aut fœno oppleta, cum
dela, aut fomite incenſo,
ingrediatur? Hæc perhor-
cimus, & incendium animæ,
eſtium opum deflagratio-
n non formidamus. Caute
a *ſtipulam ſiccam* hominem
itavit, talemque ſe Marti-
nus dictitavit, qui per mare
inam fugit, ut ſupra dixi-
s, hoc unum inclamando:

Nec tantum eſt ſtipulam rapi-
dæ committere flammæ,
Nec bene cum ſolo clauditur
agna lupo.

uppam ſe Iacobus ille fero
ovit, qui poſtquam anacho-
m quadraginta omnino an-
egiſſet, à femina triumpha-
, è qua cacodæmona ejece-
huic infelix primo pudo-
, mox vitam extorſit. Qua-
uantumvis ſanctus ac ſoli-
tibi videare, quantumvis
o pro lorica munitus, ab
edoctus, flammas fuge; a-
d *erit fortitudo veſtra ut fa-*
ſtuppæ, & opus veſtrum quaſi
illa: & ſuccendetur utrum-
ſimul, & non erit qui exſtin-
. Talis fortitudo Sampſo-
cujus exitium graphice de-
cit Ambroſius: *Sampſon va-*
& fortis leonem ſuffocavit,
morem ſuum ſuffocare non po-
vincula ſolvit hoſtium, ſed
um non ſolvit nexus cupidita-
tum; meſſes incendit alienas, &
unius ipſe mulieris accenſus igni-
culo, meſſes ſuæ virtutis amiſit. De
quo ille:

Lenam non potuit; potuit ſupera-
re leenam:
Quem fera non potuit vince-
re, vicit hera.

Quantumvis invictum & infra-
ctum, femina enervat. Milo
Crotoniates tanti roboris, ut
nemo pomum pugno extor-
quere valeret. Tentavit id quo-
que imbellis, quam deperibat,
muliercula, quæ facili negotio
id effecit. *e* Ex quo concludit
Ælianus: Perſpicuum eſt Milo-
nem corpore pluſquam virum,
animo pluſquam feminam ex-
ſtitiſſe, taleſque redduntur viri,
ubi feminis appropinquant.
f Talis fortitudo Davidis, talis
ſoliditas Salomonis fuit. Fer-
reus ſis, cum *mulier magnes* ſit,
flecteris, attraheris. Sic Simon
Magus ab Helena, ſic Monta-
nus à Priſca, Donatus à Luci-
lia, *g* Elpidius ab Agapia, alius
ab alia, neſcio quo magnetico
lenocinio attractus, à ſoliditate
virtutum, à rectitudine fidei
turpiſſime deſcivit, oſtenditque
eventus veriſſimum illud Sa-
pientis: h *Mulieres apoſtatare fa-*
ciunt ſapientes. In quo genere
viri fortiſſimi caſum acerbiſſi-
mum S. Macarius commemo-
rat, qui tempore perſecutionis,
corpus ſuum tyranno excarni-
ficandum tradidit, in equuleo
diſtentus, inter ardentes faces
infractum animum ſervavit. In-
de in carcerem retruſo, Chriſtia-
næ pietatis officium mulier ul-
tro impendit; quicum familia-

Iob c.3. Surius 13. Febr. b Nazianz.
ius in vita 28. Iun. d Ambr. l. 2.
enit.

e Ælian. l. 2. variar. hiſt. f Sales praxi
ſpirit. p. 3. cap. 6. g Aretin. part. 6. pag.
588. h Eccl. 19.

xi jam consuetudine contracta, rigor omnis in eam mollitiem degeneravit, ut stuprum inferre non dubitarit. Ejusmodi plures fortissimos Christi athletas feminæ succubuisse, diserte queritur Cyprianus: qui a *post confessionum victoriarumque calcata certamina, post magnalia & signa mirabilia, noscuntur in his omnibus naufragasse, cum volunt in navi fragili navigare.* Ac tandem Epiphonematis loco subjungit: *Quantos leones domuit una infirmitas delicata?* Exemplo sit lapsus ille, viri magni, quem, ut alios omittam, ætate sua accidisse refert b Thomas Cantipratanus magni Thomæ condiscipulus. Is cum canonicatum præpinguem, in curam animarum convertisset, ut eas Deo lucrifaceret, septuagenariam virginem, quæ cilicium ejus lavare solebat, deperire cœpit, & opportunitate pellectus, viziavit. Quo scelere admisso, illa quidem pœnitens resipuit, at ille infixus limo profundi, misere periit. Et erit qui rigori, qui virtuti suæ, qui animi robori confidat? D. Augustinus sic omnes terret: c *Experto crede, coram Deo non mentior: cedros Libani, duces gregum, sub hac peste cecidisse reperi: de quorum casu non magis suspicabar, quam Hieronymi vel Ambrosii.* Hæc dum audimus, nihil nobis ab hac peste periculi, nihil discriminis impendere existimabimus? si fragili aut ruinosa cymba turbidum mare trajicere tentemus? d *Nimium præceps est, qui transire contendit, ubi alium e[...] spexit cecidisse.* Profecto ut d[...] ces gregum prudentia, ced[...] Libani constantia, ut invi[...] simos Martyres Christiana fo[...] titudine, Doctores Eccles[...] scientia antecellas, si igni a[...] propinques, dissolveris. H[...] S. Isidori doctrina est: e *A[...] ignem consistens, etiamsi ferre[...] sis, aliquando dissolveris: proxim[...] periculo, diu tutus non erit.* [...] vero adolescens *cereus in* [...] *tium flecti*, vosque amato[...] mundi, quos f Paulus *molles* a[...] pellat, *sicut fluit cera à fa[...] ignis,* ita diffluere ac collique[...] cere posse non existimatis?

g Marius Regulus Dux R[...] manorum, victor ac triumph[...] bundus urbem ingressus, vol[...] effigiem sui ex cera effingi, [...] ad faces, undique collucen[...] propius collocari, quarum a[...] dore, cerea hæc statua sens[...] colliquata est. Quo propius [...] propius ceram igni admover[...] hoc ocyus colliquescit. Est q[...] ex candida cera elegantem v[...] gunculam efformatam igni a[...] plicavit, & derepente ima[...] virginis in nihilum redacta e[...] Ad eum plane modum Ange[...] ci juvenes, integerrimæ vir[...] nes occasioni expositæ, qu[...] igni admotæ, in teterrima mo[...] stra resoluti sunt.

a Cypr. de sing. cleri b Cantip. l. 2. apum c. 30. sect. 47. c Cit. Gaut. d Cyp. de sing. cler.

e S. Isid. lib. 2. solit. f 1. Cor. 6. Psa[...] g Barry l'annee S part. 4. pag. 92.

§. II.

Longe à periculis recede[...] dum.

SI lepra, si calida febris, [...] pestis ædes invaserit, qua[...] studiose domum, cubiculu[...] hominem correptum devit[...] mus, quam longè, quam pr[...] cul à contagione abesse con[...]

[...]mi

nur? Doctores Ecclesiæ, animarum medici, alios nobis morbos, calidissimas febres multò cautius declinandas describunt. *a* Bernardus imprimis peccatum fœdissimam lepram compellare non dubitavit. Idem Doctor de interiori domo cap. 29. *Hæc pestis, libidinis, eo ad nocendum proclivior, quo ad repellendum difficilior. Subtiliter intrat & mentem occupat, & nisi subito repellatur, allicit & incendit.* Quantumvis maritus uxorem, proles parentem, frater sororem, procus sponsam perdite amet & depereat, si quempiam eorum pestilens virus invaserit, ni una perire velit, longe fugiat necessum est. Quod pessimus Poëta optime monuit in remedio amoris lib. 2.

Si quis amas, nec vis: facito contagia vites,
Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.

Facito commercia vites, facito consortia vites, & colloquia cum iis, qui fœtentem ac pestilentem animam afflant. Quod ad vitia mentis recte traduci voluit Seneca: *b* *Sumuntur* enim *conversationibus mores: & ut quadam in contactus corporis vitia transiliunt, ita animus mala sua proximis tradit.* Aliter inter spirituales medicos, clarissimus Doctor Ambrosius, varias animi febres omnino calidas ac malignas recenset, dicens: *Febris nostra libido est, eo quod igniti sunt cupiditates: febris nostra luxuria est; febris nostra ambitio est: febris nostra invidia est, &c.* Hisce calidissimis febribus non unus aut una, lecto tenetur: cujus consortium, colloquium, consuetudinem omnem, studiose devitabis, si animæ perniciem, si integritatis lanienam incurrere reformides.

Leo senio confectus, cum sibi cibum venari nequiret, statuit penes se, dolo victum quærere. Itaque in antrum quoddam se recepit, ibique morbum simulans, decubuit. Animantes vero, cum in eum locum officii gratia se conferrent, correptas ilico ille devorabat. Has technas vulpes edocta, ad eum se quoque contulit, ne inhumana Regi suo videretur; sed foris à longè stans, sciscitabatur; qui se haberet? Leoni respondenti, male omnino secum agi, causamque roganti cur pedem non inferret, graviter se audire, propius accederet, nil contagionis verendum; subjecit vulpes. Unum me terret, quod omnia vestigia antrorsum, & nulla retrorsum aspiciam. Quo sane apologo docuit nos, loca ac consuetudinem eorum cavendam, qui in periculum præsens, in discrimen & crimen suos inducunt. Unde recte monet parœmia, Procul à Iove, procul à fulmine, easque orbis plagas fugiendas, ubi plagæ cadunt. Rem breviter describit Horatius:

Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam: quia me vestigia terrent,
Omnia se adversum spectantia, nulla retrorsum.

O quot hodierna die leones ac lupæ decumbunt? quorum febris, teste Ambrosio, libido est. *c* Talis illa lupa exstitit quæ

a Bern. ser. de Resurr. b Sen. l. 3. de ira c. 8.
c P. Rho exempla virtutum. pag. 738.

Andream Moguerium Dominicanum, simulata corporis ægritudine, sed vera animi, observantibus ex insidiis inimicis, ad flagitium pellexit. Is, cum se expediendi viam non inveniret, dixit se reliquiarum religione teneri, velle se eas socio tradere; quem dum advocari permittit, ejus præsentia jam securus, pellici valedixit.

a Talis illa quæ Claudii Aquavivæ; talis illa, quæ Oliverii Manaræi & famam, & integritatem dilaniare satagebat. *b* Utque alias omittam, talis illa nobilis adolescentula, quæ dum nostrum arderet, corporis ad extremam valetudinem simulans, hominem per speciem arcanæ confessionis excipiendæ jubet advocari. Præsentem, interminata est, ni pareat, sublato clamore ut violatorem se accusaturam. Quid faceret? sitim causatur, & comiter, quasi se ad scelus componens, ab haustu auspicari placuit, dum famuli, dum una mater subintrat, blande sermonem cum illis miscet, & filiam meliuscule constitutam, & confessioni, ut in hoc tanto æstu laboriosæ, supersedendum esse; itaque decessit. Quis jam miretur, ut omnis peccandi occasio tollatur, severam adeo societatem, ne suos solos cum sola destituat.

Sanciverat Ignatius ne nostri matronas incomitati, aut adire aut alloqui auderent, eam legem, cum bonus senex supina violasset simplicitate, sanctus *c* Ignatius coactis in unum septem aut octo Patribus, hominem productum in medium, tamdiu flagellis in se anim[...] vertere jussit, donec à quinq[...] gesimo singuli unum Psalm[...] recitassent. Nec sine causa cautio adhibetur, quæ si u[...] que vigeret, non tot hoc fer[...] igne corriperentur; nam, ut [...] cte Philosophus, *d omnia n[...] mala solitudo persuadet.* Luc[...] lentius hic Angelici Docto[...] testimonium est, qui consue[...] dinem Religiosorum de so[...] secum retinendo adeo colla[...] davit; ut eum dicere solitu[...] ferunt, *e Monachum solum, [...] dæmonem solitarium.* Quod eju[...] dem venerabilis Ordinis be[...] tus Antistes, verissimum co[...] probavit, dum hæc palam f[...] sus est: *f* Quam vera sit h[...] sententia *va soli* Eccl.4. ego n[...] vi, qui 30. annis & eo ampli[...] vices Episcopi in diversis Pr[...] vinciis & diœcesibus habu[...] qui in hoc articulo quo Re[...] giosi vel soli vadunt in viis, [...] soli manent in curiis, horren[...] mala, horrenda scandala, ho[...] renda pericula frequenter a[...] divi, quæ nunquam sustinu[...] sent adjuncto socio, vel sec[...] sent. *g* Plura in hanc rem N[...] gron. reg. 43. nu. 15. & 26. *N[...] magna pars peccatorum tollitur[...] peccaturis testis assistat.* Compe[...] lo vos conjugatos, si soli cu[...] aliena, an quandoque non o[...] casio ad flagitium invitet. Ux[...] Potiphari, infamis lupa, sp[...] ciosum, sed & integerrimu[...] Iosephum deperibat, & n[...] hic fugam cogitasset, actum [...] rat. Quam historiam dum p[...] ctor in tabula expressit, h[...] morale documentum subjec[...]

a Pag. 744. *b* Pag. 743. *c* Rho pag. 410.

d Seneca ep. 25. *e* Nigron. reg. [...] num. 21. *f* Cantip. l. 2. Apum sect[...] *g* Senec. ep. 11.

Pl[...]

lures est invenire tales Dominas, uàm tales servos. Quoties accidit, ut ancillam cum famulo, olam cum solo, domi relinquas? quoties materfam. se cubitum recipit, & ancillam filium potum, concubia nocte reducem operiri jubet; quoties nis filiam clauso ostio cum proco confabulari, toties columbam accipitri, ovem lupo committis.
Cyprianus de singularitate leri: *Nunquam securus cum thesauro latro tenetur inclusus, nec intra eandem caveam habitans cum lupo, tutus est agnus.* Ligata t aut libera, ancilla sit aut hea, dives an paupercula, occao furem facit, adulterium facit, sacrilegium facit. Ex omni gno etiam curvo Diabolus teum facit. Abbas quidam omnes ancillas & lotrices, monaerii septis amoverat, non sine ncommodo Monachorum, ut li querebantur, dictitantes ut quæ ab his sinistra suspicio ori potuisset, vetulas substitueet, à quibus nil timendum. Abbas quo & in his contagionis malum serpere posse suis demonstraret, hoc stratagemate sus est: in cœnam, carnem robe salitam apposuit, potu tcumque modico adhibito, atue ita ii cubitum concessere. um noctu forte à matutinis ecantatis, siti urgente, nec squam quidem frigida repera, è limoso stagno turbidam otare coacti sunt. Quod ut bbas ex insidiis observarat, ostero mane hæc pauca ad os verba habuit: Dum sitis rget, etiam turbida bibitur. :a nec à vetulis satis cautum ore; quare omnem occasionem longe semovendam statuit.

Sed erunt qui in hac parte nos nimium Religiosos rati, opponere audeant, quid mali sit agere cum fœmina? quid periculi pedissequam ancillam soli cohabitare? viros sanctos hic ansam præbuisse, nec has ut occasiones vicinas declinasse. Hoc olim sibi *a* Cyprianus objectum scribit: *Sed ajunt, si de hac conjunctione* (cum altero sexu) *Clerici donotantur, notandi sunt etiam sancti plerique nobiscum. Sicut Helias qui mansit apud viduam: sive Apostoli, qui mulieres secum comites circumducebant; ut Ioannes: qui matrem Domini assumpsit, eodem Domino delegante, aut ipse Dominus, cui de suis facultatibus alimenta præstabant aliquæ mulieres Religiosæ, cui etiam Martha ministrabat ad mensam. b* Maria vero assiduo ab ore ejus pendebat. Athanasius in persecutione Ariana se abdidit in ædes cujusdam filiæ devotæ, quæ miraculum pulchritudinis habebatur: Chrysostomus summam consuetudinem inierat cum Olympia, S. Paulum cum Tecla, Petrus cum Petronilla, spiritali ejus filia, ut Baronius ait; Hieronymus cum Paula, Eustochio aliisque matronis Romanis, ad quas non unas literas destinavit; uti Ioannes ad Electam nobilem filiam, Franciscus de Sales plurimas & quam familiares ad varias. Hæc illi. Audite nunc responsum Carthaginiensis Præsulis: c *Callidi argumentatores, & jurisperiti fallaces. Revera magni homines, qui se comparant Sanctis, & eximia conver-*

a Cypr. de sing. cleric. *b* Sosomenus l. 5. c. 6. c Cyp. ibid.

satio nostra, quæ Prophetis vel Apostolis videatur æqualis. Video plane sic apud vos calcari avaritiam, sicut Apostoli propria cuncta dimiserunt; video crapulam & ebrietatem sic vestris conviviis abesse, &c. ac tandem concludit: *Qualem ad viduam habuit Helias introitum, cui fames dedit hospitium? Quisquis es, qui te vis Heliæ de commoratione viduæ vocari discipulum, prius solitudinis afflictiones, & quadraginta dierum tolera jejunii exitum.* Vos vero cupediis distenti, vino madidi, deliciis enutriti, certissimum illud Bernardi pronunciatum accipite: a *Habitare cum fœmina, & non cognoscere fœminam, plus est, quam mortuum ad vitam suscitare. Quod minus est, non potes; quod majus est, vis credam tibi?* Ollam ignitis carbonibus impositam non effervescere, non ebullire, non humanæ, sed altioris potentiæ est. b Sic Chrysostomus divinæ virtuti adscribit, juvenem inter illecebras carnis inviolatum transire: *Non tam admirabile*, inquit, *tres pueros in fornace Babylonis manere illæsos, ut admirabile & rarum, quod admirabilis ille juvenis retineretur vestimentis à polluta illa & lasciva, nec illi cedit.* Quæ admiranda cum nemo sibi præsumere audeat, hæc naturalis via suppetit: si olla ferveat, si ebulliat, ab igne longius remove, aut ligna subtrahe, id est, occasiones rescinde.

a Bern. ferm. 65. in Cant. b Chrysost. hom. 44. in Gen.

§. III.

Peccandi occasiones rescindendæ.

GUilielmus Dux Normandiæ, dum in Angliam cum suis trajecisset, omnibus navibus ignem injici jussit, ne qu[a] ansa redeundi esset. c Ide[m] stratagema secutus Ferdinan[dus] Cortesius, cum suos expo[suis]set in nova Hispania. It[a] nobis remoræ à portu saluti[s] resecandæ, occasio omnis re[meandi] ad vetera flagitia ge[ne]rose præscindenda est. d Ho[c] Servator noster præcepisse vi[detur]: *Si oculus, aut pes, aut manus, scandalizet te, abscinde eu[m] & projice abs te.* e Ubi Chryso[s]tomus imprimis, per dexteru[m] oculum, & manum, accip[it] mulierem amicam, quæ aspe[ctu], vel voce, vel gestu, ad li[bidinem] instigat. f Augustinu[s] intelligit amicum vel necessa[rium]; Hilarius, Athanasius, & alii accipiunt parentes & pro[pinquos], quorum consuetud[o] & consortium resecandum, [si] ad peccatum invitent, ut mul[tis] hic Cornel.

Ancillam in officina habe[s] industriam, gnaram, in omni[bus] tibi ad manum est, & qua[si] dextera tua; famulo, filio, im[o] hero familiarior esse animad[vertitur], *abscinde eam, ejice an[cillam]*. g Imitare hic Reveren[dissimum] Antistitem Groppe[rum], qui cum Bonnæ per dien[m] comperisset ancillam, in cubil[e] lectum suum sternentem, an[cillam] cubiculo, & una lectum per fenestram in plateam de[turbavit]. Ejice & tu ancillam ejice pedissequam, omnem pec[candi] occasionem rescinde; n[e] pereas: h *Quid* enim, ut rect[e] monet Hieronymus, *tibi necess[e]*

c Boteri polit. l. 9. c. 17. d Mat. 5. & Marc. 9 e Chry. hom. 17. f Aug. l. 1. de ferm Dom. in monte. g Raderus in vita Ca[n]nisii l. 1. Tylingen parad. pag. 184 h Hieronym. ep. 47.

est

in ea versari domo, in qua ne-
‹ſ›e habeas quotidie aut perire, aut
‹v›icere? quis unquam mortalium
‹a›d viperam securus somnos ca-
‹pit›? qua etsi non percutiat, certe
‹sollicitat. Hac quotidiana lucta
‹u›t ſe expediret, procul urbem
‹et› omnes matronas Romanas
‹fu›giens, inter feras ac luſtra,
‹vit›am egit. Unde à Vigilantio
‹re›prehenſus, quaſi iners miles
‹sta›tionem dereſeret, quærenti
‹cu›r in eremum confugiſſet? re-
‹sp›ondit: *Vt te non audiam, ut*
‹tuo› furore non movear, ut tua bella
‹non› patiar. Ne me capiat oculus
‹me›retricis. Reſpondebis: Hoc non
‹est› pugnare, ſed fugere. Fateor im-
‹becil›lilitatem meam, nolo ſpe pu-
‹gn›are victoria, ne perdam ali-
‹qu›ando victoriam.
‹C›hriſtus zelo accenſus pro
‹do›mo Dei, templum ingreſſus,
‹m›enſas nummulariorum ever-
‹tit›, columbas vero & oves è
‹tem›plo aſportari juſſit; quæ ta-
‹me›n ſervire poterant ſacrifi-
‹ci›s, dicens: *Auferte iſta hinc.*
‹Ca›rdinalis Toletus hanc ratio-
‹ne›m adducit: *Prudenter Chriſtus*
‹ho›minibus ejectis, oves eorum &
‹av›es etiam ejecit, ne redeundi re-
‹lict›a videretur occaſio: tunc enim
‹ma›lo ſubvenitur perfecte, quando
‹eti›am mali occaſio amputatur. Ac-
‹ce›dat quis millies ad confeſſio-
‹ne›m, cum dolore, cum lachry-
‹mi›s, ſi occaſionem non reſcin-
‹da›t, ſi domi malum foveat, ſi
‹an›cillam, ſi concubinam non e-
‹j›iat, ſi nudas picturas, ſi libros
‹im›puros ex oculis tollere, &
‹auf›erre illa hinc detrectet, ſi à
‹co›lloquio cum tali, cui conſue-
‹vi›t, non deſiſtat, omnis abſolu-
‹tio›nis incapax eſt, nec talis ſin-
‹ce›re dolet, aut reſipiſcere ſta-
‹tui›t.

Præcipuum argumentum, quod adfert Toſtatus, Salomonem damnatum, nec vere pœnituiſſe, ex 4. Reg. 23. deſumit: *Excelſa quoque deſtruxit.* Rex Ioſias, quæ erexerat Salomon, quem ſi pœnituiſſet, inquit, deleviſſet omnia templa, & altaria, quæ exſtruxerat. Unde concludit: *Non pœnitet aliquem vere, cum permanet in peccato, nec aliquis vere dolet de fornicatione, dum tenet concubinam in domo.* Quare hæc communis Doctorum ſententia eſt, facile 100. auctorum, inquit Sanchez, non abſolvendum, qui occaſionem proximam vitare neglexerit. Nam, ut ait D. Thomas, a *qui vult cauſam ex qua neceſſario vel regulariter ſequitur effectus, cupit virtualiter effectum.* Conſtat ex cap. *Legatus.* 24. quæſt. 2. ubi Gelaſius Papa admonet Fauſtum, *abſolvendos non eſſe, qui in errore & occaſione peccandi, ſua culpa immerſi ſunt.* Quod ipſum confirmat Auguſt. b *Satisfactio pœnitentiæ eſt peccatorum cauſas exſcindere.* Quod quamdiu facere detrectant, tamdiu manifeſto in ſcelere verſantur, & animæ ſuæ ruinam incurrunt. Eo ipſo enim quo quis ſe periculo propinquo peccandi exponit, etſi actu exteriori peccatum non compleat, jam peccatum mortale admiſit, quod manifeſto periculo ſe expoſuerit, Dei amicitiam, ejuſque gratiam amittendi. Unde ex communi, peccat mortaliter: uti enim qui ſe exponit periculo amittendi vitam, temere & ſine ratione ædes infectas adeundo, tenuem glaciem ſcandendo, cum leonibus

a D. Thom. 1. 2. q. 6. b Aug. l. de dogmate Eccl. c. 54.

ludendo,&c. is vitam suam vilipendere dicitur, ita & Deum & animam is vilipendit, ac contemnit.

Sed avidos hic omnes cognoscendi video, quandonam, & quod periculum, aut occasio propinqua censenda sit, quam sub mortali quisque vitare teneatur? an sub mortali teneatur quis abstinere à legendis impuris auctoribus, aut etiam heterodoxis, à contuendis nudis tabulis? &c. Lud. Lopez hanc *quæstionem perplexam appellat*. Navarrus in summa c. 3. n. 10. dicit, *se malle ab aliis hanc resolutionem audire, quia nemo quem vidi, id pro dignitate definit, & sufficiens ejus determinatio est difficilis.*

a Cardinalis Lugo sic statuit: Periculum propinquum ex suo genere tale est, ut frequenter homines similis conditionis ad mortale inducat, vel experientia constat, in hoc hom talem effectum habere, si fere semper in novum pe tum inducat; qui ipsius m. *b* Gregorii sensus fuisse v tur, qui occasionem proxir sic definit, *Qua non possu vel certe non possumus sine cultate uti, absque peccato.* O sio remota, quæ talis non sic dicta, quod non ita vide conjuncta cum peccato, major libertas mediet. Sic riculum remotum censeri set, transire per plateam in ædes aliquot infectæ; pro quum ædes, cubiculum in di, ubi æger decumbit: re tum, parva febris; pro quum, assidua. Quibus p ut tandem finem imponam lud Senecæ alte imbiba c *Quantum possumus nos à l co recedamus, in sicco quoqu rum fortiter stamus.*

a Lugo de poenit. disp. 14. sec. 10.

b Greg in c. negotium de poenit.
c Seneca ep. 116.

EMB

EMBLEMA XLII.

Nolite soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus? Matth. 6.

——UNICE SECURUS. *Horat. l. 1. carm. ode 26.*

DOMINICA XIV POST PENTECOSTEN.

De fiducia in Deum: omnem solicitudinem conjicientes in eum, quia ipsi est cura de nobis, argumento sumpto à volatilibus quorum implumes pullos, etiam nido subductos, mater non destituit.

§. I. Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & Pater vester cœlestis pascit ea.

§. II. *Variis sacrarum literarum testimoniis, Dei providentia comprobatur.*

§. III. Nolite ergo soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus?

§. IV. *Exempla eorum, in quibus singularis Dei providentia, in summa rerum humanarum penuria eluxit.*

DOMINICA DECIMA QUARTA POST PENTECOSTEN.

Nolite soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus? Matth. 6

EXERCITUM sexcentorum millium virorum, in locum desertum, in sterile ericetum, deductum, illicque per totos quadraginta annos, castra metatos, omni bellico apparatu, omni militari annona, omni commeatu destitutos, nec quidquam tam numerosis militum copiis, in summa humani omnis subsidii inopia defuisse, a *à saeculo non est auditum:* ac prima fronte commenta censeri possent, quae sacris literis consignata sunt. Etenim Numerorum 1. Moyses ait: *Fueruntque omnis numerus filiorum Israel, qui poterant ad bella procedere, sexcenta tria millia virorum, quingenti quinquaginta*; quibus si mulieres cum parvulis annumeres, conficiet populus Hebraicus, ut *b* Salianus supputat, facile tricies centena millia hominum. Quis tantae hominum multitudini, per annos complures de commeatu prospiciet? *Numquid poterit Deus parare mensam in deserto?* Psal. 77. Quo regius Psaltes profusa Dei in Israelitas beneficia complexus, apposite ab hoc verbo, *Attendite,* auspicatus est. *Attendite* porro hic mecum divinam in mortales providentiam, & verissimum illud comprobabitis, quia c *Dominus solicitus est* nostri. Haec argumento esse possunt: *Pluit illis manna ad manducandum, & panem coeli dedit eis.* Quis unquam, aut uspiam panes pluisse accepit? quod Exodi 16. factitatum legimus. d *Ecce ego pluam vobis panes de caelo*; qua via nullus hostium incursus, commeatum valeat intercipere. At cum flumina desiderarentur & fontes, unde potus suffecit? Hebraei apud Genebrardum, dicunt hunc panem offae instar, una potui servisse; quod non simile vero cum diserte Propheta asserat: *Et eduxit aquam de petra, & deduxit tanquam flumina aquas.* Tenuis hic videri posset commeatus, milites sustentari solo pane & frigida, nullo alio condimento adhibito. Sed rursus *attendite*, cujusmodi hic panis fuisse tradatur: e *Angelorum esca nutrivisti populum tuum, & paratum panem de caelo praestitisti illis, sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem.*

Quod si in hoc uno edulio cujusvis obsonii sapor, pro voto respondit palato, certe nec his aquis, mellis dulcedinem abfuisse, credendum est *f* Quid cum jam cupedias caeleste nauseantes, carnes exposcerent, ait Moyses, coturnices, non solum demissas in castra, fatigatas, ne longius auferrentur, sed undequaque in circuitu castrorum, itinere unius diei, diffusas, adeo ut quacumque, ex parte castrorum, quis iter, facere vellet, spatio diei unius, conferta coturnicum agmina, repe-

a Ioan. 9. *b* Salian. an. mundi 2545. n. 165. c Psal. 39.

d Psal. 77. e Sap. 16. *f* Salian. an. mundi 2545. nu. 165.

„reperiret: quarum immensam „multitudinem expressit David, „cum has aviculas pluviæ gut„tis, & pulveri terræ, & arenæ „maris comparavit: a *Pluit su„per eos sicut pulverem carnes, & „sicut arenam maris volatilia pen„nata: & ceciderunt in medio ca„strorum eorum, circa tabernacu„la eorum*; adeo ut si singulis „familiis attribuas decem co„ros, in unius mensis cibum, „evadet summa ad quatuor „millia millionum coturnicum.

Attendite hic præter illam copiam, testem divinæ liberalitatis & potestatis, multiplicem Dei benignitatem in populum querulum, & pervicacem; non dedit pisces, sed carnes quas petierant: *non* (enim) *sunt fraudati à desiderio suo*. Nec dedit oves aut boves, ut Moyses suspicabatur, sed aves pingues, & deliciis idoneas, saporis novi ac jucundissimi: nec in unum diem, ad unicam cœnam, ut in deserto Sin; sed ad integrum mensem, donec veterentur ingurgitatis in nauseam: boni autem iis affatim delectarentur. Denique aucupium dedit non laboriosum, sed facile ac jucundum: volabant enim in aëre duobus cubitis altitudine super terram, ut pueruli hac venatione recrearentur. Ita Salianus.

Sed parum hoc, de victu abunde prospectum fuisse; insuper omnia necessaria suppeditavit. Non opus, ut per familias hic fieri assolet, in longas hyemes prospicere de candelis, aut fascibus: b *Deduxit eos in nube diei, & tota nocte illuminatione ignis*. Ad cælestem hanc facem noctu incedere, legere, scribere valebant. Nulla secum hic copiosissimus exercitus impedimenta trahebat: non currus, non pontes, non cymbas, aliave adminicula, quibus fossas aut flumina trajicere possent; at ubi eo ventum esset, *interrupit mare, & perduxit eos, & statuit aquas quasi in utre*; sicco pede omnes transierunt.

Si quis militares copias lustret, quæ ad 40. annos in campo, sub dio nunquam vestes ponendo, pernoctarunt, vixdum centone: aut lacinia tectos, nudos humeris, capite, pedibus, Adamitas dixerit; aliter benignissimus parens filiis suis prospexit, quorum non vestimenta modo, sed ne pilus consumptus est. Deuter. 39. *Adduxit vos quadraginta annis per desertum: non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt.* Quid? quod amplius est, accrescebant vestes & calcei cum illis, & cum parvulis eorum. Addit Hieronymus, capillos & barbam in deserto non crevisse, lib. 2. ad Iovin. *Gomor*, inquit, *manna universis ætatibus, una in cibo mensura est. Vestitus pariter non deteruntur: capilli simul non augentur, barba in commune non crescit.* Vnde nullis opus tonsoribus, imò nec chirurgis aut medicis aut medicamentis, quia *non erat in tribubus eorum infirmus.* Vbi hæc tanta, tamque luculenta divinæ providentiæ ac munificientiæ in contumacem populum testimonia spectamus; etiamnum anxii hærebimus, quibus vitam & sangui-

a Psal. 77. b Psal. 77.

nem dedit, quos corpore suo pascit, tot sacros gratiarum fontes aperuit, ne forte aliquid deesse patiatur? post hæc tam larga inexhaustæ bonitatis in nos flumina, nonne jure meritissimo commonet: a *Ne soliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis: neque corpori vestro, quid induamini; omnem solicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi est cura de vobis?* Etenim si argumentum à minori recte concludat, cum de bobus, de corvis & passeribus, cura sit ei; quomodo eos, quibus hæc omnia serviunt, quosque vita sua chariores habet, destituere velle formidamus? *Si volatilia* (inquit Hieronymus hic) *Dei providentia aluntur, quæ hodie sunt, & cras non erunt; quanto magis homines, quibus æternitas promittitur?* Quibus anima immortalis est, quos ad imaginem suam condidit, quos capaces fecit gloriæ suæ, quos tam caro redemit. Cujus vim argumenti expendamus.

a Matth.6.1.Pet.5.

§. I.

Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cælestis pascit illa.

P. Balthazar b Alvarez, non obscura beatissimæ Theresæ declaratione, omnium mortalium, qui tum in terris degebant, sanctimonia vitæ præcellentissimus: hic vir, hic est qui omnem solicitudinem in Deum conjecerat; divina hac nixus ratiocinatione: Si quem fidum nactus esses necessarium, qui eo te amore complecteretur, ut tuos omnes famulos ac familiares, bysso & holoserico pretiose convestiret; non modo de necessariis prospiceret, sed splendide, indulgenterque eos haberet, idque in tui gratiam, quia tui sunt. Etiamnum aliqua suboriri posset dubitatio, quin majora benevolentiæ argumenta, amicus ille ubi potuerit, potissimum necessitate quapiam urgente, tibi exhibiturus esset. Deus non modo integerrimus amicus, sed & benignissimus pater, in nostri gratiam candore suo vestit lilia, hortos floribus, arbores fructibus, feras pellibus, volucres plumis: quæ omnia in servitium nostrum condita sunt: & dubitamus adhuc de paterna Dei cura in nos, ne forte destituamur? ipsa Sapientia æterna hoc quemvis, nisi à ratione alienum, argumento convincit: a *Respicite volatilia cæli.* Quæ auree illustrat Antiochenus Antistes: *Si illorum, quæ propter nos crescunt, tantam Deus curam gerit, quanto potius nostri, quos dominos fecit?* Quoque manifestus fiat, juvat singularem in ipsas volucres cœli, Dei providentiam penitus rimari, & admirari. Nidulos suos in deserto, in silvis, in cava arbore, in exesis rupibus, loco ut maxime arcano, & ab omni hominum cœtu remoto, defigere consuevere: quis illic nudo palumbi, aut implumi passerculo ita prospectum arbitretur, ut nihil angoris aut solicitudinis eos teneat? pluit, gran-

b In vita P. Alvarez. cap. 11.

c Chrysost. hic.

grandinat, tonat, fulminat; pulli tuti sunt. Nulla solis siccitas, nulla soli sterilitas, nulla frumenti calamitas, volatilia cœli suo alimento destituit, *quia Pater vester cœlestis pascit ea.* unde nec famem, nec ullam temporum iniquitatem queri norunt. Et populum electum ac prædilectum, in deserto velut volatilia, à paterna Dei manu educatum fuisse, demirabimur? Elias fugiens persecutionem Iesabelis, errabat per desertum, longe à civitatibus & conspectu hominum: quis illi de victu prospexit? Quæro & ego cum Propheta: a *Quis præparat corvo escam suam, quando pulli ejus clamant ad Deum, vagantes eo quod non habeant cibum?* b Peculiare quid est in pullis corvorum, quod à parentibus suis destituantur. S. Thomas docet, *septem diebus negligi à parentibus.* Ex mente Chrysostomi *dicitur corvus propter ingluviem suos non alere filios; illos vero penuria oppressos, naturali quadam apud Deum voce uti.* Aliam causam adlegat Gregorius, quod ovo exclusos, cum nigredine careant, eos pro suis non agnoscant: *Editis pullis*, inquit, *escam plene præbere dissimulant, priusquam plumescendo nigrescant.* Quis ergo desertos à parentibus pascit pullos corvorum? aut unde vivunt? S. Hieronymus: *Philosophi dicunt, quod rore vivant pulli corvorum.* S. Chrysostomus dicit, *parvis quibusdam, quæ intra nidum procreantur, bestiolis nutriri.* Vel ut alibi: *Expositis ad aërem pullis, obvolitant animalcula quædam, divina providentia suppeditata, quæ captantes illi, crescunt & aluntur.* Vt-ut sit, constat eos nutriri, crescere, plumescere, non alia, quam munifica Dei providentia, c *qui dat escam pullis corvorum, invocantibus eum.* Vnde hanc D. Lucas conclusionem infert: d *Considerate corvos, quia non seminant, neque metunt: quibus non est cellarium, neque horreum, & Deus pascit illos; quanto magis vos?* Quare nemo quisquam demirabitur, si Eliæ in deserto existenti, dixerit Deus: e *Præcepi corvis ut pascant te.* Cujus imperio *corvi* quoque deferebant ei panem, & carnes mane: similiter panem, & carnes vesperi. Hæ rapacissimæ aves omnem hunc commeatum dubio procul absumpsissent in via, nisi illi esset cura de nobis.

Parum hoc, per volucres hominem pasci; adjiciam & majora: ipsos cælites ad ministerium nostrum destinavit: etenim dum Elias egestatem suam securo somno solaretur, adfuit Angelus è cælo dapifer, panem & fontem adferens. Nunc è silvis in urbem principem Babylonem, pedem referamus, ibique Danielem in lacu ferocium ac famelicorum leonum revisamus, quorum ut potens Dei manus ora frænarit, potuisset vel solo metu, vel etiam inedia emori, nisi omnem solicitudinem suam conjecisset in eum, cui Daniel curæ ac cordi erat, ut cælites administrum miserit, qui Abacuc portantem cibos messoribus, arrepto vertice f Danieli stitit; quod divinæ munificentiæ pro-

a Iob 38. b V. Pinedam hic.

c Psal. 146. d Luc. 12. e 3. Reg. 17. f Ex musce O ... vil Suidæ.

prodigium, ne animo excideret, Philippus Boncompagnus Bononienfis, Cardinalis S. Xifti, pro fymbolo adlegit, hoc lemmate adjecto: a *Si Deus nobifcum, quis contra nos?* Vnde S. Cyprianus hoc divinæ providentiæ fingulari prodigio fic incredulos confirmat: *Quando factum eft ut jufto poffent deeffe fubfidia vitæ, cum fcriptum fit: Non occidet Dominus fame animam jufti. Elias in folitudine corvis miniftrantibus pafcitur, & Danieli in lacu ad leonum prædam juffu Regis incluſo prandium divinitus apparatur; & tu metuis ne operanti tibi & Dominum promerenti defit alimentum? unde hæc incredula cogitatio?*

Libro judicum capite 15. ubi Sampfon mandibula afini mille viros trucidaffet, defeffus, *fitienfque valde, clamavit ad Dominum, & ait: Tu dedifti in manu fervi tui falutem hanc maximam, atque victoriam; en fiti morior.* Vnde illi, ubi *fitis, ardor, arena,* hauftum frigidæ ad manum fuiffe arbitramini? *Aperuit itaque Dominus molarem dentem in maxilla afini & egreffæ funt ex eo aquæ. Quibus hauftis, refocillavit fpiritum, & vires recepit.* Vnde & loco nomen fontis, ftupendo fane prodigio, opportune falientis, inditum eft.

Hæc dum in Ifraëlitis, in Sampfone, in Elia, in Daniele obftupefcimus, occurrat animo, quia non eft abbreviata manus Domini; non pauciora, nec minus illuftria, in lege nova Redemptor nofter providentiæ fuæ figna monftravit. Marci 8. *Cum turba multa,* quinque millium hominum, citra parvulos, *nec haberent quid manducarent,* procul ab urbibus, *in deferto,* ubi nihil fuppetebat; *nec habent quod manducent hi:* jamque ad extremam famem redacti, *quia ecce jam triduo fuftinent me, & fi dimifero eos jejunos, deficient in via.* Quin ut olim Ifraëlitæ: *Nunquid poterit nobis parare menfam in deferto?* Ita in præfenti: *Vnde illos quis poterit hic faturare panibus in folitudine?* Et Philippus Ioannis 6. *Ducentorum denariorum panes non fufficiunt eis, ut unufquifque modicum quid accipiat.* Ejufmodi anxia folicitudo, hodierna die complurium animos fubit, quorum hac mifera bellorum tempeftate, familiares querelæ funt: Quid confert me, talis loci toparcham, tot prædiorum dominum nuncupari, tot jugera terræ numerare, cum ex iis nullus, aut certe exiguus cenfus redundet: cum ex viginti, ex quadraginta millibus annuis, vix centum recipiam? & quid hæc inter tantos? inter tot liberos? inter tot famulos? inter familiam adeo copiofam? fi cives, fi mercatores audieris, hi miferiarum Iliadem pertexunt: commercia ultro citroque intercidi, aut certe merces militum direptioni proftitui: debita in annos plurimos produci, à paucis perfolvi, jacturam maximam, emolumentum minimum: numerofam prolem, parum in fpe, nihil in te, nihil in penu, nihil in folario, nihil in cavea, nifi forte lecythus olei, pauxillum farinæ: & quid hæc inter tantos? ita anxie exagitentur, qui ignorant, quam prodige, quam prodigialiter Redemptor nofter mifer-

a S. Cyprian. l. de operib. & eleem.

misertus super turbam, in deserto omnes affatim refecerit, paverit ad saturitatem. Hinc recte Chrysostomus commonet: a *Nisi voluisset conservare, quod erat, non creasset; quod autem sic creavit, ut per escam servetur, necesse est, ut det ei escam, quamdiu vult esse, quod fecit.*

Maria illa Ægyptiaca post admirabilem conversionem, cum vocem hanc cælestem obaudivisset: *Si transieris Iordanem, invenies requiem*: quinque panes secum in desertum asportavit, ubi quadraginta septem annis, hoc exiguo pabulo, ut Abbati Zosimæ ipsa ingenue fassa est, vitam toleravit; non tam gulæ illecebris, quam animæ deliciis. Quid mirum? inquit Hugo: *Qui dedit animam qua magis est, dabit escam quæ minus est. Anima enim plus est, quam esca.* Qui volet, rarissimi portenti instar habeat, Eliam olim a voraci volucri pastum, quasi non talia ac uberiora in lege gratiæ beneficia Paulo præstita: ad quem dum corvus 60. annos dimidium panem attulisset, ubi Antonius Paulum convenisset, integrum attulit, & ut Hieronymus, *militibus suis Deus duplicavit annonam.* Iam vero quis divinæ providentiæ diffidat, qui Ioannem præcursorem Domini locustis & melle silvestri: qui alterum Ioannem solitudinis inquilinum, quatuordecim omnino annos, a nemine mortalium visum, cervæ lacte (quod & Ægidio accidit) educatum, S. Rochum quotidie à cane panem excepisse, attendat. Hæc & similia expendens Theophylactus:

a V. Deaponte in Matth. cap. 6. v. 25.

Christus *potuisset afferre in exemplum Eliam, & Ioannem, & meminit avium; ut admoneret nos etiam illis magis brutos esse,* si adhuc de providentia Dei erga nos, anxii suspicari velimus; qui fide, eaque divina qua nulla certior, asseverat, quia solicitus est nostri. Et irrefragibili veritati fidem denegamus; cujus rei indignitatem ut Deo injuriam, hisce verbis exaggerat Salvianus: b *O perversitas! homini ab homine creditur, & non creditur Deo; omnia in rebus humanis spes futurorum agunt: ideo terris frumenta credimus, &c. solus Deus est, de quo desperatur.* Homo committit litem suam causidico, sanitatem & vitam medico, munus obtinendum potenti aulico; cœcus se finit regi à puero, à catello, & homo non fidit, nec finit se regi à Deo: enimvero dubitabit an recte dirigatur, an decipiatur, an à benignissimo patre destituatur. Valet hic illud Petri Chrysologi: c *Homo homini exigua chartula obligatione constringitur: Deus tot ac tantis voluminibus* (sacrarum litterarum) *cavet, & tamen debitor non tenebitur?* ne quis authenticas ejus syngraphas requirat:

b Salvianus lib. 2. de Eccl. c Chrysolog. serm. 25.

§. II.

Variis sacrarum literarum testimoniis comprobatur.

Congerit hæc d D. Augustinus, expendens illud, *Panem nostrum quotidianum: Non potest*, inquit, *quotidianus*

d August. de orat. Dom.

cibus deesse justo, cum scriptum sit: a *Non occidet Dominus fame animam justi.* Et iterum: b *Iunior fui, etenim senui, & non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem.* Et iterum: c quærentibus regnum Dei & justitiam ejus, omnia promittit apponi; & cum sint Dei omnia, habenti Deum nihil deerit, si Deo ipse non desit. Et Christus ipse veritatis testimonium à discipulis suis perhiberi vult, dum eos percunctatur: d *Quando misi vos sine sacculo, & pera, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: Nihil.* In his vos ad interpretes remitto. Vni Isaiæ loco paululum inhærebo: e *Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Etsi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui.* Arctissimum naturæ vinculum, quo proli parentes adstringuntur, quod summa illa Dei benignitas sæpius in captis etiamnum avium pullis ostendit: experientia enim non semel deprehensum est, passerculos nido subductos, vimineæ caveæ inclusos, à parentibus escam accipere & enutriri, nec in vinculis derelinqui. f *Multis passeribus pluris estis vos.* Et quoniam vult nos Redemptor noster volatilia cæli respicere, inauditum matris in prolem, amoris exemplum capite: g An. 1580. Francofurti cum incendium ortum esset, flamma afflavit nidum ciconiæ: mater cum esca reversa, ut nidum ardere conspexit, ilico ad flumen vicinum se proripuit: rostrum aqua oppletum in flammas evomi[t]; sed cum nil efficeret, superv[o]litare, unguibus ac rostro lig[na] decerpere, tandem alis sup[er] expensis, ut vel sic flamm[as] suffocaret, se illo & amoris i[g]ne, una cum pullis tumulavi[t]. Is animus, is amor brutis an[i]mantibus, eo affectu suis su[c]currere proprio suæ vitæ d[i]spendio satagunt; temerarius [i]qui ab his benignissimum R[e]demptorem nostrum, qui an[i]mam pro nobis posuit, ul[lo] modo vinci posse in animu[m] inducat. Incendium paupert[as] est, incendium omnium bon[o]rum vastatio est, & dubitab[i]mus fonti misericordiæ aqu[as] deesse, quibus illud largissim[e] restinguat? i Fuit non ita pr[i]dem unus aliquis captivus i[n]ter Angliæ Martyres, qui arde[n]tissima siti urebatur, jamq[ue] exstinguendus erat, ni qua p[o]tus subveniret. Humana s[pe] omni recisa, pater miserico[r]diarum, qui dat omnibus a[f]fluenter, in vinculis non der[e]liquit eum: sed derepente usq[ue] eo densus cœlo imber ingrui[t], ut eum per clathros, gale[ro] excipiens, abunde sitim lev[a]rit. Certe viscera parentu[m] commoventur, ut necessitati [fi]liorum subveniant, & ut ma[li] sint, k *norunt bona data dare fil[iis] suis; quanto magis pater vester c[œ]lestis?* l Vnde solerter observ[at] Chrysost. *Scit enim pater noste[r] quia his omnibus indigetis; non a[u]tem dixit, Scit Deus, sed, Scit p[a]ter vester, ut eos in majorem spe[m] ducat: si enim pater est, non pote[rit] despicere filios, cum nec homin[es] patres hoc sustineant. Dicit autem* qu[...]

a Prov. 10 b Psal. 36 c Luc. 2 d Luc. 22. e Isaiæ 49. f Matth. 10. g Camerarius hist. c. 66. cent. 3. h Sainct Iure l. des Eluc cap. 13.

i Fabri auctar. Dom. Sexages. pag. 5[...] k Luc. 12. l Chrys. hom. 13. in Matth.

quoniam his omnibus indigetis: qualis enim est pater, qui sustinet etiam necessaria filiis deesse? Hanc paternam in se misericordiam expertus regius Psaltes, exclamat: a *Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se.* Tandem ut pater, imo & mater, in quibus affectus tenerior, oblivisci possit infantem suum, *ego tamen*, inquit Dominus, *tui non obliviscar.* In parentibus hoc accidere posse, Propheta testatur, dicens: b *Quoniam pater meus & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me.* Et manifesto patet in Agar, quæ puerum in deserto deseruit: c *Cumque consumpta esset aqua*, omni humano auxilio Ismaël destitutus videbatur, sed minime divino; *exaudivit autem Deus vocem pueri*; quam assumens Chrysostomus: *Nullam*, inquit, *salutis spem jam habenti, suam misericordiam exhibuit, pueri curam gerens.* Quid puero à parentibus inter lustra ac feras deposito, subsidii sperandum erat? nisi forte patris fidem hic profuisse, & promisso suo Deum teneri velimus. d Sed quid de subulco illo sentietis, de quo mirum illud extat prodigium. Comates opilio in Sicilia pecora pascens, ab hero cavæ arbori includitur; qui exacto jam anno reversus, arborem rimatur, Comatem vivum ac validum reperit, atque una advertit ex arbore favum mellis superne stillare, quo ille id temporis victitarat.

Eo necessitatis nemo quisquam vestrum redactus est; ut tamen alicui obtingeret, nec sic de Dei bonitate diffidere, sed recte sentire deberet: in omni penuria opulentissimum divinæ providentiæ penu fiducia pandit; quantum speramus, tantum tenemus, ut recte e Bernardus in illa verba: Omnem locum quem calcaverit pes vester, vester erit. sic ait: *Pes vester, spes vestra est: quantum illa processerit, obtinebit.* Quin imo contra spem in spem, & si non habet quod speret, desperet nihil. f Illud Maximiliani II. Imp. symbolum sibi usurpet: *Dominus providebit*, qui non deserit sperantem in se. Quare *jacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Sed dicet aliquis, Quomodo hoc verum, cum multi è fidissimis Dei amicis, quos inter Paulus, fame & siti misere divexati sint? Objectioni occurrit August. in illa verba: g *Quærite primum regnum Dei*, ipsum audite: *cum autem legamus in fame & siti Apostolum laborasse, non existimemus hic Domini promissa titubasse; quandoquidem ista sunt adjutoria, medicus ille cui nos totos commisimus, novit quando apponat, & quando detrahat, sicut nobis judicat expedire.* Quod D. Thomas confirmat: *Sicut medicus abstrahit ab infirmo cibum & potum, ut curet eum, sic Dominus, qui habet providere, permittit hominem pati, ut curetur.* Quam rerum humanarum inopiam, quis non videat uberrimam cælestium donorum copiam? Quæ cum ita sint, recte concluditur:

a Psal. 102. b Ps. 26 c Gen. 21. d Gasp. Ens Moros. l. 1. c. 13.

e Bern. serm. 15. in Psal. Qui habitat. f Drexel. to. 1. p. 565. Psal. 54. g Aug. de serm. Dom.

Nolite

§. III.

Nolite ergo soliciti esse, dicentes: quid manducabimus?

QVæ cum perperam à quibusdam intelligantur, errorem paucis evolvam. Ergone, inquiunt, in otio desidendum? an mercator non solicitus de negotiis? famulus & ancilla non soliciti de ministeriis? opifices absque solicitudine complicatis manibus, omnia de cœlo, à munifica Dei manu operiri debent? quemadmodum Anabaptistæ, qui desides, à solo *a* Deo sibi omnia in os ingerenda ârbitrantur, ut apud Cornelium videre est. Quem errorem ab Euchitis mutuati videntur. b *Dicuntur enim Euchitæ quidam hæretici, opinantes monacho non licere sustentandæ vitæ suæ causa, aliquid operari* (quod tamen Apostolum fecisse legimus) *atque ita seipsos profiteri, ut omnino ab operibus vacent*; hoc supremi magistri monito perverse abutentes: c *Respicite volatilia cœli, quia non serunt, neque metunt, neque congregant en horrea*. Quæ verba Hipponensis Præsul sane exponit: d *Quidam se dicunt propterea operari non debere, quia nec volucres cœli seminant, neque metunt; cur ergo non attendunt quod sequitur, neque congregant in horrea? cur ergo illi manus otiosas, & plena repositoria volunt habere? cur denique molunt & coquunt? hæc enim aves non faciunt.* Ad quæstionem vero respondet: *Servis Dei valentibus manibus suis victum transigere, ex Euangelio moveris quæstione de volatilibus cœli, quæ non seminant, neque metunt; facile respondebimus: Si nos per aliquem infirmitatem, vel occupatione non possumus operari, ille nos pascet, sicut aves, quæ nihil operantur.* Imo, ut Cardinalis Cajetanus, volatilia pascuntur à Deo, faciendo quod in se est, scilicet eundo ad locum, ubi cibus est, & omittendo officia excedentia vires suas, ut est serere, & metere. Ita homini facienti quod in se est, nihil quidquam deerit. Adnectit Doctor Angelicus in catena sua vere aurea hanc Augustini sententiam: *Cavendum ne cum viderimus aliquem servum Dei providere, ne ista necessaria desint vel sibi, vel eis, quorum cura sibi commissa est; judicemus eum contra Domini præcepta facere, & de crastino esse solicitum* (dum vides aliquem de ligno, caseo, butyro, frumento sibi in copia prospicientem;) *nam & ipse Dominus, cui ministrabant Angeli, propter exemplum loculos habere dignatus est. Et in actibus Apostolorum scriptum est, ea quæ ad victum sint necessaria, procurata esse in futurum, propter imminentem famem. Non ergo hoc Dominus improbat, si quis humano more ista procuret sed si quis propter ista non militet Deo.* Si quis propter ea ad fraudes & dolos, ad injusta lucra se convertat: si quis propterea in iram excandescat, in diras & blasphemias exsurgat: in pusillanimitatem aut desperationem deveniat. Eadem maximeque ad mores congrua D. Thomæ doctrina est: e *Cum*

a Corn. 1. Pet. 5. b August. de hæresibus c. 57. tom. 6. c Matth. 6. d Aug. de operib. Monachi c. 23. tom. 3. S. Thom. in Catena cap. 6. Matth.

e D. Thom. in Cant.

Domi-

Dominus ait: Nolite soliciti esse, [n]on *hoc dicit, ut ista non procu*[r]*ent, quantum necessitatis est, un*[d]*e honeste poterunt vivere; sed ne* [c]*ura temporali retrahamini ab æ*[t]*ernis.* ut Glossa habet. Ne ita [s]oliciti pro divitiis fluxis, ut mittamus æternas: ne merca[t]ores ita in officinis, negotiis [t]ractandis: nobiles prædiis ac [s]uburbanis excolendis inhæ[r]eant, ut Festis ac Dominicis [v]e sesqui horam Sacrificio tri[b]uant: nihil concioni, nihil [f]requentationi Sacramentorum [t]emporis suppetat: ne opifices [it]a pro familia alenda soliciti, [u]t servilia opera, iis etiam die[b]us exerceant. Hi autem non [s]perant in Domino, sed in o[p]ere manuum suarum: hi non [ja]ctant super Dominum curam [s]uam, sed super divitias & fun[d]os suos, & ideo confundun[tu]r & pereunt. Vtinam hi au[t]eo illo Hieronymi monito e[d]octi, omnem spem, omnem [c]ogitationem, omnem solici[t]udinem in Dominum conji[c]iant: a *Sic ut in promissis verita*[ti]*s nemo dubitet. Sit homo qui esse* [d]*ebet, & mox addentur ei omnia* [p]*ropter quem facta sunt omnia.* Quod ne gratis consuluisse vi[d]eamur, verba factis commonstramus.

a Hieron. in cap. 6. Matth.

§. IV.

[E]xempla in quibus singularis Dei providentia, in summa rerum humanarum penuria, eluxit.

[P]Auca è pluribus delibabo, ac imprimis illustre divinæ providentiæ monumentum in b S. Francisco ostensum est, tum alias sæpe, tum maxime in generali conventu Fratrum, quem is primum Assisii habuit: quo cum ad quinque millia confluxissent, severe omnibus interminatus est, ne de rebus ad corpus pertinentibus soliciti essent, illud Psalmi, quod identidem in ore habebat, suis ingerens: c *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Aderat Francisco hæc dicenti S. Dominicus, eique hoc nimio plus visum est, cum vereretur, ne quodammodo Deus tentari videretur, si non tantæ multitudini alimenta pararentur. Nec multo post, ecce ex omnibus finitimis urbibus & pagis concursus hominum, & jumentorum, omnis generis commeatum, supellectilem, & vasa deferentium. d Quis nunc miretur Seraphicum Patrem dum suos peregrinatum mitteret, non alio viatico instruxisse, quam illo Davidis versiculo: e *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet?* f Nonne hic merito Pontifici sciscitanti, qui suos aleret, fiducia plenus respondit: *Matrem quidem habemus pauperem* (Religionem,) sed patrem *divitem in cælis*, qui ita horum, fratrum dicam an filiorum, curam gerit, ut Cornelius noster observarit per universum orbē facile centum myriades, sive millionem capitum utriusque sexus ex ordine Seraphico censeri; quorum singulis sive in alimenta & vestes, sive in ædifi-

b Platus de bono status Relig. l. 1 cap. 33. c Psal. 54. d Platus l. 3. c. 27. e Psal. 54. f Drexelius tom. 1. pag. 568. Platus l. 1. c. 33. Cornel. in c. 5. Matth v. 3.

cia

cia, eorumque saltem aream & hortos, minimum ducentos vel trecentos florenos annuos assignari debere. Qui ad calculum revocati, conficient ducentos, trecentosve, in annos singulos, florenorum milliones, quibus ubere de cælo, pleno, longe opulentius quam mamilla regum lactentur.

Simile quid Dominico accidisse legimus: dum Romæ duo stipem emendicassent, nec micam retulissent, jussit nihilominus omnes ad mensam vacuam convocari: cui ut accubuere, duo juvenes, panes miri candoris singulis apposuere, incipiendo ab eo qui infimo loco consederat, & vacuo è dolio jussit vinum promi.

a *Itaque dilectissime* (hortor & te cui res angusta domi est, verbis Damiani) *noli diversorum casuum muliebriter infortunia formidare, sed spera in Domino & fac bonitatem. Sæpe nimirum, ubi magis ex humana ratione diffiditur, illic propensius superna clementia subvenitur, & ubi solatium desperamus humanum, divinum plerumque cernimus adesse præsidium.* b Hac in Deum fiducia adeo fretus erat SS. Patriarcha noster Ignatius, ut cum nonnemo ei diceret, miraculum esse, quod tantis temporum angustiis, tot socii alerentur: hominem incusavit Ignatius, dicens: Hoccine miraculum tu appellas? miraculum esset, si res se aliter haberet. Ab eodem fonte, tanti parentis filii quosdam sibi rivos arcessere non dubitarunt; ac primus quidem in Italia sub Bernardino Realino emanavit, vir qui ita de Dei bonitate securus acquiescebat, ut cum Lupiense Collegium regeret, monenti non semel Ministro, nihil esse domi, quod sociis cœnaturis apponeret; subridens, consueta hora signum dari jussit, nunquam falsus; nam in ipso rei articulo, quod satis esset ad religiosam refectionem ex insperato submittebatur.

c Alterum in Belgium rivulum derivavit Scribanius: Hic dum venditor rei frumentariæ pretium violentius à Scribanio extorqueri vellet, & Heribertus diceret, actum de fide nostra esse, si solutio differatur: dixit Heriberto: Tu abi & Deum ora, ego itidem ad preces abeo, Deum exorabimus. Falsus spe sua non est. Paulò post, oblatum ab amico argentum quantum Creditori compescendo satis erat. Et adhuc reperire est pusillanimem, qui in domo Dei, sibi aliquid defore subveretur? Hunc modicæ fidei salubriter incitat Augustinus d *Tu*, inquit, *Christiano, tu Deo servo, tu bonis operibus dedito, tu Domino suo caro, aliquid existimas defuturum? an putas terrena deerunt, quibus cælestia & divina tribuuntur? unde hæc incredula cogitatio? quid faciet in domo Dei perfidum pectus?* Quod tanta tamque luculenta, ac tot divinæ in nos liberalitatis non convincunt testimonia: quæ si singula vel recensere voluero, infinitus sim. Ne quid tamen intactum reliquero. Deum non tantum necessitatibus suorum prospicere, sed & quod matris ardentissime amantis

a Damian.l.7.ep.17. b P.Rho exempla l.2.cap.3.

c Ibidem. d Aug.l.de Eleem.

est,

t, delicias ac cupedias ftu-ofe fuis subminiftraffe, ex u-) alterove colligite.

Ifraëlitis cælitus volatilia ennata, coturnices in abun-antia immiffas, fufpicimus, c recordamur fimile quid hriftianis in perfecutioneMa-mini contigiffe: qui, ut fcite fert *a* Gregorius Nazianze-ns, dum ad folitudinem Ponti nfugiffent, ac ibidem fep-nnio fub dio degentes, algo-bus pluviifque divexarentur, nge ab amicis, à confuetudi-hominum: cum eos inter, on pauci generis nobilitate ari, numerofo famulitio fti-ati, omni commodo ac hono-frui confueviffent, jam her-s & radicibus victitabant; on tamen in querimoniam raëlitarum prorupere, fed fi-ucia pleni dicebant: Si Deus opulo peregrino, & fugitivo, leo copiofe in diferto opitu-tus eft, & aves fapidiffimas ppeditavit, idem & nos quo-ue pietatis, ac veræ Religio-s indefeffos athletas, lautio-ous obfoniis pafcere poteft: ultæ feræ, quibus olim ve-ando fruebamur, in his mon-ous delitefcunt: innumeræ es fupra nos volitant, qua-m omnium te Dominum a-nofcimus. Hæc eorum in eum, orationis jacula, qui-ıs non exiguam prædam con-cuti funt: è veftigio enim cer-fumma in copia ultrò fe fi-ebant: nemine cogente, ac fectante, in militum manus fe ingerebant. Quæ amœnif-ma venatio, non equis, non anibus, non cornuum clan-ore aut juvenum clamore, fed orationis fiducia plenæ admi-niculo, confecta eft. *Quis*, in-quit Gregorius, *vel noftra, vel omnium quæ umquam fuerunt memoria, talem venationem ad prædam cognovit? O rem admiran-dam! ipfi prædæ fui arbitri erant. Quantum dumtaxat voluntas fe-rebat, detentum eft: quod fupere-rat, ad filvas, in fecundam men-fam relegatum. Coci extemporales, cœna parata, convivæ grati*, &c.

Appofite Rabanus: Quis rex devotis militibus debitam non procurat annonam? quis Do-minus fervis non miniftrat ci-baria? quæ mater filiis non por-rigit electuaria? noli homo ex-acerbare Deum, pro te aliter cogitando: dabit regnum, fu-fpiras panem: induet immorta-litatis gloriam, plangis corpo-ris indumentum. *b* Denique quid non refervat in patria, fi hic in exilio, vel gentili tefte, *ufque in delicias amamur.*

Ita Thomæ Aquinati recen-tes pifces fuppeditavit: P. Ca-nifio jam decumbenti aviculam in cubile immifit, quæ fe ultro capi, ut palato ejus infervire poffet, permifit: Ifraëlitis mil-liones coturnicum è cælo di-mifit. Hæc benigniffimus pater dilectis filiis, fufpiciendum ma-gis, exquifitiffimas cupedias graviffimis peccatoribus, à munifica ejus manu indies e-rogari. Quæ cum ita fint, quis adhuc diffidat, ne fibi neceffa-ria defutura fint? Quis paupe-rum fpe non prægeftiat, fi in eum virum incidit, cujus neque liberalitas mendicitate fatiga-ri, neque donando divitiæ queant exhauriri, eamque cer-tiffimam impetrandi quidvis

a Naz. orat. 20. in funere Bafilii.

b Sen. l. 4. de Benef. cap. 5.

causam ducat, quidvis sperare? a *Hæc una*, inquit Bernardus, *mihi omnium promissionum causa, hæc tota ratio mea exspectationis. Prætendat alter meritum, sustinere se jactet pondus diei & æstus, jejunare bis in sabbatho dicat, postremo non esse sicut cæteros hominum glorietur: mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Denique quando in se speranti desit illa majestas, quæ tam studiose monet in se sperari? plene non derelinquit sperantes in*

a Bernard. ser. 7. in Psal. Qui habitat.

se. Adjuvabit eos, ait, & eruet peccatoribus, & salvabit eos. Qu re? quibus meritis? Audi quod quitur: Quia sperarunt in eo, D cis causa, attamen efficax, tam irrefragibilis. Ecce numera trib lationes pauperiem, famem, i famiam) *secundum multitudin earum, consolationes ejus lætific bunt animam tuam: dummodo cl mes ad eum; dummodo speres eum; nec humile aliquid, vel te renum, sed Altissimum ponas fugium tuum. Quis speravit eo, & confusus est?*

E

EMBLEMA XLIII.

Ecce defunctus. Luc. 7.

FALLIT IMAGO. *Lib. 3. Metam.*

DOMINICA XV.
POST PENTECOSTEN.

Mors animæ è mortifero peccato, quasi è fulmine, illæso corpore, existit, quo perstrictius putatur vivere, & mortuus est.

I. *Peccatum inferre mortem animæ, luculentis argumentis convincitur.*
II. *Peccator etsi vivere videatur, quovis lethifero peccato admisso, vere mortuus est.*
III. *Mors animæ flenda, præ morte corporis.*

DOMINICA DECIMA-QVINTA POST PENTECOSTEN.

Ecce defunctus. Luc. 7.

STUPENDOS fulminis effectus, sagaces rerum naturalium indagatores tum curiose, tum studiose observarunt: in quorum classe L. Annæus Seneca facile primas obtinere visus; utpote quem magnus ille Plinius *Principem Eruditionis*, invidendo elogio appellavit. Hic in quæstionibus naturalibus, a *Mira*, inquit, *fulminis si intueri velis, opera sunt: nec quidquam dubii, quin divina insit illis, & subtilis potentia. Loculis integris ac illæsis, conflatur argentum.* b Experientiæ, Plutarchi accedit auctoritas, asserentis suo tempore accidisse militi Romano excubias agenti, ut omni argento colliquefacto, bursa integra remanserit.

Alterum huic affine idem Philosophus Romanus subnectit: *Manente vagina, gladius liquescit.* quod à se Romanæ conspectum c M. Antonius Muretus commemorat. Mihi hoc contigit, inquit, ut Fulmen in palatium Hippolyti Cardinalis Ferrariensis decidens, ad mea usque cubicula pervenerit: ibi gladii, qui ad lectum unius è famulis meis pendebat, mucronem ipsum ita colliquefecit, ut in globulum converterit, vagina prorsus illæsa. Plinius in hac materia nulli secundus, dolia fulmine exhauriri tradit, vase omnino intacto, ne affla to. Vnde Lucret.

d *Curat item ut vasis integri vina repente diffugiant.*

In quibus omnibus adverter est, extimis illæsis, intima pe nitus consumpta fuisse. e Cuju rei rationem Conimbricense ex Theophrasto & Damascen allegant: quia in iis quæ resi stunt, dum eorum contuma ciam fulmen vincat, aliquam i iis moram facit, atque ade vim suam exerit, cum rara a tenuia, subtili igni per poro viam præbeant, nec resistant Sed hæc fulminis in res prorsu inanimatas potentia; nunc e quæ nos propius tangunt, & quid in homines valeat videa mus. f Titelmanni in natura li historia hæc doctrina est: Ful men *intacta veste, hominem con sumit, & carnibus illæsis, sæpe oss adurit.* Illud vero longe admi rabilius, quod Cardanus l. 8. c 43. variarum historiarum ad ducit. Messores in Lemno in sula, sub quercu cœnantes, ful mine percussi, eadem imagin qua discubuerant, exanima reperti sunt: ut unus comede re, alter poculum prensare, ter tius canere videretur; cum i terim omnes fulmine intu consumpti, extus vivorum ima gines repræsentarent.

Hæc qui volet ebrioso, lasci vo, avaro, aliisque scelerati peccati mortalis fulmine con

a Seneca qu. nat. l. 2. c 31. b Plut. l. 4. Symp. q. 2. Sen. cit. c Muret. id notis ad l. 2. Senec. cap. 31.

d Lucret. lib. 6. e Conimb. in Meteor tract. 1. c. 6 f Titelm l. 7. nat. hist. c. 10.

ctis, conferat: facile repe-
et, peccatum ut fulmen inta-
o corpore mortem inferre a-
mæ: ubi enim Luc. 10. habe-
ur: a *Videbam Satanam, sicut
ulgur è cælo cadentem.* divinus
le Tullius ad rem nostram
æc traducit, dum ait: *Quod ful-
en in gladium illæsa vagina, hoc
mon per peccatum in anima il-
so corpore*; cum haud absimiles
ffectus sortiatur, nisi forte hoc
fficacius, quod fulmen me-
alla, medullam, ossa consu-
iat; peccatum vero robur ani-
i, meritum, gratiam, vitam
sam tollat, ipsumque pecca-
rem interitus sui ignarum,
uasi in nihilum redigat; quem-
dmodum de se Propheta per-
ussus queritur: *Ad nihilum re-
actus sum, & nescivi*, haud a-
ter
b *quam qui Iovis igni-
bus ictus,
Vivit, & est vitæ nescius ipse
sua.*
bi ignea libidinis tela, ubi
ane ambitionis fulgur, ubi *ira
uasi fulmen*, ut cum c Chryso-
omo loquar, animam afflarit,
erito quisquis ille est, illud
avidis usurparit: *Ad nihilum
dactus sum, & nescivi.* illud-
ue Poëtæ aptius invertero:
*Mortuus est, mortis nescius ipse
sua.*
uemadmodum enim pleros-
ue in admirationem, imo in
uporem raperet, videre ho-
inem peregrinum, crassum,
besum, optime indutum, sub
bore cantharum manu te-
entem, & tamen fulmine per-
ussum, corpore & vestibus

a Hieron. Lanuza hom. 29. sect. 5. b O-
d. l. 1. Trist. eleg. 3. c Chrys. hom. 5. de
an fuet.

intactis mortuum considere; ita
& Augustinus de peccatore:
d *Quia pedibus ambulat, quia ma-
nibus contractat, quia oculis videt,
& audit auribus, officiis ceteris
membrorum talis utitur, viventem
putas: vivit, sed corpus ejus; mor-
tua est autem anima ejus, mortuus
est quod melius est; vivit habitacu-
lum; mortuus est habitator.* Vbi
totius hujus quæstionis cardi-
nem vellit: *Quomodo, inquies,
cum vivat corpus, mortua est ani-
ma, cum corpus non viveret nisi
vivificatum ab anima? quomodo
ergo mortua est anima, de qua vi-
vit corpus.* Docte & dilucide
clarissimus Doctor: *Audi ergo
& disce: De anima Deus vivi-
ficat carnem, ipsam item animam
vivificat de seipso, non de seipsa.
Vita ergo corporis anima est, vita
animæ Deus est. Moritur corpus
cum recedit anima: moritur ergo
anima si recedit Deus*, quod cum
fiat per omne peccatum,

d Aug. serm. 28. de verbis Apost.

§. I.

Peccatum inferre mortem animæ luculentis argumentis convincitur.

PEccatum mortale inde no-
men sortitur, quod mortem
animæ adfert, ut sacræ pa-
ginæ testantur. Ezechiel cap.
8. *Anima quæ peccaverit, ipsa
morietur.* & Sap. 16. *Homo per
peccatum occidit animam suam.*
Illud vero Genes. 2. *In quacum-
que enim die comederis ex eo, mor-
te morieris*; intelligi de morte
animæ, ex illo patet, quod post
esum illius arboris, triginta &
nongentos annos Adam vixe-
rit. e Vnde multi, inquit Pere-

e Pererius hic.

rius, & imprimis nobiles scriptores, censuerunt mortem animæ tunc illum incurrisse: ut Philo docet, quem propter admirabilem eloquentiam, Platonem Iudæorum veteres appellarunt. a Eandem sententiam confirmat Eucherius, Eugubinus, & ut alios mittam, fidem & auctoritatem adstruit vel unus Gregor. Magnus, cujus „hæc doctrina est: Si Adæ qui „primus peccavit anima in „peccato mortua non est, quo„modo de ligno vetito ei di„ctum est: In quacumque die „comederitis ex eo, morte mo„riemini? & ecce comedit A„dam & Eva de ligno vetito, „& tamen in carne sua ultra „nongentos annos postmodum „vixerunt. Constat itaque quia „in carne non est mortuus. „Si ergo in anima mortuus non „est, quod dici nefas est, fal„samque sententiam de illo „protulit Deus, qui dixit, quia „qua die comederet, morere„tur. Sed absit hic error, absit „à vera fide: nos enim primum „hominem qua die peccavit, „anima mortuum dicimus. Quocumque die comedendo, jejunii præceptum violas, te *mortuum dicimus*. Quocumque die perjurium profers, te *mortuum dicimus*. Quocumque die gravem calumniam in proximum jacis, te *mortuum dicimus*. Quocumque die furaris, mœcharis, te b *mortuum dicimus*. Sicut rectissime senserit, qui omne peccatum mortale, Semiramidi persimile esse dixit, quæ cum delectum formosissimum quemque invitaret ad

a Gregor. ad Eulog. b Chrys. antol. p. 1. pag. 86.

flagitium nulli copiam sui f[ecit], quem non subito necand[um] traderet. Quare c Tertull[ia]nus peccatum egregie voc[at] *Devoratorium salutis*, & Dav[id] Psal. 139. *Virum injustum m[ala] capient in interitum*. Quod se e[x]pertum jam pœnitens ipse f[a]tetur: *Posuerunt me in obscur[is] sicut mortuos sæculi. d* Præclare Chrysostomus: In peccatis miseram vitam agentes, nihil [à] mortuis differunt, cum sint illis multo deteriores. Nec enim mihi dices clausisse hunc oculos, nec sepulchro jacere, nec institis ligatum detineri; nec postremo vermibus esse projectum, cum multo pejoribus hic, quam qui obierunt, vexetur. Non devorant sceleratum hominem vermes, sed perturbationes animi, omni feroci bellua truculentius exagitant atque dilacerant. Quod si aperti sint oculi, id multo deterius est, quam si clausi essent: clausi enim mortuorum oculi nihil mali vident: hic vero mille sibi morbos, oculis cernendo quotidie contrahit. Ille jacet in monumento ad peccandum jam immobilis, hic in sepulchro mali, à seipso intrusus, ingenti peccatorum mole obruitur. Sed corpus, dicet quispiam, hujus pingue ac floridum, non tabe corruptum videmus. Magna vero res, corpore integro, jam pridem anima corrupta atque deperdita, ac multa putredine oppleta. Quodque decentius est, nemo putrescentem cernit; sed tegitur urna dissolutum corpus;

c Tert. lib. de Idol. c. 1. d Chrys. hom. 28. in Matth.

hic autem fœtentem animam, quasi in sepulchro circumagit. *a* Cujus fœtorem super omnem cloacam ac putens cadaver, graviorem esse, cælestis genius Anachoretam edocuit: accidit enim, ut S. Antoninus refert, Angelum, assumta specie humana, una cum Anachoreta profectum, pertransiisse locum, in quo horrendum in modum fœtens cadaver projectum erat. Vbi hic advertit Anachoretam nares obturare, causam sciscitanti respondit, se fœtorem ferre non posse. Subticuit Angelus & erexit. Non ita multo post, lasciyus juvenis superbe & splendide indutus, pastillos olens, *b & musco mure fragans*, gratissimum longe lateque spirans odorem, in via occurrit, ad cujus præsentiam Angelus vultum avertit, & nares occlusit, hanc pio ascetæ rationem subjiciens: Iuvenis iste lascivus & superbus, incomparabiliter plus fœtet coram Deo & Angelis, quam quodvis putidissimum cadaver coram hominibus. Hinc nemo mirabitur *c* D. Ambrosium in misero illo homine dæmone oppresso, & in sepulchris commorante, typum agnoscere animæ peccantis, corporis tumulo inclusæ: *Siquidem talium*, inquit, *anima in quibusdam habitare videntur sepulchris peccatorum: quid enim sunt corpora perfidorum, nisi quadam defunctorum sepulchra*, è quibus mephitis intolerabilis exhalet? Mezentius Tyrannus, tormenti genus inusitatum & prorsus barbarum excogitavit, vivos homines mortuis ac fœtidissimis cadaveribus colligando; tu minus fortasse ac mitius duxeris, corpus vivum mortuæ animæ intime devinciri? Horresco dumtaxat recolens, quod scribit *d* Augustinus de iis, qui quondam inciderunt in manus Hetruscorum prædonum, quorum sævissima immanitas referri sine animi commotione non potest: etenim viatores quos expoliarant, tollebant è medio, & ad exsaturandam crudelitatis rabiem, viva corpora mortuis colligabant, in hunc modum ut singula viventis membra cadaveri congruerent. Quid tam durum aut dirum? quid tam immane aut inhumanum? tam belluinum ac barbarum? nihil sane nisi quod peccatoribus contingit, quorum mortuæ animæ vivis corporibus infelicissimo nexu copulantur. Quod quo potentius peccatorem terreat, historiam in hanc rem maxime tragicam, & hactenus forte inauditam attexam. *e* Vir illustris Pedemontanus, ubi uxorem in quodam castro suo, cum adultero in flagranti delicto deprehendisset, ita exarsit, ut equorum loris infami mœcho manus & crura constringi præceperit, & quoniam juxta sacram parœmiam, *f Zelus & furor viri, non parcet in die vindictæ*, quam mox claves trabales adferri, eosque posti polluti cubilis infigi jubet: tum scalis applicitis, carnificis vices conjugem suam subire,

a Antonin. 4 part. sum. tit. 14. cap. 6. ex Vitis Patrum. *b* Hieron. ad Principiam. *c* Ambr. l. 6. in Luc.

d Aug. l. 5. contra Petilian. cap. 15. *e* P. Balinghen triomphe de chastete Iournee 4. c. 7. *f* Prov. 6.

& collo amasii, quod paulo ante amicis brachiis constrinxerat, fatalem funem injicere cogit. Cui adeo tristi ministerio cum sola non sufficeret, pedissequam pellicem complicem præsto esse, c obsecundare voluit; atque ambæ pariter sceleratum procum in sublimem raptum, suspendio necarunt. Quo supplicio peracto, nobilis hic lectum, stragula, vestes, quidquid denique adulteros attigerat, aut attinebat, flammis absumi, reliquam vero omnem supellectilem è cubiculo transferri aliò fecit, nihil in eo relicto, nisi tantillo straminis, quod canino nido sufficeret, continuoque omnes fenestras cæmentario adhibito, lapide & calce una cum ostio occludi, infamem conjugem suam, cum pellice socia istic vivas apud mortuum destituens, panem & aquam per angustam rimam suppeditabat, donec putrescentis cadaveris intolerabili fœtore, post dies aliquot morte sævissima ambæ extinctæ sunt. Ad hæc audita perhorrescimus, nec perpendimus vivo corpori mortuam animam per menses, per annos longe fœdius colligatam teneri. a *Responde, quæso,* ait Chrysostomus, *si quis cadaver putridum circumferens per civitatem vagaretur, nonne omnes eum fugerent? Hoc de te cogita, qui animam peccatis obrutam atque mortuam circumducis.* Mentis oculos in hunc miserrimum peccatoris statum conjice, & mortem animæ, præ omni morte corporis, per quosvis cruciatus inferenda, detestare. In quo

a Chrys. hom. 74. in Matth.

integerrimam matronam, fortissimam heroinam Susannam sequi non pudeat, cui inter prostitutæ nequitiæ senes constitutæ, aut peccandum, aut moriendum erat. Quid agat? *Angustiæ,* inquit, *sunt mihi undique: si peccatum admittam, hoc faciam, mors mihi est.* Quid hoc? si scelus admittat, mortem effugiet, sed corporis; subit vero animum, peccatum mortem animæ esse, quam ne incurreret, mortem corporis minime reformidabat: quam ducem tot millia purpuratorum Martyrum secuta sunt, qui illud Christi alte imbiberant: b *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere:* quantum enim vita corporea & brutalis, à vita animæ supernaturali distat, tantum mors animæ differt à morte corporis. attamen, ut gravissime queritur Augustinus, mortem corporis summa cura ac solicitudine quisque devitare, & à se propulsare satagit; in mortem vero animæ pronus, ac sponte proruit. c *Mortem carnis,* ait, *omnis homo timet, mortem animæ pauci. Pro morte carnis, quæ sine dubio quandoque ventura est, curant omnes ne veniat; inde est quod laborant. Laborat ne moriatur homo moriturus, & non laborat, ne peccet homo in æternum victurus.* O si possemus excitare homines mortuos, & cum ipsis pariter excitari ut tales essemus amatores vitæ permanentis, quales sunt homines amatores vitæ fugientis.

b Matth. 10. c Aug. tract. 49. in Ioan.

§. II.

Peccator etsi vivere videatur, quovis peccato mortali admisso, vere mortuus est.

Ambrosius, quem *a* Augustinus veneratur ut patrem, & suæ regenerationis cognoscit auctorem, quosdam mortuos vivos commixtos, ac consepultos affeverait, dum *l.2. de Cain & Abel c.* .sic avaros perstringit:

b *Impii etiamsi videantur vivere, miseriores tamen sunt omnibus mortuis, carnem suam sicut tumulum circumferentes, cui infelicem infoderunt animam suam; quid enim aliud est quam sepulta, qua intra humum volvitur, & terrena avaritiæ cupiditatibus, ceterisque vitiis includitur, ut gratia cœlestis auram spirare non possit?* Infelix prorsus anima, quæ non secus ac cadaver quod loculo inclusum à vermibus corroditur, ita eorum animus loculis sepultus, non uno verme conscientiæ corroditur; hoc solum discrimine, quod hic vermis amarissimo sensu peccatorem, illi insensibiliter cadaver configant. Graviter nec minus graphice Seneca, quoties per villam Servuli Vacciæ sordidissimi hominis transibat, eam vivi hominis sepulchrum nuncupabat: sic enim epistola ad Lucilium suum scribit: c *In hac ille prætorius dives, nulla alia re, quam otio notus consenuit, & ob unum felix habebatur. Exclamabant homines: O Vaccia solus scis vivere: at ille latere sciebat, non vivere. Nunquam aliter hanc villam Vaccia vivo præteribam, quam ut dicerem:* VACCIA HIC SITVS EST. Hoc funebre, quasi vivo sepulto Annæus Epitaphium condidit. Ita velim sentias, dum ædes, officinas, prædia, ac villas avari nobilis, mercatoris, Euclionis præteris, hic hominem divitiis ac vitiis abditum vivum sepultum esse, & hoc Senecæ adjicias: *Hic situs est* vivus sepultus. Quod mortis genus quam acerbum sit, ex his colligere est, qui vivi tumulis illati sunt. Quod *d* Avenione accidisse legimus in illustri familia de Rhodes, ubi ipsa materfamilias habita pro mortua, delata est ad ædem Patrum Minimorum in monumentum majorum suorum; cum ecce nocte intempesta Religiosis ad Matutinum convenientibus, horribilem vociferationem exaudierunt: accurrunt ad monumentum, recludunt & etiamnum spirantem ac viventem luci reddunt. At nemo quisquam angores, ac dolores, quos istic conclusa perpessa sit, effari poterit. *e* Subtilis Doctor Scotus hos universo orbi solus declaravit, qui, ut auctores ferunt, apoplexia correptus, nimis festinato funere, pro mortuo tumulatus, frustra ad implorandam opem miserabili mugitu edito, pulsatoque sepulchri lapide, ambesis manibus, eliso tandem capite periit. Cui ferale hoc epitaphium recte inscriptum quis neget? *Hic situs est vivus sepultus.* Ejusmodi funera, ejusmodi è sepulchris tumulatorum

a Aug. contra Iulian. c.7. *b* Avaritia mors animæ. *c* Sen. Epist. 55.

d Valadier Advent. pag. 362. V. Vitam Camilli de Lellis l.2. cap.1. *e* Beyerlinck Theat. M. p 651. Valadier. cit.

torum ululatus ab avaris, ab usurariis, áfœneratoribus indies exaudiri, disce ex Ambrosio: a *Nihil interest inter funus & fœnus: nihil inter mortem distat & sortem: personat funebrem ululatum, fœnoris usura.* Cui Leo Magnus, quem ex ungue nosse potes, subscribit, dicens: *Fœnus pecuniæ, funus est animæ.*

Quare illud Christi te exstimulet monitum. b *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos*, quos Augustinus peccatis mortuos apud Maldonatum exponit, & marmoreis palatiis ac auratis laquearibus, sub quibus latius quam lætius degunt, consepultos: c *Nam quanti indies diu vivendo* (inquit Hieron. bysso & purpura induti) *portant funera sua, & quasi sepulchra dealbata, plena sunt ossibus mortuorum.* unde ad hæc verba Petrus Chrysologus? d *Quomodo mortui sepeliant mortuos suos? Fratres, ipse dixit: Ego sum vita,* Ioan. 14. *Quod est anima corpori, hoc est animæ Christus. Sine anima corpus non vivit, non vivit anima sine Christo, & fit in corporis sepulchro vivo, funus anima jam sepultum.* At illud paradoxum multis videbitur, homines lucro inhiantes, divites hujus sæculi, indutos splendide, mortuos dicere, usurarios eorumque filias in Damascena cyclade quasi columbas, aut psittacos, aut pavones ad fenestras in atriis domus consistentes, mortuas dicere. Verissime tamen mortuas esse, in simili videre est. Moris hic in patria, præ officinis eorum qui artocreas ac placentas pinsunt, picas, colu[mbas], psittacos, pavones, exp[a]nant, eo membrorum totiusq[ue] corporis situ, ac plumarum [ni]tore, ut nihil à vivis differre v[i]deantur, cum interim omni v[i]ta prorsus destitutæ sint. Ita [...] de quibus hactenus egimus: e *Vivere quidem videntur in co[r]pore, sed mortui probantur in co[r]de.* Ita de purpurato illo divi[te] sentit Doctor Angelicus, du[m] illud Luc. 16. f *Mortuus est div[es]* sic exponit: *Mortuus quidem [...] tunc corpore, sed erat illi ante an[i]ma mortua: nihil enim agebat [...] operibus animæ: nam totus ferv[or] ejus, qui provenit ex dilectione pr[o]ximi, expiravit, & erat corpo[re] defuncto defunctior.* Ejusmo[di] hodierna die complures rep[e]rire est, qui corpore quidem v[i]vunt, sed mortui sunt anim[a] nullasque viventis animæ fu[n]ctiones exercent: aures eni[m] ad preces pauperum occlus[as] habent; manus quasi institis co[l]ligatas, ne eleemosynas er[o]gent; pedes similiter constricto[s] ne templa adeant; quemadmo[dum] unum aliquem avaru[m] nihil à mortuo differre, Chr[y]sost. ait: *Consideremus potente[m] hominem, & imprimis hujus c[a]put, quasi ebriosi opertoriis plur[i]bus, atque vinculis alligatum, [...] undique obrutum, ut sensibus e[x]tinctis nihil audiat, nihil prors[us] sentiat.* g *Deinde manus inspici[te] videte ventri annexas sicut mo[r]tuorum, non quidem institis, v[e]rum quod turpius est, durissim[is] avaritiæ vinculis. Vultus & ped[es] humiliter irretitos videte. Vide[te] eos variis curis alligatos, ac idci[r]co non posse Dei Ecclesiam adi[re]*

a Ambr. l. de Tobia c. 10. S. Leo serm. 6. de iejunio septimi mensis. b Matth. 8. c Hieron. Ep. 13. d Chrysolog. serm. 19.

e Aug. l. de decem plagis. f S. Thom[as] in Luc. cap. 16. g Ebrietas mors anim[æ]

Et hæc de morte animæ, quæ per avaritiam infertur. Hinc ad aliud non minus vulgare mortis animæ genus procedamus, occurrent undatim ebriosi, quos qui mortuos negat, is mersos vivere affirmare poterit. Quid? quod quidam nostrorum Poëtarum, de his rectissime judicarunt, dum Polyphemus ebrius,

a *dapibus vinoque* SEPULTUS,

excubitores Troiani

——— *somno vinoque sepulti,*

ab iis decantantur. Paccuvius Tiberii Cæsaris procurator in Syria, b *cum vino & illis funereis epulis se sepeliisset, quasi parentaret, sic in cubiculum ferebatur à cœna, ut inter plausus exoletorum hoc ad symphoniam caneretur:* c *Vixit, vixit; nullo non se die extulit.* Sed his longe plus ponderis, sacri Ecclesiæ Præsules, Augustinus, & Chrysostomus addere consueverunt, quorum prior: *Ebrietas*, ait, *est quædam vivi hominis sepultura.* alter vero: *Ebrius, dæmon est voluntarius, mortuus animatus.* Cujus terribilissimæ mortis vel nuda umbra, insignem potatorem ad sobriam mentem reduxit. Rem narrat Angelinus Gazæus in piis hilaribus, mulierem Belgicam stratagema adornasse, quo maritum vino sepultum, in mortui speciem postridie tumulandi, super stramen deponit:

Sensim illa vinclis ebrias manus stringit,

Corpus & amicit linteo sepulchrali:

Lenteque nudum volvit in pavimentum,

Et huc & inde stare funebris lampas.

Tum illa, vicinia omni concita, in lamenta & muliebres ejulatus prorupit:

Heu mi marite, mi marite! vitales

Nec opinus auras morte tam cito linquis?

Hic experrectus, ut se conspexit tali situ inter quatuor cereos, affusam flentium liberorum turbam,

Quid cogitasse cogitatis hoc vivum Cadaver? ———

At illa: *Papæ reclamat ô marite mi vivis?*

Vivo inquit, atri è faucibus redux lethi.

Reduxne lethi faucibus, redux orco?

O mi anime, pergit illa, redditus vitæ,

Qui modo fuisti mortuissimus, purum

Putum cadaver, moxque humo dandum!

Per ille rimas linteas, sono cæco,

Bona uxor, inquit, expedi, expedi vincla.

Ad astra palmas ille subrigens, votum

Ter & ter altum vovit: omne per vitam

Instar mephitis execrarier vinum,

Instarque mortis ostium tabernarum;

Morique timidus vixit, & stetit voto.

Hoc quæ volent feminæ in viris ebriis usurpent; at ego pervelim ut nemo non ebrius, ubi ad sobriam mentem rediit, luctuosam mortem ac miserum statum animæ vivacius secum expen-

a Virg. 3. Æneid. 9. Æneid. b Sen. epist. 12. c V. Cornel. in Prov. p. 2. p. 254.

expenderet, atque ita inhorresceret, ut ebrietatem omni morte corporis, concepto etiam voto, detestabiliorem duceret. Etenim si tragicum omnino sit, quod antecineralibus diebus in scenam dari conspexi, *a* Zenonem Imperatorem temulentum, ab Areadna uxore sua, sarcophago inclusum, vivum tumulari, jamque experrectum tumultuari, horrendum mugire, ac tandem tumulo recluso, suos ipse lacertos devorasse, & fame enectum compertum fuisse: b *certe*, inquit, Chrysost. *si posses animam hominis, peccatis* (gulæ & ebrietatis) *involutam, oculis cernere, non dubitares multo melius* (in sepulchro *jacere*) vivum corpus, quam jacere animam in vivo corpore ebrietate sepultam. Hæc pro ludo à pueris tragœdia populo proposita, ingentes animorum motus concitabat, & quos indies dapibus vinoque sepultos, animoque mortuos videmus, ridemus. *Certe si posses animam hominis* (ebrii) *cernere*; si species animæ temulentæ vel momento oculis obversaretur, eum mentibus vestris hujus mortalis sceleris horrorem incuteret, ut longe gravius ebrietatis potum, quam venenatum poculum quisque vestrum aversaretur. Mitto hic mortis genus longe atrocissimum, & maxime infame esse, sibi deliberato animo, veneno vitam auferre, aquis præfocare, gulam sibi præcidere, aliove violentæ mortis supplicio sibi manus inferre, quam barbariem peccator omnis in animam suam exercere consuevit, jux[ta] illud: c *Homo per peccatum occi[dit] dit animam suam.* Sed ad alt[e]ram mortem luxuriantis an[i]mæ, ex olla ebrietatis pass[im] prodeuntem festino. *d* Ha[nc] incurrerat filius ille prodig[us] ubi in lupanar pedem intul[e]rat; e *tunc enim*, ait glorios[us] Doctor, erat *pejus mortuus lux[u]riose vivens, quam moriendo lux[u]riam finiens.* Quod & prop[ter] parentis convincitur testim[o]nio; qui ad natu maximu[m] *Frater tuus mortuus erat & rev[i]xit. Mortuus erat*, dum int[er] puellarum greges, choreas d[u]ceret: *mortuus erat*, dum int[er] pocula lascivos sermones co[m]misceret: *mortuus erat*, dum o[m]nem substantiam abligurieb[at]: *mortuus erat*, dum ad incitas r[e]dactus, diras in Deum, & bla[s]phemias evomebat: *mortuus era[t]* dum inter scorta computresc[e]bat. Vnde aptissime quisquis i[l]le est vir magnus, hunc juv[e]nem in flore ætatis vegetum vividum, bibentem, lascivien[tem], & animo mortuum, arb[o]ri majali comparavit, quæ to[ta] virens, frondens, florens, cor[o]nis redimita, ante prætoris æd[es] collocatur: sed ut à radice, sim[ul] à vita præcisa est. *f* Quod & i[n] omnibus competit, qui *in ch[a]ritate radicati* non sunt. Vt n[on] injuria laudandus sit, qui no[n] ita pridem, ut olim filium pr[o]digum parens mortuum dixi[t], *g* sic ille maturo judicio filia[m] suam cum juvene in sceler[e] præoccupatam, vere ut mor[]tuam luxit & duxit: omnia e[]nim domus atria, quasi ad pom[pam]

a Zonaras Cedren. Baron. *b* Chrysost. hom. 28. in Matth.

c Sapient. 16. *d* Luxuria mors anima[e] *e* August. in Ps. 27. *f* Ephes. 3. *g* I. C. Trau[]rinck ofte proefsteen p. 420.

am funebrem inſtrui juſſit, ac
ı ipſo domus veſtibulo,ſanda-
ilam pullaveſte inſtratam col-
ɔcari: tum amicis ad exequias
dhibitis, ſuper morte filiæ,
uam unicam habuerat, triſtes
ermones inſeruit, menſiſque
emotis affines ſuos hæredes
ıſtituit,omnemque portionem
c dotem filiæ inter illos di-
ɔertit. Hoc corruptiſſimo ſæ-
ulo, ſi parentes filias ac filios
ales pro mortuis lugerent,ex-
quias iis inſtituerent, quot in
rivatis, familiis funera, quot
ı hac urbe mortuos numerare
ontingeret? & tamen, ô laſci-
e adoleſcens! magnus ille è
œlo ſpiritus intonat Apoca-
ypſis 3. *Novi opera tua, quia
omen habes quod vivas, & mor-
uus es.* Hoc eſt, ad ſpeciem ex-
ernam vivens probus ac pius
ppares, reapte occultum pec-
atum foves, quod mortem a-
imæ adfert. Rupertus de vitio
arnis occulto, intelligit, di-
ens: *Datur autem conjici quod
ortui hujus mors,fuerit peccatum
arnis*; ejuſmodi enim homines
el ipſis confeſſariis vivere vi-
entur, cum fœtidiſſimum fu-
us circumferant,cui Cacodæ-
ıones etiamnum in vivis,exe-
uias apparaſſe compertum eſt.
)ictis fidem facio: *a* Adole-
cens inſaniens amore virginis
)eo conſecratæ, eo jam pelle-
erat, ut nocturnum tempus &
ugæ & libidini implendæ de-
erneret. Ad horam condictam
ıocturnus hic Veneris miles ad
ıonaſterium pergit; & ecce
emplum apertum reperit: in-
greditur, omnia lugubri cantu
reſonare, in ipſo templi umbi-
lico funus conſiſtere, circum
funalibuscollucentibus adver-
tit. Hinc illinc protenſis ſuper
faciem cucullis conſedebant
monachi,officiumdefunctorum
terrifico vocis ſono perſolven-
tes. Anxius & ſollicitus hic
ſpectator,unum aliquem de his
ignotis Religioſis trahit, & cu-
jus hæ tam intempeſtivæ exe-
quiæ ſint percunctatus? Talis
Domini, reſpondit alter, ipſum
ſuo nomine compellando. At-
tonitus, alterum vellicat, qui
idem illi reſpondit. Hic ad no-
men ſuum,& feralem pompam
totus tremore perculſus, ſe ex
templo ilico proripuit. Quo
vix pedem extulerat, duo in-
gentes, iique nigerrimi moloſſi
in eum inſiliunt,& moniali op-
portune è muro ſpectante mi-
ſerrime diſcerpunt. Nonne hic
ſe mortuum jam dudum igno-
rabat, & populo paſſim vivere
videbatur,cujus animæ jam in-
fernales larvæ parentabant? ut
in hunc hominem jam è vivis
ſublatum apte quadret illud,
quod olim de Claudio Impera-
tore jam vita functo acute di-
xit Seneca: *b* *Deſiit videri vive-
re.* quaſi diceret, ut notat Ve-
laſques, jam diu mortuus reip-
ſa fuerat, cujus vita ob pecca-
ta & turpitudinem mors erat,
unde non tam vita, quam ſpe-
cie vitæ fructus eſt. Omnis er-
go anima, *quæ in deliciis eſt*, ut
Apoſtoli verbis utar, *c* *vivens,
mortua eſt.* Quod quo manife-
ſtius fiat, forte quiſpiam cum
magno Auguſtino ſic ſecum ra-
tiocinatur: *d* *Interrogo corpus an*

a Antonio de Torquemado en ſu jar-
lin des flores curioſus colloque tercero.
Balingem triomphe de Chaſtete p. 233.
ournee 2. cap. 13.

b Seneca in morte Claudii. *c* 1. ad Tim.
5. *d* Auguſt. ſerm. 13. de Mart. in fine ſer.
tom. 10. & ſer. 28. de verbis Apoſtoli.

 vivit?

vivit? Respondet mihi: Vides ambulantem, vides operantem, audis loquentem, cernis appetentem & fugientem, & non intelligis corpus vivere? per hæc opera anima intus constituta intelligo corpus vivere. Quæro utrum anima vivat? pedes isti ambulant, ecce de uno motu, de vita interrogo, & corpus & animam. Hic precor summi Præsulis doctrinam attende: *Ambulant,* inquit, *pedes, intelligo corpus vivere; sed quo ambulant?* a *Ad adulterium,* inquit: *ergo mortua est anima: si enim veracissima scriptura dixit: Mortua est vidua quæ in deliciis vivit, cum multum intersit inter delicias, & adulterium, quomodo potest anima, quæ in deliciis mortua dicitur; in adulterio vivere?* Vides virum cum aliena uxore in campo spatiantem, *ambulant pedes.* Vides alterum sub vesperum ad ædes lascivæ puellæ properantem, *ambulant pedes.* Vides juvenem prostibulum intrantem, *ambulant pedes,* intelligo *corpus vivere. Sed quo ambulant? ad adulterium,* ad fornicatoinem: *ergo mortua est anima.* Pergit porro idem sanctissimus Præsul: b *Loquentem audio, vivit corpus: non enim lingua in ore moveretur & percuteret quibusque locis articulares sonos, nisi intus habitator esset, & quasi ad hoc organum musicus, qui lingua sua uteretur; prorsus intelligo hoc modo corpus loquitur, corpus vivit; sed interrogo utrum & anima vivat? ecce loquitur corpus, vivit. Quid loquitur? mendacium loquitur: ergo mortua est anima. Unde & hoc probamus? ipsam veritatem interrogemus, quæ ait:* c *Os quod mentitur, occidit animam.* Os quod pejerat, os quod calumniatur, os quod blasphemat, occidit animam.

Quæ cum ita sint, si omne peccatum, ut jam vidimus, mors animæ est, si omnis peccator vere mortuus censendus est, quotiesque peccamus, toties moriamur, d *animamque sepulchro condimus*, profecto, inter mortes ac mortuos quotidie vivere posse, artis est maximæ & cautelæ singularis. Quod scite Bernardus observavit e *Putas,* inquit, *parva res est scire vivere? magnum aliquid, imo maximum est. Non vivit qui superbia inflatur, qui luxuria sordidatur, qui ceteris inficitur pestibus quoniam non est hoc vivere, sed vitam confundere, & appropinquare usque ad portas mortis.* Si quæ filia vana ac garrula est, hoc *scire vivere est.* Si quis juvenis levis puellæ gratiam captare novit hoc *scire vivere est,* Si quis politicus, intus Nero, foris Cato hoc *scire vivere est.* Si quis caute, si non caste ancillæ consuescere, hoc *scire vivere est.* Si quis fastu vel astu pupillos opprimere, hoc *scire vivere est.* Si quis læsus vindictam sumere hostem pessumdare aut perimere novit, hoc *scire vivere est.* Itane vero, cum hoc non sit vivere, sed *vitam confundere & appropinquare usque ad portas mortis?* Ubi hoc maxime indolendum succurrit, ejusmodi homines passim catos, prudentes, agiles, gratiosos, vividos audire, cum vita animæ destituti, multo acerbiori luctu, uberioribus lachrymis digni sint, quam si morte naturali, carnis vinculis soluti forent.

a 1. Tim. 5. b Aug. ibid. c Sapient. 1. V. Aug. ser. 18. de verbis Apost.

d Virgil. 3. Æneid. e Bern. serm. 1. in Festo Petri & Pauli.

Mors

§. III.
Mors animæ flenda, præ morte corporis.

HAc super re, Augustinum ad suos perorantem induco: a *Audite me fratres: Christiani sumus, & tamen plerumque si filius cujusquam moriatur, plangit illum: si peccet, non illum plangit; tunc erat plangendus, tunc pejus mortuus luxuriose vivens, quam moriendo luxuriam finiens. Tunc quando faciebat illa in domo tua, non solum mortuus erat, sed & putebat. hæc dolenda sunt.* Si gentiles, si Athei, si Epicurei, hominem peccato mortuum non plangant, tolerabile videri posset, cum mortem animæ, privationem gratiæ & gloriæ, mortem in cruciatibus æternam non apprehendant. At nos *Christiani sumus*, vitam gratiæ, vitam gloriæ, vitam animæ æternam, summum bonum esse, quo unico mortali destituimur, fide certa tenemus, nec plangimus. Filius aquis submersus plangitur, & homo vino sepultus ridetur; frater cruenta cæde trucidatus plangitur, & b *frater qui odit fratrem*, cum homicida sit, quia teste D. Thoma, *occidit animam suam*, non plangitur. Filia calida febri modo defuncta plangitur, & Veneris incendio unica anima exstincta non plangitur. Plorat Iephte & omnis populus non uno die, sed multis annis mortem filiæ unigenitæ, & mortem animæ non ploras? Hoc quam indignum sit, digne exaggerat Cyprianus *lib. de lapsis*, ubi feminam è castitatis fastigio prolapsam alloquitur: *Si quem de tuis charis mortalitatis exitu perdidisses, ingemisceres dolenter & fleres: facie inculta, veste mutata, neglecto capillo, vultu nubilo, ore dejecto, indicia mœroris ostenderes: animam tuam misera perdidisti, & spiritualiter mortua funus tuum portare cœpisti* (ad barathrum inferni) *& non acriter plangis, & non jugiter ingemiscis?* hæc gemitibus inenarrabilibus, hæc perpetuis dignissima lachrymis. Ubi insaniam suam vere miserandam incusat Augustinus, dum ait nihil stultius esse quam *plorare Didonem mortuam, quia se occidit ob amorem, cum inter meipsum in his à te morientem, Deus meus, vita mea, siccis oculis ferrem miserrimus; quid enim miserius misero, non miserante seipsum? & flente Didonis mortem, quæ fiebat amando Æneam; non flente autem mortem suam, quæ fiebat non amando te Deus, lumen cordis mei?* Hac insania hodierna die plures laborant, qui plus plorant mortem amasiæ, quam animæ, quæ amanda unice. Quare licet Deus summe glorietur, & toto orbe maxime extollat sacrificium Abrahæ servi fidelis, qui unicum filium suum immolare paratus fuit, cum alterum filium gignere, aut cogitare poterat, ut Paulus ait, d *quia ex mortuis suscitare est potens Deus*; potiori tamen jure, ut ita dicam, gloriari potest dæmon, qui tot sibi servos fideles reperit, comparatos pro filio unigenito, unicam animam Diabolo immolare, in uno montium, quem monstraverit illis. Unum immolant

a Aug. in Psal. 37. b S. Thom. in 1. Io. 3.

c Aug. lib. 1. conf. c. 13. d Ad Hebr. 11.

in monte ambitionis, alterum in monte perfidiæ, tertium in monte luxuriæ, & cum de morte peccatorum pessima dæmon exultet, a *non est respectus morti eorum*, nec est qui de sempiterno interitu eorum vel ingemiscat. Aliter profecto regius Psaltes mortali ruina obrutam luxit unicam suam, dum fontes lachrymarum, & exitus aquarum deduxerunt oculi ejus. Aliter luxit mortem non corporis, sed animæ, incestuosi filii sui Ammon, quia, magno teste Ambrosio, b *luxit ergo David filium mortuum cunctis diebus, ut scias verum esse quod assero, incestuosum filium Ammon flevit occisum*. At illud quibusdam mirum videbitur Davidem multis lachrymis Deum rogasse pro incolumitate parvuli, quem ex adulterio conceptum perdite amabat; mortuo tamen puero, statim sumpsisse cibum, & lachrymas stitisse, imo ut Augustinus loquitur, c *pro quo ægrotante affligebatur, moriente lætatus est*. At inaudita morte Absalonis, extremo dolore confectus, à lachrymis temperare non potuit, nec quidquam consolationis admisit, quin vita sua mortem filii millies redimere præoptabat, assiduo ingeminando illud; d *Fili mi Absalom, Absalom fili mi! quis mihi tribuat ut ego moriar pro te? Absalom fili mi, fili mi Absalom?* Quis hic non obstupescat parvulum, delicium parentum, qui nullam offensæ causam præbuerat, siccis oculis efferri, hunc vero contumacem, rebellem, fratricidam, parricidam mille lachrymis defleri? quisquis hujus luctus pernitiorem causam investigarit, facile reperiet mortem Absalonis paternis lachrymis dignissimam fuisse, utpote qui mortem animæ æternam incurrerat; & hæc lachrymarum causa, inquit Gregorius: e *Juste flevit filium parricidam qui alium parvulum, quia sciebat non peccasse, non flevit.* Hoc à Davide hausit Ecclesiasticus, ac cuique nostrum documento reliquit: f *Modicum plora super mortuum, quoniam requievit; at peccatorem semper luge.* Ita regium Psaltem in veteri, ita Petrum in nova lege mortem animæ semper luxisse leges; seque, ac alios Paulum flevisse Basilius asserit, dicens: g *Flet super peccato, peccatum animæ est ægritudo, peccatum mors est animæ, alioqui immortalis, peccatum & implacabilibus lamentis dignum.* Hoc non loquendo, sed flendo liquidissime testatus est Origines ille Adamantius, de quo id fertur, multis forte incredibile, nisi divi Epiphanii accederet auctoritas. *h* Narrat hic l. 2. hæresi 64. cum Idololatræ Alexandriæ Originem cogerent, vel thus idolo offerre, aut per scortum libidini exponendum; ut castitatem servaret, fidem perdidit, & diis thura adolevit. Christianis exosus, ludibrio ac odio habitus, decessit in Palæstinam ad terram sanctam, terram misericordiæ, adhuc rubentem Christi sanguine, ut mortem animæ suæ solus plangeret. At dum Iero-

a Psalm. 72. b V. Lanuza homil. 20. sect. 15. 17. c Aug. l. 3. de doct. Christ. c. 31. d 2. Reg. 18.

e Lanuza cit. f Eccl. 22. g Basil. hom. de Mart. Iulitt. h V. Binet. Origine sauve c. 11.

solymam

olymam advenit; tota urbs,& otissimum illi de clero, fama iri jam pridem divulgata, obviam processere, & obnixe rogarunt, è suggestu paucis ad populum diceret, non permissuros se talem concionatorem elinguem abire: sufficere si vel spectandum se in cathedra exhiberet, de quo tanta inaudierant, aliquod doctrinæ suæ vestigium ad salutare monitum filiis Sion relinquendo. Ascendit cathedram, tota Ierosolyma confluente; silentium ingens, exspectatio mira. Promit Biblia, aperit, sive consilio sive casu, incidit in illud Psalmi 49. *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? tu vero odisti disciplinam, & projecisti sermones meos retrorsum.* Ad hæc subito obmutuit, nimirum vocem interclusit dolor, & clauso codice, nihil præter crebros anhelitus, alta suspiria fatiscentis animi, & ingentem lachrymarum imbrem, qui in genas, in ora depluebat, cernebatur: nemo sic mortuum, ut iste se omnino luxit, quia, ut coævus ejus dixit, a *mortuus est, qui non est Christianus.* Ingens erat auditorum turba, quæ ad flumen ipsius eloquentiæ confluxerat, sed cum præter rivos lachrymarum nihil dum cernerent, & ipsi toti in lachrymas effusi sunt, adeo

b *Interdum lachrymæ pondera vocis habent.*

Confisi plures nubem dissipandam, avide viri eloquentiam præstolabantur. Sed cum è lachrymis, in singultus prorueret, finem non dicendi, sed flendi fecit, aut ut verius dicam, nullum flendi finem fecit. O homo! qui mortuam habes animam unicam tuam, plora sicut plorari solet in morte unigeniti. Timanti artes & colores defecerunt, quibus dolorem exprimeret in morte Iphigeniæ; quid ni verba & voces Origeni, in morte animæ? c *quam* (ut cum Hieronymo loquar) *si totus vertar in fletum, & non guttæ sint lachrymarum, sed abundantia fluminis, non satis flevero.* Iure mirabatur Doctor Aquinas quomodo posset aliquis lætari, & non potius deduceret fontes lachrymarum in peccato mortali existens, cum in funere charorum non pauci (ut Valerius, aliique commemorant) mortui conciderint. Quare, ô peccator, flere juvat, si beatus esse desideras: salutares tibi lachrymas flens ipse Augustinus excutiat: d *Tu quidem*, inquit, *Rex gloriæ & omnium virtutum magister, docuisti nos verbo & exemplo, gemere ac flere, dicens: Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur. Tu flevisti defunctum amicum, & lachrymatus es valde super perituram civitatem. Rogo te, bone Iesu, per illas pretiosissimas lachrymas tuas, da mihi gratiam lachrymarum, quam multum desiderat & appetit anima mea, ut plangam me in omni vita mea*, ut plangam mortem animæ meæ, ut tibi vivat in æternum.

a Tertull. lib. de carne Christ. c. 2.
b Ovid.

c Hieron. in c. 9. Hier. d Aug. medit. c. 36.

EMBLEMA XLIV.

Qui se exaltat, humiliabitur. Luc. 14.

——TOLLUNTUR IN ALTUM,
VT LAPSV GRAVIORE RVANT. *Claudian.*

DOMINICA DECIMA-SEXTA, POST PENTECOSTEN.

Quisquis altum sapit, hoc divino eruditus oraculo sapiat: *Qui se exaltat, humiliabitur.* ac proinde prospiciat, dum ad summa rerum fastigia enititur, ne reorum exemplo, qui trochleis in sublime attolluntur, ilico graviori lapsu se collidat.

§. I. *Sacrarum literarum testimoniis Thesis comprobatur.*
§. II. *Profanis historiis propositum stabilitur.*
§. III. *Quinam ab altitudine diei timuerunt.*

)OMINICA DECIMA-SEXTA POST PENTECOSTEN.

Qui se exaltat, humiliabitur. Luc. 14.

CHILO *a* Philosophus ille Lacedæmonius, unus de septem Græciæ Sapientibus, olim canam hanc quæstionem roatus: Quid summus ille Deoim Iupiter, dies totos ageret, uibus sese occuparet ac oblearet? Laconice respondisse rtur: *Humilia exaltat, excelsa miliat.* Verissimum illud è Tripde oraculum, sacra juxta ac rofana historiarum satis suerque monumenta testantur. lubet ab ipsis mundi nascens incunabulis, & altius rem epetamus.

a Herodes lib. 7.

§. I.

acrarum literarum testimoniis Thesis comprobatur.

LUciferum primo in lucem suis profert *b* Basilius, qui expendens, quemadmoum summa illa intelligentia, istar fulguris è cælo corruit, lustri hoc exemplo, ceu fulure suos terret, dicens: *Si seetipsum pietatis color in altum xtulerit, habet qui graviter ac otenter illum affligat, & ad inferos usque possit deprimere. Exmplum habemus illius superbi, qui um exaltari voluit, humiliatus d inferos est.* Poëtæ doctas faulas, ab hac prima veritate, ommenti sunt, dum gigantonachiam inducunt, quam veis coloribus, nec usitata penia Ioannes Aquila depingit:

b Basil. in const. monast. c. 25.

c *Factum est prælium magnum in cælo*, & contra superbos Deus ipse armatus in arenam descendit, teste Ambrosio: d *Scriptura dicit: Dominus superbis resistit, tanquam suæ contumeliæ propulsator; veluti quoddam suscepit adversus superbiam speciale certamen.* e *Vide*, inquit Hieronymus, *quale malum sit, quod adversarium habet Deum.* In ipso mundi exordio, primus humani generis parens, à Conditore suo in loco voluptatis, summo in honore, ac dominus omnium constituitur: f *Dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, &c.* Sed qui sub nonam matutinam, si sancto Ephrem credimus, à Deo formatus, terrestris Deus existebat, ad tertiam pomeridianam paradiso expulsus, è principatu suo, in omnium miseriarum abyssum repente præcipitatus est. In promptu causa est, ait Ambrosius. g *Maximum peccatum in homine superbia est: nam nisi homo serpentis persuasione deceptus, sicut Deus esse voluisset,* numquam à dignitate dejectus, innocentiæ veste exutus, ferarum pellibus amictus, quasi in belluam degenerasset. Quo spectat illud Psalmi 48. *Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Videtis, ut opinor, quam Deus excelsa humi-

c Apoc. 12. d Ambros. in Psal 118. e Hieronym. Epist. 45. ad Ant. f Genes. 1. g Ambros. in Psal. 118.

liando

liando occupetur. Sed pergo porro: a *Eadem hora*, qua Nabuchodonosor spiritu elatus, in hæc verba prorupit: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi? &c.* sibi gloriam conditæ urbis arrogando, *cumque sermo adhuc esset in ore Regis*, non solum solio, sed fama & forma exutus, ad bestias, bestiam ipse indutus, projectus est. *Eadem hora*, quam subito omnis ille regius splendor evanuit! quam repente ex summo ad imum dejectus est! b *Dejecisti eos*, inquit David, *dum allevarentur*. Ubi acute observat Gregorius, non dixisse Psalmistam; Dejecisti eos postquam elevati sunt, sed dum allevarentur c: *Quia hoc ipsum*, inquit, *fit superbis interitus dejici, quod eis à falsa contigit gloria exterius elevari.*

Actorum 12. *Statuto die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos*, qui convenerant ex Tyro & Sidone: erat dies perquam festivæ solemnitatis, quem Syrus *percelebrem* vocat; Iosephus *lib.* 19. *Antiq. cap.* 7. ait fuisse diem ludorum, pro Cæsaris incolumitate. Herodes vero vestem regiam induit, totam, ut Iosephus scribit, ex auro & argento, mirabili opere contextam, quæ adversis Solis radiis percussa, divinum quendam fulgorem & venerationem cum sacro horrore spectantibus incutiebat; d *Populus autem acclamabat Dei voces, & non hominis*, id est, cœperunt ei divinos honores, nec non apotheosim, quæ id temporis in more erat, decernere, & Deum inclamare; ipso vero loquente, adstantes verba pro oraculis avidissime excipiebant.

Confestim autem percussit eu[m] Angelus Domini, eo quod n[on] dedisset honorem Deo, & co[n]sumptus vermibus exspirav[it]. A tam parvo milite, inflatus i[l]le Deus consumitur, & in te[r]ram confestim dejicitur.

Sol in Auge momento st[at], continuo declinat: potent[es] sæculi in solio, in apice hon[o]ris, solstitii instar, momen[to] consistunt, & ilico decidun[t]. Præclaram hinc apostrophe[n] desumit Bernardus: e *Age erg[o] festina multiplicare præbenda[s], inde ad Archidiaconatum evol[a], demum aspira ad Episcopatum, ibi quidem requiem habituru[s], quoniam sic itur ad astra.* H[a]c ubi ironice insultavit, ita h[o]minem aculeata voce melle[us] Doctor perstringit ac pungi[t]: *Quo progrederis miser? an ut altiori sit casus gravior? neque [e]nim sic paulatim decides, sed ta[n]quam fulgur in impetu vehemen[]ti, quasi alter satanas, SUBIT[O] dejicieris?* Facilis descensus [A]verni. Ut fulgur disrupto nu[]bis sinu, in terras dissilit, sic il[li] scissa tandem, disruptaque co[r]poris nube, in ima terræ, i[n] abyssum inferni præcipites de[]scendunt, nihilque mortaliu[m] oculis, nisi inanem fulgoris a[c] fulguris imaginem relinquunt. Affinem flammæ similitudinem à fumo Propheta adducit: f *Deficientes quemadmodum fumus deficient.* Ubi Gregorius: *Fum[us] ascendendo deficit, & sese dilatan[do] evanescit; sic videlicet fit cum pec[]catoris vitam præsens felicitas co[]*

a Daniel. 4. b Psal. 71. c Greg. 31. Mor. c. 7. d Cornel. hic.

e Bern. in declam. Ecce nos. f Psal. 26. Greg. l. 1. Regist.

*itatur, quia unde ostenditur ut
us sit, inde agitur ut non sit.* E-
egie nonnulla fortunæ simu-
chra cum novacula efficta
runtur, quæ velocissima se-
ione utatur, nec tantum ton-
at, sed radat. Celerrime A-
ani gloria sublata est, & om-
s proles ac familia erasa, ut
pilus fuerit reliquus. Sic ar-
tus Poëta in re seria ludit:
a *Ludente cælo sidit omnis
In cumulum, tumulumque
factus.*
c exitus magnorum exitium
t,. & ut scite Stoicus: *Hujus
inentis vitæ exitus, cadere est.*
rnardus ille in humili, ac
oinde clara in valle consi-
ens, humilitatis semitam Eu-
nium calcare docet, & id-
sum identidem inculcat:
*Considero gradum, & casum ve-
or; considero fastigium dignita-
, & intueor faciem abyssi jacen-
deorsum; attendo celsitudinem
nitis; & è vicino periculum re-
midon.* Quibus verbis non ob-
ure insinuat, quantis casibus
ponantur, qui ad altiores ho-
oris vertices efferuntur. Et
ulo post: *Ascendisti in altum,
li altum sapere, sed time, ne for-
contingat miserabilem illam e-
ittere vocem: A facie iræ indi-
ationis tuæ, elevans allisisti me.
Altiorem quippe locum sortitus es,
non tutiorem; terribilis prorsus,
ribilis est locus ille*, quo nemo
curus, aut diu stetit. Per gra-
is honorum scanditur, arduus
census est, sed compendio
escenditur, c *& eminentis vitæ
itus cadere est.* Sed nostraria
ideamus.

a Nieremb. Stromate 14. lib. 2. cap.
. Sen. Ep. 8. b Bern. Epist. 237.
Senec. cit.

§. II.

Profanis historiis propositum stabilitur.

Solet aquila solertia innata testudinem forte humi despectam, in altum secum sustollere, ac tandem ad subjectam rupem allidere. Fatalem hunc casum experientia comprobavit Æschylus, ad cujus incaute calvariam, velut ad cautem allisa, & ipsa & ipse contritus obiit. Complures certe exemplo testudinis *tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant.* In quos illud Psalmi apte cadit, d *elevans allisisti me.* Multos ex imo sublimes fortuna extulit, qui ex caula in aulam, ab aratro ad clavum Reipublicæ, à ligone ad sceptra, à sago ad purpuram, à rastris quasi ad astra evolarunt; quos sublatos gravissime ad terram collisit. Recentia adhuc ob oculos versantur, & altius animo inhærent.

Comitem Essexium Elisabetha Angliæ regina, ob nimiam familiaritatem, primum aulicis formidabilem, inde in carcerem perduellionis titulo conjectum, an. 16[illegible]1. supplicio affecit, ejusque calvariam illa in pretio habuit, & Duci Bironio ad se è Galliis misso, inter aliam regiæ supellectilis gazam, ceu monile pretiosum exhibuit hoc eum dicto compellans: *En hominis, quem ad tantum honoris fastigium evexeram, cranium; quo tandem devenit!* discant familiares summorum principum, fortunam suam moderate ferre, & expendant,

d Psal. 101.

———a *non unquam tulit,*
Documenta sors majora, quam
fragili loco starent superbi!

Dicitur Bironius ad ferale hoc spectaculum exhorruisse, capiti suo timuisse, ac ocyus in Galliam concessisse. Ceterum fatalis illa monitio Bironio fuit, ut cui proximus deinde annus mortem intulit, non dissimilem Essexio: quippe conspirationis in regem (cui intimus fuerat) accusatus, & per literas, quas ad Fineum quendam arcani Consilii socium, mox delatorem dederat, convictus, senatus Parisiensis calculo, capitis condemnatus fuit ultima Iulii, ut ait Beyerlinck in opere chron. ad annum 1601.

In eodem regno, *b* Garassus curiose observat, per quos gradus Thomas Volsæus, filius lanionis, ad dignitatis apicem conscenderit, ac è vestigio deturbatus sit, ut supra vidimus. *c* Quid hic Berneveltios, Ancræos, aliosque sexcentos commemorem, qui quod caput altius extulissent, eo imminuti sunt? Ioannes quidem Berneveltius consilio suo 40. annos fœderatorum Hollandiæ Ordinum rem firmaverat, eamque molem, ut alter Athlas sustinuerat; tandem astu Mauritii circumventus in palatio Hagiensi, capite plexus, altum verticem deposuit. Ancræus vero, cui regina mater innixa, dum semel velum capitis vento evolasset, perquam familiariter ludebat Ancræus, dicens: *Non eget velo, firmata anchora.* Sed ipsa anchora minus firma, adversis fluctibus jactata, dominum perdidit. Ipsa aut[em] integerrima Regina, trium r[e]gum mater, quo deciderit, pl[ures] res Mercurii divulgarunt.

Carnificinæ quoddam gen[us] est, quo reus per trochleam altum attractus, cælo pendul[us] laxato repente fune, compe[n]dio descendit, &

--- d *vacuos dat in aëre salt[us]*

ut vel lapsu suo lumbifragiu[m] ac ossium luxationem pati[a]tur. Hoc tormenti genus fort[u]næ ludus est:

e *Quidquid in altum fortuna tu[lit]*
Ruitura levat,

& quidem struit ut ruat; lu[di]bus aptus orbis est,

Pax nulla folli, nulla potentib[us]
Pompejus, orbis cui fuerat pi[la]
Hic fortis est pila: in duell[o]
Carnifici data præda ferro.
Vento replevit gloria Cæsarem.
Cæsar replevit sanguine curia[m]
Quot bellicis notus trophæis,
Tot celeber Marius ruinis.
Fortuna Crœsum turgida pr[o]d[i]dit,
Victorque Crœsi Cyrus: & ult[i]mis
Formido, deinde risus oris,
Femineas satiavit iras.
O mœsta diræ scena tragœdiæ!
Tot clara regum nomina, tot d[u]cum,
Dum forte ventosa tumescun[t]
Sanguineo periere ludo.

In hoc ludo, tragœdiæ duce[m] spectavit Francia Guisium; hi[c] Primas aulæ Gallicæ, imo re[]gnum ipsum regere, jamque i[n] honoris apice consistere vide[]batur, cum festa S. Dagober[ti] luce, in aulam vocatus, dur[] animum exomologesi & sacr[a] Synaxi refecisset, ad regem

a Seneca Troas. *b* Garassus Doct. cur. l.4. Max.4. sec.7. *c* V. Dom. 4. post Pent.

d Ovid. l.1. Metam. e Nieremb. Stro[]mata pag. 398.

con-

ntendit: & ecce tibi octo nati, ubi pedem atrio, perimatis conveftito, imponit, atebris profiliunt, Guilium- e multis vulneribus confof- n, truculente interimunt. ıres eum ad faftigium fecu- a *ex quo*, confimili fato, *non uerunt nifi cadendo defcendere.* ceres eos ab infido mundo, afro dæmone deludi, ficut Heliogabalo parafiti, de quo mpridius in ejus vita: Parals ad rotam aquaticam liga- ,& cum vertigine fub aquas tebat, eofque Ixionis ami- vocabat. Potentius moneat veatque illud magni Gre- ii, b *Elevatio ipfa ruina eft: a dum gloria falfa fubnixi t, à gloria vera evacuantur.* Et cio quo pacto *altum*, etiam *fundum* fignificet (nam & *eus altus* dicitur) nifi quod igio, ruina proxima, & prinatus omnis, vicinum habeat cipitium. Nec facras infu- fortuna veretur, ac revere- , aut potius Numinis provi- ıtia, quæ quandoque ex al- ima illa orbis cathedra, po- tes depofuit. c Documento is fit Ioannes XIII. qui t quartum indepti Pontifi- us annum, cum in Conci- Conftantienfi damnationem m confirmare, & tricoroni- n infulam deponere coactus et, jamque annos ut mini- m tres, per fummam igno- niam, in rerum omnium ne- fitate, in carcere exegiffet, empta demum magno auri ndere fuga, Florentiam pe- , ubi Martinus V. erat, ejus

Seneca de tranq. animi n. 205. b Greg. l. 1. regift. Ep. 5. c Fulgofus l. 6. c. 11. Burgund. veritas p. 201.

in Pontificatu fucceffor. Hic in fugitivi hominis forma fupplex, eorum genibus cum lachrymis advolvebatur, quos ne pedum ofculo olim dignatus fuiffet. Videtis, ut opinor, ex tam alto culmine, quam altum ceciderint. Plures Icaros nunc orbis numerat, qui fibi non timentes ab altitudine diei, id eft, ut Hugo interpretatur, ab humana profperitate, dum in luce ac folis æftu verfantur, fubito præcipitati funt. Quot nepotes, quot affines fictis pennis, quibus commendatitiæ confcriptæ, & pauxillo ceræ pro figillo ad fidem faciendam, evolarunt, jam fui, & Dei obliti; altius & altius cum Icaro enitendo, miferrime prolapfi funt? Appofite Bernardus: d *Magnus, cui præfens felicitas, fi arrifit, non irrifit: hæc enim incautis ad difciplinam relaxandam eft, quod ignis ad ceram, quod folis radius ad nivem, vel glaciem.* Temerario aufu, nimis altum volavit Hugolinus ille Girardefcus, in Hetruria dynafta nobiliffimus, Guelfarum partium princeps: qui Nino, adverfario pulfo, eo potentiæ pervenerat, ut patriæ univerfæ Dominus & effet, & haberetur. Dum in natalis fui geniali convivio, fortunam fuam cælo æquat, aufus eft quendam ex intimis familiaribus Marcum; Quid tandem beatitudini fuæ abeffet, interrogare. Libere hic: *Sola* inquit, *ira numinis procul, diuque ab animo tam elato, abeffe non poteft.* Gibellini interim ductu Rogerii Ubaldini Archiepifcopi Pifani,

d Bern. l. 3. de confid. ad Eugen. c. 11. Æmil. l. 8. Platina in Nicolao IV. Ioannes Villans lib. 7. hift. c. 120. Beyerlinck Theat. F. pag. 230.

armis

armis correptis ædes ejus cingunt, oppugnant, invadunt, unum è filiis, alterumque nepotem vim arcere conatos, trucidant; ipsum & duos præterea filios, ac tres nepotes comprehensos, in arctam turrim conclusere, obseratis foribus, clavibusque in Arnum propinquum flumen dejectis, extrema illic fame (necessitatum durissima, ut Quintil. ait) in oculis, in gremio suo carissima pignora parens moriens, morientia vidit; & quod caput, vociferanti, jamque inedia deficienti, sacri viatici pabulum denegatum, ac exomologeseos potestas neutiquam facta est, quo corpus una cum anima periclitaretur. Adeo verum nunc illud experientia comprobavit, quod Artabanus olim Xerxi, ut altos ejus spiritus reprimeret, inspiravit: a *Gaudet Deus eminentissima quæque deprimere, quia neminem, quam seipsum, sinit magnifica de se sentire.* Pleni sunt tam sacri quam profani annales ejusmodi eventis tragicis; sed finio ubi unum addidero, quod verissimum illud pronuntiatum, *Qui se exaltat, humiliabitur*, contestetur. b Narrat B. Petrus Damianus in Burgundia fuisse clericum superbia tumidum, qui dum Ecclesiam S. Mauritii bene opulentam sibi usurpasset; altero viro nobili, sui juris esse asserente, armis rem dirimere decrevit. Utrimque miles cogitur, omnia in apertum pretium prælium comparantur. Ipso conflictus die, Nobilis exploratorem mittit, qui copias adversarii lu-

a Herod. l. 7. b Damian. ad Desiderium Abb. ep. 16. c. 6.

stret, qui reperit clericum c[...] ceteris seditiosis, Missæ sacr[...] cium audientem, advertitq[...] ubi sub finem Euangelii le[...] retur: *Omnis qui se exaltat, [...] miliabitur.* extemplo cleric[...] in has blesphemas voces p[...] rupisse: Hæc sententia vera n[...] est: etenim si ipse me adver[...] riis submisissem, non tam a[...] plas possessiones, nec tam c[...] piosum militem numerare[...] Reversus explorator, non n[...] do belli apparatum, sed & [...] storiam hanc fideliter retu[...] Quo alter spe erectus, pro[...] sciens, quod Deus superbis [...] sistat, in impium caput cong[...] ditur, confligitur, & ecce[...] quus, quem clericus inscen[...] rat, aquam forte intuitus, [...] cum Domino suo, istic pro[...] puit, nec prius è stagno equ[...] deducere valuit, quam ab in[...] quentibus hostibus impude[...] illud os gladio transfixum [...] Itaque ad lethæas aquas, e[...] tus hic Icarus præcipitatus [...] qui casus omnium graviffim[...] est: nam, ut Basilius loquit[...] c *dum exaltari voluit, humil[...] tus ad inferos est.* Quis nunc a[...] bigat, quid Jupiter totos d[...] agat? quis cum hæc videat, [...] picem honoris etiamnum c[...] piam invideat? Quis non ver[...] simum hoc Bernardi docume[...] tum ducat? d *Ascendisti in [...] tum, noli altum sapere, sed tim[...] ne forte contingat miserabilem [...] lam emittere vocem: A facie i[...] & indignationis tuæ, elevans al[...] sisti me.* e *Altiorem: quippe [...] cum sortitus es, sed non tutior[...] terribilis prorsus, terribilis est [...]*

c Basil. in const. Monast. c. 25. d Ber[...] Epist. 237. ad Eug. e Nierembergii as[...] l. 3. Docum. 2. c. 25.

s iste. Bis terribilis, ter terri-
lis, quia corpus & animam
æcipitat in gehennam. Cujus
ud eundem Doctorem ex-
t testimonium: cum enim
Bernardus oblatum ab Eu-
nio Pontifice Episcopatum
nfrido monacho, admittere
geret, respondit ille, potius
ugitivum monachum fore,
am Episcopum. Revelatione
em dein innotuit, eum æter-
n damnationem evasisse, fu-
ndo hanc dignitatem.

§. III.

inam ab altitudine diei timuerunt.

Ere & severe Sapiens mi-
natur: a *Iudicium durissi-
mum his, qui præsunt, fiet.*
od Laurentius Iustinianus
endens ait; *Si quis pro seipso
onem reddere nequaquam suf-
, quanto minus pro se sibique
missis.* Hinc Pius V. vir piis-
us in Pontificem electus, ad
puram erubuit, fastigium
divit, & prope exanimis
cidit. Causam rogatus, mo-
e respondit: b *Cum essem
igiosus ordinis S. Dominici,
ne de salute mea sperabam;
tus vero Episcopus, cœpi de ea
idare; nunc vero electus Pon-
, fere cœpi desperare.* Et cau-
subdit: *Quomodo enim ego
rationem tot millionum ani-
um, quot sunt in mundo red-
, qui vix unius animæ meæ
nem reddere valeo?*
Hinc nemo quisquam mira-
r, si Adrianus rogatus, quod
plicium capitali hosti im-
caretur? responderit, Pon-

a Sapient. 6. B. Laur. Iustin. de instit. & prael. c. 1. b Cornel. in c. 12. Lucæ. ygerlink Apoph. pag. 477.

tificatum. Quod ejusmodi ce-
lebre Epitaphium confirmat, ut
Platina refert:

*Hadrianus Sextus hic
Situs est,
Qui nihil sibi infelicius
Quam quod imperavit
Duxit.*

d Nec alia mente, alius sum-
mus Pontifex fuit, nempe Leo
XI. is enim ad extremum vi-
tæ redactus, ei qui sibi confi-
tenti aureo præbuerat, dixit:
e *Quam melius fuisset mihi si Mo-
nasterii, quam si cæli claves te-
nuissem.* Tum enimvero animum
subit illud Sapientis: *Iudicium
durissimum his, qui præsunt fiet.*
Vultis hæc morientium sana
quam maximè judicia, pluri-
bus confirmari? Paulus III.
Pontifex, animam agens, san-
cte asseverabat: f *Mallem me
subjecisse coco familiæ Capuccino-
rum, quam hanc Deo proximam,
idque decem annorum curriculo,
dignitatem sustinuisse.* Ita Iovius
in vita. A quo non dissensit
Card. Alexandrinus, Pii V. ne-
pos, qui jam moriturus, hæc
novissima verba protulit: *Quam
in hora optarem, totam vitam in
Religione mea* (fuerat enim Or-
dinis Prædicatorum) *ætatem
transegisse! sane jam mallem me
tota vita serviisse coco Monasterii
mei, quam Cardinalem egisse.* Id-
ipsum moriens sapuit Conra-
dus Cardinalis, dum dixit: *Uti-
nam in Villario meo* (Monasterio
Cisterciensi) *inter fratres semper
scutellas abluissem!* His tamen
non obstantibus, quot reperire
est, qui dignitatibus inhiant,
qui ad infulas aspirant, purpu-
ram ambiunt; tum se beatos in

d Idem ibid. e Sapient. 6. f Cornel. in c. 3. Apoc.

ter-

terris arbitrantur, non recogitantes quam hæc brevi deserenda, possessores suos infanda miseriarum abysso sæpe involvant. Hoc experti in dignitate sæculari Reges ac Principes testati sunt, ipsiusque imprimis Israëlitarum regis hic animus est: a *Elegi abjectus esse in domo Dei mei* (Hebræi legunt, tanquam janitor ad portam sedere) *magis, quam habitare in tabernaculis peccatorum*. Quod nostro demum sæculo, Philip. III. Hispaniarum rex, cum in morte gravissimis animi, corporisque angoribus conflictaretur, Patri Hieronymo de Florentia sincere exposuit, dicens: b *Meministine, die cinerum te è suggestu Auditores commonuisse, ex iis forte unum, ad finem quadragesimæ non supervicturum? me tum designari, in animum induxi, & verum vaticinatus es. Quare hæc nunc, meo nomine è cathedra omni populo contestare, nihil quidquam prodesse regem esse, nisi quod in morte cruciet fuisse. Illudque unicum mihi in votis esse, totos viginti duos annos in Thebaide potius Anachoretam, quam regem egisse, siquidem, heu me! periculo æternæ damnationis proximus sum.* Ita hic piissimus in morte Monarcha sapuit.

Tutior profecto ille, beatiorque, qui procul negotiis, ac aulæ strepitu, sibi vivit, sibique moritur; ut quondam recte censuere, nec non exemplo suo docuere viri magni. Ita ab infula pedoque pedem repressit Ammonius monachus, qui in Præsulem à suis adlectus, concessa sibi capiendo consilio die, Deum superosque obsecrat, obtestatur, ut eo se onere ex[...] mat. Annuit votis Deus, & [...] ta, cursque exsolvit. Idem [...] nimi propositum sancto Go[...] fuit, quem cum rex Galliæ [...] gebertus ad infulas evocass[...] triginta dierum inducias peti[...] quibus Deum rogavit, ut si[...] potius infesta morborum c[...] hors, quam onus honoris i[...] cumberet. Ita porro factu[...] morbo correptus est, sibique [...] cælo redditus, divinos hon[...] res adeptus. Sexcentos ali[...] afferre possem, qui ab alto h[...] norum die, sibi metuerunt. c S[...] Ambrosius, Augustinus, Mal[...] chias, Bernardus, Aquinas, [...] piscopatum fugerunt; Sace[...] dotium Chrysostomus, Diac[...] natum Martinus, Papatum Gr[...] gorius, ac primi fere in Eccl[...] sia, erubuerunt ad nomen pu[...] puræ, inquit Scribanius.

d Quid? quod Marcus sibi po[...] licem præsecuit, ne Sacerd[...] fieret: Antonius Eremita a[...] rem præscidit, ne in Episcopu[...] eligeretur. Sed ut complura [...] jusmodi silentio involvam, [...] lud præterire non possum, qu[...] de B. Petro Damiano narra[...] historici: latuerat ille in obsc[...] ra solitudine, cum ecce à Gr[...] gorio X. evocatur in solem, i[...] ter purpuratos Ecclesiæ Patr[...] adscribitur, parendum fuit; [...] ex eo tempore Damianus Gr[...] gorium, suum persecutore[...] appellare solitus. Ita purpur[...] pileoque donare, persequi e[...] neque ab illa persecutione r[...] spiravit, donec ab Alexand[...] missionem petiit, & impetrav[...] De S. Brunone hic versus exsta[...]

a Psal. 83. b P. Bened. Fernand. in c. 35. Gen. sec. 12. P. Tylingen parad. pag. 335.

c Scriban. Superior. Relig. l. 1. c. [...] d Lobbetii vita & mors p. 5.

a *Renuit oblatum sibi Bruno Pontificatum;*
Cernens esse statum magnatum, raro beatum.

Quid ad hæc honorum cupidi mortales? an hos omnes cœcutiisse putandum est, nec dispicere potuisse, quam ancipiti loco orbis Præsules consistant, veros honores non terris, sed cælo quærendos esse?

b *O perversitas! ô abusio filiorum Adam!* exclamat Bernardus, *quia cum ascendere difficillimum sit, descendere autem facillimum, ipsi & leviter ascendunt, & difficilius descendunt, parati ad honores & celsitudines graduum Ecclesiasticorum, ipsis etiam Angelicis humeris formidandos.* Hæc abunde sufficere duxi, & dixi.

a Beyerlinck Apoph. pag. 477.

b Bern. serm. 1. in Ascensione.

EMBLEMA XLV.

Quod est mandatum magnum? Matth. 22.

SINE PONDERE, HABENTIA PONDUS.
Ovid. l. 1. Met.

DOMINICA DECIMA SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Mandata Christi adeo non esse impossibilia servatu, ut etiam lev sint amanti: ut nec alæ volucrum gravant, sed levant.

§. I. *Mandata Christi non esse servatu impossibilia.*

§. II. *Amanti nihil est difficile, nedum impossibile.*

§. III. *Non modo Præcepta, sed & Consilia adeo non gravant, ut i star remigii alarum sustollant,* sine pondere habentia pondus.

D O

DOMINICA DECIMA-SEPTIMA POST PENTECOSTEN.

Quod est mandatum magnum? Matt. 22.

NEMINEM quemquam vestrum ignorare arbitror, crebras Iudaici populi, sub gravissimo legum jugo ingemiscentis querelas, dum a *onera gravia, & importabilia* in humeros suos imponi lamentantur. Quas unus aliquis fortasse justas dixerit, ubi inaudierit, quantam legum ac præceptorum multitudinem, Patribus nostris Deus observandam tradiderit: quæ Cornelius noster enumerans, refert præcepta legis affirmativa, ad ducenta & octodecim: tot, inquit, quot sunt membra in homine, ut verissime eorum unusquisque affirmare posset. Habeo legum numerum in membris meis. At vero præcepta negativa, trecenta sexaginta quinque, tot scilicet, quot sunt dies in anno. Unde merito Augustinus vocat c *sarcinam innumerabilium observationum.*

a Matt. 23. b Cornel. in Acta c. 15. 10. c Aug. serm. 9. de verbis Domini.

§. I.

Mandata Dei non esse servatu impossibilia.

NUllum præceptum quantumvis grave, quantumvis magnum, & arduum, observatu impossibile esse, sacrarum litterarum, & Ecclesiæ Doctorum evincunt testimonia: ipso imprimis veritatis auctore attestante; d *Mandatum hoc quod ego præcipio tibi hodie, non supra te est*, ut possis te excusare & dicere, Non possum illud attingere, aut adimplere; quod de facto tot illustres veteris testamenti heroës comprobarunt, qui mandata omnia ex amussi observarunt. Inter quos Iosue, de quo cap. 11. *Sicut præceperat Dominus Moysi servo suo, ita præcepit Moyses Iosue, & ille universa complevit: non præteriit de universis mandatis vel unum quidem verbum, quod jusserat Dominus Moysi.* Idipsum de Abraham, Moyse, Samuele, Elia, Elisæo, Isaia, Ieremia, aliisque Prophetis censet e Bellarminus. De Zacharia & uxore ejus, manifeste Lucas cap. 1. *Erant ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & justificationibus Domini sine querela.* E quibus, si argumentum ab actu ad potentiam quis concludat, certo conficitur, præcepta illa minime impossibilia fuisse; quare cum subtilissimo gratiæ defensore Augustino, quo in hac materia, contra perverse eum traducentes plerumque utemur: f *Execramur blasphemiam eorum, qui dicunt impossibile aliquid homini à Deo esse præceptum.* At contra, inquit, g *firmissime creditur Deum justum & bonum impossibilia non potuisse præcipere*; nisi eum quovis Tyranno longè truculentiorem affirmare non vereamur.

d Deut. 3.

e Bellarm. to. 3. Cont. pag. 1268. f Aug. serm. 191. de Temp. g Aug. lib. de nat. & gratia c. 69.

Nunc vero in lege gratiæ, sub qua a *apparuit benignitas, & humanitas Salvatoris nostri*, qui omnia illa cæremonialia & judicialia veteris Testamenti antiquavit, adhuc non neminem reperiri, qui ipsas leges dilectionis, tum Dei, tum proximi, decalogo contentas, quas & ipsa ratio, ac natura servandas tradit, impossibiles, & onus Ethna gravius, cum Calvino audeat asseverare, eum enimvero oportet omnino gnaviter esse impudentem; cum prima & infallibilis Veritas asserat: b *Iugum enim meum suave est, & onus meum leve; & mandata mea gravia non sunt.* Huic tamen falsitatis Doctor Lutherus, ausus est opponere: c *Tot Scripturæ testimonia probant mandatum esse impossibile nobis, ut nihil sit manifestius.* Et in Psal. 51. *Decalogus numquam potest plene servari.* Septimum & nonum præceptum, illis Veneris pullis potissimum impossibile videbatur. Mali corvi malum ovum. Melanchton: d *Extrema impietas est sentire, quod decalogo ita satisfaciant, ut merita supersint; cum hac præcepta omnes Sanctos accusent, Diliges Dominum:* item, *Non concupisces.* An ergo Iosephum Patriarcham, & Susannam, qui tam fortiter pro castitate depugnarunt, quis adulteros fuisse censebit? an Apostolos fures, qui etiam propria reliquerunt? Euangelistas falsos testes, qui testandæ veritati deputati, eamque testati sanguine sunt? Sed ad hominem sic potius arguendum: Si decalogum observari impossibile est, manifesto c[...] sequitur, ut recte Becanus [...] ster docet, omnes eos falsit[...] assertores, homicidas, fures, [...] ulteros, falsarios esse. Rect[...] fortassis eos sensisse arbitra[...] qui legem diligendi inimicu[...] ut impossibilem & naturæ [...] pugnantem abjecerunt: est [...] nim cuique à natura inditum [...] odio insectetur quæ sibi inin[...] ca sunt: sic ovis lupum, pull[...] milvum, columba accipitre[...] quando dilexerit? Unde Aug[...] stinus fatetur: e *In omnibus [...] stificationibus Domini, nihil mi[...] bilius & difficilius est, quam ut [...] quisque diligat inimicos.* Et S. H[...] ronymus rem tam difficilem i[...] micorum amorem esse asse[...] ut quidem crediderint, illu[...] esse impossibilem; huic tam[...] contrarium & ipse & D. Aug[...] stinus (cujus hoc cornutum [...] acutum dilemma) aperto co[...] vincit: f *In omnibus scripturis D[...] tibi dicit quia potes, tu vero è co[...] trario respondes non posse; consid[...] ra nunc, utrum Deo, an tibi deb[...] credi. Et ideo quia Veritas ment[...] non potest, nunc vanas suas exc[...] sationes relinquat humana fragi[...] tas: quia nec impossibile aliqu[...] potuit imperare qui justus est, n[...] damnaturus hominem pro eo qu[...] non potuit vitare, qui pius e[...]* Nunc & Augustini libros pe[...] verse traducens, hanc ejus d[...] ctrinam esse falso insimula[...] 1. Præcepta secundum statu[...] & vires, in quibus homo co[...] stitutus, impossibilia. 2. Imp[...] tentia implendi præcepta, r[...] peritur in justis. 3. Gratia n[...] semper adest, qua præcepta il[...]

a Ad Titum 3. b Matt. 11. 1. Ioan. 5. c Lutherus in confut. rationis latom. d Melancht. in Apolog. tit. de Votis monasticis.

e Aug. in Psal. 118. serm. 7. Hier. in [...] Matt. l. 2. cont. Pelag. f Aug. serm. 6[...] temp.

imple[...]

nplere sufficiamus. Et his si-
iilia,quæ quantum ab hetero-
oxis sententiis supra allatis
ifferant, & ab illa Monhemii
erversissimi hæretici dialogo
. *Nemo quantumvis perfectus, ræstare potest quod lex jubet*, fa-
ile videre est.Imo si Deus gra-
am deneget, sine qua præce-
tum impleri nequeat, perinde
sse, ut ait Melanchton, *eum nandat lex diligi Deum, atque si ræcipiat nobis transvolare Caucasum*; quod ni feceris, ad flam-
nas nos damnet sempiternas.
) tempora! ó mores! viros do-
toratus laurea, sacra ac pro-
ana dignitate conspicuos, hæc
ueri, hanc deterrimam macu-
am Ecclesiæ soli Augustino,
lum eum se maxime propu-
gnare venditant,impingere non
rubescant! quos ne quidquam
Bullæ Pontificum, nec Vatica-
na fulmina terrent; nisi etiam
eo temeritatis quidam abri-
piantur, ut & sacrorum Con-
ciliorum auctoritatem eludant,
ut elidant. a *Nemo*,inquit Tri-
dentinum, *temeraria illa, & à Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet: Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia.* Idem confirmat
can.18. & cap.11. *Deus impossibilia non jubet,sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis,& adjuvat ut possis.* Arausicanum idipsum incul-
cat can. 25. quæ Ecclesiæ, &
germana D. Augustini doctrina
est, ut videre est l.2. de pecca-
torum meritis & remissione
cap. 3. *Nec præciperet Deus aliquid,quod esset humanæ impossibile voluntati.* Et ibidem cap.6.*Dubitare non possum*, inquit, *nec Deum aliquid impossibile homini præcepisse, nec Deo ad opitulandum & adjuvandum,quo fiat quod jubet,impossibile aliquid esse.* Hæc
plenius & uberius,ut labem il-
lam sanctissimo Patri Augusti-
no eluam,& in viam reducam,
qui cæcum cæci secuti,nec au-
ctorem legerunt,nec doctrinam
plerique intelligunt,quam pro-
fitentur.

a Trid.sess.6.c.11.

Nunc vero onus præcepto-
rum omnino leve esse, nedum
importabile, aut impossibile,ex
illo Augustini comprobavimus.

§. 11.

b *Amanti nihil est difficile, nedum impossibile.*

QUod ex profano amore ad
divinum, idem ille Hippo-
nensis Præsul dilucide demon-
strat,expendens illud Matth.16.
c *Si quis vult venire post me, &c.*
sic ait: *Iugum meum lene est, & onus meum leve est: quidquid enim durum est in præceptis, ut sit leve charitas facit.* Ac tandem ad mo-
derna procedens subjungit:
Novimus quanta ipse amor faciat, plerumque etiam ipse amor reprobus, atque lascivus: quanta homines dura perpessi sunt, quanta indigna & intolerabilia pertulerunt, ut pervenirent ad id quod amaverunt: sive sit amator pecuniæ, qui vocatur avarus; sive sit honoris amator, qui vocatur ambitiosus,sive sit corporum pulchrorum amator, qui vocatur lascivus. Tum de-
mum concludit: *Et quis posset enumerare omnes amores? considerate tamen quantum laborent omnes amatores,nec sentiunt quod laborent;& tunc ab eis plus laboratur, quando à labore quisque prohibetur.* Considerare itaque lubet,

b Aug.manual.c.24. c Aug. in c.16. Matth.tom.10.pag.1519.

quantum laborent omnes amatores, nec ſentiant quod laborent, quod in laſcivo & vere inſano libidinis amore, imprimis videre eſt.

Amabo vos, quid unquam laſcivus procus arduum duxit, pro ſponſa, exantlare? membra, ſanguinem, vitam, animam prodigere, hoc ſibi lucro, hoc voluptati reputat, per mille diſcrimina amores ſuos ſectatur. *a* Iuvenis in Hollandia ob formæ venuſtatem, & morum elegantiam, intemperanter puellam ardebat, ſed perexigua potiundi ſpes affulgebat, dum ut iſtic moris eſt, rigenti hyeme eam ſuper glaciem in calepodiis compertam, manu arripuit, ac ambo pariter è turba & conſpectu adſtantium gliſcunt. Et ecce diſrupta glacie, uterque concidit: aquis ſe ilico ipſe proripuit, jamque omni niſu illam ſemel iterumque ſubſidentem, prenſare fatagebat, inclamans, Non te deſeram, ut vel una pereundum eſſet. Nec pluribus uſus, cum aliud nil ſuppeteret, præſentiſſimo vitæ ſuæ periculo, rurſus inter confractas glaciei teſtas inſiliens, eam extraxit. quo facto votis potitus, & quas in ſicco non potuit, in glacie, amoris conjugalis faces incendit. Quid ſi cum ejuſmodi vitæ diſcrimine, proximo periclitanti ſuccurrere præceptum ſit? arduum videri poſſet, ſed, ut Abulenſis ait, b *nullus labor magnus videtur amanti, ignes non timet, niveſque ſpernit* (& glaciem,) *gladiis ſe opponit, & omnia pericula ſibi grata reputat.*

a I.C Trouwrinck, pag.236. *b* Abul. in c.39. Gen.

Matth. 14. ut vidit Petrus prædilectum Magiſtrum ſuper aquas ambulantem, quantumvis tempeſtas eſſet valida, & navis jactaretur fluctibus, in procelloſum mare proruit, ut Chriſto occurreret. Ubi recte Ambroſius vim amoris expendit: c*Non videbat,* inquit, *Petrus ubi pedum veſtigium poneret; videbat autem ubi figeret veſtigium charitatis: in navi enim poſitus conſiderat Dominum, & amore ejus ductus deſcendit in mare. Non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia, & dum Chriſtum reſpicit, non reſpicit, elementum, ſed omnia pericula ſibi grata reputat.* Hinc ad amorem veſanum & inſanum velificando, cum in aquis verſemur, occurrit Leander juvenis nobiliſſimus, ex Abydo Aſiæ oppido, amator non ignavus: hic plus vice ſimplici, ſummo vitæ diſcrimine, noctu tranavit mare, ut amores ſequeretur; nam cum in oppoſito Helleſponti litore, Hero puella civitatem Seſton inhabitaret, ſæpius tranando intempeſta nocte, per aquas ad ignes ſuos properabat, quos cum aquæ multæ non potuiſſent extinguere, nec flumina obruere, amoris æſtu abreptus, cælo turbido & mari tumido ſe commiſit, jamque vi ventorum fluctuumque obruendus, clamaſſe dicitur:

Parcite dum propero, mergite dum redeo.

Adeo omnia pericula amanti levia, & ipſa vita vilis habebatur. Has qui fabulas ducit, hiſtoriæ fidem habeat. *d* Galeatius Mantuanus, vir ſane impi-

c Ambr. ſerm. 16. de Sanctis. *d* Boter polit. l. 9. c. 3, Pontan. l. 2. c. 25. de fortit.

ger

ger, Papiæ cum hybernaret, forte in ponte puellam, quam unice amabat, obviam habuit. Ea ut per blandam aliquam jocandi speciem, amantem ad colloquium invitaret, Quin tu, inquit, bellissime amator, qui tantum tibi armatus in acie places, è ponte in amnem, amoris gratia desilis? Hoc ille audito, concitato repente equo, sese in flumen præcipitat, quo exanimato, vix Ticinio natabundus emersit. Cui nihil aliud tanto quæsitum periculo, quam ut mulierculæ, & quidem jocanti satisfaceret. Intimo pectore nos pudeat, præcepta Dei ardua dicere, quæ nihil hujusmodi cogunt. Faciliora longè poscimur, & recusamus. In promptu causa est, quia quod mandatur, non amatur, atque adeo ut impossibile amandatur. Sed redeat illud Augustini: *Amanti nihil est difficile, nihil impossibile.* In cujus rei probationem Origines feminam inducit Magdalenam, quæ dilectum suum etiamnum mortuum, tam vivo amoris sensu prosequebatur, ut nullæ etiam molestiæ, nulla pericula, nullæ insidiæ deterrerent. Origenem audiamus: a *Quid est hoc etiam, ô bone Iesu, quod dicit ad te de te? Et ego eum tollam. Ioseph timuit, & non fuit ausus tollere corpus tuum de cruce, nisi de nocte, & nisi hoc peteret à Pilato. Maria vero noctem non postulat, nec Pilatum reveretur, sed audacter promittit, dicens: Et ego eum tollam. O Maria, si corpus Iesu forte positum est in atrio Principis Sacerdotum, quid factura es? Ego eum tollam. O mirabilis mulieris audacia! ô mulier non mulier! & si ancilla ostiaria interrogaverit te, quid factura es? Ego eum tollam. O ineffabilis hujus mulieris amor!* En quam omnia difficilia & ardua, nescio quo artificio, amor levia ac facilia efficit, juxta illud Gregorii: b *Machina cordis, vis amoris est.*

Quis enarrare, aut mente complecti valeat laborem, sudorem, molestias, vigilias, curas, quas Patriarcha Iacob pro Rachele totos quatuordecim annos exantlavit? ipse de se loquatur: c *Die, noctuque æstu urebar & gelu, fugiebatque somnus ab oculis meis.* Et post hæc omnia, tot anni *videbantur illi pauci dies, præ amoris magnitudine*, quia, ut verissime Bernardus serm. 14. *ubi amor est, labor non est.* Abjectissimam hic gravissimamque servitutem, pro Rachele sua libens subibat, poteratque Iacob jure longe meritissimo, illud nomen *Serviteur*, sibi usurpare, quod procis familiare est, qui totas noctes insomnes ducunt, rigidissima hyeme sub Iove frigido ad fores amasiæ testudine modulantur, cum sæpe surdis cantent, & post omnia beneficia, post rara ac pretiosa munuscula, referant probra: quæ fortis amor etiam concoquit, & in delicias vertit. Achilles ab Aiace rogatus, quos in vita gravissimos labores tolerasset? Eos, subjecit alter, quos pro amicis subivi. Urgebat eum Achilles quos jucundissimos existimasset? Eosdem, inquit; siquidem jucundissimum amanti, gravissima pro amato perpeti: quia *ubi amor,*

a Orig. tom. 3. hom. de Magd.

b Greg. apud Hug. Card. in Psal. 24.
c Gen. 29.

mor est, labor non est. Quod quo attentius consideremus, invitat hisce verbis Augustinus: inhonestos amatores ostendite: a *Si quis amore femina lasciviens, vestit se aliter quam amasia placet, & illi dixerit: Nolo te habere tale byrrhum, non habebit; si per hyemem illi dicet: In lacinia te amo, eliges tremere quam displicere; nunquid illa tamen damnatura est? nunquid adhibitura tortores? nunquid in carcerem missura? hoc solum ibi timetur, Non te videbo, faciem meam non videbis,*Graviora Deus comminatur, qui longe inferiora præcipit, & impossibilia jactamus. Quid si Redemptor noster tales tam ferreas leges, quales mundus sui amatoribus imponit, præscripsisset? Quid si tenerrimis puellis aperto pectore, nudisque brachiis asperrima hyeme procedere, si omni vino, aromatis, sexcentis condimentis abstinere, papyrum ambustam, salem, carbones edere: frigidam, imo acidam bibere si præcepisset, tyrannicum imperium, carnificinæ quoddam genus censeri posset,cum tamen amatores sæculi,hæc aliaque atrociora alacriter, & sponte sua sibi assumant, membra, sanguinem, vitam pro amante prodigere non dubitent.

b *Facta canam,sed erunt qui me finxisse loquentur.*

Proterva quædam filia adolescentis nuptias detrectabat ob claudicantis vitium, quod è crure confracto non ita pridem contraxerat.Quamcausam ut hic inaudiit, imperterritus à peritiori chirurgo sibi denuo crus acerrimo doloris sensu confringi, ac recta confringi curavit.Et quisquam mirabitur Christianum amore Christi, si pede vel manu imminuere,cum eadem & longè majora Veneris proci, in gratiam sponsæ generose attentarint. Fuit Bruxellis Comes, hoc facto parum illustris, qui digitum auricularem sibi præscidit, eumque literis insertum, in pignus amoris ad amasiam destinavit. Alter prænobilis viri Gandensis filius,super puellæ,quam deperibat, pectus, forte acum conspexit,quam sublatam ori inseruit, dicens tanto se in eam amoris ferri œstro, ut hanc acum in sui gratiam libens deglutiret. Dixit & fecit;cumque jam conclamatum esset, nequidquam medicus inclamatur ex quo totam hujus tam insanæ mortis seriem plene edoctus sum. Minus forte discriminis se adire existimarit, qui super sanitatem amasiæ suæ potitans non modo vitrum ad unguem exsiccavit, sed insuper omnes margines dentibus comminuit atque ore toto large sanguinem despumans, ea vitri fragmenta instar sacchari avidissime devoravit, quibus viscera misere corrosa, libidinis igne cum vita extinxerunt. c Unum adderem,sed vereor ne simplici stylo eleganti auctori injurius sim, qui Rhamasis generosi adolescentis animos collaudans, eum describit in arenam prosilientem,ut rostelanamleonibus, inermis eripiat. Unde Chrysostomus serm. 40. *Quo*

a Aug.serm.19. de verbis Apost. b Ovid.lib.6.Fast.

c Poirters larva embl. de fals. amicis Al broodt vrienden, geen noodt vrienden.

ferrum

rrum, quæ vulnera, quæ pœnæ, ʋæ mortes, amorem valent supe- re perfectum? amor impenetra- lis est lorica, respuit jacula, gla- os excutit, periculis insultat, mor- m ridet; si amor est, vincit om- a. Ecquis jugum gravius, ser- itutem duriorem excogitarit uam ad triremes damnari? ne ic tamen *si amor est, labor est. Remigant omnia* (inquit Augu- inus) *quæ in hoc mundo sunt, ac essent in triremi; solus amor non borat, quia nulla res amanti dif- cilis.* Ipsos conjuges percun- tare quantum laborent, quan- um tædii, solicitudinis, tribu- tionis carnis, ut cum Aposto- loquar, perpetiantur. An on monachorum vigilias adæ- uent, hinc puerorum lachry- antium vociferationes, inde atrisfam. aut nutricis ad som- um conciliandum, in morem hori nocturni cantus? Atque is graviora cum viro quam um puero, uxori digerenda nt; sic tamen ut connubialia incula, licet ferrea sint, amor rea reddat. b *Ament*, inquit ugustinus, *& aurea erunt.* So- us amor est, qui tribulationis gum inter conjuges leve red- it, ut vel recenti historia ma- ifestum erit, quam auctor me- morabilem deprædicat. Clara erventa, matrona Brugensis, upserat Bernardo Valdauræ, ui cum in gravissimum mor- um incidisset (erat is morbus Gallicus) illa perdia & pernox ecto ejus adhærere, ita ut sex ebdomadis nunquam se exue- it, & quavis nocte, non supra uas horas quieverit, nequid- quam dissuadentibus medicis ne propius accederet. Infima marito prope deposito exhibe- re obsequia, nec in morbo dumtaxat, sed & omni antea- cto conjugii tempore; jamque cadaver in eo vivum maritus referebat, quod morborum om- nium hospitium esset. Incredi- bilia sunt, quæ interea temporis illa præstitit, obligando & con- trectando ejus ulcera, fœtorem sustinendo: jurabat sibi mariti anhelitum suavissimum, quem alii intolerabilem affirmabant. Ipsa demum annulos, armillas, torques aureos, mundum mu- liebrem omnem, in conjuge curando consumpsit. Qui mor- tuus uxori tantum sui deside- rium reliquit, ut illum solum suspirarit. Et *quis posset enumera- re omnes amores?* qui volet, Au- gustinum Doctorum magi- strum consulat serm. 48. de tempore: istic inveniet, quibus mercatores in mari, venatores in campo, pueri in ludo, peri- culis, laboribus, lucubrationi- bus, quis credat, cum volupta- te perfungantur. cujus hanc u- nicam causam subdit: Quia *om- nia sæva & immania, prorsus fa- cilia & prope nulla efficit amor.* Iuvat id concinno purpurati Patris symbolo collustrare. E- minentissimus Stanislaus Ho- sius, pro gentilitia tessera vena- torem desumpsit, de cujus hu- meris ingens, quem ceperat, cervus dependebat, hoc sci- to lemmate subjecto: *Onus meum leve est.* Euclionem quan- doque vidistis, nummorum sacco gravatum, sub onere fati- scentem, illud tamen Matthæi, illi quarto modo proprium, *Onus meum leve est.* Achilles

a V. Iustinian. in Tobiam c. 2. v. 3. do- um. 1. b August. in Psal. 149. ad alli- andos eos in compedibus. Vives lib. 2. e institut. Christ. feminæ tit. 3.

humeris grandævum parentem, feminæ *a* VVinspergenses maritos, mater plerumque genuinam prolem è collo pendentem; leve ac dulce onus ducit. E quibus omnibus manifesto evincitur, *ubi amor est, labor non est.* & ut compendio dicam, quidquid amor imperat, promptissime impetrat. Hoc de Christi jugo Augustinus pronuntiavit: *Quomodo etenim grave*, inquit, *cum sit dilectionis mandatum? aut enim quisquam non diligit, & grave est, aut diligit, & grave non est*; nedum impossibile, ut adolescens ille docuit, qui Matth. 19. Christum percunctatus est: *Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam æternam? Qui dixit ei: Serva mandata. Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodivi à juventute mea.* Quem ne mendacii coarguant hæretici, subdit Marcus: b *Iesus autem intuitus eum, dilexit eum.* Cumque ulterius instaret: c *Quid adhuc mihi deest? ait illi Iesus: Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus.* Invitat & nos: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Tollite jugum meum super vos: jugum enim meum suave est, & onus meum leve. d Quod *quibusdam mirum videtur*, ut more suo subtiliter Augustinus: *Ait ergo aliquis quomodo jugum leve est, & sarcina levis, quandoquidem illud jugum, & sarcinam ferre, nihil est aliud quam pie vivere in Christo? qui omnes secundum Apostolum, persecutionem patientur. Et quomodo dicitur: Venite ad me qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos; ac non potius dicitur: Venite qui vacatis* (qui otiamini) *ut laboretis* in vinea, ut jejuniis, vigiliis gravissimisque afflictationibus carnem dometis?

a Æmil. l. 7. b Marc. 10. c Matth. 19. d Serm 9. de verb. Dom.

§. III.

Non modo præcepta, sed et consilia adeo non gravant, ut instar remigii alarum sustollant, sine pondere habentia pondus.

EMblemati conceptum suppeditavit Doctor mellifluus, dum ait: e *Libet admirari quam leve sit onus veritatis: nam vere leve est quod portantem non gravat, sed levat. Quid eo levius onere, quod non solum non onerat, sed & portat omnem, cui portandum imponitur?* Ubi inquit: *Occurrit mihi de pennis avium, mirum opus naturæ, unde grossescit materia, inde sarcina levigatur, & quantum crescit in massa, tantum decrescit in pondere. Hoc plane pennis Christi oneris exprimit similitudinem, quod & ipsa ferunt, à quibus feruntur.* Prægrandium aliæ volucrum, grave in se pondus habent, eo tamen Ciconiæ, Ardeæ, Aquilæ pernici feruntur per aëra volatu. *Ipsa ferunt à quo feruntur, sine pondere habentia pondus.* Quot pondo lintea vela Myoparonis appendere existimatis? illa tamen recte Maro alis comparat, dicens:

——— f *Velorum pandimus alas.*

Quibus alis quantumvis onusta navis, instar avis,

g *Radit iter liquidum, celeres neque commovet alas.*

e Bern. epist. 72, ad Ramaldum Fmacensem Abbatem. f Virg. l. 3. Æneid. g Virg. l. 5. Æneid.

Qu

Quæ si ad mores traduxeris, nihil adeo segne ac iners repe-ies, cui amor non addiderit a-as; etenim a *ascendit volando, qui ascendit amando*, ut apposito ymbolo expressit felix Prin-ceps b Salernitanus, qui tar-lioris alias ingenii, ubi sensit amoris aculeos, factus alacrior, omnem exuit inertiam, de qua à Principe femina insimulatus, nilitiæ se dedit; unde non sine anguine & vulnere, cicatrici-bus insignis rediit, ut amoribus potiretur; in cujus rei testimo-nium pinxit testudinem, alis sursum connitentem, cum hoc lemmate,

——— *Amor addidit alas.*

Paulinum hoc oraculum est: *Corpus quod corrumpitur, aggra-vat animam, & deprimit.* Sed Paulo majora canamus, qui ra-ptus in tertium cælum, illud u-surpare jure poterat, corpori corruptibili,

——— *Amor addidit alas.*

Idipsum Dominici, Francisci, Ignatii, corpore & animo in cælum rapti, ingeminare po-terant,

——— *Amor addidit alas.*

Altera ejusdem Bernardi ele-gans similitudo est, dum sic prosequitur: c *Quid & de qua-driga dicam? hæc nimirum admo-to jumento, sarcinam, quæ ab ipso moveri non poterat, auget quidem, sed portabiliorem facit. Onus one-ri additur, & minus onerat.* Mi-rum quibusdam videri posset, onus oneri addi ad sublevan-dum. Rotæ ac fulcra quæ ma-chinis bellicis provehendis suf-ficiuntur, ingentis molis ac ponderis sunt; absque his tamen esset, quis tormentum 6000. li-brarum, vulgo *Cartau*, per in-via devehi posse arbitretur? Unde tamen concludit: *Sic & oneri gravissimo legis, accedens quadriga Evangelii, & auxit per-fectionem, & difficultatem minuit.* Quis peierare, fornicari, adul-terari, furari, aliaque lege di-vina vetita, observatu impossi-bilia sibi ducat, cum sexcentos numerare sit, qui virginitatem illibatam, paupertatem spon-taneam, omnium humanarum rerum contemtum ultro profi-teantur? Unde Augustinus: d *Non grande onus impositum est virginibus: major amor imposuit majus onus. Tanquam dicerent: Quid jubes? ne adulteræ simus: hoc præcipis, amando te plus facimus quam præcipis.* Idipsum tot mil-lia Religiosorum factis testan-tur, qui non modo Festis ac Dominicis uni Sacrificio inter-esse, quandoque per annum à cibis vetitis abstinere; sed & perpetuis jejuniis, noctu diu-que concinendis Dei laudibus, vitam consecrarunt, atque in hac tanta rerum omnium de-spicientia, unum amorem om-nia levia ac suavia reddere, S. Thomæ Theologorum Prin-cipis doctrina est: e *Anima quæ amat, operatur magna, & reputat parva: operatur multa, & repu-tat pauca: operatur diu, & repu-tat breve.* Scribit Iosephus illos qui cantando, psallendo, fi-des pulsando præibant Arcam, quamvis totam diem eo labore insumerent, nullam tamen de-fatigationem sensisse: amor e-nim quo illi divino oraculo fa-mulabantur, vires suppedita-

a Aug. in Psal. 121. b Typot. in Symb. c Bern. supra cit.

d Aug. serm. 18. de verb. Dom.
e S. Thomas opusc. de dilig. Deo.

bat, ut singulas horas vegetiores redderentur. quod & Religiosis accidit, qui noctes & dies psallendo non defatigantur; si vi amoris roborentur. Propterea crediderim servos Dei à S. Bernardo illis verbis excitatos: *Delectationes non perdimus, sed mutamus: de corpore ad animam, à sensibus ad conscientiam.* Declaravit hoc aliquando Reginaldus ex illustri Dominicanorum familia, & ex ipsius B. Dominici sociis inter primos ac præcipuos: hic enim cum in sæculo dives & opulentus esset, vitæque molli ac sybariticæ assuetus, postea laboriosum illud, & in se grave institutum suscepisset, qui eum prius cognoverant, sæpe cum admiratione quærebant ab eo, num magna afficeretur molestia? Quibus ille & animo & vultu alacri respondere solebat: Scitote ita mihi hæc omnia jucunda & suavia videri, ut sæpe ex animo doluerim, quod nimis molliter viverem; & certe nullum me in hac vita meritum consequi arbitrarer. Hic sensus ac consensus cujusvis germani Religiosi esse solet; qui & D. Bernardi fuit, cujus in flore ætatis sese in Religiosum claustrum abdentis, inter perpetuas corporis afflictationes, vigilias, inediam, hæ liberrimæ voces erant: *Labor meus vix est unius horæ, & si plus est, non sentio præ amore.* Consimiles voces Theresæ fuere: Si per fidem non sciret aliud cælum à Deo conditum, inter septa monastica, se illud inhabitare, & cum Bernardo cellam cælum existimaret. Plura de veris Religionis deliciis, quibus Paradiso conferatur, suggeret Platus de statu Religioso, *lib. 3. cap. 4. & sequentibus*, è quo illud Hieronymi enotasse sufficiat, omnem hanc jucunditatem ac facilitatem ex amoris ac charitatis efficacia oriri; sic enim disserte docet: a *Sine spirituali charitate, claustra sunt tartara, & habitantes in eis sunt dæmones; cum charitate vero sunt paradisus in terra, & habitatores sunt Angeli.* Mortificationem ac amaritudinem omnem, amor reddit lenem ac suavem. Hinc Doctor ille mellifluus in illud Cant. 1. b *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: Non fascem, sed fasciculum dilectum dicit, quod leve præ amore ipsius ducat, quidquid laboris immineat & doloris.* Et paulo post: *An non fasciculus, cujus jugum suave & onus leve? non quia leve in se (nec enim levis passionis asperitas, mortis amaritudo,) sed levis tamen amanti. Et ideo non ait tantum, Fasciculus dilectus meus, sed mihi, inquit, qui diligo, fasciculus est.* Quid si amore fœminæ quis opibus, familia ac mundo spreto, vitam anachoreticam cum Antonio aut Paphnutio transigat, & quidquid hic molestiæ est, fasciculum & quasi amantis encarpium reputet, an fidelis anima æternæ pulchritudinis amore flagrans vitam monasticam arduam ducat? Audite quo insanus amor compulerit. c Francus quidam primariæ vir nobilitatis, captus fuit amore conjugis, nobilis cujusdam Belgæ, quæ vicissim illius amore ardere cœpit. Cum intellexit amasiam suam à conjuge

a Hieron. in Reg. b Bern. serm. 42. in Cant. c Zehenthner in promont. mala spei lib. 2. sect. 3.

vir-

viro in Belgium reductam obiisse, ipse sibi quoque violentas manus inferre statuit; sed famuli obstitere. Nihilominus ille ex Picardia Antuerpiam properat, ubi tumulata erat, quam stulte deperibat. Postquam crebris suspiriis & lachrymis parentavit Amasiæ, Ægypti solitudinem sibi elegit ut Eremitam ageret. Duplicem Icunculam Amasiæ suæ defert, viventis & mortuæ. Ceterum itineris tempore quotidie bis mane ac vespere pronus utramque effigiem adorabat, miscebatque varia amantium colloquia. Famulo item imperarat, ne alios quam de amasia misceret sermones. Deinde alteri servo imperarat, ut sæpius se salutaret nomine amasiæ: præterea ut quoties mensæ accumberet, semper ei propinarent haustum ad sanitatem amasiæ jam defunctæ. Postquam cum utroque famulo in Ægyptum appulit, exiſtructo sacello, appendit utramque icunculam inter effigiem Christi crucifixi. Quam etiam tunc quotidie tanquam divam cælis illatam adoravit. Tandem vi doloris exhaustus hic confessor Veneris, & Martyr diaboli vitam finiit. Hæc qui legit, intelligat majores vires divini amoris esse, quæ tenerrimas filias, deliciis mundi spretis, ad solitudinem, ad claustrum, ad pœnitentias austerrimas compellat, quas omnes amore Sponsi sui Christi longe generosius, quam hic lascivus anachoreta, perpeti consueverunt, ut non semel exclamasse auditæ sint: a *O jugum sancti amoris! quam suaviter capis, gloriose illaqueas, suaviter premis, delectanter oneras.* In quo gravissime falluntur parentes & propinqui, qui suis condolent, quos in exteriori hac austeritate contuentur, hoc unum solatio fore rati, si Religionis septis effugerint. Hos paucis confutat Augustinus, agens de sarcina, quæ charitatis remigio portatur: b *Hæc sarcina,* inquit, *non est pondus onerati, sed ala volaturi: habent enim & aves pennarum suarum sarcinas. Portant illas & portantur: portant illas in terra, portantur ab illis in cælo. Tu si misericordiam velis præbere avi, præsertim æstate, & dicas: miseram istam aviculam onerant pennæ, & detrahas onus hoc, in terra remanebit, cui subvenire voluisti.* Ex quibus recte concluditur, si gravissima Religionis sarcina penna sit, si servitutis Christi jugum suave sit, si durissimum Religionis jugum leve est, nullum Dei præceptum impossibile censeri posse.

a Bern. serm 24. de dilig. Deo. b Aug. ser. 24. de verb. Apost.

EMBLEMA XLVI.

Ecce quidam de scribis. Matth. 9.

STVDIA IN CONTRARIA. 2. *Æneid.*

DOMINICA DECIMA-OCTAVA POST PENTECOSTEN.

Scriba doctus & causidicus, Iustitiæ tenax, in paucis laudandus, à qua qui deflectunt, omnemque pauperum clientium succum, in contrarias artes & partes se contorquentes, extorquent.

§. I. *Scribarum & Causidicorum brevis panegyris.*
§. II. Cavete à Scribis, qui devorant domos viduarum. *Marc.* 12.
§. III. Abstine te à lite, & minues peccata. *Eccli.* 28.

DOMINICA DECIMA-OCTAVA POST PENTECOSTEN.

Ecce quidam de Scribis. Matth. 9.

IAM pridem illud per terras volat, Volaterrani Poëtæ:

a *Vatibus hic mos est, centum sibi poscere voces,*
Centum ora, & linguas optare in carmina centum.

At ipse, ut scribarum mores, nec non vitam describam, illud Psaltis mihi potius exoptaro; ut fiat b *lingua mea calamus scribæ, velociter,* Iurisprudentum laudes, eorumque fraudes *scribentis*; æquorum Causidicorum enarrando encomia: iniquorum exaggerando opprobria, quemadmodum scribarum (quos & legisperitos vocant) antitheses & antiphrases sacræ paginæ manifestas contulerunt: Scribas enim viros literis eruditos, & ut Hieronymus, c *in lege doctissimos* fuisse, vel ipsius Doctoris gentium comprobatur suffragio, dum quærit: *Vbi sapiens, ubi scriba?* innuens, ut Cornelius exponit, sicut Græci sapientes suos vocare Philosophos, Chaldæi Magos: haud aliter Iudæi viros perquam literatos, *scribas* vocare consueverunt. Vnde Hieronymus in illud: d *Omnis scriba doctus in regno cælorum*; sic ait: *Scribam vocat* (Matthæus) *quem paulo ante literatorem dixerat.* Nec desunt, qui Apostolos hic *scribæ docto* conferri voluere. Altius in laudem scribarum exsurgit Euthymius, qui istic loci Matt. 13. e *existimat Christum seipsum scribam vocare.* Compendio Sapiens: *Super faciem scribæ impo-suit Deus honorem suum.* Nunc vero quæ legisperitos (qui scribæ apud veteres dicebantur) quæ Advocatos & Causidicos nostros, laudum maneant præconia,

f *Hæc ego non humili referam memoranda cothurno.*

a Persius sat. 5. b Psal. 44. c Hieron. in c. 23. Matth. 1. Cor. 1. d Matth. 13. v. 52.

e Maldon. hic. Eccl. 10. f Tibul. lib. 3. eleg. 16.

§. 1.

Legisperiti & Advocati, brevis panegyris.

REgium comprimis Theodori apud Cassiodorum occurrit elogium: g *Advocationis officio, si pure impendatur, nihil ornatius.* Pondus ac momentum duorum Imperatorum Theodosii & Valentiniani huic addit testimonium, qui sic de Advocatis sentiunt: h *Digni omnibus honoribus habentur, qui* ADVOCATI *esse meruerunt: cui enim honori,* ut recte subditur, *impares esse credamus eos, qui vita & eloquentia Reipub. & privatorum commodis servierunt?* Quod si eo Advocati apud Reges & Imperatores loco sunt, quis mirabitur si ad Senatorum subsellia, ad equestrem dignitatem, ad consulares fasces evehantur? Atque sic fieri consuevisse, Sidonii Apollinaris confir-

g Cassiod. l. 2. variar. ep. 12. h Theod. & Valent. novell. de postul.

mat auctoritas: a *Roma enim tam facile*, inquit, *dignitates lingua & calamo, quam ferro & armis acquirebant.* Accedit illud Lipsii: b Caroli M. *ævo passim in oppidis & pagis, etiam* COMITES *sive* GRAVIORES *communiter jus dicebant.* Quod nemo quisquam inficiabitur, qui Theodosianum illud expenderit: c *Non solos imperio nostro militare credimus, qui gladiis, clypeis & thoracibus nituntur; sed causarum patronos, qui gloriosæ vocis munimine vitam & fortunam hominum defendunt.* Qui plus Reipublicæ incolumitati conferunt, dum intestina bella, privata odia, & sicas inter latera versantes, compositis inter se partibus, conquiescere faciunt, quam si aperto campo cum hoste dimicarent. Tales se præbent causarum disceptatores, ac diribitores; qui non prius à circo æquitatis, quam sol ab Ecliptica sua recedant: qui propositum habent indigne ac vafre à potentibus oppressos, laboribus studiisque suis defendere: qui divino numine ad id muneris, ut sint patres orphanorum & judices viduarũ, electi videantur.

Quare fatendum est hoc genus hominum, qui tuendæ Iustitiæ præficiuntur, singulari dono à summo numine orbi esse concessum, ad salutem hominum, ad nationum & Rerumpublicarum tranquillitatem. Absque his esset, quis diffidentes componeret? quis oppressos vindicaret? quis innocentes discerneret? dum quisque aliena invadere, suo jure tueri, suo judicio stare, evincere voluerit; quid aliud sperandum quam ut mutuis odiis ac cruentis cædibus Respub. omnis fœde dilanietur? Cui malo ut succurreret supremus ille rerum arbiter Deus, populo suo duos patronos præfecit, Exod. 29. *Habetis Aaron & Hur vobiscum: si quid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos.* Divinum id institutum fuisse, posteri omnes comprobarunt; è quibus unum Iustinianum audisse sufficiat, qui Iurisprudentiam adeo ex omni parte sacram esse voluit, ut ipsum juris corpus, *templum iustitiæ* compellarit: d Vlpianus vero, Iurisconsultos, *juris Sacerdotes* nuncuparit. Imo divinitatem in iis quandam esse, majores nostri putaverunt, qui jus administrarent. Cui probationi, argumento esse possent Iurisperiti, quos e Cyrillus inter deos indigitatos commemorat; quos tamen multis parasangis, tutelaris omnium Patronorum Patronus, Redemptor noster Christus exsuperat; de quo Ioannes verissime asseruit: f *Advocatum habemus apud patrem, Iesum Christum justum.* Cui quam proxime accedunt ii, qui pupillis & orphanis succurrendo, eorumque causis patrocinando, quo nihil est divinius, se totos consecrarunt. g Id autem officii, illis proprium esse vel ex eo colligere, quod *jus*, ut Galeolus Martius observat, à juvando dictum sit; unde & ille Iurisconsultorum Phœnix *Ivo à Iuvo* nomen sibi desumpsisse à quibusdam pie creditus est. Sed dum Ivonem nomino, & Phœnicem

a Sidon. Apoll. l. 1. ep. 11. b Lips. monit. pol. l. 2. c. 9. c Theod. & Valent. c. un. inst.

d Vlpian. de just. & jur. e Cyrill. l. 2. glaphyr. f 1. Ioan. 2. g V. Elogia 50. SS. Iurisperitorum in Dodic.

compel-

mpello, uni hic vulgari calumniæ occurrere debeo, qua n nisi unã ex hac classe consimilem avem reperiri, jamque ceptum illud deblaterant:

——— *Scalas Ivo retraxit.*

iasi vero ex ejus cineribus on plures pullulassent, ac am monstrassent, qua comures alii secuti sint. Hinc resius illud Maronis, Ivoni in elos conscensuro accinuisnt:

——— a *Extrema per ipsum Iustitia excedens terris vestigia fecit.*

num enim Ivonem dumtaxat, : omni Iurisconsultorum nuero, beatum deprædicare, hoinis est aut in divos impii, it in sacris Annalibus imperi. Qui volet consulat *sanctorum*).*Iurisperitorum elogia, contra pulare commentum de solo Ivo*-, *Publicata Leodij anno* 1632. uare ad cavillum hunc,

b *Causidicum in cælis unum, inquit Paulus, habemus,*
Præter eum num alij sunt ibi Causidici?

olim altius repetere, quid ernardus de Moyse senserit, um dixit: c FIDELIS ADVOCAVS, *qui quoniam quæ sua sunt on quærit, facile id omne obtinet, uod petit.* Nostis Danielem puicitiæ patrocinatum: sed hæc etera: recentiora & Europæa abimus: Carolum Imperatoem Romanorum, quem majoes nostri merito magnum, retius maximum, seu potius Trisnegistum appellassent; hunc *Romani elegerunt Advocatum* *.Petri, contra Reges Longobardos.* Et pedem prius aula quam efferamus, en alterum Advocatum sanctimonia vitæ celeberrimum, e Elzearium Comitem, qui petiit & obtinuit à Duce Carolo, filio Roberti, Regis Neapolitani, ut liceret sibi agere *Advocatum* pauperum. Ac ne putes humanitatis tantum & charitatis fuisse, eam Advocationem, quæ juris scientiam non requireret; addit auctor solitum pauperum quorumlibet causas agere, summa eloquentia, qua jus omnino obtinebat, si jus à cliente stabat. Ne vero hujus S. Iurisconsulti partes omnes, omnia munia & actiones, quæ se certatim offerunt, ambitiose quæramus, unum, in ea cura, ejus facinus non silendum adducam. Offerebantur illi quotidie à mendicabulis libelli supplices, Principi porrigendi, aut obtrudebantur potius sine modo, sine numero. Eos ille libellos quo diligentius asservaret, ordine quo offerebantur, studiose compositos, in prægrandi pera è serico confecta circumferebat. Fuit aliquando, qui manus abluentem Comitem, ac jam mensæ accubiturum (ut importuna est egestas) opprimeret, Et tu quidem, inquit, mensam & delicias cogitas: at ubi interea libellus meus supplex? atqui hodie expediendum, eras pollicitus. Indignatus alius quilibet fuisset, At Elzearius comiter, Recte mones, inquit, ô amice; neque hic mihi aberit dies, quin pollicitationi meæ fecerim satis. Itaque prandio ac sociis relictis (admirentur & æmulentur Iurisconsulti) festinus pala-

a Virg. Georg. 2. b Ad Heb. 7. v. 25 & e. v. 24. c Bern. epist. ad Suggerium D. Dionysii Abbatem. d Ongolismensis in ita Caroli M.

e Binet. in vita c. 14.

palatium adit, miselli negotium confici petit, obtinet, offert, tradit: ac tum demum frugali cibo, attenuatum corpus, de more refecit: addebat se numquam suavius epulatum. Litaniæ prolixæ satis texendæ essent, si Boëtios, Symmachos, Theophylos, Moros, aliosque attexere voluero, qui omnes hic ita causas pauperum egerunt, ut & suæ cælites patrocinantes habuerint, & ad curiam illam curis vacuam, sed dignitate conspicuam evocati sint: a *Quorum*, ut cum Sidonio Apollinari concludam, *cum finiuntur actiones, incipiunt dignitates* in cælis. Audistis hactenus præclara laudum encomia, quæ Iurisconsultis, viris æquitate ac probitate præstantibus, jure debentur. Vnde ut Persius canit:

b *Illa prius creta.* At quæ sequuntur: *Mox hac carbone notabo.* Iniquorum Scribarum vitia, & convitia, vel ipso Spiritu Dei dictante audiamus.

a Sidon l.1 ep.11. b Persius sat.5.

§. II.

Cavete à Scribis, qui devorant domos viduarum. Marc. 12. & Luc. 20.

Scribæ seu Legisperiti, ut Cornelius scribit, c *licet passim doctissimi, sanctissimi & justissimi haberentur, tamen à vera justitia multum deficiebant.* Quod in Causidicos & Legisperitos nostri temporis, aptissime quadrat: inter quos vel ii doctissimi existimantur, qui plures lites protrudere, tum protendere dexterrime norunt, restionum more, qui quo prolixi us funem ducunt, hoc lucri faciunt, ut vulgo fer

Den drayer gaende achtervv
Gaet dan in vvinst meest v
vvaerts.

Insignem ex hoc restio numero Galeaceus Medi nensium Dux in restim hic enim cum aliquoties au set de vafro quodam Cau co, qui lites serere, produc alereque etiam in liquido posset, hominem ad se acce tum ita alloquitur: *Debeo stori meo centum aureos, sol non lubet, tu ecquid tueri m re, & rem protelare potes?* An ille largiter. Tum Dux, fra prius increpitum, laqueo blice jussit necari. Ipsæ le huic lucro fertilissima se sunt; nam ut ocellus Belgi cutum vidit: legum copia, *imputata vitiis, late se spargit* in propagines protenditur. qui ad calculum reduxit in lis Pandectis 9193. leges c seri, in Codice 4554. atque Novellis 168. præter Gloss commentarios, consuetudin statuta, decreta, oppidatim, gatim, populatim sine nume congesta. *f* Ad hæc, quot c pita, tot opiniones: quas int ut cum Seneca loquar, ha multo facilius, *quam inter ho logia conveniet.* g Ex quo n cesse sit innumeras altercati nes ac lites, alias ex aliis se & ubertim progerminare; nuper Vates cecinit:

Lis genuit litem, legum lis fil
vivi
Non sine lite solet, nec sine l
ge potest.

c Corn. hic.

d Lips monita polit. l.2. c.10. e Iusti vulnerata p.2. tit.2. c.2. f Verulei poli p.280. g Sen. de morte Claudij in initi

Que

[qu]estus id olim apud Euge[ni]um D.Bernardus: a *Quotidie,* [inq]uit, *perstrepunt in palatio le[ges], sed Iustiniani, non Domini;* [quæ] *autem non tam leges, quam li[t]es sunt, & cavillationes.* Nam [q]uæ tam clara causa est, ut [c]larissimus ille *b* Iustus Lip[si]us, quæ non aliqua lege, le[g]e? imo interpretatione ob[s]curetur? quæ tam improba, [q]ui non dent coloremrnec fi[n]is est litis, nisi alter litigan[t]ium cesserit morte vel men[d]icitate. Politice ac polite [i]dem Lipsius: Leges in Re[p]ub.ut medicamenta esse de[b]ent:atqui nec hæc multa,aut [v]aria probentur: non item il[l]æ. Quo illud Platonis con[clu]cit: *Vbi plurimæ leges,ibi & li[tes],itemque mores improbi.* Deus [bo]ne! quam rem tetigit! & u[s]s ubique gentium, aut tem[p]orum hoc affirmabit. Tot [m]illia legum jam recepta [su]nt, quo fructu? hic loquan[tu]r qui ne tacere sine pretio [p]runt. c *Fora litibus omnia fer[v]ent.* Europam vide,& men[t]ior, nisi maxima ejus pars circa causas occupatur: alii [j]udicant, alii instruunt, alii [a]gunt (quorum votum, ait [S]eneca,litium est numerus)& [q]ui miserrimi sunt, eas ha[b]ent. Obstupuit quondam [R]omanus Philosophus, Causi[d]icorum d *tot millia ad forum [p]rima luce properantia.* De qui[b]us hoc judicium ferri voluit: [C]*um videris forum multitudine [re]fertum, hoc scito: istic tantun[d]em esse vitiorum, quantum ho[m]inum. Inter istos quos togatos vi[d]es, nulla pax est. Alter in alte*rius exitium levi compendio duci*tur: nulli nisi ex alterius damno quæstus est.* e Nec ulli eorum bene est, quod & medicis convenit, nisi compluribus male fit. Hinc, ut opinor, divinum illud Platonis monitum promanavit: *Vbi lites, eæ brevissimæ & paucissimæ sunt.* Vult non paucas solum, sed & breves. Nunc ubi sumus?

f *Dixerit ô mores! ô tempora*
Tullius olim.

Vna aliqua lis, Methonis, an patria Homeri, annos tenet. De asini umbra, de ramo arboris è vicino viridario adversum parietem inumbrante: de asini prospectu, de fenestra qua in impluvium prospectus est, aut ut Martialis in Posthumum.

g *Non de vi, neque cæde,nec veneno,*
Sed lis est mihi de tribus capellis.

Quid ni dixero de tribus capillis: de lana caprina, deque istiusmodi quis altercatur, dum æs, res, spes omnis consumpta sunt. *h* Memini, inquit Boterus in politicis, Lutetiæ litigatum pro sex coronatis, in quos adversa pars sexaginta florenos insumpserat. Quod quid aliud esse fateare, quam teste Augusto, aureo hamo piscari, aut ob gobionem rete perdere? Id est, centuplo plus in frivolas expensas periclitari, quam capital sit. At risum teneatis amici, dum litem commemoro, quam civis Gandensis aucupi indixit, ob aviculam Canariensem aureo emptam; quæ cum domi suæ taciturna consederet, ac nihil dum caneret, avem suppostitiam causatus est: altero affir-

a Bern.l.1.consid ad Eug.c. 4. *b* Lips. [M]onita polit.l.2.c.10. c Mart.l.2. ep.64. [d] Seneca de ira l.2 c.7.

e Plato V.de legibus *f* Mart.l.9.ep.52. g Mart.l.6.ep.16.h Boteri polit.l.1.c.17.

affirmante illam ipſam eſſe, quam modulantem audierat, & emerat, jam forte oblitam, in annos res protracta eſt & ſupra centenos florenos expenſum. a Vt rectiſſime ſenſerit, qui litigantibus, tribus opus eſſe dictitavit: ſacco chartarum, ſacco pecuniarum, & ſacco patientiæ. Vnde illud proverbium Italicum dimanavit:

b *Litiget, ædificet, qui vult cito pauper haberi.*

Satius profecto ducit Poëta, exordio litis cauſa cadere & vinci, quam tanto impendio exiguam ſummam lucrari. Hunc audi:

c *Ah miſer, ac demens, viginti litigat annis.*
Quiſquam? cui vinci Gargiliane licet.

Fit involucris legum, fit ſordibus advocatium. Et comperendinationes iſtæ ad quæſtum & lucellum eunt: Per ſymplegadas navigatur Colchos ad vellus aureum. Quo gravis illa Annæi ſpectat cenſura: d *Turpes lites, quanto turpiores Advocatos habent:* qui tot, in litibus quærunt diverticula, tot dilationes; tot provocationes, ut in labyrinthum & anfractus inexplicabiles induxiſſe videantur. Ideo Iſocrates Nicoclem Regem Cypri monebat, *ut eas ferret leges, quæ vel nullius litis haberent ſeminarium, vel exortas controverſias ſtatim dirimerent.* A quo Tullius Servium Sulpitium commendat, quod litium anfractus tollere ſemper maluerit nec ad eas actiones conſtitueret. Nec immerito etiam laudatus Pompeius, quod de jucunda ratione lites cito componendi ſopi[...]dique, legem tulerit. Et qu[...]niam plura in hanc rem exe[...]pla nervoſe congeſſit eruditi[...]mus e Vernuleus, hiſtoriog[...]phus Regius, non alio aucto[...] cum in eo ſint omnia, mihi [...]pus eſt: collaudat hic inter [...]tera iſtud Domitiani edictu[...] quo perpetuo exilio Ro[...] mulctavit, qui litem unam ul[...] annum protraxiſſet. Poſterio[...]bus vero temporibus Carolu[...] cum plurimæ de litibus que[...]læ deferrentur, nihil ſibi grat[...] futurum declarabat, quam [...]quis modum cito lites defini[...]di invitet, & ad hoc ſuam a[...]ctoritatem promittebat. Id[...] ſum ſuo filio Philippo II. [...]ſpaniarum Regi commenda[...] Quam ob cauſam, is ad Se[...]tum Mediolanenſem literas [...]dit, quibus gratiſſimum ſibi [...]officium & obſequium fu[...]rum declarabat, ſi quis brev[...]rem expediendi lites forma[...] proponeret; nam ut ait Amm[...]nus Marcellinus l.30. *Cum re[...] procedunt judicia, delubra ſunt [...]quitatis; cum depravata, fo[...] fallaces, & cæca, in quas ſi cap[...] ceciderit quiſquam, non niſi p[...] multa exiliet luſtra, ad uſque ip[...] medullas exſuctus.* Documen[...] nobis claudus erit, qui ita cu[...] cœco convenerat, ut hic ſ[...] ſuccollaret, & à pedibus eſſe[...] ipſe vero cœco ab oculis, [...]qua eundem in aurem dicere[...] Dum ecce, ut forte ad lit[...] profecti, claudus cœci humer[...] innixus, oſtreum conſpexi[...] quod ad pedes cœci jacere i[...]dicabat: qui ſe inclinans, ma[...]num porrexit, & oſtreum ſuſt[...]lit. Quod cum claudus ſibi vin[...]dica[...]

a Iuſtitia vulnerata p.518 b Vernulei polit.p.85. c Mart.l.7.epig.64. d Seneca l.2.de ira c.7.

e Vernulei inſtitut. polit. p.85.

caret, quia prius viderat, al-
r vero suum dictitaret, quia
anu ceperat, eos inter lis ex-
ta est, quæ longius protra-
nda, nisi vafer Causidicus sic
remisset. Post pocula, summa,
ic illinc à partibus, æquali
posita ac ostreo prolato, De
c, inquit, controversia est: tu
am esse ais, quia primo in-
tus es? aio inquit. tu vero
am esse asseris, quia manum
ecisti? assero inquit. Tum
usidicus, ostreo aperto, illud
sorbuit & ex æquo cuique
rti conchilia distribuit. Atque
bohi exsucti, fabula fuerunt,
nam soli! utinam non inte-
as domos, hi scribæ devo-
nt! id enimvero, quot fami-
ad incitas redactæ, testan-
, Legisperitis ac Causidicis
stris familiarissimum esse,
uperes, orphanos ac viduas
ungere, omnemque succum
substantiam exprimere, ut in
positoEmblemate videre est,
i in contraria torquentes,
nia extorquent. *Dadatim*
luditur, & tam qui pro,
am qui contra, crumenam
ulget: ut olim Demonactes
servavit, *Non videtur vobis,*
quit, *alter horum mulgere hir-*
m, alter ei cribrum supponere?
oc omne studium, huc omnis
rum desudat prudentia, ut
ite Poëta:

Iurisprudentes prudentes jure
vocantur,
Tam bene cum studeant, provi-
deantque sibi.

let hic responsum quod o-
n Academicus Atheniensibus
edit, à quibus rogatus, cur ve-
eres *a* Athenienses tam literati
uissent, moderni vero tam stu-
pidi ac stolidi? non minus ar-
gute, quam acure respondit:
Quia antiqui flagrabant desi-
derio sciendi, *de sçavoir*, vos
vero desiderio habendi *d'avoir*;
illi studebant scientiæ, vos o-
pulentiæ. Ita & scribæ nostri
b *omnes avaritiæ student,* hoc u-
num agunt, & tunc satagunt,
ubi crumenam expilarint. Hoc
eorum studium *c* Pius II. Pon-
tifex aucupio recte compara-
vit, dum Clientes aves, forum
aream: judicium rete: aucupes
Causidicos vocitavit. Ex his
unus Parisiis sub Ludovico Re-
ge in agricolam incidit, qui ut
litem civi indiceret, Causidi-
cum convenerat: *d* hic ut ci-
vem opulentum modeste no-
verat, clam adit, quid ei cuda-
tur exponit, ac una tempori
præcaveat, patrocinium addi-
cit. Cui civis arridens, quo in
partes suas traheret, pugnum
aureis opplevit. Postliminio a-
gricolæ ad se visenti, aliis se di-
stentum dixit, eumque ad pro-
pinquum suum ablegavit, hoc
brevi instructum epistolio: In
casses meos duæ præpingues
volucres delapsæ; pinguiorem
mihi asservabo, alteram tibi de-
stino; plumemus eas egregie:
e ars enim facta est Caussidicina
& qui perite novit captare aut
capere, laudē habet: quo gene-
re aucupii, facilius enumeraro,

f *Quot Themison ægros autum-*
no occiderit uno,

quam quot aves irretiverint,
& ossatim deplumarint. g *Non*
enim, ut Sapiens ait, *injuste ten-*
duntur retia pennatis. Quod in
rem nostram sic vertit Sala-

a Perard. Dom 6. post Pascha.

b Ierem. 6. c Platina in vita. d Beyer-
linck Theat. tit. advocatus frat. Malliar-
dus conc. feriæ 1. Dom. Adv. e Lips. cit.
f Iuv. sat. 10. g Prov. 1.

zarius:

zarius: *Per injustitias & fraudes tenduntur retia pennatis.* Vultis fraudes eorum cognoscere? Matth. 8. accedens unus scriba ait ad Christum: *Magister sequar te quocumque ieris.* Ad quem Servator noster: *Vulpes foveas habent.* Nostis ubi, Doctorem summum D. Thomam audite: a *Vulpes foveas habent in corde tuo ô scriba, quia dolosus es.* Quid autem ab eo recti exspectandum, in cujus corde vulpes nidificant, juvat discere ex Ludovico de b Rebolledo Concionatore celeberrimo Hispalensi, ordinis S. Francisci, qui hæc refert.

Sub tempora Caroli V. Romæ cavillus, alii pasquillum vocant, affixus est, ubi Pontifex effictus, Imperatori manum porrigens; ad quorum pedes agricola substratus, qui genu suo Cæsarem insistentem, humero vero Pontificem innitentem fulciebat, subjecto lemmate: *Io sostento los dos.* A parte Cæsaris, mercator cernebatur, cum hac epigraphe: *Io robo los tres.* Ex latere vero Pontificis, Causidicus depictus erat, cujus hoc symbolum: *Io engaño los quatro.* Gradu inferiori consistebat medicus, cum hoc elogio: *Io mato los cinquo.* Omnibus vero manu protensa, quasi absolutionem impertiturus, visebatur idiota Ecclesiasticus, cui subscriptum: *Absolvo los todos:* Sed & Ecclesiasticos, & medicos, ceterosque omnes Causidicus circumvenire consuevit, adeoque potest illud jure usurpare: *Io engaño los todos,* interque ceteros seipsum. Nisi enim apud supremum illum Iudicem causa cadere velit, communi Theo[logorum] suffragio, in Causi[dico] desideratur primario istha[ec fi]delitas: ut non adducat f[alsas] leges, aut antiquatas, n[ec] non receptas, nullas prave torqueat: clientem non [...]neat, aut moveat ad pe[rju]rium, ad falsos testes, adul[teri]nas syngraphas: quod de [...]bis Ieremias queritur: c *M[en]dacium operatus est stylus scr[iba]rum.* Quorum Legisperito[rum] *patrocinium,* d Columella ve[re] *latrocinium* nuncupavit. Cui cedit Augustini, viri divini [ut] eum e Lipsius compellat,) te[sti]monium, qui ait: *Remota j[usti]tia* (ut fit per fraudes) quid *regna, nisi magna latrocinia?*

Lepidum est, & dignum [au]thore à quo profectum, q[uod] subjicitur: Altercatio instit[uta] erat coram Francisco Sfo[rtia] Mediolanensium Duce: an [Me]dicus Advocato præferen[dus] esset, num contra ille Medi[co]. Dum argumenta ultro citro[que] discutiuntur, sic ut ambi[gua] penderet sententia, Morio [qui] forte intererat, prolata vo[ce:] Non videtis, exclamat, si qu[an]do latro supplicio afficien[dus] est, ipsum præcedere, carn[ifi]cem vero subsequi consuevi[sse?] inurbano hoc joco Advocat[um] latronis nomine, quod laten[ter] nummos emungat, & devo[ret] pauperem in abscondito; M[e]dicum vero, quod per inc[u]riam aut imperitiam multis [vi]tam eripiat, vel accidat, om[ni]bus arridentibus, tortoris n[o]mine notavit. Et cur dissim[i]lem, jure exclamat Lipsi[us]

a D. Thom. in caten. hic. b Rebolledo erat. funeb. p. 35.

c Ierem 8. d Columel in proœm. de re rust. e Lipf. civil. doct. l. 2. c. 10. A[ug.] de Civit. l. 4. Carrozetus in facetiis [...] yerl. theat. tit. advoc.

Pe[...]

lis Europæ CANINVM *hoc stu-*
s: quod haud temere quispiam
essum LATROCINIVM *dixit.*
re meo quidem judicio, in
fures & latrones, operæ
ium esset in omni foro col-
re Marsyam, cujus statuam
in suo posuerunt *b* Roma-
sic effictam, ad monendos
locendos intuentes, ut lon-
funem manu protenderet,
improbis litigatoribus su-
dia minitabatur. Quam-
m hæc jam Causidicorum
es (excipio semper eos qui
itiæ nomen venerantur, &
nen verentur) ut trecenti
syæ non sufficerent, ad ju-
metum furiosis istis cani-
incutiendum. Hoc eos jam
nomine compellatos D.
orus asserit: c *Antiqui,* in-
, *forensem eloquentiam* CA-
AM *facundiam nuncupabant:*
uod Causidici in certaminibus
sarum, omissis quæ agunt, ve-
CANES *alterutrum lacerant.*
mordere, nedum latrare
stunt, nisi offam auream in
ces conjeceris. Tales apud
tarchum Stratocles & De-
clides, non Causidici, sed ut
alio nomine Apuleius ap-
lat. d *Togati vultures, quo-*
si nares afflaverit cujusquam
iginosa aura marsupij, confe-
videtis illic oculos Argi, &
nus Briarei, & Sphyngarum
ues: & perjuria Laomedontis,
ssis argutias, Sinonis fallacias,
m Polymnestoris, & quidquid
iam improbitatis est, com-
dio in eos Cassiodorus con-
it. Idem de Procuratoribus
licium est, quos Plato e *acci-*
pitres pecuniæ, & mures aliena rodentes vocat. Bartolus, *Canes curiarum, & devoratores.* Seneca, *Venale genus, clamosi rabiosa fori jurgia vendens.* Lipsius, *Corvos fori.* Sed est qui sanguisugis, & etiam muscis conferre non dubitavit. Prov. 30. *Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes: affer affer.* Has sanguisugas Cajetanus intelligit iniquos Iudices, Præfectos, Procuratores, Causidicos, qui pauperum sanguinem insugunt; quocirca Tiberius Imp. cum eos non facile mutandos, aut officio dimovendos putaret, hoc usus est apologo, ut Iosephus testatur: muscæ turmatim advolantes, saucii cujusdam ulcera contexerant; quem forte quidam præteriens miseratus, operam ei suam in muscis abigendis obtulit. Orat saucius ut se ita sineret. *f* Mirante altero quid esset, quod hac molestia liberari nollet, respondit ille; Imo his depulsis majore afficiar molestia & cruciatu; aliæ enim his succedent recentes muscæ & famelicæ, quæ me jam ante male habitum perdent: at illæ quæ mihi nunc insident, jam nonnihil remissius sugunt sanguinem, quia prope insaturatæ sunt. Sic ergo, inquit Tiberius, ego quoque Provincialibus consulere cupio, ne multorum Præsidum rapinis, nimium vexentur & deglubantur. Malo itaque ditatos rapinis relinquere, quam novos substituere.

Quod enimvero de Causidicis longe verissimum est. Sed quod teterrimum est, magnus ille Præsul *g* Nyssenus, ejusmo-

Lips. civil. doct. l. 2. c. 11. *b* Plinius l. Chresolii mystag. p. 313. *c* Isid. l. 3. de m. bono. *d* Cassiod. sup. Ps. 73. *e* Vernu- olit. p. 282.

f Ioseph. l. 18. antiq. c. 8 *g* Greg. Nyss. orat. de S. Steph.

di homines, *calumnia patronos, diaboli oratores*, dicere ausus est. Vulgo enim ferunt Advocatorum, sicut & Medicorum, tres esse facies: unam a *Angeli*, necessitatis tempore: alteram *hominis*, remissius agente morbo vel lite, tertiam, *cacodæmonis*, finita lite vel febri; quando omnes sumptus ac expensæ persolvendæ sunt. Hinc mota aliquando quæstione coram Ludovico XII. Galliarum Rege, b *Quidnam oculis potissimum prodesset?* Illud auguris illius usurpabat: *Si pragmaticum, Causidicumque nunquam videris.* Huc credo spectavit Matthias Corvinus, qui ut ejusmodi monstra ex oculis tolleret, c *universa Hungaria expulit, ubi sine Iurisperitis vivebant, non tamen sine Iure.* d Quid quod detecta recens America, libellus supplex Regi Lusitaniæ oblatus est, ut decem millia Advocatorum in novum orbem ablegaret. Cumque Rex perquireret, quid tanta Causidicorum copia illic ageret, responsum fuit, quod numerus superstes adhuc sufficeret ad devorandam Portugalliam: nam, ut Tertullianus ait, e *plus toga læsere Rempublicam, quam lorica*. Quæ si ita sint, quis non videat jure illud væ, divinum vindicem illis interminari: f *Væ vobis Scribæ?* væ Legisperiti, væ Causidici iniqui, qui iram non modo hominum, sed & Dei in vos provocatis. Quod hac infallibili ratiocinatione probat Doctor Aquinas, dum sic docet: 2. *Paralip. c.* 19. g *dicitur,*

a Vernulei polit. ibid. b Æmilius in vita Lud. Beyerl. Apoph. tit. advoc. c Vernulei polit. cit. d Marchantij hortus past. tom. 2. tract. 4. lect. 14. e Tertull. de pallio. f Marc 23. g S. Tho. 2. 2. q. 71. a. 3.

impio præbes auxilium, & ia iram Domini merebaris: Sed vocatus defendens causam ... stam, impio præbet auxilium ... peccando, iram Domini me... h Ex quo consequitur, visio illam Ioannis Parei Juris... fulti verissimam exstitisse, non procul Florentia obam... lans, vidit subulcum porc... haram cogentem; quibu... nitentibus ac alio divagant... tandem devovisse, ingrede... tur haram, ut iniqui causa... judices infernum: statimq... mnes gregatim involasse. spectaculo quamvis ludicr... le serio resipuit, & causis v... re jussis; Florentiæ in S. F... cisci familiam se recepit, in... primus Ordinis Generalis exstitit. Sed hæc hactenu... iniquis patronis. i Quid clientibus, de partibus int... diffidentibus? in iis pervic... est, & sæpe impostura, plurimum summa improb... k *neque enim bona conscientia* scite Celsus) *sed victoria liti... tibus est præmium*; qua ut po... tur, nulli fraudi, nulli perj... parcunt. Quare non solun... *ve à scribis* hisce, verum e... ut solerter monet Sapiens:

h VVadingi ann. Min. an. Chr. 1. to. 1. p 84. i Lipsius monita polit. k Marc. 12.

§. III.

Abstine te à lite, & mi... peccata. Eccli. 28.

Cajetanus *l* Cardinalis Th... logus. alterutrum litig... tium semper delinquere eo comprobat, quod alter...

l Corn. in 1. Cor. 6. quare non ... injuriam patimini.

part...

rtium, semper injustam cau-
n tueatur, nisi ignorantia ex-
set, quæ sæpe in decursu e-
:escit, nec desistitur. Augu-
nus, vero lites etiam justas,
t sine peccato institui arbi-
tur: a *Nam quidem omnino,*
uit, *delictum est inter vos, quia*
icia habetis vobiscum. Nec ex-
sat si dicat, *justum se habere*
otium; lites omnium malo-
um seminaria esse, perhiben-
: hinc odia, perturbationes,
æ, calumniæ, cædes, fortu-
rum omnium, & animæ ja-
ra. *b* Vnde inter duodecim
ndi abusus, Tholosanus re-
nset *Christianum litigiosum.*
rum hoc Christianos inter
litibus diffidere:

——*Non hospes ab hospite*
tutus,
Non socer à genero: fratrum
quoque gratia rara est.
mminet exitio vir conjugis, illa
mariti.
ilius ante diem patrios inquirit
in annos.

æ sic Seneca de ira perstrin-
: c *Alius judicia Patris accu-*
quæ mereri satius esset: alius
matre consistit: alius in ma-
m insurgit. *d* Quæ quam de-
anda barbaries sit, docuit
stre factum Regiumque S.
dovici, quem Francia & pa-
tem dilexit, & Regem su-
xit. Inter Comitem Flan-
æ, matremque exorta lis est;
us arbiter factus Ludovicus:
n porro diremit, ac sopivit
minus regie, quam pie. Pro
qua pollebat auctoritate,
miti Flandriæ injunxit ut
scuto & insignibus, gesta-

ret leonem, sine lingua & un-
guibus: ut ostenderet, filio ne-
que linguam esse debere, qua
verbo matrem lædat; neque un-
gues, quibus ejus bona surripiat.

Huic malo ut cautum esset,
apud Patavinos, ut testis est
Anton. Blancus I.C. Patavinus,
statutum est, ne conjuncti, vel
affines in controversiis adeant
alios judices, quam arbitros,
coram quibus ex æquo & bo-
no res terminetur. Quæ lex,
utinam inde ad partes nostras
deduceretur, non toties pro-
pinquorum sanguine, & fra-
trum cædibus Respub. cruenta-
retur.

e Fertur de geminis fratribus
Liminæis, antiquissima familia
oriundis: cum per æstatem ruri
sero vespere à cœna inter se
sub dio germane confabula-
rentur, ut cælum sudum erat,
delapsos esse in admirationem
tot innumerabilium stellarum;
atque inde per jocum, eorum
alter optare dixit, tot boves si-
bi forent, quot cælo stellas
conspiceret; cui alter de redi-
culo, non minus apte subjecit,
optarim ipse tam vastum cam-
pum, quam regio cæli, qua ocu-
lis patet. Commodum hoc effa-
tus, cum frater opportune suos
boves illic pascendos affirma-
vit. Quod cum alter se minime
permissurum jactaret; illo etiam
reluctante ac repugnante se id
facturum, alius respondit: at-
que hac levi altercatione, risu
in rancorem, in rixam ac se-
rium furorem converso, dum
alter alteri cedere nescit, exer-
tis gladiis, quibus forte ambo
infeliciter succincti erant,

Aug. ench. in c. 78. *b* Vernulei polit.
c Sen. de ira l. 2. c. 7. *d* Menochius.
ell de peccato l. 3. Emblem. 2. p. 312.

e Bernardin. Scardeonius. Beyerlinck
P. pag. 238.

mutuis cædibus conciderunt. Adeo etiam lis & vis sibi affinia sunt. a Recentius est quod Petrus Iustinianus commemorat: Ioannes generosæ indolis adolescens Cosmi Florentiæ Ducis filius, ad venationem, una cum duobus fratribus Hernando & Garsia, aliisque proceribus profectus; canes leporem assecuti, morsu feram comprehenderant: hic inter fratres exorta ea controversia, ut quisque suis canibus captæ prædæ palmam deberi assereret, unde in verba dicacia prorupere. Ioannes probri impatiens, ut elato erat animo, Garsiam fratrem, cum quo verba habuerat, colapho percussit: quam injuriam ille non ferens, educto gladio, fratri lethale vulnus inflixit, quo paucis post horis interiit: Garsias vero ab heri trucidati famulo saucius, exiguo tempore supervixit; patrique Cosmo, è venatione hæc sanguinolenta præda delata est. Quæ ut levi de causa exorta diffidia, gravissima sint, quia tamen præfervide proruperunt, minora censeri possent, inveteratis ac vatinianis odiis, quæ ex amarissimis multorum annorum litigiis, altius in animo radicarunt, & in mutuam lanienam destinato procedunt. Super hac re,

b *Est olitor quondam verba opportuna locutus.*

Me, inquit auctor, præsente, hic rogatus: *Quid esset lis?* respondit esse, *pulvinar diaboli*; ubi enim hic inter duos litem concitavit, jam illis inter se diffidentibus, ac mutuis calumniis insectantibus, diabolus sec[...] conquiescit: crescit porro i[...] illos

c *Immortale odium, & n[...] quam sanabile vulnus.*

Quod cum exulcerato ani[...] ut plerumque litigantes sol[...] ad supremum Dei tribunal c[...] ferunt, causa infiniti illius [...] ni potiundi excidunt, & æ[...] næ damnationis sententiam [...] se accersunt, ubi æternum [...] & odia in omnem æternita[...] perennatura: ubi lis perpe[...] numquam dirimenda.

Quare ut tandem mihi dic[...] di finem, partibus diffide[...] statuam, hoc unum rogo, æ[...] næ

Ne litis horror insonet,
Extingue flammas litium.

Hoc noctu diuque tot piis [...] tis, tot Religiosis vocibus, cantat Ecclesia. Si pacem [...] tranquillitatem, si fortunas famam, si vitam incolum[...] servare desideras, d *abstin[...] lite, & minues peccata*; min[...] privata odia; minues publ[...] diffidia; minues, ut dictum [...] innumera corporis animi[...] damna. Cum *litigare* secund[...] Tholosanum nihil aliud [...] *quam occasionem dare ori su[...] randi, oculo plangendi, lingua [...] rulandi, menti se affligendi, p[...] bus se inquietandi, famulis in[...] randi, marsupio se exenterar[...] Inde in nosocomium deferri, & [...] sperate mori*, id est, in ætern[...] mori. e Æternum suspirar[...] plangere, queri, affligi, q[...] quo altius in animum demi[...] ret Henricus III. Imp. hoc [...] symbolum delegit: *Qui li[...] aufert, execrationem in ben[...]*

a Camerarius in operibus subsecivis. b Iustitia vulnerata p. 518.

c Iuv. sat. 15. d Eccli. 28. e Vernulei lit. pag. 85.

Ætiol

tionem mutat. Idipsum Turcæ sectati, qui merito Christiano ruborem incutiunt, dum sine litibus vivunt. Quod si Barbaros sequi pudeat, Ecclesiam monentem audiat:

a *Dissolve litis vincula,*
Adstringe pacis fœdera.

Neque enim cum lite pax ullo modo stare potest. Eapropter Cicero ad Atticum nihil bono viro & quieto magis conveni-re pronuntiavit, quam longe abesse à litibus, & civilibus controversiis. b Quod vel Poëta vidit, dum inter conditiones beatæ vitæ posuit *Lis numquam.* Hanc beatam vitam in terris, perennaturus in cælis, inter paucos duxit Abrahamus Ortelius, vir integerrimus & peritissimus Cosmographus, cui vita functo & Antuerpiæ solo patrio in D.Michaëlis, tumulato, adscripsit Epitaphii Mnemosymon Iustus Lipsius, cujus hæc omnis energia est:

Caruit uxore, prole, & lite.

Cui rite subscriptum: *Requiescat in pace,* qui vixit in pace. Huic tu, & hæc tibi apprecare.

a I.Lips. monita pol.l.2.c.10. b Martial.

EMBLEMA XLVII

Pauci vero electi. Matth. 22.

EX MILLIBVS VNVS.

DOMINICA XIX. POST PENTECOSTEN.

E millenis millibus sol ille Iustitiæ perpaucos selegit, ut è millenis consitis, vix unus melopepo ematurescit.

§. I. *Paucitas salvandarum expenditur, comparatione infidelium, ha*

§. II. *Inteorum, &c.*

§. III. *Inter fideles, seu Catholicos, longe plures damnari, quam salvari*

DOMINICA DECIMA-NONA POST PENTECOSTEN.

Pauci vero electi. Matth. 22.

TONDALVM a Equitem auratum, quasi admotis calcaribus, in Divi Brunonis Carthusiam, velut ad metam, incito cursu properantem, nemo mirabitur, qui audierit, quæ illi per visum non inanem oblata fuere. Iacuerat is in mortuum, à feria quarta, usque in Sabbathum: quo die ut sibi redditus, quæ animus in ista regione vastæ solitudinis, in umbra mortis viderat, domesticis circumfusis cum omnium stupore exposuit: descenderat enim per spissam caliginem, in præruptam ac profundam vallem, per cujus planitiem ferrea in immensum, substructis carbonibus lamina, tota candens protendi: super quam ingens hominum turba miserrime torreri, & quasi in sartagine confrigi, acerrimoque doloris sensu configi videbatur. Inde in montem arduum conscendere jussus, ex cujus una parte fornax sulphureis flammis exundans; ex altera paludes glacie concretæ, acervi nivis, & grandinis. Vbi ex ardentissimis rogis, ad acerrimum frigus innumeræ animæ ultro citroque præcipites agebantur. Tandem ad vastissimum ac profundissimum stagnum devenit, super quod angustissimus pons instratus: palmum si iubet latum, sexcentas leucas longum, ducentas sexaginta altum imaginare. Hac illi transeundum erat, nec soli, sed una secum jumentum, quod in vivis furto sustulerat, trahere cogebatur. Hic enimvero jumento reluctante, ac recalcitrante, quam illa arctissima semita, mille angoribus, terroribus, cruciatibus miserum Tondalum contuderit, cuique vestrum cogitandum relinquo. Sed erunt qui hæc omnia, ut somnia elidant, aut eludant: ii profecto si mentis oculos in viam, quæ ad cælestem patriam ducit, conjiciant, ipsius primæ veritatis testimonio deprehendent, eam omnino arctam, qua non nisi soli, & sine comite incedendum. Qua quam paucissimi insistunt, qua omnes ebrii fluctuantes, omnes divites onusti, omnes amatores cæci, omnes peccatores excidunt: ut vix è *millibus unus* per angustum hunc angiportum, angusta salutis porta, in latitudinem paradisi introëat, ipso suffragante sacro codice: b *Angusta porta & arcta via est quæ ducit ad vitam, &* PAVCI *sunt qui inveniunt eam.* Quam pauci hic stantes, quam rari nantes, quam multi aberrantes expendemus?

Sic tamen ut pias ac teneras mentes in paucis electas, illud Salmeronis monitas velim. Ne ex hac salvandorum paucitate (quam non ego, sed viri gravissimi adstruunt) in pusil-

a Dionys, de 4. noviss. art. 49. Vincent. &c.

b Matth. 7.

lanimitatem, & exitialem horrorem inducantur, quasi hoc exiguo electorum numero excludendi forent, cum ex hac Christi doctrina, viam arctam esse, potius nos animos sumere; quam despondere debeamus: nam, ut ille ait: a *Consolatio est non modica, quod Christus Dominus agnoverit angustias portæ, qua ingrediendum est, & arctam viam, qua ambulandum*; b unde certissimum reputo. cum noverit figmentum nostrum, eum mille auxiliis & gratiis non defuturum.

a Salmeron.in c.7.Matt. b V.Deaponte in Matt.c.7.v 13.

§. I.

Paucitas salvandorum expenditur, comparatione infidelium, &c.

VAnus ille, sed nimium verus justitiæ præco Noë, (ut eum c Princeps Apostolorum indigetavit) centenos omnino annos orbis eluviem concionatus est, at omnibus in scelere obfirmatis, d PAUCI, *id est, octo animæ, salvæ factæ sunt*: reliquos omnes mortales, juvenes & senes, puellas & anus, opulentos ac inopes, non modo pelagus, sed & tartarus absumpsit: e *Omnis quippe caro corruperat viam suam.* & ut Pererius in cap.6. Genes.lib.9.disp. 3. num. 63. docet, atque ex Augustino confirmat, omnes adulti, qui in diluvio perierunt, in peccatis mortui, æternum damnati sunt. Sic simul & semel communi cataclysmo universus orbis, paucis exceptis, ad inferos præcipitatus est.

c 2.Pet.2. d 1.Pet. 3. e Gen.6.

f Nunc porro mentis oculos per latissima terrarum spatia circumfer, negare mihi non potes (inquit Religiosus scriptor) ex centum hujus terrarum orbis partibus, vix unam esse Christianam, & ex hac, perpaucos quidem esse salvandos: compertum enim est innumeros, Asiæ, Africæ, Americæ, populos (pusillum gregem electorum, Europæ finibus contentum, si exceperis) gravissimis errorum tenebris involutos, non semel omnem omnium mortalium, quos diluvium hausit, multitudinem exæquasse. g Quod S. Vincentius Ferrerius è S. Dominici familia, vir in paucis religiosissimus, & vere igneus Ecclesiastes palam è suggestu asserere non dubitavit: tanti auctoris verba mutare Religioni duximus, ea fideliter adnumerata hæc sunt: *Antequam Christus veniret in hunc mundum in humana carne, transierunt ultra quinque millia annorum, & totus mundus damnabatur, exceptis paucis de populo Israël, qui ibant ad lymbum SS. Patrum.* h Quin etiamnum celebriores Asiæ urbes, Damascum, Antiochiam, Angorum, Trebisondam, Bursiam, Hierosolymam in lucernis scrutare, perpaucos justos repereris:

i *Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quot*
Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.

k In Africa capacissimæ urbes Alcairum regni Metropolis, Thremise quæ sexdecim millia familiarum numerat: Tunetum,

f Lud.Gran.in duce peccat. lib.1.c.17. g Vincent. Dom. Sept. serm.6. h Boterus de orig.urbium l.2.c.11.i Juv.sat.13. k Boter.ibid

ovem millia: Marocco centum millia: Fessa, ubi Africæ regis potentissima aula est, sexaginta millia ædificiorum complectitur. Nunc qui volet & valet, in iis capita censeat, & facile sentiet omnem hanc multitudinem grandinis aut densissimæ nivis instar, ad inferos turmatim descendere; adeo non inanis aut in aëre conficta visio, quæ refertur in libro de ortu Carthusiensium, *a* quod Innocentius VI. Papa, patria Lemovicensis, canonista præcipuus, cum adhuc Cardinalis esset, sanctum quendam Eremitam visitare solebat: qui dum quadam die cum suis ad eum venisset, viri Dei ostium pulsari fecit; sed cum neque vox, neque sensus aliquis percipi potuisset, irruentibus tandem aulicis in cellam ejus, ac ipsum exstimulantibus, & quasi mortuum excitantibus, clamavit ille voce magna: O! ô! vidi mirabilia! vidi horribilia! Sciscitanti vero Cardinali diligenter quæ viderat, respondit: Ductus ad infernum vidi decidere animas sicut nives densissimas, aërem obnubilantes: ad purgatorium vero sicut nivem rarissimam: sed ad Paradisum tantum tres introire vidi animas, illius scilicet Episcopi, & illius Prioris Carthusiensis, ac istius viduæ Romanæ, singulas suo nomine compellans personas. Cardinalis igitur vir prudens, veritatem scire volens visionis, missis hinc inde nuntiis, comperit animas illas eodem tempore, corpore solutas fuisse. Hujus rei verissimum typum expressit Isaias c. 17. ubi Damascenos salvandos à strage Chaldæorum, comparat paucis spicis post messem, *b* & paucis uvis residuis post vindemiam, imo duabus aut tribus olivis post excussam oleam.

Amplissimum Chinensium regnum, quo nullum toto terrarum orbe capacius, potentius, populosius, urbes plurimas complectitur, quavis Europea, Gandavo, Parisiis, Vlyssipone capaciores, è quibus ne inter maximas numerantur, quæ septuaginta millia ædificiorum habent. Et ut paucis absolvam, unica China supra sexaginta milliones hominum continere creditur. *c* Ad hæc indubitatum est Comorinenses, oræ piscariæ ac Travacoridis incolas, Manarios, Iaphanapatanios, Macazarios, Ceilanos, Amboinos, Molucenses, Malabares, Paravas, Ternatinos, Melindeos, aliosque populos, numero propemodum infinitos, eorumque Reges ac sacerdotes idololatras, per sex, & supra annorum millia, nullum unquam nisi per Xaverium orthodoxæ fidei radium persensisse. In insula Mexico, ubi centum viginti millia magnarum ædium, ferunt triginta fuisse dynastas, quorum quilibet sub se censeret centum millia hominum, & tria millia Toparcharum. Quodque dictu horrendum est, mille plerumque homines, in dies singulos dæmonibus immolabantur, id est, quotannis tercenties sexagies quinies mille hominum. Hæc qui audit nonne sanam illam *d* Cancellarii Parisiensis quæstio-

a Speranza de orat. punct. 142. p. 270.

b V. Corn. hic. *c* Boterus de orig. urbium l. 2. c. 11. *d* Cantip. l. 1. apum l. 10.

ſtionem Guilielmo ejuſdem urbis Præſuli propoſitam arbitrabitur: qui ann. 1238. ab inferis redux, ſe ei exhibens, percunctatus eſt, *utrum mundus adhuc ſubſiſteret?* Annuente cum admiratione Epiſcopo, ſubdit ille: Ne mirare quod hoc interrogem: *tantus enim numerus damnatorum deſcendit ad infernum quamdiu in eo ſum, ut nunquam crediďiſſem tot homines inveniri in mundo.* Vnde veriſſime *a* Eſdras: *Hoc ſæculum fecit Deus propter multos, futurum autem propter paucos.* Et infra: *Multi quidem creati ſunt, ſed pauci ſalvabuntur.* qui liber ut Canonicus non ſit, habet tamen magnam auctoritatem, ait *b* Suarez. Obſtupuit, imo inhorruit omnis poſteritas, duas florentiſſimas civitates, Sodomam & Gomorrham, omnemque regionem vicinam, quæ erat *c ſicut Paradiſus Domini*, igne & ſulphure cum ſuis habitatoribus conflagraſſe, & in tanto incolarum numero, ne denarium juſtorum reperiri potuiſſe. *d* Nunc vero ſi urbem Cayrum, ſi Babylonem hiſce contuleris, an majorem juſtorum numerum te reperturum exiſtimas? Cayrum quidem octodecim millia virorum continet, qui noctu ferreis portis clauduntur. Incolarum, inquit hiſtoricus, non poteſt iniri numerus, ſed vel ex eo colligere eſt, quod peſtis illic nunquam ceſſet, verum ſeptimo quoque anno adeo invaleſcat, ut niſi ad trecenta hominum millia abſumantur, vix peſtem aut luem appellare dignentur. Vna autem Babylon cocos ſeu obſonatores ſupra triginta milli numerat, ut refert Ortelius; alios homines plebeios ad ſexcenta, vel ut alii, ad ſeptingenta millia. In quæ quoque triennio peſtilens lues inſtar tertianæ febris vehementiori paroxiſmo deſævire conſuevit, & de tot millibus hominum quæri poteſt illud: *e Domine ſi* PAUCI *ſunt qui ſalvantur?* Et veriſſimum: *Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt; non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum.* *f* Cum Ioſue civitatem Iericho, circumeundo & clamando expugnaſſet, quidquid & hominum & jumentorum in ea fuit, flamma gladioque conſumpſit: urbs ipſa quaſi unius cadaveris buſtum in altiſſimo cinere deflagravit. Vna ſolummodo domus a cæde, urbiſque incendio ſervata eſt immunis. Quid ego hic urbes commemorem, integra regna, ac regiones, ubi non dico familiam, ſed ne hominem à tartareo incendio immunem reperiri licebat? Teſtis Iaponia, in qua urbs Amaguci centum millia foculorum habet: Meacus altera, centum octoginta millio, magno & irrefragabili teſte Xaverio in literis ſuis an. 1553. *g* Quid de urbe Zaiton exiſtimatis? ubi tanta hominum frequentia, ut in uno cœnobio Idololatrarum numerata ſint tria millia monachorum. Extabant vero undecim ingentium idolorum millia, quorum minimum, hominis altitudinem ſuperabat, & eheu tot retrolapſis annorum millibus, ne unicam illic domum nanciſci licuit,

a L.4. Eſd.c.8. *b* Suar. de prædeſt.l.6. c.3. *c* Gen.13. Gen.19. *d* Boter, cit.

e Luc.13. Pſal.1. *f* Ioſue 2. & 6. *g* Boter. cit. pag. 893.

it, fidei luce collustratam. dnectit his Marcus Polus rem Indic.l.2.cap. 68. urbem uinsai sub ditione magni iam, centum passuum millia ambitum complecti, pontes ea censeriad duodecim mil-, foculorum vero mille ac xaginta millia, ut si quinque mines per singulos focos adimerentur, una illa urbs oagies decies centena homim millia continuisse visa sit. ui omnes cum tot sæculis ex- Ecclesiam fluctuarint, quot tot millibus, salvos fuisse, edendum est? nam sicut extra rcam *a* Noë, tempore diluvii, nullus conservatus est; nec extra domum Raab, in civitate Hierichuntina: ita nemo alvus fiet, qui extra domum Dei, quæ est Ecclesia, deprehenditur. Quæ cum ita sint, nne horrendum inclamare ossumus: b *Lata porta, & spasa via est quæ ducit ad perdinem, & multi sunt qui intrant r eam.* contra vero, *quam anista porta, & arcta via est, quæ cit ad vitam, &* PAUCI *sunt i inveniunt eam.*

Verum enimvero ut ad ea iæ nos propius concernunt niamus, quæ hactenus dicta nt, quibusdam adeo non saum horrorem, & summam licitudinem incutere, ut pois incuriam ac pravam secuatem concitare posse videanr, dum quo major infidelium, ganorum, Iudæorum perintium numerus est, hoc mafestius consequatur, verissium fore illud Salvatoris pronuntiatum, paucos electos salvandos, etsi nemo quisquam Catholicorum periret. Qui quam toto cælo aberrent gravis auctor monet, ac eorum quemque his verbis hortatur: "Partem eam, quæ Christianorum nomine celebris est, intuere, & vide quo loco res Christianorum hoc exulceratissimo sæculo sint constitutæ: & fateberis in hoc corpore mystico, à planta pedis ad verticem capitis, vix aliquod membrum sanum reperiri. Perversum hunc ævi statum, variamque morum corruptelam contemplare, senties Noëmi rediisse tempora: nam d *sicut erant ante diluvium comedentes & bibentes, & nuptui tradentes,* &c. ita vivunt Christiani, qui licet habeant fidem, tamen sunt superbi, avari, luxuriosi, & sic de aliis peccatis, ut docet S. Vincentius; & probat exemplo e Archidiaconi Lugdunensis, qui per quadraginta annos fuit in eremo magna pœnitentia, postquam resignavit sua beneficia: hic post mortem apparuit Episcopo Lugdunensi, qui quæsivit ab eo, ut diceret sibi aliquid de alio mundo. Qui respondit, quod in die qua ipse obiit, mortui fuerunt in mundo triginta millia, de quibus solum quinque fuerunt salvati, scilicet ipse, & B. Bernardus, qui etiam illa die obierat, & sine Purgatorio ascenderat ad cælum, tres vero descenderant ad Purgatorium. Alii omnes descenderunt ad infernum; propterea dicit Christus: Intrate per angustam portam, angusta

a Granat. dux pecc. lib. 1. cap. 27. Matth. 7.

c Lud. Gran. l. 1. ducis pecc. cap. 26. d Matth. 24 e S. Vincent. Dom. Sept. ser 6. Tricleemius Lorin. in c. 14. Num. v. 29.

porta Paradisi, voluntas Dei est, ad istam oportet se restringere, qui Paradisum vult intrare: lata porta est, voluntas propria. Via spatiosa inferni; conversatio mundanalis, bene comedere, bene bibere, luxuriari, delectari, vindicare se de injuriis, &c. hinc pauci sunt electi. Hæc cohortatio B. Vincentii, cui alium addimus Euangelicum Oratorem.

a Bertoldum memorant è D. Francisci familia, disertum ævo suo per Germaniam Concionatorem, cum pro suggestu certum quoddam vitium gravissimis verbis insectaretur, feminam ejus sibi consciam, tantis animi doloribus oppressam, ut in media circumstantis populi corona, exanimis repente conciderit; mox tamen ad preces populi ad se redierit, recensueritque quæ ad Dei tribunal vidisset, illud cum primis: adducta illuc sexaginta millia, vario mortis genere defunctorum, ac tres dumtaxat animas, ex ingenti hoc numero ad Purgatorias pœnas relegatas, ceteras ignibus addictas æternis. Sed in promptu hic responsum habent, hanc multitudinem prope conflatam ex gentilibus, Saracenis, Persis, aliisque infidelibus, qui inter se forte conflixerant: quemadmodum sub auspiciis Caroli Martelli trecenta *b* Saracenorum millia deleta, ad inferos descendisse legimus; sed ulterius probare aggredior:

a Anton. 2. part. hist. tit. 24. c. 9. sect. 2. Platus de bono Relig. l. 1. c. 5. *b* Bote. i polit. l. 2. c. 13.

§. II.

Inter fideles, seu Catholic[os] longe plures damnar[i] quam salvari: dempt[is] parvulis baptizatis, q[ui] ante usum rationis m[o]riuntur.

Filii Israël populus electu[s] tot ac tantis à prodiga, ita dicam, Dei munifice[n]tia, beneficiis cumulatus, *c* [ty]pum haud obscurum fideliu[m] Christianorum expressit. Vbi rem nostram expendendu[m] occurrit, Moysen sexcen[ta] millia virorum, absque parv[u]lis & mulieribus, eduxisse [Æ]gypto, qui ut minimum vig[e]sies centena millia; seu du[os] milliones æquabant, d *pra[ter] vulgus promiscuum innumerabi[le]* quod subsequebatur: verum tanto, tamque innumerab[ili] exercitu filiorum Israël, du[o] solummodo Iosue & Caleb, [in] terram promissionis pervenis[se], ceteris omnibus eremum p[ro] capacissimo tumulo fuiss[e]. Quod, ut Augustinus, non Ba[r]baros; sed suos commone[t]: e *Non transitorie vel negligent[er], sed ingenti tremore considerand[um] est, quia de sexcentis millibus, [duo] tantum terram promissionis ingre[s]si sunt.*

Ex quibus concludit: *Hoc er[go] audiant, qui ita Deum misericor[dem] dem esse volunt, ut justum esse n[on] credant.* Hoc ergo audiant, q[ui] utrum inter paucos numera[n]di, parum laborant. Hoc erg[o] audiant, qui hæc ad Christian[os] spectare diffitentur. *Audite:*

c Num. 14. d Exod. 12. e August. ser. 32. de verb. Dom.

pau

tici. Scio quia multi auditis & tici obauditis. Duas piscatio-s Christus instituit, alteram cæ 5. ubi cum tota nocte cipuli laborantes, nihil pren-lissent, jussit in altum con-ndere, ac istic retia jacere: *Non dixit vel in dexteram, vel sinistram. Et cum hoc fecissent, cluserunt piscium multitudi-n copiosam. Rumpebatur au-t rete eorum.* Alteram pisca-nem refert Ioannes cap. 21. i Salvator noster post Resur-ctionem, in litore manifestus paruit, & suis piscationi in-tis non promiscue, sed de-nato, *in dexteram navigij* rete im mittere præcepit. Et ec-Simon Petrus *traxit rete in ram, plenum magnis piscibus, tum quinquaginta tribus: & n tanti essent, non est scissus re-* Has duas piscationes expen-ns Doctorum antistes, & an-ítum Doctor: b *Recolamus o vobiscum* (inquit) *duas illas cationis discipulorum, factas jubente Domino Iesu Christo: m ante Passionem, alteram post surrectionem: in his ergo dua-piscationibus tota figuratur clesia* (non paganismus aliæ-e sectæ) *& qualis est modo, qualis erit in resurrectione mor-rum: modo enim habet sine nu-ro multos & bonos & malos; resurrectionem autem habe-certo numero solos bonos* Quan-vero multitudine prior pis-io posteriorem excesserit, ito numero bonos ab impro-superari ex eo comproba-, quod secundam piscatio-m electorum esse diserte ceat, dicens: *Iam modo post resurrectionem qualis erit Eccle-sia, audite, discernite, &c. jam dexteri capiuntur, nulli mali ti-meantur. Certus est numerus. Ca-piuntur pisces magni: quis enim ibi parvus, quando erunt æquales Angelis Dei. Capiuntur ergo, pis-ces magni centum quinquaginta & tres. Dicet mihi aliquis: Et tot erunt sancti?* Si quis proportio-nem spectet hujus numeri, ad multitudinem piscium primæ piscationis, ex eodem Doctore concludet, pari modo paucita-tem electorum ad numerum reproborum se habere. Sic e-nim l. 3. contra Cresconium c. 66. disserit: *Ipsi boni verique Christiani, qui per seipsos multi sunt; comparatione malorum, fal-sorumque, pauci sunt.* Vbi alte-ram similitudinem adducit: *Si-cut multa grana quibus horrea complentur, pauca dicimus respe-ctu palearum.* Imo sine compa-ratione, longe plura folia quam fructus, spinæ quam rosæ, lon-ge plures flores in arbore, quam fructus. Fateor non injucun-dum spectaculum verno tem-pore pomarium aliudve frugi-feris lignis consitum virida-rium, deambulantium oculis exhibere, non tam frondium, quam florum ex omni arbore turgescentium copia; at vero quis non experientia comper-tum habet, ubi minimus turbo aut nebula irruerit, vixdum millesimum florem in fructum concresceret ac maturesceret; ut aureo c Petrus Chrysologus stylo exaravit. *Flores multi mul-titudinem fructuum pollicentur, sed exanimati ventorum flabris, ad fructum paucissimi perseverant. Sic credentes in Christo multi:* sic

Aug. serm. 148 de temp. b Aug. serm. de temp.

c Chrysolog. serm. 97.

in prima ætatepueri ac puellæ, probi ac integerrimi multi; at ubi vanitatis aura, ubi tentationis turbo afflarit, omnis flos primi candoris, omnisque fructus vitæ maturioris evanescit. Idipsum certo quoque exploratum habent, qui melopepones in hortis suis conserere, excolere, & excoquere consuerunt, ex mille qui florent, & turgescere incipiunt, quantumvis & irrigentur & irradientur, vixdum millesimum ad maturitatem excrescere. unde quidam nomen illi inditum vult *milluna*, quasi ex *millibus una*. Quorsum hæc? ergo ex Christianorum *millibus unum* vix salvum fore credendum est? Non à meo, sed ab aureo Chrysostomi ore pendere, qui de populo Antiocheno primitias spiritus habente, vix è millibus unum salvari, palam è veritatis cathedra pronuntiavit. *a* Nam *quot esse putatis* (inquit) *qui in civitate nostra salvantur? Infestum quidem est, quod dicturus sum, dicam tamen: Non possunt in tot millibus* (*b* facile Antiochiæ erant centum millia, & plura) *centum inveniri, qui salventur, quin & de his dubito.* Et causas subdit: *Quanta enim in juvenibus est malitia? quantus in senibus torpor? &c.* Quot esse putatis in civitate nostra Antuerpiensi, Bruxellensi, Brugensi qui salvantur? Cajetanus exponens parabolam de virginibus, docet etiam ex illis qui in Ecclesia mediocriter vivunt, & aliquam curam habent conscientiæ suæ, dimidiam partem damnari. *c* Rationem hanc Suares assig-

a Chrys. homil. 40. ad pop. *b* Corn. in Matt. c.17. v.14. *c* Suar. l.6. de præd c.3.

nat: nam sine dubio plures Christianis male vivunt, & ro perseverant in statu grat & verosimile est ita mori sic vivunt. Quare videte an n illa verba Chrysostomi hic surpare possim: *Quanta in j venibus lascivia?* quanta in sen nis superbia? quanta in vi perfidia? & infestum est q dem dicere, in iis urbibus, ea vita dominantur, vix è m libus unus salvatur. Quot e putatis in hac civitate ex me catoribus, & potentibus, divitibus, qui salvi fiant? R fert Lucas, cum Christus xisset: *d Dives difficile intra in regnum calorum. Et iter dico vobis: Facilius est camel per foramen acus transire, qu divitem intrare in regnum ca rum. Auditis his discipuli mi bantur valde, dicentes: Quis e poterit salvus esse?* Quam co clusionem recte inferebant e *quia omnes avaritiæ student, minimo usque ad maximum.* Hi *f* S. Hieron. moribundus, in e hortatione ad suos, de divitib & potentibus hujus sæculi, *Si Christus verax est, hujusm hominum* VIX VNVS *aptus reg Dei invenitur de* MILLE. Ecq unquam potentius in aures animos hominum penetravi quam divinus ille Ecclesiast Christus? verum è tot divitib & avaris Hierichuntinis civ bus, è tot onustis camelis, un cus *g* Zachæus deposita gib sarcina (sic Beda loquitur) per angustam portam ingre sus, rem injuste partam res

d Luc.10. *e* Isai.56 *f* Refert Euseb. ad Damascum de morte Hieronymi R. de prædest. p.597. *g* Beda l.5. cap. 77. Luc.m.

uit: è telonio unicus Matthæus Christum secutus est. Quot esse putatis justitiæ administros, Senatores, Iudices, Causidicos, Iurisperitos, Quæstores, Ærarios qui salvi fiunt? qui ante mortem restituant damnum, quod Reip. quod privatis intulerunt, iniquis suffragiis, vectigalibus, perversis judiciis?

a *Pauci quos æquus amavit Iupiter*.

Plurimi vero, qui, ut Ioannes Pareus spectavit, b qui haud aliter quam porci in haram, ita hi gregatim in barathrum ruunt. Flebili questu Hieremias ex his justorum paucitatem deflet: *Circuite vias Hierusalem, & aspicite, & considerate, & quærite in plateis ejus, an invenietis virum facientem judicium:* Quot esse putatis in hac civitate amatores lascivos, fœdis libidinis flammis accensos? Infestum quidem est dicere, quod ex S. Remigio plenius commemoravi: c *Demptis parvulis, propter carnis vitium pauci salvantur.* d Confirmat idipsum Hieremias Drexelius, se ex præceptore suo olim audivisse: *Si centum juvenes damnentur, è centum, 99. ob vitium carnis damnari.* At saltem si omnes fideles conjugati salvi fiant, vere pauci erunt? *Infestum est quod dicturus sum, dicam tamen*, quod e Franciscus de Sales refert, Catharinam virginem Senensem, inter damnatos, multos conjugatos conspexisse, propter violatum matrimonium, & quia in hoc peccantes nullum sibi scrupulum faciunt, inquit ille. Cui accedit gravis Prophetæ censura: f *Adulteris repleta est terra.* Quot esse putatis in civitate Sacerdotes, quot Religiosos? at hi saltem electi, hi vere respectu sæcularium, numero pauci sunt. De his, absit ut meum sensum depromam, quia nimis infestum, quod dicturus sum; sed ipsos sanctissimos Ecclesiæ Patres, & gravissimos auctores in cautelam audite: Gregor. hom. 17. in Euang. *Per nos quidem fideles ad sanctum baptisma veniunt, nostris precibus benedicuntur, & per impositionem nostrarum manuum à Deo Spiritum sanctum percipiunt: atque ipsi ad regnum cœlorum pertingunt: & ecce nos per negligentiam nostram deorsum tendimus. Ingrediuntur electi, Sacerdotum manibus expiati cælestem patriam, & Sacerdotes ipsi per vitam reprobam, ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei, cui similes dixero Sacerdotes malos, nisi aqua baptismatis? quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cælorum mittit, & ipsa postea in cloacas descendit.* Quam doctrinam horribili historia confirmat g Dionysius Carthusianus, vir eximiæ sanctitatis atque doctrinæ, visum quoddam enarrans Religiosi cujusdam Angli, quem extra se in ecstasi positum S. Nicolaus per varia purgatorii loca circumduxit. Ait ergo Dionysius Religiosum illum, ubi ad se rediit, hæc inter cetera narrasse: Vidi ibi Sacerdotes immensis cruciari tor-

a Virg. l. 6. Æneid. b VVadirg. annal. Mini. an. 1211. Hierem. c. 15. c V. Dom. 5. post Pent. d Drex Nicetas l. 2. c. 12. e Sales praxi spirit. p. 3. cap. 12.

f Ierem. 24. g Dion. Carthus. l. de 4 noviss. a. 13. de pœn. inf. Salianus de timore Dei lib. 2. c. 38. V. Aug. lib. 12. de Gen. ad lit. cap. 32. tom. 3. Molin. de Sacerd. l. 1, cap. 17.

mentis, ardoresque ferre intolerabiles, qui cum criminum culpas confessione delevissent, pœnis divinæ justitiæ non satisfecerant. Cumque vehementer admirarer tam paucos Sacerdotes illis fornacibus purgari, comperi verissimum illud Chrysostomi: a *arbitror inter Sacerdotes multos esse qui salvi fiant, sed multo plures qui pereant.* Nam responsum est mihi, ideo perexiguo numero illic versari Sacerdotes, quod vix quisquam eorum, qui pravam vitam duxerunt, verum animi dolorem concipiunt de peccatis ante mortem, propter eaque pene omnes addici suppliciis sempiternis. Valet hic illud b D. Augustini, quos suos religiosissimos viros ad salutarem timorem permovit: *Hæc si humili & contrito corde assidue cogitare volumus, salubrem nobis metum incutientes, medicamenta nobis de alienis vulneribus facimus, & aliorum mors proficit ad nostram salutem.* Nec immerito suos anxios & solicitos esse desiderat, ut inter paucos numerentur, cum dicat: c *Vidimus multos Domine, ex patribus nostris (quod utique sine magno tremore non recolo) ascendisse primitus quodammodo usque ad cælos, & inter sidera nidum suum collocasse, postmodum autem cecidisse usque ad abyssos; vidimus stellas de cælo cecidisse, ab impetu ferientis caudæ draconis.*

Divus vero Bernardus ex illo d Apocal. *Libri aperti sunt, & alius liber apertus, qui est vitæ:* ingentes tomos, in quibus nomina reproborum conscripta, exiguum vero libellum, quo nomina electorum contenta, fortè attentius considerans, anxius hæsit, num suum, suorumque omnium nomina eo conscripta essent: sic enim Religiosos suos alloquitur: e *Quis scit, omnium vestrum, quos hic video scripta nomina sunt in cælis, & in libro prædestinationis annotata? quanto putas gaudio replerentur omnia ossa mea, si id scire contingeret?* Hæc de Monachis sub sanctissimi Patris disciplina degentibus, qui mundo nuntium remiserunt: hæc de viris sanctitate & austeritate vitæ conspicuis: & vos inter sæculi delicias lascivientes, inter paucos hos conscriptos existimatis? Quidni vos iis verbis compellem, quibus idem Doctor suos compellavit: f *Quis potest dicere: Ego de electis sum? ego de numero filiorum? quis hæc, inquam, dicere potest, reclamante Scriptura: Nescit homo utrum amore an odio dignus sit.* At saltem in hoc paucorum numero censebuntur omnes Eccclesiæ Rectores, Religionum Primates, Prælati, Superiores, Doctores. Malim hic historiam tragicam in Spondano, Apameensi Episcopo videri, quam à me recenseri. g Ut vero & omnibus Ecclesiarum Rectoribus ac moderatoribus, Antiochenus Præsul curam salutis suæ, suorumque commendet, onus eorum adeo grave esse ducit, ut dicere non dubitarit: h *Miror si potest salvari aliquis Rectorum.*

a Chrysost. in Acta cap. 1. hom. 3. b Aug. serm. 102. de temp. c Aug. solil. c. 29. d Cap. 20.

e Bern. serm. 2. de Ascension. f Bern. serm. 1 Dom Septuag. g V. Ruiz de prædestin. pag. 592. h Chrys. homil. 34. ad Heb. col. 2 Salian. de timore Dei l. 2. c. 38. Anton. Senensis lib. de selectis Ord. Præd. miraculis c. 5.

Ad

ad quem locum refert Salianus exemplum ex Antonio Senensi Dominicano, Doctore Theologo, quo nescio, inquit, an formidabilius afferri possit: Contigit Neapoli in quodam cœnobio, Triclinii curatorem sub vesperam, expleto divino officio, cœnaculum intrare, & totum circumquaque consessum, à fratribus superiore veste indutis, occupatum cernere, quasi ad sumendam cænulam paratis. Iste eo spectaculo timore perculsus, curriculo Superiorem adit, & visá nuntiat. Superior, cum nuncio non haberet fidem, quasi fallaci quadam rerum imagine deluso, cum illo cœnaculum adit, ubi suis ipse oculis nuncii veritatem agnovit. Ea re vehementer perturbatus, præcipuos cœnobii Patres adit ac consulit, quid facto sit opus. Omnium sententia fuit, ut Superior sacerdotalibus indutus vestibus, totoque fratrum conventu comitante, sacrosanctam Eucharistiam in triclinium deferret, ibique eum qui inter eeteros eminere videbatur, & præcedebat loco, rogaret, ejus quem deferebat auctoritate compulsum, ut fateretur quinam essent, & qua de causa illuc convenissent. Cum sententia placuisset, venit in triclinium cum toto illo apparatu Superior: qui ubi primum cum sanctissimo Sacramento apparuit, omnes in signum venerationis consurrexere, demissisque capitibus, etiam caputia singuli, ne agnoscerentur attraxere, eoque facto rursum omnes consedere. Tum jussi à Superiore dicere quinam essent, & quid requirerent, omnes capita inclinarunt. Denique qui præcipuus inter illos videbatur, omnium nomine dicere cœpit, omnes ejusdem Ordinis religiosos fuisse, magnaque ex parte Doctores, Superiores, Baccalaureos, Lectores, aliorumque officiorum curatores, omnesque propter ambitionem, superbiam, invidiam, aliaque id genus vitia, sententiam damationis accepisse: divinitus etiam jussos comparere eo loco, ut monerent eos, ceterosque ejusdem Ordinis Religiosos, ut beneficio vocationis responderent, quando ipsi eo neglecto, æternis nunc flammis arderent. Ejus dicti veritas ut omnibus innotesceret, monuit eos ut oculos in ipsos conjicerent. Quo dicto omnes superiore veste diducta, ardore flammæ conflagrare visi sunt. Tunc ille primarius, mensam manu in signum discessus percutit, & ilico omnes evanuere, relictis omnibus ut par est, ingenti horrore periculis. Quæ si ita sint, si inter integerrimos Sacerdotes, inter viros Religiosos, inter integerrimos variorum Ordinum superiores, inter sanctissimos Ecclesiæ optimates, non unus, vidimus, perversus repertus est, quid de sæcularibus sentiendum est? qui sincerum magni Chrysostomi de civibus Antiochenis judicium, ut severum incusabit, scilicet ex millibus unum vix salvari? Cum fatendum sit, complures urbes hoc corruptissimo sæculo reperiri, quæ perversis suorum moribus, ac vitæ licentia, Antiochiæ nihilo concedant. *a* Quod quo perspe-

a Lud. Gran. dux pecc. l. 1, c. 2.

ctum-

„ctum habeas, cape quamcumque vis ex civitatibus celebrioribus, in quibus puræ & sinceræ Religionis atque doctrinæ exstent adhuc vestigia. „Perambula porro, non dico „tabernas & loca publica (ea „enim fere mendaciis, imposturis, ebrietatibus sunt dicata) sed domus vicinorum, & „audies undique murmura, „mendacia, execrationes, juramenta, blasphemias, &c. adi aulas, tribunalia, officinas, nundinas, militiam, fora, naves, currus, privatas ædes, & ibi puerorum, adolescentum, puellarum, virorum, senum corruptissimos mores intuere. Perjuria, fraudes, convitia, odia, tumulentiam, lasciviam observa, profecto senties sententiam Chrysostomi, scilicet millesimum vix salvari, à quibusdam ut benigniorem ac laxiorem merito restrictam fuisse, qui è decem millibus, unum dumtaxat salvandum asseverant. a Tenuit hoc mordicus B. Nilus vir miræ sanctitatis, qui floruit ante sexcentos annos, fuitque fundator monasterii Criptæ ferratæ juxta Tusculum, in quo, inquit Cornelius, ejus tumulum vidi & colui. Hic cum visitaretur à primoribus Constantini Imp. codicem, quem præ manu habebat; aperit, & forte fortuna incidit in illud divi Simeonis, quod *ex decem millibus vix reperitur una animabis temporibus, quæ salvetur.* Quibus consternatis dixit: Si demonstravero vobis magnum Basilium, & Chrysostomum, & Ephrem beatissimum, & Theodorum Studitam, sed & Apostolum ipsum, nec non S. Euangelium, eadem sentientes, & dicentes, quid patiemini vos qui Spiritui sancto adversamini? monuitque: *Nisi virtute, & magna virtute præditi fueritis nullus vos liberabit à pœnis inferni.* Hæc ad Theophylactum, aliosque viros principes ac literatos fideles. O vere pauci electi! è decem millibus unus. Hoc b *terribile est valde*, clamat (Gregorius) *Multi sunt vocati pauci vero electi, quia ad fidem plures veniunt, & ad cæleste regnum pauci perducuntur.* Infallibili id ipsum syllogismo probat præclarus Theologus Didacus Ruiz de prædestin. *disp.* 54. *sec.* 3. & *sect.* 6. ubi & pauciores viros quam feminas, salvari, variis argumentis deducit. Unum hic, ut quorundam petitioni satisfaciam, addendum fuit. Si tam immensus futurus est damnatorum numerus, quis locus eos capere sufficiat, cum inferorum carcer in centro terræ angustissimus ponatur. Ad quod respondeo, cum Lessio: c Etiamsi singulis, corporibus damnatorum, demus sex pedes quadratos (c qui abunde sufficiunt, cum sint qui velint compingi sicut halleces in vase, igne pro sale mediante) tamen una leuca, id est, mensura viginti millium, pedum cubice sumpta, capere, poterit plusquam octingenta, millia millionum corporum. Octingenta millia millionum! O vere e *lata porta, & spatios*[a]

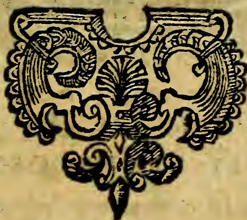
a Baron. an. 986. Corn. in Isa. c. 17. v. 5.

b Greg. hom. 19. in Evang. c Less. de perfect. l. 13. cap. 24. d Corn. in Matt. c. 7. v. 14. e Matth. 7.

vi-

est, quæ ducit ad perditionem;
lti sunt qui intrant per eam.
ꝉingenta millia millionum,
:e multi: inter quos ne &
s numeremini, a *contendite*
rare per angustam portam, ut
er electos, eosque paucos
er, æternum beatos adscribi,
n paucis in æternum Deo,
mmo bono frui valeatis: qua-
hoc verbulum *pauci* num-
am recedat à corde, quod
ut horrendum & inauditum
itru, magnam orbis partem
itiorum veterno excitavit:
urbibus in antra, in disertas
tudines non paucos expu-
hoc verbum *pauci* tot invi-
ssimos Christi Athletas in ca-
as, in equuleos, in rotas, in
os, in cruces, & bestiarum
ces, in armatas tortorum
nus egit, in paucis constan-
tes, quorum una omnium vox erat: Mori nobis facile est, modo demum inter paucos & electos vivere contingat. Ludat gladius in jugulis nostris, modo paucis illis, sed beatis annumeremur. Hæc vox *pauci* tot prostitutæ nequitiæ mortales, è vernantibus luxuriæ pratis, in domum luctus & pœnitentiæ compegit, quibus satius erat inter paucos salvari, quam cum multis perire. Ecquis vestrum hoc angusto tramite sibi portum salutis non quærat? ecquis vestrum non libere profitetur? Si unus ego vel mille cruces vestri possim, non abnuam: si vel mille cervices securi subjicere, nullam subtraham; tormenta pro fomentis habebo, modo ad illam paucorum in paradiso societatem admitti queam.

Luc. 13.

EMBLE-

EMBLEMA XLVIII

Erat quidam regulus. Ioan. 4.

IMPERET ILLIS. *Ovid. 2. Metam.*

DOMINICA XX.
POST PENTECOSTEN.

Quatuor animi ferociores passiones, velut effrænes equos domare, regium est.

§. I. Imperare sibi, maximum imperium est. *Seneca epist.* 11

§. II. *Quatuor animi passiones frænare, regium est.*

§. III. *Infelices exitus eorum, qui ab hisce quatuor affectibus abr. aut discerpti sunt.*

§. IV. *Quinam passiones frænando, earum perfectum dominiu. imperium obtinuerint.*

DO

DOMINICA VIGESIMA
POST PENTECOSTEN.

Erat quidam Regulus. Ioan. 4.

FEROX ille *a* Turcorum Imperator Mahumetes, *b* in regia sibi insignia delegit quatuor chara- es Græcos, insolentis animi d obscuros indices: fere- tur ei in scuto aureo depi- quatuor Betha, B. B. B. B. ous hæc paucis exprimere ebat: Βασιλεὺς Βασιλέων, ιλεύων Βασιλεύων· REX RE- M, REGENS REGES. Fuit effrænem hominis arrogan- ferre non sustinens, qua- hisce Græcis elementis cripsit:

ELLUA BELLUARUM, BEL- LUATIM BELLUANS: mni enim bellua, ut divinus o ait, intractabilior homo qui iræ, qui cupiditati, qui lini, qui arrogantiæ fræna rit; eos verò effrænes ani- motus frænare, hoc vere erare, hoc regnare est, ut e Seneca Philosophus.

a Hist. Turc. *b* Bem in Epiph. Ubi ex Jud. *c* Plato lib.7. de legib.

§. I.

ERARE SIBI, MAXIMUM IM- RIUM EST. *Senec. epist.* 113.

Uc concinit, ac consonat Tragœdus:

d Regem non faciunt opes,
Non vestis Tyria color.
Rex est, qui posuit metus,
Et diri mala pectoris:
Qui tuto positus loco,
Infra se videt omnia.

alto solio consedere, non liffimos exercitus sub si- gnis numerare, non jura popu- lis dare, & ad ultimam Thu- len sibi regiones subjugare, re- gnare aut imperare est:

e *Latius regnes avidum do- mando*
Spiritum, quam si Lybiam re- motis
Gadibus jungas, & uterque Pœ- nus
Serviat uni.

Ita quondam Synesius de Rege censuit: *Illud profecto primarium ac summe regium est, sui ipsius Regem esse, mentemque domestica bellua, quasi moderatricem præfi- cere: neque cum infinitis propemo- dum hominibus dominari velis, ipsum turpissimum, dominis servi- re voluptati, dolori,* (superbiæ) *& quæcumque his affines belluæ suum in animali domicilium ha- bent.* Vultis vel ex nominis Ety- mo hujus rei veritatem plenius eruamus? Augustinus lib. 5. de civit. cap. 12. quærit, unde Reges sibi nomen usurparunt, & ait: *Non Reges, aut Domini, à regnando atque dominando; cum & Reges utique à regendo, dicti melius videantur.* Cur autem à regendo, dilucide exponit *f* S. I- sidorus. Quia *Reges, à recte a- gendo, vocati sunt.* Ex quo con- sequens est, viros justos, qui nullis, nec amoris, nec ranco- ris, doloris, aut timoris, affe- ctibus abripiuntur, aut tenta- tionum motibus succumbunt, vere Reges esse, & nuncupari. Sanctus Lucas: *g Multi Pro-*

d Sen. chor. 2. Thyest. e Horat. lib. 2. Ode 2. *f* S. Isid. lib. de summo bono. *g* Luc. 20.

phetæ

pheta & REGES voluerunt videre, quæ vos videtis. Matthæus vero c. 13. ait: *Multi Prophetæ & justi.* Ven. Beda: a *Quos Lucas multos Prophetas & REGES dicit, Matthæus apertius Prophetas & justos appellat: ipsi enim sunt REGES magni, qui tentationum suarum motibus non consentiendo succumbere, sed REGENDO præesse noverunt.*

Sanctus Leo serm. 1. Quad. *Si cupiditates corporis fuerint fortiores, turpiter animus amittet propriam dignitatem, & perniciosum erit eum servire, quem decuerat imperare; si autem mens rectori suo subdita, & supernis muneribus delectata, terrena voluptatis incitamenta calcaverit, in suo mortali corpore regnare peccatum non siverit, ordinatissimum tenebit ratio principatum.* Hoc regnum ambire, invadere, occupare, ipsumque tyrannum, qui contra jus & fas id nobis præripuit, subjugare, jure quivis meritissimo potest. b S. Eucherius Episcopus Lugdunensis illud Lucæ 14. *Quis REX iturus committere bellum adversus alium Regem.* sic ad mores traducit: *Rex est unusquisque fidelis, qui seipsum, & virtutum exercitum, qui in eo est, bene regere novit. Hic autem adversus alium Regem bellum committit: per quem diabolum intelligimus.* Peccatum Apostolus intelligit ebrietatem, luxuriam, iram, &c. dicens: c *Non ergo REGNET peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus.* Indolendum hoc gravissime, quod, ut d Eusebius Emissenus queritur, *ty-*

a Beda lib. 3. cap. 43. in c. 20. Lucæ num. 14. b S. Eucherius hom. in commen. unius Mar. c Ad Rom. 6. d Euseb. Emiss. hom. 4. in Epiph.

rannico dominatu malitia in regnat; cum tamen ea simu rigine nati, ut omnes Rege se valeamus. Quod vel Eth suis inculcarunt. e REGIUM inquit Tullius, *non modo ho nemini, sed ne cupiditati qu ulli servire.* Sic Catonem m rem dixisse meminit Plu chus; *Eum demum optimum laude dignum IMPERATOR qui propriis affectibus IMP RET.* Quare si vis regno plissimo dominari; f *si vis*, ut tilis Philosophus loquitur, *nia tibi subjicere, te subjice r ni. Multos reges, si ratio te r rit*, multos affectus, deside anxietates, perturbatione ges, *si ratio te rexerit.* Qui Poëta canit,

--- g *tunc omnia jure tene*
Cum poteris REX *esse tui.*

Tunc tot Regibus imper quot passiones subegeris: quod stolide Mahumetes assumpsit, tibi debito enco adscribetur, *Rex Regum, gens Reges.* Gregorius in Psal *Reges ut serviant Domino,* Reges eos intelligit, *qui an rum suorum motus, secundum voluntatem dirigunt, eisque gum more dominantur: dum i tionis eminentia quasi in regal lio præsidentes, repugnantia que servituti subjiciunt, & pl tis omnibus, æquitatis leges, & nocentiæ jura in seipsis dispon*

Præstantissimus quibusdan deri posset Sesostris Regis gypti triumphus, qui Re quatuor à se subactos, jun torum in morem, cur suum protrahere coëgit. At mium quantum omnem h

e Cic. orat. pro Sylla. f Sen. epi g Claudian.

inat

iem pompam exsuperarint, quatuor potentissimas passes,in homine prædominan- , frænarint, ac rationi sub- arint: tunc vere Reges præ ostre, longe in cælum effe- di. Augustinum audite in .. 2. *Et nunc Reges intelligi- Nunc*, inquit, *intelligite, jam es,id est,jam valentius regere, quid in vobis servile aut be- e.*

ugit Christus, & abscondit um vellent eum facere Re- , ac palam contestatus est, num suum non esse de hoc ndo; sed regnum ejus & erium quod in te, omnes- humanas passiones (ut jam ebimus) exercuit, adeo non endum nobis esse persua- it hoc summis votis in dies lorandum,ac impetrandum tendat: a *Adveniat regnum* .Nostis quale illud regnum *Præsidet unusquisque sibi qua- potestate regali, si coërceat in rporis luxus, & servituti re- t carnem suam.* b *Ideoque di- s est, Regnum Dei intra vos* Hoc regnum consequuntur *qui carnis concupiscentiis edo- s, regnum fiunt Dei, in quo s imperat non reluctantibus fa- is corporis sensibus.* Quod quo retio habendum, quamque ni terreno dominatu ante- at, Orator aureus eloqua- : c *Non ita veneratione dignus Imperator in regio sedens solio, lemate redimitus, atque homo rationi in solium dominatus ilium passionum subjectarum mperio, quod in illas exercet, quam splendido quodam revinctum caput habeat diademate. Quid enim quæso, prodest purpurea vestis, & corona gemmata, quando passionum captiva fuerit anima?*

§. II.

Quatuor animi passiones frænare ac subjugare, regium est.

SApit hic illud d Ambrosii, cujus verbum *dulci dulcius ambrosia*, qui ubi cor humanum quadrigæ comparasset, subdit: *Sunt autem ejus velut quatuor equi, quatuor affectiones: ira, cupiditas, voluptas, timor.* Cui melleus Doctor accedens, sic quemque commonet: e *Attende solerter quid diligas, quid metuas, unde gaudeas, aut contristeris: totum enim cor hominis in his quatuor affectionibus est.* Unde alibi idipsum inculcans ait: f *Iram, metum, cupiditatem & gaudium, veluti quendam animi currum, bonus auriga reget.* Hunc currum prudentissime Carolus Scribanius & rexit,& suos regere docuit. Hoc argumento sit, ex cognomine Martini Hardy petito, quem olim monebat. Si tranquillam in Societate vitam ames, g *Soyez tousiours Hardy.* Eam porro fortitudinem *hac alba veluti quadriga feliciter invehi: si nihil speraret, timeret nihil, nihil unquam peteret, aut recusaret nihil.* Ad quod S.Thomas illo Boëtii nos hortatur.

Gaudia pelle, pelle timorem:
Spemque fugato, nec dolor adsit.

Hi quatuor effrænes equi, quatuor hæc feroces animi belluæ,

a .. mbr.l.de Isaac &anima c.4. b Aug. de serm. Dom. cap.2. beati pacifici, .. ryfost.to.3.serm. Si esurierit inimi- cus.

d Catul. Eleg. 100. Amb. lib. 3. de Virg. e Bern. de jejun. serm. 2. f Bern. serm. 85. in Cant. g P. Rho virtutum hist. tit. prudent. in fine p. 550. D.Thom. 1.2.qu.25.

fræ-

frænandæ ac subjugandæ sunt, ne hominem crudeli laniena horrendum discerpant ac dilanient.

a Carolus V. invictissimus Imp. Neapolim ingressus, forte super urbis portas indomitum equum, sine fræno scite depictum contuitus, intellexit hunc equum urbis ac libertatis Neapolitanæ symbolum esse, ac proinde ilico subjecit: Recte se habet: faciam brevi frænum habeat. Quod imposuit, dum munitissimam arcem urbi imminentem, exstrui curavit, quam *la Brigilia*, id est, frænum vocitavit. Homo velut equus raptatur indomitus, nisi rationis fræno, quam Deus in capite quasi in arce locavit, compescatur; quod Isidorus commonet, b *rationem iræ & cupiditati, aurigæ in morem insidere oportere.* Quod vel gentilis agnovit, dum dixit: c *Nihil virtute fortius; omnes honesti ac decori habenas immittens, aurigæ munere fungitur, ducitque quo lubet.*

Equi quantumvis feroces ac bellicosi, arte tamen exercitioque domandi & percolendi sunt: his (ut olim equiti) scholæ etiam datæ & Magistri. Schola erant hippodromus & campi: hic primum vitia dedocebantur, deinde docebantur bonos mores, incessus, saltus, flexus, cursus insuper, & ingeniculare, mensæ accumbere, choreas ducere; ut jam quasi posita feritate, humanitatem induisse viderentur. Ne Poëtarum hæc censeatis, d Trajano Imperatori (ut Dio Cassius refert) cum exercitu Armen[...] ingresso, terræ illius Rege[...] Satrapæ obviam processere [...] structi muneribus, quibus bellatoris iram flecterent, victoris felicitati quasi litar[...] Et agebat horum muner[...] rum partes præcipuas eq[...] qui inter ea dona pretio infimus, gratia certe sum[...] eminebat; doctus scilice[...] domitus flexis poplitibus [...] sarem veluti numen quod[...] adorare, & submisso ad p[...] ejus capite, favorem illius [...] tæ, ut sic dicam, humani[...] officio eblandiri, quod a[...] Italos & Hispanos dein vu[...] re fuisse comperio. Pergi[...] porro Iustus Lipsius dice[...] Quid, quod gesticulari, sal[...] re, convivari, & decumbe[...] pyrrhicas edere, & quæ i[...] homines ægre exprimant, theatris olim sunt visi. e Pl[...] tarcho morose hoc accred[...] aliquis: sed quis non Iul[...] Cæsari Scaligero, novello oculato testi? Equum pu[...] lum, inquit, deformem c[...] cumducebat agyrta quida[...] cujus jussu, atque etiam [...] interdum nutu, mira ille [...] ceret. Ambulare, succuss[...] properare, currere, saltare [...] quadrupes, vel bipes. Vin[...] bibere, inquit, vidimus, [...] steriorem insidentem anter[...] res pedes ad pateram ferr[...] pelvim sive malluvium c[...] ribus sustinere, quasi à ton[...] re lavaretur. Aliud non le[...] docilitatis argumentum f Narrat Gregorius Tolos[...]

a V. Fabri Dom. 5. post Pent. conc. 2. b Isid. l. 3. epist. 10. c Seneca. d Strabo l. 3. Dio Cassius l. 49.

e V. Herm. Hugo de milit. e[...] lib. 1. c. 1. Lipsius ep. ad Belg. ce[...] ep. 56. f L. 13. de Repub. c. 13. [...] Herm. Hugo de milit. equestr. l. 3. c.[...]

Epi[...]

-iſcopo cuidam præſtantem
iſſe equum, quem Epiſcopi
ater, homo militaris, tam ve-
menter ambiebat, quàm E-
ſcopus amabat. Is homo cum
iret Epiſcopum (dum iter e-
io faceret) ſolitum Canoni-
s preces recitare, clanculum
pius equum Epiſcopi inſcen-
t, aſperaque voce identidem
petens exordium illud Cano-
carum precum, *Deus in adju-
rium meum intende*, ſimul e-
ium calcaribus ſtimulabat,
eo, ut equus aut calces ex-
teret, aut in pedes ſe erige-
t, ad excutiendum vectorem.
ergo cum feciſſet frequen-
is, equum tandem ea precum
æfatione admonitum terri-
mque aſſueſecit calcitrare.
iſcopus fraternæ ſycophan-
e ignarus, preces (forte equo
hens) cum de more ordire-
r, ecce tibi equus, ſolita pre-
m inchoatione audita, erigit
e, excutitque ſeſſorem. Tum
piſcopi frater (qui hanc ſci-
icet anſam dudum captarat)
quum ſternacem ut ſibi E-
iſcopus daret, per inſignem
ſtum impetravit. Ridere vos
ideo: audite & hiſtoriolam
um riſu pariter. Sybaritæ o-
im deliciis & luxu perditi,
el proverbio locum fecere.
nter alia, iſti equos adſueſa-
iebant in convivium venire,
altare ad tibiam, pedes ante-
iores tollere, iiſque vice ma-
uum geſtus certos edere, ve-
ut peritos quoſdam cheiro-
omantas. Quibus tandem,
iſque pluribus ſubnectit
pſius, hujus animantis, a *mi-
promptaque obedientia effecit,
in ipſis ſacris libris.* EQUI ET

a V. Interpretes.

EQUITATUS *piorum animas ſi-
gnificent: quæ Dominum videlicet
ſeſſorem, rectoremque accipiunt,
neque ex ſua libidine, ſed ejus ar-
bitrio flectuntur.* At longe effi-
cacius illud *b* Hipponenſis præ-
ſulis monitum: *Domas equum;
quid daturus es equo tuo cum te
cœperit portare, manſuetus ferre
diſciplinam tuam, obedire imperio
tuo, eſſe jumentum, hoc eſt adju-
mentum infirmitatis tuæ? quid ei
retribuis? quem nec ſaltem ſepelis
cum mortuus fuerit, ſed diſcerpen-
dum volatilibus projicis. Domito
tibi Deus hæreditatem ſervat, quod
eſt ipſe Deus. c* Hac ſimilitudine
uſus Apoſtolus, ait: *Equis fræna
in ora mittimus ad conſentiendum
nobis, & omne corpus illorum cir-
cumferimus.* & hominem repe-
rire erit, qui ſe à ſuis brutis
paſſionibus abripi ſinat? In e-
juſmodi merito inſurgit Philo-
ſophus Romanus: d *Quid pro-
deſt equum regere, & curſum ejus
fræno temperare, affectibus effræ-
natiſſimis abſtrahi*, nunc inſpera-
ta victoria efferri, nunc inopi-
nato nuntio geſtire, nunc im-
proviſo infortunio dejici, nunc
repentina injuria exſtimulari?
Qui affectus ut potentes ſint, ra-
tione tamen, haud aliter quam
generoſus equus, domari poſ-
ſunt. Ita Tullius de officiis ſuos
docuit. Equos propter crebras,,
contentiones, præliorum fe-,,
rocitate exultantes, domito-,,
ribus tradere ſolent: ut iis fa-,,
cilioribus poſſint uti; ſic,,
homines ſecundis rebus ef-,,
frænatos, ſibi præfidentes, in,,
gyrum rationis & doctrinæ,,
duci oportet, ut perſpicacius,,
rerum humanarum imbecilli-,,

b Aug. ſerm. 4. de verbis Domini. c Iac. 3. d Sen. epiſt. 88.

tatem,

„tatem, varietatemque fortu-„næ ferre queant.

a *Tempore paret equus lentis animosus habenis,*
Et placido duros accipit ore lupos.

Homo vero quo provectior, hoc motus animi magis efferatos, si domare negligit, experiri consuevit. Hinc in quibusdam elati animi insolens fastus, in aliis projecta libido, in nonnullis subiti terrores ac metus, in compluribus levissima de causa vehemens effervescens ira. Quæ omnia ut feritate sua, & equos & tauros, & elephantos, & leones, immanissimas belluas adæquent, nihilominus ubi has ratione domari posse ostendero, & in illas sibi imperium esse fateantur, necessum est. b *Ratione sumus fortibus fortiores, tauros domamus ut arent, equos frænamus.* Et Chrysost. hom. 29. in Acta: *In India magna illa bestia & terribilis elephantus, puero 15. annor. cum magna alacritate cedit & subditur. Si elephantos & equos feroces studiis constringimus, multo magis possemus affectiones à quibus trahimur.* Inter sacras parœmias, hæc Sapientis narratur: c *Leo fortissimus bestiarum, ad nullius parebit occursum.* Hunc tamen homo domare, cum hoc tanquam cum agno ludere visus est. Talem, inquit disertissimus Orator Lanuza, vidi annis præteritis cicurem & mansuetum: quem quantumvis canes incondite allatrarent, ne oculos contorsit. d Talem circumducebat histrio, de quo supra, qui ut populum inusitato

a Ovid. l. 4. Trist. El. 5. b Basil. c Prov. 30. d Garsias to. 1. pag. 512.

spectaculo cogeret, in le rictum caput suum inge consuerat. Quæret hic fo sis abs te quispiam cum A stino: e *Vnde bestias tam in nes domare potuisti? nunquid quaris viribus corporis? qua virtute ingentes bestias domar tuisti? fremit leo, quis non tir & tamen unde te intelligis fo rem? non corporis virtute, sed tis ratione interiore.* Ioan. I lus Chiesia Card. in sym lum sibi delegit leonem c stratum, hoc lemmate subje ——— *Dies & ingenium.* alludens ad illud Poëtæ:

Longa dies homini docuit p leones.

f Cicurem leonem duxit e frica Ioannes Austriacus; in dem primus mortalium leo subjugavit Hanno Carth niensis: M. Antonius ad cur jungi vidit. Tu vero es *in tua sicut leo* rapiens & rugi *evertens domesticos tuos.* Fuit Barcinone, qui ut iram coh ret, tanto animo se cómpre ut subito exanimatus conc rit. g O pudor! exclamat ctor asceticus, cum æstin feræ, virtutem pretio v Chrys. serm. 2. in Gen. *S genda sunt ac domanda, à ra aliena ac belluina cogitationes rociores & immaniores, earun dominatus rationi committen Et quomodo fieri potest, dicet quis, ut belluinam cogitatio quis subigat? quid ais mi h leones subigimus, eorumque mos cicures reddimus, & d tas an cogitationum feritaten mansuetudinem possis traduc*

e Aug. serm. 4. de verbis Dom f I. C. S. bat der gesontheyt. Eccl g Nieremb. hist. nat. pag. 7.

tam

ametsi leoni naturalis est feritas, rater naturam vero mansuetudo; ibi vero contra, naturalis est be-ignitas, feritas vero præter natu-am. Ergone qui id expellis quod st naturale, & animæ belluæ inse-is, quod præter naturam est, in tua psius anima, quod naturale est, on poteris conservare? quis hoc umma non tribuat nequitiæ? nam i leonis anima præter hanc, diffi-ultas est altera; est enim expers atiocinationum anima belluæ: at i anima tua est ratio, est Dei ti-ior, multumque ex multis parti-is auxilium ostenditur: ne igitur rætextus & excusationes præten-u. Sed ratione qua in omnes, iam efferatissimas feras do-iinaris, tibi ipsi indomitos a-imi motus subigere, ac passio-es contrariis virtutibus sub-gare stude: a *Nobile* porro *re-num possidet, qui in corde suo de-tus servitutibus vitiorum, præsi-t urbibus & turbis populorum; lus is regnat qui disposito cordis iperio, ad leges rationis ordinat tam familiam motuum interio-m & exteriorum. Si insurgit ra-es leonina, premitur per patien-im; si petulantia hirci, per ab-nentiam; si ferocitas apri, per ansuetudinem; si superbia uni-rnis, per humilitatem.* Alias ho-o velut equus raptatur indo-itus, & in certissimum præci-iium abripitur, aut certe ab sce quatuor affectibus, velut à iatuor equis miseredilaniatur.

a Bern. de interiori domo. c. 24.

§. III.

elices exitus eorum qui ab hisce ffectibus abrepti, aut discerpti unt.

Ucianus *b* in Cynico refert, equitem, furibundo ac

b Aldrov. de quadrup. p. 11.

sternaci equo conscenso, præcipiti cursu per devia & avia abreptum; cum forte ab obvio rogatus, quo tam concitate pergeret? equum demonstrans, respondit: *Quo illi libitum est.* Ita si quis à vobis sciscitari voluerit, quo pergatis, quo feramini? nil aliud respondere poteritis, quam, quo ira, quo libido, quo ceteræ affectiones animi impulerint. Quibus certe longe gravius, quam hujusmodi equiti exitium imminere, nemo quisquam inficiabitur. Cecinit hoc olim Pelignus vates:

c *Vt rapit in præceps durum spumantia frustra*
Ora retentantem, durior oris equus.

Haud aliter *inferni raptoris equi*, quos merito belluinas passiones dixero, animum & corpus in altissimum miseriarum præcipitium abripiunt. *d* Et quoniam, ut Lipsius scite notavit, ingenium equorum, pene ad hominis est, imo & vetustas adeo adsidere nostræ naturæ voluerit, ut etiam jungi posse & miscere in Centauris docuerit, ab equis documenta petamus. Ac primum quidem inducit, idem Lipsius ex Plinio Antiochum Regem, cum prœlio Gallos fudisset, Contareti ducis, qui ceciderat, equum insigni specie conscendisse: atque hunc indignatione accensum, spretis lupatis, in abrupta isse, seque & equite una afflicto. Alterum de Carolomanno refert Æmilius; filius is erat Ludovici Balbi Regis Galliarum;

c Ovid. l. 2. amor. *d* Lipsius ep. ad Belgas cent. 3. ep. 56.

dd qui

qui impetu effrænis equi, intra humile ostium illatus, corporis compagem solvit, & miserandum interiit. Ea re prudenter magnus ille Sfortia præcepit Francisco filio, *ne unquam indomiti oris equo uteretur*, doctus periculo suo, ait Iovius: *a* memorabat namque se ab equo (cui ob oris contumaciam draconi nomen erat) in fossam aliquando præcipitatum, nequidquam retinentem fræna, cum Baccianus hostis ex insidiis sibi immineret. Habetis & stupetis, imo & doletis hanc rabiem in equis; longe superiorem in vobis ipsis cognoscite. *b* Inter aulicos Rudolphi II. Cæsaris, fuit è Magnatibus Imperatorii cubiculi, qui mane frigidam allaturus suo Cæsari ad lavandam faciem, vitrum ferebat crystallinum; *c* sed quia operculum excidit incauto, præ rabie totum poculum humi allisit cum dicto, Habeat diabolus & equum, qui rapuit ephippium. Sic uno jactu puadringentos Philippeos abjecit: tanti enim crystallinum illud æstimebatur. Xenophon ferociam in equis, similem esse iracundiæ hominum pronuntiavit; & vulgari parœmia ubi quis ira excandescere incipit, equum inscendere dicitur. Quam vere, attendite: unus Seneca totis tribus libris de ira, plures nobis commemorat, quos ira conflixit, quam quos equus contrivit: d *Patrum agilis est puer, aut tepidior aqua potui, aut turbatus torus, aut mensa negligentior posita, &c. in rabiem agit versus calix.* e Egit Pollionem, qui ob calicem vitreum confractum, famulum murænis devorandum objecit. Insurgit hic Hieronymus: f *Si cibus*, inquit, *insulsior fuerit, contristamur, & putamus Deo nos aliquod præstare beneficium, cum aquatius vinum bibimus. Calix frangitur, mensa subvertitur, verbera resonant, & aqua tepidior sanguine vindicatur.* Sed pergo porro: Calamus à regio dynasta minus bene aptatus, Constantino stomachum adeo commovit, ut ilico trucidari præceperit. Alius ob capum non bene assum, cocum veru affixum torreri jussit. *g* Alius puerum vivum comburi quia stato tempore se à somno non excitasset, ut supra commemoravi. VVenceslaus, quia prægustator minus sapida pocula propinarat, ab effræni iracundia vivis ereptus est. Baptista Mirandulanus Ferrariæ i[n] duello adversarium equitem e[ques] aggressus, territum in fu[gam] verterat, cum è vestigi[o] ipse victor in equo nutare, exa[ni]mari, corruere, & sine vul[ne]re exspirare, attonita spe[c]tantium corona, nimiane ir[a] gaudiumve, hominem exti[n]xisset, ita se & suos perdunt a[c] perimunt. Ex quibus recte con[clu]dit Basilius: h *Non est igit[ur] culpandum corpus iis, qui recte [...] illo sentire volunt: quemadmodu[m] illum bonus est equus, & quanto n[a]tura sua velocior, & ferventior, ta[n]to melior; & tamen auriga, & g[u]bernatore opus habet, utpote e[x]pers rationis: qui ubi ascensore[m]*

a Hugo de milit. equest. pag. 264. *b* Drex. gymnas pat. p. 3. c. 1. sect. 3. *c* Aldrov. de quad. p. 112. d Senec. lib. 2. de tract. 25.

e Sen. lib. 3. de ira c 20. f Hieron. Eust. de virg. g V. Dom. 6. post Epi[ph]. sect. 2. Binet ægrorum schola cap. [...] Drex. Tribun. lib. 1. c. 3. sect. 3. h Ba[sil.] const. monast. c. 3.

-sc

senserit, illo in suum commodum utetur; si vero male ducet, in præceps aliquando cum ipso sessore auferetur. Quis nunc miretur Ecclesiasten ab equo similitudinem petere: a *Equus indomitus evadit durus, & filius remissus evadet praeceps.* Si equus, dum ætas tenera & docilis est, non flectatur, non monstretur gressus gloremare ad nutum domitoris, si calcaribus non subigatur, si lupatis non infrænetur, intractabilis evadet, franget frænos, & sessorem innata protervia in præsentissimum exitium præcipitem aget. Idipsum hominibus usu venit si suæ libidini, iræ, avaritiæ, arrogantiæ relinquantur. Nam, ut recte Plato & Polybius testantur, nullum ex reliquis animantibus atrocius fit homine atque efferacius, si sibi relinquatur, & suæ libidini, iræ, dolori, amori fræna laxarit. Quid enim aliud de hujusmodi imperito aut phanatico aliquo auriga expectandum est, quam quod Phaëtonti aut Hippolyto accidit, ut quatuor hi equi in diversa abrepti, dominum suum perdant, ac misere discerpant? Supplicii genus perquam truculentum semper habitum fuit, à quatuor equis hominem in partes discerpi. Ita Metius Suffetius, ut *b* Livius testatur, ob proditionem & defectionem, regiis omnibus ornamentis exutus, quadrigis in diversa nitentibus alligatus est, ejusque corpus agentibus lictoribus, & vi equorum trahentium, utroque spectante Romanorum & Sabinorum exercitu, in partes discerptum est: ita sub *c* Carolo

a Ecclef. c. 30. b Livius lib. 1. dec. 1. c Sabel. lib. 8. c. 8.

Magno dum Ganalonus Dux exercitus, magna militum manu ad hostes defecisset, iis debellatis, Ganalonum proditionis convictum, ferocissimis quadrigis distractum, fœde laniavit. Sane in re obscura si conjecturam adhibere licet, causam non reperio, cur perfidi vulgo ac proditores soleant quatuor equis discerpi, nisi ut acerbius recordentur, se à suis cupiditatibus abreptos fuisse. Unde Mediolanensis Antistes: d *Currus*, inquit, *est anima, habet equos bonos vel malos; boni equi virtutes sunt animæ: mali equi, passiones sunt corporis. Bonus ergo rector malos equos restringit, & revocat; mali equi* IRACUNDIA, CONCUPISCENTIA, TIMOR, INIQUITAS. *Interdum ipsi equi inter se dissident, & aut iracundia protendit aut timor, & se invicem impediunt, & cursum retardant in* cælum; hominem vero hi Plutonis equi ad inferos devehunt. Qui si domiti fuissent, non secus ac equi illi ignei Eliæ, (sic dictus, quasi ἥλιος, scilicet Sol) nos pariter ad superos pernici cursu transtulissent.

d Ambr. lib. de Isaac cap 8.

§. IV.

Quinam passiones suas frænando, earum perfectum imperium, ac dominium obtinuerint.

CHristum Servatorem nostrum passiones habuisse, sed & perfectissimum in eas imperium, compertum est. D. Thomas: e *Propriissime dicuntur passiones animæ, affectiones appetitus sensitivi, quæ in Christo*

e 3. pag. q. 15. art. 4.

fuerunt, sicut & cetera quæ ad naturam hominis pertinent. Quod ibidem Augustinus confirmat, & Bernardus: a *Quia veram humanæ carnis & animæ substantiam suscepit, veram utriusque naturam, nec corporis illi defuerunt, nec animæ passiones. Sciendum tamen,* inquit, *quod hujusmodi passiones aliter fuerunt in Christo quam in nobis, quantum ad tria. Primo, quidem quantum ad objectum, quia in nobis plerumque hujusmodi passiones feruntur ad illicita, quod in Christo non fuit. Secundo, quantum ad principium, quia hujusmodi passiones frequenter in nobis præveniunt judicium rationis; sed in Christo omnes motus sensitivi appetitus oriebantur secundum dispositionem rationis. Tertio, Quantum ad effectum, quia in nobis quandoque hujusmodi motus non sistunt in appetitu sensitivo, sed trahunt rationem; quod in Christo non fuit, in quo ratio nullo modo impediebatur facere, quæ conveniebant.* b Et secundum illa tria in Christo, inquit, fuit dolor, tristitia, timor, ira, aliæque passiones. Sic Lazarum, sic videns civitatem, flevit. Sic in horto timuit, & tristatus est. Sic gaudebat, amabat, dolebat, irascebatur, pro arbitrio suo iis fræna laxando. Unde c Bernardus in suscitatione Lazari: *Infremuit spiritu, & turbavit seipsum: non conditionis necessitate, sed suæ beneplacito voluntatis.*

Potentissimus Persarum Rex Assuerus hoc perfectissimum in omnes suos habebat imperium, ut nemo quisquam subditorum *non vocatus*, se in conspectum Regis dare præsumeret. Assuerus hic designat Christum, & ut glossa interlinearis, d *Christum Dominum ostendit nomine & dignitate*; longéque perfectius ille in passiones sibi subjectas exercuit imperium: quarum ne minima se præter ejus nutum efferre aut mutire valebat, sed, ut Augustinus loquitur, e *hos motus certissimæ dispensationis gratia, ita cum voluit Christus suscepit animo humano, sicut cum voluit, factus est homo.* Ad ejusmodi tam excelsum, tam divinum passionum nostrarum imperium, f Lactantius Firmianus nos fortiter hortatur, dicens: Animum vincere, iracundiam cohibere fortissimi est: hæc qui faciat, non modo ego eum summis viris (regibus) *comparo, sed Deo* (Christo nostro) *simillimum judico*: Hoc autem augustissimum in passiones nostras imperium obtineri posse, a majore ad minus, vir in hac spirituali palæstra exercitatissimus, probat argumento: g Assecuti sunt aliqui servi Dei, dominium passionum ceteris magis rebellium, & quæ difficilius frænari possunt, etiam à viris sanctissimis; ergo multo magis acquiri potest dominium passionum, ut ita dicam, mitiorum, quæ non tam vehementer inquietant hominem, ut illæ aliæ turbulentiores & potentiores, & crebriores; ergo potest acquiri dominium passionum omnium. Hæ autem inter omnes passione[s] sunt præcipuæ judicio S. Tho-

a Bern. serm. de verb. orig. 3. q. 13. ar. 2. b Art. 5. 6. 7. 9. c Bern. serm. 1. de S. Andrea.

d V. Cornel. Boggaert. e Aug. l. 14. de civit. c. 19. S. Tho. citat. 4. f Lactant. Firm. l. 1. c. 6. g Lancicius opusc. Spirit. 4. c. 112. p. 276.

,mæ: *Gaudium, Tristitia, Spes, Timor*. Tum maxime passio *Amoris*, *Timoris*, *Gaudii & Iustitiæ*, *in quibus* quatuor, teste ,Bernard. *totum cor esse* consue-,,vit, expugnatu difficiliores ,,sunt; expugnatas autem eas ,,esse, & subjugatas docent hi-,,storiæ, omni fide dignæ, e-,,tiam jurejurando confirma-,,tæ.

Quid est homini difficilius, quam non lætari in ulla re humana & sensibili? tamen Esther præfidenter Deo dixit: a *Tu scis quod nunquam sit lætata ancilla tua, ex quo huc translata sum, usque in præsentem diem, nisi in te Deus Abraham.*

Fortis quidem ut mors dilectio, sed & in hanc & illam imperium habebat Abram, de quo Zeno Veronensis: b *A filio ad agnum transtulit dexteram, semper lætus, & gaudens. Nec mutatus est vultus ejus, cum esset victima commutata.*

Potentius quis forte duxerit frænare passionem turpis amoris, & honoris proprii: ab utroque tamen affectu S. P. N. Ignatius, & quidem primo suæ conversionis anno, perfecte liberatus fuit. De priore sic scribit Maffeius, quod visa B. Maria Virgine cum puero Iesu, tantum repente odium fastidiumque concepit eorum, quæ apud cæcos mortales prima putantur, ac præsertim in ea quæ cum inhonesta voluptate conjuncta sunt; ut omnes rerum illarum, quamvis diuturno usu ac vetustate corroboratas imagines, ex hominis memoria, conspectus ille deterserit.

c De superato vero ab Ignatio inanis gloriæ vitio, ita scribit: Eum tum aliis mediis, tum denique divino præsidio, detestabile hoc vitium ita debellasse, evulsisseque radicitus, ut postea quotiescumque salus animarum, aut Dei gloria postularet, sua non minus bona, quam mala, *sine ulla prorsus cenodoxiæ titillatione, palam, & ingenue exprimeret*. Ribadeneira vero de eo sic ait: Illud Dei misericordia consecutus est, ut per multos annos, antequam de vita decederet, nullam inanis gloriæ cogitationem habuerit. Imo usque adeo luce divina erat perfusus, suique perfecte cognitor, atque contemptor, *ut nullum se vitium diceret minus extimescere, quam vanitatis & gloriæ inanis*. d Consimile de S. Ambrosio breve exstat elogium: *Ambrosius non scit inflari.*

Enarravimus supra quam vehemens ira malum sit, eam tamen quam potenter frænarint ac subjugarint reges sui, sacræ ac profanæ historiæ testantur.

e Moysem sic laudat Gregorius Nyss. De eo audivimus, quod nec ab ira, nec à concupiscentia, vinci, & superari posset. Utriusque ei perhibente testimonium historia, quod & lenis mitisque esset supra omnes homines. (Per lenitatem autem & clementiam iræ vacuitas, & ab iracundia animus alienus ostenditur) & quod non concupisceret quidquam eorum, circa quæ in plerisque homini-

a Esth. 14. b S. Zeno serm. 1. de Abram.

c Maff. l. 1. c. 10. Ribad. l. 3. c. 3. d In Vita. e Greg. Nyss. disp. de anima & Resurrect.

bus concupiscendi vim occupatam esse videmus.

An non hoc magis in SS. Patriarcha nostro Ignatio stupendum, qui præ Moyse, bilem in se ex natura effervescentem habuit, adeo tamen compescuit, ut genio suo phlegmaticus ac mitis palam judicaretur, & stomachum sibi movere quantum vellet & componere pro arbitrio posset: a *Vidimus persæpe*, inquit oculatus testis Ribadeneira, *illum affabiliter, hilariterque & magna animi æquitate colloquentem cum suis, accersere aliquem, quem objurgare vellet, primoque illius aspectu commutare vultum, ad severitatem componere, & quasi iratus esset, graviter hominem corripere & castigare; statim tamen atque ille excesserat, ne puncto quidem temporis interjecto, ad suam illam tranquillitatem, jucunditatemque sermonis, sereno vultu, explicata fronte rediisse: perinde ac si numquam aut ille intervenisset, aut quemquam ipse objurgasset. Itaque apparebat nihil animo fuisse commotum, ac severam illam objurgationis personam & suscepisse cum vellet, & deposuisse.* b *Quod in reliquis ejus actionibus videre fuit, ut ex illis perluceret moderatio animi, & tranquillus securæ mentis status.*

Tales erant duo illi fratres Monachi, quos cum vir sanctus explorare vellet, hortum eorum ingressus, apprehenso baculo cœpit omnia olera confringere, *ita ut nihil omnino remaneret. Videntes autem dicti fratres, nihil penitus dixerunt, sed nec vultum tristem nec turbatum habentes. Et rursus ingressi cellulam vespertinas orationes complentes adorantes eum dixerunt: Si præcipis Domine, ibimus ut eum qui remansit caulem coquentes gustemus, quia jam hora est, ut cibum sumamus.*

Erit qui hæc eorum esse jactitet, qui mundo spreto, omnibus carnis lenociniis nuntium remisêre, jamque in apice perfectionis constituti, infra se vident omnia, ab his hominibus inter delicias enutritos, inter honoris typhum elatos, quam longissime abesse; quasi hic exempla deessent; lege & erubesce. Domestica Philippi II. mansuetudo, cum incredibili gravitate, mores illius reddidit amabiles. Nil tam præposterum accidebat ut excandesceret, in se iramque suam primario imperium exercens. c Vigilaverat ad multam noctem, literasque ad Pontificem de gravissimis Christianæ Reipublicæ negotiis dederat, cum absolutam epistolam aulico ab Epistolis dedit, ut complicatam obsignatamque sigillo, inscriberet: ille semi-somnis epistolam recentem ab atramento pulveraturus, haud satis attentus, pro arenario atramentarium invertit, totamque corrumpit; exanimaverat hominem casus inopinus, *cui, serena fronte Philippus: Huc, inquit, aliam chartam, iterumque scribere orsus epistolam, de integro composuit.*

Progressurus in publicum, leviores ocreas ut indueret assederat, cum una induta, alia diutissime fuit quærenda; neque tamen unquam administris iratus est, aut aspe-

a Ribad. l. 5. cap. 5. b Ruffin. l. 3 num. 31, Rosvveyd. p. 560.

c P. Rho virtutum historiæ l. 7. de temp. c. 8 sect. 8. pag. 16.

riori verbo quemquam læsit: *a* Non levis injuria Philippo illata censeri posset, dum in ipsa solemnissima ejus inauguratione, imprudens quis, ut confertam multitudinem compesceret, oblonga pertica in tres crystallinas lampades, quæ superno regis & reginæ vertici impendebant, confregit: quo cum ubertim oleo defluente, regales amborum vestes delibutæ, adeo non exarserunt, ut rex sereno vultu, regina etiam arridente ab hoc pingui imbre compluctus, augurium ceperit, sub se unctionem pacis, abundantiam, omnemque prosperitatem hoc infortunio designari palam ediceret. Sexcenta hujusmodi narrantur, regiæ argumenta mansuetudinis, quæ tanto regibus magis esse debet commendata, quanto ira illis gravior, & subita, atque aspera verborum, mortis fulmina plerisque semper fuerunt.

b In hoc pariter laudandus Albertus Belgarum Princeps, quem iratum aliquando fuisse negant, qui ejus res gestas composuerunt: alios adferre possem, qui timorem, dolorem, amorem sui, suorumque subegerunt, sed institutæ brevitatis memor totum dixero, si eos induxero, qui non unius aut alterius, sed omnium passionum perfectissimum dominium consecuti sint.

c Quod in magna Dei matre fuisse, nulli ambigendi locus relinquitur, tum quia numquam illam ad ullum peccatum perduxerunt, tum quia numquam invitam perturbarunt; tum quia (ut etiam in Christo) numquam illam impediebant in bono, nec per gravedinem corporis ex illis ortam, nec per obfuscationem rationis in considerationibus piis, nec per resistentiam ullam, operum ejus bonorum inchoationem vel continuationem impedientem, aut ejus in bene operando promptitudinem & fervorem minuentem.

Sed & in aliis extitisse comperio; *d* ac primum quidem in Moyse qui *homo erat similis nobis passibilis*, omnium tamen passionum Dominus, Deo similis ab *e* Ambrosio nuncupatur, qui ponderans illa Dei ad Moysen verba: *Posui te Deum Pharonis: Etenim*, inquit, *victor passionum omnium, mentem regens, carnem subjiciens, & regia quadam auctoritate castigans, nomine Dei vocatus est.*

f Hoc titulo in cælum extollit Martinum Severus Sulpitius: *Nemo unquam Martinum vidit iratum, nemo mœrentem, nemo ridentem: unus idemque semper, cælestem quodammodo lætitiam vultu præferens, extra naturam hominis videbatur.*

g De S. P. N. Ignatii in suas passiones imperio, scribit testis juratus Ribadeneira libro 5. capite 5. & luculentius S. Rotæ auditores in Relatione pro ejus Canonizatione, data, ut moris est, in scripto, Paulo V. examinatis depositionibus sexcentorum & septuaginta quinque testium juratorum, statuerunt aliquot, *illum habuisse pacem in-*

a Caussin. court sainte tom. 4. Passion de la colere sect. 5. *b* P. Rhotit. sect. 5. *c* Lancicius opusc. spirit. p. 267.

d Iac 5. *e* Amb. lib. de Cain & Abel, c. 2. *f* Dial. 1. *g* Lancicius opusc. spirit, pag. 281.

teriorem ET DOMINIUM OMNIUM SUORUM MOTUUM ET PASSIONUM: *idque peperisse admirationem aliis, quod semper fuerit in eadem animi dispositione, nec unquam se turbasse de aliqua re*, & Cardinales sacrorum rituum, animi ejus magnitudinem collaudantes dixerunt: *quoniam commotionum suarum & perturbationum, ut diximus, dominatum obtinuit perfectissimum.*

a De S. Francisco scribit Bonaventura: *Ad tantam pervenerat puritatem, ut caro spiritui, & spiritus Deo, harmonia mirabili concordarent.* Hoc autem imperium & feminas tenuisse, habes in vita Catharinæ Senensis, de qua Beatus Raymundus ei à confessionibus scribit: EXPERS ERAT OMNIUM PASSIONUM HUMANARUM, *aliis virtuosis communibus consuetarum, nec per instans poterat à fervore charitatis, quoquo modo remitti, & ideo nec vanæ gloriæ vento, nec unquam irrationabili appetitu locus, in mente illa poterat reperiri.*

b De B. altera Catharina Genuensi refert Tannerus: *Humanam fidem excedere videtur. B. Catharinam à tricesimo ætatis suæ anno, usque ad finem vitæ* (scilicet per plures quam 30. annos) *omni ad malum, seu vitium inclinatione caruisse.*

Merito itaque Rex noster, & Dominus dominantium, olim Magdalenæ de Pazzi, & in illa nobis omnibus, hanc perfectionis regulam tradidit: *c* SIS DOMINATRIX TUARUM PASSIONUM, *petendo talem gratiam à me, qui sum dominator omnium creaturarum*. Quo fiet ut his passionibus quasi equis domitis, super eos ascendentes, viam nobis in cælum dirigamus, accinente Propheta: d *Ascendes super equos tuos, & quadrigæ tuæ salvatio.* Unde S. Macarius visionem Ezechielis de animalibus, animæ passionibus applicans, ait: e *Quemadmodum animalia illa spiritualia, non pergebant quocumque liberet, sed quo noverat, & volebat is qui sessor erat, & dirigebat: sic & in hac vita cohibet ipse, & impellit dirigens spiritu suo, ita ut proficiscantur (non arbitrio suo)* sed quo impetus spiritus impellebat. *f* Ut in variis vitiis perfectis jam „ vidimus: hic enim aurigam „ sensuum hominis exercitatum „ habere cernitur; ille vero „ semper in equis virtutis cer- „ tandi studio fervens, vehitur, „ inter medias dæmonum co- „ pias, quadrigam continentiæ „ in timore Dei omni tempore „ exercens. Quam quidem cur- „ rum Israël apud scripturam, „ cum Elias ille in sublime su- „ blatus est, dictam esse legi- „ mus: si quidem Iudæis pri- „ mum de quatuor virtutibus „ excellenter locutum esse vi- „ demus Deum. Idcirco totus, „ & in curru ignis sublatus est, „ ille tantus, ac tam admiran- „ dus sapientiæ alumnus, tan- „ quam equis, ut mihi videtur, „ usus virtutibus in Domino, qui „ illum in aura spiritus ignis ra- „ puit. Quisquis ergo cum Elia, „ solis instar, niveis quadrigis in cælum subvolare nititur, equos in promptu habeat: g *Boni equi* teste Ambrosio, *volant, & à terris ad superiora se* (dominiumque suum) *subrigunt.*

a C 5. vita num. 8. *b* In præfat. vitæ, 1. Part. vitæ c. 9.

d Habacuc 3. e Hom. 1. *f* S. Diadochus c. 62. g S. Amb. l. 1. de Isaac. cap. 1.

E M-

EMBLEMA XLIX.

Omne debitum dimisi tibi. Matth. 18.

OBLITERENTVR. *Sen. Med.*

DOMINICA VIGESIMA PRIMA POST PENTECOSTEN.

Amore Christi, qui Chirographum nostrum affixit cruci, omnia debita inimicis remittenda, quemadmodum in libro rationum, quibus dum crux inducta, omnia debita deleta censentur.

§. I. *Christus delevit Chirographum cruce, quod per primum parentem contraximus.*

§. II. OMNE DEBITUM DIMISI TIBI, QUONIAM ROGASTI ME? NONNE ERGO OPORTUIT ET TE MISERERI CONSERVI TUI? *Matth.* 18.

§. III. DIMITTITE, ET DIMITTEMINI. *Luc.* 6.

DOMINICA VIGESIMA PRIMA POST PENTECOSTEN.

Omne debitum dimisit tibi. Matth. 18.

LUDOVICUS XII. a Rex Christianissimus, cum adhuc esset Aureliæ Dux, sub Carolo VIII. gravia perpessus, etiam vincula & carceres: à quibus tandem ad regium solium evasit, in quo dum sublimis consider, ei nescio quis parasitus in aurem insusurravit, jam tempus vindictæ esse, in manibus hostes esse, quos opprimere & perimere posset. Sed importuno monitori, ad primum objecit; nequaquam spectare ad regem Franciæ, Ducis Aurelianensis injurias ulcisci. tum ut reipsa id comprobaret, petiit offerri sibi descripta suorum hostium nomina, quæ deinde ipse propria manu inducta, cruce signavit; ubi id ex aula in vulgus manavit, passim & hi & illi citatis equis regno excedere, rati se in malam crucem ea nota peti. Quod ubi subintellexit rex pius, & sistere omnes, & bono animo esse jussit: vel propter hoc unum symbolum crucis, quæ singulorum nominibus inducta erat, non ut esset signum ultionis, sed potius arrha remissionis, notaque illius indulgentiæ, quam in cruce Servator noster hostibus suis exhibuerat, juxta illud Pauli: b *Delens quod adversus nos erat Chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio* AFFIGENS ILLUD *cruci.* Ubi alludit ad syngraphas creditorum; sic ut Chirographum hic nihil aliud sit, quam obligatio reatus, & debitum pœnæ æternæ, quod per injurias Deo illatas contraximus, & quasi manu nostra subsignavimus, ut ait August. & D. Thom. apud Cornel. hic. Et diserte Orig. c *Illud quidem quod dicit Chirographum, peccatum nostrorum cautio fuit: unusquisque etenim nostrum, in his quæ delinquit, efficitur debitor, & peccati sui literas scribit.*

a Caussin. Court S. remarques sur la Colere. b Ad Colos.

c Orig. hom. 13. in Gen.

§. I.

Christus delevit Chirographum cruce, quod per primum parentem contraximus.

PRimum quidem debitum, per parentem nostrum Adamum contraximus, cui cum solvendo non essemus, fœnus in immensum auctum est, & per quotidiana scelera multiplicatum, ut recte Chrysost. advertit: d *Venit*, inquit, *Christus, & invenit nostrum paternum Chirographum, quod conscripsit Adam: ille initium contraxit debiti, nos fœnus auximus posterioribus peccatis.* Et nostris quantum summa excreverit? unum debitorem dumtaxat attendite: *Cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta.* Talentum Atticum, teste Budæo *l.* 1. *de asse*,

d Chrysost. hom. 1. ad Nep.

valebat

valebat sexcentos aureos, unde centum talenta valent centies sexcentos aureos, id est, sexaginta millia aureorum; quare decem millia talenta facient summam sexagies centena millia aureorum, id est, sex milliones aureorum, ut ait Iansenius & Maldonatus.

Talentum vero Hebraicum, de quo videtur hic Christus agere, cum non Græcos, sed Hebræos alloquatur, longe majus est: hoc enim facit duodecim millia aureorum, seu coronatorum Francicorum: ergo decem millia talenta, sunt 120. milliones aureorum.

Quis servus contrahat debitum 120. millionum auri? nisi vel ærarium regis expilet, aut incendat, aut integrum regnum prodat vel perdat. Quare hæc debiti magnitudo, proprie peccatum mortale indicat, ut passim SS. Patres, & expresse Ambr. *lib.5. de Sacramentis, c.4.* in illud, *Dimitte nobis debita nostra. Et quid est,* ait. *debitum, nisi peccatum?* Quod longe graviorem injuriam Deo infert, quam regi aut ulli mortalium, per quodcumque damnum temporale: per unicum enim peccatum, infinitum debitum contraximus, & ipsi diabolo Chirographum nostrum tradidimus: nemo erat solvendo, omnes perpetuis carceribus mancipandi, nisi debita nostra & Chirographum nostrum benignissimus Redemptor noster, per crucem suam delevisset: a *Vides*, inquit Chrysost. *quantum potuerit studium, ut deleretur Chirographum; utpote eramus omnes obnoxii peccato & pœna; ipse penitus solvit, & peccatum & pœnam: punitus autem fuit in cruce: illic ergo ipsum affixit tanquam qui haberet potestatem. ipsum disrupit.* Non modo nomina debitorum per tot sanguineas cruces delevit, quot vulnera & cruciatus tulit, sed & disrupit ac dilaceravit, teste Chrysost. Alii volunt ex illo Pauli, *Affigens illud cruci*, alludi ad syngraphas mercatorum, quæ soluto debito inducuntur, ac unco affiguntur. Ambros. in Psal. 118. *Ascendens illud patibulum Dominus noster Iesus Christus, peccatorum nostrorum Chirographum crucifixit, & totius orbis peccatum suo sanguine mundavit.* Et Chrysost. supra: *ergo ipsum affixit,* & tantum ac tam ingens debitum condonavit, dum *cruci fixit,* seu cruce induxit: b *Cautionem tuam tenebat inimicus, sed eam Dominus cruci fixit, & suo cruore delevit.* quare facessant profani qui cum Satyrico

Vana supervacui dicunt CHIROGRAPHA *ligni.*

Unum alterumve in exemplum traham, erga debitores profusum, sed qui longe Deo concedunt. c Commemorandus ab eo imprimis Pragensis civis, qui auri nummum centum millia recepto Chirographo, Carolo IV. Imper. mutuo dederat: quem postridie ad prandium solicitavit convocatis regni dynastis; convivium more Bohemico splendidissime exstructum. Cum vero potioni & caseo, ut illi consueverunt, locus esset (neque enim sacchareis utuntur) Chirographum in ca-

a Homil.7.

b August. de verbis Domin. serm 28. Iuven. Sat.13. c Æneas Sylv. in comm. Panorm. l.4 c.41.

tino aureo jussit inferri; Admirantibus convivis, & quid hoc sibi vellet exquirentibus? Cetera, inquit fercula, Cæsar, communia tibi cum hisce optimatibus fuere, hoc tui solius erit: nam aurum omne, quod nudiustertius mutuavi, tibi dono, ac totum debitum remitto. Exsuperat quod Spartianus in Adriano: illum ad aucupandum populi gratiam, hoc luculenti triumphi genus excogitasse; infinitam vim pecuniæ (erant viginti septem milliones aureorum) quæ fisco debebantur, remisisse privatis debitoribus, ac in foro Trajani, exstructo igne, vere triumphali, omnium debitorum syngraphas combussisse. Quin & ætas nostra hujus munificentiæ exemplar æmulata est. Fuit Antverpiæ mercator Ioannes Doens, qui ad centena milia Carolo V. mutuarat. *a* Hunc in patriam reducem, domo sua (quam lustravi in Hoboken,) excepit, & ut quid dignum tali hospite exhiberet, se profecto prodigaliter prodigum ostentavit: ignem exstrui jussit ex odoriferis, cinnamomi lignis, quem apocha seu Chirographo omnium debitorum incendit, gratis hanc summam gratissimo hospiti remittens. Sed longe nobis plura per Christum remissa, cum teste August. in hæc verba: *Vnus debebat decem millia talenta:* dicit, *quosdam esse, quibus Deus remisit plusquam decem millia peccatorum.* De his omnibus tamen, sua immensa liberalitate ac munificentia triumphavit, delens Chirographum nostrum, & ut subdit Apostolus, *b* *palam triumphans illos semet ipso*, dum in ligno crucis, igne charitati omnia debita nostra extinxit. *c* Talis debitor exstitit Ioanne Baptista Faventinus, homo facinorosus, qui cum à Bernardino Senensi in cœtum Capuccinorum admitti ardenter exposceret, constantiam ejus ut Bernardinus exploraret, experimenti causa, rei in morem. Faventiam peteret jubet, sic hominem aggressus: Hac in urbe ó Baptista, tu to hominum sanguinem effudisti, ex quo gravissimas atque innumeras tibi inimicitias concitasti; ea propter curandum est, ut ante Ordini ingressum, veniam humiliter fune in collum injecto, ab inimicis tuis impetres. Promptum se Baptista exhibet, funem sibi collo alligat, ad urbem pergit, ac primum quidem viduæ cujusdam ædes petit, cujus conjugem non ita pridem trucidarat: cui supplex, Qua voles inquit, de me pœnas exige, en reum, en confitentem. Hæc attonita collachrymari ac ex animo injuriam remittere. Hoc pacto ceteros quoque placavit, sibique viam in Religionem stravit. Ubi tyro varie exagitatus, semel u natura præfervida erat, commonitionem publicam per acrem, tanta vi sibi illata, compressit, ut venam ipse pectoris ruperit. Quare cum deinde solus in Ecclesia ante Christum è cruce suffixum oraret ebulliente sanguine ingentem copiam exspuit, quem ma

a Petra S. metaph. 46. Novarini electa S. tom. 5. l. 9. num. 89.

b 2. Ad Coloss. *c* Flores Seraphic p. 373.

..a exceptum, En, inquit, Do-..ine Iesu, qualia tui amore ..atior. Repente Christus in ..gnea imagine, dextera manu ..evulsa, lateris vulnus osten..ans, Vide, inquit, Baptista, ..ualia ego pro te in cruce su..tinui, quam immania tua sce..era, totiusque mundi delicta ..neo sanguine longe largius ..uso delevi. Ex quibus recte ..concludit S. Leo: a *Evacuatum ..st igitur illud generale venditio..nis nostræ & lethale chirogra..phum; & pactum captivitatis, in ..ius transiit redemptionis.*

a Leo serm.10, de Pass.

§. II.

Omne debitum dimisi tibi, quia rogasti me: nonne ergo oportuit & te misereri conservi tui? Matth. 18.

TV in regem regum, in Deum tuum injurius, idque non semel, sed sæpius fuisti; homo tibi, vili mancipio, levem injuriam intulit, verbo læsit, & b *manet alta mente repostum*, nec ex corde dimittere potes 100. qui decem millia petis tibi à Deo remitti. August. c *Tu Deum alloquens dicis: Dimitte mihi. Deus dicit ad te: Dimitte proximo tuo: aliquid & contra te teneo, aliquid & tu contra alterum tenes. Dimitte & dimitto. Aliquid petis à me, aliquid peto à te, da & do.* Quid enim indignius, quam quod Ecclesiast. subdit: d *Homo homini reservat iram, & à Deo quærit medelam.* Æqualis ad æqualem venit ad veniam, & servas offensam, & à Deo petis veniam. *In hominem sibi similem non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur.* Honoratior illo sis qui injuriam intulit, quis tu ad Deum? quæ in parabola hodierna manifesta sunt; in hac enim primo expendenda distantia personarum: ex una enim parte erat dominus & servus, ex altera servus in conservum. 2. distantia inter debitum; servus debebat domino decem millia talenta, at conservus debebat tantum semel servo centum denarios. 3. modus agendi; non enim misertus est supplicis, sed, &c. Inferiores certe erant qui in Ludovicum XII. conspirarant, inferiores longe qui Cardin. Borromæum trucidare decreverant; hic tamen Carolus cum ab Episcopo de Savona per nobilem literas accepisset, in quo auctor conspirationis detegebatur, bajulo inspectante, obsignatas in ignem conjecit, dicens sibi jam sacris operandum, cui hanc hostiam libens immolabat. Quid, quod sceleratus quispiam in Carolum ante Christi imaginem precabundum explosit; sed dum ad pedes ejus glans devolveretur, & ad strepitum domestici accurrerent, præcepit ne quis se ædibus proriperet, aut maleficium requireret; doctus ab eo quem intuebatur, injurias cruce delere. e *Sed dicit aliquis*, inquit Augustinus, *Non possum diligere inimicum meum, quem quotidie velut hostem patior crudelissimum. O quicumque ille es, attendis quid tibi fecerit homo & non consideras quid tu*

b 1. Æneid. c August. in Psal. 145. d Eccli. 28.

e Aug serm. 5. de S. Stephan.

feceris Deo. a Hoc certo motivo Alphonsus Aragoniæ Rex, graviter offensus à quopiam, in quem plurima beneficia contulerat, iræ temperavit, sic secum reputans: *Quare ego isti succenseo, cum Deus ampliora in me beneficia contulerit, & ego longe Deo ingratior sim, quam ille erga me?*

b Regium & illud fuit ac egregium facinus, quod Henricus IV. Castellæ Rex posteris reliquit. Habebat hic inter plures infidos familiares, unum, quem à puero educatum regiæ arci Madritensi profecit; is fidem cum tempore mutans, & rebellium partibus se adjungens, regi in summo discrimine constituto, & ad arcem confugienti, aditum tanta pertinacia præclusit, ut non nisi expugnata arce, & vi foribus effractis valuerit intrare. Tum ille ad regios pedes advolutus veniam postulare; frendentibus aulicis hunc de venia sperare, qui tam apertum proditionis scelus admiserat. At clementissimus Rex jacenti libens pepercit, & suos exemplo Christi sic affatus est: Quid me hominem huic proditori parcere indignamini, cum mihi indubitatum sit, Christum Redemptorem sceleratissimo Iudæ adhuc proditione peracta, veniam libentissime concessurum fuisse, si infelix ille, supplex postulasset? Quid, quod ipsi Barbari ac Turcæ nobis exprobrant legem nostram vere Christianam? Narrat Baron. ann. 1071. cum Romanus Diogenes pugnaret adversus Turcas. Sultanum victoriam potitum, ipsum Diogenem captivum cepisse, quem benigne habuit, & die quodam sua mensa illum dignatus, quæsivit ab eo: Quid mihi fecisses si me in tua potestate habuisses? libere & citra simulationem respondit: Multis plagis tuum corpus confecissem. At ego, inquit Sultanus, tuam crudelitatem non imitabor, *veruntamen audio vestrum vobis præcipere Christum pacem & oblivionem malorum*: hoc ego, inquit, tibi præstabo, & leges crucifixi vestri servandas monstrabo. ipsumque per suos legatos deduci jussit, amplexatumque dimisit. Quid ad hoc Christiani? invidus unus aliquis in nomen famamque tuam unguem immisit aut dentem, læsus es & quasi multo vulnere saucius; agedum oculos & animum in crucem erige, & non tam è calumniis quam flagris Christum lacerum suspice, & quas minas in hostem intentet audi, quam vindictam spiret intellige. Christus in cruce solam linguam liberam habebat, hanc solvit in patrocinium inimicorum. Augustinus serm. de temp. 170. *Nunquid tunc Dominus pro rogantibus rogavit & non potius pro insultantibus & interficientibus? Nunquid deseruit medicus officium suum, quia phreneticus sæviebat? Ignosce*, inquit, *quia nesciunt quid faciunt. Attende ubi hoc fecit, in cruce, non in cælo; ubi se imitandum præbuit omnibus, pro te emisit ipsam vocem, ut ab omnibus audiretur: nam potuit orare pro illis in silentio, sed tu non haberes exemplum.*

c Exemplum hoc ad vivum

a Beyerlinck in Apoph. p. 334 b Velasq. in Ps. 100. p. 349.

c Perard. Domin. 21. post Pent.

xpressit Robertus Rex, qui um detexisset conspirationem z. nobilium, qui in regis neem conjurarant; die Iovis ancto omnes comprehendi ussit, & pro carcere assignavit llis ædes Caroli Calvi, ubi reié ac exquisitis epulis illos aberi jussit. Tum die Paschæ ite dispositi sacram synaxim umpsere; itaque quasi modo enìti infantes, de scelere roati & convicti, communi juicum calculo ad mortem lamnati sunt; at Rex omnes lonavit libertate & vita, amoe Christi, qui vitam & omnia bi donarat. Hoc motivo melifluus Bernardus omne injuiarum fel,in dulcedinem conertit: accidit enim ut à quolam Clerico regulari, qui in um ordinem admitti imporùne postulabat, pugno gravier percussus sit,quod placidisime B. Abbas tulit, dicens: Oportet eum aliis ignoscere, cui oties ignoscitur à Deo. Eadem ox fuit Caroli vere magni,qui nonitus ut ingratos & seditioos ab aula ablegaret, nec diuius toleraret, respondit: *Et qua haritate nos hactenus tulit pater uleftis?*

a In regno Mexicano Hispaius tale odium in alterum, à uo damnum passus, concepèrat, ut juramento se obstrinerit, nec barbam radere, nec angues rescindere, nec sacra exomologesi mentem expiare, quam vindictam de hoste sumpsisset; idque duos omnino annos animo fovit. Iamque inaudierat inimicum suum appulisse in quandam urbem viginti duabus leucis à se dissitam: tum rursus perfido sacramento se obstringit, nec cibum nec potum ullamve refectionem admissurum, priusquam ejus sanguine se satiasset. Admisso itaque equo totam noctem & diem proficiscitur, dum intelligit capitalem hostem suum per forum deambulare: armis instructus eo se è vestigio confert; sed cum huc illuc eum oculis nequidquam perquireret, commodum accidit, ut quendam è Patribus Societatis in trivio, ut istic gentium fieri consuevit, catechizantem,magna hominum turba cinctum viderit: accedit hic lustraturus num illic forte inimicum conspiceret. Interim Patrem præfervide de misericordia Dei, ac profusa in peccatores clementia differentem auscultat, rigor animi ad hæc remittere cœpit, tandem etiam in uberem fletum resolvi: opportunum hunc monitorem abeuntem consequitur, ad pedes se adsternit, cumque jam animum sincera scelerum confessione expiasset, perstitit eodem animi proposito, nil refectionis admittere, donec in eum incidisset,cujus sanguinem tam ardenter sitierat,hac fini,ut eum sibi conciliaret: tandem intelligens eum ob gravia debita carcere detineri,ad captivum visit,prosternit se ad pedes,supplex veniam postulat, affectumque effectu contestans, equum suum ac arma divendit,quorum pretium ad ducentas libras annumeravit, ut debita expungat, & creditori satisfaciat, nihil aliud in hostimentum requirens, quam ut qui dudum hostis, deinceps

a P. Pennequin amour divin part. 1, c 6, in fine.

inceps inter amicos ejus numerari posset. Audierat hic siquidem per transennam, *qua charitate se pater cælestis tolerasset.* Nos semel ab homine læsi vindictam spiramus, sanguinem sitimus, nec satiari nisi eo effuso possumus; nos toties Deum offendimus, qua fronte veniam speramus? Chrysol. serm. 19. *Improbus petitor est, qui quod aliis negat, sibi postulat.* Impudens qui mille postulat, & decem alteri negat. a *Animam suam pro te Dominus dedit*, exclamat Chrysost. *& tu inimicus conservo perduras?*

Certus esto, si dimiseris, quod tibi dimittetur.

a Chrysost. de prodit. Iudæ.

§. III.

DIMITTITE, ET DIMITTEMINI. *Luc.* 6.

DEum suo testimonio convincere potes, inquit *b* Gregor. Nyss. *Domine ille meus est debitor, ego sum tuus: solvi, solve; dimisi, dimitte.* & quam fidelis sit, ex his disce. *c* Fuit qui viri nobilis fratrem fraudulenter trucidarat, cujus manus cum se nusquam satis tuto effugere posse consideret, facti pœnitens, S. exomologesi homicidium expiavit, ac tandem salutare consilium Deus menti injecit: Die Veneris sancto, fune è collo pendulo, nobili obviam ivit, ad pedes insperato accidit, veniam rogat homicidii, amore Iesu Christi, qui eo die in cruce omnes injurias remisisset. Alter consternatus hac tanta submissione & Christi passi recordatione, hominem complexus, vitæ & pacis osculo dignatus est. d *Sed qui dixit* inquit August. *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis Pater vester cælestis peccata vestra.* nocte insequenti illi Christus apparuit, dicens: Quoniam heri amore mei condonasti inimico tuo, noveris me animam fratris tui occisi hac hora è Purgatorio liberasse, & insuper animam patris tui. E ne qua merces eum destitueret, addidit: Te invito post 8 dies, ut cum illis æterna gloria perfruàris. qui octavo die pie excessit è vivis.

Ecce & culpam & pœnam & omne debitum remittit Dominus, quod & Chrysost. testatur, dicens: e *Non est possibile, quod homo qui dimiserit proximo, non accipiat plenam remissionem à Deo, quia incomparabiliter magis Deus misericors est. Dic toto corde, dic tota fiducia, dic securus: Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Anastasius Sinaita refert de religioso, qui moribus dissolutior & vitæ plurimum per otium & torporem exegerat hic cum ad extremum venisset: imperterritus, & summa animi tranquillitate ad cælestem patriam anhelavit. Quod cum mirarentur qui aderant assidentium patrum unus, Persuasum, inquit, tibi habeto, mi frater & putasse nos & vidisse summa negligentia animique remissione vixisse te ad hoc usque tempus: unde igitur tibi

b Nyss. de orat. Dom. c Kearnens conc. 2. in fest. S. Stephan.

d Aug. ser. 5. de S. Stephan. e Chrys. hom. 26. in Acta.

nunc

nc tanta securitas? Ad hæc oribundus: Ita est omnino tres, sed Angeli hac hora ccatorum meorum chirogra- um ad me attulerunt, cum- e omnia peccata legissem, c unum objeci, *postquam re- ntiavi sæculo, neque judicavi emquam, neque factam mihi ab o injuriam vindicavi, sed libens nisi; itaque Domini verba di- ntis: Nolite judicare & non ju- abimini: dimittite & dimitte- r vobis, ad me quoque pertinere istimavi.* Quod postquam dixi, i subito chirographum con- derunt, & exinde nunc sum- a fruor lætitia. Omnem hic am fiduciam in perfectissimo aritatis actu collocarat; emadmodum *a* B. Baptistam ranam fecisse legimus; quæ lita exclamare: O Deus eus! si mihi revelares omnia cana SS. cordis tui; & si mi- indies ostenderes omnes Hie- rchias Angelicas, & si quoti- e mortuos suscitarem, pro- er hoc non crederem me à amari amore infallibili; sed ando me sentiam ex corde enefacere, mihi mala facien- ous, bene loqui de mihi ma- dicentibus & injuriam irro- ntibus, tunc Pater æterne edam per hoc signum infal- oile quod tibi sim vera filia.

b. Reperire est nonnullos, in auperes profusos, in oratione olixos, in jejuniis assiduos, on temulentos, non adulte- os, non turpis lucri cupidos; x albo tamen filiorum Dei xpunctos, quod nescio quam latam olim injuriam, amaro nimo fovere pergant. Usuve-

a Chron. S. Franc. par. 4. l. 7. c. 26. *b* Ca- mate discurs. mor. disc. 4.

nit hic quod de Alexandro Ma- gno, celeberrimus Historicus Quintus Curtius commemorat, varios ex variis & longe dissi- tis orbis partibus Oratores convenisse, qui coram Rege su- per virtute ejus bellica, præ- claris facinoribus, innumeris de hoste reportatis victoriis di- sertissime perorarent. Post lon- gam tandem laudum, rerum- que ab eo gestarum seriem, hunc omnes Epilogum subjun- xerunt, *Tu Philippi es filius.* Quasi dicere voluissent: nequidquam se ex omni arte eloquentiæ, de- promptis locis argumentisque, heroica illius facinora studuis- se exornare; quandoquidem hoc uno, eoque maxime ner- voso compendio, quo *filium Philippi*, Regis potentissimi, pru- dentissimi, clementissimi, quem hostes reformident, observent subditi, revereantur exteri; quo talis, inquam, Regis filium, de- clararunt, omnia complexi vi- deantur. Haud aliter quamvis in re dissimili Redemptor no- ster, qui linguas infantium facit esse disertas, ubi amicos suos, qui inimicis ex animo ignovis- sent, nimirum quantum hono- rare & singulari encomio ex- tollere decrevisset: Misso omni verborum fuco, & prolixa lau- dandi exornandique facundia, eo quo nullo digniori titulo, il- los insignire placuit, dum dixit c *Vt sitis filii Patris vestri, qui in cælis est.* Quid hoc? amando ini- micum, filii non terreni Prin- cipis, aut Regis, sed filii Dei, filii Altissimi nominamur & sumus: d *Cui Angelorum*, quæ- rit Doctor gentium, *aliquando dixit: Filius meus es tu?*

c Matth 5. d Hebr. 1.

Quod

Quod expendens Antiochenus Præful, exclamat: a *Qualis putas fit actus dilectionis inimicorum, cum filiationis divinæ titulo remuneretur? Diligite ergo inimicos vestros, ut fitis filii Patris vestri qui in cælis est.* Hoc ne cui fortasse mirum videatur, juvat ipsius Augustini, eoque maxime luculento confirmare testimonio, dum hominem hostis sui amantem ipsi Deo conferre non dubitavit, dicens: b *Qui ergo bene vult suo inimico, Deo similis est.* Quo facit illud Gen. 33. Capitales adeo inimicitias & inveterata odia gerebat Esau, in fratrem suum Iacob, ut eum paterna domo exulem, in terram ignotam fugere compulerit. Vbi vero non exiguo temporis intervallo consumptis odiis & amaritudine omni semota, in gratiam redire, Iacobo reduci cum amplissimo comitatu occurrere, in amplexus ruere, omnia honoris ac amoris signa exhibere statuit, derepente quasi formam Filii Dei induere visus est: c *Currens itaque Esau obviam fratri suo, amplexatus est eum, stringensque collum ejus & osculans flevit.* Attonito similis S. Patriarcha hac super benevolentia, consideravit vicissitudinem illam non esse humanam, sed divinam, fratremque suum Esau jam non ut hominem, sed quasi Deum contemplatus atque in vultu ejus quosdam divinitatis radios relucere conspexit: unde dixit: d *Sic enim vidi faciem tuam, quasi viderim vultum Dei.* Vbi Glossa subjungit: *Peccator cum remittit quasi alter Deus est.* Vnde

in hunc locum e Chrysostom auream illam posteris transc psit sententiam: *Nihil facit h minem ita Deo similem, sicut i micis esse placabilem.* Et alibi e pressius: f *Non ulcisci, Deo fa æqualem.* Ex quibus ad re nostram conficitur, ut sicut i possibile est in Filio Dei, umbram reperiri peccati, qui inimico ex corde ignov rit, animum habere omni la peccati; & quovis nævo e purgatum.

g Probe id norat S. Elisabet Hungariæ Regis filia, à Chri magistro edocta, Deum ora solita, ut singulos qui se inju affecissent, afficeret Deus si gulari aliquo beneficio. Vn cælitus responsum accepit a ceptissimum: nunquam to vita sua gratiorem Deo orati nem persolvisse, ac proinde minerval respondere: hac u ca oratione sic perorasse, totius vitæ delicta delerit.

h Cui non absimile est, n quod stupendum magis, qu refertur de vidua, quæ unicu filium sibi charissimum, per summum scelus occisu intellexit, & cadaver sangu nolentum, domum delatum i tuita, dolori temperare non p tuit, sed nec furori, dum in f granti delicto sicarius latebr quærens, imprudens ad æd viduæ confugit. Quid hic i agere? satellites instant, hon cidam quærunt, eò confugi audiunt. Nunc cadaver, nu latebras occisoris, nunc c lum, & forte crucem cadav appositam intuita, radius di

a Chrysost. hom. 13. in c. 5. Matth. b Aug. in Pf. 70. c Genes. 33. d Versu 10.

e Chrys. in Gen, c. 33. hom. 8. in Mat f Hom. 32. in Act. Apostol. g Ozorius 6. post Cin. h Lobbet. de Ferrit. p. 269.

e charitatis mentem transfi-
t, simulavit apud justitiæ ad-
iniſtros abs re eſſe, eò homi-
dam confugere, quæſitum te-
t, & perſonatum equo filii
:ānimis, burſamque auro gra-
era condonans, dimiſit. Dum
:ce filius matri ſeſe exhibuit
ulta luce circumfuſus, ac ſic
atrem affatur: Eſt quod tibi
omina mater gratias habeam
nmortales: nunc duplici no-
ine mater: dum enim inimico
eo & tuo veniam dediſti,
ihi omni reatu inducto, cæ-
um aperuiſti, quod ad annos
urimos clauſum erat. quo
cto in conſpectu matris cæ-
um aſcendit. Nonne veriſſi-
um, *Dimitte & dimittetur vo-
s?*

Ad vos igitur, qui inveterata
dia corde fovetis, è crucis ca-
edra clamat piiſſimus Re-
emptor, & per ſalutem ani-
æ vos orat & obſecrat, ut re-
ittatis: quid enim eſt injuria
a, reſpectu injuriarum quas
i Deo intuliſti, quas ille in
uce pertulit? flagellis cæſus
ſt, inquit *a* Bern. ſpinis coro-
atus, clavis confoſſus, affixus
atibulo, opprobriis ſaturatus;
mnium dolorum tamen im-
emor ignoſce ait, & ſubdit:
*Mira res; ille clamat, Ignoſce:
udæi, crucifige.* Chriſtus è cru-
e pro te clamat ad patrem, *Ig-
oſce*, tu iram fovendo, *Crucifige.*
uæ pro rei indignitate ſic ex-
ggerat Auguſt. *Tu ô Chriſtiane
e adverſario tuo æſtuas, anhelas,
feſtinas vindicari, attende Chri-
ſtum medicum ægritudinis tuæ.
Propter te pependit in ligno &
ondum eſt vindicatus: & tu vin-
icari deſideras, & non potius ta-*
*lem ac tantum Magiſtrum imita-
ri? Ideo pati voluit, ut tibi patien-
tiæ ſuæ monſtraret exemplum. Vi-
de pendentem, & tibi languenti de
ſuo ſanguine medicamentum con-
ficientem: vide pendentem & tibi
de ligno tanquam de tribunali præ-
cipientem ut audias precantem:
Pater dimitte illis, non enim ſciunt
quid faciunt:c* Ponderat hic ver-
bum vel unicum divus Anſel-
mus, ut quid Redemptor noſter
dixerit: *Dimitte* ILLIS. Quibus?
Diſcipulis qui turpi fuga elap-
ſi, Dominum ſuum ſegniter
deſtituerunt? Illis: Quid? Petro
perneganti, & Magiſtrum ſuum
perfide ejuranti? num cognatis
& amicis qui innocentiam
ſuam propugnare, atque Iu-
dæorum manibus eripere mi-
nime auſi ſunt? Non *illis* ignoſ-
cendum clamat, in quibus ut
charitas refrixerit; reverſi ta-
men ſunt ad cor, & ad Domi-
num Deum ſuum: qui ut inju-
riam Chriſto irrogarint; nihil
tamen ad illos habent, pro qui-
bus hic interpellat: *Pater di-
mitte* ILLIS. Sed *qui ſunt hi Do-
mine quibus ignoſcendum?* quærit
piiſſimus Doctor. *Illis* benigniſ-
ſimus Ieſus à Patre æterno ig-
noſci poſtulat, qui quidquid
potuerunt opprobrii, flagello-
rum ac cruciatuum ſibi intule-
runt: *illis* militibus Præſidis, qui
collo ejus vincula injecerunt,
& omnipotentis manus diriſſi-
me funibus conſtrinxerunt: *illis*
Iudæorum Miniſtris, qui Sa-
pientiæ æternæ indigniſſime il-
luſerunt: Herodi qui ipſum de-
ſpexit: Pilato qui eum morte
injuſtiſſima condemnavit: *illis*
ſceleratis Satellitibus, qui in-
nocen-

a Bern. de Paſſ. ſer. 4. b Aug. ſ. 2. de SS

c S. Anſel. in Explan. Euang. ad c. 23. Luc. v. 34.

nocentem agnum tam crudeliter laniarunt, Dominum Majestatis spinis coronarunt: *illis* qui clavis manus & pedes confixerunt: *illis* qui Barabbam homicidam, latronem, seditiosum, Auctori vitæ præposuere, clamaveruntque, Crucifige, Crucifige eum. *Illis*, illis denique petit ignosci, qui jam effuso omni per tot immania vulnera cruore, ardentissimam ejus sitim, felle & aceto explerunt. O ineffabilem amantissimi Iesu charitatem! O immensum dilectissimi Salvatoris amorem! Ecquid ô Domine, ait Anselmus, eos, pro quibus tam ardenter apud Patrem peroras, suo nomine non compellasti? Causam hanc sanctissimus Præsul subjungit: a *Quia si nominare eos deberet: Ignosce illis inimicis meis, crucifixoribus meis dicere deberet; sed hoc non patitur amor.* At charitas, quæ operit multitudinem peccatorum, hæc dumtaxat verba expressit: b *Pater dimitte illis; non enim sciunt quid faciunt.* Si hæc vox Christi perorantis, pectus vestrum non moveat, quid movebit? nil efficacius certe reperit c P. Benedictus Palmius, qui Sebastianum Ansalonium, virum nobilem ac opulentum, hoc astu vicit: septennium illi capitale odium intercesserat cum alio cive nobili Papardo, ob interemptum fratrem. Papardus jam dudum datus in carcerem, sæpeque tortus, supplicium in dies ultimum expectabat. Accidit Ansalonium Palmii concioni feria 6. majoris hebdomadæ interesse: postquam ad 7. horas prope perorasset, cum more crucifixi effigiem populo pararet ostendere, jamque pa[...] lulum detexisset, repente ha[...] sine divino instinctu obvolv[...] & accensas faces jubet exti[...] gui, magna voce contestat[...] nequaquam se ei populo Chr[...] stum Dominum, quem suis pe[...] catis in crucem egerint, oste[...] surum, nisi numquam ejus m[...] jestatem violaturos, in lo[...] sponderent. Cunctante h[...] multitudine & attonita, co[...] vertitur ad Crucifixum P[...] mius, atque ita ut erat nig[...] velo obtectum, arcte amplec[...] tur, cum lachrymis ac vo[...] lamentabili exclamans: En D[...] mine mi IESV! nonne veru[...] est, Populus hic labiis me h[...] norat, en servos tuos profit[...] se nolunt. Continuo gemitus [...] comploratio, ac voces omniu[...] *Volumus, volumus, crucifixum* [...] *vela.* Ansalonius interim, c[...] tota concione multum prof[...] derat lachrymarum, æstuaba[...] angebatur, & quia fletus li[...] guam præpediebat, animo v[...] iterabat, quin famulum ad co[...] cionatorem misit, Ansaloniu[...] quæ ille vellet facturum; s[...] antequam famulus ad sugg[...] stum penetrarat, ipse exclam[...] En Domine faciam quod vole[...] Qui clamor populum & co[...] cionatorem ita pertulit, ut v[...] sui compos, Latine quærere[...] Quis es tu? Cui ille: Ego su[...] Sebastianus Ansalonius. Quo[...] ut populus audiit, cui pertin[...] cia hominis nota, in plaus[...] publicos effusus est. P. Bene[...] dictus reaccensis facibus, f[...] ciem Salvatoris omnibus ex[...] hibuit. Operitur Ansaloni[...] descendentem è cathedra [...] ruen[...]

a Ansel. cit. b Luc 23. c Hist. Soc. l. 11. n. 27.

ensque in amplexus; negat à Collegio discessurum nisi ce firmata. In eandem sententiam dat literas ad propinqos, advocatur publicus scri-, res tota componitur. Pardus, qui ad supplicium se m compararat, è carcere liter dimittitur, exules revocantur, tota civitas gaudio gestit. nfalonius vero totus jam al-r, in Cappucinorum Ordinem recepit, ibique vitam tantæ nversionis celebritate diam peregit. *a* Si tantum vait vox Palmii perorantis, quid on poterit Christi judicantis? peccatore vultum suum in ernum avertentis? jam nos osculum pacis amice invintis? Varii Patrum varias causs allegant, cui *inclinato capite* sus emiserit spiritum. *b* S. Aanasius dicit, cum jam omnia sent consummata, Christum itu capitis morti annuisse, & edisse signum ut accederet. Bernard. in signum obedientiæ & submissionis. Contemlativus quidam pie meditatur, nclinasse caput quasi declians hoc gestu gloriosum titum cruci superimpositum. Vel Onuphrius quidam; ad nomen IESU honorandum. Alius serit, fuisse actum adorationis gratitudinis ad Patrem, quod ederit, pro hominibus mori. ft qui causam inclinationis isse docet, desiderium videndi matrem, ut nutu extremum vale daret, cujus dolorem videns exspiravit: alius dicit Christum suam nuditatem ac paupertatem vidisse, ac contestatum voluisse, *Qui non habet ubi caput suum reclinet.* Alius scribit inclinasse caput, ut amicis suis extremam benedictionem impertiretur, cum manu non posset: alius, quod ingrato mundo hoc nutu valedixerit. Concionator quidam hanc populo piam rationem proposuit, inclinasse caput ut videret, si in toto corpore pars aliqua sine vulnere: & videns in latere locum vulneri, capite quasi signum dedisse, illic adhuc plagam infligendam, &c. Propriissimam ac genuinam assecutus videtur causam Laurent. Iustin. *Caput suum inclinavit mediator ad indulgentiam,* ad osculum pacis; ita vivo signo testatus, ut *d* S. Ioanni Gualberto contigit, cum in fratris sui interfectorem incideret, loco adeo angusto, ut non posset de via deflectere: alter videns mortem præsentem, veniam sibi dari amore crucifixi petiit; nec solum impetrat, sed una amplexum tulit. Sub hæc in templum Ioannes pergit, & ecce icon crucifixi, capite annuens, gratias agit, hodieque visitur S. Imago capite à ligno remoto & dimisso, quasi amicum salutans, & ad pacis osculum nos omnes invitans.

a Barry Pannee S. die Mercurii S de-ot.43. *b* Athan. q. 76 ad Antio. *c* Bern. rm. de Pass.

d 12. Iuly.

EMBLEMA L.

Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, D
Matth. 22.

——REDDAT
DEBITA. 2. *Æneid.*

DOMINICA VIGESIMA-SECVND.
POST PENTECOSTEN.

Res male partæ, æquo jure restituendæ, & quas quis spongiæ morem, iniqua auri siti opes hauserit, jure compressus in Domini sui sinum refundat.

§. I. *Probatur illud Iobi:* DIVITIAS QVAS DEVORAVIT, EVOMET; DE VENTRE ILLIVS EXTRAHET ILLAS DEVS.

§. II. *Plurimos damnari defectu Restitutionis, quæ iniquo possessori d ficillima est.*

§. III. NON REMITTITVR PECCATVM, NISI RESTITVATVR A LATVM.

§. IV. *Sacris ac profanis historiis Restitutio facienda suadetur.* D

OMINICA VIGESIMA-SECVNDA POST PENTECOSTEN.

Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari. Matth. 22.

VESPASIANVS Romanos inter Imperatores longe clarissimus extitisset, nisi avaritiæ dibus famam obscurasset; eo ippe insatiabilis auri cupido imum exstimularat, ut non odo in usuris & rapinis consere solitus, sed & eos posimum quæstores, ærarios, esaurarios, dardanarios, urum ac Provinciarum præfeos constitueret, quos in numis extorquendis, in vectigaous corrogandis, novis exaionibus excogitandis pruenter impudentes perspexet: quos deinde, ubi oves deluberant, omnem succum imberant, omnem sanguinem eungerant, velut spongias preoso rore gravidas, exprimere onsuerat; unde spongia Vesasiani in Proverbium abiit, ut lciatus canit:

Exprimit homines, quos jam madefecerat ante.
Spongiolas, cupidi principis arcta manus,
Provehit ad summum fures, quos deinde coërcet:
Vertat ut fiscum, quæ male parta suum.

Complures ejusmodi spongias eperire est, quæ pupillorum ac viduarum sanguinem sugunt, imo avidissime bibunt: dum dolis malis, iniquis lucris, & injustis contractibus pecuniam emungunt. Vt enim recte Stobæus observat: a *Argentum hominibus sanguis & anima* est. Et ipse Hipponensis Præsul: *Tantum amas pecuniam tuam, ut eam appelles sanguinem tuum.*

Diserte sacræ paginæ: b *Panis egentium, vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est.* Illæ qui suo sæculo vir optimus & sanctissimus habebatur Francifcus de Paula, cum Regem Ludovicum XI. deprehendisset inter auri atque argenti acervos, quos è tributis collegerat, arrepto uno ex nummis, atque diffracto, stillantes sanguinis guttas expressas ei ostendit, monens, ne ultra populi cruore respersus aris se sisteret. Vindicis Dei manus, hodierna die protenditur, ut illum sanguinem è cruentis spongiis exprimat, dum in hac vita cogit evomere & regerere, quæ male ingesta sunt, sic ut male parta male dilabantur; vel in altera, tradendo tortoribus, ut reddant novissimum quadrantem.

a Aug. s. ex 40.

b Eccl. 14. Caussin. de regno Dei differt. 45.

§ I.

Probatur illud Iobi: DIVITIAS QVAS DEVORAVIT EVOMET, ET DE VENTRE ILLIVS EXTRAHET ILLAS DEVS. *Iob. 20.*

ANn. 1620. die 8. Sept. Dom. 22. post Pentecosten, c qua illud

c Spondan. tom. 3. ann. 1620. Rosweyd. hist. Eccl. p. 1358.

illud Matthæi ab Ecclesia proponitur: *Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari* &c. Ferdinando II. Regiones ac Regna, quæ Palatinus cum aliis Rebellibus devorarat, celeberrima victoria Pragensi restituta sunt: divini enim numinis instinctu, Maximilianus dux Bavarus, cum Comite Buquoio & Tillio, totoque exercitu, decrevit, hostem, qui ante Pragam munitus erat, aggredi, quodque humanis viribus impossibile videbatur, militem intra valla sua degentem, fortissima civitate à tergo munitum, castris exuere, ac funditus delere: tessera ad hoc militari sumpta nomine Mariæ. Quo quasi auspicatissimo signo dato, Cæsariani iis animis pugnam aggressi sunt, ut relictis in campo cæsorum sex millibus, aliis mille aqua præfocatis, quingentis captivis, interque illos primatibus plurimis, omnibus impedimentis relictis, fœdissima clade omnes fusi fugatique sint; è Cæsarianis paucis supra ducentos desideratis. Palatinus, qui tum Praga morabatur, ac anno proxime superiori, ut hoc Chronicon indicat, FræDIrICVs antI-reX BohemIæ, consalutatis erat, cladis nuntio percepto, jamque Cæsarianos urbi imminere ratus, una cum uxore gravida, ac altera prole, ceterisque proceribus, fuga elapsus, in Silesiam se recepit: eaque urbis platea præpopere ac summa consternatione excedere coactus, qua usque ante hac uxor ejus transire detrectarat, ob effigiem Christi Crucifixi ea via in publico propositam, quam hæretici seu ob artis elegantiam, seu ob majorum venerationem boleri minime patiebantur: at que è vestigio, ut Spondan refert, universa Bohemia Cæsarem rediit, Austria co cita, Moravia reducta, Sile repressa, Hungaria recupera universa Germania stabilita, ligio Catholica in libertat asserta, reddita *quæ sunt Cæsa Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.* quo scite typis expressum, apto cælo excusum vidi Pal tinum, omnes urbes ac Provi cias, quas avide devorarat, mul cum pestifero hærese veneno, quo infectæ erant, vomentem; quod ipsum de i quo possessore, ac alieni di ptore aptissime *a* Propheta pr nuntiavit. dicens: *Divitias q devoravit evomet, & de ventre lius extrahat illas Deus.*

b Unde non injuria Tiberi Græcorum Imper. aurum cu lachrymis & querelis subdit rum collectum, adulterinu & venenosum dicebat: ven num autem aliosque cibos n xias cum optimis ingestos, vomere solemus. Quod Nic tas porro recte observat or tione 65. *De avaro inquit Scr ptura: divitias quas congrega evomet. In quo verbo inest empha sis quadam: ut enim qui noxiu aliquem cibum sumpsit, una cu eo probos etiam evomit, sic qui in que congerendis opibus studet, n solum ipsas, sed eas etiam qu prius jure possidebat, plerumq amittit.*

Cui *b* Sidonii viri literatissim accedit testimonium, dum A naldum helluonem, secunda rum rerum affluenta ebriun quodam quasi vomitu nause

a Iob. 20. *b* Boteri polit. l. 7. c. 3. *c* Sidon. l. 1. Epist. 7.

anti

ntis fortunæ, cum suis exspu-
am proponit. In eadem clas-
e, consimili tempestate jacta-
us ille, de quo *a* Gregorius
Turonensis Antistes commemorat: In urbe Lugdunensi
tenuis fortunæ homo, quibus
pauci asses in marsupio erant,
modum excogitavit, quo tam
exiguo lucello, per fas vel nefas, ingentem questum faceret:
otum itaque vini satis generoso coëmit, illudque aqua dilu-
tum potatoribus vendidit. Eo
um pretio conduplicato, con-
gium emit, ac tantundem aquæ
affundens, rursus alterum tan-
tum lucratus est: idque felici
eventu frequentabat, donec
summam centum solidorum fi-
bi comparasset, quibus ad vici-
num vini emporium profectus,
in via forte oppido lassus, sub
arborem consedit, ibique cru-
menа cum scipione deposita,
vix dum passus aliquot, se in
tabernam è regione sitam, pa-
nem petiturus intrarat, cum
ecce accipiter bursam ex ru-
bro corio, partem carneam ra-
tus, unguibus abstulit, atque
illo nequidquam inclamante,
perque devia & avia insectan-
te, evolat; usque dum fluvio
imminens, crumenam disru-
ptam, una cum nummis in a-
quas abjecit; atque ita quæ ex
aquis injuste colliquarat, in a-
quam, una cum vini pretio re-
ddit: ita male parta, male di-
labuntur. Quapropter, inquit
b Philo Iudæus, *præcipitur cau-
ponibus, negotiatoribus, & ceteris
ejusmodi, ut justa pondera men-
surasque habeant, sic cogitantes
quod iniqua lucra sint damnosissi-
ma*. Miraris non semel quisquis
es œnopola, propola, aut mercator quivis, te omni industria
ac solertia nihil dum emolumenti facere, non ditescere, nehilum proficere: pondera, mensuram, stateram expende, an non dolosa; & in regio Vate hanc causam cognosces, 3. Re. 1. c *Cum operiretur vestibus, non calefiebat*, quod ut Liranus in rem nostram observat, *fuit in pœnam peccati, quia absciderat partem chlamydis Sauli*. Tu ulna breviore tot particulas telæ, panni serici suffuratus es, hanc noveris pœnam peccati esse, alios debitores urbe, alios foro cedere, undique jacturam terra marique ingruere, paupertatem ut virum armatum in officinas, in arcas, in conclavia irruere, nec te unquam posse ditescere, sed sensim ad incitas redire. Quales indies non paucos offendimus, qui antea bysso & auro conspicui, paulo post pannis obsiti, omnibus despectui sunt; qui magna comitante caterva pluribus velut umbris stipati, in sole gradiebantur, derepente nubilo ingruente, soli & ab iis quos aluerant deserti. Itaque aliis risui, aliis commiserationi, omnibus exemplo sunt, quo tandem dilabantur, qui ex facultatibus pauperum, suggestum sibi ad honores struere ac stabilire satagebant. Usu venit illis quod de vulpe, callidissimo animali, quidam commentus est: hæc enim ubi gracili ventre, per angustum penuariæ cellæ foramen sese penetrasset, ibidemque furtivis escis sese distendisset, effugere connitens, se ventriculi

a S. Gregor. Turon. l. 1, de gloria confess. cap. 103. *b* Philo lib. de creat. princ.

c Liran. 1. R. g 24.

crassitie impediri animadvertit. Quod ut alia, illac forte transiens vulpecula, conspexit. Istic tibi, inquit, manendum est, donec rursus inedia extenueris. Mutato nomine de iis fabula narratur, qui possessiones fundos alienos, ærarium regis ingressi, dilatant philacteria sua, qui macri ac marcidi in aulam irrepunt, dein equis & rhedis invecti, denuo ad novissimum quadrantem extenuandi sunt.

a Fecit hoc Henricus, eo nomine III. Castellæ Rex, cui excelsus animus fuit, major ætate prudentia: ærarium publicum à proceribus expilatum memorabili exemplo instauravit. Burgis, quæ urbs in veteri Castella est, minor annis morabatur, seque aucupio coturnicum oblectare solitus erat. Accidit ut ad multam diem, aliquando in aulam lassus rediret, nihilque obsonii apparatum esset. Compellatus de ea re regius obsonator, renuntiavit libere non tantum pecuniam regiam, sed fidem etiam consumptam. Rex in præsenti, dolore dissimulato, oppignerato pallio arietinas carnes emi jubet. Ex iis & captis coturnicibus, prandium omnino parari. Audit inter prandendum meliori conditione proceres agere, quotidie inter se lautissima convivia frequentare, exquisitissimis ferculis ventrem distendere, certare luxu & splendore mensarum; forte ea nocte apud Toletanum Archiepiscopum Petrum Tenorium cœnabatur: adest involuto capite Rex, omnia videt lætitiis & lautitiis redundare, peracta cœna p[…] se quisque narrare quantu[…] redituum ex paternis opibu[…] quantum ex regiis vectigalib[…] quotannis perciperet. Poste[…] die Rex vindictæ avidus, fing[…] gravi se morbo dejectum ten[…] ri, suprema mandata velle d[…] re. Ea denuntiatione procer[…] festini ac avidi, diversi in a[…] cem conveniunt. Omnes e[…] clusis famulis, ut erat jussur[…] admittuntur, consistuntque […] multam in cœnacula diem moræ causam mirantes. Re[…] tandem (en speciem moribu[…] di) ad proceres ferro tectus, d[…] stricto ense ingreditur; cum p[…] vesactis eo aspectu omnibu[…] assedisset, irato similis, torv[…] vultu quemque ex proceribu[…] percunctatur, quot singuli re[…] ges in Provincia vidissent? qu[…] busdam duos, aliis tres aut qu[…] tuor, ut cujusque erat ætas, re[…] spondentibus, Ecqui, inqui[…] verum est quod dicitis? Cu[…] ego hac ætate viginti nihil[…] minus in Castella reges nov[…] rim. Mirantibus dicti causan[…] atque suspensis animis, quo[…] sum res evasura esset, exspe[…] ctantibus, *Vos*, inquit, *omne[…] vos reges estis, regni arcibus & cop[…] occupatis, mihi inane nomen, sord[…] & egestatem reliquistis. An idon[…] causa videatur cur nos ludibrio ha[…] beatis? sed ne amplius faciatis, v[…] stris omnium capitibus sancian[…]* simulque ad supplicium postu[…] labat, parari, afferrique jube[…] Contenta voce lictores evoca[…] militesque sexcentos, quos ar[…] cano paratos habebat. Aliis at[…] tonitis metu, Toletanus Archie[…] piscopus ut erat magno anim[…] in genua procumbens, lachry[…] mis toto ore manantibus, ve[…] nian[…]

a Mariana de regis institutione l. 3. c. 9.

...am precatur ; idem ejus exemplo ceteri faciunt. Mortis ...etu perculsis & supplicibus, ...tam donat, eos tamen captivos detinuit, donec fraudulenter & vulpino more congesta, ...gitimo Domino ad novissimum quadrantem restituissent; ...c alia his vulpeculis, nisi ad... extenuatis, evadendi via pa...bat. Iure longe meritissimo, ...rum cuique insultat Augu...nus: a *Quid rapias vides, à quo ...pias non vides, præda illa quam ...rapere, in muscipula est; tenes, ... teneris.* Alienis escis inhias, ...d de b *ventre* tuo *extrahet illas ...eus.*

Pineda in hæc Prophetæ ver...a, iniqui possessoris ædes, hu...ano stomacho insatiabili in...luvie alienas opes obligu...enti componit, sic ut quid...uid hic auri in clausis domus ...enetralibus, in obseratis mul...plici clave arcis, in capsis fer...eis reconditur, quasi in ven...iculo abstrusum asservetur; ...uod ad vivum expressit civis ...le c Constantiensis, qui ne ...ale partas relinqueret alie...is divitias suas, jam morti vi...nus sorbitiunculam sibi co...ui poscit, in quam argenteis ...c aureis nummis ceu pretiosis ...olis conjectis, avidissime illos ...evoravit, adeo ut auro præ...ocatus, morte exigente, divi...as quas devorarat, evomere ...oactus sit, & quæ per lites, a...amve jacturam in vivis non ...gesserat, hæredes de ventre ...tiam demortui extraxerunt. ...Usque adeo violente, avari sto...macho renitente ac restringen...e, male admissum evomitur.

§. II.

Plurimos damnari defectu restitutionis, quæ iniquo possessori difficillima est.

LUdovicus d Galliarum Rex, quem religionis amor Pium indigitavit, hoc pronuntiatum elocutus est, *Molestissimum esse, res ablatas justo Domino restituere*; haud aliter quam si pars à corpore avellatur. Quemadmodum usuras perstringens d Novarinus, contigisse memorat: fuisse Iudæum Constantinopoli, qui Christiano gravi penuria laboranti, quingentos ducatos concredit, eo pacto ut in usuram duas uncias carnis suæ cum pecunia rependeret. Tempore devoluto hic gravis exactor, censum annuum non sine sensu debitoris sibi postulabat. Haud paulo molestius iniquus possessor aliena Domino suo restituere coactus, illud Poëtæ usurpat:

Et pars abrumpi corpore visa meo est.

Idipsum sacræ paginæ confirmant: ubi enim Michæas ait: e *& carnem eorum desuper ossibus eorum.* Chaldæus paraphrastes vertit: pecuniamque *eorum pretiosum ab eis tollentes*, ac si æque vivo sensu pecunia, quam caro auferatur; ecquis porro ingentes opes per plura lustra possessas, quotannis copiosos census ex eis partos, quibus familiam amplificavit, sibi, liberisque ad dignitates gradum struxit, & omni posteritati luculenter prospicere paravit. Confessarii sententia ad omnium restitutionem damnatum, tot

a August. in Psal. 61. b Iob. 20. c Va...dier in adventu 2. hebd, die lunæ.

d Ionvil. in vita c. 94. e Novarin. schediasm. L. 10. n. 105. f Mich. 3.

millia refundere, statum imminuere, stringere vento nimium secundo turgida vela; liberis suis omnes fundos, ac facultates eripere posse, sine gravissimo sensu arbitratur? si cui frons est, pectusve inanis laudis capax, potius vivus ad inferos se adigi patietur. a Cujus rei testem, S. Antoninum audiamus. Usurarius, ut refert ille, de amplissimis fortunis utrique filio prospexerat, cum tandem ad extrema deductus, animi sui latebras Sacerdoti aperiens, intelligit omnem salutis aditum sibi interclusum, nisi quæ per usuras sibi ac suis inique corraserat, omnia refunderet: Circumfusi ad hoc cohortabantur liberi, qui jam jam non tam corpori, quam animæ ejus parentare verebantur. At ille nec viri religiosi monitis, nec filiorum in causam suam piis lachrymis movebatur, sed infracto animo, id unum objecit: Fata si vitam negant, filiis meis in hospitali summo cum dedecore moriendum erit, fata si vitam dabunt, mihi ostiatim mendicandum erit. Ad hæc senior: Curam omnem pro me, mi pater sepone: miserere animæ tuæ placens Deo, eumque placa alienorum restitutione. Hunc severe increpitum facessere jussit, dicens, Misericordiam Dei magnam, & miserationes ejus super omnia opera ejus, qui ad talem tantamque necessitatem neminem compelli vult, atque inter has voces sordidam animam efflavit. Hic inter fratres orta contentio, altero alterum incitan[te] nequid ex possessione sibi re[...] cta contingerent, sed quæq[ue] suo legitimo Domino restitu[e]rent; verum altero bonis i[n]hiante & asseverante, nil se eo culpæ contraxisse, filii non portare iniquitatem p[a]tris, natu major portione suam in pauperes dispartie[ns] spreto sæculo ad religione[m] confugit. Interea frater ej[us] germanus genio indulgere, [...] scivire, & male parta pro[di]gere festinabat; dum ecce i[m]matura morte præoccupat[us] interiit. Nunc si lubet fenest[...] rei catastrophen attendite. [...] fratrem religiosum mortis nu[n]tio perlato, nihil ille hab[u]it antiquius, quam ut fusis prec[i]bus, animæ piacularibus fo[r]te flammis distentæ, subven[i]ret. Et ô horrendum visu sp[e]ctaculum! dehiscente repen[te] terra, inter inferorum rog[os] parentem una cum fratre v[o]luntatem conspexit, atque h[as] execrandas blasphemias int[o]nantem audivit: Maledicta h[o]ra qua te genui! ter maledic[te] fili! cui ut fluxas divitias co[n]gregarem, mihi æterni ince[n]dii flammas cumulavi. Ingem[i]nabat ad hæc blasphemo o[re] filius: b *Maledicta dies in qua n[a]tus sum! dies in qua pepe[rit] me mater mea, non sit benedict[a].* Maledictus pater, maledict[æ] opes, quæ me ad hæc torme[n]ta demerserunt! hæc secu[lo]rum, & in omnem æternitat[em] misere lamentabuntur. Ex qu[o] illud recte consequitur qu[od] probandum suscepi, plurim[os] hujus unius restitutionis def[e]ctu, ad inferorum carceres [æ]ternu[...]

a Antonin. 2. part. Summa c. 7. s. 3. tom. 1. Peraldus 10. 2. tract. 4. c. 15. p. 3.

b Ierem. 20.

rnum damnari. Ea propter S. Vincentius fic fuos audi- ores hortatur : Si vis falvari, fac ut ferpens, oportet tranire per arctum foramen; vade per arctum foramen reftitutionis usque ad ultimum obolum : fic enim deponitur pellis dura avaritiæ. Si dicatur : Si ego reftituam, uxor mea & filii mei quid facerent? Si uxor fit bona, & vult falvari, debet dicere viro: Domine reftituatis, quia ego laborabo. Dicatur de illa uxore, de qua dicit Vincentius de Longobardia, cui vir voluit facere unam tunicam quingentorum florenorum in quodam fefto; quæ refpondit: Domine, ego fum bene induta, fed amore Dei reftituatis. Ad quam vir: Si omnia haberem reftituere, oportet me mendicare, quia omnia quæ habeo, funt de ufuris. Et ipfa dixit: Domine ego faciam tibi partem de dote mea, quæ non eft de ufuris: dabo vobis quinque millia florenorum, & quinque millia pro me reftantia ad victum noftrum ordino, his vivere poterimus. Ifta erat bona uxor. Sed modo oportet, quod viri faciant ufuras, ut fatisfaciant vanitatibus uxorum. Quibus profecto in regnum cælorum per anguftam portam non patet aditus, nifi onere hoc depofito.

Refert Pelbartus energumenum ad virum fanctimonia vitæ celebrem deductum, ab eoque multis exorcifmis dæmonem compulsum, nomen fuum profari, demum dixiffe, tres malignos fpiritus hunc hominem infeftare, & cum nomen quærat, Ego, inquit, vocor *Claudens cor*, collega meus vocatur, *Claudens os*, tertius *Claudens burfam*, qui id agit, ut fi quis confeffus fuerit, ne injufte acquifita reftituat: & ille inquit, *plures nobis acquirit.* Hoc veritatis teftimonium, à patre mendacii prolatum, utinam quotidiana experientia non veriffime comprobatum effet, multos quidem defectu contritionis, plures defectu confeffionis, at longe plurimos defectu reftitutionis damnari: hujus fententiæ fuiffe perhibetur, vir longa rerum tractatione, & difficillimis in mercatura quæftionibus exagitandis verfatiffimus Carolus Scribanius: qui libere pronuntiare auditus eft, Tria potiffimum flagitia homines in perniciem trahere: fuperbiam, luxuriam, & avaritiam; fic tamen ut per facramentum Pœnitentiæ ex 100. fuperbis, facile ad 50. ex 100. luxuriofis ad 80. ex 100. vero avaris vix tres falventur, idque ob annexam reftitutionem, quæ difficillima accidere folet. Vultis è millibus, unam vobis in exemplum proponi? [b] B. Maria Ogniacenfis, animis, quæ purgatorii flammis expiantur, ut tenerrimo fenfu afficiebatur, ita pro matris defunctæ manibus, impenfe Deum multis precibus ac eleemofynis fupplicabat; dum tandem cupido inceffit intelligere, quo in ftatu anima parentis verfaretur, idque Deum rogans, confpexit tetrum & horribile monftrum in Ecclefia, juxta aram confiftere,

[a] S. Vincent. Domic. 7. poft Trinit. onc. 5.

[b] Cantip. lib. apum 2. c. 54. n. 18.

utque cognovit matrem esse, ac æternis ignibus addictam, causam sciscitanti respondit, ob injusta lucra & usuras, quas restituere neglexisset, ad has se flammas damnatam esse. Hoc tam ferale spectrum, utinam semper obverfetur oculis eorum, qui filiis ac filiabus suis congregant mammonam iniquitatis, sibi vero thesaurizant iram Dei, & æternum conscientiæ detrimentum: a *Nemo* enim, ut gravissime Augustinus, *habet injustum lucrum sine justo damno: ubi lucrum, ibi & damnum: lucrum in arca, damnum in conscientia.* Heu damnum animæ æternum, numquam instaurandum! heu *væ* æternum, qui b *congregat non sua!* quod ut insigni stratagemate cuidam fœneratori ad sensum propositum fuit, tempori resipuit. Sic se res habet: c Homo *alienorum appetitor* extremo morbo cum morte colluctans, eum, quem è confessionibus habebat, nihil de restitutione movere præceperat, de ea nihil audire volebat. Quare hoc salubri astu Confessarius usus est: Medicum adornavit, qui ut vere conclamatum erat, quo spem vitæ longioris, quam unice anhelabat, moribundo injiceret, præsentissimum remedium, si adipe ex uno aliquo filiorum, aut sanguine propinquo, se inungeret, præscripsit. Ad has voces, æger respirare, omnem familiam cogere, beneficia iis præstita ac ingentes thesauros, quos ilis tanta solertia comparasset, exaggerare; proindeque horum se intuitu, hoc postr mum ab illis efflagitare, gu tam unam aut alteram adi non denegarent, ut parente vita donarent. Eum in fine cereus accensus, cujus flar mulæ nunc unus, nunc alt filiorum, digitum inseruit; eorum nemo tantillo tempoi detinere valebat, dum vel gu ta difflueret; quod in medela ægri, sane traducens confess rius, sic paucis infirmum a gressus est: Fierine potest, tu filiis tuis tantam hæredit tem transscribas, teipsum ternis incendiis tradas? cum li ne digitum pauxillo temp ris, tu pro illis te totum, in mnem æternitatem in horre dos gehennæ cruciatus conj cias. Qua brevi, sed nervo paræneſi, cælestis menti lu suborta est, & quidquid inju ste conquisiverat, suis domin restituens, salutem æterna consecutus est. Quisquis æ alieno obstrictus jaces, hoc d ctus exemplo sape, illudqu persuasum habe, quidquid vi tutum ac bonorum operu exercueris, frustraneum es quam diu aliena possederi nam ut recte Augustinus.

a Aug serm. 215. de temp. b Abacuc. 2. c 1. Petr. 4 Petrus de Palude enarr. 2. Dom. infra octa. Epiph. P. le Roy paterf. pag. 301.

§. III.

Non remittitur peccatum, ni restituatur ablatum.

HOrrendum est vel cogita re, hominem lethali nox obstrictum, d imperitia me dici, aut incuria parochi Sa cramentis destitui: quorum de fectu complures in bello traje cti, in mari obruti, aut etiar terra, in flagranti delicto re

d Aug. epist. ad Maced.

pentin

ventina morte oppressi, æternum periere. Detestandum illud magis, quosdam reperiri, quibus confessarius in promptu est, quibus salus in portu est; nihilominus naufragari, & occulti flagirii pondere, quod manifestare erubescunt, ad ima demergi. Hoc tamen maxime deplorandum videtur, unum aliquem summo anim sensu, uberrimis lachrymis integre confessum, æternis ignibus addici. Singultatim confitetur se bona aliena tot annis possedisse, in mercatura ejusmodi fraudes adhibuisse, tot millia injusto lucro collegisse, hominem vi, vel fraude ab officio obtinendo dimovisse, ad tale damnum proximi, consilium, auxilium præbuisse, insuper omnem se deinceps injustitiam execrari firmissime in animum induxisse. Audit is sibi impertiri verba salutis: *Ego te absolvo.* interim ligatis manibus & pedibus traditur tortoribus: quia ut subtili magistro, Theologorum classis suffragatur, *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.*

Quis se millies in sacra exomologesi incuset, Peccavi, Defraudavi, Injuste egi, sanguineis lachrymis scelus expiare videatur, millies sacerdos ingeminet, *Ego te absolvo.* qui restitutionem verbis spondes. si res aliena te nimio affectu teneat, si reipsa non restituas, *non remittitur peccatum,* lachrymæ crocodili, dolor fictus, pœnitentia simulata censetur. Recte quippe S. Augustinus ratiocinatur: *Si res aliena, propter quam peccatum est, reddi possit, & non redditur: pœnitentia non agitur, sed simulatur.* Quare si indies sacrificio Missæ decenter interfis, quaque sexta feria pane & aqua te maceres, corpus assiduo cilicio domes, sacram Synaxim quot hebdomadis frequentes, lautas eleemosynas in sinum pauperis effundas, nihil tibi proderit, nisi aliena domino reddantur; *a* adeo ut inter errores Græcorum computetur, quod Sacerdotes ipsorum non jubeant restituere ablata per furtum & rapinam, sed raptores ac fures absolvant, modo partem sibi, & Ecclesiæ in eleemosynam tribuant, quasi ad salutem necessaria non sit restitutio: qui error, ut bene Molina observat, manifesta est hæresis: etenim à quibusvis flagitiis quantumvis gravibus & reservatis, unus aliquis, saltem vicarius Christi, absolvere potest; at vero à restitutione immunem reddere, nullius potestatis est; quidquid egeris, absque hac salvari non potes. Hinc communis Doctorum sententia est, restitutionem esse de necessitate salutis, ut recte D. Thomas 2.2. quæst. 62. ar. 2. in corp. ubi docet: *Cum ergo conservare justitiam sit de necessitate salutis: consequens est, quod restituere id quod injuste ablatum est alicui, sit de necessitate salutis.* Ubi unum observandum occurrit, non sat esse, si citra culpam, & bona fide, rem alienam possederis, aut casu inveneris, aut certo perituram servaris, v. g. si ovem lupo, equum incendio eripueris; res domino valere incipit, eique restituenda est.

a Molina de Iustitia to. 3. tract. de Restit. disp. 716. n. 1.

De inventis vero graphice graviterque ſcribit Origenes: *Multi putant ſine peccato eſſe, ſi alienum quod invenerint teneant, & dicunt: Deus mihi dedit, cui habeo reddere? ſed diſcant peccatum hoc eſſe ſimile rapinæ, ſi quid inventum non reddant.* ſi nempe Dominum norint, aut in veſtigare detrectent; cum ut Theologi docent, non minus illicitum, & injuſtum ſit retinere alienum, quam ab eo accipere. Ii vero qui poſt diligentem inquiſitionem, rei inventæ dominum conſequi non poſſunt, etſi communior ſententia in pauperes vel in cauſas pias erogandum doceat, cum aliis tamen nonnullis *a* Leſſius probabile aſſerit, eos rem inventam ſibi aſſervare poſſe, quod jure naturæ fiat occupantis, ſicut theſaurus & alia quæ nullius ſunt. Quam naturæ legem vel à barbaro comprobatam legimus: *b* nam olim cum Tamberlanus Tartarorum tyrannus, per Syriam iter faceret, in agricolam incidit, qui fortuna favente in theſaurum aratro impegit; continuo omnes, qui regi aderant, hoc regis aurum vel jure fiſci dictitare. At rex monetam ad ſe deferri jubens, proceres percunctatur, num hiſce aureis parentis ſui effigies impreſſa eſſe videretur, quod cum negarent, ſed Romanorum Cæſarum eſſe aſſererent, reſpondit rex: *Si ergo hæc pecunia majorum meorum non fuit, aratori eam relinquamus, ad quem Deus eam detulit.* Alios caſus & circumſtantias, quæ à reſtitutione excuſent, ne à propoſito abeamus, qui volet, claſſicos conſulat, nos pro inſtituta brevitate, eos commemorare pergimus, qui non ignari reſtitutionem ad ſalutem neceſſariam eſſe, heroico juſtitiæ actu, aliena bona legitimo domino refuderunt.

a Leſſ. de jure l. 2. c. 14. dub. 7. *b* Fulgoſ. l. 4.

§. IV.

Sacris, ac profanis hiſtoriis reſtitutio facienda ſuadetur.

Liber ſancti patris Tobiæ (ut Beda loquitur) *cum maximis vitæ moralis & exemplis abundet & moribus*, vel hoc certe æquiſſimi viri luculentum teſtimonium adfert, quod cap. 2. commemoret: ut vocem hœdi balantis audivit, dixit: *Videte ne forte furtivus ſit. Reddite eum dominis ſuis. quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid, aut contingere.* omnis res, ut tradunt Doctores, clamat & balat reſtitui domino ſuo. Quare quiſque angulos domus ſuæ diſcutiat, & attendat, an non hœdum aliquem balantem audiat: an non de profundis fundus agri mugiat: an non ex officina pars panni, alteriuſve mercis, an non ex arca aurum & argentum pupillis & orphanis ſubtractum, vocem ſanguinis emittat. Tobiam imitare, de quo illud Auguſtini extat elogium: *Clamabat Tobias propter hœdum ne de furto eſſet: nolebat ſonum furti audire in domo ſua.*

Syndici, cauſidici, conſiliarii attendite cum Tobia, & videte ne forte quid furtivum, aut inuſtum per lites conquiſitum ſit. Videte an nullam cauſam injuſtam defenderitis, juſtam vi vel fraude eviceritis, produxeritis, aut etiam injuria aut imperitia neglexeritis. Ad iniquas ſtipulationes partes induxeritis, ad ſententiam ex æquo ferendam pretium acceperitis, *c* de quota evictæ

c V. Molin. Leſſ. Lugo de jur. & Juſt.

victæ litis pacti sitis, è quibus si quid vobis emolumenti; si quid clienti aut alteri detrimenti accidit, communi Doctorum suffragio ad restitutionem tenemini. *a* Vidit hoc jam annis & judicio maturior Raphaël Fulgosius Iurisconsultus celeberrimus, qui cum junior esset, à consultore partem litis evictæ, salarii nomine acceperat. Dein ætate & prudentia provectior, cum in *l. sumptus ff. de pactis.* incidisset, quo loco advocatis diserte inhibetur de quota litis pacisci, quæcumque acceperat, cum omni fœnore restituit. Ita sic Raphaël, Tobiæ vestigiis insistere gestiit. Sed paulo majora canamus: Principes ac Reges jura sacra ac humana condemnant, non modo terras injusto bello occupatas domino reddendas esse, sed & omnia damna resarcienda. Heu quis his satisfaciendo? quis non quæ vel proditione, vel armata militum manu cepit, quasi mancipium suum, sibi jure belli tuetur? Unum in hoc invictissimum Imperatorem Carolum V. tacitus præterire nequeo. *b* Is dum Franciscum, Galliarum regem, bello lacesceret, quod is oppida quædam sibi violente occupesset, dixisse fertur: *Etiamsi totum Franciæ regnum debellassem, restituerem illud regi suo, dummodo quod meum esse contendo, mihi relinqueret.* imo tam magno & excelso erat animo, ut si orbem occupasset, suum cuique domino regnum & regionem reddidisset. Quam paucos Carolus sectatores numerat! Quam paucos reperire est, qui non regnum, sed ne agellum; non pedem terræ, non ulnam panni, non par calceorum restituere velint; cum tamen non naturæ modo, sed & jure gentium, ut gentilis Philosophus ait, teneantur: *c Æquissima vox est,* ut docet Seneca, *& jus gentium præ se ferens, reddere quod debes.* Quam vocem non aliter quam hœdi balantis vel Ethnicus execratus est. Calceos forte Pythagoricus à sutore coëmerat: postero die pretium omne annumeraturus, ad officinam pergit, eam clausam, ac sutorem mortuum percipit, lætabundus quasi jam à solutione immunis, abscessit: sed conscientia stimulante, & clamante, ad officinam rediit, & pecuniam per rimam in ædes ingessit, dicens: *Ille tibi vivit, tu redde quod debes.* Nefas est ex alieno ditescere, dominus rei ablatæ ignarus sit, morte sublatus sit, vivit in hærede, vivit dominus universorum, qui cuique suum reddi præcepit. Suas quisque animi latebras discuciat, dispiciat ne forte quid furtivum sit, attendat an vocem balantem non exaudiat. Zachæus in stultam arborem conscendit, sed attendite quam sapidos illic fructus legerit. *Hæc, siquidem, est sapiens illa stultitia, ut venerabilis Presbyter scribit, quam de sycomoro Publicanus, quasi vitæ fructum legerat: rapta videlicet reddere, proprium relinquere, visibilia contemnere.* Omne lucrum injuste conquisitum, omnes census perceptos, omne damnum proximo illatum, quod ut quidam in quadruplum excreverat, totum rependit, dicens:

a Beyerlinck theat. tit. restitutio. *b* Beyerlinck sacra Apoph. tit. restit.

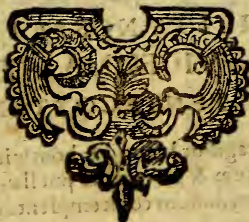
c Senec. l. 3. de Benef. c. 14. *d* Senec. ibid.

[a] *Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* in hoc solem imitatus, qui salsas maris aquas, in nubem attractas, dulciores depluit, *aquorque refundit in aquor*, multo suavius quam acceperat? Alterum hic morale Theophylactus observat, dicens: Non solum promittebat, sed faciebat: non ait, Dabo meditatem bonorum, & restituam quadruplum, sed Do & reddo. Complures dicunt confessariis, Reddam, restituam, sed nequeunt avelli, differunt cum Iuda, dum serius, dum pupilli & viduæ penuria consumpti, & ad incitas redacti, tum cum Iuda quandoque referunt 30. argenteos, qui illis jure cedunt in perditionem: quomodo enim ejusmodi, post tantam dilationem, lucrum cessans, damnum emergens, lachrymas, angustias, extremam pauperiem toleratam compensare queunt? quod pia juxta ac prudens regina, merito appendit: nam cum [b] Uladislaus Rex Poloniæ, commeatum exercitui suo, à capitulo Gresnensi postulasset, nec impetrasset; more barbaro, bona fisco addixit. Ejus injustitiæ à S. Hedwigi conjuge sua acrius reprehensus, omnia restituit, sed hoc tum sagax Regina subjecit: *Pignora quidem reddimus agrestibus, ceterum lachrymas eorum quis reddet?* quis famem, quis miserias, quis damna reddet? Hanc causam quidam tradunt, legem illam à Deo latam Levit. 5. [c] *Ipsumque quod intulit damni* restituet, & *quintam partem ponet supra.* Ubi Cornelius: Quinta pars in compensationem cedit injuriæ, quam præter damnum irrogavit. At vero si, ut Navarrus & Navarr cum aliis juristis, apud Lessium docet, *Cicatricem hominis liberi pecunia compensari non posse*, certo eorum angustiis ac lachrymis non erit solvendo, nisi lachrymas pœnitentiæ insuper refuderit. Optarem hoc corruptissimo sæculo, quo summi dynastæ aliquot millibus in punctum ludunt, & miseris pistoribus, sutoribus, lanionibus quibus jure stricto millia debent, nec teruncium persolvunt; optarem, inquam, quis in eo celeberrimum concionatorem imitaretur. Vir religiosus [d] Ferdinando regi à confessionibus & concionibus, summa in veneratione erat, liberrime hic è suggestu aulicorum licentiam carpere, & insectari. Quo factum ut primates, acrimoniam ejus concoquere non valentes, secum agitare cœperint, qua via eum commodissime aula eliminarent. Decreto consilio regem adeunt, Ecclesiasten collaudant, in tam præclare de omnibus meritum, aliquid gratiæ & beneficii conferat rogant, seu prælatura seu episcopali infula dignissimum pronuntiant. Ad hanc gratiam referendam se Rex promptissimum quidem præbebat, sed compertum sibi affirmabat, fore ut dignitatem omnem excutiat; fuit tamen ex adstantibus qui in se susceperit monachum inducere, ut Episcopatum

[a] Luc. 19. [b] Hyeror ym. Ziegl. de ill. lust. Germ. viris c. 89. [c] Less. de jure l. 2. c. 9. dub. 23.

[d] Pontanus Attica bell. par. 1. auct. ad histor. sect. 7.

opatum capessere velit, proinque rege annuente, concionatori aulæ amice consalutato, quemadmodum provinciam amplissimam impetrarit, in qua eo ac saluti proximorum vacare possit, enarrat. Vir religiosus Episcopatum olfaciens, se ad eam dignitatem ineptum, ac tanto oneri humeros impares profitetur. Instat princeps, & multis urget; dum tandem sentiens hunc ludum sibi fieri, ut e aula amoto, importuno monitore carerent, salubri dolo condescendere visus est, hoc unum objiciens, vitam hactenus se tranquillam duxisse, nunc vero in curas & molestias, potissimum ob æs alienum, quo Episcopatum ob æram subindicabat, conjiciendum. Hoc audito princeps quasi voti compos, Hanc quidem ob causam nihil est, inquit, quod detrectes: hodie antequam sol occumbat, quatuor ducatorum millia tibi submittam. atque ut dixerat ante vesperam annumerata. Interea Monachus per omnes officinas creditores, quorum gemitus & lachrymæ haud dubie non semel ejus animum pupugerant, omnes ad se convocat, & rationes singulorum, quibus princeps debebat, expendens, quatuor illis ducatorum millibus omnia debita expunxit, & lachrymas abstersit. Postero die cum de more in aulam regem convenissent, mille plausibus & gratulationibus exceptus, omnes de facili elusit, debitorum syngraphas proferendo, ac exhibendo in quos quatuor illa millia ducatorum insumpserat, de reliquo nihil sibi cum Episcopatu negotii esse. Quo facto publicum acroama exauditum est, & super omnes infulas, nomen non in aula modo, sed & apud eos potissimum quibus suum cuique reddiderat, immortale comparavit. E quibus diserto oratori facile erit epilogum attexere, si omnium dumtaxat brevem anacephaleosin instituere placuerit.

EMBLEMA LI.

Filia mea modo defuncta est. Matt. 9.

EX FRAGILITATE NOSSE POTES.

DOMINICA VIGESIMA TERTIA POST PENTECOSTEN.

Fragile vitrum, fragilior homo, & hominis forma; ò si eam fragilitatem & juvenes, & puellæ, ad fragilem crystallum contemplentur!

§. I. *Hominem vitro fragiliorem esse, comprobatur.*

§. II. *Habemus thesaurum in vasis fictilibus, ideo, ut monet Augustinus, caute agendum.*

DOMINICA VIGESIMA-TERTIA
POST PENTECOSTEN.

Filia mea modo defuncta est. Matth. 9.

ARCHIMEDES *a* vir *divino*, ut Tullius scribit, *ingenio*, inter portentosas, quas *b* Tertullianus describit, machinas, sphæram vitream effinxit, in qua omnes omnium cælorum revolutiones, nec non siderum errantium dissimillimus motus concinnavit: eo artificio, ut orbis Saturni annis 30. Iovis 12. Martis prope duobus, Solis uno, Lunæ vero 27. diebus & 8. horis, quemadmodum in cælis fieri assolet, in hoc vitreo mundo devolverentur. Hic constellationes prædominantes, hic siderum altitudines, hic solis lunæque Eclipses, hominum oculis dilucide proponebantur. Iuvat cernere quam non vulgaris Poëta Claudianus in hoc vitreo mundo luserit:

Iupiter in parvo cum cerneret æthera mundo,
Risit, & ad superos talia dicta dedit;
Huccine mortalis progressa potentia curæ?
Iam meus in fragili luditur orbe labor.
Iura poli, rerumque fidem, legemque virorum,
Ecce Syracusius transtulit arte senex.
Inclusus variis famulatur spiritus astris,
Et vivum certis motibus urget opus:
Percurrit proprium mentitus signifer annum,
Et simulata novo Cynthia mense redit.
Iamque suum volvens audax industria mundum,
Gaudet, & humana sidera mente regit.

Altiori & acriori stylo Cassiodorus: c *Archimedes*, inquit, *parvam machinam, gravidam mundo, cælum gestabile, compendium rerum, speculum naturæ, ad speciem ætheris, incomprehensibili mobilitate volutavit.* At vero summus ille rerum omnium artifex Deus, longe absolutissimum opus, ipsam fabricam humanam molitus est: in qua cum quidquid uspiam, aut cujuspiam perfectionis est, intelligere cælitibus, sentire brutis, vegetare plantis, singulari quadam ratione contineatur, merito homo microcosmus indigitatur; cui aptius quam sphæræ Archimedis illud Cassiodori convenire: *Parvam machinam, gravidam mundo, cælum gestabile, compendium rerum, &c.* nemo vestrum inficiabitur; potissimum ubi & hanc tantæ elegantiæ machinam vitream agnoverit, quam Deus ipse, quasi vitrarius conflans ex fragili argilla aut cinere, & spiritu oris sui (quibus vitrum fieri consuevit) conflasse perhibetur. Unde argute Poëta Francus cecinit:

d *La faveur de la vie, est la sphere du verre.*

a Cic. lib. 1. Tusc. *b* Tertull. l. 1. de Anima.

c Cassiod. l. 1. epist. 45. d Pierre Matthieu tablettes de la vie & la mort. n. 13.

Ou Archimede met les astres & les cieux:
Autant belle, que fresle, un leger coup de pierre
Ostoit tout le plaisir, qu'elle donnoit aux yeux.

Humanæ fragilitatis argumentum filia modo defuncta, perspicuum omnibus ostentat, ac repentino casu, & formam fragilem, & naturam vitream repræsentat: huic enim mihi accidisse videtur, *a* quod de nobili Hispano historiæ commemorant: eum inter varia spectati nitoris & industriæ specula, unum præ ceteris mirandum efformasse, quod nunc speciem speculantis venustam ac vividam; nunc eandem horridam ac cadaverosam, in mortui formam referret; quam speciem si quollibet in speculo vani speculatores expressam cernerent, non toties, nec tot horas ad illud se excolerent & perpolirent. De facto autem eam virtutem omni speculo inesse, ex eo perspicuum est, quod qui moribundo circumstant, dubii num animam exhalarit, num quis supererret spiritus ore, ex speculo seu fragili crystallo vultui applicita, spiritum disrupta corporis machina avolasse manifesto deprehendant. Atque idipsum quod toties rubicundas genas, corallina labra, vividos ac vitreos oculos vitrum expresserat, nunc os pallidum, contractas genas, oculos fractos, monstrum demum ferale referre videatur. Hæc, quisquis formæ & fragilis vitæ studiosus, speculare: & quoties speculum contemplaris, ex ipsa vitri natura fragilitatis humanæ memor,

Ex fragili te nosse potes.

§. 1.

Hominem vitro fragiliorem esse probatur.

QUærit *b* Aristoteles in problematis, an ulla arte vitrum non fragile, & flexile confici possit? quod ipse ob nimiam meatuum angustiam fieri posse diserte negat; *b* Plinius tamen & cum eo *d* Isidorus, sub Tiberio artificem fuisse asserunt, qui eam vitri materiem adinvenerat, jamque in massam colliquatam adeo attemperarat, ut vitrum ex ea flexile, ac omnino ductile constaret: cujus experimenti causa ad Cæsarem adscitus, phialam illi vitream porrexit, quam Cæsar attentius contemplatus, ad terram allisit; sed artifex vas vitreum attollens, illud integrum, instar metalli dumtaxat contusum ostentans, malleo, quem in promptu habebat, ad pristinam formam redegit. Quod ut Tiberius conspexit, quæsivit an præter illum, quispiam ea arte polleret? Quod dum negaret, è vestigio Cæsar eum capite plecti jussit, ut ne argentea & aurea præ vitreis vilescerent. Haud aliter Deus, primo hominem vitreum, sed non fragilem condidit: excogitavit si quidem divinus artifex vitri temperamentum, ut in statu innocentiæ flexile esset, & ductile. Cecidit in terram & violatum non est: cecidit in peccatum &

a Merveilles du monde par P. Boitel.

b Arist. probl. sect. 11. q. 61. *b* Plinius lib. 36. c. 26. *c* S. Isidor. l. 16. Orig. c. 15.

&c confractum eft, ac omnem massam corrupit, fragilemque, id eft, mortalem effecit, ut merito impoftor cenfendus fit, de quo *a* Nicolaus Trigautius noster, Regem Sinenfem, fenfuum deliciis irretitum, ingentem auri vim fapientibus regni sui obtuliffe, qui fe immortalem & fragilitatis humanæ expertem redderet. *b* Fuit qui hoc ftudio ac folertia fe effecturum adpromifit, jamque hujus impoftoris arte, nectar illud feu ambrofia parata erat, nec per intimum amicum fuum, ab eo potu immortalitatis hauriendo, ullis rationibus aut confiliis deterreri poterat. Cum igitur Rex forte vultum avertiffet, ille poculum clam arripuit, & impigre exhaufit. Excanduit extemplo Rex, & jam ftricto mucrone mortem illi intentabat, quod fibi immortalitatis poculum eripuiffet. Cui amicus intrepide hoc dilemma objecit: Vel hic potus me immortalem reddidit, vel non? Si immortalem, fruftra me tentas perimere; fi non, nullum crimen admifi, ut qui tibi non immortalitatem eripuerim, fed impofturam detexerim. Veriffime hic, cum mortalem effe, & finis & definitio fit, in quo omnium prope *c* Philofophorum concurrunt fententiæ, qui hominem fortunæ lufum, inconftantiæ imaginem, corruptionis fpeculum, temporis fpolium, mortis mancipium, verfatile fepulchrum ac denique *fragile fimulachrum* vocitarunt. Quis hæc de fe, qui nunquam chirurgi manum fenfit, nullam medici potionem guftavit? quis hæc de aliis, quos ut arbores videt ambulantes, quafi ex robore cæfos, quafi coloffos æneos, aut columnas marmoreas, vera effe & vitro fragiliores fateatur? paulifper attendite. Clemens Alexandrinus l. 7. recognitionum, rem fcitu digniffimam pofteris tradidit: Dum fanctus Petrus, Simonem Magum cum magno hominum cœtu conviciffet, poft hæc, inquit, unus ex adftantibus Petrum rogare cœpit, ut die craftina maturius ad infulam proximam, quæ fex non amplius ftadiis aberat, Aradum nomine pergeremus, videndi in ea gratia aliquod opus, *columnas vitreas* magnitudinis immenfæ, cui Petrus, ut erat in Neophytos clementiffimus, acquievit, fed monuit nos, ut cum navim exfcendiffemus, non una omnes concurrere ad videndum: nolo enim, inquit, vos notari à turba. Cum ergo die poftera, navi veniffemus ad infulam, continuo ad locum, in quo erant columnæ mirabiles, properamus; erant autem in æde quadam pofitæ, in qua Phidiæ opera permagnifica habebantur, quibus intento unufquifque noftrum detinebatur afpectu: *Petrus vero ubi folas* COLUMNAS *miratus eft* VITREAS, *nequaquam raptus picturæ gratia, egreffus eft*. Sufficerat quippe Petro, ut Clemens oculatus teftis adftruit, vidiffe materiæ tam fictili ac fragili, univerfam templi molem incumbere, nec fuccumbere. Unum hic vobis inducam,

a Trigaut. de Chrift. expedit apud Sinas l. 1. c. 9. *b* Pontan Bellaria part. 2 hift. c. 16. *c* Ariftot. Trifmeg. Plato. Sophoc. Pind. Senec.

ducam, quem viribus ac robore valentem, columnam censere possetis, nisi vitam vitro fragiliorem, vitrum prodigioso eventu docuisset: Novi ego familiariter, inquit auctor historiæ a Stengelius, in Alsatia nobilissimi nominis & familiæ dominum, cui mos erat meridiari, atque idcirco remotis mensis, in tumultuario lecto recumbebat. Lectus erat humilis, stragulis rufei coloris instratus, pendebant circumsecus cortinæ holosericæ ejusdem coloris: sed & mensa oblonga propter lectum stabat, punico tapete tecta. Nec excedebat hic apparatus opes. Ex eadem arce, in qua habitaverat, novem in ambitu suo vicos seu pagos conspiciebat, tam vicinos ut omnes prope tangere posset glande plumbea: qui pagi omnes ad dominium illius pertinebant, nihil præterea deerat, quod posset à tali viro optari, *nisi quod fragile vitrum fuerit*. Nam ecce, sive quia in divos pius erat, bonus genius hunc in vitro docuit, quam fragilis esset vita humana. Cum se à meridie in lectum reciperet, jubebat in mensa statui crystallinum calicem vino rubro punicantem, ut à somno se reficeret, qui mos illi erat quotidianus. Integris igitur sensibus, & valitudine prorsus vegeta decubuit. Ubi nescio quæ hominem subiit cogitatio de æternitate, quæ eum non sivit obdormiscere; cum hac cogitatione dum luctatur, atque ante oculos positum vitreum calicem attentius contemplatur, calix repente nullo attingente, velut ictus sonat, & sponte sua medius dissilit, vinumque in mensam effundit. Territus inexspectato spectaculo dominus, tintinnabulo quod pone stabat, dat signum adsunt famuli, quærunt quid velit? quibus trepida voce rem ut evenerat, recenset, additque, *ita vitam suam, quemadmodum vitrum rumpendam*, animamque vini instar effundendam. Solantur illi, tristem cogitationem abjicere jubent, vitium in vitro fuisse, casu crepuisse, atque ut mentem illi alio divertant, scyphum removent ex oculis, aliumque ejus loco substituunt, perinde Bacchi sanguine repletum, ut priorem, herumque se quieti reddere suadent, quo se rursus cubitum recipiente, abeunt; non abiit tamen cum illis tristis solicitudo: Ecquis scit, ait, an non & mihi omni fortuna pleno, sic repente interitus immineat? quid si genius meus bonus hoc mihi signum dederit instantis mortis? multis talia contingere, ut ante obitum monerentur. Hæc forte secum tacitus dum agitat per mediam horæ partem, ecce tibi rursus etiam alterum hoc vitrum, cum sonitu claro, sponte medium rumpitur, nemine lædente, atque purpureum vinum in mensam effundit. Major ergo quam prior hominem invadit consternatio; vocat famulos, vocat uxorem, mandatque ut actutum Bruntruto advocent animæ suæ medicum; nam de corpore actum esse, non secus atque de vitro jam altero prodigiose disrupto, neque aliud indi-

a P. Stengelius in ovis pasc. emb. 75. Fabri fest. S. Ioan.

indicante, quam vitæ suæ fragilitatem ac interitum repentinum. Hoc viri sermone, uxor magis, quam ipso viri prodigio perculsa, cum diu laborasset in persuadendo marito ut somniis crederet, tandem adpromittit se Patrem Societatis consuetum advocari curaturam.

Interim ut sedaretur mentis tumultus in marito, tertium jubet scyphum reponi, priusque bene inspici. Ita maritus se denuo ad soporem componit; uxor, quia inanem viri arbitraria est esse imaginationem, mittere pro Confessario omittit. Interea (quis digitum Dei non agnoscat?) rumpitur tertium quoque vitrum. Tum demum nihil amplius dubitare dominus, tum per superos advocatam conjugem, & servos obtestari; ut Confessarium quantocyus accersant, modicum sibi temporis superesse, quo saluti suæ prospiciat, illud se negligere nolle, sed obsequi cupere Angelo monitori; itaque festinent, volent. Omnia mundus facilius credit, quam sua pericula. Quare tum quoque insanire dominum, familia omnis credidit. Ita dies à prandio usque in serum vesperum it, nec quisquam missus, qui Confessarium Bruntruto advocaret. Crepusculum diei fuit, & crepusculum vitæ. Nam ad primam facem mirifice cœpit pallere, segnius & vena micabat, ac vires in momenta singula deficiebant. Ergo tum demum uxor mittit equos expeditos, & quanta possit contentione jubet famulum celerare. O quàm occulta sunt judicia Dei! itinere non admodum longo, neque erroribus exposito pergit citatis equis famulus, & in modica silvula, quæ interjacet, tota nocte vagatur, cum interea media jam nocte herus funus fuit. Itaque sero adductus Confessarius mortuum invenit; satis tamen occupationis reperit circa vivos consolandos, qui sua dicebant negligentia, aut incredulitate potius, herum sine divinis Sacramentis è vita discessisse. Quo autem discessit? ah! Deus novit: De salute illius nolim desperare. *Spes tamen robustior esset si sicut ipse, ita & familia ejus, eandem & vitri & hominis agnovissent fragilitatem.* Et quisquam hominem quantumvis validum ac robustum, his vitreis columnis fragiliorem inficiabitur? quem tale trum, pilus, filum, gutta, acus, acinus cito frangit & comminuit: jam sæpius decantatum, Tarquinium spina piscis, Fabium pilo cum lacte hausto, Carolum Navarræ regem filo incenso, Luciam sororem Aurelii Imp. acu, Anacreontem acino, sexcentos alios catarrho, levi calculo, fragilitatis humanæ testimonium perhibuisse: quosque indies ut columnas Reipublicæ, curiæ, regni, Religionis suspicimus, cito corruunt ac colliduntur. Audis virum Religiosum doctrina & sanctimonia conspicuum obiisse, columnam Ordinis cecidisse doles; sed una cogita vitream fuisse, & fragiliorem quam eæ, quas D. Petrus suspexit. Filium unicum jam maturum, scipionem senectutis solidum, morte fractum lamentaris; expende scipionem

nem iſtu vitreum fuiſſe, cui innitebaris. Amicum potentem, Atlantem ſeu Chriſtophorum tuum corruiſſe ploras, quia vitreum fuiſſe non recordaris. Probe hoc norat totius Suecici regni columna & columen Guſtavus rex, proſpero rerum ſucceſſu ac victoriis clarus, ubi urbes in conſpectum ſui effuſas, & quaſi Deo ſupplices conſpexit, hoc puniceis literis pergamena aurea apophthegma exarandum protulit: a *Se animum ferreum in* CORPORE VITREO *circumferre*, ut brevi exitus edocuit. Quare recte monet Petrus Bleſenſis: b *Specialiter in hoc tempore unicuique veſtrum dicitur: Diſpone domui tua, tanquam* VITREÆ AMPULLÆ, *ſuper quam ſi ceciderit lapis, vel ipſa ſuper lapidem, confringetur.* Nemo itaque robori, nemo viribus, nemo valetudini fidat: præmaturam mortem amici, uxoris, liberorum nemo quiſquam intemperanter ferat, ſed vitreos & fragiles, id eſt, mortales eſſe recordetur. Conſilio ac conſolationi hic eſſe poterit, quod vir literatiſſimus c Lælius Biſciola in horis ſubſecivis, in laudem Ferdinandi Imp. adducit: Prudenter, inquit, ætate noſtra Religioſiſſimus Imperator: Ferdinandus, cum eximium Venetorum donum, *vitream*, ſcilicet, *arcem*, ſeu caſtellum, honoris gratia principibus quibuſdam viris, qui ad eum ipſius ſalutandi cauſa advenerant, juſſiſſet oſtendi, ac timide admodum reſponderent familiares, effractum fuiſſe; quid hic exſpectatis? leniſſime hoc ſolum effatu eſt: *Vitreum erat.* quaſi diceret nihil mirandum, ne indignandum fuiſſe confractum. Hunc nunc ſi Anaxagoræ intellectu morte filii reſponſum contuleris: d *Sciebam eſſe mortalem*, vel ab Ethnico diſces, non plus ob mortuum, quàm ob vitrum fractum commoveri. Chriſtianum hoc eſſe, olim docuit Bernardus, ad illud Proverb. 23. *Ne intuearis vinum quando flaveſcit, cum ſplenduerit in* VITRO *color ejus:* VITRUM QUIPPE EST VITA PRÆSENS, inquit, *qua cito frangitur & perit deliciarum vinum.* Intueris filiolum geminis ocellis velut ſtellulis renidentem, ſed vitreis, morte franguntur *& perit deliciarum vinum.* Intueris uxorem omnibus gratiis conſpicuam, filias venuſtas, vel ſola forma ſatis dotatas, grando variolarum, peſtilens turbo irruit, & hæc omnia vaſa vitrea confringit. Advertit benigniſſimus Dominus nos vitreis ac fragilibus præ æternis oblectari, unde ut affectum noſtrum ab his avocet, morbos & mortes quaſi famulos immittit, qui hæc vaſa conterant. In quo vices ſubire videntur gentilis illius, de quo hæc f Plutarchus. Gotys herus quidam cum natura eſſet ferocior, & acer ſervulorum, qui in miniſterio deliquiſſent, caſtigator; *vaſa vitrea*, cælaturis ſculpturiſque polite ad omnem elegantiam elaborata, cum ſibi ab hoſpite oblata eſſent, omnia mox ut acceperat confregit; ut vel ſic affectum im-

a Comes Gualdo Venetus in hiſt. Suecic. b Pet. Bleſenſis ſerm. 16. hebd. Sanct. c Biſciola l. 2. c. 22.

d Valer. Maxim. l. 5. c. 10. e Plut. in apophthegm.

modera-

moderatiorem, quo in ea fere-batur; frangeret, & sibi gravius ascendi ansam præscinderet. Quod ipsum Seneca in Augusto collaudavit. Cœnabat aliquando Cæsar apud Pollionem amicum suum, fregerat tum casu unus è famulitio crystallinum calicem, rapi eum Pollio jussit, nec vulgari quidem moriturum morte: Murænis (marini piscis genus est) objici mandavit, quas ingens piscina continebat. Grandis sævitia erat. Evasit è manibus puer & confugit ad Cæsaris pedes, nihil aliud petiturus, quam ut aliter periret, nec esca fieret. Motus est novitate crudelitatis Cæsar, & illum quidem mitti ac vita donari, CRYSTALLINA *autem omnia coram se frangi jussit.* Quod Cæsar hic semel in convivio Pollionis, hoc Deus optimus maximus in dies, in momenta, non in convivio modo, sed ubique locorum ac terrarum agit, vasa vitrea confringendo: dum passim senes, pueri, innuptæque puellæ sternuntur letho: qua repentina confractione, non unum vanitati intentum, æternæ morti destinatum, vita animæ donavit. Ubi ut alios plurimos mittam, Ducem Borgiam, b *humani generis delicium*, ut eum auctor compellat, præterire nequeo: viderat hic Isabellæ Augustæ cadaver omnino deforme, ac ingemiscens cum secum tacitus præsentem formam pristinæ conferret; tandem erupit: O rerum humanarum vicissitudinem! *nunc* FRAGILE *illud formæ bonum demirare.* Atque in hoc speculo, ita fragilitatis humanæ consideratio animum movit, ut deinceps de interiori ac incorruptibili animæ forma cogitaret. I nunc lascive Paris, & in calvaria Helenam demirare, verissimum hic illud vel prostituti Nasonis invenies, c *Forma bonum fragile.* Quod illustri symbolo, vir perillustris in lucem dedit, dum in mensa & abaco vicino varia artis & formæ elegantissima vitra exposuit, cum hoc lemmate supernè: d *Filia formosa*; infernè: *Bonum fragile.* Quo, quid aliud expressit, quam quot indies funera, tot vitra fracta exhiberi, quæ ubi ceciderint in cinerem, in nihilum rediguntur? Confirmat id olitor aut agaso, aliquando verba opportuna locutus: Asinus clausis clitellis utrimque vitra gestabat; agaso rogatus quid portaret. Nihil, inquit: altero illum falsitatis insimulante, adjecit: *Nihil si ceciderit.* Quantumvis eleganter striatum, effictum, pictum, pellucidum sit vitrum, si ceciderit, nihil est. Hoc omnis forma est, hoc omnis homo est: quantumvis formosus, dives, doctus, disertus, si ceciderit, nihil est.

e Ad omnes casus humanos moderatè ferendos, extendit id Lælius noster optatque omnes omnino mortales in quocumque eventu, quantumvis licet adverso & sævo cogitarent, quod eleganti versiculo Mimus Libertus pronuntiavit.

a Seneca l. 3. de Ira c. 40. b Beyerlinck Theat. tit. forma Ribad. in vita.

c Ovid. l. 2. de arte amandi. d D. A-burgundia veritas. e Læl. Bisciola l. 8. c. 43.

FOR-

FORTUNA VITREA *est, quæ dum splendet frangitur.*

Dum ex alto divitiarum, voluptatum, dignitatum apice ad terram allisi, in nihilum rediguntur, hoc utinam expenderent: FORTUNA VITREA EST. Dum inter Senatorum subsellia, inter regnum atria sublimes consident, hoc utinam volverent:

a *Quam fragili loco*, & ut Maro ait,

Vitreisque sedilibus conquiescant.

Cum ut in dies videmus, quos evehere *cepit* VITREA *fama* (sic eam apte Horatius compellat) eadem invidorum calumniis confracta, infami casu suos præcipitet. Ecquid mirum si & ipsi frangantur? causam disce ex *b* Cardinale Damiano: *humanam mentem, superbia* VITREAM *reddit*; VITRVM *nempe dicitur, quia visu penetratur: atque ideo si robur haberet soliditatis, ceteris potuerat eminere metallis; sed quia citius rumpitur, vili pretio taxatur. Mentem* VITREAM *reddit, quia visu penetratur.* Ejusmodi enim omnia opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus. *Matt.* 13.

Hæc ad mores brevis velificatio, ubi & humana omnia vitrea prætervecti sumus: Nunc institutum cursum, hominem vitro fragiliorem prosequamur, in quo ne longior sim, unius Augustini convincit auctoritas: qui libro homiliarum, homil. 28. *Nonne fragiliores sumus quam* VITREI *essemus?* VITRVM *enim etsi fragile est, tamen servatum diu durat, & invenis calices ab avis & proavis, in quibus bibunt nepotes & pronepotes. Tanta fragilitas custodita est per annos; nos autem homines, & sub tantis casibus quotidianis,* FRAGILES *ambulamus.* Hæc divinissime Augustinus: in quo cum sint omnia, ei soli inhærendo, singula enucleatius expendam. Fragiliores nos vitro esse ex eo probat, quod *c* VITRUM *servatum diu durat* in arca repositum, ut alibi ait, *durat per secula.* Domicellæ verò ut domi cellam servent, observent qua ventus spiret, cælum sudum an udum sit: non exeant nebula; non vescantur bubula, non bibant frigidam, nil crudum sapiant, omnis sapor, omnis vapor exquisitum quid redoleat, semper clausæ, semper fotæ, semper fœtæ, adde & fœtidæ. Ex plerumque præ agrestibus marcidæ, pallidæ, morbidæ ac veluti sic brevius moritura, fragilitatis vivum simulachrum, vitroque fragiliores esse consueverunt, ut in matrona Principe Veneta B. Damianus ostendit, & nos experientia edocti sumus verissimum illud Augustini; inveniri vitreos *calices ab avis & proavis, in quibus bibunt nepotes & pronepotes,* quibus perdurantibus, illos abiisse & obiisse fatemur. Si vacet, vetustas principum ædes, & prima Belgii templa contemplare, leges istic in fenestris vitreis, sub tesseris gentilitiis an. 1519. in aliis a. 1312. alibi a. 1200. quid quod reperiatur in vitro depictum, a. 1022. quod vitrum jam ad 600. annos perdurasse conspicuum est. Hic tamen dum fene-

a Sen. Troas. Virg. 4. Georg. Horat. serm. l. 2. Sat. 3. *b* A Pet. Damian. epist. 97. ad Gilizonem Abb.

c Aug. serm. 1. de verbis Domini.

fenestras vitreas lustratis, omnes vos Davos aut Oedipos servelim. Millenas in una fenestra, vitreas tessellas cernitis variis excussis, novæ recens insertæ sunt, quæro utra primum petenda & confringenda, an quæ per annos illæsa perstitit, an quæ de novo reposita est? eadem super convivium controversia institui potest, ubi varia vitrorum genera conspexeris, percunctare quod primum, an cerevisiæ, an vini, an quod recens è fornace fusum, an quod aliquod lustris servatum? & comperies ut in vitris, sic in hominibus, & hæc & illos inopinato ac insperato concidere: atque uti nullo discrimine vitra recens conflata, ita & mortales vixdum natos in cineres redire: tot gobios quot asellos, tot vitulos quot boves, tot pueros quot senes interire. Ex quibus omnibus solide concludit idem Augustinus, serm. 1. de verbis Domini: *Quid fragilius* VASE VITREO? *& tamen servatur & durat per sæcula: nos ergo* FRAGILIORES *& infirmiores sumus*. Superest nunc alterum & posterum ejusdem sanctissimi Præsulis documentum,

§. II.

a *Caute agendum esse, quia casibus quotidianis fragiles ambulamus.*

Quam fragile bonum sit supellex vitrea, norunt, sed non nisi damno suo edocti, propolæ omnes, qui refertas hac merce capsulas ex urbe petunt, quam plateæ non lapide, sed aquis stratæ nobilitant: ut enim fragile bonum hoc, adversus exitium fœno chartaque præmuniant, plura tamen passim recipiunt fragmenta, quam vasa: quodque Sapiens de cacabo & olla, hoc de uno vitro ad alterum dixero: b *Quando enim se colliserint, confringentur*; hominem vero vitro fragiliorem, inter contactus mutuos integrum arbitraris, rem scite expressit, qui pudicitiam vitro comparavit, hac epigraphe adjecta: *Si tangas frangas.* Quare recte Apostolus commonet, c *ut caute ambuletis*, ac si vere vitrei essetis, eamque cautelam in animæ, quam homo vitreus in corporis integritate collocavit, impendatis.

d Thomas Rotarius totum se vitreum vivicacissime imaginabatur ea propter si quos sibi appropinquantes cerneret, horrendum inclamabat. Semel ab amicis quo phantasiam disturbarent, inopinato quàm arctissime compressus, post horribilem ejulatum in eas angustias redactus, ut animo deficiens, multum temporis in mortuum jacuerit. Ut ad se rediit, per omnia sacra & profana obtestabatur, ne deinceps tam dure se contrectarent, alias confringendum, ne verò aspero nimis aut arcto vestitu, fragile, ut ajebat, corpusculum rumperetur, cautum esse voluit gausipio, aliave molli materia, qua omnis vestis interius fulciebatur. In sumendo cibo hanc rationem observabat: à

a Aug. ibid.

b Eccl 13. c Ad Eph. 5. d Gasp. Ens Pausilypus pag. 56. Binet ægrorum schola.

car-

carnium & piscium esu totus abhorrebat; solis fructibus vescebatur, qui ei in vase vitreo ex oblonga pertica eminus porrigebantur. Potu non utebatur nisi frigida. Per urbem incedens, platearum medium tenebat, ne tecti tegula vel scandula, fortuito in caput decideret: tempore æstivo, sub dio excubabat; hiberno horreum adibat, ubi stramini (quo nihil homini vitreo congruentius) capite tenus abditus jacebat. Cælo tonante totus contremiscebat. Ceterum ingenio claro, & discursu prudenti pollebat, quo factum, ut cum ejus fama per Hispaniam increbuisset, fuerit è primatibus aulæ, qui hunc hominem videndi tenebatur desiderio, cui ut satisfieret, fasciculis stramineis hic phantasio-cratumenos, seu homo vitreus involutus, non alitèr quàm vitra assolent: quorum etiam nonnulla eidem sarcinæ inter stramen inserta, curruique imposita, Salamanca Vallisoletum cum homine devecta sunt, ubi auriga sub noctem onus in magnatis ædibus deponit, qui confestim advolans, Thomam stramineis vinculis expeditum amanter salutat, ac sano ceterum, præclaroque vitrei hominis discursu se mirum oblectavit. Hanc Rotarii phantasiam & se conservandi studium, stultitiam ducimus, quæ pro integritate animæ servanda, sapientia est apud Deum: pluribus hæc periculis exposita, quam si vitrei essemus. Magnum Augustinum hic rursum in testem advoco serm. 1. de verbis Domini: *Si* VITREI *essemus, minus timeremus,* quam jam parenti pro filiis & filialibus, marito pro uxore, superiori pro subditis, omnibus denique juvenibus, puellabus cuique pro se timendum sit quia, inquit, *inter casus ambulamus*, eosque gravissimos: enim vitri natura est, ut ubi confractum est, nulla arte refici, aut instaurari possit, ita Poëta docet:

a *Lapsa pudicitia est, deperit illa semel & semper*, instar vitri *nulla reparabilis arte*, quod mireris, ne divina ipsius omnipotentis Dei, b *audenter loquor* (inquit Hieronymus) *cum omnia possit Deus, suscitare virginem non potest post ruinam.* Pomum decorticatum, ubi semel ruborem amisit, hoc extremum, inquit Sales, ne putrescat, condiatur, & vitreo vase condatur, de filia agit, cujus integritas violata, cum verecundia adempta, intra religionis septa claudatur. Pulchre Chrysostomus discrimen observat inter vas figuli, & vas fictile seu vitreum, expendens illud Psalmi. c *Tamquam vas figuli confringes eos.* d *Non dixit Propheta sicut vasa fictilia, sed sicut vas figuli (quod dum molle, reparari potest;) nam illa nulla emendatione corriguntur.* Quod solum motivum sufficere deberet, ut in quotidianis congressibus caute ambulemus, in festivis conviviis caute agamus, quæ uti raro celebrantur quin aliquot vitra frangantur, ita frequentius pudicitiæ & animæ integritas violatur. *Habemus autem*, Paulo attestante, *thesaurum istum in*

a Ovid epist. Oenod. ad Parid. b Hieron. ad Eustoc. de custod. virg. c Psal. 2. d Chrysost. hom. ad baptizandos.

vasis

ifis fictibus, id est, animam Christi sanguine aspersam, in fragili corpore. Vasis quidem vitreis, quia poris carere dicuntur, pretiosissimi liquores servantur, & ipsum tempus cujus jactura momenti maximi, vitreis clepsydris continetur. Sed longe præstantissimum thesaurum melleus Doctor à nobis quam studiosissime servari vult: a *Si stillantem*, inquit, *cruce Domini sanguinem collegissem, essetque repositus penes me* VASE VITREO, *quod & portare sæpius oporteret: quid animi habiturus essem in discrimine tanto? certe id servandum accepi, pro quo mercator non insipiens (ipsa utique sapientia) sanguinem illum dedit. Sed & habeo thesaurum istum in vasis fictilibus, & quibus multo plura, quam* VITREIS *imminere pericula videantur.*

Ad hunc thesaurum apprehendum, ad pericula exaggerandum, linguas Ecclesiastarum percuperem esse disertas. Nobis hoc inculcasse sufficiat, hunc thesaurum si servaverimus, si vas vitreum mundum, intactum, illæsum custodierimus, erit aliquando ut in cælesti illa Jerusalem, in mensa supremi regis, inter vasa electa reponamur: ubi nullus casus, nulla ruina timenda, quando utique corruptibile hoc, ut *b* Paulus loquitur, induerit in corruptionem: quando corpora nostra instar vitri, aut purissimæ crystalli pellucida, non tamen fragilia, perfectissimam illam summi illius opificis symmetriam ostendent. Non me, sed magnum super ea re Gregorium audite, qui exponens illud Iobi: c *Non adæquabitur ei aurum vel* VITRUM. *Quid aliud in auro vel* VITRO *accipimus, nisi illam supernam patriam, illam beatorum civium societatem? quorum corda sibi invicem & claritate fulgent, & puritate translucent, quam Ioannes in Apocalypsi conspexerat, cum dicebat*: d *Ipsa vero civitas aurum mundum, similis* VITRO *mundo. Vt designetur* (inquit) *auro clara, vitro perspicua.* Memorabilis quidem fuit Æthiopum consuetudo, qui cadaver aromatibus conditum, & induratum, *cippo vitreo* inclusum, alto in loco ex ponebant, ut per e *vitrum* defuncti corpus videri posset, ut ait Herodotus. Alius de corporibus beatorum, Theologorum, ac SS. PP. sensus est: Aug. l. 22. de civit. c. 30. *Omnes illi qui nunc latent harmoniæ corporalis numeri, non latebunt intrinsecus. Sed cum cæteris rebus quæ ibi magnæ & mirabiles videbuntur, rationales mentes in tanti artificis laudem, rationalis pulchritudinis delectatione succendent.* Lessius vero de summo bono l. 3. c. 5. *Cogitandum est corpora beatorum cum omnibus suis partibus interioribus & exterioribus fore instar* CRYSTALLI *purissimæ.* Quod & f Suares cum aliis quam plurimis docet, ut istic videre est.

Quare si hujus tanti splendoris, omnisque incorruptionis participes esse velimus, servemus nunc corporis vas illæsum, per gratiam, quemadmodum futurum

a Bernard. serm. 3. Advent.
b 1. Cor. 15.

c Greg. l. 18. in Iob c. 27. d Apoc. 21. e Ex Herod. Diod. Sic. l. 2. Chresolii antol. part. 1, l. 1, p. 27. f Suares part. 3. tom. 2, q. 54, a. 4.

futurum est per gloriam, ac omnia humana, ut supra diximus, vere fragilia ac vitrea, præ æternis contemnamus. Ubi postremum illud Hieronymi ad Lætam vos monitos velim: *Si tanti* VITRUM, *quare non majoris sit pretii margaritum?* Si mortales hisce perituris & fictilibus conquirendis tam impense occupentur, cur non ad pretiosissimum margaritum, cui regnum cælorum comparatur, magis inardescant? stultos eos, ut minimum stolidos rerum æstimatores ducimus, qui vitrum auro & gemmis commutant. *a* Ad Indos ubi vitrum primo delatum, rebus omnibus prælatum, permutatumque inæstimabili pretio, ita ut pauci vitrei calices, & quidem rusticiores, *b* supra æstimationem solidorum aureorum ducentorum permutati memorentur. Stupendum magis, Neronis principatu duos vitreos calices HS. sex millibus venditos fuisse. Rursus hic illud Hieronymi ingeminandum: c *Si tanti vilissimum vitrum, quanti pretiosissimum margaritum?* quanti calix pretiosus in manu Domini, è quo torrente voluptatis suos potabit? Fidem prope excedere videtur, quod refert P. Matthæus Riccius, & scriptum reliquit *d* P. Trigautius. Cum P. Matthæus gravissimo morbo expeditus esset, amico, in grati animam tesseram; inter cetera munuscula vitrum trigonum donavit, quod ille tanto in pretio habuit, ut in argenteam thecam recluserit, & aureas catenulas in extremis nodis illigarit. Hoc vitrum multorum cupiditatem incitavit: nam non ita multo post quingentos aureos in pretium unus aliquis dicitur obtulisse, & gravate extorsisse, quia donum regium æstimabatur. O mortales! si tanti vitrum trigonum, quanti speculum illud sine macula, ausim dicere trigonum, in quo perspicue sacrosanctæ Triadis arcanum conspicitur: qui Filius à Patre genitus, Spiritus ab utroque processerit: qui una divinitas, una sapientia, una potentia, unum sed interminatum ab æterno lumen, tres tamen personæ in uno Deo refulgeant. In quo non vanos & phantasticos colores, ut in hoc vitro fit, sed res omnes creatas, prout olim fuerint, nunc sunt & erunt, eorum magnitudinem, proportionem, pulchritudinem, naturam, vim, vires, proprietates, motum cernent: atque hæc non paulatim aut gradatim, sed simul omnia, idque distincte, clare, firmiter, obtutu immutabili. Hinc eorum nullus ab hac divinitatis pictura, ab hoc visu in omnes æternitates avelli poterit: post decies centena millia, post centies centena millia, post millies millena millia annorum, hæc visio tam recente tantaque voluptate perfundet omnes, quanta perfusi sunt primo omnium momento. Immutabilis est voluptas cæli, & gloria ejus semper innovatur. Beatus profecto qui hæc videt, qui ut Bernardus ait, e *ibi illa videt ubi longe melius sunt quam in se ipsis,* quia non vanæ nec inanes species, sed in ipsa vita erant.

a V. Cæsium de mineral. l. 3. c. 9. sect. 3. *b* Plinius l. 36. cap. 26. c Hieron. ad Salvinam. *d* Cæsius cit. Trigau. l. 4. De Christ. exped. ad Sinas c. 4.

e Bern. l. 5. de consid. c. 1. med.

EM-

EMBLEMA LII.

Mittet Angelos suos cum tubâ. Matt. 24.

NON CANIMVS SVRDIS. *Eclog.* 10.

DOMINICA XXIV. POST PENTECOSTEN.

Tuba novissima surdos excitat: quâ resurgentes,

§. *I. Congregantur ad Concilium judicii.*
§. *II. Ad prælium, quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos.*
§. *III. Ad festum æternæ solennitatis.* Ita D. Thomas.

D. Thom. in 4. dist. 43. q. unica ar. 2. in corp.

DOMINICA VIGESIMA-QVARTA. POST PENTECOSTEN.

Mittet Angelos suos cum tubâ.

EXSTAT illud a Æliani de Theone pictore celeberrimo: inter artis pingendi præclara monumenta, illud momenti maximi fuisse, quo fortissimum belli ducem, Martis furore correptum, minaci fronte, scintillantibus oculis, spumanti ore, toto corporis habitu cædem anhelantem, flammas spirantem, scitè expressit: hoc tamen solertiæ adhibito: Non priùs tabulam spectandam proposuit, quàm argutum post mutam tabulam tubicinem collocasset, qui ad pugnam animaret; nec priùs siparium dimovit, quàm hic tubam inflare cœpisset. Hoc siquidem peniculo exprimere nequiverat, quemadmodum tubarum clangor soleat duces exercitus concitare,

b *Martémque accendere cantu.*

Ita mihi statutum est, non priùs Imperatorem nostrum, justo vindictæ dolore inflammatum, procedentem in campum, attonitis oculis ad terrorem subjicere, quàm horrificum illum tubæ fragorem auribus, animisque vestris insonantem experiritis. Hujus verò feralis tubæ usum D. Thomas, quem auctor noster Ignatius, suis magistrum præfecit, triplicem assignat: c *Propter convenientiam ad usum* TUBÆ, *qui erat in veteri testamento:* TUBA *enim congregabantur ad prælium, & vocabantur ad festum. Resurgentes autem* 1. *congregantur ad concilium judicij.* 2. *ad prælium, quo orbis terrarum pugnabit contra insensatos.* 3. *ad festum æternæ solennitatis.*

§. I.

Quàm tuba illa novissima terribilis, quâ CONGREGANTUR AD CONCILIUM JUDICII.

IOannes a Damascenus elegantem narrationem ingressus: Rex magnus, inquit, aureo curru, regio satellitio stipatus iter fecerat. Hunc viri duo Religiosi, veste lacerâ, macie confecti, ore pallidi fortuitò transibant. Constabat autem regi hæc esse austerioris vitæ, & assiduæ in divinis obsequiis intentionis argumenta. Quamprimùm igitur eos vidit, curru desiliens, & humo affusus, supplici gestu eos veneratus est; dein consurgens, illos complexus amicissimè salutavit. Ægre id tulerunt regis proceres, dimissionem regiâ majestate indignum rati. Cùm autem nemo esset, qui de eo regem commonere auderet, regis fratrem instigarunt, moneret suum germanum, ne diadema & sceptrum contumeliosâ submissione ad mendicorū pedes deprimeret. Paruit frater & regem intempestivæ abjectionis insimulavit. Rex ei responsum breve ac ob-

a Ælian. l. 2. c. 44. b 6 Æneid. c D. Thom. in 4. distinct. 43. q. unica art. 2. in corp.

a Damasc. in vita Barlaam & Iosophat.

scurum dedit. Atqui moris erat illic jocorum,ut si quem morte mulctaturus rex esset, ad ipsius ædes præconem cum tuba mitteret,ut è ferali tubæ clangore, reus disceret, sibi moriendum esse. Idcirco *tubam mortis* appellarunt. Rex ergo sub vesperam misit,qui ad fratris domum tubam inflaret, ferretque mortis nuntium, Ubi regis frater fatalem hanc tubam audivit, de vitâ jam actum esse censuit. Ita proximam noctem insomnis inter familiæ luctus exegit. Sequenti manè cum conjuge, liberis, & familiâ omni atratus venit ad regii palatii fores, auditurus quam capite dependeret sententiam. Jam omnium oculi natabant lachrymis,nec aliud quàm gladius & mors exspectabatur.Rex fratrem accersitum sic allocutus est: Itáne, inquit, extimescis iram fratris, cum quo tibi sanguis & genus idem est? Itáne feralis tubâ te mactat nullius facinoris conscium? cur, quæso, mihi vitio vertebas,quòd eos qui mihi occursu suo judicis adventum denuntiabant,submissiùs salutaverim: præsertim cùm egomet mihi plurimorum criminum sim conscius, quibus eum judicem læsi.Hanc tubam formidemus, quæ mortem indicit sempiternam.Hæc volui ut instruerem te, non ut occiderem. Ita eruditum à se dimisit.

Summus Imperator noster Christus non unum Præconem, seu præcentorem ad nos destinat, qui exaltant velut tuba vocem suam, ut hunc tam horrendum, tam feralem novissimæ tubæ sonum, in aures,& animos nostros immittant, & ex profundo vitiorum veterno excitent.Ad rem Augustinus: *a Sicut* CANENTIBUS TUBIS *muri Iericho ceciderunt, ita & nunc oportet ut civitas mundi,* id est, *superbia cum suis turribus, avaritia scilicet, invidia, atque luxuria, simul cum populis,* id est, *omnibus concupiscentiis malis, assiduâ Sacerdotum prædicatione destruatur, atque dispereat.* Polidorus de rerum inventione tradit Dictæum Poëtam primò tubam adaptasse; quoniam is, cùm Lacedæmones, Justino teste, bellum adversus Messenios gererent, diuque producerent ancipitem Martis eventum,responsum acceperant ab Apolline,si vellent vincere. Atheniensibus ad partes suas deficientem, exercitui præfecerunt: qui usum inflandi tubas in castra induxit, quarum insolenti clangore,equi equitesque Messenii conterriti, fusi,fugatique sunt,& luculentâ victoriâ Lacones potiti sunt, Nobiliorem enim verò vitiorum ac cacodæmonum victoriam spondet tuba illa novissima,si ejus auram sive suavem piis,sive impiis gravem,auribus nostris identidem hauserimus. Verùm hoc gravissimè indolendum est,hos sacros Dei præcones,dum avaritiam,luxum,libidinem, temulentiam, aliaque scelera insectantur, eos passim surdis canere. Cui appositum emblema, quod per tubam docet surdis loquendum, mederi poterit: *b* TUBA *itaque*, inquit, *peccatoribus necessaria est,quæ non solùm aures eorum penetret,sed & cor concutiat: nec delectet cantu, sed castiget auditu.* Lamæ Sacer-

a Aug. serm.106 de temp. *b* Aug. ibid. *c* Nieremb.hist.nat.l.6.c.71.

dotes Rosaria gestabant ex ossiculis mortuorum, potabant ex craniis, è tibiis humanis buccinas sibi & tubas conficere solebant, cui populo congruit illud Propertii:

a *Et struxit querulas rauca per ossa tubas.*

Causam rogati à P. Antonio Andrada, responderunt ossa mortuorum in tubas conflare, iisq; clangere, ut mentionem ad properantis mortis, quam tremendum illud judicium subsequitur, nuntiarent. b *Hæc tuba itaque peccatoribus necessaria est*; ut quoties ossa mortuorum viderint, toties mortis imminentis, & novissimæ illius tubæ recordentur. Toties occurrat animo, quod Antiochenus Antistes aureâ tubâ nobis insonat: c *Quando audierimus* TUBAM, *quando vocem illam Archangeli, quavis* TUBA *terribiliorem, quis tunc nobis animus erit?* Plutarchus in vita Gracchorum, postulatos rei capitalis *vocari* TUBA *ad judicium* declarat. His vos paucis compello, *Quis tunc illis animus,* dum tuba mortis, auribus insonat? num salire & lascivire, num epulari & pergræcari lubuerit? enimverò tantum abest ut peccare delectet, ut nemo quisquam sit, qui hujus tubæ clangorem, vel mentis auribus exceperit, quin ceteros omnes sensus in stuporem induxerit. Hic sensus fuisse videtur, qui rectissimè sensit, & cui portæ inferi non prævalebunt, ipsius Petri, referente Clemente Romano: hoc eum aliquando oraculum pronuntiasse: Quis peccare poterit, si semper ante oculos suos Dei judicium ponat si auribus ejus semper ferali tuba insonet? Quis dum tubam præ foribus audit, quo ad judicium cogitur, de capite accepturus sententiam, genio perget indulgere? quis non è strato se proripiat? quis non musicam omnem in luctum convertat quis non voluptati omni nuntium remittat? Perillustris in Hispania, vel eo etiam nomine familia est, d quæ *de Ron* indigitatur, pro gentilitia tessera in insignibus expressam gerens tubam, hoc lemmate subjecto *Los de Ron, siempre comen a est son.* More enim majorum receptum erat in ista familia, domesticos omnes per tubam a mensam convocare. Utinam feralem illam tubam supe mensam nobis occini, attenti parumper mente volveremus quàm frugi viveremus, quàm sobriè appositis frueremur quàm crapulam omnem & ebrietatem incurrere formidaremus! quod magnum illum Hieronymum apud D. Thomam usurpasse legimus, de quo illu exstat: e *Quoties diem illum considero, toto corpore contremisco: sive enim comedo, sive bibo, sive aliquid aliud facio, semper insonare videtur auribus meis* TUBA *illa terribilis: Surgite mortui, venite ad judicium.* Equidem fateor principes mensæ suæ tubicines adhibere solitos, sed voluptatum administros; malim ipse ut fe tur D. Hieronymi judicio, funestam illam tubam ad omnes gulæ illecebras, horribili su fragore expugnandas, oppr

a Propert. 4. eleg. 3. b Aug. cit. c Chrysost. hom. 8. in 1. ad Thess. 4.

d Jac. Nyssen. serm. 1. die Lun quad. disc. 5. e S. Thom. opusc. c. 5.

mei

mendaſque, circumferri: ſiquidem ſi audiamus auguſtam illam Eccleſiæ tubam Auguſtinum, cujus hic clangor: a *Scitis quod tuba non tam oblectationis eſſe ſoleat quàm terroris; non tam delectationem proferre, quàm inferre formidinem*; qualem Bogori Bulgarorum regi ſalubriter incuſſit, qui ubi ceperat Methodium virum Religioſum, picturæ perquàm peritum, ab eo expetiit, ut quod maximè formidandum oculis animoque ſubjiceret. Pinxit ille terrificum illum judicii apparatum. & in eo à quatuor ventis tubas, mortuos è ſepulchris excitantes: ad cujus tabulæ aſpectum ſic inhorruit, ut muta tuba jam Chriſti militem è ſolio, in religioſi clauſtri latebras compulerit, quo ad veræ tubæ ſonitum, ſecutum ſiſtere vadimonium poſſet. Prô Deum immortalem! ſic terribilium omnium terribiliſſima tuba auribus animiſque mortalium excidat, ut non ad omne forum, ad omne pulpitum, ad omnem menſam, ad omnem thalamum, ubique gentium ac locorum illud pavidis ſemper auribus inſonet: *Surgite mortui, venite ad judicium*. prodite in campum: deſcendite in prælium. Etenim ut Cyrillus Alexand. monet, b *Audio eos qui in palæſtricis certaminibus præſident, ubi rei ipſius initium facturi ſunt, tubâ quidem denuntiare* certamen. Quæ tunc militum formido, quis pavor, quæ trepidatio & quanta? *At tuba* (magni illius prælii) *terribilem ſonitum procul excitat horrida*.

a Aug. ſerm. 106. de temp. *b* Hom. 4 de feſt. Paſchæ.

§. II.

c TUBA *convocabuntur ad prælium, quo orbis terrarum pugnabit contra inſenſatos.*

De Roma militia Iuſtus Lipſius docet, antiquitus, & quotidianâ experientiâ comprobatum eſt, ſignum tubæ ciere milites, & caſtra movere. Hinc numer. 10. ULULANTIBUS TUBIS *in profectionẽ*. Haud aliter

TUBA *mirum ſpargens ſonum*
Per ſepulchra regionum
Coget omnes.

Sed quo? d *Si incertam vocem det tuba, quis parabit ad bellum?* quapropter cæleſtes illi præcentores noviſſimâ tubâ articulatè inſonabunt: e *Surgite mortui, venite ad judicium*. Ut Chryſoſtomus, Theophylactus, aliique. Mirum eſt quod inter Iulii Cæſaris geſta ſcribit Suetonius: Conſtiterat ante Rubiconem flumen, anceps animi & in diverſas diſtrahebatur ſententias, de bello hoſtibus inferendo: cunctanti, ait Suetonius, oſtentum tale factum eſt: Quidam eximiâ magnitudine, & formâ in proximo ſedens, repentè apparuit arundine canens. Ad quem audiendum cùm præter paſtores plurimi etiam ex ſtationibus milites accurriſſent, interque eos nonnulli æneatores, ſeu tubicines; procerus hîc gigas ereptâ tubicina tubâ, proſiluit ad flumen, & ingenti ſpiritu claſſicum exorſus, in alteram ripam contendit. Tunc Cæſar: Eatur, inquit, quò deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat, jacta eſt alea. Hæc

c S. Thom. in 4. diſt. 43. q. 1. a. 2. in corp. *d* 1. Cor. 14. *e* Cornel. in 1. Theſ. 4. c. 15.

tuba Cæsari mentem injecit ad progrediendum, ad pergendum in hostes, & confligendum. *a* At verò *ubi in tuba Dei* Imperator noster *descendet de cœlo*, & mittet suos undique *ad reges totius terræ, congregare illos in prælium, in diem magnum omnipotentis Dei*, ubi porrò hoc classicum militare, ut Anselmus loquitur, insonuerit; terrâ marique in campum cogentur omnes, qui demersi in aquis, qui in aëre penduli, qui igne absumpti, terrâ obruti, congregabuntur *b à quatuor ventis, à summis cælorum usque ad terminos ejus:* Universale armilustrum instituetur in valle Josaphat. Joëlis 13. *Ecce in diebus illis, & in tempore illo congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Iosophat, & disceptabo cum eis.* Hunc se exercitum in spiritu aliquando prævidisse narrat Ezechiel: *c Dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus: factus est autem sonitus prophetante me, & ecce commotio: & accesserunt ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam. Et vidi, & ecce super ea nervi, & carnes ascenderunt: & extenta est in eis cutis desuper: & ingressus est in ea spiritus, & vixerunt, steteruntque super pedes suos exercitus grandis nimis valde.* Has tam immanes, tam immensas militum copias, nemo demirabitur, qui legerit sub novissima tempora exercitum *d* Antichristi apud Ioannem: *& numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. e* Græcè δύο μυριάδες μυριάδων, id est, duæ myriades myriadum. Myrias autem est decem mille: duæ ergo myriades myriadum, sunt vicies mille decem millia, id est, ducenties millena millia, sive ducenti milliones. Quibus si copias pedestres, passim longè superiores, addideris, *existet exercitus grandis nimis valde.* Insuper jungentur illis omnes mortales, qui sunt, erunt, & fuerunt. Qui quanto numero futuri sint, ex hoc colligere est, quod refert *f* P. Trigautius: in solo regno Chinensi numerari ad ducentos quinquaginta milliones hominum. Adde, inquit *g* Cornelius, totidem ex Æthiopia, ex Tartaria, totidemque ex India. Numeret Zara Rex *decies centena millia* suorum Æthiopum, contra regem Asa. Ante illum Semiramis contra Indos & Bactros decies sexies centena millia. Xerxes verò, cui nullæ unquam numerosiores copiæ, quinquagies centena millia, terra marique contra Græciam educat; at quantus & qualis exercitus colligendus, qualis concursus & occursus ad ultimæ tubæ signum futurus est? ubi supra ducentos quadraginta sub sacris infulis Pontifices: supra centum quadraginta augusto sub titulo Imperatores: Innumeri sub variorum regnorum coronis regum populi, omnium principum, procerum, totiusque nobilitatis, nemine hoc se campo subducente, frequentia? Quis tandem in numerando sit finis, hoc in ultimo orbis excidio ac triumpho, si complectaris sex millium sæculorum revolutionibus, natos & denatos mortales, nunc ad hanc tubam

a 1. Thess. c. 4. Apoc. 16. *b* Matth. 24. *c* Ezech. c. 37. *d* Apoc. 9. v. 16. *e* V. Corn.

f P. Trigaut. lib. de expedit. Sinensi. *g* Cornel in c. 9. Apoc. v. 16. 2. Paral. c. 14.

in ictu oculi in auras prodire, ad beatam vel miseram æternitatem rursus nascituros, quovis è genere hominum, sexu, ætate, conditione, qui omnes in hunc campum, in quo ultimum de summa rerum decertatur, concurrent? Ex quibus immensum, quem vix terra sustineat exercitum, conflari necessum est. Nunc si lubet, hac in valle castra metamur, & in legiones, centurias ac turmas varias hunc rem ingentem exercitum dividamus. Ac primum quidem, quoniam a *mittet Angelos suos cum* TUBA, *& voce magna, & congregabunt electos ejus*, beatorum copias obiter lustremus. Stat ergo in procinctu Ecclesia olim militans, jam triumphans, ut b *castrorum acies ordinata*. Duces ac primipilos antiquâ in lege contueor Patriarchas & sacros vates, quorum sub signis, is militum numerus, ut maris arenis, & cæli stellis queat comparari. At verò nova in lege, Christi auspiciis longè copiosior Christianorum multitudo, & victoria illustrior. Verissimè Ioannes hunc mentis acie exercitum intuitus, exclamat: c *Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat*. Utinam procedentem militum purpuratorum, duce fortissimo, heroë Stephano lectissimo legionem induco, quæ quot capita, & ea quidem laureata censeat, ex eo colligas, quòd sub uno d Diocletiano cæsa sint quot mensibus, septemdecim millia Martyrum: multiplica hunc numerum, ait Cornelius, per decem annos, quibus ea persecutio duravit, invenies vicies centena millia, sive duos milliones Martyrum; ut non modò fidem excedere videatur quod e Hieronymus affirmat, in quemlibet anni currentis diem, suo tempore ad decem millia assignari potuisse; sed ad nostra usque tempora, non levi calculo, ad triginta millia Martyrum coronatorum in cælis, ab Ecclesia in dies singulos posse honorari, Genebrardus supputavit in Psal. 78. & Franciscus Arias de imitatione Christi l.3.c.35. quod nemo mirabitur, qui uno die quandoque sex millia sexaginta sex, totam legionem Thebæorum; quandoque undecim millia virginum deleta legerit; mitto parvulos ab Herode occisos ad quatuordecim millia, aut ut alii, ad quadraginta quatuor millia, ut apud f Deaponte videre est, quæ omnia divinitus comprobata reperies in Revelationibus Birgittæ, quæ sic habent: In una urbe Roma quolibet die anni septem millium Martyrum posse festa celebrari. Et alibi. *Si mensurares terram centum pedum in longitudine, & totidem in latitudine, & seminares eam plenam puris granis tritici, quodlibet verò granum daret fructum centuplum, adhuc essent Martyres, & Confessores Romæ à Petri tempore, usque ad Cælestinum.* Quæ ergo & quanta justorum caterva ab Adam usque ad hæc tempora, nec tantùm in una urbe Roma, sed orbe universo? Gen. 22. *Multiplicabo semen tuum sicut stellas cæli, & velut arenam quæ est in lito-*

a Matt. 24. b Cant. 6. c Apoc. 7. d Cornel. in Apoc. c. 7.

e Beyerlinck theatr. tit. Martyrium. f Deaponte in Matt. cap. 2. Cornel. cit. l. 3. Revel. c. 35. l. 3. c. 37.

re maris. Augustinus hic alludens: a *Comparatione cælestium stellarum, mihi magis promissa videtur posteritas cælesti felicitate sublimis.* Testis cælo petendus Elias, qui novissimis diebus è monte Carmeli, suos commilitones in vallem deducet. Huc tu Paule. Ille primus solitudinis incola, ex umbra in solem & pulverem prodit,tot cinctus sanctissimis commilitonibus, quot Ægypti solitudines sub Africo arenas volvunt.

b Nec te præteream Benedicte,cui & ipsum nomen titulus est sanctimoniæ. O quales & quantæ beatorum mentium acies te circumstant?quid enim numero comprehendere refert, quot in bibliotheca Cassinensi reperire est Sanctos, sub regula Benedicti in canonem relatos esse quadraginta quatuor millia viginti duos.Quorum quinque millia quingenti quinquaginta quinque,in unoCassinensi monasterio vixêre, ibidemque sepulti sunt.

c Ex ordine S.Augustini homines sanctitate clari,juxta Ticinensem ducenti supra sexdecim millia numerantur. Norbertus candida ducet agmina, quæ ab Adriano IV. Tam copiosa quàm *luminaria in firmamento* astruuntur.SS.Patriarcha Dominicus eum beatorum exercitum coget,qui campum latissimè patentem occupent: in quo, uti S.Theresæ cælitus declaratum est, hi generosi pugiles, in hæreseos antisignanos, & erebi furias decertarunt, quorum nomina & numerus vastum volumen eidem virgini exhibitum satis superque testatur: ubi vel unus Vincentius supra viginti millia Judæorum, ad 8.millia Saracenorum inducet. In Seraphico ordine Sanctos enumerare, non humanæ, sed seraphicæ est intelligentiæ, quæ *d* Seraphinorum ordinem & numerum sola complecti posset. Adducet hîc suam quoque Franciscus de Paula maximam Minimorum catervam; & ne ducem nostrum Ignatium ad bella natum prætergressi videamur, omnes eas beatorum copias in campum triumphaturus inducet, quæ hic in terris sub ejus signis constanter militarunt, ex quibus omnibus, ut divinis testimoniis comprobatum est,non perdet quemquam. Mitto jam Barbarorum phalanges ad undecies centena millia sub Xaverii auspiciis in aciem prodeuntia. Quadraginta millia, quæ ab impiis hæresum præsidiis, ad Christi castra P. Augerius revocavit. *e* Tandem ubi nullus militum numerus, quæret aliquis, quomodo in hoc campo,in hac valle omnes colligendi sint,cùm juxta computum *f* Lessii,soli damnati,futuri sint ad nonaginta novem, seu centum mille milliones hominum? Respondet Cornelius, justos cum Christo judice,quasi in clivo per modum amphitheatri futuros in nubibus,cum novem istis legionibus velitum, qui tanto numero sunt, ut Daniel describat g *millia mil-*

a Aug.l.16 de civ.c. 23. Lancicius in opusc. spir. 1. c. 19. *b* Beyerlinck theat. tit. Martyrium. Lancicius opusc. spir. 1. c. 19. pag. 73. *c* V. Stellartium fundamina ordinum p.1. tabula 1. Lancicius ibid.

d V. Lancicium p. 78. *e* Imago 1. sæculi pag 393. *f* Less.de perfect.l.13. cap.24. g Dan.7.

lium,

um ; *& decies millies centena* *illia*,hoc eft,ut Chryfoftomus xponit, a *millia Angelorum in- umerabilia* , ut vel ex eo mani- eftum eft , quod certâ revela- ione conftet, infimum chorum lures Angelos complecti,quàm nquam mortales fuerint, fint c erunt. S.Bernardin.Senenfis n teftem adducit Dionyfium reopag. libr. Hierarchiæ do- entem , quòd Angeli in Para- ifo exiftentes, fint plures, uàm fint ftellæ,quàm fint are- æ , quàm fint folia & herbæ, uàm fint omnia creata ; quæ ufiùs Bubalus de Angelis. Ut ure merito Job exclamet: b *Numquid eft numerus militum jus ?*

Tunc igitur cùm Dominus n campum prodierit, c *accipiet rmaturam zelus illius, & arma- it omnem creaturam ad ultionem nimicorum , & pugnabit cum illo rbis terrarum contra infenfatos.* Tunc,ut d Cornelius ait,prodi- bit 1. acies & phalanx innume- abilium Angelorum,*qui ex illo onitrua , quafi bombardas horri- onas & igneas explodent, & eja- ulabuntur in impios.* Hæc potio- i jure legio fulminatrix nun- cupanda,quàm illa Chriftiano- um fub M. Antonio , quæ faxa & fulmina in hoftes cælitus mpetravit. Tunc cum Impera- tore fuo procedent agmina Sanctorum , ftabunt in magna conftantia adverfus eos qui fe anguftiaverunt ; tunc fcilicet in die illo prælii , ftabunt jufti, e *tanquam milites victores & tri- umphatores,cum immobili & infu- perabili fortitudine, ait Dionyf.*

a Revel.Birgitt. l.4. c.11. *b* Iob 25. *c* Sap.5. *d* Corn.in c.5.Sap. *e* Corn. hic.

§. III.

f *Tunc tuba canet receptui, & beati vocabuntur ad fe- ftum æternæ folen- nitatis.*

TUnc , inquit Hieron. g *ad tubæ vocem pavebit terra cum populis, & tu gaudebis ?* Tunc ad fingulare certamen provoca- bunt, *Iufti perfecutores fuos , & fancti Martyres tyrannos , qui eos adduxerunt in anguftias :* Petrus & Paulus Neronem : Sebaftia- nus Diocletianum : Laurentius Valerianum : Cæcilia Almachi- um : Vincentius Dacianum : Campianus Elizabetham : Xa- verius præfectumMalucenfem, qui cupidine auri victus , iter ejus in Sinas , & confequenter Sinarum converfionem impe- divit: fic enim tum hominem perftrinxit Xaverius : h *Ego numquam poft hac illum , neque ille me vifurus eft in hac vita, nifi cùm apud fummum illum judi- cem,in valle Iofaphat,eum accufa- turus fum, quod improbiffimâ tur- piffimâq; cupiditate occæcatus, tantam animarum impediverit meffem.*

Tunc nudi & inermes ty- ranni concutientur horrore terribili,&fugæ locum nequid- quam circumfpecturi funt:nul- la pafcifcendi fpes , nulla fœ- derum ineunda condito , non induciæ: fed figno dato irruent undiq; truculentæ cacodæmo-

f D.Thom. cit. *g* Hieron ad He- liodor. *h* Turfel. l. 5. c.7. V. Cornel. in Ioel c.3. v.2.

num phalanges, & miseros mortales captivos secum, sine ulla spe libertatis, lytri, aut commutationis, in tenebras illas horribiles, in igneum illud ergastulum abripient. Quis hîc ploratus, quis ejulatus, quæ & vociferatio? ubi illa strages tot millionum acciderit, ubi receptui canetur in æternum?

Hîc quisque vestrûm compellat postremùm Hieronymus: a *Quid facis in paterna domo delicate miles? ubi vallum, ubi fossa, ubi hyems acta sub pellibus? ecce de cælo* TUBA *canit: ecce cum nubibus debellaturum orbem imperator armatus egreditur: ecce bis acutus gladius ex regis ore procedens obvia quæque metit:* Infelicia illa damnatorum agmina, spiritu oris sui obruet. Quis hîc ploratus? quis ejulatus? quæ vociferatio? ubi illa tot millionum strages, beatorum oculis spectanda, mox in imam ardentis orci voraginem devolvenda procumbet? Defuncto Vitellio Romæ tanta clades accidit, ut uno die quingenta hominum millia cæsa sint; & sub Proclo Imp. trecenta millia Germanorum uno conflictu perempta sint. Unum bellum Punicum secundum, quindecies centena millia hominum assumpsit: bellum civile Cæsaris & Pompeij, ad trecenta millia.

Julius Cæsar in bellis suis occidit hominum undecies centena nonaginta duo millia; quo tamen major etiam hac parte illo, magnus Pompeius, qui in delubro Minervæ inscripsit, fusa à se, fugata, occisa, in deditionem accepta, hominum vicies centena, octingenta tria millia. Sed hi omnes brevi fato mortales occubuerunt, plurimis quandoque fugâ elapsis; at nulla clades cum hac comparanda, quæ numquam instauranda est, ubi ex centum millionibus hominum, nulli patet effugii locus, omnes (quod hîc adeò milites reformident, *prisonniers de guerre*) inhorrendos illos inferorum carceres detruduntur, nullo lytro eximendi, quia *in inferno nulla est redemptio.*

Tunc cælestes illi præcentores canent tubis suis æternum Epinicium, & festo concentu Imperatori suo, totique beatorum exercitui, illud solenne, *Te Deum laudamus*, plenis buccis concrepabunt.

Etenim si olim Deus præceperit in figura: b *Quando habebitis epulum, & dies festos & calendas, canetis tubis super holocausta, & pacificas victimas*, c nunc potissimùm insolentem pæana concinent, dum vocantur *ad festum æternæ solennitatis.* Lutetiæ quidem lætitia ingens incessit, ubi a. 1559. sub Henrico II. per compita platearum, viginti quatuor tubicines, urbi Parisiensi optatissimæ pacis felicitatem denuntiarunt. Porrò quis fando explicet, qualis & quantus in cælesti illa Ierusalem concentus è *tubis ductilibus?* non vicenis dumtaxat, sed centenis, millenis, tot millenis millibus, d quot *tunsionis malleo producti & pressurarum plagis* (ut Augustinus loquitur) extensi Martyres, quibus ora, non aëra resonabunt pacem illam sempiter-

a Ad Heliod.

b Numer. 10. c D. Thom. cit. P. Bulengerus hist. l. 10. p. 316. d Aug in Psal. 32. & 97.

nam,

ım, nullâ temporum injuriâ
terituram, nullo rerum ad-
ersarum impetu evertendam.
*O quæ erit, fratres chariſſimi, illa
ſtorum gloria! quàm grandis
anctorum lætitia! cùm ordinibus
ſtinctis, populum ſuum Domi-
ıs in regno patris ſui cœperit re-
nſere, & meritis, atque operibus
ngulorum præmia promiſſa reſti-
ere; pro terrenis cæleſtia, pro
temporalibus ſempiterna, pro mo-
dicis magna præſtare? effugit om-
nem ſermonem, atque ſenſum hu-
manæ mentis excedit.* Quare cùm
vos ipſi & ſoli hæc canere va-
leatis, me tacente, b *laudate
Deum in ſono* TUBÆ: *buccinate
in neomenia* TUBA (ubi corpus lu-
næ, animus ſolis inſtar reful-
get) c *in inſigni die ſolemnitatis
veſtræ.*

a Aug. ſerm. 6. de Mart. 37. de SS.

b Pſal. 105. c Pſal. 80.

INDEX
TOTIVS OPERIS.

IN STRENAM.
Annulus Æternitatis,

ANNULUS Æternitatis, non tam manu quàm mente volvendus, in annulari horologio effingitur.

§. I. *Annulus Æternitatis apprehendi potest, comprehendi non potest.*

§. II. *Cursus vitæ nostræ ad annulum Æternitatis derigendus.*

§. III. *Præ annulo Æternitatis omnia humana ut vana ac momentanea despiciuntur.*

§. IV. *Annulus Æternitatis contra omne lethale virus, præsens amuletum.*

Dominica I. Adventus.

De Iudicio, in quo ostenditur summum tormentum fore, manifestationnm occultorum scelerum, per cortinam in die revelationis aperiendam.

§. I. *Tormentum gehennâ gravius, revelatio occultorum scelerum in judicio.*

§. II. Illuminabit abscondita tenebrarum. 1. *Cor.* 4.

§. III. *Simulatæ justitiæ, ac personatæ virtutes detegentur.*

§. IV. *Orbi quoque innotescent occultissima opera justorum.*

Dominica 2. Adventus.

De inconstantiâ humanâ, quæ per arundinem à sapientiâ æternâ figuratur; unde tu illud inconstantiæ symbolum ne commune dixeris.

§. I. *Arundines in fide instabiles.*

§. II. *Virga justitiæ arundinea.*

§. III. *Fidere amicitiæ humanæ, est niti baculo arundineo.*

§. IV. *Quàm aptè Poëtæ finxerint puellam in arundinem conversa*

§. V. *Vacua, & inanis arundo est*

Dominica 3. Adventus.

Præstantissimam scientiam esse cognitionem sui: quâ homines ad dignitatem evecti recordentur, qui fuerint: exprimitur per truncum informem, in statuam effictum.

§. I. *Qui sui cognitione neglectâ inutili ac futili scientiæ sese dediderunt.*

§. II. *Cognitio sui, ut scienti longè præstantissima, præ ceter. commendatur.*

§. III. *Compertum est, qui è vi emerserunt, nec se, nec suos ag noscere.*

§. IV. *Exempla eorum, qui su. sortis, ac conditionis memores illud γνῶθι σεαυτὸν observarunt.*

Dominica 4. Adventus.

Vias Christo venturo planandas, purgandas, & exornandas, ut (quemadmodum Ambrosius serm. 65, monet) *superveniens Dominus nil offenda in nobis.* Ad quod conduce primùm, serra pœnitentiæ, a quâ lachrymarum superne adstillante, aspera æquare.

§. I. *Aspera in vias planas æquanda.*

§. II. *Regi venturo viæ mundandæ, juxta illud:*

Intelligentiam in viâ immaculatâ, quando venies ad me *Psal.* 100.

§. III. *Vario splendore, ac ornatu, viæ instruendæ: quia viæ ejus, viæ pulchræ. Prov.* 3.

Do-

Dominica infra octav. Nativitatis.

Semper in virtute, & gratia crescendum; non modo ut glandes in robora, pueri in virum perfectum, sed celerrime, ut sol crescit, usque ad perfectam diem.

§. I. *Quomodo Christus crevisse dicitur sapientia & gratia.*

§. II. *Mortales crescere volunt in periturис, & fluxis bonis. Crescendum magis in æternis, & cælestibus.*

§. III. *Crescendum in virtute, ut sol, usque ad perfectam diem.*

§. IV. *Deiparæ, aliique Sancti, qui semper in gratia & virtute creverint.*

Dominica 1. post Epiphan.

Pœnam damni, quæ summi boni jactura est, animus corporis exuviis solutus, quovis supplicio acerbiorem in se experitur. Cujus rei symbolum, vide sis falconem, qui jam libera oculorum acie, quo acriori impetu in prædam fertur, eo graviori violentia vinculis attinetur.

§. I. *Animæ corpore solutæ, quam grave accidat, ad breve tempus complexu sponsi arceri.*

§. II. *Sanctis adhuc in corpore degentibus, quam grave, non posse dissolvi.*

§. III. *Tormenti genus gravissimum, conspectu Dei æternum privari.*

Dominica 2. post Epiphan.

De ebrietate, quæ potissimum incurritur per infames ritus bibendi, super sanitatem. Exponitur per cucumeres, & melopepones laciniis appositis, quæ gutta jugiter manante, eos humectent.

§. I. *Quot Haustus moderni pro more habeant.*

§. II. *Ritus bibendi super sanitatem, minime sanus corpori, & animæ.*

§. III. *Ab hoc infami ritu bibendi hæresim ortam esse, liquido demonstratur.*

§. IV. *An, & quale peccatum sit, cogere ad æquales haustus.*

Dominica 3. post Epiphan.

Omne bonum, & malum, præmium, & pœnam, ex voluntate esse; cum Deus habeat voluntatem pro facto, ut in sacrificio Abrahami ostenditur.

§. I. *Vtrum actus exterior aliquid superaddat bonitatis vel malitiæ, supra actum interiorem.*

§. II. *Ostenditur malitiam omnem ex sola voluntate spectari.*

§. III. *Omne bonum ac meritum in sola voluntate situm esse.*

§. IV. *An sola voluntate quis martyr habendus?*

§. V. *Quomodo voluntas ferri possit in impossibilia, & per consimiles actus mereri.*

Dominica 4. post Epiphan.

Vanum omnem timorem mittendum: ut ne vane conturbetur omnis homo, pueri in morem, ad sui umbram trepidantis.

§. I. *Panicus timor in castris perniciosissimus.*

§. II. *Rumores, vani, terrores veros incusserunt.*

§. II. *Dæmon vana specie rigoris, à virtute & religione deterret.*

§. IV. *Vanissimus metus eorum, qui omnia in tenebris metuunt.*

Dominica 5. post Epiphan.

De tormentis inferni, quæ anima in corpore, instrumento peccati & sordidissimo porco patietur. Hæc paucis ex illo Chrysostomi complectemur.

§. I. Nec oculis vidit.
§. II. Nec auris audivit.
§. III. Nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus odientibus se. *Chrysost. lib. de reparat. lapsi.*
§. IV. *Horum tormentorum considerationem utilissimam esse.*

Dominica 6. post Epiphan.

Malitiam peccati venialis, ejusque vires ad subruendas animas, in grano pulveris nitrici, quod est minimum omnibus seminibus, juvat contemplari.

§. I. *Minima culpa venialis excedit omne malum pœnæ, & aliud quodvis malum.*
§. II. *Noxa venialis, quæ minima putatur, quantam pœnarum vim inferat.*
§. III. *Quam horrende purgatorio in igne expietur.*
§. IV. *Probatur ex caussis naturalibus, plura venialia ad mortale disponere.*

Dominica Septuagesimæ.

Minima opera justorum quam amplissima mercede Deus compenset, vel inde colligas: minori laboris impendio cæleste regnum (quod apte margaritis confertur) acquiri, quam urinatores in mari sibi uniones comparent.

§. I. *Quæ hic pili sunt, apud Deum pro magno æstimari.*
§. II. *Maximum parvæ operæ pretium, ex illo Iobi probatur,* Tu quidem gressus meos dinumerasti. *Iob.* 14.
§. III. *Quanti Deus filum, vel fusum ducat.*
§. IV. Quod in præsenti momentaneum est, & leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. 2. *Cor.* 4.
§. V. *Qui oratione brevi, aut versiculo levi, imo vel verbo, ingens minerval retulerunt.*
§. VI. *Regnum cælorum haustu frigidæ venale est.*

Dominica Sexagesimæ.

In aribus confertur verbum Dei, quod copia Concionatorum viluit. Ubi agitur, omne carum, quod rarum. Unde *sermo Domini erat pretiosus in diebus illis.* 1. Reg. 3.

§. I. *In pretio verbum Dei habendum, non secus ac pretiosissima inauris.*
§. II. *Quemadmodum non margaritum, sed vitrum quædam pro inauribus gestant: ita & quidam potius fucum verborum, quam rei veritatem appendunt.*
§. III. *Vt gemmis & auribus, ita & verbo Dei, raritas pretium facit.*

Dominica Quinquagesimæ.

Dum mundus bacchanalibus vacat, & cacodæmon accipitris

pitris instar circumvolitat, animam Christus invitat ad vulnera sua: *Veni columba mea in foraminibus petræ.* Cant.2.

§. I. *In foraminibus petræ passerem, ac columbam, tutos ab accipitre.*

§. II. *In foraminibus petræ, columbam dulces nidos reperire, pasci, ac omnibus deliciis affluere.*

§. III. *Nil Deo acceptius, quam jugi meditatione mentem hic nidificare.*

§. IV. *Praxes, quibus quis vulneribus Christi sempet queat inhærere.*

Dominica 1. Quadragesimæ.

De corruptela munerum, quibus virga justitiæ, instar arundinis piscatoriæ, à rectitudine ad prædam se inclinat.

§. I. *Auri vi, arces & urbes quantumvis munitas, everti.*

§. II. *Arcem pudicitiæ auro expugnari.*

§. III. *Virgam justitiæ auri pondere à rectitudine deflectere.*

§. IV. Dona excæcant oculos judicum. *Eccl.*10.

§. V. *Munerum corruptela graviter punita.*

§. VI. *Quinam judices incorrupti, servique fideles Deo ac Regi extiterint.*

Dominica 2. Quadragesimæ.

De secreto servando: ne arcana, alto pectore premenda, lingua feræ instar rotatilis, ullo umqnam verbo divulget.

§. I. *Sub quo peccato lex naturæ, & jura obligent, servari secretum.*

§. II. *Quia taciturnitate celebres, & tenaces secretorum extiterint.*

§. III. *An secretum naturæ, cum vitæ dispendio, celandum sit.*

§. IV. *Quam viro indignum, secretum mulieri pandere, vel etiam amico.*

§. V. *Quod incommodum privatis familiis, etiam Religiosis, ex secreti revelatione accidat.*

Dominica 3. Quadragesimæ.

De Dæmone muto, qui in confessione facit homines obmutescere, dum pudore *obstructum est os.* Psal.61. haud secus quam machina bellica clavo obturata.

§. I. *Dæmon reddit verecundiam pœnitenti, quam abstulit delinquenti.*

§. II. *Quemadmodum vitia corporis, ita & animæ manifestanda sunt.*

§. III. *Exempla eorum, qui peccati virus occultantes, male perierunt.*

§. IV. *In foro externo crimen fateri fatale est, in hoc saluti & honori.*

§. V. *Ad pudorem superandum, sigillum confessionis arctissimum comprobatur.*

Dominica 4. Quadragesimæ.

De custodia oculorum, quorum vel unico jactu, sæpe fit jactura animæ, confertur cum jactu aleæ, quo non pauci bono-

bonorum ac vitæ jacturam fecere.

§. I. *Iactus aleæ & oculorum confertur.*

§. II. *Iactus hujus jactura exponitur illo Ieremiæ*, Oculus meus deprædatus est animam meam. *Threnum.3.*

§. III. *Oculorum jactus in templis perniciosissimus.*

§. IV. *De jactu oculorum in obscœnas tabulas.*

§. V. *Exempla eorum; qui à jactu oculorum, sibi temperarunt.*

§. VI. *Felicissimus jactus, quo oculi abjiciuntur.*

Dominica Passionis.

De mendacio. Quam pauci veritatem, quam multi sectentur mendacium, horologio perverso consimiles, quod aliter sonat, quam signat.

§. I. *Omne mendacium peccatum, nec ullo casu licitum esse.*

§. II. *Qui mori maluerint, quam mentiri.*

§. III. Mendacium sine honore, *Ecclesiast.* 20. *& vitium maxime infame, potissimum in viro Principe.*

§. IV. *Mendacium quam graviter punitum, quia odibile Deo & hominibus.*

§. V. *Qui omni vita nunquam mentitus sit, quis est hic & laudabimus eum?*

Dominica Palmarum.

Gaudia mundi plus fellis, quàm mellis habere, ac tandem in luctum recidere; vivum hujus symbolum habes in bove coronato, qui ad victimam ducitur, Ubi duo illa Salomonis Proverbia exponuntur:

§. I. Risus dolore miscebitur. *Proverb.* 14.

§. II. Extrema gaudii luctus occupat. *ibid.*

Dominica Resurrectionis.

De recidiva, quam si omnes incurrunt, qui quidem resurgunt, sed non quemadmodum Christus, cui mors ultra non dominabitur; at illi repetunt tumulum, & thalamum libidinis, redeunt ad pocula: avium in morem, quæ in poculis nidificant, à quibus abactæ, ilico revertuntur, *solitosque revisere nidos* gaudent.

§. I. *Multi resurgunt cum Christo: sed non quemadmodum Christus.*

§. II. *Idipsum apposito Emblemate exprimitur.*

§. III. *Recidiva nimio plus noxia in morbis animæ, quam corporis.*

§. IV. *Recidivam peccatorum passi, quam horrende puniti.*

Dominica 1. post Pascha.

Omnibus in medio standum: velut centrum in medio circuli, omni affectu sepolito, ut *non sit distantia personarum.* Deuter. 1.

§. I. *Magistro standum in medio discipulorum.*

§. II. *Præses, Prætor, omnisque Iudex resideat in medio Doctorum.*

§. III. *Prælato ac superiori omni Ecclesiastico, semper in medio standum.*

§. IV. *Paterfam. consistat in medio domesticorum.*

Dominica 2. post Pascha.

Per adversa ad Deum compellimur,

limur; quemadmodum ovis errabunda per glebam à pastore revocatur.

§. I. *Paupertas ad Deum confugere cogit.*

§. II. *Deus per bella & temporum angustias, homines ad se redire compellit.*

§. III. *Idem præstat per infamiam, juxta illud*, Imple facies earum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. *Ps.* 82.

§. IV. *Morbos & mortem quasi larvas immittit, ut ad sinum suum homo confugiat.*

Dominica 3. post Pascha.

Vitam nostram comœdiam esse, in qua omnia modicum sunt, hoc tantum quisque satagat, ut partes sibi à Deo datas recte agat.

§. I. *Omnes hic sunt in comœdia, ad modicum parent.*

§. II. *Suas quisque partes recte ac rite agere studeat.*

§. III. *Peracta scena, ut quisque gesserit & gestierit, plausum ac palmam feret.*

§. IV. *Quinam bene partes suas egerint.*

Dominica 4. post Pascha.

Per infestationes & ariditates Deus quasi absens, nos arctius sibi adstringit, uti nodus tum maxime constringitur, quo inter se stringentes longius recedunt.

§. I. *Deus intimis amicis sese quandoque subducit, ut ardentius ament.*

§. II. *Absentia Christi confert ad majus meritum, & robur virtutum.*

§. III. *Fidelitas amantis, in absentia amati, maxime comprobatur.*

Dominica 5. post Pascha.

Oratio ad omnia efficax, si quid in Christi nomine petieris: uti pura charta, Regis subscripta nomine, potestas fit quidlibet impetrandi.

§. I. *An oratio omnipotens sit, in nomine ejus facta.*

§. II. *Ars oratoria forensis potens est, sed prapotentior cælestis, ad quidlibet impetrandum.*

§. III. *Divini oratores, qui impetrarunt, quidquid rogarunt,*

§. IV. *Quemadmodum pecuniæ, ita à fortiori, orationi obediunt omnia.*

§. V. *Quemadmodum pecunia nervus belli dicitur, ita & in bello omnes vires, victorias uni orationi deberi.*

Dominica 6. post Pascha.

De scandalo, quod, ut D. Thomas docet, potissimum consistit in malo exemplo. Vivum ejus symbolum habes in cancro marino, qui parvulos suos de distorto ac enormi gressu coarguens, rogatur à suis ut præeat, illis longe enormius incedens, pessimo exemplo fuit.

§. I. *Filios insistere vestigiis parentum.*

§. II. *Regis ad exemplum totus componitur orbis.*

§. III. *Vis exempli exemplis manifestatur.*

§. IV. *Quam grave sit peccatum scandali.*

§. V. *Pœna in eos, qui scandalizaverint unum de pusillis.*

Dominica 1. post Pentecosten.

De judicio temerario: quo gravissime delinquitur, dum ex levi-

levibus indiciis perverse de proximo sentimus, recta curva, ut baculum in aqua confractum judicantes.

§. I. *Hoc judicio quam graviter peccetur, & quam malum illud fugiendum sit.*

§. II. *Iudicia maxime temeraria de viris sanctissimis quandoque habita.*

§. III. *Quemque passim pro affectu judicare, apposito emblemate exponitur.*

§. IV. *Efficax SS. Patrum, ad judicium temerarium vitandum, parænesis.*

Dominica 2. post Pentecosten.

Eos qui indigne accedunt ad sacram Cœnam, judicium sibi manducare, ac panem vitæ illis veneno esse; uti accipitri, teste Augustino, esse consuevit.

§. I. *Nihil adeo sanum, quod abutenti non cedat in venenum; nil tam sacrum, quod suum non habeat sacrilegium.*

§. II. *Quam immane sacrilegium, sacram Synaxim à scelerato sumi.*

§. III. *Qui indigne accedunt, judicium sibi manducant, & vindictam Dei accersunt.*

Dominica 3. post Pentecosten.

Fit perfecta *peccatoris conversio*, dum membra, quæ fecit servire iniquitati & vanitati, facit servire justitiæ & veritati: mutaturque in virum alterum, haud aliter quam arbor sylvestris, in frugi ram.

§. I. Insiliet in te spiritus D mini, & mutaberis in viru alterum. 1. *Reg.* 10.

§. II. Sicut enim exhibuis membra vestra servire ir munditiæ, & iniquitati iniquitatem; ita nunc exh bete membra vestra servi justitiæ, in sanctificationer *Ad Rom.* 6.

§. III. *Omne corporis ornamen tum, ad animum referendu exemplo mulieris peccatricis.*

Dominica 4. post Pentecosten.

Humana omnia, opes, honore voluptates, sapienter sapien *nihil esse duxit*; quare qui hæ prece vel pretio sectantu iis passim, ut in sortilegic *nihil omnibus* obtingit.

§. I. Divitias nihil esse duxi *Sap.* 7.

§. II. *Honores ac dignitates nih esse.*

§. III. *Voluptates denique, ac om nia quæ in mundo sunt, nihi esse.*

Dominica 5. post Pentecosten.

Viva recordatio ignis infernalis: præsens remedium ad restinguendum ignem libidinis: quemadmodum in caminum incensum bombarda explosa, ignem extingüit.

§. I. *Ignis libidinis, urbes, & orbem depopulatur.*

§. II. *Præsentissimum remedium, ignes ignibus restinguere.*

§. III. *Exempla eorum, qui vel sola*

sola recordatione ignis inferna-lis, libidinem vicerunt.

Dominica 6. post Pentecosten.

Gratias Deo agenda, pro acceptis beneficiis, sigillatim à mensa post refectionem: in hoc gallinam imitantes, quæ post quamque refectionem, caput in cælum sustollit, quasi gratias datori referens.

§. I. *Sacrificium laudis, seu gratiarum actionis, Deus à nobis jure postulat.*

§. II. *Perpetua gratiarum actio Deo tribuenda, ut Apostolus monet:* Gratias agentes semper. *Ephes.* 5.

§. III. *Gratiarum actio pro incolumitate tum corporis, tum animi.*

§. IV. *Commendatur religiosissimus ritus agendi gratias post refectionem.*

Dominica 7. post Pentecosten.

Non verba requiri, sed opera, juxta illud Ioan. 3. *Non diligamus verbo neque lingua, sed opere & veritate.*

§. I. *Cujusque solertia non verbo, sed opere explorari solet.*

§. II. Estote factores verbi, & non auditores tantum. *Iac. c.* 1.

§. III. *Sacros ecclesiastes, exemplo Christi debere prius facere, quam docere.*

§. IV. *Magnanimitas non thrasonicis verbis, sed factis comprobatur.*

§. V. *Amor in opere, non in verbis consistit.*

Dominica 8. post Pentecosten.

Detractores, maledicæ linguæ jaculis, eos potissimum impetere, qui in sublimi honoris apice positi sunt, *quasi signum ad sagittam.* Thren.3.

§. I. *Tela linguarum in Deum ac Divos virulenter Missa.*

§. II. *Quivis in dignitatis & virtutis apice situs, ut signum ad sagittam ponitur.*

§. III. *Sacro ecclesiasta, tum cuivis viro gravi; maxime cavendum, ne quem lingua telo impetat.*

§. IV. *Detractio vulnus prope incurabile, juxta illud,* Telum immedicabile torsit. 12. *Æneid.*

Dominica 9. post Pentecosten.

Pretium temporis, super omnem lapidem pretiosum; exprimitur per horologium quod Carolus V. pro adamante, annulo insertum gestabat.

§. I. Nihil pretiosius tempore, & heu! nihil hodie eo vilius invenitur. *Bern. Declam.* Ecce nos.

§. II. *Iactura temporis sero defletur.*

§. III. *Dum tempus habemus, eo quam sedulo utendum.*

Dominica 10. post Pentecosten.

Omnis superbus stultus: & hic, & ille, se jactat non esse, *sicut ceteri hominum.* Quare helleborum illis sit, mortis meditatio, quæ omnes reddit, ut sint,

sint, sicut ceteri hominum. Quod in lusu latrunculorum videre est, ubi Rex & morio, eques & pedes sacculum, *in unum dives & pauper* conjiciuntur.
§. I. *Omnem superbum stultum, & omnem stultum superbum esse.*
§. II. *Hujus maniæ præsens remedium, ex calvariis mortuorum petitur.*
§. III. *Æquat mors omnia.*
§. IV. *Monumentum sic dictum, quasi moneat mentem.* Aug.
§. V. *Mortui ad vivos perorant, ut stultam superbiam deponant.*

Dominica 11. post Pentecosten.

Ut eum, qui omnia bene fecit, proxime æmulemur, necessum est omnes animi intendi nervos in hoc unum, ut omnes sanctitatis numeros, quæ in mystico decachordo decem mandatorum Dei consistit, expleamus: ne qua chorda rupta, virtutum pulcherrimus ille concentus interrumpatur.
§. I. Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. *Iac. c* 2.
§. II. Bonum ex una, integraque causa existit: malum autem ex singulis, singularibusque defectibus. *D. Thom.* 1. 2. *quæst*, 18. *art.* 4, *ad* 3.

Dominica 12. post Pentecosten.

Deus cordis nostri, hoc unum suo sibi jure postulat: Præbe fili cor tuum: quo fit quemadmodum in lusu chartarum accidere consuevit, ut cordis tessera, *Herten aes*, rapiat hoc unum sibi *Herten hee*
§. I. *Deus cordis hoc unum sib cor nostrum vendicat.*
§. II. *Quid sit, ex toto cor Deum diligere.*
§. III. Ubi est thesaurus tuu ibi est cor tuum. *Matt.* 6.
§. IV. *Quorum cor longe est Deo.*

Dominica 13. post Pente costen.

Longe *peccandi occasio fugien* est: ne culicum in morem lu cernam circumvolitantium præsens periculum incurra mus.
§. I. Qui amat periculum, i illo peribit. *Eccl* 3.
§. II. *Longe à periculis rece dendum.*
§. III. *Peccandi occasiones re scindendæ.*

Dominica 14. post Pente costen.

De fiducia in Deum: omnem so licitudinem conjicientes i eum, quia ipsi est cura de no bis, argumento sumpto à vo latilibus, quorum implume pullos, etiam nido subdu ctos, mater non destituit.
§. I. Respicite volatilia cæli quoniam non serunt, nequ metunt, neque congregan in horrea; & pater veste cælestis pascit ea.
§. II. *Variis sacrarum litterarum testimoniis, Dei providenti comprobatur.*
§. III. Nolite ergo soliciti esse dicentes, Quid manducabimus:
§. IV. *Exempla eorum, in quibu singularis Dei providentia, in summa rerum humanarum penuria eluxit.*

Dominica 15. post Pentecosten.

Mors animæ, è mortifero peccato, quasi è fulmine, illæso corpore, existit, quo perstrictus, putatur vivere, & mortuus est.

§. I. *Peccatum inferre mortem animæ, luculentis argumentis convincitur.*

§. II. *Peccator etsi vivere videatur, quovis lethifero peccato admisso, vere mortuus est.*

§. III. *Mors animæ flenda, præ morte corporis.*

Dominica 16. post Pentecosten.

Quisquis altum sapit, hoc divino eruditus oraculo sapiat: *Qui se exaltat humiliabitur.* Ac proinde prospiciat, dum ad summa rerum fastigia enititur, ne reorum exemplo, qui trochleis in sublime attolluntur, ilico graviori lapsu se collidat.

§. I. *Sacrarum litterarum testimoniis thesis comprobatur.*

§. II. *Profanis historiis propositum stabilitur.*

§. III. *Quinam ab altitudine diei timuerunt.*

Dominica 17. post Pentecosten.

Mandata Christi adeo non esse impossibilia servatu, ut etiam levia sint amanti: uti nec alæ volucrum gravant, sed levant.

§. I. *Mandata Christi non esse servatu impossibilia.*

§. II. *Amanti nihil est difficile, nedum impossibile.*

§. III. *Non modo præcepta, sed & consilia adeo non gravant, ut instar remigii alarum, sustollant, sine pondere habentia pondus.*

Dominica 18. post Pentecosten.

Scriba doctus, Causidicus justitiæ tenax, in paucis laudandus, à qua qui deflectunt, omnem pauperum clientum succum, in contrarias artes, & partes se contorquentes, extorquent.

§. I. *Scribarum & Causidicorum brevis panegyris.*

§. II. Cavete à scribis, qui devorant domos viduarum, *Marc.* 12.

§. III. Abstine te à lite, & minues peccata, *Eccli.* 28.

Dominica 19. post Pentecosten.

E millenis millibus Sol ille justitiæ perpaucos excepit, uti è millenis confitis, vix unus melopepo ematurescit.

§. I. *Paucitas salvandorum expenditur, comparatione infidelium, hæreticorum, &c.*

§. II. *Inter fideles, seu Catholicos, longe plures damnari, quam salvari.*

Dominica 20. post Pentecosten.

Quatuor animi ferociores passiones, velut effrænes equos domare, regium est.

§. I. Imperare sibi, maximum imperium est. *Seneca epist.* 113.

§. II. *Quatuor animi passiones frænare, regium est.*

§. III. *Infelices exitus eorum, qui ab hisce quatuor affectibus abrepti, aut discerpti sunt.*

§. IV. *Quinam passiones frænando, earum perfectum dominium ac imperium obtinuerint?*

Dominica 21. post Pentecosten.

Amore Christi, qui chirographum nostrum affixit cruci, omnia debita inimicis remittenda, quemadmodum in libro rationum, quibus dum crux inducta, omnia debita deleta censentur.

§. I. *Christus delevit chirographum cruce, quod per primum parentem contraximus.*

§. II. Omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; nonne ergo opportuit & te misereri conservi tui. *Matt.* 18

§. III. Dimittite, & dimittemini. *Luc.* 6.

Dominica 22. post Pentecosten.

Res male partæ, æquo jure restituendæ, & quas quis spongiæ in morem, iniqua auri siti opes hauserit, jure compressus, in domini sui sinum refundat.

§. I. *Probatur illud Iobi*: Divitias quas devoravit, evomet, & de ventre illius extrahet illas Deus.

§. II. *Plurimos damnari defe restitutionis, quæ iniquo pos sori difficillima est.*

§. III. Non remittitur pecc tum, nisi restituatur ablatu

§. IV. *Sacris ac profanis histo restitutio facienda suadetur.*

Dominica 23. post Pentecosten.

Fragile vitrum, fragilior h mo, & hominis forma; ó eam fragilitatem & juven & puellæ ad fragilem cr stallum contemplentur!

§. I. *Hominem vitro fragiliore esse, comprobatur.*

§. II. *Habemus thesaurum in va sis fictilibus, ideo, ut monet Au gustinus, caute agendum.*

Dominica 24. post Pentecosten.

Tuba novissima surdos excitat qua resurgentes

§. I. *Congregantur ad concilium judicii.*

§. II. *Ad prælium: quo orbis ter rarum pugnabit contra insensa tos.*

§. III. *Ad festum æternæ solem nitatis.* Ita D. Thomas.

In totam Quadragesimam.

ERIA 4. CINERUM.

ECCE *nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* 2.Cor.6.De pretio temporis. Embl. xvii. per totum. *Memento mo, quia cinis es, & in cinerem verteris.* Gen. 3. Homo fragilior vitro, quod è cinere conflatur. Embl.LI.per totum, *Cùm junatis, nolite fieri sicut hypocritæ.* Matth. 6. De iis, qui simulant austeriorem vitam, quorum hypocrisis in die judicii revelanda. Embl.2. §.3. *Quasi tuba exalta vocem tuam.* Isa. 66. De tuba judicii, quæ auribus hominum insonanda. Embl.LII.

FERIA 5.

Accessit ad eum Centurio. Mat. . Morbi calamitates, adversa omnia nos ad Deum recurrere compellunt. Embl. xxiv. per totum. *Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* ibid. Christum in Eucharistia nemo indignè suscipiat. Embl. xxx. *Nam & ego homo sum.* ibid. Meminit quòd sit sicut ceteri hominum. Embl.xxxviii. *Non inveni tantam fidem in Israël.* ibid. Qui confidit in Domino, non derelinquetur. Embl. xlii. *Filij autem regni ejicientur in tenebras exteriores.* ibid. De pœna damni. Embl. vii. *Ibi erit fletus, & stridor dentium.* ibid. De tormentis inferni. Embl. xi.

FERIA 6.

Diligite inimicos vestros. Mat. 5. De remissione injuriæ. Embl. xlix. per totum. *Pluit super justos & injustos.* ibid. Magister discipulos, pater filios exemplo Christi, pari amore complectatur. Embl. xxiii. *Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est.* ibid. Hanc mensuram perfectionis statuit, ut semper in virtutibus crescere niteremur, nec unquam nos perfectionem consecutos arbitraremur. Embl. vi.

SABBATHO.

Putaverunt phantasma esse, & dixit eis: Confidite: ego sum, nolite timere. Marci 6. Timorem panicum mittendum. Embl. x. per totum. *Confidite: ego sum.* ibid. De fiducia in Deum, in omni rerum penuria, Embl. xlii.

DOMINICA I. QUADRAGESIMÆ.

Tibi dabo. Matt. 4. De corruptela munerum. Embl.xvi. per totum. *Ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.* ibid. Lucæ c. 4. addit: *In momento temporis.* Omnia humana vt vana ac momentanea, præ æternis, contemnenda. Embl. 1. §.3. Omnia hæc regna erant phantastica, & ut vera fuissent, omnia humana nihil sunt, & nihili facienda. Embl. xxxii.

FERIA 2.

Cùm venerit Filius hominis in Majestate sua, & omnes Angeli cum eo. Matt. 25. De innumerabili exercitu Angelorum, qui ex-

extremo die ad prælium cogetur. Embl. LII. §. 2. *Congregabuntur ante eum omnes gentes.* ibid. Tuba mirum spargens sonum, coget omnes ante Thronum. Embl. LII. §. I. & 2. *Sitivi & dedistis mihi bibere.* ibid. Pro haustu frigidæ dabit regnum. Embl. XIII. §. 6. *Discedite à me maledicti.* ibid. Damnati in valle Iosaphat hac sententia perstricti, corruent ad inferos. Embl. LII. §. 3 *Discedite à me maledicti, in ignem æternum.* ibid. De tormentis inferni. Embl. XI. per totum. Cum venerit ad judicandum, summum tormentum erit, manifestatio occultorum scelerum. Embl. II. per totum.

FERIA. 3.

Domus mea domus orationis vocabitur. Matt. 21. De attentione in oratione, ne cor extra templum vagetur. Embl. XL. §. 4. *Vos autem fecistis eam speluncam latronum.* ibid. Peccata quæ in templis committuntur. Embl. XIX. §. 3.

FERIA 4.

Quidam de Scribis. Matt. 12. De Scribis & Causidicis æquis ac iniquis. Embl. XLVI. per totum. *Generatio mala & adultera signum quærit.* ibid. Quod ponunt quasi ad sagittam, linguæ calumniantis. Embl. XXXVI. *Fiunt novissima hominis illius pejora prioribus.* ibid. Do recidiva peccatoris pessima. Embl. XXII, per totum.

FERIA. 5.

Non est bonum sumere panem filiorum & mittere canibus. Matt. Quod fit, quando Eucharist ab indignis sumitur. Embl. XX *Nam & catelli comedunt de m cis.* ibid. Historia Senatoris V neti, qui pelle canina indutu sub mensam Pontificis se su plex abjecit. Embl. XXXI. §. *O mulier magna est fides tua.* ibi Qui confidit in Domino, n confundetur. Embl. XLII. *E tibi sicut vis.* ibid. Oratio omn potens. Embl. XXV. per totur

FERIA. 6.

Vis sanus fieri. Ioan. 5. Salu & perditio nostra ex propr voluntate. Embl. IX. per to tum. *Ecce jam sanus factus es, ni li amplius peccare.* ibid. Recid va in peccatum maxime fu gienda. Embl. XXII. per to tum.

SABBATHO.

Faciamus hic tria tabernacul Matt. 17. Unum in pedibu Christi, unum in manibus, aliu continuum in latere, ut doce Bonav. Embl. XV. §. 2. Ve memoriæ unum, intellectui al terum, voluntati tertium. ib *Nemini dixeritis.* ibid. De secre to non revelando, Embl. XVII per totum.

DOMINICA 2. QUADRAGESIMÆ.

Omnia ut in Sabbatho præcedenti.

FERIA 2.

Ego vado & quæritis me. Ioan. 8. Deum perdere, jactura summa. Embl. VII. per totum.

Ubi de pœna damni. *In peccato vestro moriemini.* ibid. Mors peccatoris longè acerbiùs flenda, quàm mors corporis. Emblem. XLIII. per totum. *Ego vado & quæritis me.* ibid. Per infestationes & ariditates. Deus quasi absens, fidelitatem nostram probat, & ad majus meritum parat. Embl. XXVI. per totum. *Tu quis es?* ibid. Hoc seipsum quisque interroget, ut seipsum noscat. Embl. IV. *Qui me misit, verax est.* ibid. Solus Deus verax, omnis homo mendax. Emb. XX. de mendacio, per totum. *Quæ placita sunt ei facio semper.* ibid. Non modò præcepta, sed & consilia Christi, facilè observantur, & qui ne minimum transgressi. Emb. XLV. Non semper facere placita Dei, seu in unum præceptum peccasse, hoc est omnium reum fieri. Embl. XXXIX.

FERIA 3.

Dicunt enim & non faciunt, Matt. 23. Diligamus non verbo & linguâ, sed opere & veritate. Embl. XXXV. per totum. *Alligant enim onera gravia & importabilia.* ibid. Quot & quàm gravia præcepta Judæorum. Emb. XLV. sub initium. *Qui autem se exaltaverit, humiliabitur.* ibid. Tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant. Embl. XLIV. per totum. *Quæcumque dixerint vobis facite.* ibid. Estote factores verbi & non auditores tantùm. Embl. XXXV. §. 2.

FERIA 4.

Filius hominis tradetur ad illudendum, & flagellandum, & crucifigendum. Mat. 20. Ne homo inducatur, ut Deo per peccatum illudat, & rursus crucifigat, invitat ad vulnera sua. Embl. XV. *Tertia die resurget.* ibid. Imitetur peccator resurgentem Christum, qui nunquam amplius mortuus, ita nec ille denuò moriatur peccato. Embl. XXII. De recidiva, per totum. *Petens aliquid ab eo.* ibid. Qui honores, divitias ac res perituras petunt, nihil petunt, quia humana omnia nihil sunt, & nihili ducenda. Embl. XXXII. *Nescitis quid petatis.* ibid. Quia honores hominem perdunt. Embl. XLIV. per totum. Petit mater ut filii in hac orbis comœdia, habeant partes primarias. Embl. XXV.

FERIA 5.

Homo quidam erat dives. Luc. 16. Divitias Salomon rectè nihil esse duxit. Embl. XXXII. §. 1. Divitiæ hominem inquietant, & excruciant. Emb. XXI. §. 1. *Induebatur purpurâ & bysso.* ib. De luxu in varietate, & splendore vestium. Emb. III. §. 4. Quinam vestes suas, ad aras & cultum Dei contulerint. Em. XXXI. §. 3. *Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno.* ibid. Extrema gaudii luctus occupat. Em. XXI. *Crucior in hac flamma.* ibid. De tormentis inferni. Embl. XI. per totum. *Si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* ibid. Mortui ad vivos perorant. Emb. XXXVIII. §. 5.

FERIA 6.

Peregrè profectus est. Matt. 21. Fidelitas domesticorum in absentia patrisfam. comprobatur, uti & amantis absente amato.

 Embl.

Embl.xxvi.. § 3. *Homo erat paterfamiliâs,* ib. Paterfamiliâs ut pacem habeat, debet stare in medio domesticorum, nullum præ ceteris amore singulari complectendo.Embl.xxiii.§.4.

SABBATHO.

Da mihi portionem substantiæ. Luc.15. Divitiæ, quas ille substantiam vocat,potiùs accidens sunt,imò merum nihil. Embl. xxx. §.1. *Misit illum in villam suam, ut pasceret porcos.* ibid. Peccator vitam porcinam ducit,ut porcus æternis flammis comburendus.Embl.xi.per totum. *Ego autem hic fame pereo; surgam & ibo ad patrem.* ibid, Paupertas ad Deum confugere cogit.Embl.xxiv.§.1.*Pater peccavi in cælum & coram te.* ib. De conversione peccatoris. Embl. xxxi.*Filius meus mortuus erat,& revixit.* ib.Peccatum mors animæ. Embl. xliii. per totum.

DOMINICA 3. QUADRAGESIMÆ.

Erat JESUS *ejiciens dæmonium, & illud erat mutum.* Luc.11.De dæmone muto, qui in confessione homines facit obmutescere. Embl. xviii, per totum. *In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* ibid. Calumniis Deum ac Sanctos gravissimè impeti.Embl.xxxvi.*Fiunt novissima hominis illius,peiora prioribus,* ibid. Quàm homini noxia recidiva in peccatum. Embl. xxii. per totum.

FERIA 2.

Medice cura teipsum, Luc, 4. Sacros Ecclesiastes debere priùs facere, quàm docere. Embl. xxxv.§.3. *In veritate dico vobis,* ibid. Homines omnia in falsitate,& mendacio. Embl. xx. *Et repleti sunt omnes in Synagoga irâ.* ibid. Quinam iræ fræna laxarint, quinam *eam passionem frænarint.* Embl.xlviii.

FERIA 3.

Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Matt. 18. Non vult Christus illum infamari,quantò minus innocentes: quod peccatum tamen latissimè vagatur. Embl.xxxvi.per totum.*De omni re, quamcumque petierunt, fiet illis.* ibid. Oratio omnipotens, quidvis impetrat. Embl.xxvi. per totum.*Dimittam ei usque septies? Dicit illis* JESUS: *Non dico tibi usque septies,sed usque septuagies septies.* ibid. Sæpiùs nobis Deus remittit, unde oportet & nos remittere inimicis nostris. Embl.xlix. per totum.

FERIA 4.

Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Matt.15. Quorum cor in oratione evagatur, longè à Deo. Embl. xl. §. 4.

FERIA 5.

*Omnes qui habebant infirmos,variis languoribus, ducebant illos ad eum.*Luc.4.Morbi aliaq; adversa,nos adDeum ire compellunt. Embl.xxiv. *Detinebant eum ne discederet ab eis.*ib.Sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, nunc viluit, Embl, xiv.

FE-

FERIA 6.

Mirabantur quia cum muliere loquebatur. Ioan. 4. Converſationem cum feminis cavendam. Emb. XLI. *qui metit, mercedem accipit.* ibid. Maxima merces pro opere minimo. Emb. XIII. *Non ſitiet in æternum.* ibid. Qui biberit ex latere Chriſti. Emb. XV. §. 2.

SABBATHO.

Omnis populus venit ad eum, & ſedens docebat eos. Ioan. 8. De ſiti audiendi verbum Dei Emb. XIV. *Iam amplius noli peccare.* ib. Recidiva in peccatum maximè cavenda. Embl. XXII. per totum.

DOMINICA 4. QUADRAGESIMÆ.

Cùm ſublevaſset ergo oculos, Joan. 6. De cuſtodia oculorum. Embl. XIX. per totum. *Eſt puer unus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces; ſed hæc quid inter tantos?* ibid. Jacta cogitatum tuum in Domino, & ipſe te enutriet. Si volucres paſcit, quantò magis vos. Embl. XLII. per totum. *Vt cognovit quod facerent eum Regem, fugit.* ibid. Honor onus, meritò fugiendum. Embl. XXI. §. 1. Honores hominem extollunt, ut lapſu graviore ruat. Embl. XLIV. per totum. Quinam exemplo Chriſti honores fugerint. ibid. §. 3.

FERIA 2.

Omnes ejecit de templo. Joan. 2. Potiori jure ejiciendi laſcivi juvenes, qui in templo oculis fornicantur. Embl. XIX. §. 3. *Zelus domus tuæ comedit me.* ibid. Chriſtus iræ fræna laxabat pro arbitrio, habens perfectum paſſionum dominium. Emblem. XLVIII.

FERIA 3.

Hic verax eſt. Joan. 7. Solus Deus verax, omnis homo mendax. Embl. XX. *Injuſtitia in illo non eſt.* ibid. De iniquis Scribis & Cauſidicis. Embl. XLVI. Judices pecuniâ corrupti. Embl. XVI. §. 3. 4. 5. 6. *Dæmonium habes.* ibid. Graviſſimæ calumniæ in Chriſtum, alioſque viros Sanctos conjectæ. Embl. XXVI. *Gloriam propriam quærit:* ibid. Is ſtultus eſt, quia omnis ſuperbus ſtultus, ſicut omnis ſtultus ſuperbus. Emblem. XXXVIII. *Vnum opus feci, & omnes miramini.* ibid. Vulgus nihil miratur, niſi novum & rarum. Embl. XIV. §. 3. *Totum hominem ſanum feci.* ibid. Bonum ex integra cauſa. Ita & anima omni morbo curanda, aliàs qui peccat in uno, factus eſt omnium reus. Embl. XXXIX. per totum. *Nolite judicare ſecundùm faciem:* ibid. De temerario judicio. Embl. XXIX. per totum.

FERIA 4.

Præteriens vidit hominem cæcum. Joan. 9. Qui oculos ſibi eruerint, ut cæci Deum viderent, Emb. XIX. §. 6. Plures ſi cæci fuiſſent, cum ſumma jactura, à jactu oculorum. Embl. XIX. per totum. *Me oportet opera operari ejus, qui miſit me, donec dies eſt.* ibid. Dum tempus habemus, operemur bonum. Embl.

Emb.xxxvii.De pretio temporis. per totum. *Non est hic homo à Deo, qui Sabbathum non custodit.* ibid.Calumnia in Christum aliosque Sanctos. Embl.xxxvi. De temerario judicio. Embl. xxix. per totum.

FERIA 5.

Ecce defunctus. Luc.7. Peccatum mors animæ, lugenda præ morte corporis.Embl.xliii.per totum. *Et magnificabant Deum.* ibid. De Gratiarum actione. Emblem. xxxiv.

FERIA 6.

Infirmitas hæc non est ad mortem. Joan.11.Infirmitas corporis ad Deum compellit,& sæpè salutem animæ confert. Embl. xxiii. §. 4. *Infremuit spiritu & turbavit seipsum.* ibid. Christus pro arbitrio laxat fræna passionibus.Quinam earum quoque perfectum dominum consecuti. Embl. xlviii. *Quomodo amabat eum?* ibid. Major eluxit amor in passione erga nos.Emb. xv. §. 2. Jesus *autem elevatis sursum oculis.* ibid. Quoties, & quàm gravi de causa, Christus oculos sustulerit, quos tam temerè nos cum jactura animæ undique jactamus. Embl. xix. *Pater, gratias ago tibi.* ibid. De gratiarum actione.Emb.xxxiv.

SABBATHO.

Qui sequitur me, non ambulat in tenebris. Joan.8.Christus nobis reliquit impressa vestigia, ut sequamur.Embl.v.§.1. in fine. *Vos secundùm carnem judicatis: ego non judico quemquam.* ibid. De temerario judicio cavendo.Embl.xxix. per totum.

DOMINICA PASSIONIS.

Si dixero quia non scio eum, ero similis vobis mendax. Ioan.8.Omnis homo mendax,quàmque illud peccatum detestandum, Embl. xx. per totum. *Quis ex vobis arguet me de peccato.* ibid. Hoc illius est,qui nunquam deliquit,sed omnia benè fecit. Eo connitendum est.Embl.xxxix. *Qui ex Deo est, verba Dei audit,* ibid. De pretio verbi Dei.Emb. xiv. *Dæmonium habes.* ibid.Calumniæ in Christum & Sanctos. Embl. xxxvi. *Non quæro gloriam meam.* ibid.Quinam exemploChristi gloriam fugerint. Em.xliv.§.3.Honos onus grave.Em.xxi.§.1.*Gloria mea nihil est.*ib.Mundi gloria, divitiæ,voluptates, omnia nihil.Emblem. xxxii. per totum.

FERIA 2.

*Vado ad eum qui misit me.*Ioan. 7. Christus quandoque per infestationes &desolationes quasi absens, ut exploret fidem,& constantiam suorum. Emblem. xxvi. *Quæretis me, & non invenietis.* ibid. De pœna damni gravissima.Emb.vii.per totum. *Si quis sitit, veniat ad me.* ibid.In latere Christi cellam vinariam reperiet. Embl. xv. §. 2.

FERIA 3.

Discipuli tui videant opera tua. Joan. 7. Opera requiri, non verba. Embl.xxxv. per totum. *Non potest mundus odisse vos.* ib. Sed hoc mirum vos non odisse mun-

mundum, qui adeo suos excruciat. Embl. XXI.

FERIA 4.

Si mihi non vultis credere, operibus credite. Joan. 10. Opera verbis præstant. Hæc testimonium perhibent. Embl. XXXV. *Oves meæ vocem audiunt.* ibid. De verbo Dei Embl. XIV. *Non rapiet eas quisquam de manu mea.* ibid. Ne qua ovis aberret, virga seu baculo adversitatis reducit. Embl. XXIV. *Ego vitam æternam do eis.* ibid. Quanto solatio futurum est, inter paucas oves Christi numerari, & in vitam ingredi, ubi innumeri hœdi ad mortem æternam adjudicandi. Embl. XLVII.

FERIA 5.

Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Luc. 7. De conversione animæ peccatricis, exemplo Magdalenæ. Embl. XXXI. per totum. *Lachrymis cœpit rigare pedes.* ibid. Mors animæ flenda, præ morte corporis. Embl. XLVIII. per totum. *Ait intra se dicens: Hic si esset Propheta,* &c. ibid. De temerario judicio. Embl. XXIX. per totum.

FERIA 6.

Iam non palam ambulabat. Joan. 11. Plurimi jam non palam ambulabant, quorum occulta opera bona & mala revelabit Deus in die novissimo. Embl. II.

SABBATHO.

Benedictus qui venit. Joan. 12. Uti hic triumphus Christi in luctum recidit, ita omnia mundi gaudia. Embl. XXI. per totum. *Noli timere filia Sion.* ibid. Timorem vanum mittendum. Embl. X. *Ecce Rex tuus venit.* ibid. Vere Rex, qui imperat passionibus. Embl. XLVIII. per totum.

DOMINICA PALMARUM.

Omnia ut in Sabbatho præcedenti.

FERIA 2.

Vnxit pedes JESU, *& extersit pedes ejus capillis suis.* Joan. 12. Instrumenta nequitiæ, & vanitatis, convertenda in instrumenta justitiæ & pietatis. Embl. XXXI.

FERIA 3. & 4.

De Passione Domini. Embl. XV.

FERIA 5.

Cœna facta, cum diabolus jam misisset in cor, ut traderet eum Iudas. Joan. 13. Qui indigne ad S. Cœnam accedit, judicium sibi cum Juda manducat. Embl. XXX. *Exemplum enim dedi vobis.* ibid. De efficacia exempli boni & mali. Embl. XXVIII.

FERIA 6.

De Passione Domini. Embl. XV.

SABBATHO.

Præ timore autem ejus, exterriti sunt custodes. Matth. 28. Timorem omnem mittendum. Embl. X. *Non est hic, surrexit enim.* ibid. Resurgendum quemadmodum Christus, qui rursus non moritur, ita nec homo per recidivam peccato. Embl. XXII.

In omnia Festa.

FESTO CIRCUMCISIONIS.

KAL. Januarii, in strenam annulus æternitatis.per totumEmb.I.

FESTO EPIPHANIÆ.

Ubi est, qui natus est Rex? Mat. 2. Verè Regem esse, qui sibi ac passionibus novit imperare. Embl. XLVIII. per totum. *Offerebant ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Matth. 2. Regi nato pro auro, offerendum cor charitate flagrans: pro thure, cor instar virgulæ fumi, per orationem ascendens: pro myrrhâ, cor contritum. Emb. XL. per totum.

FESTO CONVERSIONIS S. PAULI.

Domine quid me vis facere? Actor. 2. De efficacia voluntatis. Embl. IX. *Centuplum accipietis.* Matt. 19. De mercede maxima, pro re minimâ. Emblem. XIII. per totum. De conversione peccatoris. Embl. XXXI. per totum.

FESTO PURIFICATIONIS B. VIRG.

Secundùm legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem. Luc. 2. Omnes Dei leges Maria servavit. Emblem. XXXIX. Leges seu mandata Dei, amanti, qualis Maria, observatu facilia. Emb. XLV. per totum. *Homo iste justus & timoratus.* Luc. 2. De sancto timore. Embl. X. *Venit in Spiritu in templum.* ibid. Quinam in templum veniant in spiritu maligno, ut oculis fornicentur. Embl. XIX. §. 3. *Viderunt oculi mei salutare tuum.* ibid. Ardens desiderium videndi Deum. Embl. VII. per totum.

FESTO S. MATTHIÆ APOST.

Cecidit sors super Matthiam. Act. 1. De sortilegio mundi. Embl. XXXII. *Iugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Matt. 11. Onus mandatorum Dei leve est. Embl. XLV. per totum. *Ego reficiam vos.* Matt. 11. Ducendo in cellam vinariam vulnerum suorum. Embl. XV. §. 2. *Discite à me, quia mitis sum.* ibid. Qui mansuetudine præstantes. Emb. XLVIII. *Invenietis requiem animabus vestris.* ibid. Requies animi ex dominio passionum. Embl. XLVIII.

FESTO ANNUNTIATIONIS B. V.

Ave gratiâ plena, Luc. 1. Quomodo Maria semper gratiâ creverit, & quo incremento. Emb. VI. *Cogitabat qualis esset ista salutatio.* ibid. De verbo Dei, quod retinebat in corde. Embl. XIV. *Fiat mihi secundùm verbum tuum,*

num. ibid. De Incarnatione Verbi in utero matris. Embl. VI. §. 1.

FESTO RESURRECTIONIS DOMINI.

Surrexit, non est hic. Marc.16. Resurgendum cum Christo, & quemadmodum Christus, ne iterum moriamur peccato. Embl. XXII. per totum. De recidiva.

SECUNDO FESTO PASCHÆ.

Potens in opere & sermone. Luc. 14. Opera spectari, non verba. Emb. XXXV. *Mulieres quadam ex nostris terruerunt nos.* ibid. De timore panico. Embl. X. per totum. *Qui sunt hi sermones?* ibid. Loquebantur ad invicem de Passione; cujus recordatio illi gratissima. Embl. XV.

TERTIO FESTO PASCHÆ.

Stetit Iesus in medio. 24. Cuique semper in medio standum. Embl. XXIII. per totum. *Nolite timere.* ibid. Timorem vanum mittendum. Embl. X. per totum.

FESTO ASCENSIONIS.

Nubes suscepit eum ab oculis eorum. Act. 1. Nubes tentationum, adversitatis quandoque gratos solis radios subducit, ad majus meritum. Embl. XXVI. per totum.

FESTO PENTECOSTES.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit. Joan. 14. Mandata Dei, amanti observatu facilia sunt. Embl. XLV. per totum. *Pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat.* ibid. Mundus suos in omnibus excruciat. Embl. XXI.

SECUNDO FESTO PENTECOSTES.

Sic Deus dilexit mundum. Joan. 3. Colligere est ex ardenti corde JESU. Embl. XV. §. 2. *Qui male agit odit lucem.* ibid. Qui male agentes in tenebris, die revelationis deducentur ipsi & opera eorum in lucem. Emblem. II. §. 2. & 3.

FESTO SS. TRINITATIS.

Quasi in speculo trigonio, creat. omnia eminenter elucent. Embl. LI. sub finem.

FESTO CORPORIS DOMINI.

Probet autem seipsum homo, alias judicium sibi manducat. Embl. XXX. per totum.

FESTO SS. PHILIPPI ET JACOBI.

Dicit ei JESUS: *Ego sum via.* Joan. 14. De triplici via perfectionis. Embl. V. per totum. *Non turbetur cor vestrum.* ibid. Omnem metum, qui turbare possit, mittendum. Embl. X. Vel mentis tranquillitas ex dominio passionum. Embl. XLVIII. *Ostende nobis patrem, & sufficit nobis.* ibid. De ardenti desiderio videndi Deum. Embl. VII. per totum. *Quodcumque petieritis pa-*

grem in nomine meo, hoc faciam. ibid. Embl. xxvii. per totum. *Propter opera ipsa credite.* ibid. Christus docuit non tantum verbo, sed opere. Vultque diligi non lingua, sed opere. Embl. xxxv. per totum.

FESTO INVENTIONIS S. CRUCIS.

In arbore Crucis nidificandum. Embl. xv. per tot. Cruces gravissimæ, quas mundus suis imponit. Embl. xxi. *Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei.* Joan. 3. De resurrectione animæ à peccato. Embl. xxii. De conversione peccatoris. Embl. xxxi. Adversa compellunt, ut sub arbore Crucis umbram captemus, & ad Christus recurramus. Embl. xxiv.

FESTO NATIVITATIS S. JOANNIS BAPTISTÆ.

Apertum est autem ilico ejus. Luc. 1. Os aperiendum in confessione. Embl. xxiii. per totum. *Quis putas puer iste erit?* ibid. Qui crevit usque ad perfectam diem. Embl. vi. per totum. *Et factus est timor super omnes vicinos.* ibid. Embl. x.

FESTO SS. PETRI ET PAULI.

Tu es Christus Filius Dei vivi. Matt. 16. Quantum meruerit hac brevi confessione. Embl. xiii.

FESTO S. MAGDALENÆ.

Mulier quæ erat in civitate peccatrix. Luc. 7. De conversione animæ peccatricis exemplo Magdalenæ. Embl. xxxi. per totum. *Lachrymis cœpit rigare pedes.* ibid. Mors animæ flenda, præ morte corporis. Embl. xliii. per totum. *Ait intra se, dicens: Hic si esset Propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier quæ tangit eum; quia peccatrix est.* ibid. De temerario judicio. Embl. 29. per totum.

FESTO S. JACOBI.

Petens aliquid ab eo. Matt. 20. Multi nihil petunt. Emb. xxxii. *Nescitis quid petatis.* ibid. Quia honores hominem perdunt. Embl. xliv. per totum. Petit mater, ut filii in hac orbis comœdia habeant partes primarias. Embl. xxv.

IN FESTO S. LAURENTII.

Qui amat animam suam, perdet eam. Joan. 12. Mors corporis præ morte animæ contemnenda. Embl. xliii.

FESTO ASSUMPTIONIS B. VIRG.

Quasi aurora consurgens. Cant. 6. Quomodo Maria creverit in gratia usque ad perfectam diem. Embl. vi. *Audiebat verbum illius.* Luc. 10. De pretio verbi Dei. Embl. xiv. per totum. *Maria optimam partem elegit.* ibid. De desiderio videndi Deum. Embl. vii. per totum. Maria amare mortua.

FESTO S. BARTHOLOMÆI.

Multitudo copiosa, &c. qui ve-

venerant ut audirent eum. Joan. 6. De pretio Verbi Dei. Embl. XIV. per totum. *Quod in præsenti momentaneum est & leve tribulationis nostræ, supra modum*, &c. 2.Cor.4. Aut, si Deus maximam mercedem pro minimo opere decreverit, qualem daturus, pro gravissimo Martyrio. Embl. XIII. §.4. & per totum.

FESTO NATIVITATIS B. VIRG.

Quasi aurora consurgens. Cant. 6. Quomodo Maria creverit in gratia usque ad perfectam diem. Embl. VI.

FESTO S. MATTHÆI.

Misericordiam volo, & non sacrificium. Matt. 9. De remissione injuriæ. Embl. XLIX. per totum. *Non enim veni vocare justos, sed peccatores.* ibid. De conversione peccatoris. Embl.XXXI. per totum. *Multi Publicani & peccatores venientes discumbebant cum* JESU. ibid. Judicium sibi manducat, qui audet in peccato ad Cœnam Christi accedere. Embl. XXX. per totum.

FESTO S. MICHAELIS.

Nisi conversi fueritis & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum. Matt. 18. Conversio peccatoris exhibetur in arbore silvestri, quæ vertice imminuta, & surculo inserto, instar parvuli accrescit, & profert fructus pœnitentiæ. Embl. XXXI. *Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis.* ibid. De scandalo. Emblem. XXVIII. per totum. *Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum & projice abs te.* ibid. Embl. XLI. §.3. & per tot. *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum & projice abs te.* ibid. Quinam oculos sibi eruerint. Embl. XIX. §. 6. *Bonum tibi est unum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentem mitti in gehennam.* ibid. De jactura animæ, ex jactu oculorum. Embl.XIX. per totum. De igne gehennæ. Embl. XI.

IN FESTO SS. SIMONIS ET JUDÆ.

Vidi turbam magnam. Apoc.7. De innumerabili exercitu Beatorum. Embl. LII. §. 2. *Beati mundo corde.* Matt. 5. Qui singulariter certarunt ad castitatem illibatam servandam. Embl. XXXII. *Merces vestra copiosa est in cælis.* ibid. De mercede maxima, quam Deus pro opere minimo daturus est. Emb.XIII.

IN DIE ANIMARUM.

Mortui audient vocem Filii Dei. Joan. 5. De tuba novissima. Embl. LII. per totum.

2. De malitia peccati venialis, & tormentis Purgatorii. Embl. XII. per totum.

3. De pœna damni. Embl. VII. per totum.

IN FESTO S. MARTINI.

Si oculus tuus fuerit simplex. Luc.

Luc. XI. De præstantia oculi, ejusque custodia. Embl. XIX. *Si ergo totum corpus tuum lucidum fuerit non habens aliquam partem tenebrarum.* ibid. Omnia bene fecit, in quo nullæ tenebræ, nec defectus. Embl. XXIX. *Super candelabrum, ut qui ingrediuntur, lumen videant.* ibid. Quantæ efficaciæ exemplum. Embl. XXVIII. §. 2. & 3. *Lucerna lucens & ardens.* ibid. Lucere sermone, ardere opere, hoc est, Deum diligere non verbo tantum, sed opere & veritate. Embl. XXXV. S. Martinus qui chlamyde Christum texit, quanta mercede donatus, si calix frigidæ apud Deum in æstimatione est. Embl. 13. §. 6. & per totum.

IN FESTO S. CATHARINÆ.

Quinque autem ex eis erant fatuæ. Matt. 25. Omnes superbos fatuos esse. Emblem. XXXVIII. *Surrexerunt omnes Virgines illæ, & ornaverunt lampades suas.* ibid. Quæ generosæ pro virginitate decertarunt. Embl. XXXIII. *Domine, Domine aperi nobis.* ibid. Non omnis qui dicit, Domine, Domine, sed qui facit, &c. Embl. XXXV. per totum. *Nescitis diem neque horam.* ibid. De pretio temporis, eoque solerter utendum. Embl. XXXVII.

IN FESTO S. ANDREÆ.

Momentaneum & leve tribulationis nostræ, immensum gloriæ pondus operatur. Embl. XIII. §. 4.

FESTO S. NICOLAI.

Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam; intra in gaudium Domini tui. Matt. 25. De mercede maxima, pro re minima. Embl. XIII. per totum. *Ecce alia quinque superlucratus sum.* ibid. Nicolaus à prima ætate semper lucrata multiplicavit, crevitque semper in gratia & merito apud Deum & homines. Embl. VI.

FESTO CONCEPTIONIS B. VIRG.

Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te. Cant. 4. Bonum ex integra causa. Embl. XXXII. Primo instanti Conceptionis gratia plena. Embl. VI. §. 5.

FESTO S. THOMÆ APOST.

Venit JESUS, & stetit in medio. Joan. 20. Semper standum in medio. Embl. XXIII. per totum. *Noli esse incredulus, sed fidelis.* ib. De fiducia in Deum. Embl. XLII. *Vide manus mea, & affer manum tuam, & mitte in latus meum.* ibid. Cum Thoma nidificandum in vulneribus Christi. Embl. XV. per totum.

FESTO NATIVITATIS CHRISTI.

Pax hominibus bonæ voluntatis. Luc. 2. Omne bonum & malum, salus & perditio ex voluntate. Embl. IX. per totum. *Et dixit illis Angelus: Nolite timere.* ibid. Vanum timorem mir-

ittendum. Embl.x. *Non erat ei cus in diversorio.* ibid. Christo asciturо hospitium parandum. mbl. v. per totum.

FESTO S. STEPHANI.

Domine ne statuas illis hoc pecatum. Act.7. Remittenda injuia. Embl. XLIX. Lapides Stehani quanto in pretio, si Deus ro opere minimo, maximam nercedem decreverit. Embl. XIII.

FESTO S. JOANNIS EUANG.

Vidit illum discipulum, quem diligebat JESUS. Joan. 21. De affectu particulari.Embl.XXIII. §. 3. *Recubuit in cœna super pectus ejus.* ibid. Qui paratus accedit ad Cœnam Domini, sugit inde mel; at qui in peccato,similis est Judæ, cui mensa illa fuit in laqueum. Embl. XXX.

IN FESTO SS. INNOCENTUM.

Quo numero fuerint. Embl. LII. §. 2.

IN DEDICATIONE TEMPLI.

Quærebat videre JESUM. Luc. 16. De desiderio videndi Deum. Embl. VII. per totum. *Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Luc. 19. De restitutione. Embl. L. per totum.

IN COMMUNI MARTYRUM.

Truculenta Martyrum supplicia. Embl. II. §. 1. *Stabunt justi in magna constantia.* Sap. 5. In die judicii, adversus tyrannos, qui se angustiaverunt, quam innumerabilis SS. Martyrum exercitus futurus est. Embl. LII. §. 2. *Quicumque potum dederit uni ex minimis.* &c. *non perdet mercedem suam.* Matt. 10. Maximam Deus mercedem pro opere minimo rependit, quantam Martyribus, non pro haustu frigidæ, sed sanguine fuso? Embl. XIII. *Nihil opertum, quod non revelabitur.* Mat. 10. Occulta opera justorum, uti & peccatorum, revelanda, Embl. II. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus.* ibid. Ne mortem animæ incurrerent, Martyres gravissima corporis supplicia subierunt. Embl. XLIII. *Multis passeribus meliores estis vos,* ibid. Si illos pascit, quanto magis vos, Embl. XLII. *Quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis,* Joan. 15. Oratio justi omnipotens, quidvis impetrat. Embl. XXVII. *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa in cælis.* Matt. 5. Quia momentaneum ac leve tribulationis, æternum gloriæ pondus operatur. Embl. XIII. §. 4. *Iugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Matt. 11. Nihil amanti difficile, amatores mundi & martyres diaboli, ardua quæque alacriter tolerant, quid ni Martyres Christi? Embl. XLV. Amatores mundi, & Martyres diaboli. Embl. XXI.

IN COMMUNI DOCTORUM.

Humana omnis scientia nihil est. Embl. XXXII. §. 2. Quinam inutili ac futuli scientiæ sese dedi-

dediderunt, contra ac SS. Doctores, qui se, ac Deum nosse, studuerunt. Embl. IV. §. 1. & 4. *Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno calorum.* Matth. . Doctores Ecclesiæ non tantum verbis, sed & operibus maxime claruerunt. Embl. XXXV. *Iota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* ibid. Ille vere perfectus, qui ne jota aut apicem violarit. Emblem. XXXIV.

IN COMMUNI CONFESSORUM.

Quantus exercitus SS. Confessorum novissimo die cogendus sit. Embl. LII. §. 2. *Spectaculum facti sumus.* I. Cor. 4. Vita nostra comœdia, in qua SS. partes suas bene egerunt, & pulcherrimum spectaculum præbuerunt. Embl. XXV. *Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Luc. 12. Temporis magna ratio habenda. Embl. XXXVIII. *Ubi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.* Luc. 12. Alii cor habent in loculis, alii in poculis, alii in scortis, SS. in Christo. Embl. XL. *Negotiamini dum venio.* Luc. 9. Semper in virtute & gratia crescendum. Embl. VI. *Ecce nos reliquimus omnia.* Matth. 19. Exiguam Petrus supellectilem reliquerat; sed voluntate omnia. Hæc pro opere à Deo spectatur & probatur. Embl. IX. *Centuplum accipietis, & vitam æternam possidebitis.* ibid. De mercede maxima, pro opere minimo. Embl. XIII. *Homo peregre proficiscens.* Matt. 25. In absentia patrisfam. maxime probatur fidelitas domesticorum, & Christus per tribulationes quasi absens explorat fidem suorum. Emblem. XXIX. *Ecce alia quinque superlucratus sum.* ibid. Quinam semper in gratia creverint. Embl. VI. §. 5. *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.* ibid. Merces maxima responderiis, qui fideles etiam in minimo. Embl. XIII. *Si oculus tuus nequam fuerit.* Vide in Festo S. Martini.

IN COMMUNI VIRGINUM,

Vide in Festo S. Catharinæ.

Quinam pro virginitate tuenda generose decertarint. Embl. XXXIII. *Quæsivit lanam & linum.* Prov. 31. Quanti Deus fusum vel filum ducat. Embl. XIII. §. 3. *Fallax gratia, & vana pulchritudo.* ibid. Forma vitrea, uti & homo. Embl. LI. *Simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.* Matt. 13. Minori laboris impendio cæleste regnum (quod apte margaritis confertur) acquiri, quam urinatores sibi in mari margaritas colligant.

FINIS.

APPROBATIO.

Ux Euangelica ſub velum ſacrorum Emblematum recondita, à R. P. Henco Engelgrave *S. I. nullis obfuſcata teneis Fidei, aut bonis moribus contraria, erit riſtianis animis tum illuminandis, tum acndendis perutilis. Actum* 2. *Septemb.* 1648.

GUIL. BOLOGNINO S. T. L.
Can. & Lib. Cenſor Antverp.

